This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TH 50/13

SANCTI BONAVENTURÆ

S.R.E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS

OPERA OMNIA

TOMUS DECIMUSTERTIUS.

Digitized by Google

SANCTI
BONAVENTURÆ

EX ORDINE MINORUM

S. R. E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS

EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

OPERA

SIXTI V. PONT. MAX.

JUSSU DILIGENTISSIME EMENDATA,

Et in hac nova Editione tres in Partes tributa;
quarum una Certa; altera Dubia;
Suppoſititia tertia complectitur.

TOMUS DECIMUSTERTIUS.

TH

VENETIIS CIↃ·IↃ·CC·LVI·

EX TYPOGRAPHIA JOAN. BAPTISTÆ ALBRITII HIER. F.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

OPUSCULUM.

DE QUINQUE FESTIVITATIBUS PUERI JESU.

Dulcis Jeſu meditatio, & Verbi incarnati divina contemplatio, quam ſuaviter devotam animam inebriet, & quam perfecte eam conſoletur, atque confortet, docet Auctor initio hujus Opuſculi, quod de quinque Feſtivitatibus pueri Jeſu prænotatur. Dum vero quinque hæc feſta ſpiritualiter explicat, mirabiliter nos docet, quomodo ſenſibilia ad intelligibilia referre, quomodo ex corporalibus ſpiritualia colligere debeamus: quomodo etiam omnis Chriſti actio noſtra ſit, & temporalis, & æterna: & corporalis, & ſpiritualis inſtructio.

Feſtivitates quinque pueri Jeſu, de quibus agitur in hoc Opuſculo.

HÆ SUNT.

De Conceptione pueri Jeſu. — *I.*
De Nativitate. — *II.*
De Impoſitione Nominis. — *III.*
De Magorum adoratione. — *IV.*
De Præſentatione in templum. — *V.*

PRÆFATIO.

CUm ſecundum virorum venerabilium, quos in Eccleſia Dei divina irradiatio amplius illuſtravit, & cæleſtis devotio abundantius inflammavit, ſententiam, & doctrinam, dulcis Jeſu meditatio, Verbi incarnati divina contemplatio devotam animam ſuper mel, & omnia unguentorum fragrantia odoramenta, ſuavius & dulcius inebriet, perfectius conſoletur & confortet: hinc eſt, quod cum me a cogitationum incidentium tumultu paululum ſubtraxiſſem, & intra memetipſum cogitarem tacitus, quid de divina incarnatione in hoc tempore in mente pertractarem, unde aliquam conſolationem ſpiritualem reciperem, in qua divinam dulcedinem in hac lacrymarum valle per ſpeculum deguſtarem, ut ea aliquantulum deguſtata temporalem, & phantaſticam conſolationem perfectius faſtidirem: incidit menti meæ ſecretius, quod anima devota benedictum Dei Patris Verbum, & Filium unigenitum mediante gratia, ſpiritualiter poſſet virtute altiſſimi concipere, parere, nominare, cum beatis Magis quærere & adorare, & demum Deo Patri ſecundum legem Moyſi in templo fœliciter præſentare: & ſic tamquam vera Chriſtianæ religionis diſcipula, quinque feſta, quæ de puero Jeſu agit Eccleſia, mente devota cum omni reverentia valeat celebrare. Igitur ſicut humiliter concepi, verbis humilibus conſcripſi, concordantias auctoritatum brevitatis cauſa prætermiſi. In quo tractatu brevi, & humili, ſi vel modicum devotionis meditando dulciſſimum Jeſum, quis legendo concipiat, ipſum, tamquam omnium bonorum principium, fontem, & auctorem laudet, glorificet, & benedicat: ſi nihil vel minus ſufficienter & digne ſcribenti, vel forte ſibi minus devote, & humiliter legenti imputet, & aſcribat.

A

PRIMA SOLEMNITAS.

De Conceptione pueri Jeſu.

PRimo igitur purgato intellectu contritionis lavacro, & inflammato, & elevato affectu dilectionis igniculo, caſtis meditationibus, & devotis cogitationibus pertractandum eſt, qualiter iſte benedictus Dei filius, Chriſtus Jeſus ſit a devota mente ſpiritualiter concipiendus. Cum anima devota, vel ſpe cæleſtis præmii, vel timore æterni ſupplicii, vel tædio in hac lacrymarum valle diutius commorandi, mota ac ſtimulata novis inſpirationibus viſitatur, ſanctis affe-

B

ctionibus inflammatur, meditationibus cæleſtibus anxiatur: & tandem abjectis, & deſpectis veteribus defectibus, & priſtinis deſideriis, novo vivendi propoſito a patre luminum, *Jac. 1* a quo omne donum optimum, & datum perfectum, ſpiritualiter ſpiritu gratiæ fœcundatur; quid aliud agitur, quam quod ſuperveniente virtute altiſſimi, & obumbratione cæleſtis refrigerii, carnales concupiſcentias mitigat, mentales oculos ad videndum confortat & adjuvat, pater cæleſtis divino quodam ſemine animam gravidam facit, & fœcundat? Poſt hunc conceptum ſacratiſſimum, pallet in facie per veram humilitatem in converſatione: Faſtidium cibi, & potus concipit in mente, plenario mundia-

C

lium contemptu, & abjectione: deſideria variantur in affectione ex diverſorum bonorum propoſita intentione: aliquando etiam infirmari, & ægrotare incipit anima in propriæ voluntatis abjectione. Jam enim incedit triſtis & turbulenta propter veterem delictorum perpetrationem, pro temporis omiſſione, pro hominum adhuc in mundo mundialiter viventium ſocietate & converſatione. Jam paulatim grave & tædioſum incipit eſſe omne, quod foris eſt, & foris cernitur, quod intus percipitur, & auditur. O felix conceptus, quem talis ſequitur mundi contemptus, & cæleſtium operationum appetitus. Jam quamvis adhuc modico guſtatu ſpiritu, deſipit caro

cum

Digitized by Google

cum gemitu, jam anima cum Maria in montana aſcendere incipit, poſt talemque conceptum faſtidiuntur terrena, deſiderantur cæleſtia & æterna. Jam fugere incipit ſocietatem illorum, qui terrena ſapiunt, & appetit familiaritatem eorum, qui cæleſtia concupiſcunt. Jam incipit anima cum Maria miniſtrare Eliſabeth, hoc eſt illis, quos divina gratia amplius per dilectionem inflammat. Et hoc valde notabile multiſque neceſſarium eſt, quanto magis ſe a mundo abſtrahunt, tanto familiarius ſe bonis amicabiles & familiares reddunt: ut tanto amplius ipſis malorum conſortium deſipiat, quanto dulcius bonorum & ſpiritualium honeſta converſatio, eorum affectum afficit & inflammat. Quia B ſecundum beatum Gregorium, qui ſancto viro adhæret, ex ejus aſſiduitate viſionis, uſu locutionis, exemplo converſationis accipit, ut accendatur in amorem veritatis: peccatorum tenebras fugat, & amore divinæ lucis inardeſcit. Unde Iſidorus: Bonorum ſocietatem require. Accidit enim, ut ſi fueris ſocius converſationis, eris & ſocius virtutum. Hæc cogitet fidelis anima, quam caſta, quam ſancta, quam devota fuerint illam ſanctarum colloquia, quam divina ſalutifera conſilia, quam mirandæ ſanctitatis mutuæ ſocietatis opera, dum unaquæque aliam verbo & exemplo provocabat ad meliora.

Greg. ho. 6 in Ezech. an. med.

Iſid. de contempt. mundi c. de conſortio bonorum.

Sic tuo devota anima facias, ſi te de Spiritu ſancto concepiſſe nova cæleſtis vitæ deſideria ſentias. Fuge malorum conſortia, aſcende cum Maria, quære virorum ſpiritualium conſilia, imitari ſtude perfectorum veſtigia, contemplare bonorum verba, opera pariter & exempla. Fuge perverſorum venenoſa conſilia, qui ſemper pervertere quærunt, impedire appetunt, lacerare non deſiſtunt, nova ſancti Spiritus inſpirata deſideria, & ſæpe ſub ſpecie & boni & pietatis, virtus infundunt impie tepiditatis, dicentes: Nimis magnum eſt quod incipis, nimis arduum, quod proponis, intolerabile quod facis, vires tibi non ſuppetunt, virtutes naturales deficiunt, caput confunditur, oculi deſtruuntur, infirmitates diverſimode A nutriuntur, phtiſis, paralyſis, calculus, & vertigo capitis, oculorum caligo, ſenſuum hebetudo, rationis obnubilatio, & virium deſtructio, his omnibus ſubjacebis, niſi ab incœptis abſtineas, & commodo corporali amplius intendas. Statum tuum non decent talia, per hæc diminuitur honor tuus, & reverentia. Vides quod jam factus eſt magiſter diſciplinæ, & medicus corporis, qui nec mores proprios componere novit, nec curare propriam infirmitatem mentis? Heu heu quot & quantos maledicta mundialium conſilia ſupplantaverunt, & conceptum in eis per Spiritum ſanctum Dei filium extinxerunt. Hæc eſt illa potio miſera & mortifera, perſuaſio diabolica, quæ in multis ſpiritualem conceptum impedit, in pleriſque conceptum jam per propoſitum formatum, vel per votum jam perfectum, interficit & extinguit. Sed ſunt & alii, qui videntur, & forte ſunt, boni & religioſi: ſed tamen, ſalva eorum reverentia, nimis timidi, non attendentes nondum abbreviatam manum Domini, ut ſalvare nequeat, nec conſiderantes nondum diminutam pietatem altiſſimi, quin iuvare valeat: habentes zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, dum ex compaſſione corporalis afflictionis, vel forte ex timore naturalis defectionis, dum alios vident viriliter agere, quod ipſi iam C dudum bonum & ſanctum iudicabant, & tamen non audebant inchoare, retrahunt homines ab operibus perfectionis. Diſſuadent ea, quæ excedunt ſtatum vitæ communis, deſtruunt ſancta conſilia divinæ inſpirationis, quorum conſilia ratione vitæ quanto magis ſunt authentica, tanto magis inveniuntur periculoſa. Alii dicunt, & multum callide ex antiqui hoſtis adinventione obiiciunt: Si talia, vel talia, feceris, ſanctus & bonus, religioſus, & devotus iudicaberis. Et cum in te nondum ſit, quod eſſe in aliis putaris, in conſpectu ſummi iudicis tua magna gratia, & horrenda peccata cognoſcentis, reus eris, & amittis meritum operis, & ſimulator & hypocrita reputaberis. Talia & ſimilia exercitia

Nota contra diſſuadentes opera pœnitentiæ

Rom. 10

Digitized by Google

dicunt debere eſſe illorum, qui nihil mali fecerunt, qui ſancte & innocenter vixerunt, qui omnia propter Deum dimiſerunt, qui toto tempore vitæ ſuæ Deo perfecte adhæſerunt. Sed & 2 Cor. 12 hos Deo devota & dilecta anima devita, montem aſcende cum Maria. Paulus non ſine peccatis vixerat, non diu Deo ſervierat, quando in tertium cælum rapiebatur, & Dominum facie ad faciem contemplabatur. Maria Magdalena tota ſuperba, tota ambitioſa, tota mundanis vanitatibus intenta, carnis cupiditatibus dedita, non longe poſt ad pedes Jeſu, inter Apoſtolos ſanctos ſedit, & cum intentione devotam doctrinam perfectionis audivit. Prima omnium in modico tempore videre Deum meruit, aliiſque verba veritatis conſtanter propoſuit. Non enim eſt perſonarum Deus acceptor, non penſat nobilitatem generis, non diuturnitatem temporis, non multitudinem operis, ſed fervorem ampliorem, & charitatem Act. 10 majorem devotæ mentis. Non enim penſat, qualis aliquando fuiſti, ſed qualis eſſe amodo cœpiſti. Unde aliter conſulentium conſilia eſſent multum reprehenſibilia, ſi non excuſarentur ſimplicitate, licet non approbanda. Tu ergo, o anima, divino ſemine gravida, fuge indocta conſilia. Si non habes oculos lynceos, noli abiicere humanos. Melius eſt partem habere, quam toto carere. Malum eſt perdere propter perdidiſſe; & ſtultum eſt nolle proficere propter defeciſſe. Si non potes ſalvari per innocentiam, ſtudeas ſalvari per pœnitentiam. Si non potes eſſe Catharina, vel Cæcilia, non contemnas eſſe Maria Magdalena, vel Ægyptiaca. Si perdidiſti juventutem, noli amittere ſenectutem. Si vixiſti in maris fluctibus, moriaris in littoris finibus. Igitur ſi te ſentis, ſancto propoſito Dei dulciſſimum filium Jeſum concepiſſe, prædicta venena mortifera fuge, & feſtina, deſidera, & affecta, more parturientis, fœliciter ad partum pervenire.

Sed notandum eſt, quod beata Virgo non ſtatim poſt conceptionem peperit filium, ſed dicurſis novem menſibus genuit Chriſtum. Quod non vacat myſterio: quia non eſt omni A ſpiritui credendum. Sed o anima devota quando novis illuſtrationibus vel revelationibus illuſtraris, vel illuminaris inſolitis inſpiratibus, magnæ perfectionis propoſitis intrinſecus inflammaris, non ſtatim de tuo conſilio ad opus propera, ſed bene tecum & cum bonis, & potiſſime cum illis, qui talibus ſunt experti delibera, utrum quæ inſpirata ſunt, liceant, deceant, & expediant, utrum dictis prophetarum ſint conſona, utrum doctrinis Apoſtolorum, & ſanctorum Doctorum aliqualiter ſint contraria, & etiam utrum exemplis ſanctorum ſint ſimilia vel diſſimilia, & ad opus feſtina, vel ſtatim abſolvas te ab his in tua conſcientia: quia periculoſum eſt, B tales inſpirationes diu, & frequenter in mente concipere, & tamen ad effectum boni operis modicum, vel nihil properare.

SECUNDA SOLEMNITAS

De nativitate pueri Jeſu.

Secundo igitur attende, & conſidera, qualiter benedictus Dei filius ſpiritualiter naſcatur in mente.

Naſcitur enim cum poſt ſanum conſilium, poſt diſcuſſum ſufficienter negotium, poſt invocatum divinum patrocinium, ſanctum propoſitum perducitur ad effectum. Cum iam anima incipit agere, & opere perficere; C quod diu pertractavit in mente: cum iam incipit viriliter agere, quod iam dudum proponebat perficere, ſed tamen ſemper formidabat inchoare: quia timebat deficere. In iſta beatiſſima nativitate angeli iubilant, Deum glorificant, & pacem prædicant. Quia dum quod diu mente conceptum eſt, ad effectum boni operis perducitur, pax interior reformatur. Non enim in regno animæ pax divina bene geritur, quando caro ſpiritui & ſpiritus carni reluctatur: quando ſpiritus ſolicitudinem, & caro affectat multitudinem: quando ſpiritum Chriſtus, & carnem mundus: quando ſpiritus quærit quietem contemplationis cum Deo, & caro appetit honorem prælationis in ſæculo. Econtra poſtquam caro ſpiritui ſubiuga-

iuga-

Digitized by Google

jugatur, poſtquam bonum opus, quod diu per carnem eſt impeditum, perducitur ad effectum, pax & exultatio interior reformatur. In iſta nativitate non auditur clamor lamentabilis, non ſentitur dolor lacrymabilis, non percipitur cruciatus miſerabilis, ſed admiratio de integritate, exultatio de novitate Dei, glorificatio de ſtrenuitate. O quam beata nativitas, quam tanta ſequitur angelorum & hominum jucunditas. O igitur quam dulce & delectabile eſſet, naturam operari, ſi inſania nos permitteret, qua ſanata ſtatim naturalibus gratia arridet. Jam experitur, quod verum eſt illud Evangelicum dictum: Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt & onus meum leve.

Matt. 11

Maria amarum mare.

Sed notandum eſt hic, o anima devota, ſi te hæc jucunda delectet nativitas, debes eſſe primo Maria. Nam Maria interpretatur amarum mare, illuminatrix & domina. Eſto ergo amarum mare per lacrymoſam contritionem, ut pro peccatis commiſſis amariſſime doleas, ut de bonis omiſſis profundiſſime ingemiſcas, de diebus neglectis & perditis inceſſanter te affligas. Eſto ſecundo illuminatrix, per honeſtam converſationem, per virtuoſam operationem, & ſtudioſam aliorum in bono informationem. Eſto tertio domina ſenſuum, carnalium concupiſcentiarum, omnium operationum tuarum, & omnes actiones ſecundum rectum dictamen rationis facias, & in omnibus tuam ſalutem & proximi ædificationem, divinam laudem & gloriam appetas, & requiras. Hæc eſt illa felix Maria, quæ pro peccatis perpetratis dolet & ingemiſcit, quæ virtutibus fulget & clareſcit, quæ carnalibus delectationibus dominatur. Ab iſta Maria Jeſus Chriſtus cum gaudio ſine dolore, abſque labore ſpiritualiter naſci non dedignatur. Poſt hanc fœlicem nativitatem cognoſcit, & guſtat, quam ſuavis eſt Dominus Jeſus. Revera ſuavis eſt, quando nutritur ſanctis meditationibus, quando balneatur devotis & calidis lacryma-

A rum fontibus, quando involvitur caſtis deſideriorum velaminibus, portatur ſanctæ dilectionis in amplexibus, oſculatur crebris devotionis affectibus, & confovetur in interioris mentis finibus. Non enim ad hoc naſcitur, ut abiiciatur: ſed ut eum ſumma diligentia, more regalium infantium, cuſtodiatur. Hic nota fidelis anima, quod in te contingunt illa ſigna ſpiritualiter, quæ in Chriſti nativitate contigerunt viſibiliter. Multis enim ſignis & prodigiis ſecundum doctorum ſententiam & doctrinam, eſt illa benedicta nativitas comprobata. Nam in civitate Romana muri templi pacis funditus corruerunt. Sodomitæ in toto orbe morte ſubitanea B interierunt. Vineæ Engaddi illa nocte floruerunt, & fructum balſami protulerunt. Fons aquæ mutatus eſt in fontem olei, & fluxit uſque in Tiberim, & manavit tota nocte illa. Stella magna apparuit, quæ formam pulchri pueri habuit, & in capite crux ſplendebat. Tres ſoles apparuerunt in oriente, & paulatim in unum corpus ſolare ſunt redacti. In die media circulus aureus apparuit circa ſolem, & in medio circuli virgo pulcherrima, puerum geſtans in gremio. Et quid plura? Iſtam nativitatem beatiſſimam angeli mirabiliter prædicabant, paſtores nuntiabant, animalia bruta cognoſcebant. Ecce jam vidiſti, qualibus ſignis & prodigiis eſt C viſibiliter monſtrata nativitas Salvatoris.

Multa ſigna in nativitate Chriſti viſa.

Sed jam adverte diligenter fidelis anima, quæ cupis eſſe Jeſu mater ex gratia, utrum in te ſpiritualiter innovata ſint hæc ſigna, immutata mirabilia: ut ſic poſſis aliqualiter certificari de hac nativitate ſalutifera. Adverte diligenter, conſidera frequenter an aliquod in te corruit templum, hoc eſt, appetitus vanæ ambitionis & ſuperbiæ, utrum ceciderit idolum, id eſt affectus falſæ poſſeſſionis & avaritiæ, utrum ne adhuc incurrunt ſodomitæ, ſcilicet carnalis delectationis & concupiſcentiæ. Hæc ſunt quaſi prima ſigna iſtius nativitatis ſalutiferæ, quando jam anima ſe ſentit evacuatam ab ambitione per virtutem humilitatis: alienatam ab avaritia

tia per deſiderium paupertatis: purgatam a macula luxuriæ per amorem caſtitatis. Poſt hæc conſidera cum magna diligentia, utrum adhuc floreat aliquid vinea balſami, id eſt, multitudo ſanctarum affectionum: utrum fluat fons olei, ideſt de tuo corde exeant opera miſericordiæ: utrum illi tres ſoles, ideſt in devota mente, & uniantur inter ſe mutua fœderatione. Vide etiam ſi ſtella novæ claritatis, id eſt divinæ cognitionis adhuc aliquid fulgeat. Si circulus aureus juxta ſolem, id eſt, ſancta affectio juxta cognitionem appareat. Si virgo cum puero illic ſedeat, id eſt, ſi oratio pura cum devotione ſincera in affectione permaneat. Poſt hæc omnia ſi adorent animalia, id eſt, perfecte obediat ſenſitiva. Si quærunt reges, id eſt deſideriis & affectionibus novis ad Jeſum moventur virtutes intellectuales. Si angeli, id eſt, omnes habitus virtuoſi per mentis hilaritatem jubilent: propter mentis tranquillitatem, pacem nuntient: propter cordis ſerenitatem Jeſum prædicent. Et poſtremo ſubtiliter conſidera, ſi paſtores, id eſt ſanctæ meditationes parvulum natum Jeſum tibi datum, in præſepio inveniant. Præſepe eſt conſcientia inferius clauſa per contemptum mundanorum, ſuperius aperta per deſiderium æternorum. Hic eſt locus requietionis pauperis regis, illic poſt nativitatem a matre reponitur, ibi a paſtoribus invenitur. O fœlix præſepe, quæ contines? Regem gloriæ in te invenio ut jumentum, & refectorium angelorum. De te paſcuntur bruta animalia, & reficitur anima devota, te, licet improprie, tamen fœlicem prædico. Sed multo fœliciorem dico devotam conſcientiam, quæ non eſt id, quod tu per eſſentiam, ſed tamen continet ſpiritualiter, quod tu continebas corporaliter.

TERTIA SOLEMNITAS

De impoſitione nominis pueri Jeſu.

TErtio conſiderandum, qualiter ille beatiſſimus infantulus, ſpiritualiter natus, ſit nominandus. Et puto quod non poteſt nominari con-

A gruentius, quam Jeſus, quia ſcriptum eſt: vocatum eſt nomen ejus Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam conciperetur in utero. Hoc eſt nomen ſacratiſſimum a Prophetis prophetatum, hoc eſt nomen virtuoſum, gratioſum, gaudioſum, delicioſum, & glorioſum. Virtuoſum, quia ſuperat hoſtes, congregat cives, reparat vires, revocat mentes. Gratioſum, quia in ipſo habemus fidei fundamentum, ſpei firmamentum, charitatis augmentum, juſtitiæ complementum. Gaudioſum, quia jubilus in corde, melos in aure, mel in ore, ſplendor in mente. Nomen utique delicioſum, quod paſcit cogitatum, lenit prolatum, ungit invocatum, reficit ſcriptum, inſtruit factum. Nomen re vera glorioſum, quod dedit cæcis viſum, ſurdis auditum, ſermonem mutis, vitam mortuis, & greſſum claudis. O nomen benedictum, quod oſtendit tantum virtutum effectum. O anima, ſive ſcribas, ſive legas, ſive doceas, ſive aliud quodcumque opus facias, nihil tibi ſapiat, nihil tibi placeat, niſi Jeſus. Nomen igitur tuum, infantulum in te ſpiritualiter genitum Jeſus, habeat ſibi quod nominatur Dei filius, ſplendor gloriæ, imago ſubſtantiæ, verbum patris, virtus omnipotentis, heres univerſorum, rex regum, Dominus Dominorum. Habeat ſibi quod dicitur Chriſtus, id eſt unctus & bene, quia in prophetam C ſicut claruit in doctrinæ eruditione: in pugilem, ſicut patuit in Diaboli debellatione: in ſacerdotem, ſicut oſtendit in patris reconciliatione: in Regem, ſicut monſtrabit in præmiorum retributione. Habeat hæc omnia, ſibi cum ſuis beatis communia. Sit tantum tibi Jeſus Salvator in hujus vitæ incolatu & miſeria. Salvet, inquam, te a mundi vanitate, quæ te impugnat; a dæmonis falſitate, quæ te infeſtat: a carnali fragilitate, quæ te cruciat. Clama devota inter tot hujus vitæ flagella. O Jeſu Salvator mundi ſalva nos: qui per crucem & ſanguinem redemiſti nos. Salva, inquam, dulciſſime Salvator, confortando debilem, conſolando flebilem, adjuvando fragilem, conſolidando inſtabilem. Sed heu unum eſt, quod

Luc. 2

Digitized by Google

quod cum fletu referam, quod non A vacat myſterio, quod non ſtatim ut naſcitur, circumciditur, & nominatur, ſed ſecundum leges dies octava expectatur. Puto quod per ſeptenarium, qui in octonario includitur, univerſitas divinarum & moralium virtutum, cum unitate, & vinculo pacis figuratur. Quia poſtquam omnia per fortitudinem adverſa toleravit: per juſtitiam miſeros, & egentes ſuſtentavit: per temperantiam, concupiſcentias ſuperavit: per prudentiam mundi & antiqui hoſtis inſidias declinavit. Adhuc poſtquam per fidem Deum omnium creatorem intellexit: per ſpem in eum tamquam remuneratorem in omnibus operibus ſuis aſpexit: per charitatem eum tamquam omnium bo- B norum largitorem toto corde dilexit. Et demum die octavo circumciſis ab anima omnibus phantaſticis imaginationibus, omnibus vanis & inutilibus cogitationibus, pacatis omnibus animæ motibus, & inordinatis affectionibus, per exercitium contemplationis in Domino dulciter requieſcit. Tunc puer nominatur, tunc dulce nomen Jeſus imponitur, tunc eis dulcedo ſentitur & guſtatur, tunc experitur virtutem, tunc percipit jucunditatem. O quantam ſæpius ſentit dulcedinem, poſt illam beatam nominis impoſitionem, illa fœlix mater naturalis, & vera mater ſpiritualis, virgo Maria, quando percipit in hoc nomine dæmonia eiici, cæcos illuminari, infirmos curari, C mortuos ſuſcitari, miracula cumulari. Sic certe tu, o anima ſpiritualis, merito debes gaudere, & exultare, quando tu percipis in te & in aliis, quod tuus benedictus filius Jeſus dæmones fugat, in peccati dimiſſione: cæcos illuminat, in veræ cognitionis infuſione: mortuus ſuſcitat, in gratiæ collatione: infirmos curat, claudos ſanat, paralyticos & contractos rectificat, in ſpirituali confortatione: ut jam efficiantur fortes & viriles per gratiam, qui prius erant debiles & infirmi per culpam. O quam fœlix & beatum nomen, quod tantam meruit habere virtutem & efficaciam. Aliquando lætificat, aliquando uſque mentis ebrietatem infundit, & ſuam dulcedinem communicat.

QUARTA SOLEMNITAS

De Magorum adoratione.

QUarta ſolemnitas, quæ conſiſtit in Magorum adoratione. Poſtquam etiam anima iſtum dulciſſimum puerum, per gratiam ſpiritualiter concepit, peperit, & nominavit, tres reges, id eſt tres animæ vires, quæ bene reges dicuntur, quæ jam carni principantur, ſenſibus dominantur, in ſolis divinis ſtudiis, ſicut decet, vere reges, occupantur, puerum jam per effectus multiplices eis revelatum in civitate regia, hoc eſt in totius mundi machina, æſtimant eſſe quærendum. Quærunt igitur meditationibus, requirunt affectionibus, interrogant devotis cogitationibus: Ubi eſt qui natus eſt? Vidimus ſtellam ejus in Oriente, vidimus claritatem ejus fulgentem in devota mente, vidimus ſplendorem ejus radiantem in intimis animæ, audivimus ejus vocem, quæ eſt dulciſſima, guſtavimus ejus dulcedinem, quæ eſt ſuaviſſima, percepimus ejus odorem ſuaviſſimum, experti ſumus ejus amplexum delicioſiſſimum. Jam Herodes, redde reſponſum, oſtende dilectum, monſtra infantulum deſideratum. Propter tuam gloriam videndam non venimus, propter tuam gratiam obtinendam non properavimus, propter tuam majeſtatem adorandam non feſtinavimus. Tua enim gratia ipſius eſt factura, tua majeſtas ipſius creatura, tua jucunditas ſua eſt potentia, tua opulentia ipſius umbra, tua nobilitas, tua magnificentia eſt ſuæ infinitæ bonitatis & nobilitatis modica ſcintilla. In te invenimus quo ipſum cognoſcimus, amamus, & deſideramus, non in quo requieſcere debeamus. Tuus honor & decus eſt ſui decoris nutus. Dic igitur ne protrahas, Ubi eſt qui natus eſt? Ubi eſt ergo longitudo brevis, magnitudo levis, altitudo ſubdita, latitudo anguſta? Ubi lux lucens, aqua ſitiens, panis eſuriens? Dic nobis, ubi potentia regitur, ſapientia inſtruitur, virtus ſuſtentatur, verbo patris lactatur? Dic nobis, ubi æternus Dei fi-

Quali affectu anima devota Jeſum quærat.

Matt. 2

Digitized by Google

lius infans invenietur? Ubi ſplendor paternæ gloriæ pannis involutus cernitur? Ubi audiemus in cunabilis vagientem, qui eſt miſerorum conſolatio? Ubi videbimus inter brachia infantulum bajulatum, qui eſt angelorum, & hominum, cælorum & creaturarum omnium conſervator & ſolidatio? Hunc deſideramus, hunc quærimus. O dulciſſime, o amantiſſime puer æterne, infans antique, quando te videbimus, quando te inveniemus, quando ante faciem tuam apparebimus? Tædet gaudere ſine te, delectat gaudere tecum, & flere tecum. Omne quod tibi eſt adverſum, nobis eſt moleſtum: tuum beneplacitum eſt noſtrum indeficiens gaudium, & deſiderium. O ſi tam dulce eſt flere de te, quam dulce erit gaudere de te! Ubi ergo es, quem quærimus? Ubi es, quem in omnibus & præ omnibus deſideramus & affectamus? Ubi es qui natus es Rex Judæorum, lex devotorum, dux miſerorum, lux cæcorum, vita morientium, ſalus æterna æternaliter viventium? Et ſequitur reſponſio conveniens. In Bethlehem Judæ. Bethlehem domum pannis, Juda confitens interpretatur. Ibi enim Chriſtus invenitur, ubi poſt confeſſionem criminum panis cæleſtis vitæ, id eſt doctrina Evangelica auditur, ruminatur, & devota mente retinetur, ut opere impleatur, & aliis adimplenda proponatur. Ibi puer Jeſus cum Maria matre invenitur, ubi poſt lacrymoſam contritionem, poſt fructuoſam confeſſionem, dulcedo cæleſtis conſolationis aliquando inter abundantiſſimas lacrymas deguſtatur: ubi oratio quem pene deſperantem invenit: gaudentem & de venia præſumentem dereliqit. O felix Maria, a qua Jeſus concipitur, de qua Jeſus naſcitur, & cum qua tam dulciter, & gaudenter Jeſus invenitur.

Jeſus a multis quæſitus. Sed notandum eſt hic, quod Jeſus quæſitus legitur a Regibus, & hoc ut ipſum cum omni reverentia adorarent. A Doctoribus, ut ab ipſo veritatis documenta cum ſumma diligentia audirent. A ſponſa, ut ſuæ ſuavitatis dulcedinem per ſecreta colloquia deguſtaret. A Maria matre, ut ipſum perditum reperiret, & ab ea

A ſe amplius non alienaret. Sic vos o reges, hoc eſt, devotæ animæ vires naturales quærite cum regibus terrenis, ut adoretis, & munera offeratis. Adorate cum reverentia, quia Creator & Redemptor, & remunerator. Creator in naturalis vitæ formatione: Redemptor in ſpiritualis vitæ reformatione: Remunerator in æternæ vitæ collatione. O vos reges adorate cum decentia, quia rex potentiſſimus: adorate cum decentia, quia magiſter ſapientiſſimus: adorate cum lætitia, quia princeps liberaliſſimus. Adorate, inquam, gaudenter, quia eſt dux æquitatis; adorate, decenter, quia eſt lux veritatis: adorate ferventer, quia eſt fax charitatis. Nec ſufficiat

B vobis ratio, niſi concomitetur oblatio. Offerte, inquam, aurum dilectionis ardentiſſimæ: offerte thus conſolationis devotiſſimæ: offerte myrrham contritionis amariſſimæ. Aurum dilectionis, propter bona collata: thus devotionis propter gaudia præparata: myrrham contritionis propter peccata perpetrata: Aurum offerte æternæ divinitati, thus animæ ſanctitati, myrrham corporis paſſibilitati. Quærite etiam o reges cum doctoribus, ut nobis pandat ſecreta ſuæ inſcrutabilis ſapientiæ, ut oſtendat magnalia ſuæ admirabilis potentiæ, ut vos doceat beneplacita ſuæ voluntatis, & complacentiæ. Quærite, inquam, cum reverentia, quomodo

C omnia tam potenter de nihilo creaverit: quomodo cuncta tam ſapienter in univerſo ordinaverit: quomodo ſingula tam clementer ſuo inæſtimabili bono decoraverit. Quærite humiliter, ſi homini fas eſt in hac vita inveſtigare, qualiter illæ tres perſonæ coæquales & coæternæ ſubſiſtant in una & individua ſubſtantia, & hoc in Trinitate beatiſſima. Qualiter illæ tres ſubſtantiæ, videlicet, carnis & animæ & deitatis conveniant in una perſona, & hoc in Chriſti incarnatione ſacratiſſima. Qualiter ab æterno pater a nullo, filius a patre ſolo, Spiritus ſanctus ab utroque. Ipſe quem quæris doctor eſt, & cognitor omnis veritatis, a quo omnis veritas principaliter quæritur. Poſt quem veritas exemplariter perducitur,

ad

ad quem omnis veritas finaliter, reducitur & ordinatur. Ipſe eſt doctor, qui docet omnem veritatem. Veritatem vitæ, quam in multis deſtruxit lutoſa goloſitas: veritatem doctrinæ, quam, heu in pleriſque cæcavit voluptuoſa vanitas: veritatem juſtitiæ, quam effugavit periculoſa aviditas. Quærite ergo vos reges devoti Jeſum, ut vos doceat omnem veritatem: veritatem vitæ, ut ſciatis qualiter voſipſos utiliter regere debeatis: veritatem doctrinæ, ut cognoſcatis qualiter ſubiectos laudabiliter dirigatis: veritatem juſtitiæ, ut intelligatis qualiter Deo ſerviliter ſerviatis. Quærite etiam Jeſum aliquando cum ſponſa dilectiſſima in horto deliciarum, ubi deambulat cum adoleſcentulis, ubi lilia colligit cum virginibus, ubi comedit fructus pomorum ſuorum cum juvenculis. Quærite in cella vinaria, ubi cœnam ſuam præparavit, ad quam ſuas ſpecialiſſimas amicas, quæ ſequuntur eum, quocumque jerit, tantum invitavit; ubi præcingit ſe, & faciet eas diſcumbere, & tranſiens perſonaliter miniſtrat eis; ubi adminiſtrat fercula varia de pinguedine ſuæ æternæ, nobiliſſimæ, & ſecretiſſimæ divinitatis. Ubi propinat pocula ſuæ dulciſſimæ & caſtiſſimæ humanitatis. Certe illic bibunt amicæ, ſed inebriantur chariſſimæ. Quærite tandem in cubiculo, ubi requieſcit cum ſponſa inter amplexus & oſcula; ubi cubat in meridie, quando ſplendor æternæ veritatis tam luculenter lucet, ardor ſupernæ charitatis tam dulciter ardet. Ibi inſtillat auribus ſponſæ ſecretiſſima ſuæ profundæ & inſcrutabilis ſapientiæ; ibi donat altiſſima munera ſuæ ſummæ, & incomparabilis magnificentiæ; ibi jocatur, ibi blanditur, ibi conſolatur, ibi dilecta alloquitur, dicens: Pete, quod vis, & dabitur tibi. O quam felices, qui Jeſum in hoc cubiculo ſecretiſſimo inveniunt, qui hoc cubiculum intrare præſumunt. O quam pauci eum in horto deliciarum inveniunt; ſed pauciores in cella vinaria reperiunt, pauciſſimi vero non niſi ſecretiſſimi amici cubiculum intrare

A præſumunt. Quia ſcriptum eſt: Adiuro vos filiæ Hiruſalem, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. *Cant. 2*

Unde ſufficiat vos o reges, qui adhuc terrena ſapitis, qui adhuc temporalia diſponitis, quod Jeſum aliquando poſt diligentem inquiſitionem in præſepio inveniatis. Veſtra enim conſcientia adhuc forte non eſt facta hortus deliciarum, ubi florent ſanctæ meditationes, redolent virtuoſæ operationes, ubi vigent delicioſæ affectiones. Nec forte minus perfecte dici poteſt cella vinaria, ubi illa cœleſtia fercula odorantur, illa vina angelica guſtantur, quibus amici aliquando hic in terris conſolantur. Sed heu minime, ut timeo, dici poteſt cubiculum B omnibus creaturis abſconditum, ſoli ſponſo præparatum, ſtratum, & ornatum, ubi ſponſus cum ſponſa, dilectus cum dilecta requieſcit, inter ſecreta, & indicibilia ſui familiaris oſcula; ubi ſæpe audiuntur talia & tam arcana, quæ quidem intelliguntur, ſed non dicuntur, quia forte vel exprimi nequeunt, vel ab hominibus, ſecundum hominem viventibus, percipi numquam poſſunt. Si tamen ex abundantia divinæ pietatis, aliquando ipſum poſt fletum & planctum, poſt luctum & gemitum, poſt poſitum ſæculare negotium, ad modicum vidiſtis in horto deliciarum, vel forte, quod magis verum eſt, ante fores, adhuc vobis clauſas, per forament inſpexiſtis in cellam vinariam, C & vidiſtis ſponſum ornatum & ſuccinctum, tranſeuntem, miniſtrantem, propinantem ſuis amicis varia fercula, & vina deliciarum, & ſtatim ignota & incognita, nec adhuc talia admittenda, per janitores expulſi & repulſi fuiſtis, & iterato heu ad ſolita & mundana rediiſtis. Sed tam poſt hoc ad cor reverſi, non immemores illius jucundæ ſocietatis, quam gaudio cordis in horto deliciarum aſpexiſtis. Necnon & illius beatiſſimæ jucunditatis & ſolemnitatis, quam deſolatam per rimulam inſpexiſtis, de qua neſcio quale ſolatium, ſed tamen tale quod exuperat omnem ſenſum, & omne hujus mundi convivium, per ſpiramentum modicum

cum ſenſiſtis. Tunc cum Maria matre Jeſum perditum cum dolore & mœrore quærite, currite cum planctu & gemitu poſt Jeſum quærendum, quærite tunc & flentes dicite: O quando te inveniemus conſolatorem, quem expectamus! Quando te inveniemus gaudium noſtrum, quod deſideramus! O ſi anima noſtra adhuc redire ſemel valeat, & ſi non ad amplexus & oſcula, ſaltem ubi redolet hortus deliciarum, & ſuaviſſime fragrat cella vinaria. Jam anima per te ipſam quære dilectum tuum, quem concepiſti, tuus eſt filius quem genuiſti, & quare dimiſiſti, a quo tot & tam inſolita gaudia ſuſcepiſti? O vos reges inclyti, vos principes & defenſores, & cooperatores mei, vos hactenus quæſiviſtis ut regem, qui vos ſua gratia coronaret ut doctorem, qui vos ſua ſapientia illuſtraret, ut conſolatorem, qui ſua clementia vos reficeret. Nunc ſupereſt, ut ego quæram filium quem perdidi: dilectum, quem amiſi: amantiſſimum Jeſum meum, quem heu infelix & miſera, in templo dimiſi, poſtquam denuo ad vana & falſa, & inania me converti. Heu me derelictam & deſolatam, & omni ignominia plenam reliquit. Quare ſuis conſiliis non acquievi? Quare in ſuis monitis non permanſi? Quamdiu ſuam præſentiam per veram ſolationem ſenſi, affuit mihi omnis boni abundantia? quamdiu ipſum habui, omnibus bonis abundavi. Sed heu, quam infelix & quam miſerabilis, propter paupertatem amiſi divitias, propter aſperitatem poſtpoſui delicias, propter curam & ſolicitudinem dereliqui quitem magnam, & ſpiritus dulcedinem, propter alienum neglixi meipſum, propter hominem regendum perdidi Deum meum, dilectum meum, conſolatorem meum, dulciſſimum Jeſum filium meum, Quid ergo faciam? quo vadam? ubi quæram, ut iterato ipſum inveniam? Aliquoties propter prædicta ipſum amiſi, ſed denuo adiuvante, & revelante clementiſſimo patre miſericordiarum Deo, in cujus vinea laboro, cujus voluntati de conſilio majorum deſervio, ad cujus gloriam amplianda me dulcis Jeſu ſolatiis per oc-

A cupationem cordis ſæpius privo, propter cujus honorem conſervandum, variis tribulationibus me expono, ipſo ex ſolita pietate auxiliante. Perditum cum ingenti cordis gaudio, poſt varios ſingultus, & gemitus, etiam inter abundantiſſimas lacrymas reperi & inveni. O utinam ipſum adhuc ſemel taliter invenirem, puto quod amplius non dimitterem, ſed totis viribus retinerem.

Quid ergo faciam: Surgam & quæram quem diligit anima mea: poſtquam occupationes & ſolicitudines dimittam, ad orandum me conferam. Et ſi hæc non ſufficiunt, inter cognatos, & notos, id eſt, ſpirituales & devotos ipſum quæram. Ipſi ſunt in quibus habitat, ipſi ſunt cum quibus moratur, quando ab aliis amittitur. Hi ſunt, cum quibus tamquam in ſolicitudine latitat, quando ipſum a me miſer ſtrepitus cogitationum fluctuantium fugat. Heu quando illis ſimilis fui, tunc habui, tunc tenui, tunc amplexata & oſculata fui Jeſum, quem nunc curis diſtracta, ſolicitudinibus occupata & afflicta, lamentabiliter amiſi. Dicite ergo o vos religioſi, vos abſtracti, vos ſolis divinis meditationibus dediti, num quem diligit anima mea, vidiſtis? Certe ſcio quod habetis, ſcio quod bene ſcitis, quia ſentitis & gaudetis. Reddite ergo in charitate, quod non amittitis: communicate quod non dimittitis. Et ſi in me propter diſtractionem ad horam fervor dilectionis tepuit, habitus tamen dilectionis, ut ſpero, non ceſſavit. Et ſi propter occupationem familiarem dilecto allocutionem intermiſi, a charitate tamen ipſius non receſſi. Et ſi propter proximorum vel modicam ædificationem, ipſi tota mentis intentione non adhæſi, deſiderium tamen revertendi in mente habui. Et re vera, ut verum fatear, non ad gloriam dico, ſed tantum ad revocandum ad dilectum perditum humiliter allego, non propter meum lucrum, ſed propter ſuum conſilium: non ptopter meam ambitionem, ſed propter ſuam æternitatem, gloriam & honorem: non propter prælationis laudem, ſed proximorum ſalutem, curis & ſolicitudinibus dedita. Quare

Cant. 3

B C

Digitized by Google

re ergo propter hoc, quod pia intentione etiam quaſi & gemens facerem, dilecti præſentia ſaltem, aliquando, & ſi raro, conſolari non deberem? Non eſſet æquum, ſed, ſi fas eſſet dicere, injuſtum & impium, quod piiſſimus Jeſus non ſtatuit, quod divina lex nuſquam approbavit. Sæpe enim propter amici voluntatem, dulcis amici præſentia intermittitur, ut poſtmodum cum ampliori amborum jucunditate reparetur, ſic & ego propter ipſum aliquando deſerui, ſi propter ſuam gloriam ampliandam, labores, perſecutiones, detractriones, impugnationes ſuſtinui. Si his omnibus & his ſimilibus etiam uſque ad defectum repleta fui, & ad ipſum gemens, & amens redeo, numquid ipſius ſolatio, ut vel modicum in tribulatione reſpirem, carebo? Quid ergo eſt, Dilectus meus loquitur mihi? Quid eſt quod per ipſum in Evangelio clamatur: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos? Numquid ego qui propter honorem ejus, diei pondus & æſtus ſuſtineo, ſaltem poſt laborem, & de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum, refici non debeo? Abſit ergo ne ſolummodo vobiſcum, o vos contemplativi, moretur dilectus, & laborans agricola ſit contemptus, & abiectus. Oportet tamen, ſicut Scriptura teſtatur, laborantem agricolam, aliquando fructibus cœleſtibus patriæ prælibare, & hoc ne deficiat in labore. Sic Apoſtoli inter varia opprobria, martyres inter flagella, virgines inter cruciatus & verbera, ſenſerunt dilecti ſolatia. Ibant gaudentes a conſpectu concilii, collaudantes & benedicentes Dominum, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Sic confeſſores & eremitæ, monachi & anachoretæ, poſt vigilias & jejunia, inter lacrymas & gemitus ſenſerunt divina gaudia. Sic rectores, doctores, & eccleſiarum fideles prælati, poſtquam laboribus & curis ſunt extenuati, de benignitate dulcis Jeſu ipſorum piiſſime, dulciter ſunt corda refecti. Non enim Maria Jeſum frequenter habuit ſola, ſed etiam a Martha poſt prædicationem hilariter & A gaudenter receptus fuit. Ego ergo in Domino confidens, & divina clementia tam multipliciter probata, & exemplariter oſtenſa præſumens, dulciſſimum Jeſum aliquando quæram eum Maria matre in templo, aliquando cum ſponſa in cubiculo, aliquando cum diſcipulis in conſiſtorio, aliquando cum regibus in diverſorio.

Mat. 11 — *2 Tim. 2* — *Act. 5*

QUINTA SOLEMNITAS.

De Præſentatione pueri Jeſu in templum.

QUinto & ultimo conſideret fidelis anima, qualiter natus parvulus per diverſorum operum conſummationem, & nominatus per cœleſtium dulcedinum deguſtationem, & quæſitus, & inventus, adoratus & B honoratus, per ſpiritualium munerum præſentationem, in templum ſit præſentandus, & Domino offerendus, & hoc per debitarum gratiarum devotam & humilem actionem. Igitur poſtquam felix anima mater Jeſu ſpiritualis, per iſtius benedicti filii conceptionem purgata per pœnitentiam, poſtquam aliqualiter jam poſt nativitatem confortata per gratiam, poſtquam etiam eſt jam per impoſitionem benedicti nominis conſolata medullitus, & tandem in adoratione cum regibus informata divinitus, quid aliud reſtat, niſi ut in cœli ſancti C Hieruſalem portetur, & in templum divinitatis præſentetur Deus, Dei & virginis filius? Aſcende igitur ſpiritualis Maria, non jam in montana, ſed in cœleſtis Hieruſalem habitacula beatæ Trinitatis, & individuæ unitatis. Flecte humiliter menti genua in ſupernæ civitatis palatia, ibi ante thronum æternitatis Deo Patri filium tuum repræſenta, laudando, glorificando, & benedicendo patrem & filium cum ſancto Spiritu. Lauda cum jubilo Deum Patrem, per cujus inſpirationem bonum propoſitum concepiſti. Glorifica cum gaudio Deum Filium, per cujus informationem conceptum propoſitum opere perfeciſti. Benedic & ſanctifica ſanctum Spiritum per cujus conſolationem in bono excitio haſtenus perſtitiſti. O anima,

Digitized by Google

ma, Deum patrem in omnibus donis ſuis, & bonis tuis glorifica, quia ipſe eſt, qui te ſæculo per occultam inſpirationem evocavit, dicens: *Cant. 6* Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, &c. Deum Filium in omnibus factis tuis magnifica. Ipſe enim eſt, qui te de dæmonis ſervitio per ſecretam ſuam informationem liberavit, dicens: *Mat. 11* Tolle jugum meum ſuper te. Jugum ſuum dæmoni abiice. Jugum amariſſimum: jugum meum ſuaviſſimum. Jugum ſuum ſequitur cruciatus æternus & tormenta: jugum meum ſequitur fructus ſuaviſſimus & requies opulenta. Jugum ſuum, ſi quando dulcedinem exhibet, falſa eſt & momentanea, ſcilicet dulcedo: Jugum meum quando dulcedinem confert & lætitiam, vera eſt & ſalutifera. Ipſe ſuos ſervitores modicum aliquando extollit, ut in æternum confundat. Qui autem honorificat me, ſic ad momentum humiliatur, ut æternaliter glorietur, & regnet. Iſta fuit doctrina, quæ te Dei filius aliquando per ſe, aliquando per ſuos doctores & amicos reformavit a dæmonis falſa perſuaſione, a carnis & mundi blanda deceptione liberavit. Deum Spiritum ſanctum ſemper benedic & ſanctifica, qui te per ſuam conſolationem mellifluam, in bono confortavit, dicens: *Ibidem.* Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Qualiter enim o anima tenera & dilecta, fragilis & infirma, deliciis mundi aſſueta, gaudiis hujus ſæculi tamquam fæcibus vinariis more porcorum inebriata, qualiter potuiſſes inter tot &

A tanta antiqui hoſtis retia, inter tot falſa conſilia, inter tam varia impedimenta, inter tam innumerabilia amicorum, conſanguineorum, & aliorum propinquorum a via morum vulnerantium jacula, in bono perſtitiſſe? Qualiter potuiſſes tot funibus peccatorum circumamplexa, in bono profeciſſe, ſi non Spiritus ſancti gratia fuiſſes miſericorditer adiuta, & ſæpius dulciter conſolata & refecta? In ipſum igitur refunde omnia opera tua, tibi nihil retine. Dic cum pura

B & devota mentis intentione: Omnia *Iſa. 26* opera mea operatus es Domine, in conſpectu tuo nihil ſum, nihil poſſum, de tuo munere eſt quod ſubſiſto, ſine te nihil agere poſſum. Tibi clementiſſime Pater miſericordiarum, quod tuum eſt offero, tibi committo me indignam, & ingratam omnibus donis tuis, per te mihi collatis humiliter recognoſco. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, o beatiſſime Pater majeſtas æterna: quia me per tuam infinitam potentiam de nihilo creaſti, te laudo, te glorifico,

C tibi gratias ago. O beatiſſime fili, claritas paterna: quia me per tuam æternam ſapientiam de morte æterna liberaſti, te benedico, te ſanctifico, te adoro. O beatiſſime ſpiritus, alme; quia me per tuam benedictam pietatem, & clementiam de peccato ad gratiam, de ſæculo ad vitam religioſam, de exilio ad patriam, de labore ad requiem, de mœrore ad jucundiſſimæ & delicioſiſſimæ beatæ fruitionis dulcedinem revocaſti. Quam dulcedinem nobis dulcis Jeſus concedat: Qui cum Patre, &c.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS. OPUSCULUM, CUI TITULUS EST ALPHABETUM RELIGIOSORUM.

Lectionibus quibuſdam brevibus juxta ordinem alphabeti digeſtis Religioſos inſtituit S. Bonaventura, ideoque tractatus iſte Alphabetum Religioſorum inſcribitur; cujus brevitas cum ſumma utilitate conjunctum ad vitam ſecundum Deum inſtituendam plurimum valet. Quod autem huic proximum eſt opuſculum carminibus a litteris Alphabeti incipientibus diſpoſitum in gratiam itidem Religioſorum incipientium idem Auctor compoſuit, ut titulus ipſe præſefert.

Pſal. 24 VIas tuas Domine demonſtra A
mihi, & ſemitas tuas edoce
me. Obſecro te Deus meus,
doce me vias bonæ vitæ pro
ſalute animæ meæ.
Lect. 1 Ama neſciri: & pro nihilo reputari hoc tibi ſalubrius eſt, & utilius, quam laudari ab hominibus.
Benevolus ſis omnibus bonis, &
Lect. 2 malis, & nulli oneroſus.
Lect. 3 Cuſtodi cor tuum ab evagatione, os tuum ab otioſa locutione, & ceteros ſenſus ſub rigore diſciplinæ.
Lect. 4 Dilige ſolitudinem & ſilentium: & invenies quietem magnam, & conſcientiam bonam. Ubi enim multitudo, ibi frequentes ſtrepitus, & B
magna diſtractio cordis.
Lect. 5 Elige paupertatem, & ſimplicitatem, & cum paucis ſis contentus, & non facile murmurabis.
Fuge hominem, & ſæculi rumo-
Lect. 6 res: quia non potes eſſe ſatis Deo, & hominibus, æternis, & tranſitoriis.
Gratias age Deo ſemper, corde &
Lect. 7 ore, qualitercumque tibi ſuccedit in gravamine & odore. Nam Deus omnia provide diſpenſat in mundo, vero & recto judicio ab æterno.
Humilia te in omnibus, & ſub
omnibus, & invenies gratiam ab ho- *Lect. 8*
minibus, eris quoque Deo acceptus, & hominibus dilectus, & diabolus fugiet citius, propter humilitatis virtutem ſibi valde contrariam.
In omni opere bono habeas inten-
tionem puram ad placendum Deo, *Lect. 9*
qui inſpector eſt cordis, & diligit juſtos & puros.
Kariſſimos reputa amicos, & patronos, qui te premunt, & vitupe-
rant; ſi enim recte ſapis, & conſide- *Lect. 10*
ras: lucrum inde acquires, nam proſunt tibi in bono, qui obſunt in malo.
Labore, & dolore cum gemitu,
& fletu acquiritur regnum Dei, de- *Lect. 11*
liciis, & honoribus perditur paradiſus.
Magnum donum Dei eſt, paupe-
rem eſſe in hoc mundo propter Chri- *Lect. 12*
ſtum, & infimum tenere locum. Magna ſuperbia altum petere gradum: ad alta ſemper diabolus ſuadet, honores ambire, fugere deſpectum, ut cadat aſcenſor ejus retrorſum, cum ad breve dominatus fuerit pauperum. Minima dona permagna reputa, eris & dignus majora accipere.
Neminem ſpernas, nulli noceas, *Lect. 13*
affli-

Digitized by Google

afflicto, & egeno condoleas, & numquam te extollas.

Lect. 14 Omne tempus cum Deo utiliter expendas: nihil enim pretioſius tempore, in quo promereri potes regnum Dei in perpetuum. Omnibus quoque te amabilem, benignum, & affabilem ſine diſſolutione exhibeas. Omnia bona ad laudem Dei referas, & ſine conſilio & deliberatione nihil facias.

Lect. 15 Primo ſemper quære in opere tuo an Deo placeat, vel diſplaceat: nec timore, nec amore rege contra conſcientiam tuam. In dubiis ad Scripturam, & obedientiam prælati tui recurre, nec tibi ipſi nimis confide. Prius diſce tacere, quam loqui, potiuſque velis inſtrui, quam docere. Tutius enim eſt velle latere, quam apparere.

Lect. 16 Quæcumque ad te non pertinent, de his non judices, nec te intromittas, ut ſemper pacem habeas. Qui communia ſectatur, & ſingularia vitat, magis diligetur, & citius ad bonum finem perveniet. Qui tempeſtive facit quod debet, lætior poſtea erit.

Lect. 17 Revertere ad interiora cordis tui, & claude oſtia oris tui, ne vagari incipias per varia deſideria mundi conſilio diaboli. Nocent mala audita, tentat pulchra viſa, turbant illata vituperia. Recede ergo ab omni iracundo, indocto, diſſoluto, & mane in ſilentio cum Deo.

Lect. 18 Sobrius eſto in victu, modeſtus in veſtitu, providus in verbis, honeſtus in moribus, maturus in conſilio, fortis in adverſis, humilis in opprobriis, & humilis in proſperis, gratus in beneficiis, hilaris in deſpectibus, patiens in doloribus, diſcretus in omnibus agendis.

Lect. 19 Time Deum offendere in minimis negligentiis, & defectibus tuis. Noli præſumere in bonis, nec deſperare in adverſis. Timor Dei facit recedere a peccato, & ſolicitat in bono opere, ut bonum bene fiat. Totum te Deo committe, & quod tibi eſt grave, fiet cito portabile. Pax tua in patientia multa. Levis eſt omnis tribulatio pro vita æterna.

Lect. 20 Vende Deo omnia commoda tua, A & dabit tibi ſolatia meliora, gratia adveniente in una hora. Nemo ditior, nemo liberior eo, qui ſe ad omnia Deo dat, & Chriſtum amando emit, qui mundum cruce redemit.

Lect. 21 Chriſtus ſit vita tua, lectio tua, meditatio tua, locutio tuo. Ipſe deſiderium tuum, lucrum tuum, tota ſpes tua, & merces tua. Si aliud quæris quam pure Deum, damnum patieris, laborabis, & requiem non invenies.

Lect. 22 Hymnos, & Pſalmos cavere, monachorum eſt, & clericorum, quibus congaudent Angelorum chori, laudantes Deum jugiter in regno cælorum. Servire carni mors, cibus vermium, nidus dæmonum, vita peccatorum; fomes morborum, corruptio corporum, inquinatio morum, perditio bonorum, acquiſitio multorum B malorum & dolorum. Servire Deo, beatitudo animæ, ſanitas corporis, prudentia Spiritus, vita cæleſtis, dulces hymnos Deo cantat, qui in tribulatione ſua Deum ſemper laudat. Initium & finis omnis boni religioſi, Deum corde amare, ore laudare, & fratrem ſuum exemplo ædificare.

Lect. 23 Zachæe frater deſcende de altitudine ſæcularis ſcientiæ, veni & diſce in ſchola Dei viam humilitatis, & manſuetudinis, & patientiæ, & per quam poſſis Chriſto docente ad æternæ beatitudinis gloriam ſecure pervenire. Amen.

Concluſio. C ¶ Scribe monache Alphabetum iſtud in corde tuo, quaſi in libro vitæ, & per ſingulos Dies chartulam tuam inſpice & bonis moribus aſſueſce, pauca ſunt verba, ſed magna ſunt myſteria & perfectorum opera. Ornant exterius, & quietant interius. A contemptu & ſuipſius abnegatione incipit vita boni religioſi monachi, & proficit uſque ad contemplationem Dei.

EJUS-

Digitized by Google

EJUSDEM

S. BONAVENTURÆ,

Alphabetum Religioſorum incipientium.

AMa paupertatem, ſis vilibus contentus,
Bonis ſemper actibus jugitur intentus.
Cave multiloquium, ſtudeas ſilere,
Deum omni tempore præ oculis habere.
Eſuriem amplectere, gulam refrænando,
Fratrumque convivia ſegniter ſectando.
Gaudere cum gaudentibus, cum flentibus plorare,
Humilibus conſentiens majores honorare.
In omnibus obediens, Prælatoque parebis,
Karitatem inſuper cum omnibus tenebis.
Lumbos ſtringe lubricos Domini timore,
Mundans cordis oculum caſto cum pudore.
Nihil ſervans proprium, nudum ſequens Chriſtum,
Onus leve ſufferens, mundum vincens iſtum,
Paſſum Chriſtum recole corde gemebundo
Reſiſtendo vitiis, orando ferventer,
Sacramentum ſumere debes reverenter.
Tu motum mentis comprime, iram mitigando,
Vanaque colloquia ſollicite vitando,
Chriſto frui cupiens, cellam frequentabis.
JESUM ſuper omnia ſic dulciter amabis,
Zelo Dei fervens charitatis igne.
Et in te peccantibus ignoſcas benigne.

Non nomen ſed factum, non verbum ſed adiectum, facit beatum.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, COLLATIONES OCTO.

Hæ collationes, ut impreſſis hactenus Opuſculis fertur, a S. Bonaventura habitæ ſunt in conventu Toloſano, quibus ad virtutes religioſorum ſtatui maxime convenientes, fratres ſuos exhortatur.

COLLATIO I.

De Verbi incarnatione.

Luc. 2 VIde anima mea innovata, mirabilia veritatis. Hæc omnia videre poſſumus, quæ fecit junctura conſœderans Deum & hominem in verbo, quod factum eſt, quod fecit Deus, & oſtendit nobis. Primo vis videre æternitatem novam: quia qui Filius Dei eſt æternaliter, caro factus eſt temporaliter. Vide anima mea, non poterat te redimere, niſi haberet pretium, nec debebat ſecundum legem, niſi eſſet propinquus. Homo propinquus erat, ſed pretium non habebat. Deus pretium habebat, ſed propinquus non erat. Non debebat niſi homo, non poterat niſi Deus. Factus eſt ergo Deus homo propinquus, & factus eſt noſter Jeſus vir pretioſior auro, & homo mundo obrizo, ut dicit Iſaias: Sacculum pecuniæ tulit ſecum: quia Deus homo in carne apparuit, & Verbum in carne quaſi pecuniam in ſacco abſcondit, & hominem reum redemit. Iſa. 13

Rom. 9 Secundo admittit immenſitas brevitatem, quia Verbum abbreviatum fecit Dominus ſuper terram. Verbum, inquam, divinitate immenſum, eſt poſitione præſepii abbreviatum. Vide anima mea, dulcia mirabilia, & omnino tibi neceſſaria. Tua neceſſitas non minus, quam Dei Filio ſupplebatur, ſed tua poſſibilitas non capiebat immenſum, & major erat neceſſitas, quam capacitas. Propter quod mirabilis diſpen- A ſatio conſilii charitatis divinæ providit, ut ſcilicet daret nobis Filium quo indigebamus, & parvulum quem capere poteramus. Ideoque parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Iſa. 9

Tertio admittit pulchritudo obſcuritatem: quia quidquid jucunditatis habeo, ſi non poſſum videre, tam immenſæ charitatis donum, quid mihi prodeſt? Unde in noſtro Jeſu aperta eſt illa facies, in quam deſiderant Angeli proſpicere, ſacco mortalitatis B noſtræ: ut non ſolum viſibilem cerneremus inviſibili ſpecie, ſed nobis ſimilem amaremus in noſtra carne. Unde in Apocalypſi dicitur: Factus eſt ſol ſicut ſaccus cilicinus. Sol juſtitiæ Chriſtus Deus noſter, qui ſecundum Apoſtolum eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris. Specioſior plane ſole: ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum luci comparatus invenitur prior, & tamen propter nos factus eſt quaſi ſaccus cilicinus propter aſperitatem. 1 Pet. 1 Apoc. 6 Heb. 1 Sap. 7

C Quarto, admittit celſitudo abjectionem, imperium ſervitutem, quando non ad me, ſed infra me deſcendit, quando hodie jacuit ad pedes animalium ille, cujus glorioſi pedes vix erant acceſſibiles altiſſimis Angelorum. Ecce ipſe benedictus Deus omnia fecit ex parte ſua, ut eum habeamus, fit homo: ut ei attineam: fit parvus ut eum accipiam, fit viſibilis, ut eum agnoſcam: fit humilis, ut eum attingam.

Quinto fortitudo admiſit infirmitatem, ſapientia ſimplicitatem. Ego ſum reus, & coram ejus ſapientia veni-

venire erubeſco. Ego adverſarius, & ideo ab ejus potentia contremiſco. Commiſſa mea, inquit, paveſco, & ante te erubeſco. Ideo mira Dei benignitas quæ ſemper magnificavit benefacere nobis, ſuam abſcondit ſapientiam in ſimplicitate, ne erubeſcam comparere: fortitudinem in infirmitate, ne pertimeſcam accedere. Ipſe enim eſt, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ. Ipſum, inquam, tale verbum factum eſt caro, & non ſolum homo paſſibilis, ſed etiam in parvulitate mihi ſimilis, & carne mortalis.

Heb. 1

Sexto, juſtitia ſubiit reatum, quia ne dicas quid proderit accedere, nec negotium meum contingat complere? Hæc autem eſt mea neceſſitas, quia conceptus ſum in omni malo, & privatus omni bono propter culpam meam & debitam pœnam, & indigeo a malo relevari, & in omni bono reſtitui. Et ideo ſtupendo conſilio juſtitia ſubiit reatum, ut juſtificemur a malo, opulentia defectum, ut locupletemur in bono. Eum enim qui non noverat omnino peccatum, ſcilicet innocentem Jeſum, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, fecit Deus peccatum pro nobis, id eſt peccati noſtri reatum ſibi impoſuit. Dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrorum, ut efficeremur juſtitia Dei in illo. O vere felicem neceſſitatem, quia ex quo Deus homo Jeſus noſtrum reatum aſſumpſit ſolvendum, vel neceſſe fuit Deum odire ſeipſum, quod eſt impoſſibile, vel reconciliari hominem reum, quod quidem eſt Deo acceptabile, & ab ipſo intentum.

Iſa. 53
1 Pet. 2
1 Jo. 3

Septimo ſubiit opulentia egeſtatem, ut locupletemur in regno. Scitis gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam cum eſſet dives, propter nos egenus factus eſt, ut illius inopia divites eſſemus. O quantum deberemus eſſe locupletati, quibus Deus tantum dedit, quod nudus & pauper remanſit. Vide felicem neceſſitatem, in qua ſe poſuit pro nobis amore noſtro ebrius benedictus Jeſus, quia neceſſe eſt hominem reſtitui in regnum, vel Jeſum regem a regno exulare, poſtquam ipſe noſtram aſſumpſit inopiam, & ſimul in unum conveniunt dives & pauper. Sic ergo anima mea tuus Jeſus Deus æternus aſſumpſit novitatem, ut ei attineas, immenſus brevitatem, ut eum accipias, pulchritudo obſcuritatem, ut eum attingas, ſapientiſſimus ſimplicitatem, ne erubeſcas, fortiſſimus infirmitatem, ne contremiſcas, juſtiſſimus reatum, ut juſtificeris a malo, opulentiſſimus defectum, ut locupleteris in bono. Hæc Ubertinus.

2 Cor. 8

COLLATIO II.

De timore Domini.

AQua ſapientiæ ſalutaris fons vitæ, & initium ſapientiæ timor Domini eſt, ait Bernardus: Optime refrigerans animam, in omnibus noxiis deſideriis æſtuantem, jacula inimici potens extinguere. In omnibus, & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus eſt. Qui timorem Domini ſemper habet præ oculis, viæ ejus pulchræ, & omnes ſemitæ ejus pacificæ. Stat propoſitum Dei, ſtat ſententia pacis ſuper timentes eum, ipſorum diſſimulans mala, & remunerans bona. Ut miro modo eis bona, & mala cooperentur in bonum. In veritate didici, nil tam efficax ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere. Beatus es, ſi cor tuum triplici timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, longe amplius pro amiſſa, longe plus pro recuperata. Time ergo cum arriſerit gratia, time cum abierit, time cum denuo revertitur. Cum adeſt time, ne indigne opereris ex ea. Si receſſerit multo magis timendum, quia ubi tibi deficit gratia, ibi deficis & tu. Time ergo ſubtracta gratia, tamquam mox caſurus. Time quia reliquit te cuſtodia tua. Pro omni tempore time Deum, & ex omni corde tuo. Tunc demum ſi plene, ſi perfecte timueris, dabit tibi ſaporem charitatis.

Ber. ſer. 1 in Evang. Dominica 1 poſt octa. Epiph. cir. fin. Ser. 2 in Annunciat. Do. poſt med. Ser. quomodo voluntas noſtra voluntati Dei tripliciter ſubiici debet cir. fin. Ser. 13 in Cant. poſt med. Ser. 54 in Cant. poſt med.

A

COLLATIO III.

De obedientia.

UT igitur obedientia religioſi Deo ſit acceptabilis, ideo debet eſſe prompta ſine dilatione, devota ſine dedignatione, voluntaria ſine contradictione, ſimplex ſine diſcuſſione, perſeverans ſine ceſſatione, ordinata ſine deviatione, jucunda ſine turbatione, ſtrenua ſine puſillanimitate, & univerſalis ſine exceptione. Qualiter nos audimus noſtros ſuperiores, taliter noſtras exaudit Deus orationes. Hæc Auguſtinus. Ut autem melius valeas eſſe obediens, cogita ſemper quando vox præcipientis ſonat in auribus tuis, quod vocem iſtam non tamquam ab homine audias, ſed tamquam ab ipſo Deo. Item non eſt obediens, ſed negligens, qui ſecundum expectat mandatum. Item Bernardus: At parum eſt eſſe ſubiectum Deo, niſi ſis omni creaturæ humanæ propter Deum: ſive Abbati tamquam præcellenti, ſive Prioribus tamquam ab eo conſtitutus. Ego plus dico, paribus ſubdere, ſubdere & minoribus. Et ſi vis in juſtitia eſſe perfectus, vade ad minorem, ſubdere inferiori, juniori te inclinato. Nota Climachus: Si quis erga patris ſubiectionem ſuam conſcientiam ad ſummum poſſedit mundam, iſte de cetero per ſingulos dies mortem quaſi ſomnum, magis vero vitam expectans non conturbatur, cognoſcens in ſolido, quia non ipſe in tempore ſeparationis, ſed qui præeſt, reddet rationem. Idem infra: Quando abſente eo qui præeſt, vultum ipſius imaginamur, hunc nobis aſtare putantes, & omnem collocutionem, vel ſermonem, vel cibum, vel aliud quippiam eum ſuſpicamur odire in nobis avertimus, tunc cognoſcam, qua legitimam obedientiam vere exequimur.

Bern. ſer. 42 ſup. Cant. poſt med.

Joan. Climac. de obedientia gra. 4 poſt med.

B

COLLATIO IV.

De verecundia.

NEſcio, an quidquam gratius verecundia ad ornatum in moribus hominum, eſſe queat? Quam pulchra hæc, & quam ſplendida gemma in vita & vultu adoleſcentis! quam vera, & minime dubia bonæ nuntia ſpei, bonæ indolis eſt index. Virga diſciplinæ eſt illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actuſque leves coerceat, reprimet inſolentes. Quid ita turpiloquii, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ eſt, indicium columbinæ ſimplicitatis, teſtis innocentiæ, lampas pudicæ mentis, jugiter lucens, & nihil in ea turpe vel indecorum reſidere attentat, quod non illico prodat. Illa expugnatrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcientiæ eſt, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſtatis. Et infra: Quid tam amicum verecundo animo, quam ſecretum? Sed quid tam proprium verecundiæ, quam proprias vitare laudes, vitare iactantiam; Quid tam indecorum, maxime adoleſcenti, quam oſtentatio ſanctitatis.

Ex Bern. ſer. 86 ſup. Cant. non longe a prin.

C

COLLATIO V.

De taciturnitate.

SIlentii amicus appropinquat Deo, & latenter colloquens a Deo illuminatur. Et infra: Solicitus de exitu circumcidit ſermonem, & qui luctum animæ poſſidet, quaſi ignem avertit multiloquium. Hæc Climachus. Bernardus: Bonum ſilentium a iactantia, bonum a blaſphemia, bonum a murmure & detractione. Et infra: Sileat a nobis lingua maledica, lingua blaſphema, lingua magniloquia, quoniam bonum eſt in hoc triplici ſilentio ſalutare Domini præſtolari. Ita tamen ab his taceas ne omnino taceas, ne dederis ſilentium Deo. Loquere illi contra iactantiam in confeſſione, ut obtineas ve-

Joan. Clim. de loquacitate gradu 11 in Ber. ſer. nativit. B. Mariæ de aquæductu poſt med.

veniam de præterito. Loquere in gratiarum actione contra murmurationem, ut ampliorem invenias gratiam in præsenti. Loquere in oratione contra diffidentiam, ut conſequaris gloriam in futuro. Confitere, inquam, præterita peccata, & pro præſentibus gratias age, & deinceps ora ſtudioſius pro futuris, ut ne ipſe quidem ſileat a remiſſione, ab immiſſione, a promiſſione. Item: Juge ſilentium & ab omni ſtrepitu ſæcularium perpetua quies cogit cæleſtia meditari. Porro continentiæ labor & rigor diſciplinæ Pſalmorum, & hymnorum dulcedine relevantur. Pudor de præteritis, novæ converſationis temperat auſteritatem. Venturi timor judicii pio cedit charitatis fraternæ exercitio. Tædium & acediam procul pellit ſanctarum varietas obſervationum. Item Labor & latebræ, & voluntaria paupertas, hæ ſunt monachorum inſignia, hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam.

Idem ep. 78 ad Sugger. Abb. ante med.

Idem ep. 42 ad Henr. Senon. Archiep. cir. fin.

COLLATIO. VI.

De devotione.

Ber. ſer. 4 ſup. Qui habitat ante med. In decla. ſuper Ecce nos cir. fi.

RENuat conſolari anima tua in alienis, ſi vis in Dei amore delectari. Delicata ſi quidem conſolatio eſt, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Et infra: Cujus mens ad alienas inhiat conſolationes: & non penitus renuit in caducis, & tranſitoriis conſolari, ipſe ſibi profecto ſubtrahit cæleſtis gratiam conſolationis. Errat omnino ſi quis cæleſtem illam dulcedinem huic carni, divinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa ſpiritus miſceri poſſe hujuſmodi illecebris arbitratur. Non amat veritas angulos, in medio ſtat diſciplina, omnium ſtudiis delectatur. Item Sancta anima ſola eſto, ut ſoli illi ſerves teipſam, quem ex omnibus elegiſti tibi. Fuge publicum, fuge domeſticos, ſecede ab amicis & intimis, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine ceterorum. Ipſum obliviſcere populum tuum, & domum patris tui, concupiſcet Rex decorem tuum. Secede ergo, ſed mente non corpore, ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu. Et infra: Solus es ſi communia non cogitas, ſi non affectas præſentia, ſi deſpicias quod multi * ſuſcipiunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant, ſi jurgia devitas, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis injuriam. Cibus animæ gratia Dei, dulciſſimus ſane & omnem habens ſuavitatem, & delectamentum ſaporis, non modo delectat, ſed reficit, & medetur. Quatuor ſunt ſigna, quæ oſtendunt præſentiam gratiæ Dei. In primis ſi cor in ſe eſt pacatum, & quietum, quia in nulla requieſcit, & impletur cor niſi in ſolo Deo, quamvis & cetera afficere quidem poſſunt, implere autem non poſſunt. Secundum, quando mens, & animus ad devotionem inclinari ſe ſentit. Tertium, in præſentia gratiæ, tunc plus ſolito facies hominis hilareſcit, & benignam ſe oſtendit. Quartum eſt fere idem, videlicet cum in motibus exterioribus plus homo eſt compoſitus atque ordinatus.

Ser. 6 in Aſcen. Do. poſt med.

Ser. 40 in Cant. prope fin.

Pſal. 44

* ſuſpiciunt.

Ser. 3 in Annuntiatione Dom. non longe a prin.

COLLATIO VII.

De diligentia.

UNum eſt quod multos perfecta, & ferventi emendatione retrahit. Horror difficultatis, ſeu labor certaminis. Quoniam vero illi maxime præ aliis in virtutibus proficiunt, qui ea quæ ſibi magis contraria & gravia ſunt, virilius vincere nituntur: Nam ubi homo plus proficit, & gratiam ampliorem meretur, ibi magis ſeipſum vincit, & in ſpiritu mortificat. Duo ſpecialiter ad magnam emendationem juvant, videlicet ſubtrahere ſe violenter, ad quod natura vitioſe inclinatur, & ferventer inſtare pro bono, quo amplius quis indiget. Quam nocivum eſt negligere vocationis ſuæ propoſitum, & ad non commiſſa ſenſum inclinare. Religioſus qui ſe intente, & devote in ſanctiſſima vita, & paſſione Domini exercet, omnia utilia & neceſſaria ſibi abundanter ibi invenit, nec opus eſt, ut extra Jeſum aliquid quærat Religioſus fervidus omnia bene portat, & capit, quæ ibi jubentur. Religio-

Digitized by Google

ligioſus negligens, & tepidus habet tribulationem ſuper tribulationem, & ex omni parte anguſtiam, quia interiori conſolatione caret, exteriorem quærere ptohibetur. Religioſus extra diſciplinam vivens, gravi patet ruinæ. Qui laxiora quærit, & remiſſiora, ſemper in anguſtiis erit, &c. ut patet in devoto libello de imitatione Domini noſtri Jeſu Chriſti.

COLLATIO VIII.

De diſciplina.

Ber. ſer. 23 ſuper Cant. paulo ante med.

PRimo omnium, jugo diſciplinæ inſolentia morum domanda eſt, quouſque duris ac diutinis ſeniorum attrita legibus humilietur, & ſanetur cervicoſa voluntas, bonumque in ſe naturæ, quod ſuperbiendo amiſerat, obediendo recipiat. Et infra: Accedit nimirum diſciplinatis moribus bonum naturæ, quo redditur homo ſuavis, & mitis, homo ſine querela, neminem circumveniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini ſe ſuperextollens, aut præferens.

Idem ep. 103 ad Sophiam virg. poſt med.

O quam compoſitum reddit omnem corporis ſtatum, nec non & mentis habitum, diſplina. Cervicem ſubmittit, ponit ſupercilium, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, ſtringit gulam, iram ſedat, format inceſſum. Nam de monachis ordinatis, & inordinatis dicit Abbas A paſtor ſic: Qui quærulosus eſt, monachus non eſt. Qui malitiam in corde tenuerit, monachus non eſt. Qui iracundus eſt, monachus non eſt. Qui elatus, & verboſus, eſt, monachus non eſt. Qui vere eſt monachus, ſemper eſt manſuetus, humilis, charitate plenus, & timorem Dei ſemper, & ubique præ oculis habet, ut non peccet. Item Joannes Abbas montis Sinai dicit: Monachus eſt, qui ſolum quæ Dei ſunt agit, cogitat, & loquitur, Chriſto unitus in omni tempore, loco, & negotio. Monachus eſt, violentia naturæ indeſinens, & cuſtodia ſenſuum indeficiens. Monachus, eſt, ſanctificatum corpus, expurgatum os, & illuminata mens. *Et infra:* Et quis puras eſt fidelis, & prudens monachus? qui ſub obedientia, ſubiectione, & labore doloreque calorem ſuum cuſtodit inextinguibilem, & uſque ad ſuum exitum ignem igni adiicere, & fervorem fervori, & amorem amori, & deſiderium deſiderio, & ſolicitudinem ſolicitudini quotidie non ceſſavit. Unde & Bernardus: Ille vere eſt monachus, qui devotionem tenet in choro, patientiam in capitulo, diſciplinam in labore, meditationem in lectione, fervorem in oratione, caſtitatem in tentatione, tolerantiam in adverſitate, humilitatem in proſperitate.

Joan. Climac. de inanis vitæ fuga, gradu 1 ante med.

Idem in fi.

B

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, OPUSCULUM.

QUOD INSCRIBITUR.

SPECULUM DISCIPLINÆ AD NOVITIOS.

Hoc opuſculum cum ſequenti Antuerpiæ An. 1591. prodiit opera R. P. Henrici Sedulii Clivienſis, Guardiani Antuerpienſis. Cujus præſtantiſſimi viri diligentia in his duobus opuſculis priſtino ſuo nitori reſtituendis ejuſdem eruditionem, & doctrinam ſatis probat; ac utinam opuſcula alia Auctoris noſtri parem virum inveniſſent: non enim in ipſis reſtituendis tantum laboris ſuſceptum eſſet: nec tantis reſperſa mendis hactenus eſſent emiſſa. Quare juxta Henrici prædicti caſtigationem hæc duo opuſcula Vaticanæ huic editioni inferuntur: ac pro argumento eorumdem ejus epiſtola ad Lectorem hic ſubiicitur. Habes, amice Lector, Speculum diſciplinæ. S. Bonaventuræ, & de Profectu Religioſorum, libellos prorſus mirabiles, licet contemptibiles mundo. Sed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ait Apoſtolus, ut confundat ſapientes. Auctor quidem non admodum curioſus eſt latinitatis & elegantiæ, ut qui noverit non in ſermone eſſe regnum Dei, ſed in virtute. Si pius eſſe velis, lege & relege diligentius: placebunt, ſin autem, ne legas ne ſanctum canibus, & mittantur margaritæ ante porcos. Quos vero longe piiſſimus Dominus Heſius, venerandæ memoriæ apud Leodienſes Canonicus, & P. Ramus Juriſconſultorum quondam Lovanii decus, & plerique alii pii viri juxta ac docti diligentiſſime lectitare ſolebant etiam ad menſam, pro excitando in Deum ſpiritu, nemo facile debet contemnere. Hujus admonitum te brevibus cupio, nonnullos opinari, S. Bonaventuram non eſſe auctorem Speculi diſciplinæ. Sed hoc dubium nobis eximit ipſe Bonaventura, qui prologo utroque in De profectu Religioſorum plane teſtatur, ſe conſcripſiſſe formulam priorem de exterioris hominis compoſitione. Quibus verbis Speculum Diſciplinæ intelligit. Potuit autem fieri, ut Speculum hoc non tam accurate conſcriptum reliquerit: quod ipſum quoque ſatis innuit antiquiſſimum exemplar editum Argentinæ, Anno 1495. Quod ita habet in libri frontiſpicio: Speculum Diſciplinæ in hanc formam redactum eſt a F. Bernardo a Beſſa, qui fuit ſocius S. Bonaventuræ. Nam ab ore S. Bonaventutæ fuit ſcriptum, & inordinate relictum; e quo homines diſcerent cæleſtes mores. Miror autem valde, duos hoſce libellos ſemper fuiſſe disjunctos: quandoquidem ipſa materia librorum poſtulat ne

1 Cor. 4
1 Cor. 4
Matt. 7

ne diſiungantur. Quid enim conjunctius eſſe poteſt, quam homo exterior & interior: hoc eſt, corpus & anima. In Speculo Diſciplinæ de componendo homine exteriori: de formando interiori homine diſſerit in De Profectu Religioſorum. Hic liber variis nominibus inſignitur. Exemplaria vetuſtiſſima conſtanter vocant De Profectu Religioſorum: ſed Venetum, quod prodiit Anno 1584. appellat De Reformatione mentis, librum priorem: poſteriorem vero, De proceſſu Religionis. Mirum in modum variant exemplaria antiqua in inſcriptionibus, lectione, & diſtinctione capitum. Quare facta diligenti collatione multarum editionum, elegantius hi libri prodeunt, ſummam doctrinam pietatis in ſe continentes, & ad vitam bene beateque inſtituendam, omni Religioſo, divinæque ſapientiæ amantiſſimo, maxime neceſſarii.

Itaque, amice Lector, te oro, ut cum labore noſtro frueris, hunc tuis precibus apud communem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum compenſare digneris. Vale.

S. BONAVENTURÆ

In ſpeculum Diſciplinæ ad Novitios.

PROLOGUS.

A

AD honeſtatem tendentes, in primis neceſſarium habent, ut per exercitium diſciplinæ, virtutis titulum citius apprehendere poſſint. Nam, ut ait Hugo de S. Victore, uſus diſciplinæ ad virtutem animum dirigit; virtus autem, ad beatitudinem perducit; ac per hoc, inquit, exercitium diſciplinæ eſſe debet noſtra inchoatio, virtus perfectio, præmium virtutis æterna beatitudo. Verum qui diſciplinam in novæ converſationis initio negligit, ad eam poſtmodum difficile applicatur, & formam quam primo quis recipit, vix deponit. Adoleſcens namque juxta viam ſuam etiam cum ſenuerit, non recedit ab ea. Optima vivendi forma eligenda eſt, quam reddat aſſuetudo jucundam. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio, magnaque omnino prudenti ſecuritas, vivendi modum noviſſe congruum, pro varia rerum & accidentium qualitate, nec minimum eſt contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam, eo turpius neglectui habita ingerunt, quo vitari facilius cognita valuerunt. Proinde qui Spiritu Dei aguntur, moralibus documentis intendunt: qui tamen ſuperbi & fatui contemnentes, nunc ſuperſtitiones, nunc cærimonias vocant: aut certe calumniis fucatis impugnant; nec enim ſtultus verba prudentiæ recipit: niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus. Hic ergo tractatulus per ſuperiorum impoſitionem exactus, rudi quidem juxta ſcribentis ruditatem, & intenti exigentiam ſtylo, ex diminutis quoque ac nudis, ob brevitatem, incompactiſque interdum, ſed congruis pro morum traditione ſententiis editus, novis Chriſti diſcipulis, pro

B

aliquali ſpeculo inſpiciendus proponitur: ut per pauca ſibi propoſita, occaſionaliter fiant in pluribus cautiores. Da ſapienti occaſionem, ait Salomon, & addetur ei ſapientia. Attendat tamen quædam hic accipienda fore communiter, & magis & minus, pro loco & tempore obſervanda, licet non ſemper pro ſingulis conditionum modificatio replicetur. Prudens, ut rerum varietas exigit, ita ſe accommodat tempori, non ſe in aliquibus mutans, ſed potius aptans; ſicut manus quæ eadem eſt cum in palmam extenditur, & cum in pugillum conſtringitur. Nec moveat, ſi qua pro junioribus impertinentia videantur. Proinde junior in his ſæpe quæ

Hugo to. 1 inſtit. mon. ad nov. in Prologo.

Prov. 22

Primus ad virtutem gradus, proprii defectus cognitio.

Obſervent monaſticarum cærimoniarum oſores. *Prov. 18*

Prov. 9

Seneca li. de virtut. c. prudentia.

Simile elegans.

Digitized by Google

quæ ipſum excedunt, inſtruitur, ut ſeniorum ſe propoſito applicans, ſit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cavenda. Prolixitatem, forte tetricus, ſi quis fuerit inſpector, cauſabitur: ſed neceſſariam inexpertis dicendorum expreſſionem advertat: nec facile rudes (pro quibus eſt opera) generalibus poſſe commatibus, id eſt, brevibus & incompletis ſententiis erudiri, aut conciſis paſſim proficere parodoxis, unoque nihilominus noverit titulo multa quandoque perſtringi, quæ ſpecialem requirerent explicanda tractatum. Duas autem particulas, principalem videlicet & incidentalem, hujus operis ſeries habet. Principalis dividitur in duas: in quarum prima de præparatoriis ad diſciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter: in ſecunda de ipſa plenius tractatur. Præparatoria ſunt per modum principii, medii & poſtremi. Depoſitio vetuſtatis, ſtabilitas mentis adverſus tentationes diaboli, & ſubjectionis humilitas. Primum præparationem inchoat, ſecundum continuat, tertium vero conſummat. Servanda erit ubique majorum & minorum paragraphorum diſtinctio, ad ſeriei & ordinis evidentiam ampliorem.

Diviſio libri.

SPECULI DISCIPLINÆ AD NOVITIOS, PARS PRIMA.

De præparatoris ad diſciplinam.

CAPUT I.

De vetuſtatis depoſitione.

Eph. 4

DEponendus eſt, ſecundum Apoſtolum, vetus homo, & induendus eſt novus: quod perfecte implent, qui tranſitoriis abdicatis, non ſolum peccata, verumetiam occaſiones fugiunt peccatorum: veterique fermento per puram confeſſionem plenius expurgato, in vitæ novitate perfecta, ſoli præeligunt Domino militare. In odorem igitur unguentorum Chriſti, per compendio-

Tranſitoria omnia abdicanda

A ſam & tutam ſacræ religionis ſemitam currere cupientes, prius rerum temporalium faſciculos deprimentes abiiciant; ut ab omni tam poſſeſſione, quam cura penitus expediti Chriſtum Dominum expedite ſequantur, & non ſint eis tentationis occaſio vel ruinæ. Quod ſi ante religionis ingreſſum non fuerint expediti, poſt ingreſſum ſaltem expeditionem hujuſmodi per alias perſonas, vel per literas, juxta ſuperioris arbitrium quanta poſſunt acceleratione procurent: non expectatis opportunitatibus, aut utilitatibus deceptoriis, quas frequenter diabolus ſub ſpecie pietatis ſuggerit. Summa ſit eis utilitas, utilitates hujus mundi contemnere pro- B pter Chriſtum: juxta verbum ſancti Hieronymi: Nemo renuntiaturus ſæculo, bene poteſt vendere, quæ contempſit, ut venderet. Si habes, inquit, in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proiice, totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Poſt religionis ingreſſum continuo debent confeſſioni faciendæ vacare: & de omnibus quæ in ſæculo a pueritia commiſerunt: ad memoriam, quantum poterunt, ſtudioſa ſolicitudine revocatis, generaliter confiteri. Malorum namque confeſſio, initium eſt bonorum. Ordinis ergo ſtatus reiicit res atque reatus.

Hier. ep. 103 ad Paulin. in fine.

Confeſſioni generali vacaudum.

Aug. in Joan. trac. 12 ſub finem.

C

CAPUT II.

De conſtantia mentis, & cautela contra tentationes diabolicas.

Exod. 14

QUoniam autem Pharao perſequitur Iſraelem fugientem, & contemptus ſurgit in ſcandala, nunc aperte, nunc occulte, ſub ſpecie boni periculoſius tentans: faciant quod ſcriptum eſt: Fili accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore: & præpara animam tuam ad tentationem. Solent præcipue vires tentationi præbere fluctuatio mentis circa propoſitum ingreſſuræ vel ingreſſæ religionis, tarda tepidaque repulſio, & dejectio ſpiritus deſolati. Ea propter in primis in propoſito ſancto cor

Eccl. 2

Non fluctuandum in bono propoſito.

Heb. 13

ſuum omnino ſtabiliant & confirment: ne velut arundo diverſis ventorum flatibus agitati vacillent. Optimum eſt, inquit Apoſtolus, gratia ſtabilire cor. Et Proſper ait. Quemlibet hominem donec ſe, in eo quod elegit, certa definitione confirmet, velut in quodam deliberationis incertæ bivio conſtitutum, diſcerpit ipſa diverſitas voluntatum. Virtus, inquit, hortatur, & provocat, ut definitionis ambiguitate depoſita, propoſitum ſpiritale ſuſcipiat, perſeveraturum ſe in ſuſcepti labore propoſiti, non ſua poſſibilitate, ſed Domini miſeratione confidat. Cogitet quanti & quantæ potuerunt, & poſſunt quod ſe poſſe deſperat. Unde illi potuerunt, inde ſe poſſe firmiter credat. Meminerit illud Apoſtoli, Fidelis Deus qui vocavit vos, qui etiam faciet, &c. Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem; current & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Ad hæc, tentationum & cogitationum malarum viriliter principiis, & abſque moræ diſpendio eſt obſtandum. Quod ſi earum inſultus ſpiritum inquietent, non ſolum familiaris confeſſor, verumetiam fratres alii ſeniores ſunt in adjutorium advocandi, ut unius debilitas multorum adjutorio ſuſtentetur: Frater qui adjuvatur a fratre, quaſi civitas firma. Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, ſua non immerito negligentia perit. Denique cum diabolus, ſervi Dei ſpiritum per triſtitiam deiicere ſtudeat, ipſam, ſi quando irrepſerit, citius repellentes, Chriſto Domino, qui datorem hilarem diligit, in cordis lætitia famulentur; attendentes ſolicite, ne de ſua umquam vocatione ingrati, aut tepidi regratiatores appareant coram Deo: ubi ſol radiat gratiæ, nubilum turbationis abſcedit. Solet in aqua turbida latere piſcaturus animam coluber tortuoſus. Maximum inhabitantis gratiæ ſignum ſpiritualis lætitia. Porro qui vocantis gratiam non agnoſcit, indignum ſe vocationis fructu conſtituit. Beneficiis ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. Valet quoque interdum converſis pro animæ ſalute, mutatio loci. Plerumque enim A dum mutatur locus mutatur & mentis affectus. Valet pro mentis tentationibus impulſæ præſidio, valet pro morum citius ac perfectius aſſequendo peculio, extra cognationem, & patriam, vel ad tempus ſecedere. Verum, quia per ſe nullo modo ſufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda: ad Chriſtum, propter quem omnia contempſerunt, qui eſt tentatorum refugium, & debilium fortitudo, qui ſe fideliter invocantibus facit cum tentatione proventum: ut valeant ſuſtinere, crebris ſupplicationibus & devotis recurrant: ut qui eos dignatus eſt de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incœpit. Frequens & fervens oratio, B diſſipat omne malum. Ollæ ferventi muſcæ non * incident.

Proſper. l. 3 de vita cont. c. 16 · *1 Th. 5* · *Iſa. 40* · Tentationum initiis abſque mora reſiſtendum. · *Prov. 18* · Triſtitia animum deiiciens, cito repellenda · Nota ſententias aureas. · Mutatio loci. · *Bern. de modo bene vivendi, ad ſoror. ſer. 6 in fi. et ex Iſid. l. 2 de Sum. bono. c. 10 ſent. 7 1 Cor. 10* · Crebro orandum & ferventer. · * al. inſident.

Caput III.

Quomodo neceſſaria ſit ad diſciplinæ ſuſceptionem humilitas.

Denique quoniam, ut ait Hugo, Sicut cera, niſi prius emollita fuerit, formam non recipit: ſic & homo quidem ad formam virtutum non flectitur, niſi ab omni elationis & contradictionis rigore, per humilitatem humilietur; neceſſe habent qui diſciplinæ cupiunt moribus informari, ut humiliatis radicem in corde figere ſtudeant, & tumorem propriæ volun- C tatis, præſumptionis, & irreverentiæ vitia, quæ a ſuperbia procedere ſolent, tam in re, quam in ſigno vigilantius caveant, ut humilitas ancillæ more, locum præparet diſciplinæ.

Hugo l. 2 inſtit. mon. ad novit. cap. 7

Caput IV.

De captivatione voluntatis propriæ.

Voluntatem itaque propriam ingenti curent ſtudio captivare. Quid enim prodeſt ſub unius ordinatione viventibus, quod facultates ſuas abiiciunt; ſi proprias voluntates non relinquunt: cum ſit præſtantius voluntatibus renunciare, quam rebus?) Tota religionis perfectio in voluntatis propriæ abdicatione conſiſtit: quare potiſſimum perfectio-

Proſper. l. 2 de vita contempl. cap. 19 · Voluntatis propriæ abdicatio, tota religionis perfectio.

Digitized by Google

ſtionis & diſciplinæ induſtrius appe- A titor, voluntatibus propriis edomandis, & præſidentium nutui ſubiugandis invigilat. Profecto in duobus erit ſubiectæ probatio voluntatis, ſi videlicet in ſibi injunctis devote obediat, in agendis ſuis ſemper habere authoritatem obedientiæ non omittat. Primi, hoc eſt, obedientiæ in injunctis patet neceſſitas, patet & meriti magnitudo. Nam quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo: hoc omnino accipiendum eſt, quaſi præcipiat Deus.) Ad meritum etiam melior eſt obedientia quam victimæ, ſanctæque obedientiæ holocauſto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis ſemitam currendam magis ex- B peditus, quam verus obediens. Quamobrem obedientiæ filii ſe totos ad obediendum exponant, moxque ut prælati vocem audierint, quaſi divinitus imperetur, moram pati neſciant: ſed relictis omnibus, ad injuncta quæque fideliter exequenda, prompta devotione conſurgant: ut vicino obedientiæ pede, velut uno momento, jubentis vocem facti, exhibitione ſequantur,) Perfecta obedientia ſua imperfecta relinquit. Quinimmo nec bonus obediens verbum expectat, ubi de ſuperioris ſibi conſtiterit voluntate. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo opus injunctum recipitur, quo & præcipitur: cum ex voluntate juben- C tis, pendet intentio exequentis. Nunquam de majorum ſententia judicent, quorum officii eſt obedire, & implere quæ juſſa ſunt.) Deinde ſi ad profectum volunt obedientiæ pervenire: conſtanti ſecum deliberatione proponant, devote ſemper ad omnia obedire. Si quid igitur grave vel impoſſibile forte injungitur: ſuſcipiant quidem cum omni manſuetudine jubentis imperium. Quod ſi omnino ſuarum virium pondus excedat, impoſſibilitatis ſuæ cauſas, ei qui præeſt, patienter & opportune inſinuent, non ſuperbiendo vel contradicendo, vel alias levi murmure reſiſtendo, ſi adhuc ſuperior in ſua manſerit ſententia, ita ſibi noverit expedire, & ex charitate de adiutorio Dei confiſi, obediat.) Chriſtus factus eſt pro nobis obediens uſque ad mortem: mortem autem crucis. Qui licet ad Patrem pro calicis translatione clamaverit, continuo tamen adiunxit, Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.) Non ſolum majoribus, ſed ſibi etiam invicem obedientiam certatim impendant.) Incumbit enim Chriſti diſcipulo, ut omni petenti ſe tribuat, & exemplo Apoſtoli voluntarios ſe omnium ſervos conſtituant: ſintque, ut ſcriptum eſt, ſubiecti invicem in timore Chriſti.) Secundi neceſſitas, hoc eſt obedientiæ in agendis, ne quid videlicet ſine obedientia præſumatur: quia ſimplicioribus forte aliquibus minus patet, aliquanta videtur proſecutione tangenda. Habenda eſt plane in agendis, obedientiæ ſanctæ auctoritas: ſine qua nec etiam ipſa bona, bona ſunt, voluntas ſiquidem propria, boni virtutem infirmat. S Bernardus ſuper cantica ait, Grande malum propria voluntas, qua fit, inquit, ut bona tua, bona non ſint. Etenim ſi in die jejunii mei, inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Dominus: nec ſapit illi jejunium meum, quod non obedientiam, ſed vitium voluntatis propriæ ſapit. Et ſubdit: Ego autem non ſolum de jejunio: ſed de ſilentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremo de omni obſervantia monachi: ubi invenitur voluntas ſua in eo, & non obedientia magiſtri ſui, id ipſum ſentio, minime prorſus obſervantias illas etſi bonas in ſe, inter virtutes cenſuerim deputantes.) Itaque novi Chriſti diſcipuli, ſemetipſos penitus abnegantes, in agendis ſuis, id eſt, in operationibus, locutionibus & rerum quarumlibet uſu, non propriam voluntatem ſed ſuperiorum, in omnibus diſpoſitionem ſequantur. Pro quibus tamen ſit ſpecialis eorum licentia vel aſſenſus habendus, conſiderari oportet. Et primo, circa operationes videndum: Quod earum quædam communes ſeu conventuales, quædam ſpeciales ſeu perſonales eſſe noſcuntur. Specialium etiam quædam ad proximum, quædam ad perſonam pertinent operantis. Pro conventualibus,

Obedientiæ neceſſitas & meritum. *Bern. trac. de præcepto & diſpenſ.* *1 Reg. 15* *Bern. in reg. cap. 5*

Perfecta obedientia, ſua imperfecta relinquit. *Bern. trac. de præcepto & diſpenſ.* *Hier. to. 1 ep. 4 ad Ruſticum.* *S. Bened. reg. c. 68*

Phili. 2

Luc. 22 *S. Bened. reg. c. 27* *Luc. 6* *1 Cor. 9* *Epheſ. 5*

Obedientiæ in agendis auctoritas ſuperiorum accedat. *Ber. ſer. 71 in Cant. in fine.*

Voluntas propria, grande malum.

Hæc præcedunt prior a verba.

Obedientia in operationibus.

libus, quæ commune ſimul attingunt collegium, exequendi non eſt licentia requirenda, cum ad huiuſmodi ſit eatenus ſuperiorum licentia, immo impoſitio generalis: ut ea, quæ ſive in choro, ſive in refectorio, ſive alibi modo prædicto, ad vitæ conventualis conſuetudinem pertinent nullus conventualis auctoritate propria, præter evidentem neceſſitatem licite prætermittat. Inde eſt, quod ab officio chori, ab aliqua videlicet hora Canonica, vel a communi conventus refectione, aut a conventualibus aliis, quemque abſque licentia remanere, vel aſſiſtentem recedere, his necdum in collegio conſummatis, non licet. Pro ſpecialibus ad proximi alterius fratris neceſſitatem ſpectantibus, nullum communis ſeu conventualis vitæ conſuetudini, aut executioni ſpecialiter iniunctorum impedimentum præſtantibus, nequaquam ad ſuperiores, ſicut nec pro communibus, pro licentia dixerim recurrendum: cum ſecundum Apoſtolum, Alter alterius onera portare, & per charitatem Spiritus ſervire invicem debeamus. Verumtamen tempore quo conventualia, vel alia iniuncta fieri debent, non ſunt præter licentiam ſpecialia, ſeu gratuita huiuſmodi facienda. Illa quoque quæ ad quotidiana communium officiorum obſequia, vel ad proximi neceſſitatem non pertinent corporalem: quale eſt ſcribere in quaterno, & alia huiuſmodi ſimilia: maxime ſi occupationem prolixiorem inducunt, agenda ſunt de ſuperiorum aſſenſu. Pro ſpecialibus ad perſonam operantis ſpectantibus, ſive ad carnis mortificationem pertineant, ut ſunt vigiliæ nimis longæ, vel abſtinentiæ ſingulares: ſive ad exercitium ſpectent operis manualis per ſe vel per alium faciendi, licentia quæratur: ſine qua Religioſus ſuas ſingularitates facere non debet, quippe cui nec corpus ſuum habere licet in propria voluntate.) Et quod ſine permiſſione patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ, non mercedi.) Nec poteſt ſibi operari pro volito, ſive pro ſcribendo, ſive alia faciendo, ſive in rebus ſuo uſui deputatis, ut ſunt libri, veſtes, lecti, & alia hujuſmodi aliter immutando. Incongrue quoque pro uno, res pluribus ſervitura mutatur. Fit res frequenter ex mutatione deterior: & quod mihi ſtudioſe coapto aliis diſcopato. Hæc de operibus. Nec tamen negaverim, ad minima ſeu exilia quædam, & vix reputanda alicujus momenti, ſolam ſufficere conniventiam Prælatorum. Circa locutionem hoc teneant, ut coram ſuperiore, maxime in capitulo, ſine ejus aſſenſu præhabito non loquantur. Alias de neceſſariis & honeſtis, loco & tempore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio vero cum extraneis, ſive ſæculares, licet fratribus obſequentes, ſive religioſi quilibet fuerint, fratribus novitiis eſt probationis tempore penitus interdicta, ſine fratre profeſſo, qui omnia loquentis verba & reſpondentis audiat, ſine licentia ſpeciali: ſine qua nec ad portam, nec ad extraneos ipſis indulgetur acceſſus. Perſonis tamen hujuſmodi ſi occurrerint, poterunt inclinare: vel ſi locus, aut tempus loquendi fuerit, & non potuerint ſubterfugere, bono modo eos breviter ſalutare. Si de loquendo ſecum requiratur ab eis, reſpondere humiliter debent, ſe loquendi aut morandi licentiam non habere. Nulla prorſus alia eorum audiant verba, nec cum eis aliquatenus ſedeant, vel ulterius commorentur: ſed ſi locutionem neceſſitas exigit vel honeſtas, dicant ad eos, obtenta ſi poterunt licentia reverſuros, valeque recedendo potius faciant quam morando. De licentia tamen hujuſmodi, Prælato eſt cautius providendum, vel ab ipſo tantum, vel ab eorum inſtructore (qui eſt eis ab ipſo religionis ingreſſu ſpecialiter aſſignandus) ſemper cum præſens in domo fuerit, requiratur: ne a diverſis, non abſque vitandæ confuſionis periculo, minus provide concedatur. Circa receptionem rerum, diſtributionem & uſum, quoniam a ſuperiorum auctoritate dependent, duo præcipue ſubditis attendenda videntur. Primum, ut qui dat aliquid, illud ex officio poſſit dare: ſecundum,

Marginal notes: Gal. 6 — Gal. 5 — Obedientia in locutione. — Obedientia in uſu rerum. — Bened. reg. cap. 33 — Ibid. ca. 49

dum, ut det quidem, non ſecundum propriam voluntatem, ſed prout ſibi a ſuperiore fuerit conſtitutum. Nec ſuperflue dixerim ad officium attendendum: qui enim non habet officium adminiſtrationis, nihil aliis debet communicare, vel in fraudem horum dimittere poteſt. Rurſus ipſorum officialium officia ſunt diſtincta. Aliis namque neceſſariarum rerum procuratio, non tamen procuratarum eſt diſtributio commiſſa: ab illis autem non eſt abſque licentia recipiendum aliquid ſpeciale. Aliis autem, juxta diverſa rerum officia, communis diſtributio rerum committitur. Ab his communia ipſa (ſi ordinarie, quando ſcilicet & ubi, vel quomodo, juxta ſui limitationem officii diſtribuere debent, diſtribuunt) licite recipi poſſunt: qui vero extraodinarie poſtulat, ad licentiam ſuperioris recurrat. Præter communia ſupradicta, quicumque rem aliquam occulte, ſine ſuperiorum aſſenſu recipit, habet vel utitur; a religionis delirat licentia, & quidquid habet, male habet. Porro cum illud proprium eſſe dicatur, de quo * diſponere licet juxta propriam voluntatem, omni aſſenſu alio circumſcripto: non pauper, ſed Dominus reputandus videtur, qui rem quamcumque aliis diſtribuendo, ut libet, ſine ſuperiorum auctoritate diſpenſat. Res ſunt quidem communes, ſed uſus diſpoſitio pertinet ad Prælatos: ut per eorum curam ſingulis, juxta modum & regulam ſibi a ſanctis Apoſtolis conſtitutam, prout unicuique opus fuerit, dividantur. Uſurpatus autem ſine licentia rerum uſus, culpabiliter temereque præſumitur, & prorſus illicite vendicatur. Statutum quoque religioſæ mancipationis evadit, qui in uſu proprio rem aliquam, ſive a parentibus, ſive a quibuſdam aliis recipit, aut quod majoris eſt culpæ, receptam occultans, ſuperiorum indicio non exponit. Qui rem ſibi collatam celaverit, S. Auguſtinus eum furti cenſet in judicio condemnandum.) Nulla enim res, quam ſuperior non dederit aut permiſerit, eſt licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata ſibi, ſed Prælato mox deferenda recipere licitum exiſtimant: ſed regulari privato, receptionem occultam non dixerim eſſe tutam, in commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non eſt lex poſita charitati. Poſſum rem fratri petenti exponere concedendam, non tamen impendere vendicandam. Proinde fratres novitii, nullatenus ſine licentia, nec a ſe invicem, neque a fratre, neque a quocumque homine rem aliquam, ſive tabulas, ſive acum, ſive aliquid quodlibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec litteras ad ſe miſſas recipiant, aut aliquo caſu receptas aperiant, quæ a portitore, vel eo qui receperit, eas prius debent ad ſuperiorem, vel ſi ſuperior ordinaverit, ad eorum inſtructorem deferri. Sic nec rem alterius fratris uſui deputatam, præter ipſius conſcientiam occupare licebit. Genus eſt furti, & plerumque turbationis occaſio, rem fratris uſui deditam, eo, ſi adſit, inſcio detinere. Poteſt fidelis ſervus & prudens, nonnulla pro loco, & tempore facere de tacito vel probabiliter præſumpto ſuperiorum aſſenſu, ad ipſum denique finaliter, acta quæque per auſum hujuſmodi relaturus. De cetero, quidquid religioſus boni facit, aut dicit, quod ſuo non noverit diſplicere Prælato, a veræ obedientiæ merito non fraudatur. Felix hæc ſervitus, immo glorioſa libertas, qua quis ſponte in regiam venditus ſervitutem, Deum & ejus vicarios, potius quam ſeipſum, ſuper ſe regnare conſtituens, ſuæ prorſus renuntiat voluntati.

Proprium quid. * al. diſpenſare.

Act. 2

Aug. in regula c. 26

Receptio alicujus rei occulta, religioſo non eſt tuta.

Felix ſervitus, non ſuæ, ſed alterius propter Deum obedire voluntati.

Caput V.

De præſumptione tam in re, quam in ſigno.

Præſumptionem interiorem & exteriorem ſummopere fugiant. Interiorem, ut ſenſum ſuum ſenſui non præferant aliorum: nec de bonis a Deo ſibi collatis inaniter extollantur: immo in tantum ceteris ſe inferiores & viliores ex intimo credant affectu, ut nec ſe aliquid etiam eſſe exiſtiment. Nempe, ſecundum Apoſtolum, qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cum

Interior præſumptio.

Gal. 6

cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Neminem ſpernant, neminem iudicent, cum frequenter humanum fallatur iudicium, &, B. Auguſtino teſte, ſæpe ſpecies facti ſe aliter habet, aliter animus facientis;) pie de omnibus quæ occurrerint, ſentiant, licet rei non intelligant rationem. Omnia perverſæ poſſunt pervertere mentes. Exterioris præſumptionis & ſuperbiæ notam, in omni actione ſua, geſtu & verbo, ſummo ſtudio fugiant: quæ humilitatis ſunt, in omnibus amplexantes. Prætextu actionis præſumptionem in officiis & in locis evitent. In officiis prælationis vel ordinis, aut in aliis, quæ aliquam videntur ſuperioritatem habere, nihil ſibi uſurpent. Liber a culpa non eſt, qui alienum uſurpat officium. Præſente ſuperiore, vel alio fratre maiore quam ipſi fuerint, ordine conſtituto, ad incipiendum extraordinarie officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam, vel ad alia huiuſmodi, ſe nullatenus ingerant. At divinum quoque officium, nequaquam poſt ſeniores vel alios maioris ordinis, gradu promotos, proprio legant iniectu: quoniam quidem nullus omnino, in minori ordine conſtitutus, poſt alium maioris ordinis permittendus eſt legere, niſi neceſſitate cogente, vel legentium ordine permutato, ut in aliquibus feſtis fieri ſolet; præterquam in homilia quantum ad primam lectionem, quam ratione Evangelii, Diaconus legere ſolet. Lectiones autem quæ de homilia ſuperſunt, non ſunt ab aliis facile, quam a ſacerdotibus præſumendæ. In choro, pro diſſonantia forte cantantium vel ob aliam huiuſmodi cauſam, manum ad formam percutere; in menſa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter ſignum cum ſono facere, ab eis tantummodo fiat, quorum ſuper defectibus chori vel menſæ intendere ſpectat, nec huiuſmodi facile debent ab aliis uſurpari. Multa enim ſunt ſuperioribus licita, quæ reprehenſibiliter ab aliis præſumuntur. Ad hæc quia noviſſimum eligi locum, magiſter ipſe humilitatis hortatur, locis ſemper noviſſimis novitii gaudeant. Et numquam in choro, vel menſa, ſeu alibi, ad prima ſe ingerant loca: ſed ad ea potius adeo caute ac ſedula, ſi valuerint, proviſione declinent, ut vix ab aliis perpendatur. Alias omnino caveant, ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultus occaſione notabiles. Cavendum proinde, ne, dum nimis vitatur præſumptio, inordinationis accedat confuſio. Vitanda eſt ubique diſconvenientiæ nota, maxime in congregatione. Locus vero ſuperior, ad quem neceſſitas vel ſuperiorum trahit inductio, præſumptionis vitium non inducit. Porro moleſta eſt humilitas, quæ contentioni deſervit. Si quando juxta ſuperiorem, vel alios ſeniores neceſſario ſederint, non ſe nimis applicent iuxta eos. Juniori ſiquidem aliquam a ſeniore diſtantiam, reverentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens, licet ætate ſit iunior, ſenior appellatur. Ætas ſenectutis vita immaculata. Præſumptionem in geſtu, elatum caput, ſublimiores oculi, facies vultuoſa declarant. Nam, ut ait Proſper, Erecta cervix & truces oculi, & ſermo terribilis, nudam ſuperbiam clamant. Sed quantum per membrorum miniſterium poteſt deprehendi, prima ſuperbiæ oſtenſio in oculis eſſet ſolet. Qui inclinaverit oculos ſuos, ipſe ſalvabitur. Secundum namque Evangelium, Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus lucidum erit: e contra, ſi nequam totum tenebroſum. Præſumptio etiam geſtus, in ſignis & nutibus frequenter agnoſcitur, ut exempli gratia. Si quis in choro, vel alibi, pro fratrum defectibus, ſatyrice nubilum vultuoſitatis aſſumat, vel levi cachinno, id eſt, riſu, vel motu capitis, oculorum circumluſtratione, narium contractione, labiorum compreſſione, vel alio quovis modo, defectum fratris tacite arguat vel ſubſannet: ſi errante in choro, vel in menſa lectore ſubmuſſitet, aut circumſpiciat, quaſi eum defectus legentis non lateat; quod frequenter ſolent facere etiam minus docti. In locutione etiam notatur præſumptio, ſi quod dicitur, non pertinet ad dicen-

Aug. conf. l. 3 c. 9

Exterior præſumptio.

Præſumptio in uſurpatione officii alieni.

Luc. 14

Moleſta humilitas contentioni deſerviens.

Senior quis habendus.

Sap. 4

Præſumptio in geſtibus.

Proſper. li. 1 de vita contemp. cap. 8

Job. 22

Mat. 6

Præſumptio in locutione.

centenſ; aut dicendi modus aliquem ſuperbiæ typum prætendat; aut pro loco, tempore, & perſonis fuerit a locutione ceſſandum. Propter primum humilis frater de alienis factis inquirendis ſe nullatenus intromittat. Alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere non præſumat: quia hoc eſſet ſeniora, vel ſuperiorum officium uſurpare. Superbus autem, ut ait ſanctus Bernardus, prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare. Poteſt tamen frater, ſi ſuper aliquo cum inſtantia requiratur, petentibus ſuper interrogata humiliter reſpondere vel inſinuare, quod ſentit: ita tamen ut contra reſiſtentes dicta ſua pertinaciter nulla ratione defendat. Qui etiam alii, ſuperioris mandatum inſinuat, ſuper aliquo faciendo, mandati auctoritatem cum humilitate proponat, ne quod denuntiat ipſe imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis uſurpet: ſed id ſuppleri a ſociis, obſecratione humili obtineat. Præſumptionem ergo evitat prudens humilitas. Præſumit tamen interdum humiliter, viſceroſa & provida charitas. In modo loquendi, vitium præſumptionis innuitur, ſi illud quod dicitur, jactanter, impetuoſe, clamoroſe, contentioſe, deſpective, vel nimis rigide proponatur. Suaviter enim & humiliter eſt loquendum. Rurſus qui tempore vel loco ſilentii, aut in ſuperiorum, ſeniorum, aut conventus præſentia, non comprimit linguam ſuam, præſumptuoſus & intemperans merito judicatur: Loqui in medio magnatorum non præſumes, ait Sapiens. Et iterum: In medio ſeniorum non adiicias loqui. Hoc præcipue intemperantiæ & præſumptionis eſt nota, ſi novus frater in ordine, vel iunior quiſpiam ſeniore præſente, ſine ipſius nutu maxime coram extraneis, loqui aut reſpondere præſumit; niſi ex officio vel commiſſo habeat prius loqui. Temperantiæ eſt, ait Proſper, quod præſtamus loquenti ſeniori ſilentium, quod ipſius ad loquendum præſtolamur imperium. In præſentia vero conventus, nullum convenit loqui ſine requiſito ſuperioris aſſenſu, niſi tantum ſe accuſando, vel ad interrogata ſuperiori vel corrigenti, ad menſam breviter & humiliter reſpondendo. Et ut breviter voce ſancti Bernardi præſumptuoſum agnoſcas, Prius, ait, in conventu reſidet, in conſiliis prius reſpondet: non vocatus accedit, non miſſus ſe intromittit. Reordinat ordinata, reficit facta. Vilem ſe, ſi non emineat, æſtimans, & humilem eſſe inter alios erubeſcens. In locis & ceteris, quæ honorem redolent, ſe quibuſlibet aliis parificare contendit. Audax ipſe ad quælibet fit frontuoſus & impudens, quod eſt maximum vitium in neophyto & juvene. Religionis confuſio, iuvenis præſumptuoſus & effrons. Reprehenſibilis maxime in iuvene præſumptio, quem magis humilitas ſtabilit, verecundia ornat, venuſtat ſimplicitas, timor inſignit, & aptum efficit diſciplinæ, cuius initium eſt. Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.

Bern. de vita ſolitaria ad fratres de monte Dei, paulo ante med. — *Eccl. 32* — *Ibid. 11* — *Proſp. l. 3 de vita contemp. cap. 19* — In conventu nemini loquendum eſt. — *Ber. tract. de gradib. humilitatis in ſeptimo gradu ſuperbiæ.* — Præſumptuoſi indicia. — Religionis confuſio juvenis præſumptuoſus. — *Eccl. 1*

A — B — C

Caput VI.

De irreverentia.

Irreverentiæ denique vitium eſt humili Dei ſervo vitandum, cum ſcriptum ſit, Cui honorem, honorem, &, Honore invicem prævenientes. Attenditur irreverentia reſpectu perſonarum, loci ſacri, & temporis, officii divini, & rerum eidem officio ſpecialiter ordinatarum. De reverentia Prælatis, aut aliis fratribus, ætatis aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine, gratia, vel ſacri ordinis, vel pro vitæ merito exhibenda; ſanctorum dicta Patrum, & vera humilitas, quæ non ſolum Prælatis, & ſenioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus, ſe ſpontanea ſubiicit voluntate, plenius docent, & eius oppoſitum deteſtantur. Non ſenioribus tantum, immo & omnibus honorem Petrus Apoſtolus ſentiebat exhibendum. Deferre humiliter ſociis honorem, charitatis eſt fraternæ fomentum, conſcientiæ bonæ, illuſtriſque animi evidens argumentum. Vix niſi ſocio deferas, cum ipſo proficies. Eſt præcipue conventui, & ſuperioribus deferendum. Conventus quidem venerabilis, immo terribilis ut caſtrorum acies Chriſti ordi-

Rom. 13 — *Rom. 12* — *1 Pet. 2* — *Cant. 6*

Digitized by Google

Eccl. 10 ordinata. De ſuperiore Sapiens ait; in medio fratrum, rector eorum in honore. Iſtis quanto major eſt reverentia exhibenda, tanto etiam maioris offenſæ arguitur irreverentia circa ipſos. Sane committendo & omittendo, irreverentiæ ad ipſos nota contrahitur. Committendo, ſi coram eis inordinatum quippiam deliberate attentetur. Unde non decet coram conventu, in clauſtro vel alibi reſidente, ſine debita maturitate & honeſtate, quantum ad membrorum & habitus diſpoſitionem tranſire, vel eidem tranſeunti occurrere, ſi ab eo valet commode declinare, aut tumultum facere coram eo. Magnus utique reverentiæ cultus conventuali congregationi debetur: quem qui muſſitationibus ſeu cachinnis, aliave clamoris vel diſſolutionis laſcivia, ſolvere non veretur, aut attrita fronte ſuperbus, qui arctari ſilentio dedignatur, aut honeſtatis & religionis ignarus, liquido comprobatur. Quod autem ſuperiore præſente agitur minus religioſe, vel dicitur, quid eo turpius? Propter hoc qui mala in eius præſentia committere non veretur, ipſum irrevereri & inhonorare convincitur: magis autem ſi eum ſcienter per alicuius inſolentiam facti, vel importunitatem verbi temerario auſu moleſtat. Immo de neceſſariis, docet B. Benedictus, quod ſi qua requirenda ſunt a maiore, cum omni ſubiectione & humilitate reverentiæ requirantur. Cum ipſo autem Prælato contendere nefas eſt, & execranda in ſubdito irreverentiæ turpitudo. Denique tam circa Prælatos, quam circa alios ſeniores cavendum, ne in attrectatione, locutione, officiorum recommendatione ac ſimilibus, aliquid ad eos vel ſignum vilificationis appareat. Numquam iunior frater ad ſenioris fratris caput, aures, vel faciem, quaſi applaudendo, vel ob aliam quamlibet cauſam niſi neceſſariam, manum apponat: vel aliter cum eo, facto vel verbo, minus reverenter iocetur. Quando ſeniores ſibi præſentes alloquitur, & ſi forte aliquando eorum nomen proprium, ipſis quidem ex reverentia ſupprimendum, neceſſario nominat, ſemper tamen cognomen ſubticeat; niſi propter aſtantes æquivocum ſpecificare cogatur. Seniorum auribus nomen proprium vel cognomen, niſi ex cauſa, iunior irreverenter inculcat. Verum licet in utilitatis notam nomen proprium exprimi; ex amore vel reverentia ſupprimi ſcriptura innuente noverimus: ſine vitio tamen palam ſenioribus ipſis exprimitur, quando irreverentiæ notam, modus, & congruentia redimunt. Sæpe quod erat incongruum, neceſſitas, gratia vel conſuetudo convertit. Sapit autem vitium, ſi ad te verbo vel nutibus ſuperiorem accerſis, ad quem eſt tibi facilis aut liber acceſſus: honeſtius enim ad eum, cui reverentiam debes, tu accedis, quam ipſum ad te accedere facis. Nullus etiam frater eſt puro nomine appellandus: ſed proprio nomini apponendum eſt ſemper religioſæ prænominationis inſigne; ſed nec ſolo cognomine, vel nomine patriæ, puta Lombardus vel Gallicus, frater eſt aliquis nuncupandus. Humilia & laborioſa officia recommendari coæqualibus & iunioribus, maxime convenit. Quod autem ſuum quiſque officium, ſuo dumtaxat compati, ut acolytus acolyto, ſubdiaconus ſubdiacono, & ſic de aliis, recommendet; in officio ſpecialiter divino locum habet: ubi perſonarum non quidem acceptio vitioſa, ſed ordinata diſcretio, iuxta cuiuslibet ſtatum & ordinem eſt habenda: ne ordinum ſancita patrum auctoritate diſtinctio confundatur. Propter hoc, etſi cantoris officium ad fratres novitios nullo modo pertineat: ſi tamen ad hoc per ſuperiorem cogantur, caute provideant quod lectiones, reſponſoria, & antiphonas diſtribuant ordinate, ordinum gradibus obſervatis, primas antiphonas maioribus, Prælato vel hebdomadario, vel ſeniori alicui ſacerdoti: vel quando mos habet minoribus in Veſperis, nocturno & laudibus offerentes. Deinde poſt unum vel duos ſi oportuerit fratres gradus eiuſdem, ad alios ordinate ſecundum gradus ordinum proceſſuri. Nec facile diverſorum in ordinibus graduum fratres combinent, aut minora officia in maiori ordine conſtitutis imponant. Prius quoque ordinatos aliis præferendos intra decer-

Margin notes: Irreverentia quæ fit in conventu. — Irreverentia in ſuperiorem. — *Benedictus in Reg. c. 6* — Irreverentia erga ſeniorem. — B — Frater ſuo ſolo nomine non eſt appellandus. — *Ut S. Benedict. Reg. cap. 63* — Officia, ut ſint aliis commendanda. — C

Digitized by Google

cernuat: numquam ordinum confuſionem in choro religionem putent: cum id magis abuſionem, irreverentiæque obnoxium eſſe conſtet. Omnia, inquit Apoſtolus, honeſte & ordinate fiant in vobis. Et in Paralip. de miniſtris Domini dicitur, quod ſtabant ſecundum ordinem ſuum in miniſterio. Si quis ſedilium chori dumtaxat ordinem, ſine alio perſonarum delectu, in hujuſmodi æſtimat obſervandum; penſet ſi a carpentariis conſtructus lignorum ordo in ſedilibus, ſit ordini præferendus Eccleſiaſtico. In perſonis ſervandum in Eccleſia Eccleſiæ ordinem, decrevit auctoritas, æquitas, & honeſtas. Omittendo notam irreverentiæ quis incurrit, quando ſenioribus & maxime Prælatis, honorem vel obſequium debitum: aut in obſequio ipſo negligit reverentiam exhibere. Aliqua de hoc potius expreſſione patebunt. Honori quis detrahit, ſi eis humiliter non aſſurgit, vel eis aſtantibus ipſe ſedet. Si deficientibus in choro vel alibi ſedibus, locum eis non offert: ſi eis in choro, in menſa, in ſedendo, eundo & hujuſmodi, ſi commode poteſt, non cedit. Obſequio detrahit, ſi hæc eorum perſonis, quando palam egent, non exhibet. Si eis in aliquo humili vel laborioſo officio, in ſuis præſentia occupatis, ſed ad id faciendum vel coadjuvandum non exhibet. Si quod ad ſe ex officio pertinet, eis faciendum dimittit. Expedit itaque ut juniores fratres ſenioribus fratribus humiliter deferentes, eos in his quæ pure ſunt oneris, non honoris agenda, ſive ad alia humilitatis officia ſtudeant prævenire. Ad providendum de lumine ac libris in choro, & extra; ad officium B. Virginis, quantum ad invitatorium & lectiones, cum plane dicuntur: officium quoque mortuorum, quantum ad primas lectiones; necnon ad horarum verſicuculos, ubi ad hæc dicenda præſens non fuerit ſpecialiter aliquis aſſignatus: ad offerendum aquam pro manibus abluendis: ad levandum menſas finitis gratiis, & ad miniſtrandum celebrantibus & altari: quoties neceſſarium fuerit ex officio ſuo, ſive in minoribus, ſive in ſacris fuerint ordinibus conſtituti, ſoliciti ſint & prompti: nec iſta aut ſimilia ſenioribus facienda derelinquant. Erubeſcit Diaconus vel Subdiaconus vacans, & obtendens officium, quod apte poteſt dimittere vel differre ſacerdote ad Miſſam vice Diaconi, vel Diacono pro Subdiacono, miniſtrante. Nec magnum eſt, ſi hebdomadas caſu continuet: graviora paſſim continuantur officia. Debetur cuilibet ordini gradus ſuus: nec de gradationibus eſt agendum, niſi forte aliud congrua interdum cauſa depoſcat. In obſequiis eorum, maxime qui vice Chriſti noſtrarum ſunt animarum cuſtodes, non eſt reverentia omittenda per caputii abſtractionem, dum eis miniſtramus aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationem, pro loco & tempore, vel alias per humilem obſequendi modum oſtenditur. Superbus autem, ut ait Proſper, non obſervat in obſequiis reverentiam. Stolidis quibuſdam decretum eſt nulli deferre, diſcretionem perſonarum & graduum non curare: curantibus nunc adulationis, non acceptionis perſonarum crimen impingere, & admodum confuſionis amici, ut ſuperioribus de ſuperbia caveant, ſibi non cavent. Fœdum enim irreverentiæ vitium pro religione oſtendunt, humilitatem majoribus exhibendam, Evangelii ſanctio & profeſſio noſtra commendat: nuſquam tamen, ut recolo, ſuperbiam aliis, ſeu temerariam paritatis uſurpationem indulget. Seniorum eſt utique ut humiliter ſentiant, venerationem non appetant, humiles ſe aliis, ac ſociales exhibeant. Sapientis eſt conſilium, Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Sapientiæ vero præceptum, Qui major eſt veſtrum, fiat ſicut junior: Et Petrus cum dixiſſet, Adoleſcentes, ſubditi eſtote ſenioribus, pro utriſque intulit, Omnes invicem humilitatem inſinuare. Ceterum cum omni indifferenter perſonæ, humilitas ſit quædam turris fortitudinis a facie inimici: neſcio quo pacto tamen vis ejus major eſt in majoribus, & clarioribus clarior comprobatur. Porro non ſolum reſpectu perſonarum, ut dictum eſt, verumetiam reſpectu loci, ut eſt Eccleſia, maxime

Marginalia: *1 Cor. 14* — *2 Par. 30* — Prælatis & ſenioribus honor deferendus. — Humilia officia juniores ſenioribus non permittant. — *Proſp. l. 3 de vita cont. c. 8* — *Eccl. 3* — *Luc. 22* — *1 Pet. 5* — *Ber. 2 de conſ. paulo poſt med.* — *Pſal. 60* — Irreverentia in ſacra loca.

me circa altare, irreverentia eſt vitanda. Circa altare, ut cum ad ipſum acceditur, maturior & humilior geſtus accedentis, & maxime miniſtrantis devotionem oſtendat: nec aliquis cum impetu vel inhoneſte accedat. In Eccleſia vero cavendum, ne, quamvis extra Canonici tempus officii, loquendo vel ridendo, vel aliquo quovis modo minus honeſte aliquid fiat. In aulam regiam ingreſſurus, ait S. Chryſoſtomus, oculis inceſſu, & habitu te componis: & in Eccleſiam ingreſſurus, quæ eſt vere aula regia, rides? Eſt etiam ſacro tempori, hoc eſt, Dominicis diebus & ſolemnioribus deferendum: ut in eis a communi operum occupatione ceſſetur, & divinis officiis attentius inſiſtatur. Nam, ut ait Hugo, Feſti dies aliud ſtudium & alium converſandi modum exigunt, atque alium hi, in quibus licet operari, expoſcunt. In illis, inquit, nos oportet ad celebranda myſteria divina devotius intendere, atque in orationibus diutius perſeverare: omnem denique actum, & omnem motum cordis pariter & corporis, divino miniſterio mancipare: atque, ut ita dicam, quadam converſationis novitate, feſtos dies honorare. In ceteris vero diebus, in quibus operari licet, nullus omnino otioſus apparere debet. De irreverentia in divinis officiis & rebus ad ea ſpectantibus evitanda, infra per reverentiæ poſitionem agetur.

Chr. to. 4 hom. 15 in op. ad Heb. in moral.

Irreverentia in feſtos dies.

Hugo a S. Victor. t. 2 inſt. Mon. ad Nov. c. 4

Caput VII.

De diſciplina in generali.

Dicto de præparatoriis ad diſciplinam, & aliquibus ejus effectibus incidenter, ſequitur, ut de ipſa plenius exprimamus, quæ vetuſtate depoſita, animoque contra hoſtis inſidias ſtabilito, ſuper radicem humilitatis conſurgit. Primo, in generali quid ſit, quæ ejus utilitas, qualiter ad ejus perveniatur notitiam, & de ipſius cuſtodia, deinde in ſpeciali dicamus. Diſciplina eſt, ut ait Hugo, converſatio bona & honeſta, cui parum eſt mala non agere, ſed ſtudet etiam in his quæ bene agit, per cuncta irreprehenſibilis apparere. Item, diſciplina eſt omnium membrorum motus ordinatus, & diſpoſitio decens in omni habitu & actione. Audiſtis, inquit, diſciplina quid ſit: nunc attendite quam utilis & neceſſaria ſit. Diſciplina eſt malorum deſideriorum carcer, frenum laſciviæ, elationis jugum, quæ domat intemperantiam, levitatem ligat, & inordinatos motus mentis ſuffocat. Sicut enim de inconſtantia mentis naſcitur inordinata motio corporis; ita quoque dum corpus per diſciplinam ſtringitur, animus ad conſtantiam ſolidatur: & paulatim intrinſecus mens ad quietem componitur, cum per diſciplinæ cuſtodiam, mali motus foras fluere non ſinuntur. Sed qui ſtatum mentis perdit, ſubſequenter foris in inconſtantiam motionis defluit: atque in exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius radice ſubſiſtat. Unde per Salomonem dicitur: Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Scientiam quæ ad inſtitutionem recte & honeſte vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare ſibi oportet; partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione ſanctarum Scripturarum, partim aſſidua inſpectatione operum & morum ſuorum. Hoc noviſſimum maxime fortaſſis præ ceteris neceſſarium: ut ſic ſcilicet homo in omnibus operibus ſuis ſit circumſpectus & providus, & quotidiana diſcuſſione cogitationes, locutiones pariter & facta ſua, apud ſemetipſum examinet. Sapientes quippe ſemper agendo diſcunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus in majorem virtutis agnitionem excreſcunt. Per experientiam namque eorum quæ faciunt, ad ea quæ poſtea agenda fuerint, cautiores fiunt. Et quamvis in nullo loco diſciplinam ſuam homo deſerere debeat, diligentius tamen, & magis ſolicite ibi eſt ſervanda, ubi neglecta generat ſcandalum, vel cuſtodita bonæ imitationis exemplum. Hinc diſcernendum erit, quæ ſint illa, quæ in diſciplina cuſtodienda numquam intermitti; & quæ rurſum illa ſint, quæ pro loco

Diſciplina quid. *Hugo c. 2 inſt. mon. ad Novit. cap. 10*

Greg. Cura paſt. p. 1 c. 1 admon. 24

Prov. 6

Hugo ubi ſup. c. 1

Hugo ubi ſup. c. 9

Recollectio ſedulo ſervanda quotidie.

Hugo a S. Victor. t. 2 inſt. Mon. ad Nov. c. 3

co & tempore, nunc intermitti, nunc exerceri * volunt. Sæpe tamen etiam illa, quæ in publico neceſſaria ſunt, prius in ſecreto exercitationis uſum expoſcunt: quia ſi prorſus ea in occulto negligimus, uti poſtmodum eis dum opus eſt, in publico non valemus: & tunc aut prorſus a diſciplina deficientes, intuentibus ſcandalum facimus, aut inepte id quod in nobis non eſt ſimulare conantes, irriſionem excitamus.

*al valeant

Caput VIII.

De diſciplina in ſpeciali.

Jam de diſciplina in ſpeciali inter fratres & extraneos ſervanda videndum. Inter fratres, primo de diſciplina circa ſpiritualia quædam, deinde circa corporalia. Circa ſpiritualia vero, primo quantum ad amotionem mali, & quantum ad poſitionem boni. Quoad amotionem mali, erit primo de diſciplina circa confeſſionem privatam, deinde circa publicam attendendum. Et cum diſciplina per Hugonem (ut dictum eſt) bona & honeſta converſatio deſcribatur: in dicendis de ea, ad bonitatem ſimul & honeſtatem conſiderationis eſt oculus dirigendus.

Ubi ſupra c. præced.

Caput IX.

De diſciplina circa confeſſionem privatam.

De quotidianis offenſis, ſine quibus hæc vita non ducitur, facienda eſt confeſſio: de privatis privata, de publicis publica, & nihilominus quandoque privata. Attendendum eſt de confeſſione privata, quibus, quoties, quando, & ubi fieri debeat; & quæ ſit circa eam novis fratribus diſciplina ſervanda. Debent ſuperiori, vel, ſi ipſe ordinaverit, inſtructori ſuo, & non alii, niſi ejus in abſentia ei tantum, quem ſuperior vel inſtructor, de ſuperiorum aſſenſu, eis duxerit aſſignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada vel pluries, ſecundum quod neceſſe habuerint, indicto ſibi tempore & loco, pro

Cui & quoties ſit confitendum novitio.

A Sacramenti reverentia, cum diligentia confiteri. Numquam eis placeat vicaria confeſſoris mutatio, ut nunc uni confiteantur, nunc alteri; quin potius, ſi quando id cogat neceſſitas, notabilia deinde ad principalem referant confeſſorem. Cauſa tamen devotionis, eadem pluribus poſſunt confiteri. Aliter non eſt conſcientiæ ordinatæ ſeu puræ varios quærere confeſſores. Fit tamen ſalubriter, ut cui de paccatis præteritis ſemel generaliter quis eſt confeſſus, de quotidianis etiam confiteatur eidem: vel novo ſi hæſerit curatori ſuorum denuo vulnerum, perfecte aperiat corruptelam. Diſciplinam circa confeſſionem diſcretio, puritas & reverentia probant. B Habeant diſcretionis cautelam, ut antequam ad confeſſionem accedant, diligenti ſuper confitendis conſideratione præhabita, offenſas prius ſuas ſpeciales, deinde alias ſeriatim & breviter ſine culparum, & verborum replicatione inutili, proſequentes, confeſſionem ſuam ſub prima & ultima culpæ nominatione concludant. Aliqua tamen devotioni interdum, vel conſcientiæ replicatio indulgetur. Sit & pura confeſſio, ut confiteatur ſimpliciter & devote, ſine excuſatione vel accuſatione, ſine nominatione alterius, de quibus habuerit conſcientiam remordentem. Nec ſpecialia paſſim ſub generalitate pertranſeant. Tentationes ſuas & cogitationes malas, nulla ratione occultent; C non contemnant modica, ne paulatim defluant ad majora. In domo namque quam ſubintrans radius ſolis illuminat, quantumcumque fuerit præmundata, atomi nihilominus diligentius intuenti apparent. Sic & cor radiis gratiæ illuſtratum, etiam minima videt, ac vitiorum laqueos ſubtili examinatione diſcernit. Quanto quis fuerit mente purgatior, tanto ſe ſordidiorem videbit, & majores cauſas humilitatis inveniet. Deponendæ tamen ſunt ſcrupuloſitates quædam ſuperfluæ, quæ conſcientiam in erroris confuſionem inducunt. Reverentiam non ſolum interiorem, verumetiam exteriorem decet confitentem habere; ut ſuo deferens confeſſori, ſe illi ſive in elatione capitis, ſive

Confeſſor non mutandus.

Quomodo confitendum.

Confeſſio ſit pura.

Eccl. 19 Simile elegans.

Scrupuloſitas ſuperflua ponenda.

C in

in alia corporis diſpoſitione, ſi commode vitare poterit, non coæquet: ſed flexis genibus, dum confitetur, nudato ac demiſſo capite, ſit humiliter coram eo.

Caput X.

De diſciplina circa confeſſionem publicam.

OFfenſæ publicæ publicam (ut dictum eſt) confeſſionem requirunt. Circa quam attendendum eſt, ubi de quibus, & qualiter fieri debeat. Confeſſionem huiuſmodi facere debent, aut coram ſuperiore in capitulo profeſſorum, ſi adeſſe liceat & ſit moris: aut coram inſtructore ſuo, quando tenet eis capitulum ſeparatim; aut alibi private coram aliquo vel aliquibus, ſi private offenderint coram eis.

Offenſus eſt humili ſatisfactione placandus.

Ante omnia ſi perceperint ſe facto vel verbo aliquem, vel leviter offendiſſe, ante comeſtionem vel dormitionem eum humili ſtudeant ſatisfactione placare, & in petitione veniæ prævenire: ne alius præveniens de manibus eorum humilitatis mercedem ſubripiat. In capitulo profeſſorum ſtatim poſt Pretioſa, recommendationibus factis, ſe de manifeſtioribus & majoribus offenſis accuſent: deinde ipſum capitulum inſimul exituri, & ad locum ſibi determinatum, ad quem non ſit ſæcularium acceſſus, ituri. Mos tamen jam apud multos provide abnuit, fratres novos in capitulo ſatisfacere profeſſorum; ſed pro eorum offenſis ſuus ibidem proclamatur ſeu præmonetur inſtructor.

Inſtructor novitios ſæpe convocabit.

In ſecundo capitulo, videlicet inſtructoris (quod debet eis tenere duabus vicibus, vel pluries, ſi ſuperiori videbitur in qualibet ſeptimana) ſuper prædictis ſatisfaciant, ſi in primo capitulo non fuerit ſatisfactum. Alioquin ſuper notabilibus & apertis (juxta ejuſdem inſtructoris monitiones) offenſis & negligentiis ſe accuſent: qui ſuper his, de quibus ſibi expedire videbitur, eos charitative corripiens, prout cujuſque moribus videbitur expedire, ſalutaribus debet inſtruere documentis: conſiderans diligenter utrum Deum quæ- A rant ex animo, ſi ſint ad orationem vigiles, & ad divinum officium ſoliciti, ſi ad injuncta faciles & devoti, ſi ad correctionem & opprobria patientes: ut ſic de moribus eorum & propoſito, habeatur plenior certitudo. Matrem ſe illis in lenitatis dulcedine, patrem in correctionis cenſura exhibeat. Sit ſeverior judicio, quam ſermone. Qui dulcis eſt eloquio, majora reperiet. *Prov. 16* Nec oportet quod eis pœnitentiam coram toto conventu publice faciendam ſine conſcientia ſuperioris imponat.

Culpa quomodo agnoſcenda.

Poſtremo, ut diſciplinato & debito modo fiat hujuſmodi confeſſio, debent circa eam, honeſtatem, cautelam & humilitatem ſervare. Honeſtatem, ut culpæ nar- B rationem nudo capite, & non ridendo, non circumſpiciendo, aut cum manu aliquid faciendo, ſed junctis manibus potius, vel aliter honeſte diſpoſitis, exequantur. De cautela dictum eſt in capitulo præcedenti; quam in hoc præcipue habeant, ut ſe paucis verbis expediant, & in culpa ſua nullum alium quam ſeipſos involvant: quod & cautelam & puritatem concernit. Humilitatem habere debent in geſtu corporis, & in verbis. In geſtu quidem, ut ad terram, juxta fratrum conſuetudinem, ſe proſternant humiliter. In verbis autem, ut verba ſubjectionis & pœnitentiæ, nullam ſint omnino notam ſuperbiæ vel impatientiæ continentia.

C Quando in capitulo vel extra nimis auſtere, vel minus juſte ſuo judicio ſuper aliquo arguuntur, non turbentur animo: ſed potius pro fratrum diligentia circa ipſos, qui quos amant, arguunt & caſtigant, & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant & exultent, ad verba & verbera propter Chriſtum gratanter & humiliter parati ſuſtinenda. *Apoc. 3 Prov. 3 Heb. 12* Et licet fratres profeſſi aliquando propter infirmos; provide duxerint abſtinendum; ne pro qualibet offenſa reprehendant eos indifferenter, aut nimis ſuperbe, quamvis pie, ut ſi quid in eis reprehenſibile viderint, ſuo conſultius denuncient inſtructori: ipſi tamen fratres novitii ab omnibus corripi, & ab omnibus erudiri affectent. Qui non vult corripi, non vult corrigi, ait *Aug. t. 7 de correp. & gra. c. 5*

qui-

Digitized by Google

Seneca l. de virtut. c. de continentia. quidam. Admoneberis (inquit) libenter, reprehenderis patienter. Probata ſiquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo & fratribus gratioſos. Culpam ſuam nullo modo defendant. *Greg. 4 Mor. c. 24* Nimirum (ut ait beatus Gregorius) quæ defenditur culpa geminatur. Sed ſi ſentiunt ſe immunes, ſatisfactione ſemper quantumcumque fuerint innocentes, humiliter præoblata, poſſunt innocentiam ſuam, cum reverentia tamen, corripienti oſtendere, ſi requiſiti fuerint, aut permiſſi. Unde *S. Fran. in admonitionibus ad fratres, ubi de correctione part. 1 firm. trium ord. fol. 20 col. 2* S. Franciſcus, Beatus ſervus, qui non eſt velox ad ſe excuſandum: & humiliter ſuſtinet verecundiam & reprehenſionem de peccato, ubi non commiſit culpam.

Caput XI.

De diſciplina quoad poſitionem boni.

Congruit jam de diſciplina quoad poſitionem boni aliquid tangere. Et primo de diſciplina circa informationem cordis, ad quam eſt lectio illuminans intellectum, & oratio accendens affectum. Secundo circa exercitationem, ad quam divinum ſpectat officium. Tertio circa exercitationem operis, ad quam ſpectat altaris miniſterium.

Caput XII.

De diſciplina circa cordis informationem & primo de oratione.

INſtent orationi ferventer: non ſolum in oratorio, verumetiam ubicumque fuerint, cum ipſi ſint templum *Rom. 12 1 Cor. 3* Dei: aut certe in lectis occulte, ac ſine perceptibili ſibilo. Quippe tanto ſecurior, quanto ſecretior exiſtit oratio. Et quaſi capitulum ſibimetipſis *Bern. in Speculo monac.* tenentes, in quo proficiant vel deficiant, quotidiana ſecum diſcuſſione perquirant. De vocatione ſua, & innumeris beneficiis Salvatoris, gratias ei debitas, tota mentis devotione ſolventes: quod inchoaverunt bonum, ab eo perfici inſtantiſſima oratione de- *B. Bern. in prologo reg.* poſcant. Nec ſolum pro ſe, verumetiam pro aliis tam vivis quam mor- A tuis orent: & quaſi quoddam memento ſibi conſtituant. Poterit oraturus primo de laude Dei incipere: hinc impenſa ſibi beneficia memorare: deinde neceſſitates quas patitur & defectus exponere: poſtremo humiliter poſtulare. Ordo tamen & modus, quem Spiritus S. ſuggerit, eſt ſervandus in oratione, & qui affectui magis ſapit. Ad orandi ſtudium meditatio provocat & informat. Hugo dicit, Sic orationi ſancta meditatio neceſſaria eſt, ut omnino perfecta eſſe oratio nequeat, ſi eam meditatio non comitetur, aut præcedat. Nam & hi, qui mala ſua conſiderare negligunt, aut nihil petendo facile per ignorantiam falluntur, aut certe minus quam B oportet digne petendo, per deſidiam tepeſcunt. Quanto homo magis mala ſua intelligit, tanto amplius ſuſpirat & gemit. Primum ergo neceſſe eſt ut ſi prudenter & utiliter Deum orare volumus, animum noſtrum jugi meditatione exerceamus. Et in conſideratione miſeriæ noſtræ diſcamus, quid nobis neceſſe ſit petere; & in conſideratione miſericordiæ Dei noſtri, quo deſiderio debeamus poſtulare. Iſtis duabus alis, ſcilicet miſeria hominis, & miſericordia Dei Redemptoris, oratio ſublevatur. Sit autem ſemper devota, quæ opportunitate juvetur, frequentia foveatur. Devotionem intentio, diligentia, puritas & affectio probant. Tota mentis C intentio, a curis exterioribus revocata, orationis vigilantiæ eſt applicanda: ne aliquid aliud præter id ſolum, quod precatur, animus cogitet. Unde Iſidorus. Non eſt labiorum, ſed cordis oratio. Dum orant, ſic ſemetipſos conſiderent, tamquam præſentatos Domino majeſtatis. Negligentes autem orationes, nec ab ipſo homine impetrare valent, quod volunt. Et non in multiloquio, ſed in puritate cordis & compunctione lacrymarum, nos exaudiri ſciamus. Et ideo brevis debet eſſe & pura oratio, niſi forte ex affectu inſpirationis divinæ gratiæ protendatur. Quanto vero timore, fervore, & reverentia ſit Domino ſupplicandum, inſinuavit, qui docuit numquam ſine gemitu eſſe orandum. Opportunitas loci,

Orandi modus.

Baſil. ita orandum docet lib. conſt. mon. cap. 2
Hugo a S. Vict. to. 2 inſt. mon. de modo orandi c. 1

Meditatio neceſſaria orationi.

Oratio duabus alis ſublevatur.
Ex Hugone ubi ſupra

Iſid. de ſummo bono l. 3 c. 7 ſent. 4

Digitized by Google

ci & temporis, quietis, motuum internorum, diſpoſitæ affectionis & otii ad orandum non tranſeat otioſa. Qui opportunitatem deſerit, opportunitas eum fugit. Iſidorus, Oratio privatis locis opportunius funditur, cum Deo tantum teſte depromitur. Proderit ergo aliquando ad obtinendam compunctionem, ſi ita ſemoti fuerint, ut puras manus ad cœlum levando, etiam ſuam interdum audiant vocem. Nonnumquam etiam ad ſublevandam intentionem, in cœlum ſuſpiciant: ut corpus pariter & animus tendatur ad Dominum; & ibi ſit cor, ubi eſt theſaurus ſuus Dominus Jeſus Chriſtus. Ceterum mane & veſpere, tempus eſt orationis opportunum: quod penitus peculiari vacuum oratione ſi vacat, culpabiliter prætęritur. Maxime autem cum profundum nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc plane liberior erit: puriorque oratio, nullo tunc turbata clamore, nulla aſpicientis laude tentata. Sic mentis tranquillitas, & quædam ſpontanea quandoque animi promptitudo, immo inſpiratio quæ ſe offert, otiique libertas non innoxie negliguntur: quæ etiamſi defierint, labore ſunt quodam ac ſtudio comparanda, pſalmorum, hymnorum, ſanctarum meditationum, & genuflexionis inſtantia, devotionis eſt ſpiritus excitandus. Otium ſi deſit, ſicut ad cibum corporis, ita quoque ad refectionem animæ eſt vendicandum. Sicut enim carnalibus cibis alitur homo exterior, ſic devotis orationibus homo interior paſcitur & nutritur. Porro devotus quiſque vix opportunitate fraudatur: Deum enim quem ex animo quærit, ubique invocans invenit. Ignavus autem & tepidus, nec in ipſo valet oratorio, orandi affectum invenire. Plorat in convivio Magdalena, nec etiam præſentia eam impedit convivarum, in ipſo autem templo deſipit ipſe Phariſæus. Eſt autem frequenter orandum: quia oratio eſt hoſtis flagellum, peccatoris ſubſidium, proximi ſolatium, Dei ſacrificium. Frequens oratio, vitiorum impugnationem extinguit. In oratione datur voluntas bona. Oratio frequentata eſt munitio animæ. Quamobrem poſt horas canonicas, antequam oratorium exeant, aliquid laudis vel orationis gratuitum Deo munuſculum offerant, quem frequenter per negligentiam in officii debiti exhibitione offenderunt. Aſſueſcant huic conſuetudini ſanctæ frequenter inſiſtere & conſtanter, motuſque animi refugos diſcant Deo vel paululum applicare.

Iſid. l. 3 de ſum bon. c. 7 ſent. 2 S. *Bened. reg. ca.* 20 Oratio brevis ſit & pura. *Iſid. de ſummo bono l. 3 c. 7 ſent.* 5

Iſid. ubi ſup. ſent. 37 Orationi deſervit locus ſecretior. *Matt.* 6. Mane & veſpere orandum. *Ber. ſer.* 86 *in Cant. in med.*

Oratio paſcit hominem interiorem.

Luc. 7

Luc. 18

Frequenter orandum. *Iſid. li.* 3 *de ſum. bo. c.* 7 *ſent.* 1

Caput XIII.

De lectione.

Lectionibus quoque divinis eſt anima nutrienda: idcirco illis qui primo circa divinum officium addiſcendum (prout infra dicetur) extiterint, diligenter per inſtructionem imbuendi, ſcriptura eſt aliqua ex ſacra pagina, ad morum informationem conveniens providenda, potius ſpiritualis conſolationis habendæ, quam ſtudii gratia. Novorum ſtudium fratrum in orationis inſtantia, in divini exercitio officii, & fratrum obſequiis maxime debet eſſe. In lectione itaque, ſi qua ſibi permitti contigerit, non magis quærant ſcientiam quam ſaporem. Hauriendus eſt ſæpe de lectionis ſerie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem nonnumquam interrumpat: hoc enim modo divina lectio lecta confert intelligentiam ſalutarem. Et ſcientia quæ pro virtute deſpicitur, per virtutem poſtmodum melius invenitur. Certis autem horis, certæ lectioni vacandum eſt. Fortuita lectio & quaſi caſu reperta non ædificat: ſed reddit inſtabilem animam. Cœptis eſt ingeniis immorandum, & aſſuefaciendus eſt animus. Faſtidientis eſt ſtomachi multa deguſtare. De quotidiana lectione, aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimittendum eſt, quod fidelius digeratur, & ſurſum revocatum crebrius ruminetur: quod propoſito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat.

De lectione eſt oratio formanda.

Ex Ber. de vita ſolitaria ad frat. de monte Dei, ante med.

Item Hugo a S. Vict. to. 2 *inſt. mon. c.* 8 *de inſtit. novit.*

CA-

Digitized by Google

Caput XIV.

De divino officio in generali.

Reſtat de officio, prout eſt in addiſcendo, deinde prout eſt in exequendo videre. Addiſcendum eſt divinum officium, maxime in principio diligenter. Et licet de totali officio & ordinis ejus uſu ſeu forma, notitiam habere oporteat; ſunt tamen quædam communia, ſcilicet officium B. Mariæ Virginis, & mortuorum; commune de ſanctis, cum Pſalmis, hymnis, & ceteris omnibus ad illud ſpectantibus, lectionibus tantum exceptis: prima, completorium, & Præcioſa, capitula & preces: ſuffragia horarum ferialium, abſolutiones & benedictiones, quæ in matutinis dicuntur, hymni feriæ, laudumque pſalmi, & cantica: benedictio quoque menſæ cum gratiis, necnon & pſalmi primæ dominicalis, omnes etiam pſalmi a centeſimonono uſque ad ultimum, niſi totum, quam magis expedit, diſcatur pſalterium, ſunt corde tenus addiſcenda, & menti per exercitium arctius imprimenda. In ſabbatis quoque & præcipuarum ſolemnitatum vigiliis, prævidendum eſt divinum officium tam in littera quam in nota. Quoties autem extra chorum cantatur, propter honeſtatem, & ne orantibus vel ſtudentibus fratribus impedimentum præſtetur, vocem in cantu deprimi decet. Et poſt refectionem, præcipue in verbis modeſtiam congruit obſervare. Ante ſumptum cibum (ut inquit Hugo) magis hilares eſſe convenit: ne ipſa noſtra abſtinentia gravis & moleſta videatur: Poſt vero magis modeſtos & tacitos; ne per gulæ vitium, crapula nos inflaſſe videatur.

Quæ ſint memoriter diſcenda.

Hugo a S. Vict. tom 2 inſtit. mon. ad nov. c. 4

Caput XV.

De diſciplina officii in choro.

Ad diſciplinam in divino officio cum in Eccleſia dicitur, obſervandam, reverentia ſpecialis, diligentia quoque & honeſtas præcipue requiruntur: reverentia tam interior A quam exterior eſt habenda. Interior, ut cum timore & humilitate, tamquam Deo viſibiliter præſente pſallamus. De hoc ait B. Benedictus, Ubique (inquit) credimus divinam eſſe præſentiam: maxime hoc ſine dubitatione aliqua credimus, cum ad divinum opus aſſiſtimus. Ideo ſemper memores ſimus, quod ait Propheta: Servite Domino in timore. Conſideremus, qualiter oporteat nos in conſpectu divinitatis & Angelorum ejus aſſiſtere; & ſic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ. Reverentia exterior in hoc attenditur, ut devote inclinetur, & quando ſtandum fuerit, ſtetur; fiat etiam proſtratio, quando fuerit facienda, B de quorum diſciplina infra tangetur. Eſt & reverentiæ, ut in officio ad ea, quæ more agente ſingulariter unus dicit, ut puta collectas, verſiculos, & alia quoque hujuſmodi, caput nudet; nempe quæ ab uno dumtaxat in Eccleſia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum eſt ſecundum Apoſtolum capite non velato, ſaltem ubi aliquid ſolemni diſtinctione profertur. Nudi quoque reverentia capitis, vel verticis, devota quædam in officio veneramur. Verum irreverens quiſque nec ſolemnia nec alia devota diſcernit. Diligentiam in officio probat ſtrenuitas quædam, prudenſque ſollicitudo habens circa neceſſaria providentiam, & contra impedimenta C cautelam. Strenuitas corporis, inertiam fugat torporis, nec dormitationes, quas pigritia nutrit, patitur. Quippe intenta ſupplicatio, dormire cor mundum vetat. Dormitatio in officio tunc maxime imputatur, & omiſſi dicitur reſtitutione officii redimenda; quando manum in ſinu tenendo, vel ſegniter appodiando, ei occaſionem quis præſtat, aut ſurrepentem viriliter non repellit. Providentia reſpectu rerum providendarum & dicendarum attenditur: ut videlicet libri & alia neceſſaria ad officium, præparentur tempore opportuno: legenda quoque & cantanda ſtudioſe ante præviſa, quando & quomodo ſint dicenda, dicantur. Debitus legendi & cantandi modus eſt, ut nec nimium feſtinetur, nec nimia fiat,

Cum timore pſallendum.

Pſal. 2

Reverentia exterior in divino officio.

1 Cor. 11

Prud. in hymn. fer. 3 ad laudes

Pſallendi modus debitus.

Digitized by Google

fiat, aut inæqualis protractio: ſed cum pauſantibus ſtatim pauſetur, ut vox unius vix inter alios diſcerni poſſit. Cautela denique eſt neceſſaria, ut eorum quæ divinum impediunt officium, occaſiones vitentur.

Ea propter dum officium quis dicit, non debet ſtudere, aut per libros reſpicere, aut alicui, ſi vitari poſſit, occupationi vacare: ſive in lampadibus præparandis, ſive in quibuſdam aliis, quæ uſque poſt officium commode differri poſſunt. Indignum quoque in divino officio, venandis vermiculis & mactandis intendere: quibus palam in oratorio digitos, aut ligna fœdare frons inverecunda non metuit. Honeſtas in choro, in exteriorum actuum gravitate, in corporis decenti & uniformi diſpoſitione accipi poteſt. Sane in populo gravi laudatur Deus. Gravitas autem inquietudinem, diſſolutionem, & tumultum excludit. Inquietudo in motu membrorum conſiſtit; ſive capitis in circumagendo, ſive oculorum in circumſpiciendo per chorum, vel alibi, ubi potius ad librum pro pſalmis vel aliis veraciter decantandis, vel ad terram pro vagis arcendis reſpectibus, mentis non mediocriter vagationem cauſantibus, urgendi ſunt; ſive manuum in fricando, vel volvendo curioſe librorum folia, vel aliud ſuperflue faciendo, ſive pedum in diſcurrendo, ut ſi quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum frivolis occaſionibus inventis diſcurrat. Tunc enim etiam utilia ſunt aliquoties differenda, propter vitationem diſcurſus. Diſſolutio vero in verbis aut riſu (quibus in choro vaniſſimum eſt diſſolvi) & in cantu conſiderari poteſt: ut ſi quis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro ſuo libitu addens, muliebriter frangat, aut in falſetum extollat: quod eſt cunctis & maxime novis fratribus omnino impertinens. Numquam in choro altius ceteris cantent, ſed communem pſallentium vocem teneant. Ridiculum etiam ſi altiori ceteris voce quis cantans, poſt dictionem vel ſyllabam, ab illa vocis altitudine recidens, vel eam per interpollationes reſumens, non continuet, quod incœpit. Tumultus in choro per vocis ſuſurrium,

Pſal. 34

Diſſolutio in choro vitanda.

A per importunitatem ſpuendi, ſeu excreandi, ſeu per impetuoſam elevationem vel depoſitionem ſedilium fieri ſolet. Quam turpe ſit in choro ſuſurrium, palam eſt: neſcit tamen indiſciplinatus & levis lubricam linguam a ſibilis vel muſſitationibus cohibere. Vitanda quoque eſt in conventu ſeu congregatione oratio ſibiloſa. Inepta namque oratio, quæ una plures, & ſæpe deterior impedit meliores. Eſt etiam caute vitandum, ne dum ſingulariter aliqua dicuntur in choro, ut collectæ, capitula, &c. notabilis ſpuendo & excreando ſonitus fiat, uſque dum capitula ipſa, collectæ, vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut le-

B gitur, ſimilis eſt opportunitas obſervanda. Sedilia vero debent non paſſim cum pede, ſed cum manu elevari, & caute deponi: ne aliquis ex hoc ſonitus in domo Dei audiatur. Congrue tamen lectionem vel epiſtolam incœpturus expectet, quouſque conſedentibus fratribus, ſedilium ſi quis fuerit tumultus, quieverit. Ad hæc honeſti fratres in corporis diſpoſitione, decenter & uniformiter ſint in choro: decenter, quod ſine vaga diſpoſitione vel turpi; vaga, ut quando chorum ingreſſi, vel intrante vel aſtante conventu, nunc ſegniter reſident, nunc ſtantes quidem hac & illac membrorum, ut languentium incongrua quadam exagitatione ſe gy-

C rant: nunc ſtatuæ inſtar ſtallo affixi, & e regione diſpoſiti, velut ſui obliti, nec ad altare demiſſis, ut decet luminibus, ante incœptum officium, oraturi ſe vertunt, vel alias irreligioſe diſponunt: ſed nudato etiam aliquando capite, circumquaque, ut cervus in ſaltu, vel ruralis in theatro, gyrovagando reſpectibus, oculos in advenientium vel coaſtantium vultus infigunt, ſuoque indiſciplinato intuitu collateralium orationem, quam ipſi negligunt, etiam impediunt. Turpis autem erit, ſi ſint ibi molliter aut remiſſe ſe in ſtallis ſuis brachiis tibiiſque reſolutis, notabiliter incurvando, aut in partem unam penitus ut poſſunt protenſo in alteram corpore accubando, ita ut lecti mollitiem quærere videantur; aut dum ad altare

verſi,

Digitized by Google

verſi, ſuper lignum quod ſtallum di- A vidit, ſe inclinant extenſione ſcapularum, vel capite anterioris ſtalli ſpatium occupando, & tergum ad retro ſtantem ſocium protendendo, aut dum ſedent pedes ſuos uſque ad ſcabellum formæ contiguum licentius extendendo. Notabilis tibiarum extenſio vel dilatatio, dum ſedetur, minus honeſta eſt. Indecens ergo quæ vaga & turpis eſt diſpoſitio, immo utrobique deformitas, ſed maxime in officio, conventu aſſiſtente vitanda. Honeſtos enim per omnia exigit mores, conventualis honeſtas. Uniformitas eſt in proſtratione & inclinatione ſpecialiter (quamquam in aliis generaliter) obſervanda. In proſtratione, ut non alius ſubtus formam chori, & alius B ſuper ſedile; ſed omnes ſupra dictam formam ſe proſternant, & operto capite ſilenter orent, ne impediant circumſtantes, manu ad genas accubitando numquam applicata, aut brachiis extra eamdem formam extentis, ſed ſuper iſtam honeſte & humiliter diſpoſitis. In inclinatione, ut uniformiter apud omnes ſit tempeſtiva, devota, ſufficiens & honeſta. Tempeſtiva quidem, ut inclinaturus ſurgendo, & elevando ſedile, tempus vel paululum inclinationis præveniat: ut verbi cauſa, quando poſt pſalmum fuerit inclinandum, ultimi verſus fine jam accedente, ſurgatur, quatenus deinde libere inclinetur: vel certe inclinationem, ſedis aptatio ſubſequatur. C In inclinatione vero debet devotio apparere, ut fiat humiliter & profunde. Non eſt devoti, ſed pigri, rigido ſtante corpore, tenui motu corporis inclinare. Et enim corpus, depreſſis aliquantulum renibus, ne capiti coæquetur adeo demittendum, ut ipſum fere ſuper genua, brachiis interpoſitis reclinetur. Alioquin inclina, ſi noſti facilius, humiliter tamen & profunde. Extra chorum tamen, & aliquando forte in choro, in officio plane & ſine cantu dicto, minor ſufficere videtur inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remiſſione traducti; hunc reverentiæ cultum Domino ſubtrahentes, evacuant; dum aut reſident prorſus uſque poſt factam memoriam Trinitatis; aut tunc etiam ſurgunt, & ſedili elevando intendunt quando fuerat inclinandum, aut ex negligentiæ vitio non inclinant. Quanti tamen ſit hæc noxa detrimenti, beata Dei genitrix ſeniori cuidam in choro pſallentium fratrum indicaſſe refertur: quæ inclinantibus ad ſanctæ memoriam Trinitatis, ſuum ipſa filium ſingulis offerebat; quemdam vero minime inclinantem, verſo ab eo vultu, velut ac gratia indignum pertranſibat. Sufficiens ſeu etiam perfecta debet eſſe inclinatio, ut ab ea citius debito non ſurgatur. Honor quidem Patri & Filio & Spiritui ſancto, ſine differentia exhibendus eſt. Honeſtas quidem in corporis, manuum & habitus decenti diſpoſitione conſiſtit. Et quantum ad habitum, ut maxime caputio caveatur, ne operta fronte ſuper oculos defluat cum inclinatur. Prodeſſet ad unitatem ſervandam, de communi officio notitiam habere. Pulchra valde uniformitas in congregatione & conventu fratrum, ubi debent & mores & animi convenire. Unanimes uniformitas in fratrum conventu decet, quæ in moribus plurium unitiva, uniformes ordinat & decorat.

Uniformitas in choro.

Inclinatio ut fieri debeat.

Caput XVI.

De diſciplina officii extra chorum.

Si quando extra chorum officium dixerint, diligentiam nihilominus & honeſtatem prædictam debent in quibus poterunt, ſtudioſe ſervare: ut dimiſſis omnibus quæcumque in manibus fuerint, ſtantes cum reverentia, juxta traditionem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, præterquam ad lectiones in matutinis, vel quando alias creatori ſuo debitas cum devotione laudes exſolvent, flectentes genua, vel inclinantes, pro tempore cum timore Dei. Si quando eos ad ſedendum debilitas evidens, vel nimia laſſitudo compellat, ſaltem ad inceptionem officii, ad invitatorium, hymnos & orationem Dominicam, & a capitulo in ante ſurgere non omittant. Si etiam in lecto ægritudinis decumbant, reverentiam nihilominus aliquam faciant prout poſſunt. Sanctus Hieron. (qui tanta legitur laſſitudine fatigatus,

Habetur in vita ſancti Hier. in.

certo auctore deſcripta t. 9 operum ejuſdem in fine.

tus, ut etiam in ſtratu ſuo jacens, funiculo trabe ſuſpenſo, manibus apprehenſo ſupinus erigeretur, ut ſcilicet officium monaſterii prout poterat, exhiberet, dum exhauſtis viribus ſenex nec ſenectuti parcit, nec debilitati blanditur) deſidem juniorum, quibus corporis vires utcumque ſufficiunt, irreverentiam, immo dignam deriſione deſidiam ſignis arguit, & confundit. Alius pro lentarum tædio febrium, completorium in lecto exſolvere aſſuetus, fertur per angelum reprehenſus audiiſſe: Completorium ſub cocco, ne fructus, nec utilitas. Sane in officio Dei, curanda ubique magnopere reverentia & honeſtas, cum ubique ſit eadem ejus, cui tunc loquimur & aſtamus, deitas & majeſtas. Tanto enim amplius reverentiæ & diligentiæ ſtudium, divino debetur officio, quanto id Deo immediatius exhibetur. Cura officii diligens, maxima ſtatus integritas: Neglectus officii, maxima vitæ corruptio, maxima religionis deformitas. Nemo Dei ſe æſtimet ſervum, ſi Dei potiſſimam negligat ſervitutem, quæ appropriato vocabulo, Dei ſervitium nuncupatur. Debent dicere officium diſtincte, continue, integre, & ordinate. Diſtincte, ne verbum maſticando, vel exiliter proferendo, vel nimium feſtinando, dicenda confundant. Continue, ut interruptiones in eo non fiant interloquendo, niſi urgente neceſſitate: & hoc quidem pſalmo vel oratione, vel quocumque alio, quod tunc fuerit dicendum, completis: niſi pſalmus vel oratio, quem interrumpi oportuit, continuo a capite reſumatur: aut inter pſalmum, & pſalmum mora notabilis fortaſſe fiat. Pariſiis, ut fertur, cum quidam Theologus unius Horæ canonicæ incœpiſſet officium, ſuperveniente Epiſcopo ad loquendum cum eo, caput ſine locutione inclinans, Horam incœptam, Epiſcopo expectante, finivit: quam deinde dilationem colloquii, ne moleſte ferret, admonuit: cauſam ſubinferens, quod majori Domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas, graviſſimo afflictus purgatorio memoratur. Integre dicant, ut de dicendis nihil omittant. Proinde ſi plures fue-

Servus Dei non eſt, qui ejus negligit ſervitutem.

Officium divinum ut perſolvendum ſit.

A

rint, qui ſimul officium dicant, & unus vel duo juxta laudabilem conſuetudinem pſalmos, antiphonas, hymnos, & reſponſoria voce pronuncient altiori, non putent ſibi ſufficere quod ab aliis dicitur; ſed omnia quæ ad ſuam pertinent partem: ac ſi eſſent in choro, ſub ſilentio integre dicant: cum officium extra, eamdem quam intra integritatem requirat. Ordinate denique officium in ſubſtantia, tempore, & modo, & omnibus exequi ſtudeant. Poſtpoſitiones, implicationes, variationes facile non admittant. Honeſte tamen Pretioſa, vel aliud extraordinarie aliquando dicitur, dum tamen idipſum ſuo tempore minime negligant. Quis autem ſine grandi conſcientiæ ſcrupulo, proprium officii ordinem, ſibique religionis ſanctione impoſitum, pro alienis quibuſlibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis niſi vaniſſimus & imprudens, pro certis dubia, pro authenticis vana, pro neceſſariis curioſa inducat? Sint igitur ſanctorum officii conditorum devota & ſtabili ordinatione contenti: nihil eorum vel communi ordinis inſtitutioni præponant, quantumlibet ſerium & devotum: nec deſipientium more ſtultorum Græcorum glorias æmulentur. Inſipienti enim non niſi ſua placent: omnis ſtultitia laborat faſtidio ſui. Tempus quoque congruum ſervent, nec facile præter neceſſitatem diurnas Horas, ſive primam, ſive completorium ſaltem Canonicum, ſive alias, in nocturnas convertant. Fuerunt qui hoc quarumdam obtentu traditionum defenderunt, ordinationem Eccleſiaſticam officii, confuſione temporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures quaſi chorum ſibi conſtituant, & pſalmos atque hymnos accipiant alternatim, ut eſt conſuetudinis conventui. Congruus ordo eſt in omnibus, ubique, provide diſciplinato ſervandus. Ordinatum animum, ordinis decor & condecet & condelectat. Inordinati vero eſt animi etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionem excitat & affectum.

B

C

Ca-

Digitized by Google

Caput XVII.

De altaris miniſterio curando.

Altaris miniſterium ob reverentiam corporalis præſentiæ Salvatoris, munditiæ, reverentiæ, diligentiæ, honeſtatis, & circumſpectionis ſtudium ſpeciale requirit. Mundamini (ait Propheta) qui fertis vaſa Domini. Haud dubium, hoc de miniſtris altaris convenienter intelligi, quibus ſpiritualis, & corporalis munditia eſt habenda. Spiritualis, ut nullus de peccato conſcientiam habens læſam, vel ſomno pollutus nocturno, ad tangendum ſacra vaſa, vel ad miniſtrandum antequam fuerit confeſſus accedat. Nec debet celebraturus confeſſionem privatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offenſionibus fieri conſuevit, uſque ad altare differre. Corporalem quoque munditiam, requirit corporalis præſentia Salvatoris. Idcirco miniſtri altaris non ſolum antequam ſe ad miniſtrandum induant, verumetiam poſtquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis miniſterium acceſſuri, ſuas iterum lavent manus. Hoc enim ſemper debent cavere cautiſſime, ne communibus manibus, aut manicis ſuis, vel poſt immediatum rerum contactum, calicem, aut qui ad ipſum pertinent pannos, vel corporalia tangant: ſed ſi lineam tunicam, quam rochetum vocant, vel ſuperpelliceum cum ſtrictis manicis, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem præparandum, & in fine Miſſæ plicandum ſacerdoti relinquant. Reverentiam debent miniſtri altaris tam ad ſacerdotem, quam ad miniſterium, & res etiam de propinquo ad ipſum miniſterium pertinentes habere. Circa ſacerdotem, ut quando ſecum altari aſſiſtunt, per aliquantulam capitis inclinationem, & ſui elongationem, ab eo, ac per humilem debiti exhibitionem officii, reverentiæ ſignum oſtendant. Si vero ſederit, & ipſi tantum in ſuperpelliceis fuerint, nequaquam juxta ipſum in ſedilibus, videlicet coæqualibus ſedi ejus, ſed ad ſcabellum ejus potius ſi aptus fuerit

Iſa. 52

Munditia docet miniſtrum altaris.

Sacerdotes honorandos.

A locus, vel alibi ſedeant. Venerentur eum decoro ut convenit comitatu, & maxime quando ſe vertit ad populum, ei adſint; quem ubique ut in officio, ſic & eo expleto in veſtiarium revertentem deducant, ut acies ordinata, ad altare, deinde ſi opus fuerit, reverſuri. Miniſterio reverentiam exhibent, ſi motu debito & habitu ipſi miniſterio convenienti aſſiſtant & miniſtrent. Aliter enim non ſine nota irreverentiæ miniſtratur: ut ſi quis quamvis dicaconus, vel ſacerdos in ſuperpelliceo ad Miſſam miniſtrans, corporalia ſuper altare, præſente ſacerdote veſtibus ſacris induto, replicet aut componat. Si quis non habens ſuperpelliceum cum ſtrictis ma-B nicis, vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare aut panem & vinum in communi habitu miniſtrare præſumat. Siquis hoſtiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pyxide manu ſua mundiſſima eſt potius eligenda, & electa ſuper patenam ipſam, vel ſuper corporalia decentius reponenda. Nec audiendi ſunt illi, qui ad menſam Domini non aliam quam ad menſam corporis, curant munditiam, ſuper pannos qui libris ad ſecretarum vel pallarum cuſtodiam ſupponuntur, calicem paſſim vel conſecrandam hoſtiam reponentes. Singularem hoſtiæ cultum, ſingularis decem munditia. Ad res quoque neceſſarias, ut ſunt corporalia, panni C calicis, ipſe calix, & miſſale, eſt reverentia adhibenda, quam munditiæ ſtudium maxime probat. Hujus intuitu, pannus omnis ſuſpectus, aut quem color impedit ablui, a corporalibus arcetur & calice. In pyxidibus hoſtiarum, mundiſſimus ſacculus lineus hoſtias contineat. Similiter & calices mundis ſacculis lineis involvantur. Quiſquis ergo ad altaris utenſilia ſacra reverentiam munditiæ curat, circa ipſa operoſius ſtudeat. De communibus libris, ſi quos aliquando propter officium inevitabili forte neceſſitate cogente, poni ſuper altare contingit, omnino caveant, ne corporalia vel pannos calicis aliquo modo tangant. Cum corporalibus vel calicis ipſius mappula, numquam labia vel oculos tangant, devotionis ali-

Corporalia ſint munda.

Calix reverenter attrectandus. alicujus obtentu. Calix cum ſumma tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur, non ſuper librum aut veſtimentum ſed alte in manu mundiſſima, vel repoſitorio portetur: nec extra repoſitorium ipſum præterquam ſuper altare, vel in alio loco mundiſſimo teneatur. Miſſale in loco reponatur honeſto: & ſi nonnumquam illud extra eccleſiam, vel alias quam ad Miſſam teneri contingat, panno aliquo mundo præter ſuam camiſiam involvatur. Denique reverentiam in miniſterio habitus decens, cura munditiæ, & in executione maturitas atteſtantur. Reverentia ſimul & cautela munditiæ, communes corporis veſtes prohibent ab altari. Et ſi in his plurium opponas ineptias, habet æmulos plurimos vitium, rariſſimos diſciplina. Non a pluribus, ſed ab honeſtioribus forma ſumenda eſt. Ad hoc tam celebrans, quam miniſter, circa officium ſuum, magnam debent diligentiam adhibere. Sacerdos quidem circa pronuntiationem dicendorum & agendorum in Miſſa, ne defectum faciat, in dicendis: formam ſeu modum ordinis celebrando poſtponens, alia auctoritate ſua introducat. Oblationi calicis aquam ipſe infundat, quod a nullo ſine ipſius juſſione eſt præſumendum. Debet etiam circa cuſtodiam munditiæ manuum, & pannorum eſſe intentus: Manuum, ut eas ad tangendum communia, vel carnem nudam, ſive in facie, ſive alibi non apponat, niſi eas continuo lavaturus. Pannorum, ut numquam ad indumenta ſacerdotalia, maxime ad inſulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Miniſtris vero diligentia debet eſſe circa ea quæ neceſſaria ſunt celebranti, & circa munditiæ cuſtodiam, & ac conſervationis vaſorum & pannorum pertinentium ad altare. Miniſtrorum eſt, ut præinduti celebraturum cum diligentia præparent, ejuſque indumenta poſt officium plicent: & quæ ipſi ſacrum miniſterium exequenti opportuna fuerint, hora, tempore & loco congruis offerant. Numquam ad Miſſam privatam, legendi vel orandi gratia, ſolo, vel ſedibus ſe totaliter proſternant, nec latitent poſt cor-

Inſula. ſilamentum ſacerdotis, quod nobis dicitur amictus. Miniſtrorum officium.

A tinas: ſed palam coram altari, non tamen a latere celebrantis aſſiſtant, verſus eum circa quem tunc oculus debet eſſe, aſpectum quaſi continue directuri: non tam in faciem ejus maxime poſt Canonis inceptionem, intendant. Nec ei præſertim a parte libri nimis approprient, aut circa ipſum aliquem tumultum faciant. Summa quietis tranquillitas eſt neceſſaria celebranti. Vaſa & pannos munde tractent apud eos, & teneant. Si pannus calicis ad terram ceciderit, nullo modo antequam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem Miſſæ calicem plicaturi ipſum cum aqua poſt vinum * recenſeant; ne pannos inficiat adhærentes. Numquam B ſuper altare vinum & aquam ad mundationem, vel alias ſi vitare potuerint, miniſtrent. Si tamen ob incuriam ſacerdotis oporteat, ſubtus ampullas, quæ vinum & aquam continent, manum ad retinendum guttas, ne ſuper altaris pannos cadere poſſint, apponant, ſuper quos etiam pannos, nec ipſæ reponendæ ſunt ampullæ. Ad hoc debet qui miniſtrat ad Miſſam ſuperpellicium, ſi habuerit, conſervare, ne cum eo aliquatenus nares emungat, vel ſudores a facie, vel alias undecumque detergat: nec ipſius manicas maxime ad pulverem ſuper ligna, lapides vel ſuper terram exponat. Quod tamen ſi nonnumquam per aliquorum negligentiam accidit, cavere debent ne C corporalia, calicem aut pannos ejus cum ipſius ſuperpellicii manicis tangant. De aliis indumentis quoties ea plicant, ſolicite caveant, ne umquam manicæ terram tangant, vel uſque ad ipſorum veſtimentorum fimbrias deſcendere permittantur: ſed ſive tunicæ lineæ, ſive quæcumque alia indumenta plicantur, manicæ ſemper longe a fimbris collocentur. Debent iterum miniſtri altaris propter vaſorum & veſtium (ut dictum eſt) conſervationem attendere, ne calicem quando reponunt ſtricte ligent: quia ſæpe per hoc deterioratur non modicum, & paulatim obtuſus conquaſſatur. Vaſa quoque altaris & utenſilia in locis ſuis diligenter, ut convenit, præparata reponant. Veſtimenta etiam pli-

** al. abluant.*

Digitized by Google

plicare non negligant & aptare, niſi pro aliquo celebraturo ea quis dimitti requirat. Sed quid horum expreſſionibus immoror? In omnibus enim quæ miniſterium Dei contingunt, ſpeciali nimirum diligentia opus eſt. Si agendis miniſteriis terreni regis ſtudioſiſſimam homines curam impendunt: quantam putas æterni Regis miniſteriis impendendam? Ceterum ſi miniſtri altaris intendere debent honeſtati, multo amplius tamen per omnem modum ſacerdotes qui celebrant. Poſtquam ergo fuerint veſtibus ſacris induti, cum magna debent maturitate incedere & præcipue cum altari aſſiſtunt, gravitatem in motu & geſtibus, laudabili curioſitate ſervare. Numquam genuflexuri, quamdiu ſacerdotali caſula ſunt induti: niſi temporibus ab Eccleſia inſtitutis, Super altare quoque ſe non appodient inhoneſte: nec manus ſuas hac & illac inordinate deducant. Quando ſe vertunt ad populum, non erigant oculos, ut videant aſſiſtentes. Denique circumſpectos decet eos eſſe, ſpecialiter circa corporalium diſpoſitionem & cuſtodiam: circa calicis collocationem, circa Dominici corporis conſecrationem, ſanguinis ſuſceptionem, & mundationis induſtriam. Circa corporalia, ut ipſis ſuper altare replicatis, uſque ad anteriorem ipſius altaris oram, ſit ſpatium competens, ne ſuper eadem manus ſuas, aut manicas indumenti teneant. Calicem ante oblationem ſuper corporalia numquam ponant, ſicut poſt oblationem fieri conſuevit: ſed ipſum uſque ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa conſecrationem inter cætera ſolerter provideant, ut cum hoſtia fuerit conſecranda, ita parum & caute in principio eam levent, quaſi ſcutum ſibi de manibus (depreſſo aliquantulum pollice) facientes: ut ſi fieri poteſt, ante conſecrationem a circumſtantibus videri non poſſit, ne a ſimplicibus adoretur: qui quanto citius eam viderint in manibus ſacerdotis, incaute nondum conſecratam adorant. Cum autem conſecratio fuerit conſummata, hoſtiam ſine mora notabili duabus manibus quantum expedit,

Corporalia quomodo explicanda.

In obſervantur rubricæ miſſalis Romani novi.

Aut ab hominibus poſſit videri, cum omni reverentia elevantes, tam in elevando, quam in reponendo, debitam maturitatem ſervet; nec poſt vel ante elevationem oſculentur eamdem. Si ſuper altare viaticum celebrant, conſecrationem facturi manum cum hoſtia conſecranda ſuper ipſius altaris viatici lapidem teneant: ne fiat conſecratio juxta, & non ſupra ipſum. Circa ſumptionem calicis caveant, ne ipſum ſumendo, vel calicem exguttando per nimiam extractionem, tumultum quemdam vel ſibilum cum labiis faciant, aut poſt ſumptionem digitos lambant. Erit etiam tutum, ſi dum ſanguinem ſumunt, calicem tenentes cum dextera

B decenter, & patenam cum ſiniſtra ſupponant, ſanguinem, ſi quid effundi contingeret, recepturam. Super quam ſi frangi corpus Dominicum, aut reponi contingat, ipſa deinde vino & aqua, vel altero illorum ſufficienter debet infundi. Incongruum & indignum, ut patena poſt Chriſti corpus ſanctiſſimum, communi tactui pateat non mundata, rebus quibuslibet licet mundis, ſine differentia exponatur. Si ſentis aliter, credo ut poſt patenæ vel calicis, aut corporalium tactum, non ſunt manus communicandæ communibus, ante factam poſt tactum hujuſmodi lotionem. Si calicis petatur mundatio pro infirmis, primam nullatenus aut ſecun-

C dam perfuſionem exponat: ſed prius ſemper mundationibus ſolitis perfectis, aliud denuo vinum calici apponatur petentibus indulgendum.

Caput XVIII.

De diſciplina circa ea, quæ ad corpus ſunt.

Habito de diſciplina circa ſpiritualia, ſequitur ipſa circa corporalia. Et primo circa ea, quæ in nobis ſunt: Secundo circa ea, quæ extra nos ſunt reſpectu eorum quæ in nobis ſunt: primo videndum eſt de diſciplina reſpectu totius corporis, quantum ad geſtum: ſecundo reſpectu partium corporis, quantum ad actum. Et primo, reſpectu linguæ, quan-

Digitized by Google

quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium linguæ, ſcilicet quantum ad loquelam & guſtum. Secundo reſpectu manuum, ut in exercitio manuali. Tertio, reſpectu pedum, ut in inceſſu. Quarto, reſpectu membrorum omnium, quantum ad aliqua ipſorum officia. Deinde circa ea, quæ extra nos ſunt. Primo quantum ad ea, quæ de prope, ut eſt veſtis & habitus. Secundo quantum ad ea, quæ de longe, ut ſunt officinæ.

Caput XIX.

De diſciplina in geſtu.

Ex Hugone de S. Victore tom. 2 inſt. Monaſt. ad Novit. cap. 12 ſub finem Geſtus religioſorum quales eſſe debeant.

Circa diſciplinam in geſtu (qui modus, & figuratio membrorum & corporis dicitur) duplex eſt cuſtodia adhibenda. Prima eſt, ut unum membrum alterius officium non uſurpet, aut ejus miniſterium ſui admixtione confundat. Si os loquitur, caput non agitetur, manus non moveatur, & ſic de aliis, ut dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat: aut ſi opera ejus neceſſaria illi eſſe cognoſcitur, ad operandum ordinate moveatur. Secunda diſciplinæ cuſtodia eſt in geſtu, ut quodlibet membrum in eo, quod facit, debitum modum teneat, nec temperantiæ limitem, aut honeſtatis formam excedat: hoc eſt, ut in paucis exemplis probemus, ridere ſine apertione dentium, videre ſine defixione oculorum, loqui ſine extenſione manuum, ſine contorſione labiorum, ſine agitatione capitis, ſine elevatione ſuperciliorum: incedere ſine modulatione greſſuum, ſine ventilatione brachiorum, ſine geſticulatione ſcapularum: jacere ſine dejectione membrorum: ſedere ſine alterutra ſuperjectione pedum, & ſine alterutra accubatione laterum, ſine divaricatione ſeu dilatatione crurium, ſine extenſione vel agitatione tibiarum, nempe honeſtum & humilem fratrem femori ſuram imponere, vel pedes palam cancellare non decet, arcendi ſicut in publico, ita & in ſecreto ſunt geſtus inepti; geſtus denique religioſi debet eſſe humilis, ſeverus & gravis: eſt enim reprehenſibilis geſtus, ſi ſuperbiam, ſi mollitiem, quæ nunc per laſcivam hilaritatem, nunc per nimiam dejectionem infatuat, aut ſi etiam levitatem prætendat. Turpis in humilitatis profeſſore ſuperbia. Fœda prorſus in humili habitu geſticulatio faſtuoſa, ſic non eſt viri muliebrem habere mollitiem, puerili levitate. Gravitatis modeſtia, multam affert ſervata moribus honeſtatem, neglecta maculam & contemptum, mortificata ſecundum Apoſtolum ſuper terram membra, geſtus debent mortificatos habere. *Coloſſ. 3*

Caput XX.

De diſciplina in modo loquendi.

Ex Hugone de S. Victor. to. 2 inſtit. Mon. ad Novit. cap. 17 in prin. Sermo ſit modeſtus & humilis.

Diſciplina loquendi tam in modo & provida (quando loquendum ſit) diſcretione, quam in verborum religioſitate attenditur. Modus, in geſtu & ſono conſiderari poteſt. Loquentis geſtus, debet eſſe modeſtus & humilis: ſonus demiſſus & ſuavis. Modeſtiam debet habere geſtus loquentis: ut nec inordinate, nec turbulente inter loquendum membra moveat, nec oculorum nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honeſtatem deformet, aut faciem ipſam mollitie quadam reſolvat humilitatis oſtentu, ſed in eadem vultus conſtantia ſemper permanens, ſeveritatem benignam & conſtantem, & quodammodo rigidam benignitatem prætendat. In facie ſiquidem hominis ſpeculum diſciplinæ relucet: cui tanto major cuſtodia eſt adhibenda, quanto minus quod in ea fuerit peccatum celari poteſt. Vetat quoque loquentem geſtus modeſtia, ne ſi hominibus notabili quadam ſupplicationum profunditate incurvet, aut ejus cui loquitur vultui nimis inſtet: ne inhoneſte quidem in ejus faciem, halitus aſpiratione inſufflet, aut halitu ipſo poſt vinum potatum, ſenſum maxime narium offendat. Loquentis halitus vultui auditoris & naribus, vitioſe prorſus ingeritur. Debet etiam geſtus humilitatem, modeſtiam, *Hugo a S. Vict. to. 2 inſti. Mon. ad Novit. cap. 12 in med.*

ac

ac vultus hilaritatem prætendere. Sonitus debet eſſe demiſſus pariter ſuavis: quia clamoſitas & verborum aſperitas, locutionem religioſi plurimum quidem & dedecet & deturpat.

Eccli. 20 Diſcretio præterea quando loquendum ſit, neceſſaria eſt: quia ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quia non dicit eam in tempore ſuo. Sapiens quando loquendum, & quando tacendum ſit, prudenter conſiderat.

Raro loquendum. Eſt autem junioribus fratribus fere ſemper inter ſeniores uſque ad interrogationem tacendum. Adoleſcens, ait Scriptura, loquere in tua cauſa

Eccli. 32 vix cum neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. Silet etiam a bonis Pro-

Pſal. 38 pheta. Ergo quamvis de bonis ſan-B ctis, & ædificationum eloquiis, perfectis diſcipulis rara conceditur lo-

Benedictus in Reg. cap. 6 quenti licentia. Nam loqui & docere, magiſtrum condecet: tacere & audire diſcipulo convenit. Loquente alio numquam loquantur: aut verba loquentium quovis pacto interrumpere præſumant. Nec mordaci vel importuno inſultu, ſociorum locutionem impugnent. Stultorum enim hæc ſunt, qui nec linguæ parcere, nec ſociis deferre noverunt. Si qui etiam mutua ſe collatione impetunt, per impoſitionem ſilentii, & aliam pœnam condignam merito re-

Sermo verus. primuntur. Religioſitas debet in locutione ſervari: ut ſit ſermo veridicus & purus, ſit dulcis & honeſtus. C De veritate ſermonis, Sapiens dicit:

Eccli. 37 Ante omnia verbum verax præcedat te. Non ſolum igitur mendacia, & quæ crimioſa ſunt, verumetiam locutiones hyperbolicas & aliqua duplicitate notabiles, penitus vitent. Loquentes de dubiis aut futuris, numquam abſolute loquantur: ſed in hujuſmodi omnibus ſemper conditionem apponant. Præciſa enim de indifferentibus verba, religio non conſentit. Non eſt alicujus viventis arbitrio, de contingentibus negare vel aſſerere abſolute. Non facile de auditis ſententient: licet veritatem ſentire ſe putent. Sint ad reſponſionem tardi, ne per inconſiderationem falſum aliquod, vel indiſciplinatum proferant verbum. Debent etiam pu-

Are loqui: ut in eorum verbis nec jactantia, nec detractio, vel malitiæ alicujus, aut vanitatis admixtio valeat inveniri. Numquam de ſcientia, vel ſæculi ſtatu ſe jactent. Erubeſcant dicere de abſente, quod cum charitate non poſſent dicere coram ipſo. Unde ſanctus Benedictus, Murmurare aut conqueri neſciant: nec murmurationis malum, pro qualicumque cauſa, in aliquo qualicumque verbo vel ſignificatione appareat. In verbis ſuis aut litteris, ſi quas aliquando dirigunt, puerilibus vel adulatoris non utantur blanditiis: ſed tamquam religioſi, ſuam breviter & veraciter intentionem exponant. Honeſtatem habet locutio, ſi & illius qui loquitur, & illorum quibus vel de quibus ſit ſermo, conveniat dignitati. Otioſa vero, joculatoria, juratoria, contentioſa, maledica, vel alia ſæcularia verba, nec pura ſunt quidem, nec religioſæ conveniunt dignitati. Nugæ, ut ait ſanctus Bernardus, inter ſæculares ſunt nugæ, in ore ſacerdotis, aut religioſi blaſphemiæ. Interdum ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ numquam. Os talibus aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegium eſt: fœde ad cachinnum moveris, fœdius moves. Diſſueſce a vaniloquio linguam, qui ad profectum religionis aſpiras. Proceſſurus in publicum, præmuni teipſum: & animo ſtatue a verbis inanibus abſtinere. Provide tibi antequam prodeas aliquid, unde, ſi expedierit, ſermo texatur. Familiare prudenti, conſideratione omnia prævenire, confert ad ſingula fuiſſe præmunitum. Si dignum quippiam ralatione non habes, tace. Tutius & humilius audis, quam loqueris. Non affabilitas opportuna, ſed loquacitas otioſa damnatur. Jurare vero nunc per caput, nunc per ſanctos, vel alio quovis modo, Chriſti (qui ait, Sit Sermo veſter eſt eſt, non non) diſcipulo minime congruit. Rurſus indignum penitus ſervis Dei, muliercularum more contendere. Si reſiſtentiæ incidant verba, cedendum continuo reſiſtenti. Honor eſt homini qui ſeparat ſe a contentionibus. Numquam diſcendi, ut dicitur, gratia, litigent, ſcientes ad ſe

Marginal notes, right column: *Bened. in Reg. c.* 34 — Sermo religioſi gravis eſſe debet. — *Ber. lib.* 2 *de con[sid]. ad Eug. in fin.* — Tutius audire quam loqui. — *Mat.* 5 — Contendere non decet religioſos. — *Prov.* 20

ſe verborum contentiones nullo modo deinceps pertinere. Non poteſt eſſe, quin contentio aliquid quod contra conſcientiam dicatur, extorqueat. Ergo inter Dei ſervos collatio, non altercatio debet eſſe. Perverſum eſt, maxime ſi auſu damnabili ad injurioſa vel maledica verba, quæ ſecundum Apoſtolum a Dei regno excludunt, os religioſi laxetur: aut diaboli nomen ad invectionem aſſumat, vel in communi locutione frequentet. Sunt quædam quæ leviſſima putarentur, ſi non in Scripturis demonſtrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fatue fratri ſuo, reum gehennæ putaret, niſi hoc Veritas expreſſiſſet? Peſſimum hunc loquendi uſum, quaſi pro affabilitatis ſolatio, ſalutis adverſarius introduxit: ut per eum modicæ occaſionis acceſſu ſtultis illudens, eos frequenter in gravis lapſum offenſæ impulſu leviori præcipitet, & ſtatus dignitatem colluvie ſordidationis vilificet. Pudeat eos rumigerulos eſſe, aut verborum ſæcularium delatores. Nihil inter ſocios ſeminent, quod infirmos animos diſſolvere valeat, aut turbare. Reus eſt Deo & ordini, qui temerario diffidentiæ verbo conſcientiam percutit infirmorum. Præterea ſive fratri, ſive extraneo, ſive magno, ſive parvo loquantur, ſemper in ore verbi dulcedinem habeant, omnem ad omnes, ſecundum Apoſtolum manſuetudinem oſtendentes. Numquam ſuæ prætextu conſtantiæ vel zeli cum communitatis injuria, in verba contumelioſa prorumpant. Sæpe enim meritum immoderata lingua confundit: turpiſque defenſio, quæ injuriis utitur. Habet ſaltus pro conſtantia impetum, pro ratione injurias: ſed lingua eucharis in bono homine abundabit.

1 Cor. 10. — *Aug. Enchir. c. 79* — *Matt. 5* — Rumigeruli non ſint. — *1 Cor. 8.* Sermo dulcis. — *Tit. 3* — *Eccli. 6*

Caput XXI.

De diſciplina circa comeſtionem.

Debent etiam cum timore Dei comedere, diſciplinam ſemper tam in modo ſe habendi, quam in cibo ſervantes: vitantes nihilominus quaſdam minus decentes ſæcularium conſuetudines ſuper menſam. Placet vel pauca de ſingulis exempla ſubnectere, quæ ad ſimilium conſiderationem tranſmittant. Honeſte ſe debent habere, ut dum comedunt aut bibunt, ſedeant; bibentes cum duabus manibus ſchyphum teneant: membrorum agitationem, & quarumdam anhelationum, vel labiorum tumultum, quæ animi notant intemperantiam, vitent: oculos a circumſpectione, linguam a locutione cohibeant. Oculorum cuſtodia inter epulas propterea neceſſaria eſt: quia non decet ibi præcipue ut vagos habeant oculos, neque curioſe & (ut amplius dicam) impudenter, quæ apud alios aguntur circumluſtrando proſpiciant: ſed ut potius pudice demiſſis luminibus, ea tantum quæ ſibi ante poſita ſunt, attendant. Loqui vero ſeu muſſitare ad menſam, ubi ſilentium eſt ſervandum, turpe vitium eſt. Declinanda muſſitatoris ſocietas: qui licet legis honeſtate prohibitus, linguæ tamen volubrum non valet retinere. Si quando etiam extraordinarie bibunt, ſive adſint, ſive non adſint extranei, quamdiu bibitur, ſileant. Culpanda nimis verborum multiplicatio juxta potum. In cibo, tam in qualitate, quam in quantitate ipſius, quam etiam in modo, moraque ac frequentia, comedendi diſciplinam ſervent. In qualitate, ut numquam pretioſa vel delicata, numquam ciborum aut præparationum diverſitates affectent. Promptum ad delicata palatum, curioſitas quædam, honeſtatis poſtpoſitiva declarat, ut verbi gratia: Si quis ex vitio meliora de communi eligat portione, ut quod in pane ſapidius, vel in aliis viderit melius, ipſe ſibi accipiat: ſi majora panis fragmenta ſumat, minoribus ſi adſunt licet minus delicatis, ſine rationabili cauſa dimiſſis, cum panis vel res alia quanto magis ad integritatem accedit, tanto ad menſam ipſam valeat honeſtius reportari. Si ad majorem ſaporis delectationem in pane inveniendam, ipſum inordinate frangendo, circumcidendo, vel micatenus excruſtando deformet: Si vinum cum aqua temperare non curet: Si longum & interpolatum faciat

Hugo a S. Vict. to. 2 inſt. Mon. ad Novit. cap. 18 — Oculi cuſtodiendi in menſa. — Silentium ſervandum.

Digitized by Google

ciat hauſtum: Si ſalſam communem, panis appoſitione conſumat; aut eam incongrue totam, vaſe tranſverſo vel circulari venatione vendicet, cum ſit magis in medio intingendum. Sicut enim apud honeſtos quoſdam in ſæculo imputatur, ſi corroſionibus oſſium curioſius inſiſtas, aut carnes per magnos notabiliter bolos, præter exigentiam ſcindas vel edas, aut dum ſcindis, ſciſſum immediate morſellum, antequam in communi loco poſueris * percipias, a meta communi juxta vulgare proverbium non curando diſcrepas; aut tactu more palponis, electum poſt tactum relinquas, vel ſimile quippiam actites: ſic religioſis eſt indecens, ſi in his quæ ſibi pro tempore conveniunt cibis, notam guloſitatis non vitent. Si quando eos jejunii tempore, vino confecto vel ſimplici, ante comeſtionem vel poſt, herbis ſeu ſpeciebus infirmitas uti coegerit, occulte hujuſmodi ſi potuerint, ſumant: ne ſimplices idem ſibi ipſis abſque ſufficienti neceſſitate licere putantes, ad ſolvendum jejunium ſuo incitentur exemplo. Eſt inſuper diverſitas reſpectu cibi & præparationum vitanda. Nihil ad menſam ſpeciale apportent, vel in menſa requirant, præter ſal & aquam, quæ poſſunt ſemper cum honeſtate requiri. Privandus communibus eſt, qui ſpecialia in communitate uſurpat. Communibus igitur diſcant eſſe contenti. Os ſuum ad omnia, quæ alii comedunt, aſſueſcant: ut ſi fieri poteſt, nullum omnino repudient ſeu abominentur cibum. Grande vitium ſi potagium & communia reſpuas, ut in ſpecialibus lautius procureris. Porro modo mollia, modo dura; modo frigida, modo frixa, modo elixa, prægnantes ſolent appetere mulieres: providenter autem ſobrieque converſanti, ſatis eſt ad omne condimentum ſal cum pane. Debent etiam exceſſum in cibis, & maxime potus quantitatem vitare: ut crapula vel ſatietas nimia non ſubrepat. Nihil ſic contrarium omni Chriſtiano, quomodo crapula, ait ſanctus Benedictus: Amplius quoque qualiter, hoc eſt, quam decenter, munde ac temperare ſit comedendum, attendant. Decentiæ detrahit, qui cibum in ore habens, vel ſcyphum in manu detinens, loquitur: qui manu armata cultellum habente, cibum ori miniſtrat, vel ei nondum expedito a cibo potum nihilominus ingerit, aut dum bibit vel comedit, caput tenet in caputio profundatum. Munditiam debet ad proprium & ſociorum cibum, & ad menſam ipſam ſuper quam comeditur, obſervare. Munditiæ ſimul ac decentiæ gratia caveant, ne in paropſide, ſcypho, vel ovo, præmorſum aliquid iterum comeſturi reponant. Fœde tuorum reliquias dentium alicui cibo immiſces. Numquam ſcyphum digitis potagio vel alio quolibet madidatis accipiant, aut pollicem poculo immergant: nec ſuper potum, in ſcypho vel ſuper cibum quemlibet ſufflent. Indecenter agitur ſi digitos quis immittit potagio, & offas vel olera nudis articulis cochlearis vice piſcatur. Si ſuperfluitates piſcium & ſimilia, ex ore projicit ſuper menſam, vel nuces alii quam ſibi frangit cum dentibus. Si quis tuſſit aut ſternutat, non averſa facie a menſa. Raro enim hoc fit, ſine qualicumqne emiſſione reliquiarum oris. Si nudam manum in menſa naribus emungendis, vel carni nudæ ſcalpendæ apponit, vel manum ipſam ad veſtimenta detergit. Cavendum quoque, ne quis ante faciem circumſtantium fratrum, pro ſale & aliis neceſſariis, quæ a fratribus tradi poſſunt, manum extendat ſuper menſam, & eorum cibum manicis ſeu habitu ſuo tangat. Scindendus etiam panis, pectori ſeu veſti communi non eſt ſine interpoſitione tobaliæ applicandus. Munditia menſæ requirit, ut menſale nequaquam frequenti vel ſuperflua deterſione cultelli, vel manuum deturpetur, purgandis maxime dentibus nullatenus exponendum. Fœdum enim & vile, mappas & manutergia fratrum communia, dentium fricatione fœdare. Qui conventualia dehoneſtat, committit utique in conventum. Temperantiam manducandi, ait Hugo, intelligimus in eo, ſi homo tractim,

* al. prægrigias.

Specialia in menſa non ſunt quærenda.

Hugo a S. Vict. tom. 2 inſt. Mon. ad Nov. cap.

Ber. epiſt. ad Robertum nepotem in fi. S. Bened. in Reg. cap. 39

Mapparum uſus.

Hugo a S. Victor. to. 2 inſt. mo.

naſt. ad novit. c. 21 Sine feſtinatione edendum. ſtim, & non cum nimia feſtinatione comedat. Feſtinatio in inchoatione & proſecutione comeſtionis attenditur, quando videlicet in initio menſæ ſtatim abſque orationis alicujus præambulo, ad cibum manus extenditur; aut cum quadam voracitate comeditur: Si prius ori cibum miniſtras, quam alio ſumpto fueris expeditus. Ceterum per moroſam comeſtionem, congregationem detinere ad menſam, aut ſi quando extra conventum bibitur, juxta potum moram contrahere, non eſt decens. Hinc per Sapientem (*Eccli. 31*) ſobrio dicitur: Ceſſa prior cauſa diſciplinæ. In comedendi & bibendi frequentia, ſervanda eſt diligenter temperantiæ diſciplina. Sane poſt refectionem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitioſa conſuetudine, aut quod turpius eſt, poſt completorium bibere, non mediocris vitii notam habet. (Poſt Completorium non bibendum.) Honeſtius ad menſam quantum indiges bibis, quam bibendo per diem meribibuli morem geris. Fructus vel aliud quodcumque extraordinarie ſæcularium more comedere, patens guloſitatis indicium. Siquidem extra duas vices in die, niſi neceſſitate cogente, in domo vel extra comedere, puerorum immo pecudum eſt. Senex legem in vicibus comedendi non ſervans, fertur per angelum aſino comparatus. Ad collationem tempore jejunii faciendam, (In collatione bis vel ter bibendum.) duabus tantum vel tribus, ſi indiges, bibere vicibus, temperantiæ congruit & honeſtati. Studet ſobrius quamdam temperantiæ legem, in ipſis etiam neceſſariis obſervare. Denique quorumdam ſæcularium in faciendis coinvitationibus, in poculis, in fragmentis, & hujuſmodi, conſuetudines vitent ad menſam. Non ſe invicem facile coinvitent: ſed comedat vel bibat unuſquiſque pro ſuæ arbitrio voluntatis, quantum neceſſitati ſuæ melius ſibi notæ quam alii, viderit expedire. Congrue tamen ſenior verecundantes forte, vel nimium abſtinentes juniores invitat. Sapor & potagium præguſtata, vilium quoque ſeu quorumlibet ciborum reliquiæ, ut ovum unum, tantillumve pitantiæ, ſi ventre jam ſatiato ſuperſit, indecenter commen- A ſalibus maxime ſenioribus ingeruntur. Encenia per menſam non mittant. A fragmentis & reliquiis caveant: ſed de pane & aliis ita ſibi providеant menſurate, ut coram ſe vix micas relinquant. (Fragmenta non facienda aut reliquiæ.) In potagio tamen aliquid interdum honeſte relinquunt, id ſibi pauperum & temperantiæ gratia ſubtrahentes. Verum & ſi quid forte reliquere, non tamen ut paterfamilias ad erogandum congerere permittuntur. Pro ſociis aut vix aut numquam, maxime circa finem refectionis, panem vel aliud ſcindant, aut potum in ſcypho ponant: niſi ſaltem quantum ipſi ſoli comedere vel bibere valeant, ſi alii quibus hæc offerunt, non acceptant. Numquam pro B buccella, ut dicitur, panem tunc integrum ſcindant, præſertim ſi apud ſocios fractum inveniant. Si ſcyphum communem habuerint, qui voluerit bibere, non amplius de potu apponat, quam poſſit bibere una vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquid vel nocivum, ut quæ de nuce, ovo, caſtaneaque projicimus, aliaque hujuſmodi, nullo modo relinquant. Murilegos vel aves ad menſam non paſcant: cum nec in refectorio debeant ſuſtineri. (Feles non permittantur in refectorio.) Poſſunt cum dictis & ſimilia circa comeſtionem attendi. Verumtamen ſunt nonnulla, quæ licet communiter vitioſa putentur, interdum tamen inter domeſticos in ſpiritu charitatis ſine vitio exercentur. C

Caput XXII.

De diſciplina in opere manuali.

Ad diſciplinam circa exercitium operis manualis, quod manuali opere corporaliter exercetur ſervandam, neceſſaria eſt diſcretio, diligentia & honeſtas. Eſt habenda diſcretio circa opus, ut quod faciendum eſt, diſcrete fiat. Diſcernendum eſt primo, ut utili operi neceſſarium, bono quoque melius, & meliori optimum præferatur. Juvare fratrem cum indiget, multum utique operi peculiari præponderat. Rurſum celebrare volenti juvamen ſubtrahere, majorem pluribus aliis offenſam eſſe,

eſſe, quis ambigit? Eſt enim diſcernendum quod opus quo tempore fiat. Nonnulla ſiquidem in feſtis diebus non fierent, quæ in profeſtis bene fieri poſſunt. Videtur in operibus diſtinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ neceſſitati quotidianæ inſerviunt: ut eſt ciborum præparatio neceſſariorum ad diem, utenſilium, coquinæ ablutio, & conſimilia quæ omni tempore fieri ſolent. Sunt quædam alia, quæ in diem alteram differi poſſunt, ut eſt ſcribere in quaterno, tunicam virgis excutere, caput abluere: ceteraque alia a quibus eſt diebus Dominicis & feſtis præcipuis abſtinendum, ob ſacri reverentiam temporis. Feſti namque dies, per honeſtum quietis otium, alii vero dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo: Quantum, inquit, addit decoris diebus feſtivis quies vacationis, tantum ornamenti confert ceteris diebus ſtudium boni operis: ita ut in illis quiſquis noluerit eſſe quietus, index ſuæ vanitatis; & in iſtis qui non fuerit laborioſus, teſtis pigritiæ. Carnales ſiquidem mentes ne vel in illis diebus quieſcant, vanitas exagitat: ne vel in iſtis in bono opere ſe exerceant, pigritia ligat: Deinde quaſi concludens ſubiungit. Quapropter non negligenter habenda eſt in bono opere diſcretio temporum: quia ſicut malum opus nullo tempore laudabile eſt, ita etiam bonum opus quodammodo reprehenſione dignum judicatur, ſi tempore opportuno factum non eſt. Diligentia in opere ex promptitudine operantis, & devota fidelique operandorum executione dignoſcitur. Diligentiæ hujuſmodi promptitudo, non in opere manuum tantum, ſed in conventuali quolibet maxime locum habet. Quicquid pertinet ad conventum, id præcipue diligentiæ ſtudio eſt agendum. Sint ergo præcipue ad conventualia exequenda promptiſſimi. Numquam tarde ad opus Dei, vel ad menſam occurrent. Unde ſanctus Benedictus: Ad horam divini officii, mox ut auditum fuerit, ſignum, relictis omnibus quæ in manibus fuerint, ſumma cum feſtinatione curratur: cum gravitate tamen, ut non ſcurrilitas inveniat fomitem. Ergo nihil operi Dei præponatur. Ad menſam autem qui per negligentiam non occurrerit ante verſum, ut ſimul omnes dicant verſum & orent, & ſub uno omnes ad menſam accedant, qui per negligentiam aut vitium non occurrerit, & ſic uſque ad ſecundam vicem correptus emendare neglexerit, juxta ipſius ſancti decretum a communis eſt menſæ participatione arcendus: ut ſolus a communi conſortio ſequeſtratus reficiatur, ſua ei de vino ſi fuerit habiturus portione ſublata. Digne quidem a communi refectione repellitur, qui ſe per vitium a communi oratione ſecludit. Abſit a ſervis Dei vitioſæ hujus conſuetudinis turpitudo: ut conventuale aliquod divinum præſertim officium alterius prætextu cujuslibet, tardo acceſſu vel citiore abſceſſu, propter opera dehoneſtent: Ut enim tardus acceſſus, ſic ante horam receſſus, ſine gravi præſumptus neceſſitate arguitur. Impatientis & vani ſignum eſt hominis, in communibus anticipare receſſum: nec opus Dei poſſe in choro uſque ad finem expectare. Si monachum, ſancto narrante Gregorio, poſt completum officium continuo recedentem viſus eſt dæmon ab oratorio retrahere, quid de his, qui nec ipſius expletionem officii præſtolantur? Haud dubium conventualis ubilibet decorem intigritatis negligere, inexcuſabile prorrus remiſſionis eſt vitium: ad vitium autem vix occaſio deerit, ſi qualibet admittatur. Omnes denique fratres, labores non ex ſola conſuetudine, ut vitula Effraim docta diligere trituram, ſed ex animi devotione ſectentur: ut in communibus ſit fervoris affectio ſpecialis. Conventualem vitam ut ſanctiſſimam immo angelicam, toto affectu animi amplexantes, ei tam continua quam devota proſecutione adhærent. Quantum ad officium, menſam & alia, vix niſi coacti a conventus congregatione recedant. Tantam Deus conventui efficaciam contulit bonitatis, ut ibi augmentum ſuſcipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in conventu bona præſentibus con-

Feſti dies ut ſint agendi.

Hugo a S. Vict. to. 2 inſtit. mon. ad novit. cap. 4

Bened. reg. cap. 43

Bened. reg. cap. 43

Cito accurrendum ad communitatem.

Greg. lib. 2 dialog. c. 4

Oſee 10

Vita conventualis angelica eſt.

1 Reg. 10 conferuntur, abſentibus ſubtrahuntur. Saul ad conventum pſallentium prophetarum accedens, propheta efficitur: extra conventum factus, pervertitur. Thomas diſcipulorum abſens conventui, viſionis Dominicæ conſolatione fraudatur, quam ad collegium reverſus aſſequitur. Diſcipuli pariter congregati Spiritum ſanctum accipiunt. In conventu Dominus habitat, & requieſcit. Ibi devotos quoque uberioris gratiæ pabulo refocillat: ibi quam plures negligentiæ perſonales, in divino maxime officio ſubrepentes; congregationis communionione ſupplentur: ibi quod ſuis quiſque non poteſt, aliorum meritis obtinere meretur. Ceterum licet ad majora domus officia, videlicet hoſpitalariæ, refectorii, infirmariæ, lectionis ad menſam, & hujuſmodi principaliter & continue fienda, novitios fratres aſſumere provida religionis conſuetudo non habet; ſi tamen quando contingat eis aliquod hujuſmodi officiorum vel ad horam committi, magna debent devotione ſuſcipere: & ad faciendum ea manſuete, volenter, acceptabiliter, integre ac circumſpecte, magnam debent diligentiam adhibere. Manſuete, hoc eſt, ſine murmure & diſplicentiæ ſigno. Fili, ait Sapiens, in manſuetudine opera tua perfice. Eſt in opere bono neceſſaria ſtrenua velocitas: de qua Sapiens dicit. In operibus tuis eſto velox. Velocitas ac maturitas non removet gravitatem, ſed vitium tarditatis excludit. Eſt etiam acceptabiliter operandum, ut quibus miniſtratur, prout honeſte fieri poterit, ſatisfiat. Optabat Apoſtolus & orari rogabat, oblatio ſua fieret acceptabilis in Jeruſalem ſanctis. Magnus profectus eſt ei, cujus miniſterio multi læti facti Deum laudant. Integritas in opere bono requiritur, ut non diminute, non ad evaſionem, vel quaſi ad oculum, ſed perfecte, ut res exigit, fiat. Circumſpectio in obſequiis, prout officiorum requirit varietas, eſt habenda: quod per exemplum in uno officio melius patet. Si quando refectorarii vicem gerant, quæ miniſtranda fuerint tempore congruo & modo debito præparata miniſtrent, & religioſe diſtribuant: ne in menſa defectus vel circa miniſterium ſuum minus expediens aliquod accidat, proviſuri. Miniſtrentur itaque neceſſaria tempeſtive. Turpe eſt ſi propter unius defectum, tota congregatio expectet. Sicut igitur omnia ſive fructus, ſive ſapores, ſic & alia comedentibus congrue apponenda, priuſquam fratres ad menſam intraverint, provide apponantur. Conferendorum collatio ſucceſſiva, conventum ſæpius detinet: & id quidem imputandum negligentiæ miniſtrorum. Ad menſam vero quicquid apponitur, præparatum, ut decet, reficientibus offeratur. Nuces ſi dandæ fuerint, prius frangantur. Herbæ crudæ ſi apponendæ fuerint, mundentur: & ſic de aliis obſervetur. De omnibus quæ apponuntur, ſua cuilibet, ſi fieri poteſt, portio ſingulariter tribuatur. Sunt rurigenæ qui nec a Prælatis diſcreta, vel a ſenioribus aut extraneis ſorte diſtinguant. Communia maxime ut ſal & aqua menſæ non deſint, quæ in primis providus miniſtrator apponit. Aqua non ſolum pro temperando vino, immo ſæpe pro aliis neceſſaria eſt in menſa. Cochlearia quoque ſunt ad omne potagium opportuna, ne cum digito piſcari oporteat: & ne juxta Hugonem in eodem jure & manus ablutionem, & ventris refectionem videatur quærere. Murilegos vel aves, quæ tenentur alicubi contra araneas nullatenus eſſe in refectorio, dum fratres reficiuntur, patiantur; nec enim hoc eſt expediens, vel bene factum. Sic & in aliis circa iſtud vel aliud quodcumque ſibi impoſitum officium, ſunt intenti. Scriptum eſt enim, Cuncta cum diligentia facite. Et iterum, Agite diligenter & erit Dominus vobiſcum in bonis. Sic agetis in timore Domini, fideliter & corde perfecto. Honeſtas in operatione ſervatur, ſi omnia quæ aguntur cum maturitate ac religioſitate quadam exerceantur, & in omnibus nitor inveniatur munditiæ, hoc enim religioſum maxime decet.

Marginalia: Joan. 24 — Act. 2 — In conventu Dominus requieſcit. — Eccli. 3 — Eccli. 31 — Operandum velociter. — Rom. 15 — Portio ſua cuique apponatur. — Hugo a S. Vict. to. 2 inſtit. mon. ad novit. cap. 21 — 2 Par. 19 — Ibid. 21 — Ibid. 9 — Munditia decet religioſum.

CA

Caput XXIII.

De diſciplina in inceſſu.

Diſciplinam circa inceſſum, penes modum & diſcretionem in ambulando conſiderent. Honeſtus enim modus requirit, ut non impetuoſis & fractis greſſibus ambulent: nec erecta cervice, non prominenti pectore, ſeu etiam inclinato ſuper humerum capite, aut vagabunde pendentibus manibus: quæ omnia vel levitatem, vel ſuperbiam, vel remiſſionem, vel hypocriſim ſapiunt. Debent etiam in eundo diſcretionem habere, ne de illorum numero conſeantur, de quibus dicitur per Prophetam. Non eſt judicium in greſſibus eorum. In eorum greſſibus non invenitur judicium, qui eundo neceſſitatem, vel ordinem non attendunt. Neceſſitas diſcurſum inutilem, ordo inordinationis confuſionem excludit. Diſcurſum igitur per domum, per hortum & extra domum, qui magnum eſt inſtabilis mentis indicium, caute vitet. In domo, ne ſcilicet per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrem inutiliter evagentur, aut loca rumoribus audiendis vel collocutionibus apta frequent: ſed in locis ſibi conceſſis, ut ſunt Eccleſia, cellæ, capitulum, ſi extranei affuerint, vel aliis locis, ſi qua ſibi fuerint ſpecialiter deputata, cum ſilentio reſidentes. Officinis privatis, puta ubi cibaria præparantur, infirmi vel hoſpites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus & bibentibus ſe nullatenus ingerant non vocati. Erubeſcant præcipue ad reficientium menſam accedere, vel eis niſi pro evidenti miniſterii neceſſitate aſſiſtere. Effrontis eſt hominis, non erubeſcere comedentes. Verumtamen ſi quando eos loca ſibi non conceſſa, neceſſitas adire compulerit, ad oſtium pulſare aliquantulum poſſunt, ut aliquis egrediatur ad eos, vel ut ipſi vocati ſecurius & honeſtius intrent. In hortum non eant abſque licentia, niſi eos vel ab aliquo profeſſo mitti contigerit, aut vocari: ad loca ſua poſtquam ab eo receſſerint, vel ejus negotium fecerint, quam citius reverſuri. Verumtamen eorum inſtructor juxta ſuperiorum diſpoſitionem nunc hos nunc illos, aut etiam omnes ſimul ad ſpatiandum in horto, cauſa recreationis vel alicujus bonæ collationis, poterit per ſe vel per alium fratrem profeſſum, cum expedire viderit, vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos ſuos viſitare non curent: nec enim inter cognatos & notos Dominus invenitur. Unde Bernardus, Quomodo te bone Jeſu inter meos cognatos inveniam, qui inter tuos minime es inventus? Si quando domum, quamvis de ſuperioris licentia exeunt, nihilominus tamen idipſum ſignificent ſuo inſtructori: quod & de ſuis aliis notabilibus factis obſervent. Ordo circa inceſſum eſt religioſo in conventu ſpecialiter ſervandus: ut in proceſſionibus fratrem ſibi collateralem attendat, ut chori ſui partem in refectorio & in clauſtro, cum pro gratiis ad Eccleſiam itur, in omni teneat loco: nec ſe ad chorum alium vel in refectorio, vel in clauſtro, ſeu alibi transferat, niſi cauſa rationabili perurgente. In Eccleſia vero inter pulpitum in medio chori poſitum & altare, dum maxime ibi aliquid dicitur, non facile tranſeat; niſi forte alibi liber non pateat tranſitus: & tunc ab ipſo pulpito tranſiens, & inclinans ne pulpitum videatur venerari, non ante ipſum directe, ſed a latere decentius inclinabit. Eſt & ordo reverentiæ & decentiæ in inceſſu, ut non paſſim ſeniorem junior antecedat; aut quando vitari facile poteſt, frequentes & nimis propinquos ei tranſitus faciat ante ipſum. In Eccleſia quoque inter miniſtros altaris, ſubdiaconum videlicet, diaconum & ſacerdotem in officio ſuo ſolemniter celebrantes, nec non & ante fratres infra deambulatorium ſedilium, & formarum minus honeſte præter neceſſitatem tranſitur. Sed illud deambulatorium intraturi, ad vacua debent ſedilia per introitum ſedilibus ipſis propinquiorem accedere, niſi ob aliquam perſonarum reverentiam, ſi forte intermediæ fuerint, ſit aliter faciendum.

Marginalia: *Iſa. 59* — Non vagandum per conventum. — *Luc. 2* — *Bernar. ep. 107 in fin.* — A, B, C

Digitized by Google

Caput XXIV.

De Diſciplina in geſtu membrorum.

Eſt in aliis membrorum corporis, ſive oculorum, ſive oris, ſive brachiorum manuumque officiis diſciplinæ ſtudendum: de quibus adhuc aliqua breviter ſupponentur. Amatores igitur honeſtatis, oculos ab inordinata evagatione & exaltatione in menſa, & in choro præcipue diligenter cuſtodiant. Scriptum eſt enim, Oculi ſtultorum in finibus terræ: Et, Dilatatio cordis exaltatio oculorum. Levat quidem Propheta oculos ut petat auxilium: Dominus ut impendat. Tu quoque ſi locum, cauſam, & tempus conſiderans, tua vel fratris neceſſitate oculos levas, non ſolum non culpo, ſed plurimum laudo: hoc enim excuſat miſeria, illud commendat miſericordia. Sin alias, non Prophetæ, non Domini, ſed Dinæ, aut Evæ, immo potius ſatanæ te imitatorem dixerim. Non ſint in riſu faciles, nec in voce clamoſi. Cachinnus præcipue gravitatem religioſi plurimum dehoneſtat. Vile prorſus eſt religioſum virum, ut puerum cachinnare. Non licet religioſum virum diſſolutis labiis riſum proferre, ſed hilari vultu cordis hilaritatem prætendere. In datione pacis labia ſemper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aſpectu, ſed ad partem cum duorum tantum aut trium appoſitione digitorum emungant. Seorſum etiam ſpuendum eſt, maxime in conventu fratrum; ne loca publica, ſive in choro, ſive in alibi ſputo fœdentur, & adſtantium oculi offendantur. Patet quoſdam in ipſo chori deambulatorio, ad pedes ſuos palam fratribus ſpuere, nec pudere. A notabilibus corporis ſeu membrorum extenſionibus, quæ cum oſcitationibus, vel alias non ſine quadam inhoneſtate fieri ſolent, omnino abſtineant. Tunc enim ſunt corpus & brachia comprimenda, ne cum hujuſmodi pigritia extendantur. Honeſto incongruum viro, pigra membra diſtenſione reſolvi. Diſſolutiones fugiant manuales: grandia namque cauſant pericula; ſoletque luctus ludo accidere corporali. Et poſt comeſtionem præcipue ſe a jocoſitate notabili, & multiloquio ſtudeant temperare. Siquidem licet omni tempore diſſolutionis levitas ſit vitanda, poſt refectionem tamen, vel alias cum ſolo fratre & iterum coram conventu turpius agitur. Turpiſſima eſt diſſolutio in conventu. Ad hæc alium quempiam præter neceſſitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus, vel baculum in manu otioſe geſtare, cingulum inter digitos volvendo rotare, honeſtati non conſonat, immo laſciviæ ſignum quodammodo prætendit. In lotione manuum, quando de vaſe manuali aqua recipitur, vas ipſum numquam a parte ſuperiori, præcipue manibus diſtillantibus, ſed per enſam potius, vel a latere, vel a fundo accipiant, ne guttis manuum aqua reſidua ſordidetur. In lecto ſe honeſtiſſime jacendo componant: nec reſupini jaceant, nec genua levando, calcaneos jungant ad tibias. Hæc & ſimilia non ſunt, ut minima temere aſpernanda. Clara nonnumquam converſationis inſignia, quædam in minimis obfuſcant ineptæ. Plerumque modicis paulatim per incuriam ſubrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

Oculorum cuſtodia.
Prov. 17
Ibid. 21
Pſal. 120
Joan. 6
Ex Bern. tract. de gradib. humilitatis, ubi de curioſitate.
Gen. 34
Ibid. 3
Riſus religioſus.
Ber. in form. honeſta vita, in fine.

Caput XXV.

De diſciplina circa habitum ſervanda.

Diſciplina in habitu poteſt tam circa pannum, quam circa formationem, & munditiæ conſervationem attendi. Circa pannum: ut non ſit pretioſitate mollitie, & ſubtilitate notabilis. Veſtis pretioſitatem etiam mulieribus Petrus intercidit. Porro qui mollibus veſtiuntur in domus regum ſunt. Inter divites palatii & pauperes clauſtri, debet eſſe differentia. Mollia veſtimenta animi mollitiem indicant. Molles (ait quidam) mollia quærunt. Subtilitas & nitor, reprehenditur in byſſo Divitis epulantis. Nimia panni ſubtilitas, etſi non pretioſa, nihilominus tamen in propoſito pœ-

1 Pet. 3
Mat. 11
Bern. de concordantia ſtatuum religioſor. poſt med.
Luc. 16

Luc. 2

pœnitentiæ vitioſa. Sit curæ novitiis pannorum pretioſitatem, ſubtilitatem, & incongruam religioni mollitiem non curare. Vereantur & renitantur ut poſſunt, mutari ipſorum ſanctorum de veſtium vilitate cenſuram, & vitioſam conſuetudinem induci. In ſignum ſunt panni tui Domine Jeſu, ſed in ſignum cui a multis uſque hodie contradicitur. Honeſta exigit veſtimentorum formatio, ut non ſint nimis lata vel ſtricta. Amplitudo vel longitudo veſtimenti ſuperflua, ſive in manicis, ſive in caputio, ſive in collario caputii eſt admodum fugienda. Sed nec aperturis quibuſdam circa cingulum, vel alibi, aut curioſitatibus aliis quibuſcumque eſt habitus deformandus. Coaptatio quædam religioſo decens, quædam indecens. Indecens eſt ſi præter morem religionis fuerit curioſa: ut verbi gratia ſi caputii collarium, quadam in gyro replicatione juxta mundanorum conſuetudinem coaptetur, aut curioſe ipſum replicetur caputium circa genas. Decens eſt quando non curioſitati, ſed honeſtati deſervit, ut videlicet veſtis honeſte portetur, & honeſte pro loco & tempore diſponatur: ut honeſte portetur ſuccingenda eſt æqualiter & decenter. Si enim ex una parte notabiliter pendere permittatur, vel in aliis præparatio debita omittatur, fatuitatem vel negligentiam, vel hypocriſim ſapit. Aptanda eſt veſtis maxime circa pectus per applicationem ad collum, ne collum ipſum uſque ad pectus, vel interiores panni hominum aſpectui exponantur, quod irreligioſum eſt valde. Cavendum eſt circa portandi modum, ne quis pereffluat: ut ſi os ſub caputio, vel mentum abſcondat: Si dominarum more tunicam a lateribus tenendo incedat, aut manum in ſinu tenens tunicæ manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in ſinu vel ad oram ponere cogit neceſſitas, a manu altera præſumpta tunica cautius eſt tenenda, ne pendeat indecenter, ut manum in ſinu teneri vix a proxime aſtantibus percipi valeat. Ambas autem manus in ſinu tenere quam irreligioſum ſit, palam omnibus eſt:

Ber. ſer. 4 de Natali Domini in prin.

A cum unam vel diu teneri vix excuſat ipſa neceſſitas. Emortui eſt corporis, membrorumque officia exequi non valentis, manicas pro non regere defluentes. Et quidem cum interius a ſua cuſtodia ſolvitur mens, & membra foris ad omnem actum inordinate moventur, & tam in veſtibus, quam in aliis diſciplinæ cura negligitur, incompoſitio corporis qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidam) ſtulti, qui quodam officioſo artificio, veſtimenta ſua circa ſe componuntur. Alii jactando & ventilando pannos ſuos levitatem mentis ſuæ, ex ipſa ſui habitus mobilitate oſtendunt. Alii incedentes ſinuoſo ſyrmate terram verrunt, & lumbis dependentibus, immo retro conſequentibus caudis, in ſimilitudinem vulpium veſtigia ſua obducunt, & quocumque perrexerint, quaſi turbo tempeſtatis pulverem concitant. Diſpoſitio habitus aliquando ratione operis, aliquando ratione conſortii variatur, reſpectu quorum habenda eſt conſideratio diſciplinæ. Ad exercitium operis tam propter expeditionem, quam propter cuſtodiam munditiæ, honeſta, prout res exigit, præparatio veſtis requiritur: ut ſcilicet quantum neceſſe fuerit, ſuccingatur. Manicæ vero retrahantur, & prout expedierit, componantur, ne ſuper manus, vel ſuper rem ipſam quæ tractatur, recidant indecenter: præcipue ad privatas cuſtodiendæ ſunt manicæ diligenter. Diſpoſitio hujuſmodi tolerabilis, immo commendabilis eſt in privato, quæ tamen in publico maxime coram extraneis non eſt decens. Quando ergo coram extraneis aut coram conventu proceditur, quantum res patitur, ad diſpoſitionem communem eſt habitus, tam in manicis, quam in aliis revocandus. Caput ſi nudum fuerit, caputio congruit operiri. In omni ſiquidem publico loco, ſive chorus, ſive refectorium, ſive alius fuerit locus, fratrum congregatione præſente, & multo magis inter extraneos, operto decenter capite, religioſus incedat, niſi ob reverentiam alicujus miniſterii vel perſonæ aliter ſit agendum.

Veſtis compoſitio.

B

C

Digitized by Google

Non eſt tamen caputium ſive coram fratribus, ſive coram extraneis, nimis in capite ſine rationabili cauſa profundandum. Operta ſub caputio facies, quamdam hypocriſis notam infert, & aliorum in ſe oculos ſua ſingularitate convertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri.

De lotione pedum. In lotione quoque pedum, ille cui pro Chriſto tale miniſterium exhibetur, operto ſi poteſt commode capite, humiliter & ſine multiloquio debet eſſe, & charitatis obſequium cum timore ac devotione ſuſcipere. Nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere: ſed magis tunica circumcingere diligenter. Turpe eſt enim religioſis perſonis, carnium nuditate occurrere. Cavet omnis honeſtus ne ejus umquam appareat caro nuda, niſi quantum compulerit neceſſitas manifeſta. De ſancto Antonio legitur, quod cum neceſſe haberet fluvium tranſvadere, rogavit ſocium ſuum, ut paululum a ſuo ſepararetur aſpectu, ne ſuam invicem corporis nuditatem uterque conſpiceret. Receſſit ſocius: nihilominus tamen ille ſeipſum cum nudare ſe vellet, erubuit. Ipſum tamen hæc cogitantem, in alteram fluvii ripam virtus divina tranſpoſuit. Hanc haud dubium honeſtatem Dominus acceptavit. *Refert Athanaſ. in vita ſancti Antonii.* Pannos quoque interiores, & quæ ultra communem ſeu regularem formam, ſive in veſtibus, ſive in aliis indulgentur, quantum neceſſitas patitur, occultari oportet. Unde nec almutia palam extra caputium religioſe portantur. Reſtat de uſus habitus continuatione, & munditiæ in eo conſervatione videre.

Habitus non deponendus umquam. Uſus habitus, prout habitus, pro ſpeciali ſigno religionis accipitur, continuus debet eſſe: ut religioſus frater non ſit, vel modicum ſine ipſo, niſi neceſſitas evidens eum cogat. Sæcularis perſonæ nuditas, & religioſus ſine habitu comparantur. Cavendum etiam ne habitus dum ſedetur, aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat. Et ſi quam propter aliquam cauſam aliquando contraxerit, vel propter ſudorem, mundificari citius debet maxime ſi in loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa quæ in oris caputii circa genas contrahitur ex ſudore, debet cum diligentia removeri. Fœda eſt religio, quæ innititur fœditati, culpatur quidem & cultus munditiæ nimis & neglectus.

Caput XXVI.

De diſciplina, in officinis inter fratres.

Denique in officinis, maxime in refectorio, in oratorio, dormitorio, ceteriſque quæ conſuevit frequentare conventus, etiam ad latrinas diſciplinate ſe habeant & quiete. Numquam per ſuſurrium & tumultum, occaſione operis alicujus fratres orantes, ſtudentes, aut quieſcentes impediant. *Auguſt. in Regula. cap. 7* *Oratorium* In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, unde & nomen accepit. Unde ſi forte aliquid etiam præter horas ſtatutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putaverint. Cum per dormitorium fratribus quieſcentibus vadunt, non plane, immo quaſi furtive incedant. Parando lectum vel alio quovis modo, quieſcentes reprehenſibiliter inquietant. Surgentes a lecto, ipſum decenter operiant, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatus. De privatis loqui, ſi cui turpe videtur, turpius noverit ibi turpe aliquid committi. Ibi non congruit, ut quaſi mox gelicidio perituri, amictus acceſſorii ſarcinam deferant. Ibi religioſus cum ſummo ſilentio & operto profunde capite debet eſſe. Ibi confabulari, & præter neceſſitatem hac & illac capite diſcooperto reſpicere, religioſorum eſſe non dixerim, ſed ſcurrarum. Ibi ſervanda in manuum & veſtis diſpoſitione honeſtas. Ibi honeſtus quiſque diligenti opera cavet, ne per ipſum, aut per ejus incuriam aliquis offendatur. Ibi cavendum eſt eis, ne ſtantes urinent, vel a loco minus honeſte recedant. Sed nec per hortum eſt facile urinandum, vel alibi ubi a ſociis, aut ab aliis videri poſſint: quia, ut ait quidam: Multa poſſunt honeſte fieri, quæ non poſ-

poſſunt honeſte videri. De ſingulis ad diſciplinam per ſingulas officinas & loca ſpectantibus, vix aut numquam ſingulariter poſſet ediſſeri. Ad multa tamen haberi poteſt diſciplinæ conſideratio ex prædictis. In oſtiis aut officinarum, aut ubi fratrum communis eſt tranſitus, maxime circa privatarum introitum, unde ad neceſſaria euntes & redeuntes reſpici poſſunt, numquam honeſti fratres faciant ſtationem. Quando etiam intrant & exeunt, officinarum ſecretiorum oſtia poſt ſe claudant: ne ſupervenientes extranei & intrantes, fratres inveniant imparatos. Numquam extraneos licet familiares ad viſitandum officinas invitent. Si quando tamen ad aliquorum inſtantiam eas oſtendere permittantur, domos tantum communiores, non intra per ſingula loca, ſeu angulos peragrando: ſed ab oſtiis expedite, quantum honeſtas permiſerit, oſtendentes, quidquid eorum aſpectui ſubtrahere poterunt, ſubtrahant & furentur. Non eſt religio, ubi omnibus omnia patent. In locis communibus, ubi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo detineant adventantes. Infirma hæc parvulis exprimens, grandium oſcilla non vito: ſed ubi proficit parviducendus eſt illuſor.

Caput XXVII.

De modo converſandi in omni loco ſæcularium.

NUnc videndum eſt qualiter in villa, itinere, Eccleſia, domo, locutione, & comeſtione ſit novis fratribus inter extraneos converſandum. Si quando exeunt domum, habenda eſt eis cuſtodia diſciplinæ reſpectu ſocietatis & ſui. Societas & ſolatium, & honeſtas religioſæ convenit dignitati. Propter hoc in villa, præcipue ſenioris, cum quo fuerint, veſtigiis ſemper inhærentes, ſe ab eo etiam ſub uno tecto nullatenus ſeparent: quin ad minus videri ſemper ab ipſo libere poſſint. Seipſos autem quantum ad circumſpectionem, locutionem, habitus

Fratres ſe non diſiungant.

A & membrorum diſpoſitionem in diſciplina contineant. Non circumſpiciant in vicis civitatis, ut Sapiens docet: avertant oculos ſuos ne hauriant vanitates. Et a ſæcularium collocutionibus prudenter abſtineant. Manus ſuas religioſe componant. Numquam inter homines diſcoperto capite, vel almutiati vel alias indiſciplinate incedant. Sed nec ſæcularium vel religioſorum domos ſubito eis ignorantibus introeant: ſed vocando ab oſtio, vel pulſando, ſeu alias quoquomodo propoſitum ſeu voluntatem egrediendi pronuncient. Vir eruditus, ait Sapiens, foris ſtabit. Sed nec ſine ductore per ſæcularium domos, vel B per religioſorum officinas eſt vagandum.

Eccli. 9
Pſal. 118
Eccli. 21

Caput XXVIII.

De modo obſervandi in itinere conſtitutis.

SI fuerint extra domum in itinere conſtituti, & quantum ad ſocietatem, & quantum ad ſeipſos caute ſe debent & religioſe habere. Quantum ad ſocietatem, debent ſibi a mulieribus, a ſcurris, & ratione periculi a perſonis de maleficio notatis attendere. Talium perſonarum ſocietas ſingularis, religioſis viris niſi forte ad horam pro ſalutis animæ C cauſa, non convenit. Debent ſe tamen prudenter a conſortiis hujuſmodi ſegregare. Ipſi autem fratres in itinere ſe ab invicem non debent nimis diſiungere, quin ad minus mutuo ſe videre & audire facile poſſint. Non eſt tutum aut decens religioſis, quos congruit binos ire, alterum ab altero longius ſeparari: taliſque ſeparatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in ſcandalum. Quantum ad ſeipſos debent in factis & verbis diſciplinate ſe gerere. In factis debet honeſtas, devotio & diſcretio apparere. Propter honeſtatem diſſolutiones tam manuales quam alias, quæ curſitando vel aliter quomodolibet fieri poſſunt, penitus vitent. Multa enim ex hoc inconvenientia (ut expertum eſt)

Digitized by Google

poſſunt ſequi, hominibus frequenter, de quibus non advertitur, videntibus quæ aguntur. Non ſunt brachia notabiliter denudanda; nec veſtes nimium ſuccingendæ, vel aliter irreligioſe tenendæ. Ceterum ad devotos pertinent fratres Eccleſiis quando tranſeunt juxta ipſas; nec non & crucibus, devotis inclinationibus reverentiam exhibere: cœmeteria vero abſque oratione pro defunctis nullatenus pertranſire. Diſcretionis eſt, agenda quæque prævia deliberatione meriti, & non agenda cavere: quia qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus indidit. Moderandus eſt per ſenioris conſilium labor itineris, ne ſpiritum devotionis extinguat. Audienda eſt Miſſa, ſanctæque exhortationis pro populo ſi affuerit, ſermo fiendus. Et ante omnia ſemper in primis divini penſum officii devote ſolvendum, ne fratres ſe magis curſores quam religioſos exhibeant, & contra religionis propoſitum de acceſſorio principale facere convincantur. In ſolemnioribus feſtis eſt ab itineratione ceſſandum. Cavenda eſt per vias dormitio, tamquam periculoſa & indecens: nec eſt tarde vel apud infames hoſpitandum perſonas. Diſciplinam verborum debent attendere tam in materia, quam in ſono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter ſalutare. Seniorum erit coitinerantibus & his cum quibus aliquando loqui contigerit, aliquid ad ædificationem vel conſolationem proponere. Peccantes in eorum præſentia non rigide, ſed cum modeſtia & humilitate corripere, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ ſanctum Evangelium prædicare. Sanctus Philippus Eunuchum in itinere baptizavit. Beatus Martinus latronem ſecum itinerantem convertit. Si vero non affuerint homines, de Deo verba fratrum convenit eſſe: ipſe namque itinerantibus & loquentibus de ſe diſcipulis, itinerationis factus eſt comes. Tunc exempla patrum, vel alia quævis bona, quæ vel accendant

Eccleſiis caput inclinandum.

Miſſa audienda ante omnia, & abſolvendum officium divinum.

Ubi ſit hoſpitandum.

Mar. 16
Act. 8

Sulpit. in vita ſancti Martini, paulo poſt princip.

Luc. 24

A affectum, vel ſaltem inſtruant intellectum, ſunt ad laboris alleviationem narranda. Turpiſſimum eſt neſcire tempus, niſi frivolis & fabuloſis narrationibus detinere. Væ tacentibus de te Domine; quoniam loquaces muti ſunt. Solent fratres litanias, pſalmos pœnitentiales, canticum graduum & ſimilia, aut ſimul aut ſingulariter frequentare, & maxime ante tertiam: aut certe in ſanctis meditationibus occupari. Denique quoties mutuæ collationis verba interveniunt, ſonum omnino decet eſſe demiſſum. Proinde clamoſam locutionem, quæ numquam decet religioſam perſonam, penitus vitent: maxime inter fruteta & nemora exi-

B ſtentes. Siquidem juxta vulgare proverbium, Nemus aures, & campus ſeu planities oculos habere dicuntur. Ab omnibus ergo quæ coram ſæcularibus dicere nolunt, in locis dumoſis & nemoroſis omnino abſtineant: niſi forte aliquid quaſi ſub ſilentio & Latinis verbis dicere velint. Miſerabiles confuſiones quibuſdam minus cautis, pluries ex hoc accidiſſe feruntur. Non cantent in itinere, maxime in cantu ſæcularium cantionum aliqua licet bona, cum laici non intelligant niſi ſonum. Et præter hæc religioſum non decet in cantu extraordinarie vocem efferre. Siqui forte diſſolutiones, aut clamoſas diſputationes, verborum altercatio-

C nes, vel alia, quæ offenſionis materiam extraneis dare poſſunt, vitare inter homines negligunt, nequaquam eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis ſuæ ſcandalo non occurrit, honori proprio detrahit & ſaluti. Qui fidelis religionis eſt filius, nequaquam ejus ſcandalum parvi ducit.

Auguſt. 1 conf. cap. 4

De Deo loquendum in itinere & orandum.

Nemus aures, campi oculos.
Bern. ep. 24 meminit prover. ante med.

Non cantandum in itinere.

CAPUT XXIX.

De modo converſandi in Eccleſiis ſæcularium.

PErvenientes ad religioſorum vel ſæcularium loca, cum ad Eccleſiam, ſi in loco fuerit, veniunt, in ingreſſu Eccleſiæ illum ſecum verſiculum memorantes: Introibo in domum tuam,

Pſal. 5

Digitized by Google

tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Et nudato capite ſignum crucis ſuper ſe cum reverentia facientes, ante altare vel in alio loco orationi congruo, ad quem declinaverit ſenior, proſternere ſe humiliter debent. Ubi quantum Deus dederit devote orantes, pariter ab oratione ſurgentes, procedere poterunt ad ea, quæ neceſſe habuerint juxta propoſitum exequenda: Eccleſiam namque, ſicut Evangelici & Eccleſiaſtici viri, ſemper prius, ſi commode poſſimus, viſitare debemus: ſanctorum Patrum qui nos in ordine præceſſerunt, immo ipſius Salvatoris exemplo; quem beatus Evangeliſta Matthæus, Hieruſalem civitatem ingreſſum, refert templum Domini adiiſſe. Super quem locum dicit Expoſitor, quod ingreſſus urbem primo templum adiit, dans formam religionis: ut quoquo imus, primum domum orationis, ſi ibi eſt, adeamus. Miſſarum etiam ſolemniis vel alias divino officio cum extraneis aſſiſtentes, gerant ſe humiliter & honeſte. Non ſtent in ſedibus ſuis velut magnates, aut quaſi laici laſſi, de officio non curantes: ſed ad librum ſi neceſſe fuerit honeſte poterunt accedere officiantes, cum maturitate tamen ac modeſtia tam in voce quam in geſtibus obſervata, humiliter juvent. Quod ſi propter evitandum diſcurſum ad librum non duxerint accedendum, nihilominus tamen communia quæ noverint, poterunt cum aliis honeſte ſine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cantandum autem aliquid ſequeſtratum, ſicut eſt Alleluja, reſponſorium, vel aliud quodlibet, nequaquam cum ſæcularibus ſe combinent, ſi vitare poterunt bono modo. Tunc etiam non ſolum in prædictis, verumetiam in honeſto ſe habendi modo, quantum ad diſciplinam aſpiciendi, loquendi, habitus & uniformitas, honeſtatiſque cuſtodia eſt habenda. Reprehenſibile eſt ibi vagis circumſpicere oculis, aut collocutionibus dum Miſſæ officium celebratur intendere: quod tunc etiam ſæcularibus clericis jus Canonicum interdicit: aut per aliquam rem, habitus ſæcularitatem prætendere. Unde ibi non decet caputium inter

Eccleſia omnium primo adeunda.

Matt. 21
Joan. 2

Gloſſ. ord. in Mat.

A homines extrahi, niſi ad Evangelium, vel ad alia pro quibus ex approbata conſuetudine communiter fieri conſuevit. Denique propter uniformitatem, dum interſunt officio ſoliciti ſint circa duo. Unum eſt ne diverſitate ſua in his quæ ab honeſtate non diſcrepant, alios ſcandalizent: ut videlicet ad Magnificat in veſperis, ad Quicumque vult, in Prima, vel ad alia hujuſmodi, ceteris cum reverentia ſtantibus, ipſi non ſedeant, licet illud officium tunc ipſi non dicant. Aliud eſt, ut in ſtando, ſedendo, & ſe proſternendo ſint invicem uniformes, ut pariter ſtent, ſedeant & ſe proſternant. Qui cor unum & animam unam debent habere, diffor-

B mes exterius non debent eſſe. Uniformitas morum, uniformitatem juvat & indicat animorum. Senioris conſuetudini debet ſe ſocius humiliter conformare. Religioſorum morem cum eis officiantes ſervamus, cum aliis, inclinationum ritus ignaris, feſtivo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verſo cum reverentia ſtantes: ad B. Virginis & Sanctorum dumtaxat, qui ſpeciali ex more veneratione coluntur nomina, inclinamus. In feria vero ſimus ad omnes orationes proſtrati. Ad præfationem ſemper, & quando dicitur Agnus Dei, moris eſt ſtare. Verumtamen ſi quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum ordinis ſui in ce-

C lebrando uniformitatis occaſione non varient; nec ipſum dimittant, niſi aliter facere cogat neceſſitas: ne velut inſtabiles & modum proprium habentes, cum variis Eccleſiarum conſuetudinibus temerarie varientur. Poſſunt tamen in benedictionibus poſt Miſſam, juxta morem patriæ faciendis, & in omnibus hujuſmodi quæ modo non præjudicant regulari, Eccleſiarum in quibus fuerint, conſuetudines obſervare,

Seniori ſe conformet junior.

Caput XXX.

De diſciplina in hoſpitio ſervanda.

IN hoſpitii domo cum fuerint, ſtudeant ſe in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa cuſtodiam diſci-

ſciplinæ: humilitatem erga perſonas in converſatione oſtendant, perſonis majoribus humiliter deferant, perſonis humilioribus & pauperibus tamquam confratribus ſuis, ſocialiter & benigne loquantur. Converſatio quoque ſignum aliquod ſuperbiæ non prætendat. Numquam ad prima ſe ingerant loca, nec tamen ad ea vocati prorſus refugiant. Senioris tamen fratris, quem præponere debent, ſemper in omnibus honore ſervato. Quod honori vel certe deliciis deſervire videtur, humiliter utique declinatur, & honeſta modeſtia recuſatur. Ubi autem ſenioris, aut ſociorum accedit inſtantia, cedere magis quam diutius repugnare oportet. Parendo potius quam obſtinatius repugnando, ſervatur humilitas. Reprehenſibilis difficultas, ubi palam nutui obviatur ſenioris. Lectos ſæcularium non aſcendant indifferenter per diem: nec familiam hoſpitii obſequiorum exactione moleſtent. Decet pauperes paucis eſſe contentos: ipſique neceſſitati eſt pro loco & tempore detrahendum. Numquam hoſpitum familiaritas, vel alicujus affinitatis propinquitas præſumptionem inducat: ut in domo præcipere, curioſa quærere, aut de factis domus, vel familiæ indagandis, vel diſponendis ſe iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curam, ut Deo ſervirent liberius, abjecerunt.

Parendo ſervatur humilitas.

Prudentiam quidem neceſſariam habent, ut ſint in ſui cuſtodia circumſpecti. Unde Apoſtolus, In ſapientia, inquit, ambulate ad eos, qui foris ſunt. Et Dominus. Cavete, inquit, ab hominibus. Caute ergo in diſciplinæ cenſura non ſolum in publico, verum etiam in privato ſe habeant. Nullum, ait quidam, putaveris locum ſine teſte. Narrabat quidam frater, ſe in quibuſdam ſæcularium domibus, occultas deprehendiſſe feneſtras, per quas ea quæ in domibus illis exiſtentes agebant ipſis non percipientibus poterant aperte videri. In æſtate meridiano tempore dormitionis jacentes, aliquod ſi poſſunt ſuper habitum operimentum, ſaltem uſque ad cingulum habeant: ne quando dormiunt eos indecenter quidem inter homines diſcooperiri contingat. Eru- A beſcenda nimis quibuſdam ex hoc accidiſſe feruntur.

Matt. 10. Col. 4. Matt. 10. Nullus ſine teſte locus. Seneca l. de morib.

Habenda ubique prudentiæ circumſpectio & cautela circa perſonas, loca, negotia, & res ſi quas habuerint reponendas. Circa perſonas, ut ſe nimis hominibus non committant, quantumcumque familiares fuerint, aut propinqui. Attendant ſibi in omnibus quæ dicunt aut faciunt. Spiritualis ille qui omnia dijudicat, & ipſe a nemine judicatur, omne opus ſuum trina quadam conſideratione præveniet. Primum quidem, an quod poſſit liceat, deinde an deceat: poſtremo an expediat. In omnibus ſemetipſos ſicut Dei miniſtros exhibeant. Sint in aſpectu, geſtu & omni actione ſua ſerii, religioſi & modeſti ſicut decet ſanctos.

1 Cor. 2. Conſidera an liceat, deceat, expediat. Ex Ber. 3 de conſideratione in med. Eph. 5.

B Verumtamen modus quidam eſt religionis: ſuperſtitioſum ideo eſſe nimis non oportet. Dabit congruum inter homines modum diſcretio perſonarum. Status & qualitas hominum differens differentiam exigit conſervari. Habet ſe prudens cum differentibus differenter, cum omnibus tamen caute. Erit ſimplex non ſtolidus, humilis non dejectus, manſuetus non blandus, hilaris non laſcivus, affabilis non vaniloquus, aut ſcurrilis. Quinimo intereſt ſapientis, ſic, ſi res exigat, a rigore interdum remitti, ut modum tamen modeſtiæ nec in ipſa remiſſione dimittat. Poteſt gravitatis cenſura remitti pro tempore, C non dimitti. Imputanda tamen remiſſio, ubi nulla decentiæ vel utilitatis intentio. Prudens Domini ſervus, utilitatis fructum ex ſua novit remiſſione afferre. Ad hoc quoniam attendenda eſt honeſtis congrua perſonarum honeſtas, honeſtioribus ſemper adhæreant. Mulierum tam propinquarum quam aliarum caute prout poterunt ſocietatem declinent, earumque familiare nimis obſequium & tactum omnino refugiant. Nulla ratione ſuſtineant, quod pedes ſibi a muliere laventur. Nudam autem manum mulieris tangere, vel ad ejus caput vel corpus ubilibet abſque neceſſaria, & evidenti cauſa manum extendere, ab omni prorſus religionis honeſtate quis dubitat alienum? Quando religioſus cum muliere ſedet, aut loquitur,

Mulierum tactus & obſequia non admittenda.

Mulierum colloquia vitanda.

tur; manus ſuas occultare & ad ſe A retrahere debet, quas etiam quandocumque cum perſonis extraneis loquitur ſimul junctas, & velut invicem colligatas, vel alias religioſe decet haberi. Locutio diſciplinam requirit. Numquam mulierem quantumcumque ſibi affinitate conjunctam, ſive ſororem, ſive neptem, quantumcumque pueriles, ſed nec facile matrem propriam oſculentur. Fugiant omnino feminea oſcula milites Chriſti: cum oſculum etiam viris offerri non deceat; niſi forte ubi de proprio patre vel aliis honeſtis perſonis, moris exactu, ſine ſcandalo vitari non poteſt. Religionis perſonam, religionis honeſtas os indifferenter oſculis communicare non patitur. Denique periculo animæ mulierum habetur ſocietas. Igitur (ut docet quidam ſanctus) ubique guſtanda eſt cum mulieribus, non continuanda præſentia: ſed quaſi tranſeunter feminis exhibenda eſt acceſſio quodammodo fugitiva. Tutius eſt non poſſe perire, quam juxta periculum non periſſe. Illum autem nec caſtum dixerim, nec honeſtum, qui mulierem aut tangere, aut tactum ejus admittere non abhorret. Quomodo enim tangere licet, quod intueri non licet. Ad cuſtodiendam cordis munditiam exterior quoque ſenſuum diſciplina eſt ſervanda. Loca igitur quæ periculi vel ſuſpicionis materiam dare poſſunt: caute declinent: nec ſoli cum muliere C in locis hujuſmodi, vel ad modicum morentur. Domina quædam, ut fertur, cum duo religioſi ad ejus domum diverteſſent, alterum ſeorſum vocavit in cameram, quaſi ſecreto aliquid ſibi locutura: quem ingreſſum mox ad turpitudinem provocans, aſſeruit firmiter ſe continuo contra ipſum quaſi ei violentiam inferentem, niſi ſtatim ſibi acquieſceret, clamaturam. Tunc doctus a Domino frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet ad fratrem conſocium, qui cum pluribus perſonis in atrio domus erat, alta voce clamavit librum ſibi continuo afferri requirens: ſicque adveniente fratre, neceſſe habuit mulier ab hujuſmodi nefaria ſolicitatione ceſſare, & frater hominum confuſionem

Vide S. Bonav. in hiſt. S. Franc. c. 5 Sententia D. Hiero. t. 1 ep. 47 Paulo poſt pri. que incipit Retulit mihi.

De vitando ſuſpecto contubernio.

Nota. Simile quid contigit S. Bernardino Senenſi.

Prov. 11

evaſit. Nonnulli ob cauſam ſimilem confuſi turpiter, & verberati graviter fuiſſe dicuntur. Qui autem cavet laqueos, ſecurus erit: qui autem non cavet, eſt aut ſtultiſſimus, aut perverſus: nec eſt ejus excuſatio admittenda. De nocte ſi per domos hoſpitum ad neceſſaria exeunt, ſimul quidem & cum lumine ut filii lucis eant. Ceterum de mundanis ſæcularium negotiis expediendis, religioſus temerarie ſe non debet intromittere. Si de animæ negotio agitur, apponendum eſt quidem & petendum conſilium ab his qui habent officium & peritiam conſulendi. Alias non eſt militantis Deo, ſe iterum occaſione propinquorum, vel amicorum ſæcularibus B implicare negotiis, quæ mundo moriens abdicavit. Impius eſt qui animæ ſuæ pro parentibus ſuis eſt crudelis. Sed nec ſæcularium litteræ ad portandum vel præſentandum alicui præcipi debent: niſi de ipſarum tenore opus forſitan aliquod pietatis habente conſtiterit. Nec veris religioſis expedit, quod verborum etiam ſine litteris pro negotiis hujuſmodi bajuli fiant, vel internuntii. Sed ſi ſuper talibus requirantur, hoc per alios quos deceat fieri replicent. Circa rerum cuſtodiam, ſive libros, ſive alia ſecum detulerint, nequaquam negligentes exiſtant: ſed omnia, libros præcipue, antequam illa deponant de manibus, vel de ſinu, certæ fidelique perſonæ commendent, quæ a furibus & canibus qui libros, ut experientia docuit, deſtruunt, & coopertura non obſtante corrodunt, cuſtodiat diligenter. Ipſæ quoque perſonæ quibus res hujuſmodi committuntur, ſunt ſuper his inſtruendæ. Noctibus tamen conſultius propter pericula, in loco certo & propinquo habentur. Nam quidam quos recommendaverat libros, repentino ſuperveniente incendio perdidit.

Impius eſt qui propter parentes crudelis eſt animæ ſuæ

Fratres non ſint nuntii aut litterarum bajuli.

Caput XXXI.

De diſciplina verborum inter ſæculares.

Diſciplina in verbo eſt junioribus & novis, præcipue inter extraneos obſervanda: ut tarde, caute ac de-

Digitized by Google

demiſſa voce loquantur. Tarde, ut uſque ad interrogationem taceant, interrogati reſponſionem ſeniori relinquant; niſi forte in ſpeciali ſuper levibus, maxime ad propriam neceſſitatem ſpectantibus, ut de cibo & potu, & ſimilibus requirantur. De talibus poteſt quiſque pro ſe, non tamen pro ſocio ſine ipſius aſſenſu reſpondere. Communem requirit aſſenſum reſponſio, quæ de communi neceſſitate profertur. Caute, ut cum præmeditatione loquantur: ut primo bis ad limam, quam ſemel ad linguam veniat ſermo: maxime ſi ſeniore forte occupato, de ordine, de perſonis abſentibus, de rumoribus, vel de notabilibus aliis requirantur. De factis ordinis, ut de modo jejunandi, de ſilentio, vel de aliis requiſiti ſe novos in ordine dicant, ſeniorem requirendum prætendant, ne forte dum ſapienter & bene reſpondere ſe putant, ſtultum aliquid & quod omnino dici non oporteat, dicant. Secreta ordinis quantumcumque religioſo vel familiari non revelent nec ſtatutum aliquod publicent, niſi quod forte commode celari non poteſt. Idipſum autem non ſtatutum, non præceptum, ſed tantum ordinis intra domum conſuetudinem vocent, ut per eorum reſponſum tentionis debitum excludatur extra domum: ne ſæculares ſi quando contrarium viderint, reputent fratres ſui Ordinis tranſgreſſores: cum tamen multa poſſint licite ex Ordinis, vel ſuperiorum diſpenſatione mutari. Ordinem noſtrum numquam ad particularia deſcendendo, ſed ſi neceſſe fuerit in generali ſolum, abſque aliorum ordinum collatione, vel obtrectatione commendent. Peſſimus laudandi modus, ſeipſum cum aliorum injuria prædicare. Peſſima vitii corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximum ſcandalizat. Et quia ut ſcriptum eſt, Sermo obſcurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abſcondetur his coram quibus detrahitur, ſcandalum excitatur. Conſtat autem ubi veritas & veritas neceſſaria in cauſa non eſt; nec licite ſcandalum quodlibet poſſe a quolibet committi, nec juſte præcipi,

Bis ad limam antequam ad linguam ſermo veniat. *Ber. in ſpeculo Mon.*

Secreta ordinis non revelanda.

Sap. 1

Bern. ep. 7 quæ eſt ad Adam monachum in med.

Abſentes ſemper excuſandi.

A nec innoxie conſentiri. Si de perſonis abſentibus præſertim religioſis ſiniſtre aliquid ſuggeratur: ſemper pro abſentium parte loquentes, nullo modo ad favendum detractoribus inclinentur. Accidit aliquando quoſdam magis ad tentandum, quam ex animo de his obloqui. Narrabat, ut fertur, ſenior quidam fide digniſſimus, ad ſe quandoque ſæcularem veniſſe, qui adverſus quoſdam religioſos plurimum invehi videbatur. Cui frater viriliter ſe opponens, eum quoties advenit, eadem ſemper conſtantia repulit, & incuſatos pro viribus excuſavit. Miratus oblocutor benevolam ſenioris conſtantiam, aperuit tandem ſe id ad probandum de mutua illo- B rum ordinum charitate feciſſe, adiiciens ſe ordini ſenioris iſtius, qui pro aliis advocabat, cum quodam prius incuſati ordinis fratre ob cauſam ſimilem oblocutum fuiſſe. Fratrem autem illum oblocutionis verba, in primis aliquantulum, deinde vero remiſſius refellentem tandem obloquenti ceſſiſſe: ſuper quo idem ſæcularis non modicum offenſus, apud illos non eſſe charitatis veritatem aſſeruit, qui ad invicem detractionem admittere non curaſſent. Denique religioſus non curaſſent. Denique religioſus non eſt, qui detractionibus paſcit, aut paſcitur alienis. Caveant etiam ne ſint rumorum, licet bonorum & veriſimilium delatores. Religioſos viros paſ- C ſim rumigeros eſſe non decet. Falſitas quæ frequentiſſime rumoribus ineſt, vel quæ per ſecundarios relatores apponitur, primis earum auctoribus imputatur. Hinc eſt,

Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi. **Cato.**

Sint in locutione honeſti & ſerii, nec ſe in ſæcularibus & ad riſum moventibus verbis ſæculares oſtendant. Servum Dei, de Deo loqui decet; ut fiat quod ſcriptum eſt. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. Alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. Ex abundantia cordis os loquitur. Circa vocis ſonum in locutione attendant, ut prout tactum eſt alibi, ſit demiſſus pariter & ſuavis. Vitioſiſſimus plane religioſo loquendi modus, ſi notabiliter ſuam in loquela com-

Detractio minime religioſo admittenda.

Sermo religioſi qualis. *1 Pet. 4*

Matt. 12

Sap. ca. 10 in prin.

communi vocem exaltat. Sufficiat ei quod proxime ei aſtantes poſſint loquentis intelligere verbum. Sapientis eſt loqui ſuaviter, & demiſſe. Nox autem amplioris vocis depreſſionem requirit. Nox eſt tempus ſilentii & quietis. In nocte maxime poſt completorium in alta (ut prius) verba erumpere, ſilentii gravitate neglecta, ſecularium eſt, religionis non curantium honeſtatem. Proinde honeſti fratres ubicumque fuerint, religioſe ſemper in quibus poterint, ac ſi eſſent in fratrum collegio cum ſilentii ſui obſervatione permanebunt.

Caput XXXII.

De diſciplina comedendi inter ſæculares.

PRæcipue decet, ut cum extraneis comedentes honeſte ſe habeant: ut nec in cibo, nec in modo comedendi, vel mora, aut in aliis quæ diſconveniunt ſuper menſam, ut eſt verborum multiplicatio: aut exterior corporis, vel habitus diſpoſitio inhoneſta, poſſint de irregularitate notari. *Eccl. 31* Circa cibum attendant, quod propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio judicari non poſſint. De primo Sapiens ait, Utere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, dum multum manducas, odio habearis. Unde inter ſæculares non expedit appoſitam ſemper portionem totam comedere, aut penitus evacuare ſcutellam; ne forte magis id homines voracitati quam neceſſitati attribuant. *Potus ſit parcus.* Inter cetera eſt habenda ſemper temperantia circa potum. Turpiſſimum enim eſt, ſi de nimia potatione notentur. Religionis quivis inſignia præferens, meribibuli nomen ignominioſe ſortitur. Hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam hujus vitii fugiendam, cavere debent, ne poſt refectionem, etiamſi vinum ſæpius offeratur, frequenter bibant; aut poſtquam in communi potatum eſt, ſeorſim ſine urgente neceſſitate potum in privato requirant; nec omnino quod potus ubi dormitur, remaneat, patiantur, *Producere vigilias veſpertinas dehortatur.* poſt cœnam non ſunt ad verba & pocula vigiliæ protrahendæ. Vigilare ad ignem, ſitim provocat, & bibitare compellit: gravat corpus, exhaurit ſpiritum, tempus in verbis pene imperceptibili ſudductione conſumit, tempeſtive ad orationem ſurgere, officii debitum devote, ut expedit ſolvere non permittit. Et qui ſero ſobrietatis non obſervat ſententiam, mane frequenter ſuſpenditur a divinis. Uſitatum eſt hoſti, homines ad prunas ſeducere. Ad prunas, Dominum ſprevit Joakim, negavit Petrus. Et ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas, propter fructum vel interrogationes hominum blandiamur, ad prunas Joakim quidem audit ſermones Domini, ſed contemnit: ad prunas Petrus de Chriſto interrogatus oſtendit. O quoties eſt ſerotinis neceſſaria verbis correptio matutina. Mane *Hier. 36* prædicant docti, ſero concionantur in- *Joan. 18* docti. Et in his omnibus honeſtius alibi quam ad ignem & pocula, prædicatur. Si hominum inſtet devotio pro exemplis, ſenioris intererit providere, ut narratione una, paucis vel aliis ſi expedit verbis, inſtantiæ ſatisfiat. Verumtamen mutat interdum cauſa conſilium, nec lex imponitur unctioni. Vitanda tamen vigilia, quæ occaſionem verbis, aut potationi miniſtrat. Qui vitium cavere deſiderat, vitii occaſionem præcaveat. Studeant ergo in cibo & potu ſobrietatem ſervare, ſicut ſervi Dei & religioſe vi- *Iſid. li. 2 de ſum. bo. c. 42 ſent. 10* ventes. Sicut omnes cupiditates carnis abſtinentia reſecantur: ita omnes virtutes edacitatis vitio deſtruuntur. *Iſid. ubi ſup. c. 44 ſent. 3* Immundi ſpiritus ſe ibi iniiciunt, ubi amplius vident cibum & potum. *Prov. 21* Circa ſecundum multum attendere ſibi debent: ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pinguia diligit, numquam in virtutum poſſeſſione ditabitur. Horum quidem permittitur uſus, abuſus & concupiſcentia prohibetur. *Cibi delicatiores non appetendi.* Semper itaque placeat eis lautioribus parcere cibis. De groſſioribus cibis, & facili vel valde temperato potu, neceſſitati utcumque ſatisfieri poteſt: quamquam & ipſa neceſſitas inter homines ſit arctanda. Qui de religione cenſetur, modeſtiam debet religionis habere: ut ſit in temperantia ſpeculum aliorum. Spe- *1 Cor. 4* ctaculum facti ſumus mundo & Angelis, & hominibus. Felix abſtinentia,

tia, quæ palato imperat delicato. Debet vas cœleſti gratiæ mancipatum, a ſæculi illecebris abſtinere. Non erubeſcant aquam pro vino petere, ſi habuerint, temperando: quin potius erubeſcere debent, ſi vinum biberint nimis forte. Aquam requirere & minus limphato vino, vel modicum ſemper pro bibentis neceſſitate apponere, Deo placet, proximum ædificat, religioſum honeſtat, animæ ſimul & corpori eſt ſalubre. Verum quam turpe ſit pauperibus hominibus cibaria quærere lautiora, & appoſitis non eſſe contentos, de modo præparandi cibum diſponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in ſpeciali laudare, ut de eiſdem amplius apponatur, aut ſuas inter extraneos medicinas oſtendere, quis ſanæ mentis ignorat? Modus quoque honeſtus eſt in comedendo habendus: ut non ardenter, aut cum nimia feſtinatione comedatur, vel alias indecenter. Moram in menſa facere, religioſum non eſt. Caveant ne aliis a comeſtione ceſſantibus, ipſi comedendo vel loquendo menſam detineant: cum non ſit hominum, ſed magis pecudum, ſuper menſam ruminando diutius immorari. Poſſunt tamen qui neceſſe habent caute cum modeſtia ſibi in principio menſæ aliis communiter comedentibus providere. Ad hoc ubique (ut ait Sanctus) frenanda eſt lingua præceps, maxime in convivio; ne ſcilicet ad loquendum ſuperflue, vel indiſcrete relaxetur. Taciturnitas, ait Hugo, inter epulas idcirco neceſſaria eſt: quoniam lingua, quæ in omni tempore ad peccatum prona labitur, periculoſius tamen cum per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur. Diſcretionem quoque in verbis, eadem ibi ratio perſuadet. Super menſam autem cum ſocio loqui, aut coram illitteratis, Latinis ibidem vel alibi verbis uti: dominum quoque domus, vel alios quoſcumque ad comedendum, vel bibendum frequentius invitare non decet. Subit animo quod quædam matrona cuidam frequenter invitanti dixiſſe fertur: Fuiſti, inquit, aſinarius ruralium & imperitorum, qui ſæpe aſinos provocare noviſſent? eſſe proprium innuens his, qui invitationes perſonis diſcretionem habentibus inculcare ſolent. Oportet etiam diſciplinam in corporis & habitus diſpoſitione ſervare: ut comedentes ſe non appodient ſuper menſam, vel accubitando, vel alio quocumque modo inordinato ſe gerant. Dum comedunt, caput in caputio nulla ratione profundent, ſed aperta comedant facie. Ceterum religioſos & pauperes de menſa aliena viventes, de portione ſibi appoſita encenia familiæ faciendo, patrisfamilias in domo gerere vices, canes vel murilegos de menſa paſcere benedicta, a quo nonnulli etiam abſtinent ſæculares, non congruit. Principalis hucuſque inciſio nil his notæ impingens, qui ſub inſtitutionibus aliis militant, aut pro diverſis locis, & diverſitate cauſarum, diverſa ordinant inſtituta. Honeſta quidem & ſancta omnis traditio, quæ per prudentiam ſeniorum in timore Dei communiter traditur, communiter obſervatur, profecto ex communi ſurgit inſtitutione religio, honeſtas ex ordinatione cauſatur. Omne ordinatum decorum eſſe neceſſe eſt.

In menſa non diu morandum.

Bern. 4. de conſid. in fine.

Taciturnitas in menſa.

Hugo a S. Vict. t. 2 inſtit. Monac. ad Novit. cap. 18

Explicit prima pars ſpeculi diſciplinæ.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, SPECULI AD NOVITIOS.

PARS SECUNDA.

Pura confeſſio cor mundum Deo faciat habitaculum.

PRincipali hujus opuſculi particula expedita, Secundaria hæc pauca epilogat, & ſupplet quædam, ut qualiter novi diſcipuli Chriſti ad Deum, ad ſe, ad proximum & ad res etiam quas aliquando ſervare, vel tractare contingit, ſe habeant: quibus differentiarum indiciis de ſua converſione diſcernant, qualiter denique ipſi ad profeſſionem recepti ſe gerere debeant, vel breviter in aliquibus inſtruantur.

Caput I.

De ordinatione reſpectu Dei.

ANte omnia cor ſuum per puram confeſſionem mundatum, dignum Deo habitaculum præparent: illud excolant, illud exornent, nihil ibi vel ad horam reſidere, quod dilecti ſui oculos offendere valeat, patiantur. Tentationes & cogitationes malas humiliter & pure confiteri non differant. Veretur hoſtis conſilium ſuum ingerere non celanti. Providendum eſt eis, ut qui jam ſunt ſuperni Regis milites annotati, ſecum omnino firment & ſtatuant, ſe uſque in finem ei fideliter ſervituros: nec ullis ab eo tentationibus, tribulationibus & anguſtiis deinceps receſſuros. Juravi, ait Propheta, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ. Religionem ſanctam, ad quam eos Dominus ſua miſeratione vocavit, ferventiſſimo ac fideliſſimo ſtudeant amore diligere: & ei tamquam ſpecioſiſſimæ ac Deo dilectiſſimæ ſponſæ fide inviolabili adhærere. Quæcumque ſibi ſive proſpera, ſive adverſa contigerint. Deum

Pſal. 118

In omnibus proſperis & adverſis Deus laudandus.

A ſemper devotis efferant laudibus, ut ſive ceſpitent, ſive cadant, ſive aliam quamcumque moleſtiam ſeu læſionem incurrant, ſemper in ipſorum ore reſonet divina laus, ſemper vel Benedictus Deus, vel Ave Maria, vel aliquid quod ad laudem Dei pertineat, dicant. Et hoc in conſuetudinem ducere ſtudeant, nulla umquam negligentia omittendum. Quidquid ſpecioſitatis vel delectabilitatis in creaturis invenerint, quidquid circa ſtatum humanæ conditionis vel diſpoſi-
B tionis acciderit, totum ſemper aſſumant in materiam laudis Dei: & de omnibus quæ occurrerint, devote ſtudeant cogitare. In ipſo ſuarum omnium operationum initio Dominum invocare, & ſuam ad ipſum intentionem dirigere aſſueſcant. Inſtent orationi frequenter, quæ novam in horto Domini plantulam fovet, provehit & confirmat. Diſcant ergo una ſaltem diei vel noctis hora, tempus & otium vendicare: quando ad ſe reverſi, mentiſque cubiculum introgreſſi, orent in abſcondito Patrem ſuum,
C & in corde contrito & humiliato univerſorum Domino familiariter adſtent. Mane autem adſtabat Propheta Domino: quia qui mane vigilaverit ad Deum, inveniet eum. Subripienda erit carni, & ſi forte non ſemper, ſæpe tamen ſomni requies matutini: cum illa hora Chriſtus reſurrexit. Tunc eſt tempus allidendis ad petram parvulis, mortificandæ carni, & recreando ſpiritui opportunum. Tunc ſpirituales aviculæ dulcem Deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis opportunitates quæ occurrunt, minime

Intentio actionum omnium feratur in Deum. Recollectio non omittenda.

Mat. 6

Pſal. 50

Pſal. 5

Prov. 8

Mar. 16

Digitized by Google

Pſal. 136 Amb. ſer. 43 & li. 5 Hexam c. 12 propos. Aviculas imitandas mane ſummo, & veſpere ante ſomnum cantillantes. Orandum ex animo.

me negligendæ ſunt. Poſt horas Canonicas non ſtatim oratorium exeant: ſed in oratione aliquantulum ſubſiſtentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent: an tepide vel ferventer: & defectus ſi quos ibi commiſerint tunc emendent, gratiæque devotionis ſe offerant infundendæ, quam ſi Dominus dederit non repellant. Hoc autem in omni oratione obſervent, ut quod orantes dicunt, ex animo ſemper dicant: non enim vocibus, ſed rebus agitur apud Deum. Porro qui ad orationem eſt negligens, ſuæ nimirum ingratitudinis & tepiditatis eſt teſtis. Fruſtra profectus virtutum ſine oratione ſperatur. Ad ea igitur quæ ad cultum Dei pertinent, magno & prompto corde accingantur. Ad divinum officium audito ſigno, ſtatim omnibus occupationibus omiſſis accelerent. Si in lectis fuerint, ſtatim ſurgant nec ultimum aliquatenus ſignum expectent. Oratione namque aliqua utiliter prævenitur officium. Qui ſic ex ſtudio prævenit, in benedictionibus meretur dulcedinis majoris devotionis & gratiæ ad ipſius executionem præveniri. Eccleſiam intraturi, manus (ſi neceſſe habuerint) lavent. Veſtes maxime in die, religioſe componant; ne irreverenter aut indecenter introeant aulam Dei. In Eccleſia Deo pſallentes, Creatorem ſuum totis viribus cum reverentia debita laudent. Officium ſuum in choro & extra, non perfunctorie quidem, ſimiaticis ut ajunt labiis, ſed devote ſemper & integre dicere ſtudeant, nec aliam ei occupationem admiſceant. Ceſſent manus, oculorum evagatio reprimatur: ut mens ab exteriori cura penitus libera, ſoli valeat Deo vacare. Dies vel hora quæ negligenter officiata pertranſierit, nequaquam ulterius poterit revocari: cum præſertim temporis ſequentis officium, ſuam nihilominus diligentiam & devotionem requirat. Nec ſibi de gratuitis orationibus blandiantur, ſi circa neceſſarias quæ primo loco habendæ ſunt, deſidioſi extiterint. Denique juxta ſancti verbum, pure ac ſemper ſtrenue debent laudibus divinis intendere. Pure quidem, ut dum pſallunt, nihil aliud cogitent quam

Ocium divinum quam devotiſſime perſolvendum.

Ber. ſer. 47 in Cant. in fine.

A quod pſallunt. Strenue vero, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Deo aſſiſtant. Non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præſcindentes verba dimidia, non integra tranſilientes: non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam, balba de nare ſonantes, ſed virili (ut dignum eſt) ſonitu & affectu voces ſancti Spiritus depromentes. Reverentiam in officio honeſta corporis diſpoſitio, quæ mentis devotionem non mediocriter promovet, atteſtatur. In choro non ſtent in ſtallis ſuis molliter, aut quaſi fractis renibus reſoluti, Quando poſt pſalmum, vel hymnum ſanctæ Trinitati reverentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc enim tardius ſurgere, ſegniter ad difformiter inclinare: ut quando corpore quidem ſufficienter demiſſo, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erratice circumlatis: imperfecte quoque ad memoriam Trinitatis, inclinationis, venerationem exſolvere, quaſi ſit honoris differentia in perſonis, irreverentiæ arguit & teporis. Etiam extra chorum ſtent ad officium, præterquam ad lectiones & officium mortuorum. Specialiter tamen lectionibus plane dictis (de Domina tantum exceptis) irreverentes & pigros ſe noverint, ſi debitas Deo laudes ſedendo vel jacendo exſolvant, niſi neceſſitas evidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, etſi non vacat continue dum illud dicunt ab itineratione quieſcere, ſaltem ad collectam præcedentium collectivam, quando omnino tota eſt in Deum intentio colligenda, in uno ſiſtant loco: immo ſi tempus exegerit & locus permiſerit, cum reverentia genu flectant, ut in oratione communi totum officium venerentur. Diſpoſitio corporalis honeſta, devotionis provocat affectum & deſignat. Non fruſtra ſanctus Martinus, oculis ac manibus in cœlum ſemper intentus oraſſe deſcribitur. Intrinſecos motus geſtus exterior atteſtatur. Quamvis extra conventum, conventualis in omnibus diſciplinæ non ſervetur diſtinctio: in omnibus tamen religioſi operibus, religionis de-

Reverentia eſt opus in officio divino.

Sulpit. ep. ad Baſſulam in fin.

debet veſtigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honeſte diſponere, ad collectam & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in proſequendo ſervare, occupationem & interruptionem vitare. Ad Miſſas poſtpoſitis omnibus, tanto majori promptitudine ac devotione miniſtrent, quanto Deo ibi familiarius ſervitur. Calicem & corporalia ſi tetigerint, reverenter & mundiſſime tractent: manuſque poſt tactum hujuſmodi antequam apponant communibus, lavent. Corpus Dominicum recepturi, ante ut decet, ampliori confeſſionis, orationis, & tam a cibis quam verbis temperantiæ ſtudio, acceptum Deo ſatagant hoſpitium præparare. Infuſam autem ob tanti hoſpitiis gratiam, reverentiam in gratiarum actione attendant.

Non minor eſt virtus, quam quærere, parta tueri.

CAPUT II.

De ordinatione reſpectu ſui.

CÆterum fervorem ſanctum, & quamdam debent magnanimitatem aſſumere: ut ad virtutum exercitia ſtrenui ac devoti, opera bona frequenter ſupererogare contendant. Tunc enim vitia fideliter extirpata diſcedunt, ſi virtutibus cedant. Alioquin vel ſubſidunt ad tempus ejecta, vel redeunt: niſi virtutes in locis vitiorum quæ fuerint depulſa, ſucceſſerint. Non proderit omnia reliquiſſe, niſi virtutum paſſibus tota Chriſtum intentione ſequamur. Quid juvat expeditum eſſe ad curſum, nec currere? exiſſe ad opus, & operis oblivisci? Non intrantibus vineam, ſed operantibus merces datur. Et cum in uſu virtutum omnium perfecti eſſe non valent, in aliqua ſaltem ſe ſtudeant ſpecialiter exercere, & illa quanta poſſunt perfectione obſervare. Fervorem novitiorum non decent illæ miſericordes in ſeipſis diſcretiones, & diſcretionum diſpenſationes faciles: quia indulgentiæ ſuo judicio non ſunt admittendæ, nec tamen recuſandæ

Proſp. l. 3 de vita cont. c. 3

Mat. 20

A ſunt alieno. A ſeipſo in ſeipſum, rigida debet eſſe cenſura & diſtricta ſeveritas. Ad regentem vel conſulentem, lenis & obediens in omnibus humilitas. Si alterum deſit, vel in deſide & tepido, non ſpero curſus perſeverantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, ſicut alii vitiorum. Non tamen in principio ardua ſive multa præſumant, nec ſine licentia aliquid no abile attentent: ſed a minoribus virtutibus paulatim ad majores aſcendant. Hereditas ad quam feſtinatur in principio, in noviſſimo benedictione carebit. Communem ordinis obſervantiam ſequantur: perfectioni in ſilentio & in aliis inſtitutis plenius obtinendis inſiſtant; a qua nec exemplari levium, vel negligentium aliquorum diſſolutione divertant. Optima religioſi perfectio, perfecte communia quæque conventualia ſervare. Porro hic religionem offendit, qui religionis violat inſtituta. Turpis omnis pars, univerſo ſuo non congruens. Cavet vir conſtans & honeſtus, ne conſuetudinem ordinis temerarius violator exiſtat. In victu & moribus, novitatis nota, & ſingularitatis erit diverſitas fugienda. Ante omnia caveant, ne pro inchoato iam bono ſubrepat ſuperbia, ut ſe aliis præferant, & ſe aliquid eſſe putent. Perit omne quod agitur, ſi non ſolicite in humilitate cuſtoditur. Exteriorum geſtuum diſciplinam non negligant. Diſciplina cervicem ſubmittit, ponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram ſedat, format inceſſum. Sit ergo aſpectus verecundus & ſimplex, riſus ſine cachinno, vox ſine clamore, inceſſus ſine tumultu. Erecto vel diſcooperto paſſim capite, manibus diſſolutis vel habitu non incedant. Sit eis grata non ſcurrilitas, ſeu curioſa urbanitas, ſed ſancta quædam ruſticitas, ſalva ſemper modeſtia honeſtatis. Sint ad loquendum tardi, & in voce demiſſi, & in congregationibus aut ſeniorum præſentia, vix niſi pro præſenti neceſſitate vel interrogati loquantur. Non ſint diſputatores, nec facile de auditis præſertim ſeniore præſente ſen-

In ſeipſum rigidum, in alios lenem eſſe oportet.

Seneca li. de virtut. 6 contin.

Prov. 20

B

Perfectio ſumma religioſi, communia perfecte obſervare.

Aug. l. 3 confeſ. c. 8

Superbia ſummopere fugienda novitii

C

Ber. ep. 113 ad Sophiam virginem.

Digitized by Google

ſententient. Stulti ſicut ſunt in ſenſu leves, ita & in verbo præcipites. Infra tempus probationis cum extraneis, ſive religioſi, ſive alii fuerint, abſque licentia & dato ſibi ſocio non loquantur. Religionis initium eſt linguæ frenum. Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, huius vana eſt religio. Rem aliquam, licet parvam, ſicut acum, ſive aliud, occulte, hoc eſt, ſine licentia recipere vel habere, quaſi furtum abhorreant. Superfluitatem in cibis & veſtibus, & in aliis quibuſcumque conſtanter deſpiciant: paupertatem & parcitatem quamdam in omnibus quæ ad corpus pertinent, amplexantes. Vitioſæ conſuetudini viriliter & ferventer reſiſtant: nec eam in his quæ gulæ vitium ſapiunt, ſuccreſcere patiantur. Extra communem refectionem, ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipſa neceſſitas. Sæpe quod neceſſitatis eſſe videtur, eſt vitii. Ultra duas vices in die, puerorum ſeu pecudum more comedere, potum extraordinarie frequentare, religionis temperantiam & decorem evidenter offendit. Quæ rogo religio, quæ paupertas, ſi mox ut eſuris, mox ut ſitis volito pares, ſatias appetitum, nec eum uſque ad ſtatutam horam ſcias compeſcere? Si quando tamen extra horam exactus neceſſitate quis bibit, ſedendo & ſocio præſente id faciat. Non decet ut ſtando, aut ſine teſte bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur ſileant: ſtatimque ut biberint ſurgant cum aliqua laude Dei. Reprehenſibilis admodum confabulatio, vel mora ſuperflua iuxta potum. Numquam otio torpeant, ſed ſemper aut lectioni, aut orationi, vel officio addiſcendo: aut aliis non quæ ipſi elegerint, ſed quæ iniuncta fuerint facienda intendant. Spiritum tamen devotionis, exteriores non exhauriant actiones. Devotus frater numquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur: ſed ſive comedat, ſive aliud faciat, ſanctum in animo aliquid ſemper volvat, unde ſpiritus recreetur. In ſomnum quoque iturus, ſemper aliquid in memoria ſecum deferat: in quo placide quidem obdormiat: quod nonnumquam iuvat ſomniare, & vigilantem excipiens, in ſtatum heſternæ intentionis reſtituat. Lectum intraturus pro diurnis offenſis orationem ſemper aliquam faciat, veniam petat, pectus percutiat; crucisque munitus ſignaculo, ſuum Deo ſpiritum humiliter recommendet, qui a ſomno ſurgens, cum aliquanta ſe denuo laude conſignet. Quod ſi forte eum luxuriæ pompa concuſſerit, recordetur dilectum ſuum poſitum ſuper lectum doloris, & univerſum ſtratum eius in carnis infirmitate verſatum, hæc dicens in corde ſuo; Dominus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque invocato nomine Salvatoris, & ſæpius geminando nomen ſalutis, ceſſabit quaſſatio.

Religionis initium, linguæ frenum. *Jac. 1*

Extra communem refectionem nihil ſumendum.

Otiandum numquam.

Ber. de vita ſolitaria ad fratres de monte Dei ante med.

Ber. in formula honeſtæ vitæ in fine.

Pſal. 40

Caput III.

De ordinatione circa proximum.

Ad hæc qualiter ſe habere ad proximum debeant, Hugo docet; Superioribus, inquit, obedientiam, timorem, obſequium & venerationem exhibere debemus: cum æqualibus pacem & concordiam cuſtodire, invicem obſequio, beneficio & honore prævenire. In omni actione & verbo, ſuperiorem eis locum tribuere: & ſi quando fortaſſis in aliquo negotio præire eos cogantur, cum omni humilitate & reverentia, quæ facienda ſunt non præcipere, ſed demonſtrare: & ſi eos præcedere contingat cum alacritate & devotione, quaſi ex neceſſitate ſubiecti, obedire. Inferioribus ſemper beneficium & auxilium impendere, venerationem non exigere, ſocietatem atque æqualitatem amare. Maioribus, ait, debemus per timorem ſubdi, æqualibus per charitatem obſequi, minoribus per æqualitatem coæquari. Igitur devoti fratres ſeniores ſuos revereantur ut dominos, diligant ut parentes. Qui præſunt in Domino, ſunt (ſecundum Apoſtolum) amplius in charitate habendi. Sane (iuxta Hugonem) reverentia ſine amore ſervilis eſt: & amor ſine reverentia puerilis iudicari debet. Propterea docet Sanctus,

Hugo a S. Vict. t. 2 inſt. Mon. ad Novit. cap. 5 in initio.

Seniores honorandi

1 Tim. 5

Hugo ubi ſup. in pr. cap. 5

S. Bened. in Reg. c. 63

ctus, ut tranſeunte maiore minor ſurgat, & det ei locum ſedendi. Non præſumat, inquit, minor conſidere, niſi præcipiat ei ſenior ſuus: Prior hic ponit converſio, vel gradus officii ſeniorem: quamquam & ætas ſit juxta legem Domini honoranda. Sic enim ſcriptum eſt, Coram cano capite ſurge: & honora perſonam ſenis. Diſcretio tamen caute pro loco & tempore, ac ſine reverentiæ congruæ detrimento, venerationem modificat. Habendus eſt modus in omnibus, nec vitioſam quidem ſuperſtitionem admittens, nec ſuperſtitionis evitandæ prætextu, humilitatis aut morum ſanctionem evacuans. Obedientiæ ſe totos ſubiiciant. Sit homo interior totus Deo, ſit exterior totus Prælato ſubjectus. Quidquid ſuperior eis vel præpoſitus, vel inſtructor injunxerit, quaſi divinitus imperatum, ſtatim ut veri obedientiæ filii devote adimpleant. Quidquid ſtatuerit, inviolabiliter ſervent: ſcienterque aliquid tranſgredi ſacrilegium putent: & ſalutare credant quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia eſt in incipiente maxime indiſcreta, ideſt, non diſcernere quid vel quare præcipiatur: ſed tantum ad hoc niti, ut fideliter & humiliter fiat quod a maiore præcipitur. Novitium prudentem incipientem & ſapientem, in cella diu poſſe conſiſtere, & in congregatione durare, eſt impoſſibile. Stultus igitur fiat ut ſit ſapiens. Secure per omnia obeditur, ubi contra Deum nihil præcipitur. Diſcant ergo voluntates proprias frangere, alienoque judicio & imperio ambulare. Nulla ars, ait Sanctus, abſque magiſtro diſcitur. Ad illud, inquit, tendit oratio, ut tuo doceam te arbitrio non vivendum, ſed vivere debere in monaſterio ſub unius diſciplina patris, conſortioque multorum: ut ab alio diſcas humilitatem, ab alio patientiam: hic te ſilentium doceat, ille manſuetudinem. Non facias quod vis; ſubiiciaris cui non vis. Laſſus ad ſtraſtum venias, ambulanſque dormites, & necdum expleto ſomno ſurgere compellaris. Nihil abſque inſtructoris conſcientia faciant, vel quocumque eant, cui ab aliis etiam ſupe-

Lev. 19

Quidquid a prælato præcipitur quaſi divinitus imperatum ſervetur.

Ber. de vita ſolitaria ad fratres, de monte Dei ante med.

1 Cor. 3

Hier. to. 1 ep. 4 ad Ruſticum monachum, in med.

Sine conſcientia inſtructoris nihil agendum.

A rioribus demandata ſibi ſignificent. In quibus ſufficit ipſe, ſemper eius licentia ſint contenti: pro his quæ inferioris ſunt, non paſſim recurritur ad maiorem. Fratres omnes & ſe invicem honore, & obſequio prævenire, & eorum defectum in officiis humilioribus implere contendant. Seniores fratres verſiculos dicere, de lumine ſervire, librum ad officium tenere, vel huiuſmodi humilia in choro & extra, quantum in ſe fuerit non permittant. Omnibus ſe ſubiicientes propter Deum, non quod ſibi utile putant, ſed quod aliis amplexantes, omnibus libenter obediant, omnibus ſatisfaciant prout poſſunt: ut in omnibus quibus utitur tranſito- B ria neceſſitas, ſupereminеant quæ permanet charitas. Quidquid agunt fideliſſime cum diligentia faciant, & tamquam Deo, non quaſi hominibus ſervientes. Non æſtiment alios fratres, qui diutius in ordine laboraverunt, ſecum ex æquo laboribus occupandos, præſertim cum de ſe humiliter ſentientes, pie debeant credere, quod ſancti viri plus Deo placeant quieſcentes, quam ipſi quantumlibet laborantes. Erubeſcant ſe neſcire, quod in obſequiis religioſe eſt ſciendum. Quod igitur neſciunt, ſtatim exercitio magiſtrante addiſcant. Sint præcipue ad ſerviendum communitati promptiſſimi. Si lumen in Eccleſia, in officinis, aut aqua in C fratrum lavatorio deſit; continuo de his & ſimilibus neceſſitati provideant. Ad obſequium advenientium fratrum, qui ſicut Angeli, immo ſicut Chriſtus in eis veniens, ſunt ſuſcipiendi, cum omni devotione feſtinent. Et quia fratribus hoſpitibus, ſecundum quod religionis honeſtas & conſuetudo requirit, prius orandum eſt, quam fratribus ſocientur in pace, quam cito ab oratione ſurrexerint ad eorum deoſculandas manus, maxime ſi fuerint ſacerdotes, devote occurrant & humiliter genuflectant. Nullum fratrem puro appellent nomine: nec niſi fuerit patriæ conſuetudo tuiſent. Nulli prorſus, quantum in eis eſt, materiam præſtent moleſtiæ alicuius: ſed omnia quæ neceſſaria & utilia æſti-

Aug. in regula c. 34

Fratres hoſpites cum charitate excipiendi.

Digitized by Google

mant, bono pietatis & charitatis componant. Quid pace honeſtius? quid unitate jucundius? aut commodius ſocialitate? quid charitate melius, aut pretioſius invenitur? Glorioſiſſimum quidem & potiſſimum liberalis animæ, & conſcientiæ bonæ indicium, pacem proximi cuſtodire: omnem quantum poſſibile eſt fratrum ſcandali occaſionem vitare, verecundari ſi ſocium vel per ſurreptionem offendis. Si quem adverſum ſe fratrem motum, vel leviter ſenſerint, quieſcere neſciant, quouſque ipſum humili ſtuduerint ſatisfactione placare. Ad extraneos ſi quando procedunt, in verbis eorum, inceſſu & habitu, modeſtia fulgeat diſciplinæ: breviter & pauca loquantur, caput decenter operiant, manus abſcondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ oſculum, & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro perſonis quæ in domo, vel in via fratrum ſe orationibus recommendant, ſtatim poſt earum abſceſſum orationem faciant ſpecialem. Defunctis fratribus, audito eorum tranſitu, quam citius poſſunt ſubveniant, & debitum ſaltem obſequium ſolvere nulla occaſione poſtponant. Talia ſiquidem non abſque pertimeſcendæ offenſæ periculo negliguntur.

Pacem cum hominibus habere liberalis animi, & bonæ conſcientiæ indicium.

Orandum mox pro illis qui preces eſt flagitaverint.

Caput IV.

De rerum cuſtodia.

Res quas tenent, præcipue libros, munde teneant & honeſte. A tactu libri nudam cohibeant manum: quæ licet munda, quia tamen poroſa, ipſum facile inficit & deturpat. Turpe eſt nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipſos, vel certe laternam ſuper librum legendo deducere. Semper pannus, ſi adſit, digito ſupponatur. Alioquin ita caute tangant & leniter, ut tangentes quaſi non tangere videantur. Librum ſuperflue apertum non teneant, vel incaute relinquant. Firmacula, libro paulum ſtricto, ſi violentia laxentur, apponent: violentiam ſonitus probat. Indignus eſt A libro, qui negligit cuſtodire. Solent incurii quidam, libros digitis, & veſtes præcipue in manicis munde ſervandas, ſordibus & pulveribus, vel rebus quas tractant pene indifferenter exponere: ipſas vero extremæ frequenter vilitati expoſitas, vix valent a ſociorum cibo, vix ab altari, vix ab ipſis calicis mappulis prohibere. Qui ipſis placere ſordibus cupiunt, cuſtodiæ curam curioſitatis condemnant infamia: ſuæque vitium incuriæ, virtutis ſpecie colorare nituntur. Gravia hæc homini erudito. Qui munditia gaudet, honeſtatis pulchritudine delectatur.

Libri curioſe ſervandi.

B

Caput V.

De profectu & defectu Novitiorum, ſive differentia converſorum.

Accedit hinc Neophytorum converſio differens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles, ſimplices, devoti, timoroſi, qui nihil ſibi Chriſto charius æſtimantes, voluntates proprias ei ſacrificant, voluntarie prompti ad nutum, nutu citius obedire. Ad difficilia quælibet propter Chriſtum æquanimiter perferenda parati: ſuæ quoque integritatis ſoliciti, cor ſuum per puram confeſſionem & aſſiduam orationem mundare non negligunt. Sunt in exteriori converſatione diſciplinati & humiles: ſtudent ſe in omnibus officioſos & amabiles exhibere. Siquidem ſtudere propter Deum amari, charitati ſervire eſt. Hi vero ſunt Altiſſimi filii, fideles ſanctæ religionis propagines, fratrum lætitia, conſociorum ſolatium, ſui gloria inſtructoris. Nam gloria patris eſt filius ſapiens. Sunt & alii duræ cervicis, diſciplinæ inſuſceptibiles, manſueſcere neſcientes, tepidi, curioſi, ſuperbi: qui quam ſuavis eſt Dominus, non guſtantes, ſæculari dumtaxat depoſito habitu non affectu: quoniam adhuc in moribus, in verbis, in geſtibus, & propriarum pertinacia voluntatum, ſæculo fidem ſervant. ut monſtro mirabilius ſub religioſa veſte, hominem videas ſæcularem. Hi ſunt filii diffidentiæ, adulterina plan-

Bonorum novitiorum ſigna.

Nota. Bern. ep. 90 in med.

C

Prov. 10

Pſal. 33

plantatio, fructus inutiles & acerbi, reſociorum onus & ſcandalum, ſui afflictio & confuſio inſtructoris. Juxta illud; Ira patris filius ſtultus: & confuſio patris de filio indiſciplinato.

Eccl. 22

Ponenda ſunt pauca torporis, curioſitatis & ſuperbiæ, prædictorum indicia, ut cognita devitentur. Cautior in bonis ambulas, ſi & mala non lateant. Tepidus in converſione otioſa verba, & vanas cogitationes noxias eſſe non conſpicit. Vitatis grandibus, reliqua omnia vix reputat imputanda; hebetati cordis ipſe ad conſcientiam de offenſis, ut timoris filialis ignarus, timoratos & conſcientiæ puritatem amantes, fatuos & ſuperſtitioſos ſententiat. Quod ſi a torpore mentis evigilaverit: ea quæ levia exiſtimabat, quaſi horrenda atque atrocia pertimeſcit. Vacuus gratia & tepidus, quod eſt gratiæ, ſeu minus neceſſariæ tentionis, quod diſciplinæ, quod morum, quod virtutis perfectio conciliat, negligens: illud difficile, vel certe ſuperfluum arbitratur, ægreque doctrinam ad talia patitur, doctorem nimis perfectum ironica irriſione pronuncians.

Improborum indicia. *Ber. l. 2 de conſiderat. poſt med. Iſid. de ſum. bo. l. 2 cap. 10 ſent. 2 & Ber. ad ſororem de modo bene vivendi c. 6 Iſid. ubi ſup. & Ber. ubi ſup.*

Prov. 15

Nempe ſtultus ſui patris diſciplinam irridet. ut pateat quod juxta Sapientem dicitur: Compedes in pedibus ſtulto doctrina. Animalis homo non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei.

Eccl. 21
1 Cor. 2

Tepidus in converſione remiſſus, publicos mores & doctoris monita negligit, ea quæ Dei ſunt languide operatur. Si quod inchoat bonum, vix perficit, tarde ad divinum officium, & quæque conventualia occurrit. Otio gaudet, labore vel modico læditur: & facile ſe infirmum, vel ad modicum ſe fatigatum prætendit, ſed & amore privato ſe diligens, quæ carnis ſunt ſapit, & proſequitur ex affectu. Aliorum quoque defectibus, non virtutibus hærens, ſi quid minus vel negligenter actum inſpexerit; illud in exemplum ad ſuæ velamen tepiditatis aſſumit. Ficta ei & indevota confeſſio: rara & brevis compunctio. Inſipida & ſine attentione oratio, incircumſpecta & ſine ædificatione lectio: obedientiæ moroſa & ſine devotionis affectu vix aliqualis impletio.

Iſid. l. 2 de ſum. bo. c. 10 ſen. 1

Multos enim remiſſa converſio in priſtinos errores reducit; ac vivendi torpore reſolvit: ut nonnumquam ex ore Domini evomantur.

Apoc. 3

Curioſus non curanda curat, neceſſaria negligit: & ſui oblitus aliena conſiderat, notat, & explorat. Si quod inſonuerit verbum, anhelat ſolicitus ad ſciendum: & honeſtate poſtpoſita id ab invitis & celare forſan volentibus, inverecunde requirit. Locis ſibi non conceſſis, congregationi, & collocutionibus fratrum ſe ingerit non vocatus. Cum eum abeſſe putaveris, adeſt impudens lateri, adeſt auri; ut nec ſecretum valeas occultare ſermonem. Obſervat angulos, vagis circumſpicit oculis, hæret ad ſingula quæ occurrunt. Communes obſidet tranſitus: Supervenientium & forenſium gaudet occurſu. Rumoribus & ſæcularibus verbis hauriendis & referendis intendit. Res ſibi non deputatas curioſe revolvere non requieſcit. Litteras etiam alienas ſi caſu apertas inveniat, inſpicere non veretur: quas tamen licet apertas quomodolibet inventas, vix aliquis niſi ſuperior licite inſpicit, vel aliis inſpiciendas exponit.

Litteræ alienæ non legendæ.

Rerum quoque apparatus, cura ſuperflua, curioſitatis vitium clamat. Signa vero ſuperbiæ Proſper enumerans, Hos, inquit, dolens enuncio, quos jam converſos ſuperbia occulte captivat.

Proſp. l. 2 de vita contem. c. 3 Signa ſuperbiæ.

Hi, ait, ſeniorum ſuorum non obſervant imperata, ſed judicant de ſuis negligentiis. Objurgati, aut rebellant inſolenter, aut murmurant. Simplicitatem ſpiritualium fratrum irridenter exagitant, præferri ſe etiam melioribus impudenter affectant. Obſequia delata faſtidiunt, negata pertinaciter quærunt. Natales moribus anteponunt: juniores ſuos elati deſpiciunt, conferri ſibi aliquos non credunt. Non ſervant in obſequio reverentiam, in ſermone modeſtiam, in moribus diſciplinam: habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in ſermocinatione jactantiam. Sunt in humilitate fallaces, in jocatione mordaces, ſubjectionis impatientes, temerarii in audiendo, clamoroſi in loquendo, faſtidioſi in advertendo, præſumptuoſi in docen-

docendo, effrenati deformiter in cachinnando: hæc ſunt, infert, ſuperbiæ graſſantis indicia. Superbus ſe ad omnes propriæ voluntatis impulſus accommodat; nec ſe aliis, ſed alios ſibi applicare contendit: facile ſibi fieri contumeliam iudicat, ad quam irrogandam eſt validus, ad tolerandam infirmus. Et ſe grande aliquid eſſe putans, deferre ſociis dedignatur. Legibus ſubdi, & propriam cognoſcere culpam erubeſcit. Et licet iuxta ordinis mores ſe regere neſciat, in ſuis oculis tamen ſapiens & perfectus. Ad aliorum inſtructionem, ſuæ præſertim opinioni contrariam ſtomachatur. Reprehenſus offenditur: nunc cauſam, ut inſufficientem, vel frivolam, nunc monitoris modum calumnians; ut ſi perſuadere aliquid velis, inſtabit quod modus artem, monitio ſtudium exigat: quo fit ut huiuſmodi allegationum obſitus ſpinis, ſicut ericius vel irrefragabili ratione, vel auctoritate non capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficilis, & ad correctionem impatiens, adeo interdum, ut ſe diſcipulum abnuens, ipſum etiam deputatum ſibi refugiat inſtructorem. Hæc omnia ſervi Dei quaſi peſtem mortiferam deteſtantes, perfecte ad Dominum convertantur: iuxta illud Deuteronomii: Perfectus eris & ſine macula cum Domino Deo tuo. Væ duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Si qui vero ſufficienter expectatus & monitus, mores corrigere, ac religionis formam induere negligit: præſertim ſi rebellis, aut contentioſus extiterit: non eſt proficientium numero aggregandus. Infidelis ſi diſcedit, diſcedat, ne una ovis morbida, contagione mortifera totum gregem contaminet. Perverſus & inſolens, non niſi in onus religionis & diſſolutionem admittitur.

Deut. 18 · *Eccl. 2* · *1 Cor. 17*

Caput VI.

De noviter profeſſis in ordine.

Greg. ho. 9 in Ezec.

Ad profeſſionem admiſſis ſit quam maxima cura, ne defluant. Perfecti quique magna ſe diſcretionis ſubtilitate conſpiciant, ne ad deteriora umquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur. Si curare parva negligimus, ſenſibiliter ſeducti audenter etiam maiora perpetramus. Suſceptam etiam examinis tempore diſciplinam, prudens non abiicit; immo nec ſuum continuo quaſi iam ſibi ſufficiens deſerit inſtructorem. Eget rectore novitius, eget novus directore profeſſus. Vanus & fictus ut inſtructoris curam evaſerit, inſoleſcit, aſſumit cornua, fit præſumptuoſus & audax, & quaſi vacca laſciviens a prima informatione declinat. Ceſſat oratio, tepet devotio, confeſſio peccatorum negligitur: ut putes eum aut ſui oblitum, aut non habere peccatum. Facit quidem dilata confeſſio, ut negligens mundus appareat, licet non exiſtat: dum culpas abſorbet oblivio abſolvit. Multiplicantur dum non curantur offenſæ: multiplicatæ ne diſcernantur & corrigantur impediunt. Multitudo peccatorum impedit, ne videantur. Unde piger tunc eſt maxime vitioſus, cum vitia non agnoſcit. Sic filia fatua in deminoratione erit. Juſtorum autem ſemita quaſi lux ſplendens procedit & creſcit uſque ad perfectam diem. Profeſſi ergo profiteantur profectum, præſumptionem proſcribant. Dabit ad hoc, humilitatis & paupertatis conſtantia perſeverans affectum, & curarum abiectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quæ complectitur omnia conſiderationis attentio. Summa religioſi virtus humilitas, quæ ipſum curat, perficit, & conſervat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio aut acquiritur, aut ſervatur. Virtutum ſiquidem bonum quoddam, ac ſtabile fundamentum eſt humilitas. Nempe ſi nutet illa, virtutum aggregatio non eſt niſi ruina. Et quoniam ad humilitatem humiliatio via eſt; non erubeſcant humilia, nec humilitatis officia facile reſpuant; nec impoſita recommendent. Omnis ab eis præſumptionis audacia proſcribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant: ac ſemper eorum reſpectu ſe iuniores & novitios reputent. Ad exteriora, vel honoris alicuius officia, provehi non affectent. Multos propera nimis promotio, a virtutum iam profectu per vi.

Rara confeſſio quid efficiat. · *Eccl. 12 Prov. 4* · *Humilitas ſumma virtus religioſi.* · *Bern. ep. 87 in fine* · *Propera promotio a virtutum deiicit profectu.*

Greg. l. 8 mor. c. 33 in prin.

vitium elationis deiecit. Qui mundum deſerunt, ait ſanctus, ad exteriora officia vehi non debent, niſi per humilitatem diutius in ejuſdem mundi contemptu ſolidentur. Et quia novorum & juniorum tentatio ſolet eſſe facile ſuperbire: neſcire modum humilitatis ſervare: & ſi forte in aliquo præſint officii metas excedere: ac de minimis grandia jactare: attendant ſibi ſuper his vigilanter. Non poteſt intimo conſcientiæ teſtimonio gloriari veraciter, niſi qui extrinſecas gloriolas perfecte reſpuerit. Paupertas in omnibus placeat, ne iterum ſive in libris, ſive in aliis rerum ſe velint ſarcinulis onuſtare. Perfecta rerum abjectio, a cura expedit mentem, ab infectione affectuum. Nemo in Chriſti expeditione liberior nihil habente. Si aliquibus egeant, ſtudeant parcitati. Super omnes divitias, divitem facit paupertas. Hæc quoque in victu, & in his quæ carnis ſunt maxime amplectenda. Non eſt Evangelici pauperis gaudere ſuperfluis, luxibus indulgere: & quod nec divites poſſunt, ſemper velle in omnibus abundare, nec penuriam ſcire pati. Familiaritates ſuperfluas fugiant. Eſto (ait quidam) omnibus benignus: nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Et ſanctus, Tria, inquit, religioſum quemlibet decent, pauca loqui, paucos habere familiares, & multum orare. Ubi multi familiares: ubi multæ locutiones, & ſibili ſingulares. Si familiarem admittis, ſit quem ætas, mores, diſcretio, & honeſtas inſignit & commendat. Familiaritas ſi fuerit ordinata, non erit blanda, improba, puerilis. Eſt modeſta quædam in ſancta familiaritate ſeveritas, eſt & juſtitiæ rectitudo, ut nullatenus vitium foveatur, nec pro amico proximus offendatur. Noli, ait Sapiens, pro amico inimicus fieri proximo. Sæcularium denique familiaritas indiſcreta, religioſi quietem multipliciter inquietat. Nullius gratiam munuſculis comparent. Si quid forte alicui vel cauſa exacti neceſſaria (prius religionis lege licentia præobtenta) obtulerint: honeſtas rei & utilitas pretii, religioſorum & pauperum xenium eſſe probent. Non frequentent propinquos, nec exterioribus ſe implicent curis: ſed ſalutis propriæ memores, agendæ potius pœnitentiæ vacent. Non cadat a mente profeſſio; ſed ſemper ad quid venerint, cogitent. Penſent quod de quibuſdam ait S. Gregorius: Sæpe, inquit, nonnulli apertæ pravitatis vias deſerunt, ſanctitatis habitum ſumunt: ſed mox ut prima limina bene vivendi contigerint, obliti quid fuerint, affligi jam per pœnitentiam de conſummatis nequitiis nolunt. Laudari de inchoata juſtitia appetunt: præeſſe etiam ceteris melioribus concupiſcunt. Et poſt pauca; In rebus, ait, multiplicibus occupati, atque ipſa occupatione confuſi: non ſolum perpetrata minime deplorant, ſed adhuc quæ deplorentur exaggerant. Secundum Apoſtolum. Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat cui ſe probavit. De ſancto legitur, quod quanto magis ſe ab humanis curis & colloquiis ſequeſtrabat, tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. Vitanda maxime colloquia mulierum. Non poteſt toto corde habitare cum Domino, qui mulierum acceſſibus copuletur. Charitatis obſequia libenter impendant. Charitas ſemper reddita, ſemper detinet debitorem. Hæc autem quomodo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Poſtquam vel orationi vacaverint, vel ad ſtudium ſe dederint, ad ſerviendum fratribus ſurgant: & ſi neceſſe fuerit, officiales nunc hunc, nunc illum, diſcrete tamen & prout oportuerit, juvent: ut ſecundum Apoſtolicam doctrinam & vitam, manibus ſuis laborantes quod bonum eſt, aliorum fratrum etiam corporaliter, ſi fieri poteſt, participantes laboribus, in charitatis ſemper exerceantur operibus, & cibum corporis non abſque labore comedant corporali: ut hæc ſancta conſuetudo ipſos in humilitate cuſtodiat, in fraterna dilectione, & omni perfectione confirmet. Qui communibus inſtant, ſuiſque obſequiis alios portant, ſunt corporali ſimul & ſpirituali ſuffragio ſupportandi. Merito ſinguli pro his orant, qui pro communitate laborant. In ſpiritualibus bonis Martha participet cum Maria,

Juniorum tentatio eſt ſuperbia.

Bern. ep. 43 ante med.

Paupertas commendatur.

Phil. 4

Seneca l. de 4 virtutib. c. de Continentia.

Obſerva tria quæ religioſos decent.

Eccl. 6

Munuſculis nullius gratia comparanda.

Lib. 8 mor. c. 32 in fi.

al. confiſi.

2 Tim. 2

Joann: Abbate in vita Patrum l. 1 c. 1 circa med.

Fratres laborantes adjuvandi.

1 Th. 4

Luc. 10

ria, quæ utique ſunt ſorores, & æqua ſit pars deſcendentis ad prœlium & permanentis ad ſarcinas, & æqualiter dividant. Qui nobis corporaliter obſequuntur, juſte ſortem in neceſſariis ſpiritualiter aſſequuntur. Rurſum communitatis operibus, familiaria nemo præponat. Charitas (de qua ſcriptum eſt) non quærit quæ ſua ſunt: ſic intelligitur, quæ communia propriis, non propria communibus anteponit. Conſiderationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem noſtra tendit profeſſio, regnum Dei, vel potius ipſe Deus. Directio qua illic tenditur, mentis eſt puritas, ad ipſum principaliter directiva. Hærendum jugiter his duobus. Neceſſe eſt enim mentem conſiderare quo recurrat, cuique principaliter inhæreat. Non hærentem enim per ſingulas horas atque momenta pro incurſuum varietate mutari, atque ex his quæ extrinſecus accidunt in illum ſtatum reformari, qui primus occurrerit, neceſſe eſt. Hinc eſt, quod multos pro Chriſti amore maxima contemnentes, priſtinum tamen affectum in minimis retinentes pro graphio videmus, acu vel calamo commoveri. Iraſcuntur mobiliter & inflantur, velut qui non habent Apoſtolicam charitatem. Qui ſi contemplationem mundi cordis fixam tenerent; numquam pro parvis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac pretioſis incurrerent opibus, eaſdem penitus abiicere maluerunt. Unde liquet perfectionem non ſtatim facultatum, ſeu dignitatum abjectione contingi, ubi non fuerit charitas illa, cujus Apoſtolus membra deſcribit, quæ in ſola cordis puritate conſiſtit. Nam quid eſt non æmulari, non inflari, non irritari, & reliqua: niſi cor perfectum atque mundiſſimum Deo offerre, & intactum a cunctis perturbationibus cuſtodire? Quidquid

1 Reg. 30

Communitatis opera omnibus præferenda.

1 Cor. 10
Aug. reg. cap. 24

Finis profeſſionis noſtræ Deus, ad quem venitur mentis puritate.

Forte leg. Qui ſi contemptum mundi corde fixum.

1 Cor. 13

Puritas mentis ſtudioſe ſectanda

A ergo nos ad hanc puritatem poteſt dirigere, tota virtute ſectandum eſt. Quidquid autem ab hac poteſt retrahere, quamvis neceſſarium & utile videatur, ut pernicioſum & noxium devitandum. Sine via tendentibus, labor eſt itineris non profectus. Operantur & ſervant quam maxime puritatem, perfecta humilitas & expeditio mentis a terrenis. Erit denique ut purus animus pura Deum oratione frequentet, frequentando guſtet, guſtando probet quam ſuavis eſt Dominus. Erit denique ut divino inebriatus amore, totam in Deum conſiderationem inflectat: toto in ipſum B deſiderio pergat: nihil ei ſit dulcius, nihil jucundius in hac vita, quam vacare & videre: quoniam ipſe eſt Deus, quod eſt in partibus conſiderationis potiſſimum. Affecta ſic anima comprehendit, complectitur & ſtringit, & tenet, dicens: Tenui eum, nec dimittam. Puritas itaque via eſt regia, per quam ad ſponſi amplexus, per quam tandem ad patriam pervenitur. Per hanc tandem veri Iſraelitæ de virtute in virtutem donec videatur Deus deorum in Sion, deſiderii greſſu indeclinabili gradiuntur; Chriſtum ſuper omnia diligunt, C nihil ejus amori præponunt in via, quem habituri ſunt mercedem in patria. Et nunc ego, qui licet admodum imperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis ſimplicibus aliqua hæc documenta congeſſi, pulchrum depingens hominem, pictor fœdus: eos ſupplex per Dominum obſecro, ut me ſibi & ſi minus proficuum, tamen benevolum attendentes, in orationibus ſuis mei meminerint peccatoris: quatenus eis orantibus meorum veniam peccatorum aſſecutus, in potentias Domini, una cum eis merear introire, ipſo miſericordiarum Domino id præſtante, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 33

Pſal. 45

Cant. 3

S. BO.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, DE PROFECTU RELIGIOSORUM.

LIBER PRIMUS.

PROLOGUS.

COllationes meas, quas pro exhortatione ad novitios noſtros, vel ad alios religioſos aliquando facere ſolebam, ſimul pro aliqua parte collegi: & in unam continuam materiam, quaſi profectus ſpiritualis formulam ordinavi tribus de cauſis. Una, ut eiſdem novitiis noſtris, quibus priorem formulam ſcripſeram de exterioris hominis compoſitione, tam intra domum quam extra, etiam de interioris hominis reformatione aliqualem notitiam oſtenderem ad profectum: quæ reformatio conſiſtit in vitiorum expugnatione, & virtutum aſſuefactione: ut & mores & omnes affectus & ſenſus interiores, prout eſt poſſibile, Deo conformentur. Altera cauſa eſt, ut ea quæ religioſis prædicare ſolebam, ſimul collecta promptius ſi quando indiguerim, ſub compendio invenirem. Propter quod etiam per plures particulas iſtam diviſi formulam, & per capitula ſingulas particulas diſtinxi, ut facilius invenirem quæ quærerem. Tertia, ut interim dum iſta ſcriberem vel legerem, tempus non inutiliter expenderem, memoriam ſpiritualibus cogitationibus occuparem, intellectum ad videndum clarius interna ſpiritualis ſtudii ſecreta dilatarem, affectum ad virtutis profectum & devotionis fervorem accenderem, corpus ab evagationis diſcurſu reſtringerem, negligentias & peccata mea hujuſmodi labore purgarem: & ut quæ meditando inveni, ſcripta legerem, ne oblivio aboleret. Et quia non potui in otio & quiete iſta colligere, ſed vagando per diverſas terras, vix vel A raro propter multas occupationes habui opportunitatem ſcribendi modicum, ideo multa non ibi poſui ut volui: quia diſtractus animus ad plura, non valet ſubito ſe ad unum plene colligere, qui etiam cum jam aliquantulum ſe cœperit congregare, ſtatim cogitur iterum ad illa foras egredi, & ſe relicto ea quæ vix videre incœperat obliviſci, ſicut qui de foris veniens internam cellam ingreditur, ſi diutius ibi moratur, incipit clarius videre quæ prius non vidit: ſi autem B citius exeat, iterum ad ea videnda cæcatur. Quidquid igitur ibi reprehenſibile videatur, ignoſcatur imperitiæ meæ, excuſetur præſumptio: cum hoc non tantum pro aliis, ſed etiam pro me principaliter & pro novitiis & rudibus in via Dei, meique ſimilibus intenderim inchoare.

Cauſas explicat hujus operis

ALIUS PROLOGUS.

IN priori formula Novitiorum, quam quibuſdam novitiis noſtris ſcripſi de exterioris hominis compoſitione, C aliquam formam eis propoſui, ſecundum quam ſe regerent tam in domo quam extra. Nunc de interioris hominis, id eſt, mentis reformatione, ad quam omnis vera religio ordinari debet, aliqua eiſdem, ſicut promiſi, tradere diſpono, verbis indoctis & materia inordinata. Eſt autem ratio quare corporalis exercitatio præcedit ſpiritualem: quia homo ab intimis & ſummis cadens per peccatum, in hæc exteriora & viſibilia dilapſus eſt. Et quia jam non intelligit niſi corporalia, ideo ibi primo nititur reſurgere ubi jacuit, & paulatim erigere ſe ad ſpiritualia & divina, ad quæ conditus

tus fuit. Ideo quamdiu religioſus nondum incœperit intelligere & ſapere quæ ſunt Spiritus Dei: ſed in exterioribus obſervantiis adhuc putat totum conſtare quod ad veram religionem pertinet: novitius eſt, etiamſi pluribus annis ſtetit in habitu religionis. immo juxta Apoſtolum animalis dicitur, qui nondum percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. Ex hoc perpende, duos eſſe novitiatus in religione. Unus terminatur, quando completo tempore probationis promittit obedientiam & ſtabilitatem in ordine per verba. Alter durat quouſque religioſus ſtatum bene vivendi in conſuetudinem convertit: quod tunc fit, cum tam verbis, quam factis promittit ſe ſtabilem in ordine permanſurum. Quamdiu enim fluctuat mente, & nondum ſtabiliter apprehendit viam ſtudii ſpiritualis, & modo vult hoc, modo illud, neſciens quid potius eligat, incipiens eſt, nondum proficiens. Stet tamen conſtanter in bona voluntate, & attendat quare venerit, & ad quid: & opus jungat voluntati: & cito incipiet videre viam qua pergat ad Deum.

1 Cor. 2

Novitiatus duo.

Caput I.

De quatuor cautelis Novitiorum.

Quatuor autem ſunt in quibus novi & incipientes cauti debent eſſe, ſi volunt proficere. Primum, ut ab illa voluntate qua ad religionem venerunt, & a primo novitiatus fervore non tepeſcant: ſicut cuidam in Apocalypſi improperatur: Habeo adverſus te pauca, quod charitatem primam reliquiſti: quapropter pœnitentiam age, & prima opera fac. Charitatem primam relinquunt, qui cum primo ſint ferventes & devoti ad omnia, poſtea tepidi effecti & deſides, tradunt ſe levitatibus, & vitia quæ expugnare venerant, permittunt ſibi dominari, ſervientes Deo pro ſuo libitu, non pro ejus beneplacito voluntatis. Unde Dominus filiis Iſrael præcepit. Mementote diei hujus, in qua egreſſi eſtis de Ægypto.

Prima cautela, ut primus novitiorum fervor non extinguatur.

Apoc. 2

Exod. 13
Agathonis Abbatis conſilium

A Dies qua de Ægypto egredimur, eſt bona voluntas qua educimur de ſæculo. Hujus ſemper meminiſſe debemus; ut a fervore illius numquam retrocedamus. Unde quidam volens religionem ingredi de ſæculo, quæſivit a quodam Sancto patre quomodo vivere deberet. At ille dixit ei: Vide qualis primo die fueris, & ſic ſemper vive. Hoc eſt, conſidera ſtatum voluntatis tuæ in prima die qua religionem intrare diſpoſuiſti: quam humilis tunc fueris, quam paratus tunc obedire ad omnia tam aſpera quam deſpecta: quam patiens ad correctiones & penurias, & labores, quam verecundus & timoratus, quam ſollicitus ut emendares vitam tuam, & B etiam dies quos in ſæculo perdidiſti recuperares: quam parum curans rumores ſæculi quærere, vel referre; nec detractionibus intentus, nec aliquibus curioſitatibus occupatus; & quomodo fugiſti & abjeciſti omnes carnales affectus, & effectus: & te totum obtuliſti Domino holocauſtum vivum, ut nihil deinceps in te vivat de vita peccati; ſed tota mactetur & immoletur Domino obedientiæ ferro per ſacerdotis miniſterium, id eſt, prælati tui. Secundum hanc formam: ſemper poſtmodum ſtude vivere, ne aliter in ſchola religionis dediſcere & retrocedere magis quam proficere videaris. Sicut illi qui vadunt ad ſtudium litterarum, & tempus vane conC ſumentes redeunt domum, expenſas ſolum computant conſumptas, quia quid profecerint non apparet: ſic & nos quando tempus in religione expenſum computamus, & profectus virtutum exiguus eſt, cum forte in novitiatu devotiores & ferventiores fuerimus, quam poſt plures annos. Hoc enim eſt verecundum, & valde nocivum *ad* Heb. 5. Cum deberetis magiſtri eſſe virtutum propter tempus, quo diu in religione fuiſtis, rurſum indigetis, ut vos doceamini, quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei: & neceſſe habetis doceri ſicut rudes novitii, quomodo incipiendum eſſet ſervire Deo, & facti eſtis qui mollibus blandimenta puerilium conſolationum, & carnalium foveri indigeatis, & fortia exercitia virtutum

l. 4 Vitas patrum par. 10 c. 3

ad pœnitentiam.

Simile

Heb. 5

pa-

Digitized by Google

pati non valeatis, in duris reprehenſionibus, & contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus pro Chriſto. Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt tam meritis quam virtute. Secundum eſt, a quo incipiens debet eſſe cautus, ne moveatur malis exemplis tepidorum ad imitandum ea: ſicut quidam infirmi ſpiritu videntes alios apud ſe deſides in ſervitio Dei, otioſos & verboſos, elatos, & rebelles, ambitioſos & aliis modis vitioſos, dicunt apud ſemetipſos: Si aliis hoc licet, quare non & mihi? Et proniores ad malum, exemplum ſumunt de his quos deteriores vident, & gaudent ſe ſocios inveniſſe vitiorum, ne ſoli poſſint erubeſcere: quia ſi parcitur aliis, volunt & ſibi in ſimilibus parci. Contra hoc devotus Dei ſervus apud ſe reſpondere debet: Ego veni pure pro Deo, non pro aliquo alio: & ideo nolo aliquem ſequi ad hoc, ut a Deo retrocedam: quia ſi tantos hic dyſcolos ſciviſſem, numquam ſocietatem eorum elegiſſem. Unde ſolus illos imitari debeo qui ad hoc informant me, propter quod religionem intravi, id eſt, aut apprehendam Deum, & ſatisfaciam ei de peccatis meis, ut promerear gloriam ſempiternam. Pictor & artifex, notabile opus volens facere, quærit non alia quam meliora exemplaria quæ poteſt habere; & viator non quærit viam ab ignorantibus, ſed a ſcientibus eam, ideo noli imitari malum, ſed bonum. Tertium eſt quod cavere debet, ne judicet temere facta aliorum, maxime ubi neſcit qua de cauſa, vel intentione fiant. Sicut enim non videmus aliorum cogitationes, ita nec intentiones eorum, quare hoc, vel hoc fiat. Unde quidquid aliquo modo poteſt excuſari, ſemper ad meliorem partem interpretemur, ſi volumus tranquillum cor nobiſcum habere, & cum aliis, & alios non turbare, & Deum non offendere: quia ſæpe judicamus malum eſſe quod in ſe non eſt malum, & peccamus per temeritatem, uſurpando nobis judicia Dei de occultis cordium. Magiſtri noſtri vice Dei aliquando id poſſunt judicare per

Heb. 5

Secunda cautela, ne quem permoveant mala exempla.

Simile

Tertia cautela, neminem judicare.

A conjecturas circumſtantes: alios non expedit per nos eſſe judicandos, donec plene eruditi in omnibus per donum diſcretionis ſpirituum, & vere ſpirituales effecti omnia dijudicemus, & nos a nemine judicemur; ſicut clare videns cæcum videt, nec tamen a cæco videtur, cum cæcus non videat ſeipſum. *Ad Rom*, 14. Tu quis es qui judicas alienum ſervum? ſuo domino ſtat aut cadit. Sæpe enim merentur temerarii judices aliorum, ut ait in ſimilibus, aut gravioribus exceſſibus cadere permittantur: ut diſcant ex ſua infirmitate compati alienæ. *Luc.* 6. Nolite judicare, & non judicabimini, &c. Eſt tamen differentia inter timorem & ſuſpicionem, temerarium judicium & juſtum. Timor eſt

B ſecundum iſtam acceptionem, quando nihil mali ſuſpicor de aliquo, timeo tamen, quod malum quod nondum evenit, poſſit evenire, niſi caveatur. Sicut cum obfirmantur ſeris monaſteria, & juvenes prohibentur ab incautis familiaritatibus: non quia malum jam velle facere præſumantur, ſed timetur mali occaſio, ſi non præcaveatur. Suſpicio eſt, quando ſine rationabili præſumptione reputo aliquod factum eſſe malum, vel aliquem velle male facere, & non eſt ita, hoc vitium eſt etiam ſæpe peccatum. Judicium temerarium eſt, quando credo aliquid factum mala intentione, quod potuit & alia fieri intentione,

C cum actio ſit in ſe indifferens. Et hoc vitium eſt: quia cordis intentio judicatur, quæ ſoli Deo eſt manifeſta. *Jer.* 17. Ego Dominus ſcrutans corda & probans renes. Juſtum judicium eſt, quando inexcuſabilibus conjecturis aliquid diſcernitur eſſe malum, vel quando ipſe actus eſt in ſe malus & illicitus: ut cum video aliquem hominem occidere injuſte: vel tales conatus ad peccatum, qui ſemper ſunt illiciti & incongrui. Quartum, in quo cauti debent eſt novitii, eſt, ut non frangantur adverſitate vel tentatione, ſed cogitent, quia ad hoc venerunt, ut omnia quæ eis in hac vita poſſunt accidere, ſuſtineant propter Deum, ſicut qui intrat bellum, ſcit quod non quietem & delicias, ſed laborem & vulnera oportet

1 Cor. 2 *Rom.* 14

Luc. 6

Timor.

Suſpicio quid.

Judicium temerarium.

Jer. 17 Judicium juſtum.

Quarta cautela non frangi aliqua adverſitate.

tet

Digitized by Google

tet eum expectare. Unde & in Ecclesiastico *cap.* 2. Filì accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, deprime cor tuum & ſuſtine. *Act.* 14. Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei. *Luc.* 24. Oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam: ergo adverſitas eſt via ad regnum Dei, & qui recuſat viam, recuſat ad regnum pervenire.

Eccl. 2

Act. 14

Luc. 24

Caput II.

De quatuor tentationibus.

Tentatio autem quadruplex eſt, quaſi quatuor venti a quatuor plagis flantes, qui movent tempeſtates in hoc mari hujus ſæculi, & navem cordis quaſſant & jactant fluctibus. A carne, a mundo, a diabolo, & Deo procedunt tentationes. Primo a carne tentamur, quando naturalibus vitiorum moribus ad peccandum ſolicitamur: ut cum luxuria vel gula nos tentat. Item a carne tentamur, quando delicata caro noſtra horrendo labores retrahit nos, ne in ſtudiis ſpiritualibus & virtutum conatibus, ſicut expedit, exerceamur. Et ſic dupliciter impugnat nos caro, dum aut appetit mala, aut retardat ad bona. Licet autem ira, & invidia, & inanis gloria non videantur eſſe in carne, ſed in ſpiritu, tamen a carnis corruptione trahit corruptio ſpiritualium affectionum. Et licet dicatur, quod dæmones hujuſmodi vitia ſuggerant hominibus: tamen nos habemur tentationum materiam intra nos: ut etiam ſi non adeſſent dæmones, ipſa tamen concupiſcentia noſtra pareret peccatum, ſi ei conſentiretur. In nobis eſt omne quo peccamus, Cogitationes enim & mentis affectiones, & voluntates, & membra corporis noſtri, illa ſunt quibus meremur & demeremur. Iſta dedit nobis Creator quaſi quædam iuſtrumenta virtutum, quibus bona opera faceremus, & manſiones nobis in cœlo ædificaremus, & ipſi Creatori noſtro militando per ea, quaſi armis muniti hoſtem noſtrum diabolum impugnaremus. Ipſe vero diabolus contra nos inermis eſt: & ſolis aſtutis ſuggeſtionibus nos impugnat, ſuadendo ut peccemus, non cogendo. Benignus enim Conditor noſter non dedit hoſti noſtro poſſe nos vi ad peccatum impellere: quia nimis fortis eſſet contra nos fragiles, & vix poſſemus ſine peccato ſubſiſtere; ſed tantum permittit eum nobis mala ſuadere. In noſtro autem arbitrio eſt, ſi velimus ei conſentire. Inſuper præmunit nos ponens inimicitias implacabiles inter ſerpentem & hominem: ut quidquid ſuaderet nobis, non reciperemus quaſi utile, ſcientes quod numquam dabit nobis fidele conſilium tam crudelis inimicus noſter, cui nihil ſufficit de nobis citra æternam damnationem noſtram. Cum ergo ſuadet nobis peccatum, quodammodo exigit a nobis, ut præſtemus ei arma noſtra, quibus nos occidat: vel ut ipſa arma, ſi ei præſtemus, hebetet & retundat, ut nobis minus apta fiant & utilia, & minus acuta & efficacia ad ipſum per ea impugnandum. *Verbigratia*. Cum immittit nobis cogitationes perverſas, & ſuadet ut malum faciamus, vel loquamur, nonne quaſi aperte videtur homini dicere: Inermis ſum ego contra te, non habeo unde te lædere poſſum, niſi tu præſtes mihi arma tua, ut te vulnerem & occidam. Præſta ergo mihi cor tuum ad pravas affectiones vel cogitationes malas, linguam ad loquendum iniqua, & manus & alia membra ad actiones & opera prava, quibus lethale vulnus in anima accipias, & gratiam Domini Dei tui perdas, & gloriæ cœleſtis merito ſpolieris. Neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato; ſed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo. Stultus vero eſt qui ei conſentit ad hæc damna ſua: & ſibimet imputet potius quam inimico ſuadenti, qui more hoſtis hoſtiliter ſecum agit. Mundus etiam dupliciter tentat nos: ſive offerendo nobis ea quibus ad ſe alliciat, ſcilicet honores, divitias, voluptates, curioſitates, adulationes, & hujuſmodi: ſive quibus nos terreat, ut perſecutiones, con-

Tentatio a carne.

In nobis eſt omne, quo peccamus.

A

Hoſtis noſter inermis eſt, & nos cogere nequit.

Gen. 4

Gen. 2

B

C

Rom. 6

Tentatio a mundo.

contumelias, & ſimilia. Utroque modo multos retrahit a Deo, quos aut amore ſui, aut malo timore retinet in peccato. Diabolus vero licet in omnibus tentationibus tentator ſoleat eſſe, tamen ſpecialiter duabus tentationibus infeſtat nos, & maxime magis probatos in ſervitio Dei, cum aut fidem veram conatur nobis auferre, & ſpiritu blaſphemiæ ſubvertere. Et hujuſmodi cogitationibus nos infeſtat, quas naturaliter abhorremus, ut deſperatione, vel noſtri occiſione, & ſimilibus: licet quandoque & aliis ex cauſis iſta proveniant: aut cum mala ſub ſpecie boni perſuadet: quo improvidos, quos aliter non poteſt decipere, callide ſupplantet, & a bono deiiciat. Et hoc eſt quod in Pſalmo dicitur: Dæmonium meridianum, vel juxta Apoſtolum, Angelus ſatanæ qui transformatur in Angelum lucis, quia cum ſit princeps tenebrarum, & auctor malorum, ut aſtute noceat, ſimulat ſe bona docere, & quaſi lumen oſtendere; ut ad tenebras peccati perducat. Deus autem numquam tentat in malo, quia non lætatur in perditione noſtra, qui omnes homines vult ſalvos fieri. Sed tamen dicitur quandoque tentare aliquos, cum aut flagellat eos in præſenti ad profectum eorum, & aliorum exemplum, ſicut Job & Tobiam: aut cum probat eos aliquibus arduis virtutum exercitiis; ſicut tentavit Abraham, jubens eum immolare unigenitum ſuum, hæredem divinæ repromiſſionis: ut oſtenderetur magna devotio obedientiæ Abraham, & fidei ad Deum: quia nec hoc modo hæſitavit de ejus promiſſione, quin impleret etiam de occiſo, ſicut pollicitus erat ei. Harum tentationum oportet nos quaſdam maxime reſiſtendo ſuperare: ut ſpiritualia vitia, ſcilicet iram, acediam, ſuperbiam, & invidiam: quaſdam vero fugiendo melius evadimus quam pugnando: ut luxuriam, gulam, avaritiam: licet etiam pugna contra eas ſit neceſſaria. Sed tamen non eſt tutum diu cohabitare ſerpenti: nam multo tutior eſt caſtitas longe a mulierum frequentia ſemota, quam in medio earum. Facilius etiam abſti-

Tentatio a diabolo.

Nota.

Pſal. 90

2 Cor. 11

Tentatio a Deo.

1 Tim. 2

Gen. 22

Rom. 4

Tentationes quomodo vincendæ.

A nemus a delicatis cibis & potu, vel ab eorum ſuperfluitate, quando non videmus nec habemus, quam cum eis abundamus: & qui omnia reliquit propter Chriſtum & voluntariam paupertatem elegit, minus infeſtatur a curis avaritiæ, quam qui retinet divitias, ſemper anxius quomodo eas augeat & ſervet. Spiritualia autem vitia etſi quandoque ex fuga videantur quaſi remiſſius & rarius infeſtare, dum deeſt occaſio impugnandi: tamen poſtea orta occaſione durius ferire ſolent; ſicut leo diu catenatus amplius fremit, cum fuerit emiſſus. Tentationes vero contra fidem, & de ſpiritu blaſphemiæ, & ſimiles, nec fugere poſſumus, nec repugnando B vincere: quia quanto plus indignamur nobiſmetipſis, & diſputamus cum eis, tanto magis refricatur earum rubies & accenditur. Sed nec curandæ ſunt, nec timendæ: tantummodo non conſentiatur eis, & patienter earum infeſtatio quaſi quoddam diabolicum ſuſurrium ſupportetur, quod aliter compeſci non poteſt. Non ſolent bonis periculoſæ eſſe tales tentationes, ſed ſunt ſæpe præſagia futuræ amplioris gratiæ conſolationis, & vitiorum purgatrices, & magni meriti operatrices. Divinæ vero caſtigationes humiliter & patienter tolerandæ ſunt, & juſſionibus ejus devote obtemperandum eſt: ut & fortes ſimus in fide, & mandatis ejus numquam declineC mus. Poſſent etiam plures tentationum ſpecies inveniri a ſtudioſis, ſed ad præſens iſta ſufficiant. Sunt tamen quidam qui ſibimet texunt laqueos tentationum, priuſquam tentator accedat, & quodammodo procurant ſibi unde tententur: ut qui ſponte cogitationes pravas verſant in corde. Et hæ ſunt in tantum validæ, quod poſtmodum in delectationem verſæ & roboratæ difficulter expelluntur. Item illi qui familiaritates incautas feminarum admittunt, quarum affectus ita inprimitur cordi, ut vix poſtea evellatur: & ita de ſimilibus. Aliqui ſibimet aſſumunt materiam, unde poſtea occaſionaliter oritur eis turbatio & tentatio periculoſa. Quidam vero non habentes cauſam tentationis, ex ſola ſuſcipione vana ſomniant

Tentationes blaſphemiæ non curandæ.

Suſpicio tentationes generat.

Digitized by Google

niant ſibimet tentationis procellam, & hoc fit aliquando inter imperfecte bonos, inter quos fit turbatio & contentio; non ad radice malitiæ, ſed ex ſola vana ſuſpicione, dum uterque nullius odii ſibi conſcius eſt adverſus alterum, nec intendit eum in aliquo lædere: ſed ſuſpicatur alterum erga ſe invidia ſtimulatum incedere, & ei inſidiari, cum tamen hoc in nullo recolat ſe erga eum meruiſſe. Ille vero e contra nihil ſibi conſcius de his conqueritur, quod iſte ſibi injurietur ſine cauſa: & incipit etiam ipſe facta alterius ponderare, quaſi adverſarii ſui: & ſic uterque inflammatur odio contra alterum, cum neuter voluerit lædere: ſed tantum ſuſpicatus ſit, & vane, quod alter alterum voluerit lædere ſine cauſa. Et ita quandoque gravis turbatio oritur de modica ſcintilla, diabolo eam ad magnum ignem rancoris & odii conflante. Qui ideo imperfecte boni dicuntur: quia in eo ſunt aliquatenus boni, quod non intendunt proximo ſuo malum facere; & in eo a bonitate deficiunt, quod nimis proni ſunt de alio malum ſuſpicari ſine cauſa ſufficienti: & in eo efficiuntur minime boni, quod ex quacumque cauſa ad odium contra fratrem & proximum provocantur.

CAP. III.

De tribus generibus Religioſorum.

TRia ſunt autem genera religioſorum. Primi boni, ſecundi meliores, tertii optimi. Hi ſignantur per tres familias Levitarum, Gerſonitas, Meraritas, Caathitas, qui præ ceteris filiis Iſrael deputati erant ad cultum ſanctuarii, ſicut religioſi præ ceteris fidelibus in Eccleſia ſpecialius videntur divino cultui mancipati, differentes tamen habentes donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt eis, & ſecundum quod quilibet ſtuduerit proficere ad virtutes. Nam ſecundum quod quiſque ſe humiliat, aut habilitat ad gratiam per ſtudium virtutum, juxta hoc infunditur ei ſpiritus gratiæ in præſenti, & gloria in futuro dabitur ei. Si

Num. 4

A ſummos in virtutibus fueris imitatus, cum ſummis in gloria collocaberis: ſi medios, cum eiſdem locaberis: ſi infimos, etiam cum infimis poneris. Omnes alta deſideramus præmia: ſed pauci perſeveranter ſtudent ad alta virtutum exercitia. Gregorius. Ad magna præmia perveniri non poteſt, niſi per magnos labores. Nota quod non dicit per graves labores, ſed per magnos, id eſt, ad virtutes magnas promoventes, vel magnæ utilitatis, & ſi non ſemper magnæ auſteritatis. Guſtata namque utilitas & ſuavitas virtutis, lenit pondus. Primi religioſi deſignati ſunt per Gerſonitas, qui in profectione caſtrorum portabant cortinas, & tectum tabernaculi, & vela, & quæque tactu mollia, & ere-

Greg. ho. 37 in Evang.

Gerſonitæ quos deſignent religioſos.

B ctione caſtrorum ad occidentem poſt tabernaculum caſtrametabantur. Tabernaculum eſt vita Jeſu Chriſti, & morum ejus converſatio, quam nemo pene in hac vita valet imitando portare: cum ipſe non ad menſuram acceperit ſpiritum ſanctitatis & ſapientiæ: ſed omnem plenitudinem, de qua nos omnes accepimus, particulariter ſecundum menſuram donationis Chriſti, alius quidem ſic, alius vero ſic: dum unus imitatur eum in hoc dono, alius in alio, donec omnes in patria occurramus in virum perfectum & menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: ubi quiſque lætabitur in cæleſti manſione ſecundum meri-

Joan. 3
Joan. 1
Epheſ. 4

C tum ſuum & ſtudium, quo hic vitam Jeſu Chriſti fuerit imitatus. Primi igitur religioſi fugiunt ardua & auſtera ſtudia ſanctitatis, ſed levia exercitia aſſumunt, & laxam vitam ſervant quoad corporis commoda, quantum licet ſalva ſalute: quibus ſufficit, quod tantummodo caveant a peccatis mortalibus. Et tales proclives magis ſunt ad lapſum peccati: quia ſicut dicit beatus Gregorius: Illi ſoli in illicita non cadunt, qui ſe etiam a licitis reſtringunt. Arcta eſt via quæ ducit ad vitam & alta: & qui incaute & minus trepide per eam incedit, cito pedem in præcipitium ponit. Solent tamen ut religioſi videantur, aliquando ſibi ipſis magnam vim facere, & diligentiam habere in exterioribus obſervantiis, & traditionibus

Greg. lib. 5 Mor. ca. 6
Matt. 7

nibus humanis, & honeſtatibus foriſecis, inclinationibus, & pulſationibus, in amplis cucullis, manicis & hujuſmodi, quibus ſpeciem religioſitatis exterius repræſentant. Unde Gerſonitæ, qui interpretantur advenæ, extrema tabernaculi portabant, ſcilicet tectum, cortinas, & funiculos: quia novi in religione pro magno habent prædictas obſervantias ſtudioſe obſervare, quamdiu meliora virtutum ſtudia non cognoſcunt. Hæc autem (ſecundum Domini ſententiam loquentis ad Phariſæos de minutis talibus cærimonialibus obſervantiis) oportuit facere, ſed illa meliora non mittere. In erectione tabernaculi iſti Gerſonitæ ad occidentalem plagam, poſt tarbernaculum caſtrametabantur: quia qui hic extrema in exercitiis virtutum ſervare contenti ſunt, in futuro cum poſtremis & quaſi in occaſu Solis in humiliori gloriæ ſplendore locabuntur. Secundi religioſi deſignati ſunt per Meraritas, qui interpretantur amari: & portabant tabulas tabernaculi, & columnas & vectes, & illa maxime quæ dura erant & media inter cortinas & ſanctuarium. Hi ſunt, qui duram vitam in corporali exercitatione ſervant, affligentes corpora ſua jejuniis, vigiliis, & aliis laboribus corporalibus; & putant hoc ſummum in religionis obſervantia eſſe, interioris dulcedinis ignari, de veris virtutum ſtudiis, quæ in ſpiritu & mente ſunt, parum curant: Hi quia in ſe ſicci ſunt, & aliis in judicando ſeveri eſſe ſolent, bene amari ſeu amaricantes dici poſſunt. Et quia medium hic inter extremum & optimum in ſtudio virtutum, ſtatum habuerunt, in erectione ſanctuarii non poſt ipſum, ſed ex latere ad Aquilonem locum manſionis ſortiuntur, ubi minor calor ſolis, & lux quam in Auſtrali parte ſentitur: ut quantum defuit eis de perfecto virtutum ſtudio, tantum illic deſit eis in fulgore gloriæ & divinæ fruitionis ardore. Tertii religioſi, qui & optimi, deſignari poſſunt per Caathitas, qui portabant ipſum ſanctuarium, id eſt, arcam & altare, & menſam propoſitionis cum vaſis ſuis, involuta tamen & cooperta. Hi

Mat. 23

Meraritæ quos deſignent.

Caathitæ quos ſignificent.

A ſunt, qui ſtudent interiorem hominem ſuum, in quo Chriſto inhabitat per fidem, componere, & ad veras virtutes ſe exercere, & vitia carnis & ſpiritus extirpare: iram, invidiam, avaritiam, acediam, ſuperbiam, gulam, luxuriam viriliter expugnare: & his contrarias virtutes cordi inſerere, humilitatem, charitatem, manſuetudinem, devotionem largitatem, ſobrietatem, caſtitatem. Iſtæ enim virtutes ſunt verum ſanctuarium, & qui habet eas, ſanctus eſt. Unde Caathitæ interpretantur patientes vel componentes: quia per patientiam (quæ teſte Jacobo opus perfectum habet) componunt ſe & ordinant ad Deum & ad proximum in virtutibus, B ſicuti debent. Prioribus duabus familiis juſſit Dominus dari plauſtra: hi vero qui ſerviunt in ſanctuario, onera propriis portabant humeris: quia tam in humanis ordinationibus, quam in caſtigatione corporis permittitur aliqua remiſſio, vel etiam intermiſſio, immo jubetur, ut in talibus ſit rationabile obſequium noſtrum pro loco & tempore, ne corpus deficiat ſub onere laboris: ſed in virtutum ſtudiis nulla remiſſio datur, quia numquam indulgetur nobis ut ſimus invirtuoſi, elati, immites, invidi, acedioſi, avari, guloſi vel non caſti. Et hæc onera propriis debemus portare humeris, id eſt, non confidere de alienis virtutibus, niſi & nos pro C poſſe ſtudeamus, ut eas in nobiſmetipſis habeamus: ſicut quidam qui deſiderant ideo eſſe cum pacificis, non ut exemplo eorum laborent fieri patientes, ſed ut ab eis ad impatientiam non provocentur. Quid prodeſt ſanctorum contubernium habere, ſi nolumus eos in ſtudio ſanctitatis imitari? Onera Caathitarum ſecundum materiam dura erant, ſed pretioſa & ſancta, & interiora ſitu: quia ſtudia ſpiritualium virtutum laborioſa ſunt imperfectis adhuc, ſed nobilia honeſtatis dignitate, & ſancta, quia ſanctificant: & interiora, quia in ſpiritu mentis, id eſt, in interiori homine. Velata tamen portabant ea: quia dum hic per fidem ambulamus, & non per ſpeciem, nondum videmus virtutum decorem pure ſicut eſt. In

Epheſ. 3

Jac. 1

Rom. 12

exte-

Digitized by Google

exteriorum operum exercitiis neceſſe eſt nos ea involvere tam pro noſtro exercitio, quam pro exemplo aliorum, qui mentem noſtram non vident, niſi per veſtigia exteriorum operum & morum. De hac tamen familia deſcenderunt ſacerdotes per Amram, qui vigilans gratiæ interpretatur: qui ſanctuarium revelatum videre & contrectare ex officio debebant, & Levitis portandum diſponere, ſingulis prout eis congruebat. Ipſi vero ſacerdotes non portabant, ſed in erectione ejus ante tabernaculum ad Orientem excubabant. Sicut per Caathitas, virtuoſi, ita per ſacerdotes contemplativi figurantur. Soli virtuoſi ad contemplationis gratiam proficiunt, qui pro remuneratione ſtudii ſpiritualis unctionem ſancti Spiritus intus percipiunt: ut illuminati cœleſtia ſecreta videant, quæ aliis ſunt velata. Tales jam non laborant in ſtudio virtutum, quod per laborem portandi ſignificatur: quia per ſuavitam internæ ſapientiæ verſus eſt eis labor in delectationem, ex amore conditoris. Ipſi vero diſponunt onera ſingulorum deportantium: quia intus intelligendo cognoſcunt rationes quarumlibet obſervantiarum in vita religioſa: quæ quia rudes & imperfecti nondum valent capere, involvunt ea corporalibus actionibus & exterioribus exercitiis, & tradunt cuique obſervanda quæ ſtatui ejus viderint convenire. Vide igitur de qua familia eſſe velis, vel cujus ſpiritus ſis: & ſecundum hoc ſuſcipe onus tibi deputatum, id eſt, ſerva regulam & viam, qua ad perfectionem illius ſtatus valeas pervenire. Impoſſibile namque eſt quemquam aliquam artem plene addiſcere, qui regulas ejus non vult attendere vel tenere: nec ſpiritualis fieri poterit, qui non vult ſpiritu ambulare.

Exod. 6

Caput IV.

De triplici ſtatu religioſorum.

Paulo poſt principium.

BEatus Bernardus in epiſtola ad fratres de monte Dei deſcribit tres ſtatus religioſorum: ſcilicet incipientium, proficientium, & perfectorum. Primum vocat animalem quaſi rudem, qui nondum percipit quæ ſunt ſpiritus Dei: & circa corporis compoſitionem adhuc maxime occupari neceſſarium habet, ut illud domet & caſtiget, nec rebellet ſpiritui ſicut prius in peccato, quando caro ſpiritui dominabatur. Secundum vocat rationalem: ubi ratio quæ dignior pars hominis eſt, & per quam diſcernitur a ceteris animalibus irrationabilibus, quaſi nobilior omnibus creaturis mundi, & dominus omnium, ſubiugata carne & in ſervitutem ſpiritus redacta, ſeipſam ſtudet agnoſcere, purgare, & reformare in priſtinam dignitatem & pulchritudinem, quam per peccati fœditatem amiſerat. Tertium vocat ſpiritualem, ubi ſpiritus ad imaginem Dei conditus, gratia Spiritus ſancti adiutus, ſupra ſe aſcendit, & intendit in eum cujus eſt imago, ut ei imprimatur & conformetur per cognitionem intellectus, per affectum amoris & fruitionis jucunditatem. Per primum pervenitur ad ſecundum, per ſecundum ad tertium. Exemplum Ezechielis: Et platea erat in rotundum aſcendens ſurſum per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum. Idcirco latius erat templum in ſuperioribus: & ſic de inferioribus ad ſuperiora aſcendebatur * per medium. Rationalis autem ſpiritus eſt imago ſummæ Trinitatis: & ſicut Deus eſt trinus & unus, ita anima, cum ſit una, habet tres potentias, quibus capax eſt Dei: ſcilicet rationem, memoriam, & voluntatem. Per rationem potens eſt capere ſapientiam Dei: per memoriam potens eſt capere virtutem æternitatis Dei, ut in æternum numquam poſſit ſeparari ab eo: per voluntatem potens eſt capere bonitatem Dei. Ne igitur otioſa ſit in anima tanta ſimilitudo ad Deum, per quam capax ejus eſt, toto niſu ſtudeat eum apprehendere, ut eum tenendo beatificetur: quia citra Deum nihil poteſt animæ ſufficere. Et eo habito non eſt quod ultra requirat, cum habeat omne quo ad æternam felicitatem indiget, quo nihil melius eſſe poteſt, & in quo nullus defectus eſt omnis boni. Cum ergo

Animalis. *Rationalis.* *Spiritualis.* *Ezec. 41* ** al. in* *Anima imago Dei, capere poteſt Deum.*

Digitized by Google

ergo ſumma dignitas animæ ſit, quod eſt capax ſummi boni, & ſumma utilitas ejus ſit Deum in ſe habere, & cum ipſo omne bonum, nec dignius aliquid quærit, nec utilius invenit: per hæc omnibus viribus ſuis & omni diligentia & toto deſiderio debet eum quærere, & omnia facere, quæ promovent eam ad invocationem ejus, & omnia vitare ac fugere quæ elongant eam a Deo, etiam ſi bona putentur. Quia ſicut ille ſtultus eſſet, qui haberet hortulum qui eſſet fertilis balſami, ſed neglecto eo plantaret ibi mentam & cyminum, quæ licet bona ſint, tamen in comparatione balſami ſunt viliſſima: in infinitum ſtultior eſt ille, qui cum poſſit ſummum bonum comprehendere, eo neglecto occupat ſe circa caduca & vilia, ſordida & amara. Hoc autem intelligo de ſæcularibus, qui mundana præponunt cœleſtibus, & tranſitoria æternis bonis. Similiter ille ſtultus eſt, qui cum habeat viam compendioſam duarum vel trium dietarum, ad locum quo tendit, dimiſſa ea quærit viam diſpendioſam & difficiliorem ac periculoſiorem, itinere trium annorum & amplius. Sic etiam religioſi quidam minus ſapienter videntur incedere, qui cum poſſent in paucis annis ad magnam Dei notitiam & familiarem amicitiam, per compendioſum ſtudium virtutis, & devotionis, & puritatis pertingere, relicto eo, occupant ſe aliis minus fructuoſis & valde diſpendioſis ad id quo tendunt, ſcilicet ad Dei cognitionem & notitiam veritatis; & ad ſtudium perfectionis: cum Dominus ipſe promittat, Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Si enim ſciret aliquis plura artificia, quorum unum præ aliis eſſet tam nobile & quæſtuoſum, ut per illud in brevi poſſet ditari & ſublimari uſque ad nomen magnorum qui ſunt in terra: imprudens eſſet nimis, ſi neglecto eo exerceret aliud vilius & ignobilius, & tanti laboris, per quod poſſit vix tenuem victum & potum acquirere. Ita eſt de homine maxime religioſo magna imprudentia, ſi relicto directo ſtudio virtutum, in quo eſt maximum meritum & maxima perfectio ſanctitatis & ſapientiæ, maxima etiam delectatio & ſecuritas, occupat ſe circa alia minus utilia & curioſa, & turbatur circa plurima, quando unum ſolum bonum & ſummum eſt petendum & requirendum, quod valet ad omnia. Ipſa enim corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ. Pietas hæc cultus Dei eſt, quo ſtudemus agnoſcere Deum, & amare, & habere, & ipſi placere. Corporalis autem exercitatio utilis eſt, ſed ad modicum: quia non propter ſe, ſed propter pietatem appetenda eſt, quæ per eam obtinetur ſi ordinate exercetur. Sicut artifex per inſtrumentum artis ſuæ operatur: ita virtus per corporalia exercitia adipiſcitur, & in habitum vertitur, & quanto plus appetit inſtrumenta aptiora, & dum ipſe ea habuerit, ſi bene eis utitur, tanto citius & melius perficit opus quod deſiderat conſummare. Omnia autem quæ ad religionis obſervantiam exterius videmus, ad interioris hominis reformationem Spiritus ſancti inſpiratione ordinata ſunt. Quod qui nondum intelligit, ipſe inſtrumenta portare reputat. Interio reformatio in ſpiritu mentis conſiſtit: quia interior homo & imago Dei eſt mens rationalis. Exterior homo eſt corpus, quod ex defectu corruptionis, quæ ex peccato provenit, langueſcit, moritur, & incineratur: interior autem homo in bonis de die in diem renovatur, & proficit in ſimilitudinem ejus, ad cujus imaginem creatus eſt. Ratio reformationis hæc eſt: Anima tres habet potentias, ſicut dictum eſt, rationem, memoriam, & voluntatem. Ratio data erat ei, ut Deum agnoſceret: voluntas, ut eum amaret: memoria, ut in eo quieſceret. Sed per peccatum ratio cæca facta eſt, voluntas curva & fœda, memoria inſtabilis & vaga. Ratio ſæpius recipit falſum pro vero: voluntas eligit deterius pro bono: memoria occupat ſe illis, quibus ſemper inquietatur: quia unum & ſummum bonum deſeruit, in quo omnia poterat habere. Converſa vero ad Deum inci-

[Margin notes: A — Simile elegens. — Aliud ſimile. — B — C — *Joan.* 16 — *Luc.* 10 — 1 *Tim.* 4 — Pietas Dei cultus. — Simile. — Externa religioſorum ad reformationem interioris hominis ordinantur. — 2 *Cor.* 4 — Potentiæ animæ peccato viciatæ.]

incipit quærere quod perdidit: & A videns ſe deformatam ab eo quod facta fuerat a Deo, laborabat ut ad priſtinum ſtatum reparetur, & ad decorem quem amiſerat, reformetur: quia non eſt ei acceſſus ad Deum propter diſſimilitudinem in ſe factam. Sed quia non poteſt repente ad ſummum pervenire, ſtudet paulatim accedere de infimo ad medium, de medio ad ſummum.

Caput V.

De reformatione rationis.

Initium ergo reformationis rationis eſt, fidem Catholicam firmiter credere. Nam quia ratio noſtra lippa B facta eſt, & intellectus obſcuratus per peccatum, quod non poſſumus veritatem per nos invenire, Deus condeſcendit nobis, ne in errore eſſemus, deditque nobis notitiam veritatis in ſcripturis, quibus voluit nos credere: ubi omnia quæ nobis ad ſalutem ſunt neceſſaria ſufficienter & veraciter inveniremus: ut in eis ſenſum noſtrum non ſequamur, ſed regulis fidei ſenſum noſtrum humiliter ſubiiciamus, ſi non volumus deviare. Eccl. ult. Quæ per magiſtrorum ſeu doctorum fidei conſilium data ſunt a paſtore uno ſcilicet Deo, his amplius, fili mi, ne requiras. Profectus rationis eſt, ex illuminatione divina rationes fidei aliquatenus intelligere. Quia etſi fides ſupra rationem ſit, ita quod eam per ſe non valet comprehendere, illuminata tamen divinitus ratio, videt nihil rationabilius eſſe, quam fides eſt Chriſtiana, cui omnis natura atteſtatur, omnis mundi ſapientia famulatur. Perfectio rationis in hac vita eſt, per mentis exceſſum ſupra ſe rapi, & non per ænigmata corporearum ſimilitudinum, nec per ratiocinationum argumenta: ſed puriſſima mentis intelligentia Deum in contemplatione videre.

Eccl. ult.

Caput VI.

De reformatione voluntatis.

Initium reformationis voluntatis eſt, ex bonæ voluntatis aſſenſu vitiis reſiſtare, & operibus virtutum fideliter inſtare propter Deum. Quia enim curva & diſtorta fuit averſa a Deo, neceſſe habet ut converſa cogat ſe concordare cum Deo, & motus rebelles per ſtudium boni operis ad rectitudinem reflectere divinæ voluntatis. Profectus ejus eſt, omnes affectiones habere ordinatas, & in virtutes formatas ſine rebellione vel coactione: ut jam non libeat, niſi quod eſt ſecundum voluntatem Dei. Perfectio voluntatis eſt, unum cum Deo eſſe in ſpiritu per amorem: ut jam non poſſit velle niſi Deum, & ejus ſuavitatis dulcedine inebriari.

Caput VII.

De reformatione memoriæ.

Initium reformationis memoriæ eſt, mentem ab evagatione ſua ad memoriam Dei cum labore reducere, orando, legendo, recolendo, vel ſaltem ſuperficialiter cogitando. Profectus memoriæ eſt, bonis meditationibus & orationibus ſine opportuna C evagatione poſſe intentum eſſe: & in latitudine cordis ſui ſecum deambulare. Perfectio ejus eſt, ita in Deum eſſe abſorptum per mentis exceſſum, ut etiam ſui ipſius & omnium quæ ſunt, obliviſcatur homo, & in ſolo Deo abſque omni ſtrepitu volubilium cogitationum & imaginationum ſuaviter quieſcat. Iſti ſunt fines humanæ perfectionis, & profectus, & initia, ad quæ omne ſpirituale ſtudium debet ordinari. Si quis iſta via non ambulat, eſt ſicut qui neſcit quo vadit, vagus & errabundus ad incertum finem tendens. Initia cujuslibet iſtarum trium potentiarum ſunt omnibus communia, qui ſunt in ſtatu ſalutis, nec ſine eis eſt ſalus. Perfectio cujuslibet harum trium eſt ſolummodo perfectorum, quando ſunt in ſumma perfectione, id

Perfectionis humanæ fines.

id eſt, in raptu contemplationis. Medius ſtatus earum eſt perfecte proficientium, & ſingulariter reſpicit ſtatum probatorum religioſorum, qui inter ſtatum bonorum ſæcularium & ſtatum perfectorum ſanctorum, quaſi medium adhuc tenent iter. Non quia ſemper in eodem ſtatu permanere valeant; quod etiam ſanctiſſimis vix eſt poſſibile: ſed quia media via illorum trium ſtatuum ſic diſtinguitur ab inchoatione & perfectione eorum, de quorum profectibus aliquanto latius eſt conſiderandum. Et primo de reformatione voluntatis: quia virtus & vitium & meritum dependent ab ea, & affectiones, quæ tam ad vitia quam ad virtutes inclinant: poſtea de memoria, ratione, & intellectu. Voluntas eſt in anima quaſi imperans, ratio vero quaſi docens, memoria quaſi miniſtrans utrique; illi quid jubeat, iſti unde doceat.

Caput VIII.

Quomodo naturales vires animæ & motus affectionum deformati ſunt.

Nunc ergo breviter intelligere oportet, quomodo naturales vires animæ, & motus affectionum in vitia deformati ſunt, & ad quid dati ſunt homini: poſtea aliqua remedia ſingulorum vitiorum ſubjungenda ſunt, & virtutum ordo. Voluntas nulli debuit eſſe ſubiecta niſi Deo: nec tamen hoc coacte, ſed ſponte; ut poſſit ei ad meritum reputari, & ita poterat peccare; & non peccare: non ad hoc ut peccaret cum poſſet, ſed ad hoc, ut ſi non peccaret cum poſſet, ex hoc laudabilis fieret, & digna præmio apud Deum: vel ſi ſponte peccaret, eſſet digna confuſione & ſuppliciis: cum ſciret, quod non deberet peccare, & poſſet vitare. Item cum facta eſſet anima, quod capax eſſet ſummæ beatitudinis, in qua haberet ſummam gloriam & ſummam delectationem in Deo, qui eſt ſumma & vera beatitudo, datus fuit animæ duplex appetitus naturaliter ad hoc, ut iſta deſideraret & ſtuderet obtinere: & cum obtinuiſſet, tanto jucundius poſſideret, quanto ardentius concupiſceret. Datus fuit ei appetitus gloriæ talis, ut nulla ſufficeret ei præter ſummam gloriam: & appetitus delectationis talis, ut non ſatiaret eam aliqua niſi ſumma delectatio: & utraque eſt in ſolo Deo: & ita nihil ſufficit animæ præter Deum, & iſte appetitus vocatur concupiſcibilitas. Item ex hac orta eſt alia vis in anima: quia cum tantum concupiſceret bonum ſummum docente vi rationali, per quod beatificanda erat, naturaliter horrebat, & deteſtabatur, & repellebat omne quod ad hanc obtinendam contrariabatur ei: & quidquid ad eam obtinendam prodeſſet & conſervandam, fortiter apprehendebat & tenebat. Et hæc vis vocatur iraſcibilitas, juxta iræ ſimilitudinem, quæ fortiter indignatur contrariis, & fortiter tenet quod cupit. Per vim rationabilem cognoſcit bonum, & melius, & optimum. Per concupiſcibilem, appetit bonum, & melius bonum amplius, & optimum bonum maxime. Per vim iraſcibilem, tenet & inhæret bono: & quæ ad hoc prodeſſe poterant, * fervide apprehendit: & ei quæ obeſſe poterant, indignanter repellit & fugit. Sed cum homo diabolo ſuadenti ſponte ad peccatum conſenſit contra Dei prohibitionem, tunc omnes vires animæ & potentiæ, quæ datæ ei fuerant ad ſummum bonum agnoſcendum, appetendum, & fruendum, deordinatæ ſunt, & quaſi ſubverſæ, non autem ſubtractæ, ſed fœdatæ, & perverſo modo ſe habentes, ſicut organum muſicum, quod quando integrum & ordinatum eſt, dulcem reddit melodiam, quando vero confractum fuerit & deordinatum, horrendum ſtridorem pro cantu emittit. Quia enim homo amore viſibilium ab inviſibilium amore cecidit, ſola jam viſibilia ex peccati pœna cognoſcit, ſola ea diligit, ſolis eis inhæret, & inviſibilia quaſi non ſint, poſtponit, immo & neſcit: ita quod pauci induci poſſunt ad credendum, ſi ſit aliquid extra ea quæ videmus & corpore ſentimus. Et ita ratio cæca eſt in anima, quod nec cognoſcit ſeipſam, cum ipſa ſit ex iis, quæ oculis carnis videri non poſſunt: & ſic

[Marginal notes: A; Appetitus concupiſcibilis cur homini datus. B; Appetitus iraſcibilis. * al. firmiter. Peccata debilitarunt potentias animæ. C]

& ſic non ſolum cæca eſt, ſed etiam ſtulta: quia cæcus credit multa, quæ non videt, & in hoc etiam eſt infidelis. Inde factum eſt, ut non appetat niſi terrena & vilia, & fœda, & illis per amorem inhæreat, & pro magno reputet, ſi ea potuerit adipiſci. Appetitus honoris datus ei fuerat, ut altiſſimum honorem deſideraret, ſcilicet Deo placere, & amicus Dei eſſe, & filius & heres: & Deo ſimilari & ei conregnare, non ex æqualitate potentiæ, ſed ex imitatione bonitatis: & unus cum Deo fieri ſpiritus, & æqualis angelis, & nulli ſubeſſe, niſi ſoli ſummo Domino omnium. Item ut ſe tantæ dignitatis agnoſceret, eo quod imaginem Dei in ſe haberet, ut nulli indigniori ſe dignaretur ſubiicere, ſoli omnium Domino ſubiectus & obediens: ei ex amore adhærens, & reliqua ſub Deo pro cujuſcumque dignitate æſtimans, utens miniſterio creaturæ pro ſua utilitate & Domini voluntate. Hæc erat ſancta ſuperbia, omne indecens deſpicere, & ſolum bona appetere & diligere. E converſo, modo appetit hominibus placere, gloriam ex hominibus quærere, quæ fallax eſt & vana: & aliquid magni exiſtimans ſe homo cum nihil ſit, ſeipſum ſeducit cum ſit miſer & vacuus omnis boni: & alios in comparatione ſui ſpernit, & ſubiicere cupit ſibi, qui forte meliores ſunt: & gloriatur in divitiis, quæ ſunt terra, & lutum: jactat ſe de vanis, & malis, ſicut fatui qui gloriantur quando involuti ſunt in luto. Et ſic homines mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum: quia omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos fœni: exaurit fœnum, & flos ejus decidit. Ita ſancta ſuperbia degenerata eſt in vitioſam.

Appetitus honoris.

Pſal. 105 Iſa. 40

Caput IX.

De triplici ſuperbia.

Est autem triplex ſuperbia. Prima, ſibimetipſi nimis placere, & majorem reputare ſe quam ſit in veritate; & hoc eſt initium omnis peccati. Secunda eſt, appetere, & ſtudere aliis

A placere, & major velle ab eis credi, quam ſit juſtum, hæc eſt inanis gloria. Tertia eſt, ambire alios præire, & ſub ſe velle eos eſſe. Sic decepta eſt ſuperbia, & vult alios ſecum decipi, dum cupit ſe majorem putari quam ſit; ſicut magus decipit garſionem, ut putet ſe in equo ſedere, & ſedet tamquam ſtultus ſuper faſciculum paleæ. In hoc autem contrariatur Deo: quia cum omnia ſubiecta ſunt ei, ipſa vult eſſe ſui juris, & ſpoliat eum debito honore ſuo, id eſt, univerſali dominio, quantum eſt in ſe: & ingrata eſt ei de beneficiis, quæ accepit, de quibus propriam gloriam quærit, non Dei, a quo habetur omne bonum. De ramis B autem ſuperbiæ, qui de ipſa pullulant, prætereo, quia alibi frequentius reperiuntur, ſi quis quærat, præcipue in ſumma vitiorum. Perculoſior autem ſæpe illa eſt, quæ extollitur de bonis gratiæ, quam de bonis naturæ vel fortunæ. Bona gratiæ ſunt virtutes, ſcientia, & opera de genere bonorum, ut prædicare, jejunare. Bona naturæ ſunt, quæ natura contulit: ut nobilitas, pulchritudo, fortitudo, ingenium. Bona fortunæ ſunt, dignitates, divitiæ, honores, &c. quæ ex quadam fortuna plus quandoque dantur illis, qui natura & virtutibus inferiores ſunt aliis, tamen non ſine aliqua Dei providentia, licet ſæpe cedit eis ad malum ex merito ſuo. Su- C perbia etiam ita excæcat mentem, ut cum plus habetur, ſæpe minus agnoſcatur. Hoc vitium præcipue impedit nos, ne majora bona a Deo accipiamus (cum ipſe ſit largiſſimus, & deſiderat multum communicare nobis de bonis ſuis, quia valde diligit nos) dum aut indignos nos reddit ſuperbiæ reatus, gratia Dei: aut ſi plus daret nobis, extolleremur, aut ingrati efficeremur, aut non digne in gratia operaremur, & ſic gravioris peccati rei efficeremur. Unde ſæpe magis eſt clementiæ parcentis Domini, negare ampliora gratiæ dona quam iraſcentis. Deus ſuperbis reſiſtit, quaſi ſuæ potentiæ rebellibus, humilibus autem dat gratiam, a quibus per tumorem elationis non defluit gratia, quam eis infundit. Superbia

Bona gratiæ, naturæ, fortunæ.

Superbia præcedit bona majora.

Jacob. 4

bia etiam perdit in nobis merita bonorum operum, quæ pro humano favore fecimus. Et ſæpe ſuperbia ſumit pallium humilitatis æmulæ ſuæ, ut ſub nomine ejus gloriam callide acquirat: ut quia captatio gloriæ non habet gloriam, ſaltem fugiendo eam aſſequatur, quæ ſicut umbra ſequitur fugientem, & fugit inſequentem.

Gloria umbra.

Caput X.

Quando bona noſtra, & mala oſtendere debemus, vel occultare.

Nota, quod bona debemus quandoque hominibus oſtendere, & aliquando occultare: ſimiliter mala noſtra aliquando aperire, aliquando celare. Bona noſtra ad quæ tenemur ex præcepto Dei, vel Eccleſiæ, vel ad quæ ex manifeſto voto aſtringimur, debemus omnibus oſtendere, ut fidem, charitatem, juſtitiam, veritatem, caſtitatem, obedientiam, & contemptum mundanorum. Quæ ſi homines in nobis non viderent, cum ſciant nos ad ea teneri, ſcandalizarentur & reputarent nos prævaricatores voti noſtri. De hujuſmodi dicitur: Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Aliquando vero noſtra bona occultare debemus, quæ ſpecialiter accepimus, ut gratiam internæ devotionis, vel quæ poſſunt nobis ſingularem laudem parere, ut ſingularis abſtinentia, & vigiliæ, & orationes, & eleemoſynæ, ad quæ non tenemur. De quibus Dominus docet in ſermone habito in monte. Similiter mala noſtra quandoque abſcondere debemus, ne quis ſcandalizetur de nobis, vel ſumat malum exemplum imitandi in ſimilibus. Unde dupliciter peccant, qui aperte peccant: quia & Deum offendunt, & proximo fodiunt foveam in quam incidat per malum exemplum. Si autem ſine culpa noſtra, vel ſpecie mala, aliquis ex ſua malitia ſuſpicatur mala de bonis, & non vult recipere excuſationem noſtram, tunc habeamus patientiam, ſicut Chriſtus tacuit, de multis in paſſione ſua ex invidia accuſatus. Dixit enim: Si vobis dixero, non credetis mihi. Aliquando mala noſtra aperire nude debemus, ſcilicet in confeſſione privata de privatis, & in manifeſta de manifeſtis, ut in viſitationibus & redargutionibus. Imperfectiones quoque noſtras non debemus erubeſcere confiteri, & defectus virtutum; ne quis exiſtimet nos ſupra id quod videt in nobis. Si autem in bono opere vana gloria pulſat nos, non acquieſcamus ei, nec tamen bonum opus dimittamus, maxime ſi ſit utile & neceſſarium. Sæpe etiam putamus nos laudari pro aliquo dicto vel facto, quod forte alii non advertunt: quia ſicut nos non omnia penſamus quæ circa eos fiunt, ita nec ipſi omnia attendunt quæ nos facimus. Aliquando vero deſpiciunt nos potius quam laudant, maxime ſi in aliquo deprehendunt nos appetere laudem pro his, quæ fecimus. Et ſi forte adulentur nobis in facie, ſicut eſt conſuetudo levibus hominibus ad placitum cuique loqui, tum contra tales ſagittas vanæ gloriæ non tam indigemus fortiter pugnare, quam prudenter eas manu conſilii abigere, ſicut muſcas leves flagello removemus. Appetitus etiam commodi vel delectationis datus fuit homini, ut deſideraret ſummam delectationem, quæ eſt in Deo: & ſummam beatitudinem, & quietem, & impaſſibilitatem: & ut delectaretur in habitis, ut felicior eſſet: quia oneroſæ ſunt deliciæ ſine delectatione, & quanto delectatio avidior eſt, tanto deliciæ jucundiores ſunt. Nunc autem appetitus ille deliciarum ſpiritualium ex peccato mutatus eſt in carnales delicias, ut appetat ea in quibus ſenſualitas delectatur, quæ eſt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Concupiſcentia carnis diffundit ſe in luxuriam, & mollitiem veſtium, & quietem carnis, & ſomnolentiam; quæ omnia ſpectant ad ſenſum tactus. Item ad gulam, quæ eſt delectatio guſtus. Item ad aliorum ſenſuum delectationes, ut audire carnaliter delectantia & odorari. Concupiſcentia oculorum quærit videre pulchra, & habere pretioſa: & ita generatur avaritia ex omnibus his. Ex ſuperbia

Matt. 5 — Matt. 5 — Dupliciter peccat qui publice peccat. — Luc. 22 — Bonum propter vanam gloriam non omittendum. — Appetitus delectationis quorſum homini datus. — 1 Joan. 2 — Avaritia unde in nobis generetur.

bia vitæ generatur avaritia : quia ad hoc quærit ditari, ut amplius honoretur. Ex concupiſcentia carnis generatur aavritia : quia ad hoc vult ditari, ut voluptuoſius epuletur & luxurietur, ac commodius vivat abſque ſolicitudine defectus. *Primæ Jo. 2.* Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Ex concupiſcentia oculorum, etiam avaritia generatur, quia ut videat pulchra, & habeat ad libitum in quibus delectetur, deſiderat aurum, argentum, gemmas, veſtes, agros, terras, familias, ſpectacula, & ſimilia. Dederat tamen homini corpus Deus, & ſpiritum rationalem, & conceſſerat ei delectari etiam in ſeſibilibus, ſed ordinate, moderate & honeſte: ut per ſenſuum delectationem ſurſum moveretur, & promoveretur ad ſpiritualium cognitionum delectationem & fruitionem: ut appeteret coitum honeſte & ſine vitioſa libidine, congruo tempore ad generandum filios, qui æternæ beatitudinis participes eſſent, ut appeteret cibum & potum pro ſuſtentatione naturæ, & alia quibus indigebat. Sed diſſipato ordine conditæ naturæ a Deo, per peccatum omnia modo perverſa ſunt, & ad ſenſuales delectationes dilapſa: quas cum timet perdere, triſtatur & iraſcitur; quas cum non habet pro libitu, tædio afficitur: & illos quos credit ſibi fore impedimento, ne adipiſcatur quæ cupit, vel per quos timet ſe amittere quæ diligit, odit: & illis quos videt habere quæ cupit, invidet: quo quamdiu alius habet, oportet eum carere. Et ſic oritur invidia, cui annexum eſt odium vitioſum. Ita etiam oritur ira, ſic etiam oritur acedia, habens ex uno latere annexam triſtitiam, ex alio torporem diſſolutionis & pigritiæ. Omnia vero vitia & peccata ex uno fonte oriuntur, id eſt, ſuperbia: & ex duobus rivulis derivantur, ſcilicet malo amore & malo timore: & triplex fomentum accendit ea, ſcilicet concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Iſta ſunt quaſi materia & occa- *Peccati origo.* ſio homini ad tentationem, quæ mundus proponit nobis: ſcilicet honores, & voluptates.

Caput XI.

De quadruplici defectu.

In nobis autem quadruplex defectus eſt, unde ad malum proni ſumus: *Ex peccato originali 4 defectus.* ignorantia, concupiſcentia, malitia, & infirmitas. Ignorantia excæcat ne verum agnoſcamus, & erremus in judicio boni & mali. Concupiſcentia emollit ad appetendum & diligendum viſibilia & delectabilia carni. Malitia exaſperat & amaricat cor ad iram, triſtitiam, invidiam, & odium. Infirmitas debilitat ad reſiſtendum malo, & adhærendum bono. In hæc quatuor incidimus ex pœna primi peccati, & ea originaliter contrahimus ex peccato, ex quo naſcimur filii iræ. Ex his procedunt ſeptem vitia capitalia, de quibus quaſi de majoribus ramis cetera pullulant. Hæc ſunt ſeptem capita Draconis in Apocalypſi: *Apoc. 12* & ſeptem dæmonia in Marco, de *Mar. 16* Maria Magdalena per Chriſtum ejecta. *Jud. 3* Item ſeptem gentes, quæ terram promiſſionis occupaverant, ne filii Iſrael in ea pacifice habitarent: quia arcent nos hæc vitia ab introitu regni cœleſtis, niſi ea ſtudeamus expugnare & ſubiugare. Docet autem vetus traditio, apud Græcos, ſicut & Clemens teſtatur, quod iſtæ gentes primo expulerant filios Sem de terra illa, de cujus ſtirpe deſcenderant Abraham & Iſrael. *Exod. 3* Unde cum Dominus præcepit filiis Iſrael gentes Cha- *Deut. 7* nanæorum expugnare, & terram eorum poſſidere, videntur ſecundum hoc non alienam terram violenter uſurpaſſe, ſed Domino univerſorum obediſſe, ut terram ſuam recuperarent; expulſis his qui eam injuſte detinebant. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut per vires animæ & affectiones, quæ a Creatore factæ ſunt, & ad bonum uſum homini inſitæ, æterna & utilia quæramus: & quæ ex peccato in vitium mutatæ ſunt, ſtudeamus reformare & in virtutes mutare, expulſis corruptionibus vitiorum.

CA.

Digitized by Google

Caput XII.

Deſcriptio ſeptem vitiorum capitalium.

Superbia. SUperbia eſt amor propriæ excellentiæ, qua homo alta cupit, ſeipſum altum reputat, & ab aliis vult reputari, & alios præcellere. Invidia. Invidia eſt odium alienæ proſperitatis, qua homo dolet alium ſibi æquari vel præferri: & cupit ei malum, & de bonis ejus dolet. Ira. Ira eſt indignantis animi turbulenta commotio, qua quodammodo furit & æſtuat, quando aliquid occurrit ei, quod eſt contrarium voluntati ſuæ. Acedia. Acedia eſt tædium boni ex animi torpore, dum aut irrationabiliter triſtia mentem aggravat, aut diſſolutio cordis ad vana aliqua magis inclinat. Avaritia. Avaritia cupiditas eſt, pluſquam neceſſarium ſit habendi temporalia. Gula. Gula eſt inordinatus vel immoderatus alimenti appetitus. Luxuria. Luxuria eſt illicitus ardor libidinis, vel illicita expletio libidinoſæ delectationis in actu, ſive in moroſa cogitatione. Et licet hæc omnia vitia & peccata ſint, hoc tantum eſt ex culpa hominis & pœna peccati: in quantum tamen Deus ea dedit homini, ſunt naturales affectus, & motus appetituum ad bonum, & ad motus virtutum: quia Deus nihil mali fecit, ſed omnia valde bona. Expugnatio ergo omnium vitiorum non eſt aliud, niſi reformatio naturalium affectionum, & motuum ad ſtatum a Conditore diſpoſitum: ut ſupra aliquantulum dictum eſt de appetitu ſublimitatis, qui datus eſt homini, ut appetat cœleſtia & divina, & ſpernat terrena & utilia, quaſi indigniora ſe. Hinc modo dilapſus eſt ad infima, ut appetat terrenos honores & vanos & falſos. Cap. 8 in fine.

Caput XIII.

De affectu invidiæ.

INvidiæ affectus naturaliter homini inſitus eſt, non ut invideat proximo de bono quod habere poteſt, nec ut cupiat alicui malum aut faciat: ſed ut odiat vitia & peccata in ſe & A in aliis. Invideat diabolo, quod tot animas aufert Deo, & aliis adiutoribus ejus, immo vicariis ejus, ſcilicet hæreticis & ſubverſoribus animarum, qui ſpoliant animas æterna beatitudine, & quantum in ipſis eſt, ſpoliant ipſum cœlum majori gaudio; quod ibi eſſet, ſi plures illuc venirent: cum ſinguli qui ibi ſunt; multam lætitiam faciant omnibus civibus cœli; ſalva tamen æternæ prædeſtinationis ratione, quæ nullum ibi defectum ſuſpicari permittit. Iſti ſunt hoſtes noſtri, & odio habendi inquantum tales ſunt, qui nos perdere æternaliter quærunt: non illi qui ſperantur adhuc concives noſtri futuri in gloria cœleſti, etiam ſi adhuc videantur inimici. B

Caput XIV.

De effectu iræ.

IRæ affectus datus eſt homini, ut iraſcatur vitiis & malis ſuggeſtionibus, & ex indignatione non patiatur ſe trahi in conſenſu peccati, & reprimat malos motus in ſe & in aliis, ubi opportune poteſt, & ulciſcatur Dei injurias & tranſgreſſiones juſtitiæ. Et tunc dicitur zelus juſtitiæ: ſic legitur Chriſtus iratus fuiſſe pluries. Phariſæis & aliis non recte agentibus, & alii ſancti viri. Nunc ira in vitium deformata eſt, & contra rationem C in furore verſa eſt, & quaſi inſaniam: ut more phrenetici irrationabiliter moveatur homo contra hominem, contra amicum & proximum, contra ſeipſum: aliquando etiam contra ſanctos & contra Deum, & contra inſenſibilia & irrationabilia, quæ nec male, nec bene faciunt, niſi ſicut natura impellit ea. Etiam ubi cognoſcimus nos injuſte moveri, non poſſumus quandoque impetum iracundiæ cohibere.

Caput XV.

De affectu triſtitiæ.

SImiliter affectus triſtitiæ datus eſt homini, ut doleat de peccatis ſuis & alienis: & ut mœſtus ſit de dila-

tione patriæ , & timeat inferni ſupplicia , doleat de imperfectione ſua , 2 Cor. 7 & compatiatur alienæ afflictioni : ut per maturitatem utilis luctus, excludat levitatem vanæ lætitiæ, quæ eſt nutrix diſſolutionis. Sed hæc bona & ſecundum Deum triſtitia perverſa facta, mutata eſt in triſtitiam ſæculi , quæ mortem operatur, in deſperationem, diffidentiam, & irrationabilem mœrorem.

Caput XVI.

De affectu gaudii.

AFfectus gaudii datus eſt homini , ut gauderet in Deo & in ſpe æternorum bonorum, & in intuitu beneficiorum Dei , & congauderet proximo in bonis ejus , & delectaretur in laude Dei, & in bonis operibus , & faſtidiret omnia vana & inutilia , & jucundaretur in operibus divinis , & ex hoc efficeretur alacer & agilis ad ſervitutem Dei. Sed modo perverſus eſt per diſſolutionem & vanitatem , ut homo gaudeat de inſaniis falſis , & de affluentia temporalium rerum & honorum & voluptatum in riſu & deriſu , fabulis & turpibus ludis, & faſtidiat omnia quæ Dei ſunt, & inſipida ſint ei , & tædeat cum intereſt divinis: & ex hoc pigritetur ad ſtudia devotionis & virtutis , & evagetur cor circa inutilia & vana & immunda , & graviores labores corporis libenter ſuſtineret in aliis occupationibus & negotiis, quam ut inſiſteret ſpiritualibus & divinis: unde accelerat ab eis abſolvi quanto citius poteſt : & negligenter facit illud quod facit , niſi forte lucrum vel laudem inde ſperet conſequi , vel aliud commodum temporale. Ex inordinata autem triſtitia gignitur tædium boni , dum nil libet facere boni , vel cogitare, vel loqui. Similiter ex diſſolutione tædium boni naſcitur, dum tantum intenti ſumus vanis levitatibus , quod tædet nos ſpiritualibus ſtudiis intendere , & quaſi anxiamur , cum debemus avelli ab otio & jocis ſæcularibus , & ferioſis exercitiis occupari , Unde quaſi ligati catuli ad ſtipitem renitenti animo coagimur eſſe in divinis , & hoc eſt acediæ vitium & tædium boni. In hoc multi religioſi laborant , & pauci ſuperant.

Caput XVII.

De affectu avaritiæ.

AFfectus autem avaritiæ datus fuit homini , ut eſſet cupidus magni meriti apud Deum , & magnarum virtutum & multorum bonorum operum , & ut multas animas lucraretur Deo, docendo , orando , bonum exemplum dando, & juvando ad profectum ſalutis , & ut non eſſet homo contentus bono, quod jam habe- B ret , niſi laboraret ut multipliciter augeretur ei, & gratia, & opera virtutum. Sed nunc delapſa eſt ad cupiditatem temporalium rerum, pecuniæ , poſſeſſionum , & quarumlibet rerum etiam vilium , quæ colligit , quaſi homo ſemper debeat vivere, & mundus perire , ut congreget quantum valet , ne pereunte mundo non inveniat unde vivat , ſicut Noe imminente diluvio comparavit eſcas , Gen. 6 quas haberet , quando omnia diluvio periiſſent. Et quanto magis homo morti appropinquat , tanto ſtudioſius congregat & cuſtodit : ut ex hoc oſtendatur quam ſit irrationabilis avaritia , eo magis colligere quo minus indiget. Sicut qui multum viatici Simile. C fert pro brevi via , & qui ſumptuoſam domum conſtruit pro unius noctis hoſpitio. Ideo autem Deus voluit nos ſemper incertos eſſe de hora mortis , ut parum de temporalibus cogitemus : ſed omni hora timeremus multa perdere de æternis, ad quæ ſemper ſine intermiſſione properare debemus.

Caput XVIII.

De appetitu victualium.

APpetitus victualium datus eſt nobis pro corpore, ut ſuſtentemus naturam , & poſſimus durare in ſervitio Dei , & multum mereri. Etenim moderatus & parcus victus , uniformis, diutius conſervat naturam , dum

non

Digitized by Google

non opprimit vires ejus, ſed reficit & ſanitatem conſervat uniformis dieta: quia natura contemperat ſe ei, & non turbatur ſemper ex novis & ignotis eſcis. Unde quidam clauſtrales diutiſſime vivunt ſani. Sed appetitus ille naturalis modo effuſus eſt in voluptates & in ſuperfluitates, ut non ſimus contenti unde ſuſtentetur natura, ſed unde palatum oblectetur, & cum talibus aſſueti fuerimus, & natura ſe eis contemperaverit, cum aliquando tenuiori victu deberemus eſſe contenti, natura remurmurat propter diſſuetudinem. Unde ſtatim putamus nos adeo debiles & infirmos, quod victu paupere non poſſumus vivere & quaſi ſub diſcretionis velamine delicata, importune, & inverecunde incipimus quærere: nolentes experiri quod natura, ſicut per conſuetudinem ad delicata dilapſa eſt, ita per contrariam aſſuefactionem poſſit reduci ad competens moderamen victus parcioris, ſicut videmus in maxima parte mundi quam parce vivunt Gentiles, Judæi, pauperes Chriſtiani, quorum quidam de pauperati modo tam ſani ſunt, ſicut olim in deliciis fuerant. De ſpiritualibus autem deliciis & guſtu internæ dulcedinis, quæ ſine comparatione omnes mundi delicias ſuperant, ſicut mel fimum, vix eſt jam mentio, vel efficax deſiderium aut ſtudium, etiam inter illos qui ſibi alti videntur in religione: immo deſpicitur & deridetur inebriatio talis deſiderii ſeu dulcedinis, & quaſi ſtultitia & abominatio jam habetur, & ab aliis religioſis perſecutionem ob hoc patiuntur, & dæmoniaci reputantur & hæretici dicuntur, quamvis ſpirituales ipſi ſunt. Quam vero deſpicabiles Chriſto ſint, qui devotionis gratiam ſic deſpiciunt & perſequuntur, ab Apoſtolo diſcant qui animales eos appellat, qui non intelligunt ea quæ ſunt
2 Cor. 2 Spiritus Dei, quia & ſtultitia eſt illis. Non tamen laudo vel approbo deceptores & deceptos, qui ſpiritum ſuum vel alienum pro Spiritu Dei ſequuntur & ſeducuntur: ſed probandi ſunt ſpiritus, & ſic judicandi.

A

CAPUT XIX.

De affectu dilectionis.

Affectus dilectionis etiam datus fuit homini, ut diligeret Deum ſuper omnia, & ſe & proximum ſuum propter Deum, & ſecundum Deum: & omnia opera Dei diligeret propter factorem, quodlibet juxta ſuam dignitatem, & uteretur miniſterio creaturæ ad Dei voluntatem, & ſuam æternam ſalutem, & horum omnium delectationem & uſum referret ad Creatoris dilectionem & cognitionem, donec ad ipſum perveniret, in quo vivunt omnia ſecundum æternam ra-
B tionem. Sed ille affectus quaſi extinctus eſt, & dilapſus ad amorem carnis & turpis dilectionis: ut jam non diligat niſi pro ſua temporali utilitate, & carnali delectatione, & turpi voluptate. Licet vero uſus carnalis concubitus datus fuerit homini, & mandatus ad prolis propagationem Deo educandæ, & æternam beatitudinem cum Deo & Angelis poſſeſſuræ: tamen modo non proles, ſed delectatio in hoc opere quæritur, vel pro hereditatis terrenæ ſucceſſione, vel honoris augmento, ut plures amici habeantur in terra. Unde dolent quando parvuli decedunt, qui multo tutius moriuntur poſt baptiſmum, antequam per mortale peccatum per-
C dant vitam æternam, quam poſtea in ætate adulta propter dubium quales futuri ſint, & propter multiplices laqueos peccati, quos valde pauci evadunt.

CAPUT XX.

De Spe.

Spes data eſt homini qua confidat de bonitate Dei, ut ſperet a Deo gratiam conſequi in præſenti, & gloriam in futuro, peccatorum veniam ſi pœniteat; & temporalem ſuſtentationem, ſicut ſibi expedit, & liberationem a malo, conſervationem in bono. Sed ſpes modo confuſa eſt, ut aut minus ſperent homines quam debent, aut plus quam juſtum eſt. Tan-

tum

tum confidunt quidam de bonitate Dei, quod etiam ſalvet eos in peccatis contra juſtitiam & veritatem ſuam, & immundos collocet in cœlo cum Angelis mundiſſimis. Et rurſum tantum diffidunt Deo, quod ſi convertantur, non velit eis dare perſeverantiam in ſpiritu, vel ſuſtentationem pro corpore; quaſi Deus propitius ſit inimicis ſuis, dum in peccato manent; & non propitius amicis ſuis juſtis & pœnitentibus, & convertentibus ſe ad ipſum, ut peccatores paſcat liberaliter & ſalvet, converſos deſerat & fame perire ſinat. Non
Prov. 10. affliget Dominus fame animam juſti.
Pſal. 36. Unde Propheta dicit: Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtum derelictum, &c.

Caput XXI.

De timore.

Timor etiam datus fuit homini, ut timeret Deum, & timeret ab eo ſeparari, & eum offendere, & puniri ab ipſo & damnari. Modo timet tantum temporalem adverſitatem & incommodum corporis, & detrimentum honoris. Futura & æterna mala non timet, quaſi tantummodo minæ ſint ſine effectu, quod dicitur C de futuro judicio & æternis ſuppliciis, vel quod facilius evadet ea quam dicitur. Timet etiam hominem ma-
Heb. 10. gis, vel beſtiam, vel rem inſenſibilem, quam Deum omnipotentem quem offendit, cum tamen horrendum ſit incidere in manus Dei viventis.

Caput XXII.

De pudore.

Pudor etiam datus eſt homini, ut pudeat indigna agere, vel egiſſe genere ſuo, hoc eſt, peccaſſe & ſervum peccati factum eſſe, & mancipium diaboli, & omnis turpitudinis, vel inhoneſtatis & ſegnitiei & utilitatis. Modo autem pudet nos ſervitutis Dei, cui omnia ſerviunt, vel voluntate, vel neceſſitate. Pudet nos imitari Deum in humilitate, patientia, paupertate, religione, obedientia, & deſpectione, & contumeliis, & confuſione: cum non ſit Deo di- Lev. 8
gnus, qui eum erubeſcit coram hominibus confiteri, vel etiam imitari, cum gloria magna ſit ſervo ſequi dominum ſuum. Eodem modo ſciendum de omnibus quæ a Deo ſuſcepimus, de intellectu mentis, de ingenio, & de corpore & membris ejus, & de ſubſtantia temporali & honore & poteſtate, & de tempore quo vivimus, & omnibus quæ in mundo ſerviunt homini. Omnia hæc data ſunt nobis, ut inde ſerviamus Creatori noſtro, & nobis vitam mereamur æternam, & proximos nobiſcum trahamus ad vitam. Sed econtra nos omnia quæ ad uſum vitæ, vel meritum gloriæ accepimus, ad uſum convertimus culpæ: ideo cuncta nobis ad uſum vertuntur ultionis, ſive per pœnam, ſive per pœnitentiam. Per pœnam videlicet, ut cum caro tentat nos, vel affectus carnalis, & appetitus inordinati affligunt nos, vel ſubſtantia exterior aufertur nobis, vel aeris intemperies, vel terræ ſterilitas, vel corporis infirmitas nos excruciant, vel aliter affligimur, ut per quæ peccavimus, per hæc & puniamur. At ſi voluntarie pro Deo tol- Sap. 11
leramus, purgamur a peccatis, & coronamur pro patientia & bona voluntate. Si autem invite, nihilominus oportet nos puniri, vel hic, vel in futuro: vel per impatientiam augemus, culpam, & per conſequens etiam meritum pœnæ.

Caput XXIII.

De ſingulorum vitiorum natura, & deſcriptione.

Nunc de ſingulorum vitiorum natura, vel deſcriptione aliqua conſideremus & de remediis quibus curantur: cum virtus aliud non ſit Virtus
quam vitiorum perfecta curatio, vel quid.
carentia vitii, ſecundum quod iſtam materiam reſpicit. Quia ſi vitium in- Vitium
ordinatus eſt motus, vel affectus na- quid.
turalis corruptus: ejus contrarium virtus eſt, affectus vel appetitus ordinatus ad id & ſecundum id, ad quod

a bono

a bono Conditore datus fuit; ut ante patuit in exemplis. Superbia triplex eſt, ut ſupra dictum eſt: cum aut homo plus placet ſibi quam debet, & majorem ſe exiſtimat quam ſit in veritate: aut cum aliis placere deſiderat, & ſtudet amore propriæ gloriæ, volens magnus reputari & honorari, & laudari: cum ſoli Deo honor & gloria proprie debeatur, qui ſolus eſſentialiter bonus, & a quo habetur omne bonum. Unde quidquid gloriæ nobis uſurpamus Deo furamur, immo decipimus nos attribuentes nobis quod non eſt noſtrum; ſicut meretrix mentitur ſe honeſtam & famoſam, cum non ſit. Hæc inanis gloria eſt, quia vacua veritate & utilitate ſalutis. Tertia eſt, cum vult aliis præminere ſingularitate gloriæ, vel dominio, prælatione & imperio, & deſpicit ceteros & deprimit. Decipitur autem quadrupliciter: vel putans ſe habere quod non habet, vel plus habere quam habet, aut ſingulariter præ ceteris habere, aut ex ſe, vel pro meritis ſuis habere.

Cap. 9 in initio. *1 Tim. 1*

Caput XIV.

De tribus quæ expellunt vitia.

TRia ſunt autem quæ vitia a nobis expellunt, & virtutes operantur: ſcilicet gratia Dei, & induſtria propria, & neceſſitas. Gratia Dei infundit virtutes: induſtria cooperatur gratiæ ex libero arbitrio: & neceſſitas convertit in virtutem. Sine neceſſitate ſæpe, ſed ſine gratia numquam poteſt eſſe virtus, & ſine liberi arbitrii conſenſu. Quibuſdam infundit gratiæ virtutes cum modico vel nullo labore induſtriæ propriæ; licet non ſine conſenſu voluntatis nullum ſit meritum: ſicut illis quos prævenit Deus in benedictionibus dulcedinis ſuæ. Qui de luce, id eſt diluculo incipientis ætatis, capacis intelligentiæ vigilaverit ad illam, non laborabit: aſſiſtentem enim foribus ſuis inveniet illam, id eſt, gratiam ſapientiæ & virtutis. Sic Apoſtolos & alios quandoque maxime in primitiva Eccleſia legimus repente Spiritu ſancto repletos, ad virtutes & dona & diverſa chariſmata Spiritus ſancti attigiſſe. Gratia excitat voluntatem, & inſtruit & roborat, ut induſtria agat ad profectum ſalutis. Neceſſitas autem, alia eſt, cui ſe homo voluntarie ſubiicit; ut qui obligant ſe voto ad obedientiam, caſtitatem, paupertatem, & ſimilia: vel ut vadant ad infideles prædicare: ſi illis poſtea evenit aliquid agere vel pati quod libenter evaderent, videntur neceſſitate cogi, quæ tamen voluntaria eſt, quia ad hoc ſponte ſe obtulerunt, & potius pati volunt quam a propoſito reſilire. Alia eſt coacta, quam homo invitus tolerat, nec tamen poteſt effugere: ut paupertas ſæculi, infirmitas corporis, deſpectio, perſecutio, tentationes, vel aliæ tribulationes diverſæ: quas licet primo homo involuntarie toleret & cum murmure, tamen poſtea cum videat eas eſſe inevitabiles, incipit quandoque voluntatem flectere & facere de neceſſitate virtutem, & tunc incipit mereri; & cooperatur illa neceſſitas ad magnum profectum virtutum, ad quas vix aliter perveniret. Et hoc eſt quod dicitur de quibuſdam: Compelle intrare. Et illud quod orat Eccleſia Deum. Et ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates: fac de involuntariis voluntarios, ad ea quæ ſcis nobis expedire: etiam per adverſa, cum nolumus te in proſperis ſequi. Induſtria in tribus conſiſtit, in provida conſideratione, in labore conatus, & in perſeveranti diligentia. Per iſta tria, adjuvante gratia, vitia ſubjugantur, & virtutes obtinentur. Sed gratia quoſdam ita prævenit, ut aut multa facilitate, immo cum multa ſuavitate faciant bonum, & declinent a malo: aut ita accendit voluntatem, ut cum magno fervore quæque facienda prompte aggrediantur, quamvis dura & difficilia. Quoſdam vero ita ſibi quodammodo relinquit, ut quidquid boni agere debent, neceſſe habent ſe ſtimulis & calcaribus pungere quaſi pigrum animal: ut gravior ſit eis difficultas ſuperandi torporem cordis, quam labore actionis ſuſtinendi. Iſti etſi non habent deſiderium fervens ad currendum poſt Dominum, habent tamen deſiderium deſi-

Gratia ut expellat vitia. *Sap. 6* Neceſſitas vitia fugit *Luc. 14* Induſtria quoque ſubjugantur vitia.

Digitized by Google

Cant. 1 Pſal. 118 deſiderii, orantes ſe trahi cum ſponſa, quaſi qui agilitatem currendi non habent. Juxta illud: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Voluntatem bonam habent, ſed pigram & tepidam, non ferventem. Primum felicius eſt, ſecundum laborioſius. Quid autem horum majoris ſit meriti, puto neminem perfecte æſtimare poſſe, niſi eum qui * ſtatuum ponderator eſt, ſcilicet Deum. Quia ſecundi, ſi feliciter luctando vincunt ſeipſos, ut per conſuetudinem ſui potentes fiant, magnæ virtutis eſt. Primi majori indigent cautela ne ſeducantur: quia divitiæ faciliter acquiſitæ prodigalius ſolent effundi, quam quæ paulatim & cum difficultate elaborantur. Secundi antequam perfecte vincant difficultatis tentationem, ſæpe quaſi laſſati vel territi ex labore deſperant de victoria, & de perventione ad finem quo tendunt, & remittunt ſtudium perfectionis: & ad alias occupationes ſe convertunt, quaſi diffidentes de Deo, quod nolit eos introducere in terram promiſſionis, per quam ſignificatur perfectio puritatis. Sicut filii Iſrael in deſerto tædio laboris & difficultatis de ſuperandis hoſtibus detraxerunt terræ Promiſſionis: & mortui ſunt in deſerto præter pauciſſimos, hoc eſt, præter Caleb & Joſue, qui deſignant eos qui caute & viriliter per tentationes pertranſeunt uſque in finem perſeverando. Ideo inter tot de ſæculo quaſi de Ægypto egreſſos, tam pauci perveniunt ad conſummatam perfectionem: quia aut ſeducti callidis deceptionibus inimici, aut tædio laboris & difficultatis fracti, viam perfectionis deſerunt, vel aggredi non præſumunt.

* Al. ſpirituum.

Num. 32

Caput XXV.

De generalibus remediis contra vitia.

Quædam etiam ſunt generalia remedia contra vitia expugnanda, & virtutes obtinendas, quædam ſpecialia, aliqua ſingularia, ut contra luxuriam, fugere fœminas, viros, & ſimilia, quædam autem ſunt quæ cito A & perfecte ducunt hominem ad ſanitatem mentis, quædam tardius & imperfectius. Efficaciora remedia contra omnia vitia ſunt iſta. Primum paupertas: ut in omnibus penuriam patiaris, non ſolum in his quæ deſideras, quia illa eſt omnium etiam ditiſſimorum, qui plus cupiunt quam habent: ſed etiam in his quibus neceſſario indiges, in victu, veſtitu, hoſpitio, miniſtris & ſimilibus. Secundum eſt deſpectio hominum; ut ſis contemptus, ut vilipendaris, & non cureris, & in nullo ſingulariter honoreris: ſed potius confundaris, exprobreris & vitupereris, & hoc ſæpe ab amicis, donec rumor elationis penitus in te comprimatur. Nonne vi- B des, quanta mendici tolerant a divitibus, quam patienter? quod non facerent, ſi haberent divitias, vel honores. Tertium eſt ſtrenuum magiſterium: ut cogaris facere quod invitiſſime faceres, & dimittere quod libenter faceres; & nihil habere, niſi quod tibi datur, nihil agere niſi quod tibi jubetur: nec loqui, nec eſſe niſi ad nutum alterius, & nihil diſſimuletur quidquid negligis, quin aſpere reprehendaris & puniaris, donec curvitas propriæ voluntatis plene in te ad formam rectitudinis reflectatur. Quartum eſt elongatio a conſortio ſæcularium: quia ſicut aqua turbata, ſi ponatur ſeorſum a frequentia tranſeuntium, purificatur magis: ita mens C religioſi a ſæculo ſequeſtrata minus afficitur circa terrena, & cœleſtia magis deſiderare nititur, & prius intelligere & facilius inhærere de eis cogitando. Quintum eſt frequens oratio, quia oratio elevat mentem ſupra ſe ad Deum, & impetrat ab ipſo curationem languoris vitiorum & ſanitatem virtutum. Sextum eſt quælibet afflictio, vel tribulatio adverſitatis: ut labor, infirmitas, perſecutio, tentationes, infamia, & ſimilia. Quia ſicut lima purgat & ſplendere facit metallum: ita tribulatio & anguſtia & afflictio abradit rubiginem vitiorum. Unde Gregorius: Qui deſiderat plene vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare. Si autem primo eſt amara ad ſuſtinendum adverſitas, per conſuetudi-

Efficaciſſima remedia contra vitia.

Simile elegans.

Greg. hom. 15 in Evang.

Digitized by Google

diñem continuam fit de die in diem A tolerabilior, quouſque jam non curetur, vel etiam diligatur propter profectum ſanitatis, quæ inde provenire ſentitur. Exemplum de cauterio, quod primo acerbum eſt, ſed emortua carne jam non dolet, & ſuperfluos humores educit. Unde orat Propheta, Proba me Domine & tenta me: ure renes meos & cor meum. *Pſal. 25* Septimum eſt continua mortis & operum retributionis meditatio, quæ facit vitia timere, & virtutibus inſiſtere. Sicut autem arte medicinæ contraria contrariis curantur, ita vitia contrariis exercitiorum remediis ſanantur: ut ſuperbia humiliatione, gula ſobrietate, impatientia adverſitate, & ſic de ceteris. B

CAPUT XXVI.

De remediis ſpecialibus ſingulorum vitiorum.

NUnc ergo de ſpecialibus remediis ſingulorum vitiorum videndum eſt: quæ ſi non omnia poſſumus ſcire vel deſcribere, pauca tamen de pluribus conſideremus: ſicut pauperes qui non poſſunt multas medicinarum diverſitates & efficaces habere, conficiunt de vilibus herbis unguenta, quibus liniant dolores ſuos.

CAPUT XXVII.

De remediis ſuperbiæ.

Noſſe ſeipſum, efficax remedium contra ſuperbiam.

PRimum ſuperbiæ remedium eſt, conſideratio propriæ vilitatis tam in corpore, quam in anima: tam illius quæ nobis cum ceteris communis eſt, quam illius, quam in nobis ſingulariter agnoſcimus in occulto, vel in aperto, ſive ſit naturalis, ſive accidentalis. Conſidera vilitates & infirmitates corporis: quid fuimus, quomodo concepti ſumus, quomodo in utero nutriti & nati: quid ſumus intrinſecus ſub cute, quæ ſordes ebulliunt per aperturas, quam facile deperit quidquid in nobis pulchrum eſt, & validum apparet: quod mors ſemper propinquat, & quales poſt mortem erimus. Item quod exteriores honores non ſunt noſtri naturaliter. Divitiæ terra ſunt, & de terra tolluntur, ut pecuniæ, poſſeſſiones: & honores non impenduntur homini pro ſe, ſed pro quæſtu qui inde ſperatur. Sicut vultures & canes accurrunt ad cadaver, quamdiu ſperant inde ſatiari: ſed cum totum corroſerint quod niſi ſicca oſſa remanent, tunc relinquunt cadaver. Item bona mentis noſtræ non ſunt noſtra, ſed dona Dei: & rationem inde reddituri ſumus diſtricte: ut ſunt ſcientia, ingenium, virtutes. Mala noſtra pure mala ſunt, & ex pluribus circumſtantiis gravia, & gravibus ſuppliciis digna. Bona noſtra non pure bona ſunt, ſed multipliciter imperfecta: ut pigritia, deſidia, vana gloria, hypocriſis, tepiditas, & vanæ cogitationes, & imperſeverantia, & cetera vitia ſæpe vitiant bona opera noſtra quæ facimus & maculant ſacrificium noſtrum tam actionum quam orationum, ut minus ſit Deo acceptum, & minus nobis meritorium. Item expoſiti ſumus pluribus periculis & æternæ damnationi: & pluribus vitiis & peccatis onerati & miſeriis ſubjecti. Unde ergo ſuperbit terra & cinis homo tam vilis? *Eccl. 10* Secundum eſt exercere ſe in humilibus operibus, vilibus & deſpectis officiis, & ruſticanis laboribus: humili habitu incedere, humiles mores & verba habere, locum noviſſimum eligere, nihil jactantiæ & oſtentationis prætendere. Hæc & his ſimilia cum in conſuetudinem verſa fuerint, mentem ad humilitatem inclinant. Si autem vana gloria, vel ſuperbia pulſat mentem, pro hujuſmodi humiliatione, hoc eſt, ex novitate vel raritate hujus humiliationis jam per longum uſum iſta vanitas evaneſcit, vel legitur in Pſal. In Deo faciemus virtutem & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. *Pſal. 59* Tertium eſt, quod ſuperiores & meliores ſe debent attendere tam homines, quam ipſum Jeſum Chriſtum Deum & hominem, ut eorum comparatione ſibimet viteſcat homo, qui ſe aliquid eſſe putat, ſicut locuſta ad gigantem: calculus ad montem, gutta ad flumen: & hoc tam in faciendo bona, quam patiendo adverſa. Pannoſus garſio vileſcit

Humilia exercitia uſurpanda.

C

leſcit inter purpuratos; ſic nos debiles in virtutibus reſpectu majorum & ſanctorum, ſive ante nos fuerint ſive nobiſcum.

Caput XXVIII.

De triplici invidia.

INvidia triplex eſt. Prima, non gaudere de bonis alterius, & non dolere de malis ejus. Et hoc eſt contra charitatem proximi, quem tenemur diligere ſicut noſmetipſos: cum nemo de proprio bono non gaudeat, vel de malo non doleat. Secunda eſt dolere & torqueri in bonis alterius, & gaudere & optare malum ejus ex odio perſonæ. Nam qui dolet de proſperitate temporali alicujus, vel gaudet de adverſitate ejus, quia videt eidem expedire, vel communi utilitati aliorum, non ex odio perſonæ: non eſt invidiæ deputandum. Sicut juſtus judex deſtruit malefactores, ne vel ipſi gravius damnentur ſi diutius in malis proſperentur, vel per eos pax communis turbetur. Tertia eſt, inſuper promovere malum alterius verbis & factis, & bonum impedire, vel deprimere. Gravis invidia eſt, malum pro malo reddere. Gravior autem odire illum, qui nihil nocuit tibi: Graviſſima autem, malum pro bono reſtituere, vel odio habere aliquem quia bonus eſt, ſicut Judæi Chriſtum. Item malum eſt aliquem lædere in rebus, vel honoribus, pejus in corpore, peſſimum autem, immo diabolicum lædere & nocere alicui in anima, quoad ſalutem æternam. Item negare indigenti beneficium, peccatum eſt, licet ſit inimicus: non impedire autem malum ejus cum poſſet, gravius. Perfectorum eſt bonum inimici diligere, & promovere etiam ex affectu. Quidam putant ſe innocentes, ſi negant illis quos non diligunt ſalutationem ſuam: ſed examinant ſe quomodo eſurienti inimico (Prov. 25.) cibum miniſtrarent, ſi ſalutationem quam ſine damno dare poſſunt, negant, maxime ſi deſideret & affectet. Ideo autem invidia vel odium Deo contraria ſunt: quia ſingulariter charitati, quæ Deus eſt, oppoſita ſunt, & commune bonum, quod Dei largitas omnibus æqualiter creavit, invidet: & eos odit quos Deus creavit & redemit & diligit, de quibus ſpes eſt quod ad vitam æternam perveniant.

Caput XXIX.

De remediis invidiæ.

PRimum remedium contra invidiam eſt, quod etiam ſummum eſt, nihil amare & cupere eorum quæ mundus amat, id eſt, divitias, honores, voluptates. Temporalia enim quo pluries dividuntur; eo partes minores fiunt: & qui ea appetit, invidet aliis ea habentibus, dum neceſſe eſt alium carere quod alter habet. Cœleſtia autem & divina, quo plures participant, eo magis dilatantur & abundant: ut virtutes & ſapientia, & dona Spiritus ſancti, & ſimilia, quæ participatione non minuuntur. Secundum eſt, cogitare, quod ſi alius non haberet illud unde ei invides, tamen tu non haberes: unde nec invideas alteri, quod ſine damno tuo habet, ne fruſtra de aliena felicitate torquearis. Remedium contra odium (Mat. 18.) eſt, timere vindictam Dei, qui non remittit homini peccata ſua quamdiu ipſe tenet odium ad proximum ſuum. Tertium eſt, cogitare, quod quandoque oportet cum proximo reconciliari, ſi vult ſalvari. Unde melius eſt hoc cito fieri quam tardius, ne homo ſit in periculo damnationis, & perdat bona quæ interim operatur. Futuri enim domeſtici in domo Patris cœleſtis, hic debent æternæ pacis fœdus inchoare: quia quanto hic ferventior dilectio, tanto illic erit jucundior fruitio æternæ pacis. (Rom. 12.) Quartum eſt, ut ſtudeas illi qui magis eſt tibi contrarius, obſequentior eſſe & affabilior. Per hoc enim lenis cor ejus, ſi eſt intelligens, vel ſaltem cor tuum. Noli vinci a malo: ſed vince in bono malum. (Mat. 6.) Quid prodeſt homini diu meminiſſe injuriarum, niſi ut amplius inquietet & affligat ſemetipſum? Sufficit diei malitia ſua. Tanta enim ſunt nobis moleſta, quantumcumque ſtudeamus in nobis eſſe pa-

Digitized by Google

pacifici: quod ſi ſuper hæc volumus A ea nobis aggravare per odii & rancoris conſervationem, citius obruemur quam omnia reſiſtendo vincamus. Potius juxta Apoſtolum dare locum iræ Rom. 12 debemus, & cedere, & non reſiſtere malo, malum pro malo reddendo. Quia ſi velimus omnes opprimere, quos adverſarios patimur, iterum alii inſurgent, & nos prius ſuccumbemus quam omnes eliminemus. Qui ſeipſum per patientiam vincit, Jer. 1 omnes adverſarios ſuperat. Bellabunt adverſum te, ſed non prævalebunt. Exemplum in ſanctis martyribus. Odium aliquando generatur ex ira diu retenta.

Caput XXX.

De ira.

Iræ triplex eſt qualitas. Prima ſubito & ex facili cauſa moveri, ut ex levi facto vel verbo, vel etiam ex vana ſuſpicione. Aliquando etiam contra inſenſata commovemur, & iraſcimur brutis & lapidi, & ligno vel calamo, & hujuſmodi ſine ratione. Secunda eſt vehementer inflammari. Aliquando enim ira tantum in corde accenditur, quod etiam facies inflammatur & deformatur. Aliquando etiam geſtus & mores mobilitate quadam notabili agitantur, ex qua interior animi commotio demonſtratur: ut ſternutatio narium, pallor vel rubor vultus, depreſſio palpebrarum, tremor labiorum, inquietudo totius corporis. Aliquando per verba erumpit vel clamores, per convitia, contumelias, maledicta, & minas, perjuria, & blaſphemias. Aliquando quaſi febris concutit corpus, vel quaſi phreneſis mentem in furorem vertit. Aliquando manus movet ad lædendum alium vel ſeipſum: ita ut ſibimet aliquando manus iniiciat, vel ea quæ paraverat, abiiciat, vel deſtruat. Aliquando non ſinit admittere quæ ſibi utilia ſunt, ut cibum vel aliud commodum. Et multa hujuſmodi ira operatur, & pacem cordis turbat, & rationem obnubilat, & memoriam confundit. Et ſicut fumus hoſpitem de domo expellit: ita ira Spiritum ſanctum, qui ſuper quietum quieſcere tantummodo quærit, de cordis habitaculo excludit. Tertia qualitas Simile iræ eſt, diuturna commotio, quæ aliquando rancorem fovet. Quidam habent de prima qualitate magis, & minus de ſecunda & tertia, quidam de ſecunda magis, quidam de tertia: quidam abundant duabus ipſarum: quidam vero omnibus tribus, & hi peſſimi ſunt. Ira contrariatur virtuti manſuetudinis, patientiæ, & mititatis, & dehoneſtat diſciplinam morum: & facit inconſideratum, quia nec Deum timet, nec hominem veretur. Ira etiam non habet miſericordiam, nec humilitatem Prov. 16 prætendit, & excæcat intellectum: B & ſicut fumus nocet oculis, ſic ira cordi.

Caput XXXI.

De remediis iræ.

Remedia iræ. Primum, provida præmeditatio illorum quæ poſſunt occurrere, tam verborum, quam factorum contrariorum: ut ante pugnam ſe homo ad patientiam præparet, & hoſtem quaſi in inſidiis paratus expectet: ut eo minus perturbent venientia, quo fuerint ante præviſa. Qui enim debent in bello pugnare, ante pugnam ſolent artem pugnandi exercitando addiſcere: ut ictus adverſarii C ſciant ſcuto excipere, ne improvidi vulnerentur & ſuperentur. Nam qui tunc primo vult armari, quando jam hoſtes irruunt ſuper eum; nec ſpatium dabitur ei ad muniendum ſe, nec etiam præ ſtupore conſilium inveniet quo evadat. Secundum eſt, os opprimere tacendo, & accenſam flammam iræ in corde ſuffocare; ne ſi evaporare permittatur, increſcat & alios incendat, ſicut de igne materiali ſæpius experimur. Ad Linguæ duo oſtia. hoc enim duo oſtia Deus linguæ dedit, dentes & labia: ne facile proſiliat ad nocendum, maxime cum intus accenſa fuerit igne furoris. Facito oſtia ori tuo. Et, Pone Domine Eccl. 28 ori meo cuſtodiam, ut non delinquam, &c. Tertium eſt, convertere Pſal. 140 ſe ad alia negotia quibus cor occupetur

petur, loquendo, vel alia tractando, ut ſic obliviſcatur commotionis ſuæ: ſicut qui vult extinguere ignem, ſubtrahit ſtipites ardentes, ut ſic diviſus deficiat materia per partes ei ſubtracta. *Prov. 26* Cum defecerint ligna, extinguetur ignis. Quartum remedium eſt, verecundia, quia homo modeſtus erubeſcit diſciplinæ ſuæ detrimentum incurrere, & alios ſcandalizare: & vim facit ſibimet reprimendo iram, vel etiam alios inordinatos motus, ne honeſtatis ſuæ diſpendia patiatur, ſic etiam timor reprimit iram. Sicut videmus in ſervis, qui a dominis ſuis ſæpe dure caſtigantur, nec audent leviter e contra murmurare, ne forte pejora eis inferantur. Si hoc poteſt timor humanus, quanto magis timor Dei, ſi vere inſit menti, & maxime amor ipſius boni. *Malo reſiſtitur, ſi bonum diligitur.* Tam potens eſt quiſque malo reſiſtere, quantum amor boni in cordis ejus affectu convaluerit. Quintum eſt, aſſueſacere ſe ſtatim (cum ſentitur commotio) admittere conſilia prudentiæ, perpendendo quam nociva ſit iracundia, quæ lædit conſcientiam, confundit famam, alios ſcandalizat, cor inquietat, Spiritum ſanctum effugat, tormenta meretur: & etiam quod illud pro quo iraſcimur, jam inevitabile eſt, ſi factum eſt: & quod nihil proficimus iraſcendo, niſi quod malum duplicamus. Tanta enim in hoc ſæculo occurrunt adverſa, quod ſi etiam omnem diligentiam apponimus, qualiter ea nobiſmet mitigemus leviter patiendo; tamen vix omnia portabimus: quanto magis ſi voluerimus ea nobis exaggerare per impatientiam, & retinere in corde per rancorem: ſi ea nolumus expellere, ut evaneſcant ſicut fumus, ante obruemur & ſuffocabimur, quam poſſimus omnia reſiſtendo ſuperare: ſicut illi qui continuum fluxum rheumatis non excreant, ſuffocantur. Ad quid volumus verba contumelioſa contra nos prolata retinere, quæ jam cum aura tranſierunt? quæ nihil nocuerunt nobis quantum fuit in eis: nec in rebus, nec in corpore, nec gratiam Dei a nobis auferunt, nec honores apud homines, ſi nos per impatientiam non offendimus noſmetipſos. Immo magis grati ſumus Deo, & hominibus, ſi contumelias patimur, quam ſi nihil pateremur adverſi. Sic æſtimemus verba maledicorum & detractorum, ſicut latratus canum, vel clamores anſerum, quos contra nos audimus & non curamus. *Verba maledicorum latratus canum.* Qui alterum contumelioſe vituperat, ſeipſum magis quam illum dehoneſtat. Ecce aliquando in itinere intemperies aeris affligit nos; & cum evaſerimus, lætamur, & triſtitiæ prioris obliviſcimur, nec adiicimus, ut iterato contriſtemus nos de priori incommodo, quod præteriit: ſic etiam debemus præteritarum obliviſci iniuriarum ac ſi non fuerint, & gaudere quod ſuſtinuimus, quia cum tribulatio pertranſierit, meritum eius adhuc manet. Cogitare etiam debemus, quod nemo in hac vita ſine adverſitate vivit: & qui ſæculo ſerviunt, ſæpius graviora tolerant. Item quanti ſancti ſuſtinuerunt, & martyres, maxime & ſuper omnes ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Et ſi ipſe tanta paſſus eſt pro nobis, non eſt indignum ſi nos aliqua toleramus pro ipſo, & pro magna gloria noſtra, & pro merito peccatorum noſtrorum, pro quibus utilius hic modica pati debemus, quam in futuro plurima & acerbiora. Hæc & his ſimilia prudenter & ſæpe cogitando, impetum iracundiæ & impatientiæ facilius ſuperamus.

Caput XXXII.

De acedia.

Acediæ vitium tres habet ſpecies. Prima eſt quædam amaritudo mentis, qua nihil lætum, vel ſalubre libet, tædio paſcitur, faſtidit hominum conſortium. Hæc eſt quam Apoſtolus ſæculi triſtitiam appellat, *1 Cor. 7* quæ mortem operatur, proclivis in deſperationem & diffidentiam, prona ad ſuſpiciones: quæ patientem aliquando inſtigat ad necem ſui ipſius, luctu irrationabili oppreſſa. Hæc aliquando naſcitur ex præcedenti impatientia, aliquando ex retardato & impedito deſiderio cupitæ rei, aliquando ex prædominantibus melancholicis humoribus: & tunc medicorum eſt adhibere remedium, potius quam religioſorum,

vel

vel Theologorum. Secunda eſt tepor quidam pigredinis qui ſomnum amat, & omnia commoda corporis: horret labores, fugit aſpera quæque, vitat operationem, otio delectatur. Hæc eſt proprie pigritia. Tertia eſt (*Nota.*) quæ ſolum faſtidit ea quæ Dei ſunt: & ad omnia alia agilis eſt & alacris. Oratio eſt ei inſipida, & a laudibus Dei ſe abſentat, ubi caute poteſt & audet, feſtinat implere velociter orationes debitas: & ne nimis afficiatur tædio earum, aſſumit interim alias cogitationes vel occupationes quibus intendat, donec perficiat horas vel orationes conſuetas: rumoribus paſcitur, ludis delectatur, excogitat negotia quibus occupetur. Nihil magis eſt ei oneroſum quam Deo intendere, & his quæ ſpectant ad ſtudium & profectum ſpiritualem. Cella ei carcer eſt, evagari autem tam corpore quam mente extra clauſtrum diligit, & quærit multifarias occaſiones. Omnis rigor diſciplinæ ſpiritualis gravis eſt ei, & murmurat & conqueritur de duritia prælatorum & diſciplina zelantium. Hoc acediæ vitium, ſignum (*Nota.*) eſt ingratitudinis; quia tanta beneficia contulit nobis Dominus, & confert quotidie, quod fidelem ſervum ejus deceret numquam ab ejus laude ceſſare, numquam ejus obſequium faſtidire. Item ſpoliat nos multis meritis & præmiis in cœlo. Tantam enim gloriam omni hora negligimus, quanta bona interim facere poſſemus, ſi otioſe eam tranſigimus: & nulla vel modica hora præterit, qua non (*Eph. 5*) mereamur vel demereamur. Cum in multis offendimus Deum, conveniens eſt, ut tempus quod adhuc reſtat nobis ad vivendum, tanto melius expendamus, & redimamus tempus quod male amiſimus.

Caput XXXIII.

De remediis Acediæ.

Remedia acediæ: Primum & efficacius, cogere ſe ad ea ſpiritualia ſtudia, quæ maxime faſtidit homo, & præcipue ad orationem & celebrationem divinorum, tamdiu quouſque per Dei gratiam vertatur nobis in oblectationem. Si autem differatur talis gratia, nihilominus de labore luctaminis meritum accreſcit & virtus roboratur, & per conſuetudinem magis ac magis tædium minuitur. Deus enim non requirit a nobis quod non dedit, ſcilicet gratiam devotionis: ſed hoc vult ut eam quæramus, & cum dederit, reſervemus, & gratias ei agamus. Poſſibile eſt enim, aliquem multo plus mereri in* pœna laboris pro obtinenda devotione, etiam ſi non proficit quam ſi multæ devotionis foret ſine labore: quia de iſto poſſet forſitan extolli, & meritum diminui: de illo autem cor humiliatur, & meritum conſervatur. Contra triſtitiam autem maxime valet frequens memoria benignitatis Dei & intuitus beneficiorum ejus: contra cujus bonitatem peccata omnium noſtrum ſunt velut gutta ad mare. Item eſſe libenter cum bona ſocietate; maxime ubi de Deo ſæpe loquuntur devote. Item illud Jacobi, Triſtatur aliquis in vobis? oret: Æquo animo (*Jac. 5*) eſt? pſallat: ſic enim cor hilareſcit, & ſpiritus triſtitiæ effugatur: ſicut pſallente David, ſpiritus malus a Saul recedebat. (*1 Reg 16*) Occupatio etiam prodeſt triſtibus, ut obliviſcantur triſtitiæ. Pigris utilis eſt laboris exercitatio, & conſuetudo incommodi, cogente ſtrenuo magiſterio, ne poſſint remiſſe agere præ tædio laboris, niſi debilitas ſit in cauſa. Item contra tædium cordis, valet varietas actionis, ut ab uno tranſeat ad aliud opus bonum. (*Exercitia religioſorum quatuor.*) Servus Dei in his quatuor exercitiis debet verſari ut Deo intendat, orando, pſallendo, meditando, ſtudendo devotioni: aut de Deo tractet legendo, ſtudendo, ſecum conferendo, diſcendo, docendo: aut pro Deo laboret operando, ſerviendo, corpus caſtigando, & virtutibus ſtudendo: aut corporis refectioni moderate indulgendo, quieſcendo, dormiendo, cibum vel potum ſumendo, ad hoc ut corpus poſſit ſpiritui ſervire. Panis & diſciplina & opus ſervo. (*Eccl. 33*) Panis ad ſuſtentationem, diſciplina ad correctionem, opus ad exercitationem. Aſinus indiget pabulo ne deficiat, onere, ne laſciviat otioſus, virga eget qua impellatur, ne pigre ambulet vel deviet. Gravis acedia eſt, negligenter per-

* al. pugna

perſolvere ea ad quæ quis tenetur; A gravior prætermittere omnino ex tædio; graviſſima alios impedire, & a bono retrahere, nec poſſe aliorum bona ſtudia æquo animo ſuſtinere.

Caput XXXIV.

De avaritia.

Avaritia tres habet ſpecies. Prima eſt anxia cupido habendi vel acquirendi temporalia, ſive ſequatur effectus, ſive non: & ſic poteſt avarus etiam eſſe pauper, qui modicum habet, vel etiam nihil. Secunda tenacitas conſervandi habita, quæ non permittit ea erogari in pias cauſas, vel in uſus neceſſarios congrue ex- B pendi, niſi cum animi dolore. Tertia eſt augere divitias, & undecumque acquirere, etiam de injuſto & turpi quæſtu, ut furto, rapina, fraude, uſura & aliis inhoneſtis modis. Quidam laborant in prima ſpecie, quidam in ſecunda, quidam in tertia, quidam in duabus, quidam in omnibus. Hoc vitium videtur ſpecialiter contra naturam eſſe, & ex ſola prava conſuetudine, vel corrupta voluntate inolitum. Quod ex hoc probatur, quia mundus multo tempore caruit hoc vitio: & aliquæ gentes adhuc putantur ab eo immunes eſſe vel fuiſſe, ſicut Gymnoſophiſtæ. Item quia multi ſæculo perfecte renuntiantes, cum ab aliis vitiis ſæpius impu- C gnentur, ab hoc numquam deinceps pulſantur, niſi forte propria miſera voluntate ſe ei ſubiiciant. Qui autem ſemel ejus laqueo ſe alligari permiſerit, vix umquam de cetero ab ejus compede liber erit. Unde videmus Religioſos quoſdam poſt primam ſæculi abrenuntiationem, qua ab eius laqueis erepti fuerant, rurſum involui avaritiæ retibus, & inſatiabiliter ſitire res alienas, qui prius proprias contempſerant propter Deum. Sic Judas omnibus ſuis renuntiaverat: poſtea fur factus eſt, & loculos habens, Dominum majeſtatis vendidit, & laqueo ſe ſuſpendit.

Avaritia contra naturam eſt.

Joan. 12
Mat. 7

Caput XXXV.

De remediis avaritiæ.

Remedia avaritiæ. Primum, omnia pro Chriſto relinquere, & ſub alterius regimine vivere, & ſi qua habuerit, ei plene reſignare: & in nullo ſui juris eſſe, ſicut in primitiva Eccleſia fideles ſub Apoſtolis erant, & in monaſteriis bene ordinatis clauſtrales, hoc eſt efficacius avaritiæ remedium: ſicut Dominus docuit, Qui non renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Item, Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Secundum eſt, conſiderare omnes perplexitates divitiarum, & laqueos avaritiæ, & paupertatis libertatem & utilitatem. Divitiæ enim periculoſe acquiruntur: & cum labore & cum multa ſolicitudine conſervantur: quia multorum invidiæ patent, furum, raptorum, potentum, fraudulentorum. Ubi multæ ſunt opes, ibi multi qui comedunt eas, tam conſumentium quam ſubtrahentium: a nullo ſecurus dives, nec ab extraneis, nec a proximis. Sic eſt dives in medio cupidorum, ſicut carnifex in medio canum famelicorum. Divitiæ diu colliguntur, cito amittuntur. Multiplicatæ non minuunt, ſed augent ſitim avaritiæ, ſicut potus hydropico. Quid ergo quæris unde plus crucieris? Affligunt nondum habitæ, etiam habitæ & amiſſæ. Pauca ſufficiunt neceſſitati. Mors cito rapit ab eis: Pœnas æternas amatoribus ſuis lucrantur. Ab his omnibus libera eſt paupertas. Rapinas nolite concupiſcere: divitiæ ſi affluant nolite cor apponere. Fructus divitiarum eſt largitas eleemoſynarum: ſine qua infructuoſæ ſunt & periculoſæ. Divitiæ conſervatæ, in malum domini ſui cedent. Semen accumulatum putreſcit, ſeminatum fructificat. Tertium remedium eſt, confidentia de Deo, qui non derelinquit ſperantes in ſe juxta promiſſum ipſius: Nolite ſoliciti eſſe dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt: ſcit enim Pater veſter cœleſtis, quia his omnibus indigetis. Qui enim ſic

Act. 2 & 4
Luc. 14
Mat. 19
Eccl. 5
Pſal. 61
Eccl. 5
Mat. 6

fecit

Digitized by Google

ſecit hominem, ut alimentis indigeat, A non patietur, eum perire per neceſſariorum ſubtractionem, ſi ejus curæ ſe committat. Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia neceſſaria corporis adiicientur vobis. Nam qui libenter vult homini dare cœleſtia & maxima, quomodo neget ei minima, id eſt, terreſtria. Si enim mali & crudeles homines, immo beſtiæ & bruta, filios ſuos nutriunt, multo magis optimus & verus Dominus filios ſuos non deſeret: qui etiam benignus eſt ſuper ingratos & malos, quanto magis ſuper bonos, qui omnem ſolicitudinem ſuam in eum proiiciunt? Non vidi iuſtum derelictum, neque ſemen ejus quærens panem. Unum de tribus a Deo ſperandum eſt avaritiam proiicientibus pro Deo: quia aut procurabit homini neceſſaria, aut cum parco victu & penuria dabit homini vires, quas in abundantia poſſet habere: & hoc eſt jucundius de modico eſſe magis fortem: aut quod ſubtrahit corpori, refundet menti in conſolatione ſpirituali: ut libenter careat corporali abundantia, quæ ſpiritualibus deliciis felicius recompenſatur. Inſuper magnam gloriam in cœlo meretur patienter tolerata pro Chriſto temporalis penuria: quia, Beati pauperes ſpiritu, &c.

Ibid. *Pſal.* 36 *Mat.* 5

Caput XXXVI.

De Gula.

Caſſian. l. 5 de ſpiritu Gaſtrimargia ca. 23

GUlæ quatuor ſunt ſpecies. Prima, ante debitum tempus, vel ſæpius quam deceat comedere, præter neceſſitatem, more pecudum. Secunda, cum nimia aviditate & impetu quodam vorare, ſicut lupi & canes famelici. Tertia, nimis ſe implere, potius quam reficere, & plus ſumere quam ſit neceſſe ex inconſideratione, vel delectatione. Quarta, nimis lauta, vel exquiſita quærere. Hæc nutrit avaritiam, ſicut prior pigritiam vel acediam. Qui delicata quærit, cupit divitias, ut poſſit habere quæ appetit. Nimia vero ciborum repletio pigrum reddit: quia vas plenum ponderoſum efficitur. Hebetat etiam intellectum, & affectum devotionis obruit & refrigerat, & agilitas retardatur, & in ſomnum ducit ſuperflua ciborum repletio.

Caput XXXVII.

De remediis gulæ.

REmedia gulæ. Contra primam ſpeciem ſufficit bona voluntas, ut nolit plus vel ſæpius comedere quam ſit conveniens. Infirmis autem non eſt lex poſita. Juvenes vero & laborantes ſicut exigit neceſſitas, diſcrete refici poſſunt, quando conſuetudo, vel Eccleſiaſtica inſtitutio non repugnat. Contra ſecundam utilis eſt diſciplina verecundiæ, ut modeſte ſe habeat, & impetum refrenet. Item conſideratio: quia inordinata & nimis feſtinata refectio naturam gravat B & minus nutrit, & plus æquo vult. Eadem etiam conſideratio valet contra tertiam ſpeciem, quam nimis ſumitur: & quia vere impedit a bono opere, ſicut ſupra dictum eſt. Efficacius tamen remedium eſt contra tertiam & quartam ſpeciem, non habere unde poſſit gulæ ſatisfacere. Unde quanto quis pauperior fuerit, tanto minus in hac parte peccabit. Hæc eſt ſecundum traditionem ſeniorum prima pugna, quam devincere nos oportet: & quantominus ſuperata fuerit, tanto validiora ſunt cetera vitia contra nos, & nos debiliores ſumus contra ea. Per gulæ peccatum mors intravit in orbem. Unde & Chriſtum C diabolus primitus per gulam tentavit, quaſi per januam aliorum vitiorum aditum quærens ad ulteriora. Contra quam prout etiam contra alias voluptates vitioſas conſiderare debemus, quam cito pertranſit, quam breviter durat: & quando tranſacta fuerit, ſic eſt quaſi numquam fuerit. Unde cum delectamenta mundi & carnis appetis, pone in corde tuo ac ſi jam habueris & ſatiatus ſis, & hora præterierit: quia voluptas præterita eſt quaſi ſomnium noctis tranſactum, imo contemptibilior: quia malam conſcientiam facit perpetrata voluptas, evitata vero lætam & ſecuram. Valet etiam contra omnes adverſitatum turbationes, ſi ponas in corde tuo jam durante adverſitate, quod ita debeat eſſe, & aliter eſſe non

Vide Caſſian. l. 5 de ſpiritu Gaſtrimargia. cap. 13 & 14 *Mat. 4* *In adverſis & proſperis quomodo philoſophandum.*

non poſſit; & quod voluntas Dei ſit quod ita eſt, & diſpoſuerit, ut ita eveniret. Quod enim ſponte quiſque diſponit, inde minus turbatur ſi evenerit. Cum autem turbaris quod non evenit quod optaveras, vel ſperaveras; cogita quod multa alia non evenerunt quæ proſpera fuiſſent, ſi eveniſſent, & tamen non turbaris quod non evenerunt: quia de quibus cor hominis non diſponit ſibi gaudium ſi eveniant, de his etiam non triſtatur ſi non eveniant, v. g. Si ſperas in craſtino habiturum bonum prandium, lætaris: ſed ſi forte ſpes tua fruſtretur, turbaris, quia lætitia ſpei ſubtracta eſt. Sed ſi nihil ſperas, non triſtaris ſi non evenerit: quia videris tibi nihil perdidiſſe, cum nihil habueris amittendum.

In conſolatione terrena non figendus animus.

Homo enim virtutis, ſic debet omnem ſpem ſuam & ſolatium in Deum ponere, ut numquam ex toto figat animam in terrena conſolatione: & quaſi ſuſpenſum habeat deſiderium ad omnia exteriora non fixum: ſicut qui ſuper glaciem incedit, leviter ponit pedem tentando ſi crepitet, ut retrahat pedem ne ſubmergatur. Cum ergo perdis aliquid quod diligis, pone in animo tuo quaſi numquam habueris, & quaſi ſomnium fuerit quod videris habuiſſe, quod tunc more ſuo evanuerit & in nihilum reductum ſit. Hoc orat Propheta cum affectu ſibi inſpirari, dicens: *Pſal. 72* Velut ſomnium ſurgentium Domine in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Hoc eſt, redige memoriam iſtorum terrenorum in corde meo, quod eſt civitas habitationis tuæ, ad nihilum: ut nihil reputem eſſe, vel fuiſſe quod pertranſiit, ſicut ſomnium de ſtratu ſurgentium oblivioni traditum non curatur.

Somnium vita humana.

Somnium eſt hæc vita malis & ſtultis, qui putant ſe eſſe quod non ſunt, id eſt, felices, & habere quod non habent. Et non ſunt vera bona: quia falſa ſunt quæ habent. Iſtæ conſiderationes non ſunt phantaſticæ dicendæ, ſed veræ & ſapientes; quia faciunt mentem tranquillam, & ſtabilem inter mundanæ proſperitatis & adverſitatis varietates. Cum ergo deſideras quod non habes, cogita quaſi habueris & jam fraudatus inde fue-

A ris, & modo pertranſierit. Cum autem habes quod diligis, noli nimis inniti ei per delectationis affectum: ſed cogita quod cito pertranſiet iſta lætitia, & nihil poſt ſe relinquit, niſi veſtigia dolorum, & debitum ſuppliciorum. Cum ergo amittis quod amaſti, æſtima quaſi numquam habueris illud vere, ſed tantum quaſi in ſomno videris: vel in cogitatione imaginatus ſis te talia habuiſſe: ſicut ſi imaginarer mihi quod ſim Rex Franciæ, & magnam gloriam & pompam & delicias & divitias habeam: & poſt modicum Rex Angliæ debellet me, & capiat & ſpoliet me regno & gloria, & inanis remaneam ab omnibus. Si ergo pe-

B racta tali phantaſia, graviter vellem turbari & triſtari de illa regni phantaſtici amiſſione, vel ſi valde exhilarari voluiſſem ex delectatione hujuſmodi gloriæ phantaſticæ habitæ: nonne ſtulta triſtitia, vel inanis gloria eſſet moveri de his quæ numquam fuerunt vel erunt? Tales enim vanas lætitias & triſtitias ſemper habere poſſemus, imaginando nobiſcum & fingendo quaslibet glorias & delectationes, & econverſo triſtitias & dolores, ſicut ſolent quidam inſani & lunatici quibuſdam phantaſiis deluſi ex confuſione cerebri, etiam ſine apparente cauſa exteriori, modo ridere, modo flere ſecundum imaginationes interius conceptas tri-

C ſtes vel lætas. Verumtamen univerſa vanitas omnis homo vivens, *Pſal. 38* id eſt, vivens ſecundum hominem, non ſecundum Deum. Et quare? Verumtamen in imagine pertranſit homo, velut in quadam imaginaria deluſione, exiſtimans ſe aliquid eſſe cum nihil ſit: & ita nedum vane extollitur, ſed etiam fruſtra conturbatur vanis timoribus & mœroribus dejectus. Theſaurizat, & ignorat *Ubi ſupra* cui congregabit ea: quia ipſe neſcit an eis fruiturus ſit, an alius cui forte non debentur. Contra hoc ſibimet Propheta conſilium invenerat dicens: Et nunc quæ eſt expectatio mea, nonne Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt, ubi iterum perdere non formido. Econtra pone in animo tuo, de futura adverſitate

non

non turbari: quia contingentia ita A ſe habent, quod poſſunt evenire vel non evenire. Et ſæpe turbamus nos ante tempus timore illius quod nunquam eveniet; ſicut pueri aliquando flent recordantes doloris, quem forte haberent, ſi parentes eorum moriantur, qui adhuc vivi ſunt, ſani & incolumes. Quod ſi etiam adverſitas certa futura eſt, tunc ſufficit diei malitia ſua, ut non duplicemus nobis dolores præcedente anguſtia, cum ſequens tribulatio per ſe ſatis excruciet. Hæc dico de temporali tribulatione, non de æterna, quam expedit nobis prætimere & præcavere. Gregorius: Ante ſupplicium de ſupplicio cogitare. Inſtante vero jam tribulatione vel adverſitate conſideranda eſt B utilitas adverſitatis: quomodo peccata purgat, cautos reddit a peccato, & ſubtrahit occaſionem peccandi in multis: & exercet ad virtutes, ad humilitatem, & ad compaſſionem ſimilia ſuſtinentium, ad confugiendum ſollicitius ad divinum adjutorium; ad experientiam divinæ clementiæ, quæ tribulatis corde juxta eſſe ſolet, & ad examinationem propriarum virtutum; quia in adverſitate plenius videmus quantum profecerimus in eis. Item ad majorem gloriam promerendam & ſuper omnia ad reddendum vicem Chriſto paſſo pro nobis. Tranſacta autem adverſitate gaude: quia evaſiſti ſicut qui de naufragio evadit, vel de tempeſtate, & de via mala ad C bonum hoſpitium pervenit: & noli dupliciter te affligere rancore, vel odio ex memoria injuriarum contra illum a quo paſſus es: cogitans quod ſi non meruiſti apud illum, ut te affligeret, tamen forte meruiſti apud Deum, ut puniri te permitteret: & ipſe Deus judex viſus eſt illo quaſi tortore tuo ad juſtitiam exequendam circa reum ſuum. Sic Aſſur virga furoris Domini dicitur: quia eo uſus eſt quaſi virga ad dandam diſciplinam ſervo ſuo Iſrael peccanti. Et ſicut virga poſt correctionem filii in ignem projicitur, ſic & illi ultores Dei tandem punientur, maxime qui non recto zelo & juſtitia proximos perſequuntur. His quaſi per exceſſum tactis, qualiter te inter adverſa & proſpera immobilem conſerves, ne proſperitates te extollant, vel adverſa dejiciant (quia adverſitas maxime verſatur circa carentiam, vel amiſſionem cupiti, & timorem vel tolerantiam exoſi) ad remedia & qualitates vitiorum conſiderandas redeamus. Non mediocriter autem valet ad morbos vitiorum ſanandos, ſcire æquanimiter carere his quæ caro, vel carnalis affectus appetit, & patienter ſuſtinere, & non pertimeſcere quæ horret & odit: ſicut in medicina corporali, ſanitati propinquat qui bene ſervat dietam, & cavet a nocivis, & conſtanter recipit & ſuſtinet amarum poculum confectionis. Gregorius: Qui appetit plene vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare. Scio & abundare & penuriam pati, & eſurire & ſaturari, ubique & in omnibus inſtructus ſum.

Matt. 6 · *Greg. hom. 40 in Ev.* · *Iſa. 10* · *Greg. hom. 15 in Ev.* · *Phil. 4*

CAPUT XXXVIII.

De Luxuria.

Luxuria quadruplex eſt. Prima in corde, quando homo immundas & lubricas cogitationes ſcienter & voluntarie, cauſa pravæ delectationis verſat in cogitatione, ſine repugnantia conſenſus. Perverſæ cogitationes ſeparant a Deo. Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Secunda eſt cum citra opus generativum ſatiat ſe libidinoſis geſtibus, amplexando, oſculando, palpando, impudice reſpiciendo, loquendo & auſcultando turpia, ut ſola delectatione prava, vel aliis meretriciis blanditiis carnali affectioni ſatisfaciat. Hæc tanto eſt gravior prima, quanto longius ad exteriores conatus cauſa pravæ delectationis eſt progreſſa. Si enim ſola mens prava rea eſt in ſe per conſenſum malæ concupiſcentiæ; quanto magis habenis laxatis ad ulteriora libidinis incitamenta, exteriorum ſenſuum & membrorum miniſterio adjuta & provocata? Si ſolum concupiſcere corde, mœchia a Domino judicatur: quid ergo ex concupiſcentia oſculari, palpare, &c. nemo ergo ſtulte ſe ſeducat, ut putet ſolum tunc ſe

Sap. 1 · *Matt. 5*

Digitized by Google

ſe peccaſſe, quando opus generativum perficit, vel laborat perficere, cum *Nota.* etiam præambula operis damnabilia ſint. In ipſo enim licito conjugio ſæpe excuſabilior eſt ſimplex concubitus, quam tales inhoneſtæ blanditiæ actuum indecentium, & ſpectaculorum, & collocutionum laſcivarum. Si autem aliquis dicat apud ſe, ex quo non quæro opus pravum fornicando perficere licite poſſum moroſis blanditiis frui cum dilecta, munda intentione ad mutuæ & ſanctæ dilectionis nutrimentum, ut ignis charitatis magis ac magis in nobis accendatur, cum ex dilectione proximi nutriatur & augeatur amor Dei: ſciat quicumque talis eſt, ſe ſub ſpecie ſpiritualis amoris, carnali dilectione & delectatione deludi; quia ſpiritus ſpiritum diligit, nec corporalibus indiget amplexibus: quia hoc eſt carnalis amoris indicium, qui quanto plus creſcit in corde, tanto magis ſpiritualis amor, minuitur & refrigeſcit: & econverſo ſpiritualis amor carnalem reprimit & expellit. Triplicis autem peccati reus efficitur, qui talibus corporalibus blanditiis uti ſe licite poſſe putat, etiamſi nullam ulterius pravi operis habeat voluntatem.

Graviter peccat, qui illecebris iſtis operam dari licere putat.

Primo quia incaute ſe nimis expoſuit tentationis periculo, cum proni ſint ſenſus hominis & cogitatio in malum: *Gen. 6* & tentatio quæ nondum fuit occaſione & opportunitate noxiæ familiaritatis accepta poteſt corrumpere voluntatem, & in peccatum præcipitare, ſicut ſæpe accidit, quod qui munda intentione mutuis ingeſſerunt ſe familiaritatis ſocietatibus, mutatis affectibus ſpiritualibus in carnales, lapſi ſunt in peccatum. Tali ergo periculo ſe ingerere eſt contra Domini præceptum. *Deut. 6* Non tentabis Dominum Deum tuum; ſicut qui ſuper tenuem glaciem ex ſtulta curioſitate incederet, ſi mergeretur, reus eſſet in ſeipſo, imo ipſum ſtulte tentare gravis culpa eſſet, etiamſi mors non ſequeretur. Secundo, quod & ſi in ſe nihil tentationis ſentiret, tamen alteri daret occaſionem tentationis & peccati, cum alteri fodit foveam, ut incidat in eam. *Job 14* Qui alreri poculum mortis propinat, non ideo erit innocens, quia ipſe non bibit. Halitus

A ejus, ſcilicet diaboli, prunas ardere facit. Igneus enim flatus ex igne gehennali cum duos carbones compoſitos invenerit etiam ſemivivos, ſufflat indefeſſe, donec eos incendat, nec curat moras ſi tandem aliquando perficiat, cum omni tempore ad nihil aliud vacet, nec aliis curis intendat, niſi animas ſeducere. Tertio, efficitur reus propter malum exemplum, ex quo alii graviter ſcandalizantur, non carentes prava ſuſpicione de familiaritate tali noxia: & judicantes eſſe malum, indignantur, murmurant, detrahunt, & irrident innocentes eorum collegas, quaſi & illi ſimilia faciant. Et vilipenditur religionis reverentia ex talibus, & plu-

B rima mala fiunt. Alii vero eorum exemplo audacius ſimilia faciunt, putantes ſibi licere quod iſtos facere arbitrantur: & diſcunt ab eis vel audent exemplo eorum quod ante non audebant: imo & ipſi peccatores temerarii fiunt, & quaſi juſtificant ſe in peccato, comparatione iſtorum corrumpentium religionis puritatem. Et hæc omnia redundant in injuriam Dei & offenſam, & in honoris ejus detrimentum: cum inſolentia familiæ, patrisfamilias dedecus videatur. Tertia ſpecies luxuriæ, eſt naturalis concubitus viri & fœminæ ſine conjugii honeſtate: Hæc ſubdividitur in multas ſpecies, ut eſt ſimplex fornicatio, adulterium, ſacrilegium, inceſtus, ſtuprum, raptus,

C &c. quæ non proſequor nec diſtinguo. Quarta eſt peccatum innaturale. Cum enim natura omnibus rebus nomina propria dederit quæ naturæ ſubjacent, hoc peccatum quaſi extra vel contra naturam, ſine ſpeciali nomine reliquit: eo quod indignum ſit nomine quod ipſam naturam deſtruit, & humanam naturam maculat & infamat: dicitur tamen aliquando paſſio ignominiæ vel immunditia, vel mollities.

Peccatum contra naturam.

Licet Apoſtolus de iſto peccato plurima & gravia deſcribat primo ad Romanos: *Rom. 1* tamen ad præſens nec nominari expedit, ne & ipſe aer inficiatur, vel ne ex uſu tractandi minus horrendum, vel abominabile fiat audientibus: vel ne detur ſimplicibus materia inde cogitandi, & curioſis oc-

oc.

Digitized by Google

occaſio mali. Quocumque autem ſtudio vigilans voluntariæ delectationis conſenſu ſe provocat ad pollutionis immunditiam, vel etiam aliunde hoc pati conſentit, vel cooperatur alteri præter naturæ uſum, ad quartam luxuriæ ſpeciem debet pertinere. De illuſione ſomniorum prætermitto: quia ſicut dormiens non eſt compos rationis, ſic etiam non poteſt interim facere unde damnetur. Nam ſi vigilans forte dediſſet occaſionem unde dormiens illuderetur, cogitando, agendo, loquendo, vel etiam poſt ſomnium voluntarie delectando in memoria illuſionis nocturnæ, hoc potius eſſet culpa vigilantis quam dormientis: cum dormienti illuſio ſit pœna tantum culpæ præcedentis, vel occaſio ſubſequentis in vigilante.

Caput XXXIX.

De remediis contra luxuriam.

Remedia contra luxuriam ſunt ſeptem, quæ ad præſens memoriæ occurrunt, ſine quibus continentia non diu eſſe poteſt tuta. Primum eſt, ut vir fœminarum & fœmina virorum continuam familiaritatem devitet. *Eccl. 42* A veſtimento procedit tinea: & a muliere iniquitas viri. Gregorius: *Greg. li. 3 dial. c. 7* Qui corpus ſuum continentiæ dedicant, habitare cum fœminis non præſumant. Nam quamdiu vitalis calor vivit in corpore, nemo præſumat ignem concupiſcentiæ in ſe penitus extinctum eſſe. Et ſæpe carbo videtur extinctus modica favilla opertus: ſed ſi tangitur, comburit: Diabolus vero cum duos carbones coadunaverit, afflat donec eos incendat. *Job 41* Halitus eius prunas ardere facit. Ignitus eſt enim igne gehennali: Carbo ſi ſolus relinquitur, extinguitur: ſi componitur alteri, ex mutuo calore incenduntur ambo. Et ſæpe ſpiritu amor incœptus, conſummatur carne. Bernardus: *Ber. ſer. 63 in Cant.* Cum fœmina ſemper eſſe, & fœminam non cognoſcere hoc ego maius reputo quam mortuos ſuſcitare. Qui ergo quod minus eſt non potes, quod maius eſt, quomodo credam tibi? Aſtutus etiam diabolus, in principio incautæ familiaritatis occultat laqueos tentationis carnalis, reputans quod deſiſterent a mutua dilectione, ſi ſentirent inde ſtimulos peccati, donec per longam familiaritatem & incautam ſecuritatem affectus amborum ita conflati & conglutinanti fuerint in amore, quod etiamſi ſentiant ſibi inde imminere tentationis periculum neſciant reſilire, nec ab invicem ſeparari, viribus ſpiritualibus ita debilitatis in eis, quod neuter eorum valet ſibimet vim facere tantam, ut evellat ſe de laqueo: immo timet alterum in tantum contriſtare, quod etiam reputat ſe perfidum ſi deſerat eum vel eam: & ſic captus conſentit alterius voluntati & propriæ infirmitati in omne peccatum. Sic Samſon fortiſſimus qui multas ſæpe hoſtium acies ſtraverat, & *Iud. 16* aliquoties de vinculis eruperat, confidens de viribus ſuis, liquefactus eſt amore Dalilæ, & defecit anima eius, & uſque ad mortem laſſata eſt, dum nullam daret ei requiem, quouſque plene cor ſuum ei expoſuiſſet: & ſic deceptus hoſtibus aditum aperuit captivandi ſe, & ligandi, & cæcandi, & molam vertendi, & in ludum ſe hoſtibus exhibendi tandem pervenit. Hæc autem omnia in figura facta *Eccl. 19* ſunt noſtri, & ſcripta ad correptionem noſtram. Secundum eſt vitare *Prov. 13* ſocietatem & contubernium luxurioſorum, ne eorum exemplo ad ſimilia trahantur. Qui ſe iungit fornicariis, *Gen. 6 & 8* erit nequam. Item, Amicus ſtultorum efficitur ſimilis illis. Proni ſunt ſenſus hominis & cogitatio in malum: & ideo facilius trahitur aliorum exemplo ad illud quod appetit eius ſenſus carnalis, dum non erubeſcit vitioſus videri, habens ſecum ſocios miſeriæ ſuæ, quorum non ſolum exemplis, ſed etiam perſuaſionibus & irriſionibus trahitur ad peccatum, & laudatur peccator in deſide- *Pſal. 9* riis animæ ſuæ. Et hæc eſt iam quaſi præcipua cauſa, quare ita multiplicata ſunt mala in Eccleſia: & quod *Cur tot ſcandala in Eccleſia* in Religione ſtudia ſpiritualia defecerunt, & ad exteriora ſtudia & negotia plurimi defluxerunt, ſcilicet mala conformitas: dum quilibet vult alios imitari, ſive quia aliud neſcit quam quod videt in aliis; ſive quia

non audet aliter vivere quam illi cum quibus verſatur, ex malo pudore timens aliis videri diſſimilis; ſive etiam quod pravus tepor & carnalis libertas gaudet ſe habere occaſionem, & quamdam excuſationem apud homines agendi quodlibet, etiamſi non licet. *Pſal. 13* Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum, ſcilicet eum qui multitudine poſtpoſita ſtudet uni *Pſal. 26* Domino placere & ſervire, unam petens a Domino; & hanc requirens: ut inhabitet in domo Domini mente & conformitate, quod ſolum eſt neceſſarium. Unde proverbium apud homines eſt, Coululare lupis debet, qui commanet illis. Tertium eſt corpus non delicate nutrire. Terra e- B nim corporis noſtri, quæ ex prima maledictione ſpinas & tribulos ultro ſatis germinat, ſi ſuper hoc fuerit impinguata deliciis, tanta erit ſpinarum denſitas: quod ſemen verbi veritatis in nobis penitus ſuffocabitur. Qui delicate nutrit ſervum in juventute ſua, poſtea ſentiet illum contumacem. Bernardus: Sufficit diei malitia ſua, ſcilicet concupiſcentiæ naturali: quæ ſi cœperit accipere irritamenta ab his qui perpetuum ſuſcepere bellum adverſus ejus oblectamenta, fiunt duo contra unum: & ideo periclitatur continentia, quia duo reſiſtunt uni, ſcilicet continentiæ, innata concupiſcentia carnis, & provocatrix ipſa voluptas deliciarum. Un- C *1 Tim. 5* de Apoſtolus: Vidua quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt per peccatum. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis *Ezec. 6* tuæ, ſaturitas panis & otium. Econ- *1 Cor. 9* tra Apoſtolus: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. Hoſtem ſuum armat qui carnem ſuam fovet deliciis ultra neceſſitatem debitæ ſuſtentationis. Quod autem hoſti præſtas, inde tibi noces. Quartum eſt, otium fugere, quod præcipuum eſt animæ contrarium. Multam enim malitiam docuit otioſitas, in deſideriis eſt omnis otioſus. Occupatus enim ab uno dæmone impugnatur, otioſus autem ab innumeris dæmonibus vaſtatur: quia quot cogitationes & deſideria mala in corde verſat, tot inimicorum jaculis patet. Bernardus: Omnium enim tentationum & malarum cogitationum ſentina eſt otium. Sicut per rimam ſentinæ aqua latenter intrat, & creſcit donec navis mergatur: ita ex otio cogitationes & concupiſcentiæ multiplicantur, donec navis cordis eis ſuccumbens in peccato periclitetur. Unde & in Monaſteriis regionum noſtrarum noſtris temporibus pauci ſtabiles Religioſi ſunt reſpectu antiquorum in Ægypto, in qua quandoque ſub uno gubernatore ſimul tria vel quinque millia morabantur, quiete viventes magis, quam nunc apud nos poſſint decem vel pauciores obedienter & concorditer gubernari: quia de labore manuum ſuſtentati, lata prædia & redditus amplos non requirebant, & erant tantum operando colligentes victum, quantum conſumentes: nec ſuperflua deſiderantes, nec evagantes mendicando, vel adulando pro aliorum donatione, ſed de propriis laboribus ſe & multos debiles & pauperes ſuſtentabant, & labori manuum intenti, rumoribus & rixis, & variis deſideriis non permittebantur intendere. Nec quilibet in peram ſuam repoſuit acquiſita & elaborata, ſed ſicut ſemetipſos pro Chriſto abnegaverant, & alterius imperio ſe ſubjecerant, ita & omnia quæ habebant. Et quia hoc non ſtrepitu clamoris, non ſecundum propriæ voluntatis arbitrium agebant, ſed in ſummo ſilentio & quiete ad nutum Abbatis & gubernatorum ſuorum: ideo a ſpiritu devotionis non ſolum non impediebantur per operis inſtantiam: ſed & plurimum promovebantur, cum peracto quotidiano ſtatuto labore operis reliquum temporis in lectione, vel oratione ſolebant expendere. Et ideo ſtabiles & perfecti in omni virtute erant, qui omne tempus in bonis operibus & virtutum ſtudiis impendebant, nihil otioſe & curioſe tranſeuntes: nec pro voluntate ſua viventes, ſed Superioris, ſecundum regulas a ſanctis patribus, inſtinctu ſancti Spiritus inſtitutas, ad vitia extirpanda & virtutes uſitandas. Unde Poeta,

Marginal notes: Caro non delicate nutrienda. *Prov. 29* *Mat. 6* — Otium fugiendum. *Eccl. 33* — *Prov. 13 ſecundum 70* — *Bern. ep. ad fratres de monte Dei ante med.* — *Hier. t. 1 ep. 22 ad Euſtoch. de cuſtodia virginitatis ſub fin.*

Otia

Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus.

Nec ſolum vitandum eſt otium, ſed etiam otioſa. Otioſum eſt, quod nullam habet utilitatem, vel utilitatis intentionem. Et pro vitando otio, otioſa ſectari ridiculum eſt. Quid autem ſit agendum, require de remediis acediæ. Item ut omni hora conſideret homo, qualiter inſtans tempus poſſit utilius expendere, vel illud opus quod tunc ei incumbit, optimo modo perficere, ſive orando, ſive laborando, vel refectioni corporis intendendo, vel aliud faciendo. Quintum eſt exteriores ſenſus ab illicitis cuſtodire; qui ſunt quaſi feneſtræ animæ, per quas mors peccati intrat, quaſi fur vel corruptor caſtitatis noſtræ, dum non cuſtodiuntur. David non reſpexit uxorem Uriæ, quod prius eam concupierit: ſed ideo concupivit, quia incaute reſpexit. Sic Eva vidit lignum quod eſſet pulchrum viſu aſpectuque delectabile, & concupivit & guſtavit. Gregorius: non expedit intueri, quod non licet concupiſci. Sic aures, ſic manus, & alii ſenſus & membra coercenda ſunt, ne hauriamus per ea mortiferum corruptionis. Dina quoque curioſitatis cauſa egreſſa videre mulieres religionis illius, corrupta eſt. Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ. E contra Job ait: Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Sic boni Religioſi recludunt ſe in cellis & Monaſteriis, quaſi in ſepulcris; ne vel ipſi concupiſcant mundum, vel concupiſcantur. Quanto enim rarius vides, vel audis quæ mundi ſunt, tanto affectus tuus ad ea concupiſcenda frigidior erit, & minus cogitabis ea. Et e converſo quanto frequentius cum ſæcularibus converſaris, eo magis pulvere ſæculi reſpergeris; quo inſenſibiliter paulatim interius tenebreſcis, & affectus tuus fit crudus & mores inſuaves. In molendino non pulverulentum fieri vix poſſibile eſt. Sextum eſt interius reprimere cogitationes pravas & affectiones carnales: quia iſti ſunt domeſtici hominis inimici, quorum fraude urbs mentis inimicis traditur, ſi non bene caveatur. Perverſæ enim cogitationes ſeparant a Deo. De corde enim exeunt cogitationes malæ, adulteria, homicidia, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Nulla exterior munitio ſufficit ad cuſtodiendum urbis clauſtra, ubi domeſtici perfidi fuerint: ita nulla cuſtodia forinſeca caſtitatem conſervat ſine cuſtodia interna cogitationum & affectionum. Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Caſtis & honeſtis matronis non ſolum prava opera, ſed etiam ſuſpecta ſuſurria fugienda ſunt, per quæ tentari vel infamari potuerit earum caſtitas & honeſtas, & maritus provocari in furorem, & zelotypiæ ſpiritu inflammari. Sic anima religioſi quæ Chriſto deſponſata eſt per fidem votum caſtitatis, ſuſurria pravarum ſuggeſtionum non recipiat, vel retineat in corde, quod Dominus ſemper intuetur. Uſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Septimum eſt frequens ſtudium orationis & devotionis. Ut ſcivi quia aliter non poſſim eſſe continens, niſi Deus det, adii ad Dominum, & oravi, & dixi ex totis præcordiis meis, &c. Et Pſalm. Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Et ideo ſemper eſt orandum, quia ſine ipſius auxilio poſſumus facere nihil: ut rore gratiæ ſuæ extinguat in nobis ignem concupiſcentiæ. Ipſa etiam orationis virtus, quia elevat mentem ſupra ſe ad Deum, purificat ejus affectiones, & deſideria caſtificat, & intellectum illuminat, & Dei amorem infundit, ex quo generatur quidam horror peccati, & deteſtatio carnalis voluptatis, voluntas roboratur contra tentationes, & ipſæ tentationes debilitant, ut facilius devincantur. Unde cum Moyſes in monte orans manus elevaret ad Dominum, vincebat Iſrael: cum vero remitteret eas, & deponeret, vincebat Amalec. Moyſes eſt religioſus de aquis ſæculi abſtractus, Amalec vero tentatio carnis. Manus vero Moyſi ſunt affectus & memoria. Quando iſtas elevamus ad Deum, hoſtis tentationis ſuccumbit: quando ad terrena eas dimittimus, hoſtis roboratur.

Marginalia: Otioſa quoque vitanda. *Ber. epiſt. ad fratres de monte Dei ante med.* — *Jer. 9* — *2 Reg. 11* — *Gen. 3* — *Lib. 21 Mor. ca. 2* — *Gen. 34* — *Tre. 3* — *Job 31* — *Cap. 1* — *Matt. 15* — *Prov. 4* — *Jer. 4* — *Sap. 8* — *Pſal. 126* — *Exo. 17*

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, DE PROFECTU RELIGIOSORUM.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Quod profectus religioſi ſeptem proceſſibus diſtinguuntur.

Primus progreſſus fervor eſt novitiorum.

PROFECTUS Religioſi ſeptem proceſſibus diſtinguuntur, licet non ab omnibus attinguntur. Primus eſt in fervore novitiatus, quo converſus quodam impetu bonæ voluntatis calet, ad omnia paratus in quibus ſe credit Deo placere: ſive ex magna peccatorum contritione, & dolore, ſive ex deſiderio ſatisfaciendi Deo, ſive recuperandi amiſſum tempus, & neglectum præmium per peccatum: ſicut viator qui diu mane dormiens poſtea cum feſtinatione, & impetu laborat tempus neglectum currendo recompenſare, & ſocios qui ſe præceſſerunt inſequens invenire. Secundus proceſſus eſt in labore corporalis exercitationis: quia cum ſit pauper nondum invenire valet pretioſa munera, quæ in opus ſanctuarii Domino offerat: facit tamen quod poteſt, & pilos caprarum & pelles arietum offerens, exhibet corpus ſuum hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem; licet quandoque minus rationabile ſit ejus obſequium; propter indiſcretam corporis caſtigationem, qua corpus deſtruitur, & vires deficiunt, & ſenſus amittitur, & ſpiritus extinguitur, & totus profectus ſpiritualis diſſipatur. In omni oblatione tua offeres ſal, ſcilicet diſcretionis: ut nec ad dexteram per nimium laborem, nec ad ſiniſtram per nimium teporem a via Regia declines. Anima enim eſt immortalis & non poteſt deficere: & ideo corpus corruptibile; & vas fictile non poteſt

Secundus conſiſtit in exercitio corporali. Exod. 25

Rom. 12

Levit. 2

Diſcretio omnibus adhibenda.

A æqualiter contendere cum ea currendo, & tantum ferre laboris quantum illa poteſt capere fervidæ voluntatis. Ebrius quandoque agitat equum cui ſedet celeriter, non conſiderans quod cum ipſe æſtuet vino, ejus rude animal non ſit ſatiatum fœno: & ita dum ſupra poſſe laborare cogitur, ſed ſeſſore cadens tardius eum ad locum quo tendit pervenire facit, quam ſi moroſius curſitaret. Rationabile ſit obſequium veſtrum. Gloſſa, id eſt, cum diſcretione, ne quid minus vel B nimis fiat, ſed cum temperantia corpora veſtra caſtigetis, ut non naturæ defectu cogantur diſſolvi, ſed vitiis mori. Oportet carnem reſtringere non extinguere, id eſt, reprimere non opprimere, ut ſerviat, non laſciviat; ancilletur, non dominetur. Terra fertilis ſi diu inculta fuerit, ſilveſcit; ſi nimis cogitur fructificare fit macra: ſed ſi medium tenetur, fertilis perſeverat. Si etiam de agro corporis eſt agendum: ut nec de nimio otio vel deliciis laſciviat, nec inedia, vel labore deficiat. Corpo-C ralis exercitatio in duobus conſiſtit, in ſubtractione delectabilium ſecundum carnem, & in aſſuefactione aſperitatum & laborum. Ab hac lege infirmi ſunt excepti: quia nec ſuavia delectant propter amaritudinem doloris, & ipſa infirmitas acerbior eſt quam labores ſanorum & validorum. Valet autem afflictio corporis ad peccatorum purgationem, ad vitiorum repreſſionem, ad augmentum virtutis, ad ſpiritualis conſolationis expreſſionem, ſicut in torculari vinum exprimitur, ad proximi ædificationem & meritum gloriæ. Tertius proceſſus eſt in ſpiritualis conſolationis

Simile elegans.

Rom. 12

Corporalis exercitatio in duobus conſiſtit.

Tertius eſt in conſolatione ſpirituali.

Digitized by Google

nis infuſione: quia Deus cum ſit benignus & largus, remunerat hominem, qui fideliter offert ei totum quod habet & poteſt, id eſt, voluntatis fervorem & corporis ſervitutem. Vera autem conſolatio ſpiritualis conſiſtit in duobus, in naturalium animæ potentiarum decoratione, & carnis ad ſpiritum quieta concordatione. Tunc enim homo vere ſpiritualis eſt, cum ſpiritus totus eſt ad Deum erectus, & ei coordinatus, & Deo plenus, & corpus ſpiritui non reſiſtit in his quæ Dei ſunt, ſed pro modo ſuo prompte ſpiritui obtemperat, nec concupiſcendo mala, nec horrendo dura, vel faſtidiendo bona. Potentiæ animæ, in quibus imaginem ſummæ Trinitatis præfert, ſunt tres: ratio, voluntas, & memoria, quæ tamen in ſeipſis inanes ſunt & vacuæ bonis, & indigent ornari & repleri ab illo, & de illo qui fecit illas, hoc eſt a Deo. Ratio illuminatur ad cognitionem veri: voluntas accenditur ad amorem boni: memoria tranquillatur ad inhærendum & fruendum vero bono. Nulla iſtarum valet eſſe, vel perfici ſine aliis. Si ratio non videret, voluntas non amaret: quia nec ſciret quid eſſet amandum: ſi non amaret, non delectaretur in bono. Item ſi non memoraretur boni, quomodo poſſet agnoſcere, vel illud amare? Summum autem bonum Deus eſt, & ideo etiam ſumme verum, quia ab ipſo fluunt omnia, ut ſint, & ut bona ſint. Sicut Deus machinam hujus mundi ex nihilo creavit, poſtea diſtinxit & ornavit: ita hominem format ſecundum corpus in utero, deinde animam rationalem infundit: deinde per intervalla ætatum, intellectus ſecundum actionem creſcit, & voluntas movetur, & memoria viget quaſi requirens ornatum ſibi competentem. Rationis ornatus eſt lucida intelligentia de Deo, & de his quæ de Deo ſunt, & ad Deum conducunt: ut intellectus ſacræ ſcripturæ, & rationes fidei & operum Dei: & intelligere quid ſit beneplacitum Dei, & inter vitia & virtutes diſcernere, & naturas eorum cognoſcere, & remedia vitiorum, & vias virtutum: in operibus Dei admirari potentiam, ſapientiam, & benignitatem ipſius. Et breviter dicendo, ornatus rationis ſunt ſapientia & ſcientia, quæ de Deo eſt. Ornatus voluntatis ſunt ſanctæ affectiones & devotio ad Deum, fervor fidei, fiducia ſpei, dulcedo charitatis & bonæ voluntatis alacritas, ſpes de remiſſione peccatorum, devotio circa Chriſti humanitatem & paſſionem, necnon circa ejus divinitatem, & deſiderium regni cæleſtis, confidentia de exauditione orationis, & affectus divinæ familiaritatis & ſimilia, quæ afficiunt hominem ad Deum & amorem virtutum, & ad odium vitiorum, & ad dilectionem proximorum, & ad ſtudium bonorum operum. Ornatus memoriæ eſt, ſacrarum copia cogitationum, & affluentia utilium meditationum, & ſtabilis memoria Dei, & excluſio evagationis mentis, & tranquilla adhæſio Dei, & corporalium imaginationum repreſſio, & perfecta oblivio omnium mundanorum, & unus ſpiritus eſſe cum Deo. Quia vero corpus datum eſt ad ſerviendum ſpiritui, debet ei obedire ſicut Domino in omnibus bonis, & non recalcitrare vel remurmurare, ſicut contumax ſervus vel pigeri. Et ſpiritus ſicut prudens dominus debet ei providere ſicut ſervo in tribus, ut operetur utiliter ne otio torpeat: ut caſtigetur diſcrete, ſi in aliquo offenderit: ut ſuſtentetur temperate, ne laſciviat vel deficiat ſub onere. Quanto plus quiſque ſecundum has regulas ordinatus eſt; tanto ſpiritualior eſt. Iſta habere, eſt ſpiritualibus conſolationibus foveri. Nam aliæ conſolationes ſicut non ſunt neceſſariæ ſaluti, ſic etiam ſuſpectæ ſunt, & ſæpe falſæ & fictæ & deceptoriæ: ut viſiones, revelationes, prophetiæ, ſenſuales oblectationes, miraculorum operationes, maxime modernis temporibus, licet quandoque reperiantur veræ, ſed in paucis. Datur autem ſpiritualis conſolatio novis religioſis quandoque, ut videant quam large Deus remunerat ſibi ſervientes, & quam bonum eſt ſervire tam dulci Domino. Item ad confirmationem fidei, ad robur ſpei, ad charitatis acceſſionem, ad deſiderii inflammationem & eruditionem, ut videant quo

Margin notes: Conſolatio vera ſpiritualis in quo conſiſtat. — Tres potentiæ animæ quomodo a Deo decorentur. — *Gen. 1 & 2* — Rationis ornatus. — Voluntatis ornatus. — Memoriæ ornatus. — *1 Cor. 6* — Corpus ſpiritui ſervire, ſpiritus corpori providere debet. — Conſolatio ſpiritualis cur ſubinde detur novitiis.

quo pergendum ſit: ſicut in tenebris lumen oſtenditur, ut videatur quo ſit eundum, & ubi cavendum: item ad muniendum contra futuras tentationes. Quartus proceſſus eſt, tentationis & pugnæ & tribulationis, quibus probatur homo, & purgatur, & exercitatur, eruditur & humiliatur. Qui certat in agone, non coronabitur, niſi legitime certaverit. Quidquid diu debet durare, ſolet probari ſi durabile ſit: & omne nobile & carum probatur, ſi valeat ſicut debet. Ita virtus hominis quæ nobiliſſima eſt & quæ in perpetuum durare debet, in tempore tentationis probatur ſi conſtans ſit: & Deus probat amicos ſuos adverſitate, ſi fideliter in ipſa perſeverent. Vaſa figuli probat fornax: & homines juſtos tentatio tribulationis. Quia acceptus eras Deo, neceſſe erat ut tentatio probaret te. *Purgatur* etiam homo a peccatis per *tribulationem* tentationis, ut dignus fiat gloriæ cæleſtis celeri introitu, ne poſt mortem indigeat gravius & diutius purgari. Purgatur etiam ut majoris gratiæ capax fiat, ſicut vitrum obſcurum tergitur, ut luminis amplius ſit capax. Exercitatur item ut agilior & promptior fiat ad opera juſtitiæ, virtutum exercitia: quia in ſtatu conſolationis ſola quies mentis & ſtudium devotionis videbatur ei ſufficere ad ſummam perfectionem: quæ ideo ei ad tempus ſubtrahitur, ut diſcat & in aliis virtutum ſtudiis ſe exercere. Sicut enim mercator non in uno foro, vel apotheca omnia ſimul invenit quæ deſiderat, ſed in diverſis diverſa: ita religioſus non tantum in quiete devotionis & dulcedine conſolationis ſpiritualis, ſed etiam in labore certaminis & exercitio bonæ actionis, debet quærere ſtudium perfectionis & merendi occaſionem. Scio & abundare & penuriam pati: ubique & in omnibus inſtructus ſum. Per arma juſtitiæ a dextris & a ſiniſtris. Eruditur etiam homo tentationibus, quando diſcit quæ ſit utilitas tentationis, & profectus ex eis proveniens: quia ex hoc levior ſit ei tentatio, cum intelligit quare ſic Deus permiſerit, & quibus ſibi fructus inde accreſcit. Fidelis autem Deus qui

Quartus pugnæ & tentationis eſt. *2 Tim. 2*

Eccl. 27 *Tob. 12*

Tentatio probat & purgat, & erudit.

Conſolatio ſpiritualis cur aliquando auferatur.

Phil. 4 *2 Cor. 6*

1 Cor. 10

A non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione etiam proventum, ut poſſitis ſuſtinere. Eruditur etiam quod non tantum innitatur experientiis conſolationum, quantum in fiducia ad Deum, vel fidei certitudine. Sicut quidam rudes in via Dei, qui ſtatim cum ſubtrahi ſibi ſentiunt conſolationis experientiam, animo concidunt credentes Deum a ſe eſſe averſum: vel etiam in fide titubare incipiunt, an vera ſint quæ de Deo ſenſerunt. Vult autem Dominus erudire nos per ſubtractionem conſolationis, & inniti veritati ſcripturæ & fidei potius quam noſtræ qualicumque experientiæ: quia fides non haberet meritum, B ſi in ſola experientia conſiſteret: ſpes quæ jam teneretur experientia, ſpes non eſſet. Per patientiam autem & conſolationem ſcripturarum, potius quam exeerientiam, ſpem habeamus, credentes numquam Deum averti a nobis, quamdiu voluntas noſtra a Deo non eſt averſa per conſenſum peccati, vel torporem negligentiæ. Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua, & veritatem tuam nimis. Hæc ſunt vera teſtimonia gratiæ Dei; juſtitiam in voluntate & operatione, & veritas Dei ſecundum promiſſiones ſacræ ſcripturæ, quæ promittit nobis vitam æternam, ſi mandata ejus obſervemus. Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Noli ergo diffidere cum conſola- C tio internæ dulcedinis tibi ſubtrahitur, quaſi Deus dereliquerit te, & bona opera tua non ſint ei accepta; ſed recurre ad illa vera teſtimonia, & conſolare in ipſis, ſcilicet ut confidas veritati Dei quod quamdiu tu non decedas ab eo per conſenſum prævaricationis mandatorum ejus, quod ipſe non derelinquet te per propitiationem ſuam. Non enim nos elegimus eum, ſed ipſe elegit nos, & prius dilexit nos, & non deſerit ſe non deſerentes: qui etiam dilexit nos nondum exiſtentes, vel etiam reſiſtentes ei per peccatum. Unde dilexit nos & elegit nos, non propter nos, ſed propter ſeipſum ex ſola bonitate ſua: propter hoc etiam ſervabit nos. Humiliat etiam nos Deus per tentationum tribulationes, ut

Rom. 15

Pſal. 118

Job. 13

Pſal. 118

Tentatio humiliat.

Eccleſ. 2

Digitized by Google

ut agnoſcamus quid ſumus ex nobis, A ne extollamur ex eo quod a Deo accepiſſe putamus. In igne probatur argentum & aurum: homines vero receptibiles in camino humiliationis. Eccl. 2 Quidquid ſcoriæ vel falſitatis intus latuit, ignis tentationis prodit. De ipſis etiam bonis humiliamur, videntes quod noſtra non ſunt, ſed Dei: qui quando & quantum voluit, dedit nobis ex gratia ſua, non ex meritis noſtris. Si conſolatio ſpiritualis homini non ſubtraheretur aliquando, extolleretur, & gratiam perderet, & periret. Subtrahitur ergo ei ne amittat, perdit ne perdat: ſicut pater parvulo ſuo nummos negat, ne ludat & perdat, donec proficiat in prudentia & ſciat provide conſervare. Videmus B quoſdam pueros gratioſos nimis ſibi inde placere & gloriam humanam quærere, & tandem evanuerunt coram Deo, & hominibus viluerunt. Prov. 29 Qui delicate nutrit ſervum ſuum ab adoleſcentia ſua, poſtea illum ſentiet Prov. 8 contumacem. Benignus Deus, cujus deliciæ ſunt eſſe cum filiis hominum, libenter impartitur has delicias ſervis ſuis fidelibus ab adoleſcentia, id eſt, a novitate converſionis: ſed heu poſtea quoſdam eorum ſentit contumaces, quando ex conſolatione ſpirituali elati ceteros deſpiciunt, & in elatiotionem verſi dum famam laudis deſiderant, jactantiæ vitio depravati, hypocritæ fiunt: & dum meliores videri laborant quam ſunt, Deo ſe C opponunt, gloriam Dei ſibi temere uſurpantes. Bonus autem Dominus ſciens quam utilis eſt homini tentatio & tribulatio, prius oſtendit ei conſolationes dulcedinis; quibus poſtmodum in tentatione confortetur ne deficiat, & alliciatur, ut ſemper eas deſideret, & non deſiſtat eas acquirere, donec denuo recuperet quod amiſit. Sic laborantibus in via, prius copioſa paratur refectio, ne in labore deficiant. Sic columbæ longius emittendæ, prius nutriuntur tritico cum melle: ut quantumcumque longe emiſſæ fuerint, ſemper illuc redire contendant, ubi delicate ſe paſtas eſſe meminerint. Sic Petrus prius in Mat. 17 montem excelſum ſeorſum ducitur, ubi gloriam transfigurationis Chriſti videat: ut poſtea a Satana expetitus, Luc. 22 ut cribraret eum, in tentatione recoleret priorum dulcedinem quam expertus erat, & rediret ad Dominum, quem tam amabilem ſenſerat, ne diffidens & deficiens deſperaret. Sic Exo. 16 filiis Iſrael prius manna in deſerto datur, & poſtea longo itinere & certamine fatigantur.

Caput II.

De ſpeciebus tentationum.

Multæ autem ſunt tentationum ſpecies. Una eſt ſubtractio & inopia devotionis. Aliæ tentationes ſine iſta nullam vel minorem virtutem habent, cum ipſa ſit quaſi domus refugii ab omni tribulatione. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Item, Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum. Subtracto ergo tam ſingulari refugio, homo quodammodo inermis expoſitus eſt hoſtibus tentationum: & ideo pavidus efficitur & puſillanimis, niſi fidei firmitate ſe muniat, & patientia & humilitate ſe defendat, quæ tunc maxime habent locum exercendi ſe, & magnam gloriam promerendi. Fides autem probatur, ſi credit vera eſſe quæ jam deſiit per guſtum dulcedinis experiri. Dulcia nimis ſunt omnia, quæ de Deo credimus: ſed guſtus eorum ideo ſubtrahitur bonis, ut fides magis innitatur auctoritati ſcripturarum quam experientiæ propriæ, & magis ex hoc meritoria ſit. Spes autem probatur; ſi confidat Deum ſibi eſſe propitium, etiam dum flagellat; & ita ſtudioſe ſtudeat ei ſervire & placere in omnibus, ac ſi ſentiat & videat eum ſibi eſſe placatum. Unde Abraham laudatur quod contra ſpem credidit divinæ promiſſioni, & non hæſitavit diffidentia: certiſſime ſciens quod quæcumque promiſit Deus, potens eſt & facere. Patientia probatur, ſi non murmuret, contra Deum, quaſi ſua duritia hominem tribulet ut deſoletur: & ſi longanimiter ſuſtineat beneplacitum Dei, & non deficiat in adverſis. Humilitas probatur, ſi cogitet ſe digne puniri, qui quaſi indi-

(Margin notes, right column: Tentatio a privatione conſolationis. — Pſal. 117 — Pſal. 26 — Conſolationis ſpiritualis ſubtractione virtutes probantur. — Rom. 4)

di-

A

dignus ſit conſolatione ſpirituali: & ſi juſtificet Deum, quod juſte judicaverit puniendo reum, & ingratum privando beneficio conſolationis internæ. Tantum debet nobis Deus placere, & tantum debemus eum diligere, quando nos punit ut purget, ac ſi blandiatur ut conſoletur. Quis enim filius quem non corripit pater? Ego quos amo, arguo, & caſtigo.

Heb. 12

Apoc. 3

Tentatio a difficultate bene operandi.

Quidam etiam tentantur ex difficultate bene operandi, & habent aliquam bonam voluntatem, ſed non fortem: & ex difficultate obſtaculum inveniunt; quaſi grave ſaxum volvunt, & inde affliguntur, tam ex remorſu conſcientiæ quæ accuſat eos torporis; quam ex dolore tardi profectus, & deſiderio vitæ ſanctioris. Quidam enim vellent habere bona opera, & non valent ad ea exequenda ſeipſos vincere. Juxta illud Apoſtoli, Velle mihi adiacet; perficere autem non invenio.

Rom. 7

B

Aliqua vero poſſent, ſed ita videntur eis arida & parva quod diffidunt ea placere Deo, vel alicujus meriti fore: ſic utrobique neglecti ſunt, & incidunt in quamdam triſtitiam: ſicut dicit de talibus Bernardus: Sunt qui in ſtudiis ſpiritualibus fatigati, & verſi in torporem ambulant triſtes in viis Domini: longos dies & longas conqueruntur noctes, frequenter murmurant, arido corde ad quælibet injuncta accedunt, &c.

Ber. ſer. 21 in Cant. ante med.

Quidam enim horror terret eos, cum cogitant de profectu ſpirituali quaſi dicant apud ſe: Bona eſt victoria; ſed dura eſt pugna. Dulce præmium, ſed labor merendi gravis. Sic exploratores miſſi in terram promiſſionis, reverſi commendabant ubertatem terræ, oſtenſis fructibus, ſed terruerunt populum pro difficultate expugnationis hoſtium, & proceritate inhabitantium. Ita religioſi quidam explorantes terram per ſcripturas, magna gaudia cæli prædicant: ſed pugnam tentationum & labores ſpiritualium exercitiorum ita exhorrent, quod potius in deſerto mori volunt quam introduci in terram promiſſionis: hoc eſt, magis volunt in quodam medio ſtatu manere inter ſæcularem vitam & ſpiritualem quaſi inter Ægyptum & terram Promiſſionis in deſerto aridæ converſationis, quam per laborem & tribulationes pervenire ad gratiam perfectionis.

Num. 13

Gigantes etiam terræ mirantur, & timent quaſi monſtra Enacim, cum magnorum ſanctorum virtutes conſiderant: & de propria parvitate diffidentes illorum perfectionem attingere, non ex humilitate, ſed ex paviditate deſperant, cauſantes & murmurantes contra Dominum, quod tam dura ſervitia ab homine requirat; ſicut illi cum educti eſſent de Ægypto, ad tales miſerias tolerandas.

Cur pauci ad perfectionem perveniant.

Inde etiam eſt quod tam pauci ad perfectionem perveniunt: ſicut de omnibus ſupra ad pugnam numeratis, tantum duo ad terram promiſſionis intraverunt: quia ſoli illi perfecti ſunt inter religioſos qui in pugna tentationis & in exercitio virtutis infatigabiliter conſtantes fuerunt in pugna, reſiſtendo malis, & in exercitio inſiſtendo bonis uſque in finem.

Num. 14

Tentatio faſtidii.

Et hoc ſequitur alia tentatio, ſcilicet faſtidii, qua faſtidit homo omne bonum, tædet eum orare, legere, meditari: tædet eum audire bona, vel loqui, vel operari, vel intereſſe divinis, etiam quæ ſine gravi labore facere poſſet. Et exinde cum ad magna virtutum præmia pervenire diffidit, etiam in minoribus exerceri faſtidit. Et quod hæc tentatio ex priori oriatur, oſtenditur: quia ſtatim poſt murmur populi pro labore,

Num. 21

C

ſequitur murmur pro faſtidio mannæ, quod ſignificat ſpiritualis refectionis alimentum, ſicut ſunt verba ſacræ Scripturæ, & bona opera, quæ paſcunt animam & reficiunt conſcientiam. De hoc Propheta dicit: Omnem eſcam abominata eſt anima eorum: & appropinquaverunt uſque ad portas mortis.

Pſal. 106

Ad duo autem trahit iſta tentatio, aut ad exteriores conſolatiunculas & ſæculares levitates: ut qui non habet in ſpiritualibus delectationem; ſaltem in carnalibus quærat & ſæcularibus nugis, quo conſulat faſtidio quo vexatur. Sic & illi qui manna nauſeant, carnes concupiſcunt, & pepones & porros, &c. id eſt, carnalia & terrena gaudia, & ſolicitudines exteriorum negotiorum, quæ ſua acredine quaſi porri faſtidien-

Num. 11

Digitized by Google

dientem guſtum mutando delectant, ſed poſtea conſcientiam amaricatam ad fletum compellunt. Aut ad nimiam triſtitiam trahit hæc tentatio faſtidii, dum non habet in ſpiritualibus delectationem, & in carnalibus conſolari renuit: & ſic nuſquam inveniens refugium magno mærore conſumitur. Solum ergo reſtat, ut inſtanter clament ad Dominum cum tribulantur, ut de neceſſitatibus ſuis liberentur, & ſacrificent ſacrificium laudis, & annuntient opera ejus in exultatione, id eſt, recolant beneficia Dei: & ex illis ad laudem ejus in exultatione ſpiritus provocentur. Quæ ſi ſtatim non ſucceſſerit, ſequitur alia tentatio gravis impatientiæ contra Deum, quare tam durus & immiſericors ſit tribulato, quare tam parcus in dando egeno gratiam, & tam anxie petenti, & tam importune pulſanti. Et hæc tentatio quandoque tam valida eſt, quod quaſi inſanit homo, & palpitat ex vehementi mœrore: quia ibi non invenit ſolatium quod deberet ei eſſe unicum refugium, ſcilicet in oratione & in tanta ſupplicatione, cum Dominus dicat: Omnis qui quærit, invenit. Clamo ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me. Mutatus es mihi in crudelem: & in duritia manus tuæ adverſaris mihi. Multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum, ſuper me continuerunt ſe. Uſquequo Domine clamabo, & non exaudies, vociferabor vim patiens, & non ſalvabis? Uſquequo Domine obliviſceris me in finem, uſquequo avertis faciem tuam a me? Item, Exurge, quare obdormis Domine? exurge & ne repellas in finem. Item illud murmur filiorum Iſrael: Eſtne Deus in nobis an non? Hæc omnia illius tentationis anxietatem exprimunt, quæ non valet melius ſuperari, quam patienter tolerando & humiliter expectando, donec nobis benignitatis ſuæ vultum dignetur oſtendere, & manum largitatis aperire: ut cœlum quod ſuper nos quaſi æneum ſentitur, ſtillas gratiæ nobis influat: & terra cordis noſtri quaſi ferrea, emollita pluviis benignitatis Domini fructum ſuum, & affectus pios & deſiderium devotionis germinet. Illa autem tentatio magis periculoſa eſt, quæ minus moleſta ſentitur: quando ex longo uſu ſubtractionis gratiæ devotionis: & poſt anxia multa deſideria & labores pro recuperanda gratia homo quaſi laſſus remittit animum ab intentione quærendi: & ſub colore patientiæ deſinit oculos attollere ad opes, quas habere ſe poſſe non videt: & indignanti humilitate cogitat ſe indignum tali gratia: quia forſitan aliud de illo præordinavit Dominus, ut ad exteriora converſus multis proſit, & ideo ab interioribus ſit repulſus: Vult etiam ſub diſcretionis velamine deinceps parcere ſibi, ne corpus nimis debilitetur, vel caput irrecuperabiliter deſtruatur. Et incipit remiſſior eſſe in ſtudio orationis, & ad confabulationes promptior, ad evagandum paratior, ad corporis commoda ſtudioſior, ad inanes jocos promptior, ad exteriores occupationes ſub ſpecie redimendi tempus utiliter, voluntarius & intentus. Et ita paulatim ſubtrahitur a primo fervore & deſiderium perficiendi refrigeſcit, & ſtudium langueſcit, & ſubintrant affectiones religioſarum fœminarum, & viſitationes earum: & omnibus aliis extinctis ſolum remanet ei ad ſolatium debile, quod adhuc ſcit loqui de ſpiritualibus: per quod vel ſeipſum præfert multis inexpertis talium experientiarum ſpiritualium, vel acquirit ſibi nomen apud religioſas fœminas, quæ exiſtimant eum loqui ex cordis abundantia, & eſſe bonum inſtructorem vitæ ſpiritualis & devotionis internæ. In hujus tentationis tempeſtate plurimi fluctuant, & pauci enavigant: quia nec amor Dei afficit, nec deſiderium trahit, nec timor ſtimulat, nec fervor proficiendi urget: remiſſi in omnibus, & ſi quæ bona videntur facere, ex uſu quodam, vel ex pudore humano faciunt, vel ex timore, ne deterius eis contingat. Unde qui hoc ſuperare deſiderat, oportet ut vim ſibimet faciat tam cordi, quam corpori: ſicut pigrum animal quod calcaribus tunditur, flagellis agitatur: Quidam trahuntur impetu fervoris ad bonum. Sicut igitur illi indigent freno quo retra-

Margin notes: Pſal. 106; Tentatio impatientiæ.; Matt. 7; Job. 30; Iſa. 63; Abac. 1; Pſal. 12; Pſal. 43; Exod. 17; Pſal. 84; Tentatio minus moleſta periculoſior.

Digitized by Google

retrahantur ne præcipitentur: ita alii A indigent flagello impellente, quo ad bonum quaſi coacti incitentur. Miſericors autem Deus quo difficilius quis in tentationis pugna certaverit, eo majoris perfectionis ei gratiam tribuet in præſenti, & majoris gloriæ præmium in futuro. Sunt aliæ plurimæ tentationum ſpecies, quarum naturam, origines & cauſas proſequi longum eſt. Si enim nullus medicorum omnes membrorum corporalium varietates & dolores plene poteſt cognoſcere; quanto minus ſpirituales morbos tentationum & paſſionum, quæ ſubtiliores ſunt, valet aliquis plene diſcernere, niſi Spiritu ſancto pleniſſime illuſtratus. Acerbiſſimæ tamen tentationes videntur hæſitatio B in fide Catholica, & deſperatio de Dei miſericordia, & ſpiritus blaſphemiæ contra Deum & contra ſanctos, & tentatio ſibimet iniiciendi manus & ſe perimendi: & quædam perplexitas queruloſæ conſcientiæ medicinale conſilium non admittens.

Tentationes graviſſimæ.

CAPUT III.

De remediis contra acerbiſſimas tentationes.

CONtra tales, iſta maxime valent remedia. Primo, ut conſolentur, quod non timeant illas tentationes: quia magis proficiant ad meritum patiendi quam ad detrimentum. C Secundo quod patienter tolerent: ſicut ſi ſatanas viſibiliter, vel ſenſibiliter aliquem turbaret. Tertio, quod non curentur: nec ratiocinando eis reſiſtatur: quia ex hoc magis quaſi confricatæ inflammantur, ſed ad alia tractanda ſe convertat homo: quibus abſtractus a ſe obliviſcatur paſſionis ſuæ: ſicut corporali paſſione laborans; ſi habet quo occupatus obliviſcatur ſui, levius interim torquetur. Quarto, ut orationibus ſuis & aliorum bonorum hominum miſericordiæ divinæ remedium imploret.

CAPUT IV.

De generaliſſima tentatione.

GEneraliſſima autem tentatio, qua omnes in hoc mari magno & ſpatioſo quaſſamur, poteſt ad omnium vitiorum conflictum referri: in qua ſæpe pariclitamur quaſi ſubmergendi, & iterum reſumptis viribus ſublevamur, quaſi deinceps ab eorum impugnatione ſecuri. De qua dicitur: Qui deſcendunt mare in navibus; facientes operationem in aquis multis. Mare eſt vitiorum profundum, naves religiones; quibus enavigatur ſæculi vitiis. Procellæ maris tentationes ſunt vitiorum: ubi vident navigantes opera Domini; & mirabilia ejus in profundo, quando conſiderant, quanta potentia & pietate cuſtodit certantes a fluctibus peccatorum, & quanta ſapientiæ ratione permittit eos tribulari, & dat eis victoriam per varia conſilia; & remedia vitiorum. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? & qui non eſt expertus, pauca recognoſcit. Vir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Aſcendunt uſque ad cœlos per fiduciæ ſecuritatem: & rurſum deſcendunt uſque ad abyſſos per timorem ſuccumbendi in tentatione: vel aſcendunt uſque ad cœlos aſpiciendo divinæ pietatis auxilium; & deſcendunt uſque ad abyſſos, intuendo propriæ fragilitatis defectum.

Pſal. 106

Eccl. 34

CAPUT V.

De utilitate ſubtractionis ſpiritualis conſolationis.

TRia autem diſcimus in ſubtractione conſolationis internæ, ſcilicet de minimis beneficiis gratias agere, & minimas quaslibet culpas & negligentias timere & cavere, & minima quæque adverſa docemur patienter tolerare. De opulenta menſa multæ micæ, imo aliqua fruſta cadunt quandoque, & neglectæ, vel pro nihilo reputatæ perduntur. Sic & homo

Simile.

Digitized by Google

mo abundans diverſis conſolationum donis, quandoque plurima beneficia Dei, ſine debita gratiarum actione præterit, plurimas gratias negligit opere exercere, plurima parva reputat quæ magna ſunt, plurima nec cognoſcit. Sed his omnibus ſubtractis, ſicut vir videns paupertatem ſuam, recolit quanta prius habuit & potuit, quæ jam non habet vel poteſt: & ſicut mendicus famelicus modicam bucellam gratanter acciperet & ſtudioſe colligeret, qui prius delicata fercula parvipendebat. Colligite

Joan. 6

quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant.

Beneficia Dei etſi parva videantur pretioſiſſima.

Beneficia Dei nobilia & pretioſa ſunt ex dignitate dantis, & affectu liberalitatis & charitatis quo dat; qui etiam parva ſi daret, grata eſſe deberent. Item ex pretioſitate & utilitate doni. Nam quid nobilius ſpiritu Dei quem dat nobis? Quid utilius eo quo transformamur in Deum & deificamur & beatificamur & heredes regni ejus efficimur? Unde,

2 Pet. 1

Maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ. Item ex vilitate ejus cui datur. Quid enim Deo cum luto? Lutum enim ſumus, viles, vitioſi, peccatores ingrati, inopes omnis boni, miſeri & mortis rei: & tamen Deus memor eſſe noſtri dignatur. Si Rex dignaretur pauperis tantum habere memoriam, etiamſi modicum daret, hoc ipſi pauperi magnum videri deberet. Quid eſt homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam viſitas eum?

Pſal. 8

Culpæ minimæ etiam cavendæ.

Minimas etiam culpas cavere docemur: quia timendum nobis eſt, ne forte ex culpis noſtris & ingratitudine, gratia ſit nobis ſubtracta: ut eam recuperemus cavendo negligentias, quam amiſimus in tanta ubertate, vel liberalitate. Qui ſpernit modica, paulatim decidet.

Eccl. 19

Aug. in illum verſ. Pſal. 39 Multiplicati ſunt ſuper capillos &c. 8

Auguſt. Vitaſti grandia, cave ne obruaris arena. Qui timet Deum, nihil negligit.

Eccl. 7

Ex minimis guttis multiplicatis, inundationes aquarum fiunt, quæ quandoque etiam magna mœnia ſubruunt. Per modicam rimam aqua latenter in navem influit, donec ſubmergatur.

Simile.

Adverſa ferenda.

Minima etiam adverſa patienter tolerare aſſueſcimus: quia majora non ſu-

A perat, qui minora tolerare non diſcit. Multi optant pro Chriſto mori, qui pro Chriſto nolunt verba levia pati. Sed quem terret ſonitus folii volantis, quomodo ſuſtineret ictum gladii terribiliter vibrantis? Diſcamus ergo omnia peccata pro poſſe cavere, & pro his quæ commiſimus omnia adverſa humiliter pati, & omnibus beneficiis Dei debitam conſiderationem cum gratiarum actione exhibere ſemper, & gratiam Dei non in vacuum recipere, & digni erimus, ut gratia nobis ſubracta etiam augmentata reddatur, & ut ad magnum profectum virtutis pervenire mereamur.

Tentatio quid ſit, & quomodo fiat.

Tentatio autem quantum ad præſentem materiam, B dici poteſt quilibet motus, vel affectus, vel ſenſus a vero bono retrahens. Fit autem hoc tribus modis, alliciendo per delectabilia, aut terrendo per contraria & aſpera, aut decipiendo per falſa & veriſimilia: & ſic tres vires animæ corrumpuntur. Concupiſcibilitas per delectabilia carni, oculis, & cordi, id eſt, per voluptates, divitias, & honores mundanos. Iraſcibilitas, per timores varios debilitatur, in reſiſtendo vitiis, & inſiſtendo virtutibus. Rationabilitas cæcatur, ut bonum malum judicet, & malum bonum: & lucem veritatis ponat tenebras, & tenebras falſitatis ponat eſſe lucem. Cor meum conturbatum eſt, *Pſal. 37*

C ſicut aqua luto turbata & immundata: dereliquit me virtus mea, qua debui vero bono veraciter & tenaciter inhærere: & lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum, in quo verum a falſo diſcernere debui. Concupiſcibilitas dupliciter tentatur: quia delectatio ſpiritualis ei ſubtrahitur & inde deſolatur: & carnalis concupiſcentia ei ingeritur, & inde fœdatur. Iraſcibilitas dupliciter tentatur, dum infirmatur ad bonum, & proclivis eſt ad malum. Rationabilitas dupliciter tentatur, quia intelligit bonum & non agnoſcit quod bonum ſit, & ſub ſpecie veri a falſitate deluditur. Diabolus ſuggerit animæ interius prava conſilia, mundus exterius ingerit malitia contumeliæ, caro delectatur, mens recipit,

& conſentit tentationi; vel repugnat. Utrum autem utilius ſit, habere tentationes, vel carere, ſolus rei exitus probat: quia habere eas & viriliter reſiſtere, magnæ virtutis eſt; ſuperaſſe vero & triumphaſſe de ipſis, glorioſum eſt. Carere autem eis commodius & ſecurius eſt: ſuccumbere eſt periculoſum. Appetere eas & ſeſe ingerere incautum eſt, maxime infirmis & imperfectis. Exercitare tamen ſe ad pugnam contra ſpiritualia vitia, videlicet iram, invidiam, & vanam gloriam, &c. aliquando utile eſt ei, qui inter illos morari elegit, qui eum perſequuntur & offendunt, ut ſic diſcat patientiam: & ei qui ſub diſtricto magiſtro vivit, qui in omnibus frangit ejus voluntatem, ut ſic aſſueſcat humiliter eſſe obediens & prompte: & ſic de ceteris vitiis ſpiritualibus expugnandis. De carnalibus autem vitiis hoc periculoſum & ſtultum eſt: ſed fugiendæ ſunt eorum pugnæ & a memoria excludendæ, & occaſiones eorum tollendæ. Unde Dominus noluit ſe permittere de luxuria tentari, ut doceret, non debere nos ingerere huic tentationi, etiam ſpe triumphi & præmii. Cum enim hæc tentatio magnam habeat delectationem admixtam, & in hoc vitio omnes concepti ſimus, & non ſolum mens; ſed etiam corpus delectetur, ideo periculoſus ejus aditus conceditur: ſicut hoſtis qui in urbe aliquos faventes ſibi habet, ſi intra portas irruperit potentius ipſam capit. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt. Qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat, tentationibus in quibus delectatio conſiſtit, maxime teneri, & infirmi ſuperantur, in quibus amor mundi nondum extinctus eſt: & ideo reaccenditur ex concupiſcentiis mundi, ſicut candela adhuc fumigans cito capit flammam. Tentatio vero impetuoſa & quaſi violenta fortiores impetit: ut qui mollibus non flectuntur, duris & robuſtis tentationibus quaſi ventis validis evellantur. Tentationes autem fraudulentæ quæ ſub ſpecie boni ſe palliant, licet quoſque rudes & ſtultos decipiant, qui non-

An ſit utilius tentari, vel non tentari.

1 Cor. 6

Apoc. 2

A dum cognoverunt altitudinem ſatanæ, id eſt aſtutias ejus, tamen ſingulariter perfectis & bene proficientibus inſidiantur. Pſalmiſta: In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi. Ipſe ſanatas transfigurat ſe in Angelum lucis. Si enim eis in ſua figura, quæ turpis eſt, appareret, horrerent eum & fugerent: ſi aperte impugnaret, reſiſterent ei & auxilio Dei fugarent eum & vincerent: & ſic nihil apud eos proficeret. Boni enim quia mundi ſunt, deteſtantur immunda peccata; quia virtuoſi ſunt, viriliter contra omne malum repugnant, quod malum eſſe cognoſcunt. Venit ergo ſatanas in ſpecie Angeli boni, quem credit a B bonis diligi: ut tanto facilius decipiat eos, quanto bonus nuncius putatur, & qui non ſoleat niſi bona nunciare & ſuadere. Bernardus: bonus numquam niſi boni ſimulatione deceptus eſt. Et ut facilius recipiatur ejus perſuaſio, primo ſola bona proponit, poſtea mixta malis, tandem falſa bona, ſed vera mala: poſtremo cum irretierit eos & illaqueaverit inſolubiliter, aperte caput venenatum erigit, & in aperta peccata eos deiicit: ſicut ſcorpius qui blandam faciem habet, ſed caudam venenoſam, quæ occidit.

Pſal. 141

2 Cor. 11

Ber. ſer. 66 in Cant. in initio.

Sic Gabaonitæ, ſimulato peregrino habitu, deceperunt filios Iſrael, ut parcerent eis, cum de genere hoſtium C eſſent. Quanti ſub ſpecie ſpiritualis dilectionis, ſpirituales feminas frequentaverunt, & orationum ipſarum obtentu! Ecce quanta puritas in intentione prima! ſcilicet charitas & devotio. Poſtea ſequuntur longæ confabulationes, modo de Deo, modo de ipſorum mutuo amore & fide, & amoroſi aſpectus, & munuſcula pro memorialibus charitatis. Ecce quomodo mixta ſunt jam bona ſpiritualis conſolationis, & fidelis affectionis, cum malis inutilis confabulationis, & incautæ familiaritatis, & inutili occupatione cordis circa dilectam. Tandem ſequuntur falſa bona, ſed vera mala: ſcilicet amplexus, & oſcula, tactus manuum & uberum, & ſimilia: quæ omnia ſuſpecta ſunt carnalis dilectionis indicia, & turpis ope-

Joſue 9

Digitized by Google

operis præludia. Poſtremo impudica A ſuccedunt, quaſi fructus præcedentium, ſcilicet aperta opera iniquitatis. Auguſtinus: O quam parva & brevis concubitus hora, in qua amittitur vita æterna! In hunc modum palliat ſe ſæpe ſuperbia, ſæpe invidia, & avaritia, & alia vitia: quæ cum non audeant bonos tentare aperta facie, quos ſciunt omne malum odire, aſſumunt aliquod virtutis velamen, ne agnoſcantur eſſe quod ſunt: ſicut qui mentitur ſe eſſe amicum, donec admiſſus doloſe & latenter alium interficiat: ſicut Joab tenuit mentum Amaſæ quaſi oſculaturus eum, ne ſuſpicaretur eum hoſtem eſſe, & non obſervaret gladius ejus doloſum, & ita occidit eum dolo. Sic Judas oſculo B Chriſtum tradidit crucifigendum. In tentatione tria maxime dolemus: ſive ex labore pugnæ & inquietudine cordis quam patimur: ſive ex timore ne forte ſuperemur & ſuccumbamus, per tentationis conſenſum: ſive quia timemus ne forte nimis debiliter reſiſtamus, & propter hoc Deum & propriam conſcientiam offendamus, licet tamen non conſentiamus.

Aug. ſimile quid to. 10 ſer. 250 de temp. c. 3

Brevis concubitus hora perdit vitam æternam.

2 Reg. 20

Matt. 26

CAPUT VI.

Quibus modis ſit reſiſtendum tentationibus.

OMnibus tentationibus, his quatuor modis reſiſtendum eſt. Pri- C mus eſt, cogitationes avertere alias occupationes aſſumendo, quibus obliviſcatur homo impugnationis, quantum poteſt. Secundus, materias & occaſiones tentationis fugere & declinare maxime carnales, quæ appropinquantes ſibi accendunt ut ignis. Tertius patienter & humiliter virgam Domini ſuſtinere: ut & ſe dignum judicet afflictione & labore pugnæ, & patienter toleret, confidens quod ei proveniet in bonum: quia ſic citius placabilis erit ei Dominus, & purgabitur a peccatis, & emundabitur vitiis, & ditabitur virtutibus, ſcientia, meritis, & gloria. Unde Gregorius: Qui appetit plene vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare. Cum Deo enim non poſſumus contendere, nec per juſtitiam, quia peccatores ſumus; nec per potentiam, quia infirmi & ſervi ejus ſumus; nec aufugere ab eo per aſtutiam, quia nuſquam eum latere poſſumus, & dominii ejus terminos exire. Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit? Humiliemus ergo nos coram ipſo, & ſic miſericordiam conſequemur. Quartus modus eſto ratio- ni incumbere, & auxilium ſupernæ virtutis per ſe & aliorum ſuffragia implorare: quia nec noſtris meritis, nec viribus, nec prudentia poſſumus de tot hoſtibus triumphare: vel ſine lethali vulnere tranſire, niſi protecti manu Dei, & ejus adjutorio confortatii. Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Ad hoc enim quandoque Deus permittit hominem tentari & tribulari, ut excitetur ad orationis ſtudium, & confugiat ad Dominum, & experiatur ejus auxilium, & ad ejus auditionis ſolatium amplius in ejus amorem inardeſcat: & ſic tam in merito virtutum quam in fiducia * dignationis ejus excreſcat. Sic diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, tam proſpera, quam adverſa. Solet etiam quandoque Deus fidelem ſervum ſuum poſtmodum amplius conſolari, & purioris perfectionis gratiam conferre in illis, de quibus aliquando fuerat in tentationis moleſtia graviter tribulatus, ſicut de beato Benedicto ſcribit beatus Gregorius, qui dum carnis tentatione graviter tentaretur, quia viriliter reſtitit, ita plene vicit ut Dei gratia numquam poſtea motus carnalis illecebræ in ſe ſentiret. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Sic enim in tentationibus contra fidem & blaſphemiam ſpiritus, meretur fidelis bellator quandoque in fide clarius illuminari, & in amore Dei ardentius inflammari. Erunt capientes eos qui ſe ceperant, & ſubiicient exactores ſuos.

Patienter ferenda virga Domini.

Greg. ho. 15 in Evang.

Pſal. 138. *Job. 9*

Orationi inſtandum.

Pſal. 49

* *al.* dilectionis.

Rom. 8

Greg. li. 2 Dial. ca. 2

Pſal. 93

Iſa. 14

Digitized by Google

CAPUT VII.

Quintus proceſſus.

Quintus proceſſus.

QUintus modus eſt, qui etiam quintus religionis proceſſus eſt, ſingulis vitiorum tentationibus, ſingularibus remediis mederi. Hic poteſt ſtatus curationis vel remediorum ſpiritualium dici, quod cura diligens morbis vitiorum adhibetur, ut ad ſtatum ſanitatis perveniatur, de quibus remediis, quia in præcedentibus dictum eſt, hic non eſt opus repetere. Ea autem diligentia debet quiſque ſtudere remedia animæ ſuæ perquirere, & ſanandis ſpiritualibus morbis vitiorum invigilare, qui lethali morbo laborans modicum qui eum curare poſſet, inquireret. Et tanto diligentius cura animabus curandis adhibenda eſt, quanto animarum morbus periculoſior eſt, & cura difficilior, & ſanitas præſtantior animæ quam corporis morituri. In quantum vero plus de corporis ſanitate ſumus, quam de animæ ſalute ſoliciti, in tantum convincimur illud plus diligere, & ejus ſanitatem amplius deſiderare.

Quanta cura ægris corporibus tanta, imo major eſt animis vitiorum adhibenda.

CAPUT VIII.

De ſanitate animæ.

SAnitas corporis conſiſtit in integritate membrorum, & ſenſuum, & inordinata qualitate humorum, & vigore ſpirituum. Sanitas animæ conſiſtit in recta & circumſpecta actione, incautæ locutionis obſervatione, in rectitudine voluntatis, in ordinatione affectionis, & utilitate cogitationis.

CAPUT IX.

De Actione.

In actione tria obſervanda.

ACtio in tribus debet eſſe circumſpecta; ut ſit meritoria. Primo, an liceat. Secundo, an deceat. Tertio, an expediat. Illicitum eſt omne quod eſt contra Dei præcepta, vel Eccleſiaſtica inſtituta, vel contra voti proprii ſponſionem diſcretam: ut eſt votum continentiæ, obedientiæ, & abdicationis proprietatis., & aliorum ſub voto comprehenſorum. Indecens eſt, quod non bonam ſpeciem prætendit, & colorem illiciti habet, etiamſi non expreſſam habeat veritatem, ut omne ſcandalum, & quod alicujus vitii vel peccati notam habere videtur, & ſecundum ſtatum agentis inconveniens judicatur. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant. Servo Dei vitandum eſt, ne percutiat conſcientias infirmorum exemplo minus ædificatorio, & Dominum inhonoret: quia indiſciplinatio famulorum, redundat in confuſionem dominorum ſuorum. Gloriaris in Deo quaſi ſervus in Domino: & per prævaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Inexpediens eſt, quod caret fructu utilitatis. Vacuus in conſpectu Domini apparet, cujus actio fructu piæ utilitatis caret: ſicut ramus areſfactus in arbore & lignum infructuoſum in vinea, vel pomœrio. Deus namque qui omnes large remunerare deſiderat, tot occaſiones homini merendi providit, & tot actiones meritorias ei oſtendit, quod ſtultus & merito puniendus eſt, qui his neglectis inutilia & infructuoſa ſectatur: veluti ſi quis hortum plenum nobilibus fructibus ingrediens, ſola vilia & amara carperet & nociva.

Illicitum. Indecens. 1 Cor. 1. Rom. 2. Inexpediens.

CAPUT X.

De locutione.

IN locutione tria ſunt ſimiliter obſervanda. Primum, ut tardus ſit homo ad loquendum. Loquere adoleſcens in cauſa tua vix, cum neceſſe fuerit. Quanto magis in non tua, vel in non cauſa, ſcilicet in levi vanitate? Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum: ut utilitas & opportunitas exigit eſſe loquendum. Utilitas neceſſitate ædificationis, vitandi evidentis nocumenti, & honoris Dei promovendi. Opportunitas temporis, loci, cauſæ, & qualitatis audientium. Vas quod non habue-

In locutione tria obſervanda. Eccl. 32. Silentium obſervandum. Num. 19. Simile.

habuerit operculum vel ligaturam deſuper, immundum erit. Pulvis enim incidit, & vermes, & animalia immunda inquinabunt illud, & ſi quid pretioſi vel aromatici liquoris in eo reconditur, evaporat virtus ejus. Sic qui per cenſuram ſilentii non ponit ori ſuo cuſtodiam, frequenter immundatur ſorde illicitorum verborum, mendaciis, maledictis, detractionibus, turpiloquiis, jactantiis, ſcurrilitatibus, & ſimilibus. Si quid etiam devotionis intus habet, vel occultæ virtutis, citius evaporat & infrigidatur, & evaneſcit, ſicut ſæpius poſſumus experiri, quando poſt compunctionis gratiam ad verba otioſa defluimus: mox & ſapor minuitur & fervor extinguitur, & intelligentia obſcuratur, & mentis ad Deum intentio diſſipatur, & cor a bono quod prius habuerat, evacuatur.

Verba trutinanda antequam dicantur.

Secundum eſt, in loquendo circumſpectum eſſe, ut conſideret quid loquatur, & qualiter, & coram quo, diſponens ſermones ſuos in judicio diſcretionis: ne alicui loquendo noceat, ne quem indebite offendat, vel ſcandalizet, ne quid falſi admiſceat quod conſcientiam poſtea remordeat & dixiſſe pœniteat.

Eccl. 21

Cor ſtultorum in ore illorum. Et ideo cum aperiunt os, effundunt totum quod habent intus per ſtultitiam. Os autem ſapientium in corde ipſorum: quia os eorum non profert niſi quod cor eorum prius deliberavit bene eſſe loquendum.

Prov. 13

Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit a periculo animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.

Matt. 12

De omni verbo otioſo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii. Gregorius.

Verbum otioſum.

Otioſum verbum eſt, quod aut ratione caret juſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ utilitatis. Si ergo culpa non caret ſermo otioſus qui non prodeſt, quid de pernicioſo qui etiam obeſt?

Loquendum breviter. *Eccl. 20* *Prov. 10*

Tertium eſt, ut breviter loquantur, & ſine utilitate, & neceſſitate non multiplicentur verba, unde. Qui multis utitur verbis, lædit animam ſuam. In multiloquio enim peccatum non deerit.

Duo verba nobis permiſſa.

Duo enim verba quæ ſola nobis permiſſa ſunt inter omnia, cito adicta ſunt, id eſt, quod neceſſarium eſt tibi vel alteri, vel utile tibi vel alteri. Neceſſitas cito inſinuata eſt ſapienti. Nam apud inſipientem nulla verba ſufficiunt. Utilitas ſi per nimia verba ſe effundit, oneroſa erit & faſtidioſa.

Seneca li. 5 epiſt. ep. 38

Seneca: Non multis opus eſt verbis, ſed paucis, & efficacibus.

Prov. 25

Sicut urbs patens, & abſque murorum ambitu: ſic vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.

S. Greg. lib. 7 Mor. cap. 25

Gregorius: Quia murum ſilentij non habet, patet inimici jaculis civitas mentis. Sic cautus & parcus ſit homo in verbis, ſicut avarus in nummis ſuis: quia verba quibus meremur gloriam cœli, pretioſiora ſunt omni theſauro.

Prov. 21

Ut avarus nummis, ita religioſus parcet verbis.

Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Avarus pecuniæ & parcus, profunde in abſcondito recondit eam, nec profert eam largiendo niſi pro urgenti neceſſitate, vel utilitate ſua, & cavet, ne vel obolum ſuperflue effundat ſupra quam neceſſe ſit. Sic etiam religioſus cordis ſui theſaurum abſcondit, raro loquendo, & niſi pro neceſſaria cauſa vel utili os ad loquendum aperit: & quod cum paucioribus verbis poteſt expedire prout ſufficit, ad hoc plura ſuperflue non effundat. Quadruplex autem bonum ex hoc ei proveniet: quia cavebit peccatum multiloquii vel vaniloquii: intellectus ejus interius magis profundabitur & ſublimabitur, ſicut aqua concluſa, quæ non habet exitum per quem effluat, creſcit in altum; Item quod loquitur apud homines magis habetur authenticum, cum ſciant eum cum maturitate loqui, & non leviter effundere verba ſua: item ſingularem gloriam meretur in cœlo.

CAPUT XI.

De diſciplina morum.

Morum diſciplina in religioſis triplici colore decoratur: ſi ſunt maturi, humiles, & benigni. Maturi, ut non ſint leves ad currendum, nec proni ad riſum, vel curioſi, vel verboſi, nec joculatores.

Maturitas corpus & mentem componit.

Maturitas intus mentem componit, & to-

& totum corpus exterius ab inſolentia cuſtodit. Caput regit ne leviter hinc inde circumferatur, oculos ne vagentur, aures ne curioſe auſcultent quæ minus expediunt, linguam refrenat ab otioſis & infructuoſis verbis, manus ab inutilibus occupationibus: pedes a vanis deambulationibus & indecentibus divaricationibus, & totum corpus ab inquieto motu cohibet, niſi ſecundum quod ratio expoſcit. Unde beatus Bernardus ſcribens de beato Malachia Epiſcopo, commendat eum, quod ita compoſitus fuit in moribus, quod nec manum, nec oculum, vel aliquod membrum leviter movebat aliquando, niſi ſecundum quod ratio, vel cauſa dictabat: ut nihil appareret in eo, quod poſſet offendere intuentes, totum corpus in eo diſciplinatum fuit. Humilitas morum deprimit cervicem, humile format reſponſum, geſtus complanat, veſtitum ſimplicem amat, ſeſe inter noviſſimos locat, oſtentationis declinat notam, ſingularitatem fugit, ad aliorum obſequia agilem ſe facit, ad opprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad deſcendendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit amabilem & compaſſivum afflictis, tractabilem & exorabilem, & flexibilem ad conſilia, communicativum ſui & ſuorum, in bono hilarem, & modeſtum & jucundum, fidelem & ſocialem, nullum ſpernentem vel temere judicantem, gratum, beneficum, omnibus gratioſum. Humilitas temperat gravitatem, ne faſtuoſa & elata videatur. Benignitas facit, ne auſtera & dedignabunda putetur. E contra, maturitas temperat benignitatem, ne levis & carnaliter blandiens, vel adulatorie applaudens æſtimetur. Temperat humilitatem ne nimis abiecta, vel affectata reputetur. Humilitas reddit * imitabilem, benignitas amabilem, maturitas venerabilem.

Bernardus in vita S. Malachiæ, cap. Aſcendit.

* *al.* immutabilem.

Caput XII.

De cordis compoſitione.

Exterioribus ordinatis in actione, locutione, & moribus: ut ad veram & de cœlo allatam quadraturam ſpiritualis normæ, ſacræ diſciplinæ, tamquam vivi lapides & in templo veri Salomonis locandi, diſponi valeamus, de cordis diſpoſitione & mentis bonitate aliqua proponamus: quia teſte Salomone, omni cuſtodia ſervandum eſt cor, ſicut ex quo vita ſpiritualis quaſi ex fonte procedit. Sanitas cordis in tribus conſiſtit. In voluntatis rectitudine, in affectionis ſanctitate, & in cogitationis ſtabili puritate. Voluntas recta eſt, quæ bonum tantummodo vult, & propter bonum, & plene vult. Si enim aliquid vellet quod malum eſſet & peccatum, non eſſet bona voluntas. Non poteſt arbor bona fructus malos facere, &c. Si bonum vellet, ſed non propter bonum, ut bona opera facere pro laude humana, ſicut hypocritæ: vel aliqua alia non pura intentione, ſimiliter bona non eſſet: cum non ſimpliciter bonum propter ſe vellet, ſed propter aliud non bonum. Illud enim quiſque magis vult, propter quod aliud vult. In fine namque quieſcit: ſed id quod ad finem eſt tantummodo, tranſit & relinquit, obtento eo quod voluit. Si autem vult bonum & propter bonum, ſed non ſicut ſufficit, licet pro parte recta ſit, non tamen plene: ut qui viam Dei incedere vel docere vult, quamdiu inde nullam cogitur ſuſtinere adverſitatem: ſicut hi qui in tentationibus & perſecutionibus deficiunt: vel ita volunt bona opera agere, ut tamen ab aliis illicitis nolint abſtinere: vel quocumque modo nolunt bonum incœptum ad finem perducere: vel etiam pluſquam debeant, vel expediat bonis operibus inſudare, ut qui indiſcrete caſtigando ſe perimunt, vel ad inſaniam & deſtructionem ſui pertrahunt ſemetipſos. Ad Romanos: Rationabiſe obſequium veſtrum. Jeremias: Quia plus fecit

Prov. 4

Sanitas cordis in tribus conſiſtit.

Voluntas recta.

Matt. 7

Rom. 12

Jer. 48

tit quam potuit, idcirco perierunt: quia contrivi Moab ſicut vas inutile. Duplex eſt enim plenitudo. Una neceſſitatis, altera perfectionis. Neceſſitatis eſt illa quæ minus habere non poteſt ad ſalutem: ut obſervantia mandatorum. Matth. Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Plenitudo perfectionis, eſt impletio conſiliorum. Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia, &c. cum reliquis conſiliis evangelicis. Ad hoc non tenetur, niſi qui ea ſponte vovit: ut religioſi, quibus poſt votum fiunt neceſſaria ad ſalutem. Deuteronom. Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere: quia requiret Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Quod ante votum liberum fuit vovere vel non vovere, & facere & non facere ſine peccato, illud poſt votum jam neceſſarium eſt adimplere: & jam non tam eſt in conſilio quam in præcepto, & ſicut de præcepti tranſgreſſione reus eſt damnationis æternæ, ita & de voti prævaricatione. Verbi gratia. Sicut ſæcularis damnatur pro fornicatione, vel homicidio vel conſimili, ita profeſſus regulam, in religione damnatur ſi eſt proprietarius, vel inobediens, vel facit aliquid quod in regula præceptorie inhibetur. Juſta vero neceſſitas vel evidens magna utilitas, admittit diſpenſationem: ſed ab eo qui poteſt in talibus diſpenſare. Dubia etiam interpretatio præcepti periculoſa eſt, ſicut pons ſemiputridus aquæ præcipitis & profundæ, de quo dubium eſt an ſub tranſeunte corruat, an ſubſiſtat. Quare vult aliquis qui majora pro Chriſto decrevit ſubire certamina, & omnia dereliquit in hoc ſæculo, ſe committere periculo pro modico motu propriæ voluntatis, vel pro parvo commodo in incerta opinione ſua vel alterius? ut ſi Deus approbet illam opinionem evadat ſine lucro meriti: ſi autem reprobet eam, damnetur, maxime cum tales opiniones quandoque periculoſiores ſint quam apertæ tranſgreſſiones: quia ubi ſcit ſe homo delinquere, inde facile corrigitur: ubi autem neſcit ſe peccare, & inſuper credit licere, inde nec in morte pure conteritur, propter falſam ſpem, quod forte ſibi licuerit, vel minus in eo peccaverit, baculo arundineo & confracto innitens. Voluntas bona, plana via regia & ſecura debet incedere; & relictis dubietatum diverticulis, quaſi ſuſpectis latronum ſemitis, apertos & certos juſtorum calles ambulare: ne velut pœnitens boni inchoati quærat diverticula declinandi a via perfectionis, in qua voverat ambulare. Quid enim eſt unde omnes damnationem incidimus, niſi talis dubia interpretatio præcepti Dei de ligno vetito, ubi callidus ſerpens perſuaſit mulieri, non ita ſtricte & ſimpliciter intelligendum præceptum illud, cujus obſervantia potius nociva foret, ne fierent ſicut dii ſcientes bonum & malum, & cujus tranſgreſſio nequaquam ſicut Deus comminatus fuerat, mortem corporis & animæ mereretur? Credidit ergo inſipiens mulier falſo interpreti, & conſenſit ſuadenti, cui nequaquam conſenſiſſet, ſi conſilium ejus fallax & inutile credidiſſet. Non tamen putandum quod conditio religioſorum pejor facta ſit ex voluntaria altioris voti promiſſione, eo quod de ſtrictiori ponte facilior & periculoſior ſit lapſus, quam de latiori; ſed quanto difficilior via, tanto ſequetur major gloria, & quanto laborioſior pugna, tanto glorioſior triumphus. Talem autem timorem altioris perfectionis incutit religioſo aut puſillanimitas, aut formidoloſa tentatio, aut inveteratus tepor, quo primi fervoris oblitus, & primam charitatem reliquens, horret altam vitam quam aggreſſus fuerat, ſtupens præcipitii profundum, & faſtidit laborem pugnæ dum non videt præmium: nec ſicut debet, deſiderat quod ſequitur. Unde prius in probatione debuit deliberaſſe, ſi volens ædificare turrim Evangelicæ perfectionis, haberet ſumptus conſtantis fervoris ad perficiendum, ut ultima primis reſpondeant, ne poſtea cum poſuerit fundamentum altæ perfectionis, & non potuerit perficere ſicut cœperat ex voluntatis torpore, omnes incipiant illudere ei tam homines quam dæmones dicentes: Hic

Marginalia: *Matt.* 19; *Deut.* 23; Dubia præcepti interpretatio periculoſa omnes perdit.; *Gen.* 3; *Apoc.* 2; *Luc.* 14

homo cœpit ædificare & non potuit conſummare, ſicut ſtructura imperfecta & labefacta oſtendit ſtructoris defectum.

Caput XIII.

De quibuſdam communibus exercitiis ſpiritualibus.

Septem exercitia. AD evitandum ergo apoſtaticæ prævaricationis opprobrium, & perfectæ ſanitatis gratiam obtinendam, & repromiſſæ beatitudinis gloriam religioſo conſequendam, quædam communia ſpiritualia exercitia ponenda videntur: in quibus qui fideliter perſeveraverit, cito ſentiet ſe in ſpiritualis vitæ profectu creſcere, quouſque ad perfectam perveniet ſanitatem virtutis.

Caput XIV.

De agilitate ad incipiendum bonum.

I. Exercitium. Bonum alacriter incipiendum perficiendumque. PRimum eſt, ut homo ſit impiger & agilis ad incipiendum & faciendum bonum, quo ex alterius admonitione, vel ex divina inſpiratione intelligit faciendum. Multum enim profectum negligimus, tam meritorum quam præmiorum eo quod tædet nos bonis ſtudiis inſiſtere ex horrore difficultatis. Si autem voluntatem faciendi habemus, hanc de tempore in tempus differimus & procraſtinamus: & interim irrecuperabiliter perdimus & tempus, & meritum, quod lucrari poteramus, aut ita deſidioſe & indevote facimus, quod nec Deo eſt valde gratum, nec conſcientiæ noſtræ meritorium vel conſolatorium: imo ita corroſivum conſcientiæ, quod etiam inde puniri timemus, & ex inſipiditate tædet nos laborare, & feſtinamus inde cito abſolvi, & tædet ſimile aliud inchoare. Exemplum de ſtudio orationis, vel obſequii in coquina, in infirmitorio, vel alterius boni operis, in quo nullum honorem, vel temporale commodum, vel propriæ voluntatis ſolatium expectamus. Et hoc eſt contra boni operis naturam: quod ſi debito modo fiat, ſemper lætificat conſcientiam, & accendit affectum ad aliud bonum faciendum. Eccli. Qui edunt me, adhuc eſurient. Sic Deus juſſit terram producere herbam virentem, & lignum pomiferum, habens unumquodque in ſemetipſo generis ſui, id eſt, bona opera tam minora quam majora: quæ ſi virent debito vigore peracta, habent ſemen ſui generis in ſe, id eſt, deſiderium alterius boni, quod quaſi germen pullulet ex priore. Si autem ex deſidia elangueat, etiam ſemen ipſius infructuoſum manebit, & ideo tædet nos aliud bonum incipere; quia ex jam facto parvum, aut nullum concepimus devotionis affectum. Omni ergo tempore ſervus Dei provideat, quid illa hora magis ſit ſibi expediens ut faciat: & quod faciendum viderit, penſet qualiter illud congrue & ſecundum virtutis regulam magis apte perficiat, quantum valet. Sic enim aſſuefaciendum eſt corpus & animus, ut ex uſu boni operis nullo modo territus, paratus ſit ſicut ſervus fidelis, & agilis, imperanti Domino ad omnia rationabilia ſervitia obedire. Sic videmus in ſervis ſæcularibus, qui nec præ frigore, vel labore, vel inopia, vel alia difficultate pigritantur dominis ſuis, pro parva mercede, per longa terrarum ſpatia, etiam in periculo mortis obedire, gratum habentes, ſi pro gratiarum actione, cum redierint, non magnas alapas & vituperia a dominis receperint: nihil de incommodis infirmitatis vel domus, vel hoſpitii cogitantes. Clauſtrales vero ſervi delicati ſunt & elati; parum volunt laborare, & bene procurari: & cum illi dominos ſuos debite honorent, ipſi volunt dominis ſuis in omnibus eſſe quaſi æquales, voluntate propria pro lege utentes. Proverb. Qui delicate ſervum ſuum, id eſt, corpus ſuum nutrit, ab infantia ſcilicet novitiatus, poſtea illum ſentiet contumacem: vel quia piger erit ad bona, vel ad peccatum proclivior, maxime carnis. Ex conſuetudine otii homo mollis & piger efficitur, ut nihil velit pati, vel facere niſi quod libet. E contra fidelis ſervus ita debet humiliare ſemetipſum, & manuſuefacere, ſicut

Eccl. 24 Gen. 1 Simile. Prov. 29

Digitized by Google

ſicut joculator catulum ſuum: ut ſtatim cum jubetur, ſaliat de lecto ad orationes nocturnas, & quaſi ad nutum rationis ſit promptus ad quæque ſpiritualia exercitia, quæ vel obedientia juſſerit, vel charitas fraterna requirit, vel devotionis ſtudio apta ſunt, vel cujuslibet alterius virtutis.

Caput XV.

De velocitate abſtrahendi ſe a malis.

II. Exercitium. Mala celeriter repellenda

SEcundum eſt, ut ſicut ad agenda bona agilis, ita ſit ad abſtrahendum ſe velox a quibuslibet malis, ſtatim cum ſentit ſe aliquo eorum interius pulſari, vel exterius occupari, ſcilicet ab otioſis verbis, a iocis, ab actionibus infructuoſis, & maxime a cogitationibus vanis, & affectionibus vitioſis, & carnalibus concupiſcentiis, quæ nec ad horam debemus in corde permittere morari, ne offendamus Deum, & ſanctos Angelos præſentes, & conſcientiam ſordidemus, & pœnam mereamur, & bona quæ poſſemus cogitare & agere interim negligamus. Sic Abraham quandoque Deo jubente ſacrificia offerens, deſcendentes ſupra ea volucres ad dilacerandum vel fœdandum ſolicite abigebat. Et nos ne aliquando in Dei conſpectu appareamus vacui, quandoque ſacrificia ei offerentes, ſcilicet bonæ voluntatis, bonæ actionis, bonæ locutionis, ſacræ meditationis, & piæ affectionis, volucres malarum cogitationum & affectionum ſtatim abigere debemus, ne ea nobis diſſimulantibus aliqua maculent, & Deo ingrata efficiant, & nobis inefficacia ad meritum & ſpiritualem profectum. Nec ſolum carnales & turpes cogitationes ſtatim debemus abigere: ſed etiam vanas & amaras, & guloſas; & ſimilium vitiorum ſimulacra in cordis noſtri templo imaginando non pingamus. Theatra & tabernæ ſolent ſæcularibus & ludicris fabulis depingi: templa autem ſacris hiſtoriis & myſticis picturis decorari. Ex qualitate picturæ, conſideratur qualitas domus, & Domini in ea morantis. Aliquando ſuperbia pingit ſibi prælaturas & dominia, famulorum obſequia, & quæque alia pompoſa. Vana gloria pingit ſibi quoslibet ornatus, & unde poſſet laus hominum acquiri; aliquando etiam ſanctitates & miracula, prophetias, & magnas devotiones, & ædificatorias prædicationes, & multa ſimilia ex quibus admiratio oriatur hominibus, & ſibi latens laudatio & reverentia exhibeatur. Sic invidia fraudes, & detractiones: ira rixas & contentiones, bella & convitia movet, & pugnat cum abſentibus, & laſſatur a nullo fatigatus. Sic avaritia pecunias, & diverſa ædificat, & deſtruit, & acquirit. Qui ergo bonum hoſpitem Chriſtum non vult effugare de hoſpitio cordis ſui, inimicos ejus, ſcilicet vitia ſecum non recipiat. Quæ enim conventio Chriſti ad Belial? Et quis conſenſus templo Dei cum hujuſmodi Idolis? Si citius eiicis hoſtem de urbe tua, ſecurus eris. Si tarde obſtas ei, invaleſcit contra te, & capiet urbem, & occidet te. Sic de cogitationibus malis. Curioſitas, quæque pulchra & curioſa depingit. Gula menſas amplas, & varios ciborum & potuum apparatus. Luxuria etiam quæ ſibi congruunt phantaſtice depingit. Hæc ſunt idola quæ Deus Ezechieli intra parietem templi depicta oſtendit, quæ etiam abominationes appellavit. Hæc de templo cordis noſtri ſolicite detergamus, ne fiamus Deo abominabiles, ſicut & illæ ſunt. Jerem. Uſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?

Gen. 15 — Quinque ſacrificia noſtra. — 2 Cor. 6 — Ezech. 8 — Jer. 4

Caput XVI.

De pace cordis.

III. Exercitium. Cor pacificum ſemper habendum

TErtium eſt, ut ſemper cor pacificum cum omnibus habere ſtudeamus. Quod conſiſtit in duobus, ut nulli malum facere vel cupere ſtudeamus, ut ſi quis nos in aliquo offendat, patientiæ ſcuto utamur. In medio prælii verſamur, & difficile eſt, quin ſæpe jacula ſuper nos mittantur tam verborum acutorum, quam factorum nobis moleſtorum, & a ſuperioribus noſtris durorum imperiorum & increpationum, quibus clypeam

Digitized by Google

peum patientiæ opponere debemus, quem clypeum, ut impenetrabilior ſit inimicis jaculis munire debemus ſanctorum martyrum & aliorum bonorum exemplis, quaſi pellibus animalium mortuorum. Jacobus; Exemplum accipite fratres exitus mali, & longanimitatis, laboris & patientiæ, prophetas. Ecce benedicimus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis. Semper ergo muniti incedamus contra jacula verborum, & ictus ſanctorum adverſorum, ut pacem quam exterius non poſſumus in hac vita ſperare durabilem, ſaltem intus per patientiam conſervemus. Luc. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

Jac. 5

Luc. 21

Caput XVII.

De parcitate utendi his quæ ſunt mundi.

IV. Exercitium Mundanis rebus parciſſime utendum.

QUartum eſt, ut quanto parcius poteſt quis, quæ ſunt mundi utatur & habeat & cupiat. Aliena a nobis ſunt omnia mundana; quia nec naturæ noſtræ ſunt, nec a nobis facta, nec diu nobiſcum manſura, nec ſalus noſtra in ipſis conſiſtit: & ideo habemus ea quaſi a mundo mutata, pro quotidiana, imo pro continua & gravi uſura ſolicitudinem & laborum. Quantam putas Principes & potentes & divites hujus ſæculi uſuram omni tempore exolvere pro mutuo ſuo, anxietatis & occupationis & afflictionis? & quomodo ambiant aliena, quomodo augeant, vel cuſtodiant ſua, quæ timent perdere per amicos & inimicos, per fratres, uxores & filios? A potentiore timent violentiam, ab inferiori furtum, ab æquali fraudem. Nulli ad plenum confidit avarus, omnes ſuſpectos habet, nec tamen poteſt eorum carere conſortio: & ideo nullum poteſt vere diligere, cum a nullo ſe vere diligi ſuſpicetur. Timor enim ſuſpicioſus non eſt in perfecta dilectione. Timet de rebus, timet de corpore propter ſubſtantiam; & tot timoribus plenus non poteſt utiliter timere de anima, de qua tamen maximum periculum adhuc reſtat. Sicut enim principes a ſubjectis

A ſuis exigunt quotidiana ſervitia & munera ratione officii ſui, & tandem cruciant eos in carcere, & omnino deſpoliant: ſic & mundus poſt multas exactiones uſurarum, ratione ſubſtantiæ & honoris, quæ officialibus ſuis divitibus mutuavit, tandem omnino evacuatos emittit in carcerem infernalem. Unde bella & lites in ſæculo, niſi quia mutuo inter nos certatim cupimus præripere alter alteri, quod uterque non poteſt integre poſſidere? In ſpiritualibus divitiis nullus ex alterius abundantia patitur detrimentum, cum alius non ſit minus ſapiens vel virtuoſus, eo quod eis alter abundat. Sed ſecus eſt de ſæcularibus divitiis & honoribus, quia

B tot neceſſe eſt habere portiones, quot ſunt participantes: & ideo alter alteri invidet habenti, quod ipſe habere non poteſt. Hæc fuit occaſio quare Loth diſceſſit ab Abraham, & Eſau a Jacob: quia multa habebant pecora, & non poterat eos capere terra, ut ſimul, id eſt, concorditer habitarent, rixantibus inter ſe paſtoribus gregum; quia multiplicatis pecorinis deſideriis, ſcilicet mundanis, fit rixa inter voluntates eorum, qui volunt paſcere ſua deſideria in pratis hujus ſæculi: & cum omnibus non ſufficit pro libitu, dividitur frater a fratre per invidiæ diſſidium, quæ pecora ſi pauca forent, modico contenta eſſent. Zacharias: Paſce pecora

Gen. 13
Gen. 36

Zach. 11

C occiſionis, quæ qui poſſederant, occidebant, quod etiam ſic poteſt intelligi, pecora occidebant eos, qui ſe poſſidebant. Auguſtinus: Rixentur immites, & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus: beati autem mites, quoniam ipſi hereditate poſſidebunt terram, de qua pelli non poſſunt. Habentes autem alimenta & veſtimenta, quibus tegamur, his contenti ſimus: & quidquid penuriæ patimur, loco illius Deum in corde ponamus, qui omnia implet. Beati pauperes ſpiritu, id eſt, voluntate & amore ſpiritualis profectus, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Quanto enim ſe hic anguſtant in terra nihil cupiendo, tanto in cœlo dilatabuntur, & econverſo.

Aug. to. 4 l. 1 de ſer. Domini in monte c. 2

1 Tim. 6

Matt. 5

CA-

Digitized by Google

Caput XVIII.

De humili æſtimatione ſui.

V. Exercit. Studendum humilitati ſemper.

Quintum eſt, ut ſemper & intus apud ſe, & extra coram hominibus, in omnibus humiliter ſe, & deprimat in ſua æſtimatione, item in verbis, in geſtibus, & in omni facto ſuo noviſſimum locum eligat, ſicut fuerit opportunum. Ad humiliandum autem ſe in oculis ſuis, conſideret qualis ſit, quam vilia & fœtida ſunt omnia quæ corporis ſunt, unde venerit, quid erit, quid intus ſit, quam leviter emarceſcunt etiam, quæ pulchra in homine apparent; quanta deceptio in honoribus ſæcularibus: quia non honorant etiam divites qui videntur, ſed ſua lucra ſequuntur, ſicut canes & aves cadaver: quod cum abraſum fuerit & nudatum, nec plus rodendum in eo inveniunt, relinquunt, & alia requirunt. Item in anima quanta ſunt ibi vitia & peccata, quanta impuritas & ſimulatio in bonis quæ facimus, & deſidia & tepor: quanta bona omittimus & negligimus utilia: quanta inopia virtutum, quanta cæcitas intelligentiæ, lubricitas memoriæ, inordinatio affectuum: quod mala noſtra pure mala ſunt, & noſtra totaliter ſunt, & bona noſtra nobis tantum mutuata ſunt cum uſura repetenda, & imperfecta & impura ſunt, & ex nobis materiam humiliationis aſſumunt. Verum enim eſt nos eſſe inopes & viles; & quantum ab hac æſtimatione deviamus, tantum erramus a veritate.

Caput XIX.

De maturitate & serioſitate.

VI. Exercit. Maturitas morum ſemper obſervanda.

Sextum eſt, ut ſit maturus & serioſus cum quadam mœroris dulcedine, non cum tædii amaritudine, vel rancoris. Morum levitas aliquando poteſt ineſſe bono ad horam, ſed devoto numquam; ſicut habemus exemplum in viris perfectis, quos leves in moribus & ad riſum vel jocum pronos rariſſime videmus. Unde cum utile ſit homini eſſe in luctu, ideo (*Nota.*)

A beatos dicit Dominus hic lugentes: & tot cauſas luctus eis dedit & oſtendit, ſcilicet pro ſeipſis, proximis, & pro Deo. Pro ſeipſis, quia peccatores ſunt, Deum offenderunt, & quotidie offendunt: inopes ſunt virtutum, tarde proficiunt expoſiti mille periculis, & adhuc dubii an damnentur, multis miſeriis involuti, alieni a Deo, excluſi a regno, proni ad malum, multis ſuppliciis obnoxii, mortis, purgatorii, & inferni. Pro proximis, compatiendo pauperibus afflictis, periclitantibus, peccantibus, damnandis, tentatis, ſubverſis, & expoſitis ſimilibus malis, quibus & noſipſi. Pro Deo, compatiendo ejus paſſioni, & injuriis a perfidis peccatoribus ei quotidie illatis, & ſubverſioni juſtitiæ, & animarum perditioni, fidei conculcationi, & ingratitudini pro omnibus beneficiis, quæ omnibus largitur; pro ſcandalis quibus inhonoratur & a famulis ſuis, & multis aliis. Servus bonus, intus amorem ad proximum habet, exterius plenam benignitatem. Malus autem ſervus, amarum & faſtidiens bonum habet, indignabundus ſuſpicioſus, rancoroſus, ſine ratione turbulentus & aliis oneroſus. Diſſolutio eſt devotioni ſicut aqua igni: & qui ducit in conſuetudinem vix deſueſcit maxime joculari. Matt. 5

B

Caput XX.

C

De ſuſpenſione mentis in Deum.

VII. Exercit. Mentem habere in Deum ſuſpenſam.

Septimum eſt, mentem ſemper habere ad Deum ſuſpenſam, orando, cogitando, recordando, meditando, legendo, attendendo, ac bona contemplando. Unde quandocumque ſervus Dei, vel ad modicum Dei non meminit, contremiſcit & dolet, quaſi graviter offenderit, tanti amici defraudatus intuitu, qui noſtri numquam obliviſcitur. Cum ſumma beatitudo & gloria conſiſtat in jugi viſione Dei, hujuſmodi beatitudinis imitatio quædam eſt jugis memoria Dei. Iſta eſt meritum, ſed illa præmium. Quamdiu illum videre non poſſumus præſentes, ſaltem memoremur ejus abſentes: tanto quiſque lætius & plenius

Digitized by Google

nius eum videbit in patria, quanto frequentius & devotius ejus meminerit in hoc exilio. Unde Pſalmiſta dicit: Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, &c. Nec tantum in otio, ſed etiam in occupationibus ejus eſſe debemus memores, imitatione ſanctorum Angelorum, qui miſſi in miniſterium noſtrum ſic exteriora diſponunt, ut tamen ab intimis numquam recedant. Quanto cœlum amplius eſt quam terra, tanto ſpiritualis meditatio & contemplatio latiores habet materias & vias, quam cogitatio terrenorum. Quales autem ſint iſtæ viæ vel materiæ, & quales profectus & proceſſus meditandi & intuendi ſpiritualia, non eſt hujus temporis, vel materiæ: ſed iſtud pertinet ad ſeptimum ſpiritualis vitæ proceſſum, qui in ſapientia verſatur.

Pſal. 15 *Matt. 18*

Caput XXI.

Sequitur proceſſus ſextus.

Nunc de ſexto proceſſu, qui in virtutibus puris conſtat, aliqua ſimplicibus convenientia, & novis in religione competentia proponamus, alta & ſubtilia magis exercitatis in his reſervantes. Quanto enim quiſque altius profecerit, & in anteriora ſe extendere ſtuduerit: tanto altiora & perfectiora intelliget: tam de his quæ jam attingit, quam de illis quæ nondum actualiter comprehendit. Sicut qui montem aſcendit, quo altius aſcendit, eo altius videt quantum adhuc diſtat a cacumine ſummitatis: & quod in imo poſitus æſtimaverat eſſe verticem montis, ſublimatus videt vix montis pedem eſſe: ſic & de perfectione nemo proprie niſi perfectus & perfectioni proximus poteſt loqui. Virtus eſt ordinatus ſecundum veritatis judicium mentis affectus. Sed judicium veritatis circa quatuor generaliter verſatur, circa bonum, & malum, & malum magis malum, & bonum magis bonum. Bonum aliud eſt corporale & temporale, aliud ſpirituale & perpetuum, quod ſine dubio melius eſt quam corporale & temporale. Malum autem aliud eſt culpæ, aliud eſt pœnæ. Culpa alia venialis, alia mortalis. Pœna alia tranſitoria, alia ſempiterna. Malum ergo culpæ pejus eſt quod meretur malum pœnæ: quia ſi culpa non eſſet, nec pœna eſſet. Pœna vero tranſitoria minor eſt quam ſempiterna. Et quia lex veritatis ſcripta eſt in corde hominis per judicium rationis, datæ ſunt etiam ei in adjutorium affectiones ad fugam mali & apprehenſionem boni: quia in his duobus omnis beatitudo conſiſtit, ſcilicet in elongatione omnis mali, & in fruitione omnis boni.

Simile pulchrum. *Virtus quid.*

Septem autem ſunt affectiones mentis communiter: ſpes, timor, gaudium, mœror, amor, odium, & pudor. Harum quatuor ordinantur contra malum, tres autem ad bonum. Nam timor, mœror, odium, & pudor contra malum ſunt: ſpes, amor, gaudium ad bonum ſe habent. Nam bonum non eſt timendum, ſed optandum & ſperandum: nec pro bono eſt dolendum, ſed gaudendum, niſi forte privatio boni timeatur, vel doleatur: quod non eſt bonum, ſed proprie malum. Nam malum eſt privatio boni vel corruptio. Item bonum non eſt odiendum, ſed amandum: nec de bono pudendum eſt, ſed gloriandum. Gloriatio ideo non dicitur affectio per ſe, quia ſub gaudio comprehenditur & amore. Cum ergo iſtæ affectiones ordinatæ ſunt ad quod debent, juxta rationis & veritatis judicium, tunc homo eſt virtuoſus cum ſola mala timet, & magis timenda, id eſt, magis mala plus timet, & dolenda dolet, & odienda odit, & pudenda erubeſcit, ſecundum plus & minus, ſicut ipſa & dolenda & odienda, & pudenda plus vel minus ſunt mala. Item cum ſola ſperanda ſperat, ſicut debet, & amanda amat, & de gaudendis gaudet, ſecundum quod magis vel minus ſunt bona. Summum autem bonum, quod eſt Deus, ſumme amandum eſt, & ante omnia ſperandum, & ſuper omnia in ipſo gaudendum, & ea quæ ab ipſo retrahunt, ſumme fugienda & execranda, quæ ſunt præcipue vitia & peccata: quia hæc vere & proprie mala ſunt, & omnibus mala, & nulli bona, & ad nihilum bona quibus in-

Affectiones ſeptem. *Summum bonum Deus.*

inſunt: licet quandoque bonis cooperentur in bonum mala aliena, vel etiam propria poſt converſionem: ut ex eis magis humilientur & amplius inardeſcant in amore Dei, qui eos in talibus vitiis toleravit, & a talibus liberavit. Sanctis etiam in gloria augebit lætitiam damnatio reproborum: quia gaudebunt ſe ab his ſalvatos, in quibus poterant ſicut & illi, niſi Deus eos liberaſſet, incidiſſe. Multæ ſunt aliæ virtutum artificiales diviſiones, ſecundum quod aliæ dicuntur Theologicæ, ut fides, ſpes, charitas; aliæ Cardinales, ut prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantia: item aliæ politicæ, aliæ purgatoriæ, aliæ animi purgati, aliæ exemplares: quas ſicut rudis rudibus loquens prætereo: ſolum illum ordinem ſequar, quo virtutes principales ſeptem vitiis opponuntur, cum virtus ſecundum hunc ſenſum non aliud ſit quam vitiorum carentia: & quanto quiſque ab omni vitio purior fuerit, tanto virtuoſior eſt & perfectior.

CAPUT XXXII.

De habitu religionis.

Virtus in obſervantia, nucleus in teſta.

SIcut nucleus in teſta vel in cortice, ſic eſt virtus interior ceteris obſervantiis in religione. Omnia enim quæ in obſervantia religionis apparent, inventa & ſtatuta ſunt propter obtinendas & conſervandas virtutes. Cetera autem ſine virtute ſunt, ſicut teſta carens nucleo. Et ſicut in tabernaculo fœderis plura erant velaminum genera intra ſe protegentia, vel decorantia ſanctuarium, ſcilicet pelles hyacinthinæ, pelles arietum rubricatæ, ſaga cilicina, cortinæ, & tabulæ parietum, præter alia: ita in religione plura ſunt virtutis tegumenta, vel ad decorem, vel ad cuſtodiam virtutis ordinata: in quibus non pura virtus conſiſtit, ſed quædam virtutis umbra, & latentis intrinſecus demonſtratio figuralis. Unde qui iſtis exterioribus contentus interiora poſtponit, ſic eſt quaſi qui corticem vel teſtam vacuam ſine nucleo habet. Primum eſt habitus exterior in veſtibus & tonſura: quæ ſi per ſe religioſum facerent, etiam ſimiæ, vel moriones religioſi forent: quibus talis habitus quandoque joculatorie formatur. Sed hæc ſunt tantum ſigna interiorum, ſicut circulus ad tabernam potum venalem deſignat, & vexillum ſuper Eccleſiam denuntiat dedicationem. Unde ſi ſigna falſa fuerint, decipiuntur homines, putantes invenire ſignificata; ita de ficto religioſo, qui exterius in habitu prætendit, quod non habet in moribus & vita. Secundum, ſunt exteriores cæremoniales obſervantiæ: ut inclinationes, geniculationes, & in horis pauſationes & omnes geſtus, quibus clauſtrales utuntur in divino officio, vel in aliis, de quibus ſæpe minus virtuoſi majorem vim faciunt, quam perfecti & magis devoti. Tertium, ſunt mores exteriores compoſiti, & exteriorum membrorum diſciplina in loquendo, in gradiendo, in totius corporis geſtu: quæ etiam curiales ſæculares commendabiles faciunt, & ſæcularis virtus appellatur: ſed religioſis magis competit, licet humiliori & planiori modo. Quartum, ſunt opera pœnitentiæ, ut jejunia, vigiliæ, flagella & aliæ corporales exercitationes & caſtigationes: quæ licet magis propinquant virtuti quam præcedentia, tamen non ſunt puræ virtutes: quia & hypocritæ poſſunt habere, & in mortali peccato poſiti ſæpe in talibus exercent ſeipſos. Quintum, ſtudium familiare ad expurganda vel mortificanda vitia & virtutes uſitandas: ut ſeipſum humiliare, iræ motus reprimere, luxuriam domare: & ceteris vitiis impugnantibus reſiſtere. Quamvis enim omnia opera bona ſint virtutis exercitia: quia nec opus bonum eſſet, quod nullam virtutem reſpiceret: tamen aliud eſt aliquod bonum opus exercere ſimpliciter propter Deum, & intentionem merendi veniam & gloriam, & aliud eſt ipſum exercere, non tantum cauſa promerendi prædicta, ſed etiam per hoc obtinendi virtutem ſibi cohærentem, & uſitandi eam per operis exercitium, vitium contrarium expugnandi, & hoc eſt multo utilius quam illud prius, verbi gratia: Alius orat ſimpliciter, ut per hoc impetret pecca-

Exod. 26

Habitus religioſum non facit.

torum veniam, vel vitam æternam; alius etiam præter iſtam intentionem orat, ut aſſueſciat ſeipſum in orationis ſtudio, & per hoc conſequatur gratiam devotionis, & guſtum divinæ dulcedinis, & gratiam Dei clarius per mentis illuminationem conſequatur. Et licet oratio prioris ſit bona & meritoria veniæ, & gratiæ, & gloriæ: tamen intentio ſecundi cooperatur, ut & celerius & plenius hoc quod expreſſius deſideratur, aſſequatur. Unde multum valet ad perfectionem ſanctitatis, ſcire intentionem dirigere ad eam quærendam, & ſtudium ſuum ad hoc ordinare, in tantum ut aliquis faciliori labore, quoad corporale exercitium, majores mentales virtutes obtineat, qui ſcit prudenter diſponere greſſus ſuos, quam alius difficiliori labore. Exemplum de quolibet perito artifice, qui melius & citius & levius operatur quodcumque, quam alter imperitus cum labore majori. Sextum, eſt ipſe nucleus affectualis virtutis, qui eſt perfectio vitæ activæ, & ingreſſus ordinatus contemplativæ: ſine illa fruſtra ſperatur puritas contemplationis vel ſtabilitas, ſicut aqua fontis non erit pura, quamdiu fundus non eſt mundatus ſordibus ejectis. Sicut autem ex nucleo pinguedo olei exprimitur: ita ex affectu virtutis ſapor devotionis procedit, maxime divini amoris & deſiderii cœleſtis & gaudii ſpiritualis, qui nobilior & efficacior eſt, quam compunctio timoris vel mœroris. Hi ſunt ſex dies, in quibus operari oportet opus ſalutis, & cibos vitæ quærere, ne jejuni deficiamus in via hac qua ambulamus: ita ut ſexto die duplices cibos colligamus, ſcilicet bonæ actionis & piæ affectionis: ut in ſeptimo, id eſt, ſabbato quieſcamus: & toti ſani facti a vitiorum languoribus, in requie opulenta vacare poſſimus divinæ contemplationi, & videre quoniam ipſe eſt Deus & guſtare quoniam ſuavis eſt univerſis. Qui ſexto die duplices non colligit cibos, ſeptimo inanis remanebit, nihil reperiens de dulcedine contemplationis; qui ſextum ſtatum, qui eſt in virtutum affectualium ſanitate, nondum attigerit, ſeptimi ſtatus dulcedine, qui eſt

Mar. 8
Exod. 16
Pſal. 45
Pſal. 144

A in ſapientiæ guſtu & intelligentiæ lumine, non fruetur. Inde eſt quod Jacob prius de Lia ſex filios genuit: poſt hæc Rachel peperit filium Joſeph decorum aſpectu: quo nato cœpit Jacob petere dimitti, & in patriam ſuam reverti: quia prius in activa vita debet homo perfectus eſſe in ſex prædictis profectuum ſtatibus, & tunc guſtato fructu vitæ contemplativæ cupiet diſſolvi, & eſſe cum Chriſto in patria cœleſti, cujus jam primitias in ſapore ſupernæ dulcedinis prælibavit. Sed quia proficientibus hæc formula ſcribitur, ut ſciant quantum in ſingulis virtutibus profecerint, vel quantum a perfectione earum adhuc diſtent, quamlibet ipſarum in tres gra-B dus longe inter ſe differentes deſcribendo diſtinguamus, multos medios profectuum paſſus feſtinando tranſientes propter faſtidium devitandum. Ordo ſeptem capitalium vitiorum hic eſt. Primum ſuperbia initium omnis peccati, ſecundum invidia, deinde ira, acedia, avaritia, gula, luxuria. Huic per contrarium opponitur ordo virtutum, ſcilicet humilitas contra ſuperbiam, dilectio proximi contra invidiam, mititas contra iram, charitas Dei contra acediam, contemptus divitiarum contra avaritiam, ſobrietas contra gulam, caſtitas contra luxuriam. Sed quia teſte beato Gregorio, ſicut multi arboris rami ex una radice prodeunt: ita ex charita-C te Dei ceteræ virtutes oriuntur: ideo de ipſa tamquam de omnium matre & nutrice primo dicamus, & poſtea de filiabus. Ante ipſam nulla virtus meritoria eſt. Ipſa enim omnes informat, ut virtutes ſanctæ ſint: & vigorem tribuit eis, ut ſint magis vel minus meritoriæ & Deo acceptæ, ſecundum quod de ipſius nutrimento minus, vel amplius acceperunt: ſicut ramus arboris a radice naſcitur, & ex ſucco ab ea procedente nutritur, & ut magis fructificet, magnus efficitur. Initia autem ſingularum virtutum ad incipientes pertinent, ſine quibus non poſſunt eſſe ſalvi, & Deo placere ad ſalutem. Profectus ad religioſos magis congrue pertinent, qui meliores eſſe debent, quam popularis communitas, vel laici ſæculares: qui tamen

Gen. 30
Phil. 1
Septem vitiis capitalibus, ſeptem virtutes opponuntur.
Greg. hom. 27 in Ev.
Charitas omnes virtutes informat.

Digitized by Google

tamen ſunt de numero ſalvandorum. A Quid prodeſt altiora profiteri, & exterius in habitu perfectiora prætendere, ſi in ſtudio virtutum & exercitio operis non diſtamus ab infimis, qui tamen in ſpe ſunt ſalvationis? Immo major eſt confuſio & ſpecies fallendi. Magna promittere & exigua perſolvere, eſt potius ſupplicio dignum quam præmio. Perfectio autem ad perfectos pertinet, qui tranſcenſo difficultatis obſtaculo, & in quo proficere volentes laborant quaſi in montis aſcenſu, jam in ipſo culmine, Chriſto duce conſtituti, transfigurationis ejus gloriam deſiderant ſpeculari. Nemo tamen in hac vita, vel perfecte alijus virtutis apicem valet apprehendere, vel ſtabiliter in B ſummo gradu ſemper manere: ſed pro modo viæ perfectus quis dicitur reſpectu inferiorum.

Mat. 17 2 Pet. 1

Nemo in hac vita abſolute perfectus.

Caput XXIII.

De charitate.

Charitas Dilectio Amor.

CHaritas eſt ordinata & magna voluntas ſerviendi Deo, placendi Deo, fruendi Deo. Charitas, dilectio Dei, & amor idem ſunt. Tamen beatus Bernardus diſtinguit ea, dicens: Magna ad Deum voluntas amor eſt: ſed cum lactatur a gratia, dilectio eſt: cum vero fruitur cui adhæret Deo, charitas eſt. Diligere debemus Deum ſuper omnia propter C tria, quia bonus eſt in ſe, nec tantummodo bonus, ſed etiam ipſa bonitas eſt, quia nihil melius vel cogitari, vel eſſe poteſt: & quo omne quod aliquo modo bonum eſt, bonum eſt. Si enim omne quod bonum eſt, diligendum eſt inquantum bonum, ille qui ſumme bonus eſt, & infinitum bonum eſt, ſumme & ſi poſſibile eſſet in infinitum, diligendus eſt juxta meritum dignitatis eius. Item, quia ipſe prior dilexit nos, & plus diligit nos quam noſiipſi nos. Ille enim qui infinitus eſt, & cui non eſt aliud eſſe quam amare, quia ipſe Deus charitas eſt, diligit nos pauperes & viles & miſeros: & dilexit ab æterno nondum exiſtentes, nondum eum diligentes, immo & neſcientes

Bern. ep. ad fratres de monte Dei paulo poſt med.

1 Joan. 4

& reſiſtentes, & offendentes ipſum: & ideo iuſtum eſt nos eum viciſſim diligere ex omni quod ſumus, & ſcimus & poſſumus: ut ſaltem cum exigua menſura noſtræ poſſibilitatis, fideliter remetiamur ei diligendo, cuius magnitudinis non eſt finis. Tertio propter eiuſdem dilectionis multiplicem effectum, qui cognoſcitur in beneficiis eius: quia non ſufficit ei diligere ſolo affectu, niſi etiam nobis oſtendat in effectu. Gregorius: Probatio namque dilectionis, exhibitio eſt operis. De quibus beneficiis modo non proſequimur cauſa prolixitatis alterius temporis opportunitatem ad hoc expectantes. Dilectio autem noſtra in tribus conſiſtit, in voluntate, in opere, in affectu. Voluntas informata a ratione, conſentit eius conſilio, ut velit bonum; & ne otioſa ſit voluntas, progreditur in actum boni operis, omnem familiam imperio ſuo ſubiectam in adiutorium, invocans, ſcilicet membrorum corporis, ſenſuum, & cogitationum; ſive ad promovendum bonum, ſive ad removendum malum. Cumque hoc fideliter fecerit, quaſi pro remuneratione, vel revelatione laboris, ex uſu exercitii ſuſcitatur etiam ei affectus in ſolatium, a gratia demulcente ſua dulcedine affectum: ut iam non tantum ex inſtinctu rationis velit bonum, & cum conatu laboris illud agat, ſed etiam ex deſiderio optet, & per affectum amplectatur & diligat, & contrarium illi odiat, & horreat & fugiat; id eſt, malum. Et hæc eſt vere ſanitas voluntatis, cum non tantum ex inſtinctu rationis cogit ſe ad volendum bonum, vel faciendum, aut nolendum, aut vitandum malum: ſed etiam ex affectu & deſiderio mentis amplectitur bonum, & odit malum. Et hæc eſt virtus & mens bona, de qua Philoſophi multi dixerunt, ſed utinam vere cognoviſſent eam. Voluntas quandoque ſine opere, ſufficit ad meritum & debitum, ubi facultas & opportunitas operis non ſubeſt, verbi gratia; Pauper libenter ſubveniret pauperi, ſed non habet unde: dives etiam quandoque libenter id faceret, ſed non habet cui: utriuſque ergo voluntas tunc pro

Greg. hom. 30 in Ev.

Dilectio noſtra in quibus conſiſtat.

Voluntas pro facto reputatur.

facto

Digitized by Google

facto reputatur. Si autem facultas operis & opportunitas ſubeſſet, & non ſequeretur effectus operis, tunc non ſufficeret voluntas: quia nec voluntas eſſet cum poſſet quod expedit perficere, & nollet. Quantum enim vis, tantum facis, quod expedit cum potes: ſed ſi non facis, non vis.

Caput XXIV.

De virtutum connexione.

Virtutes connexæ. una charitas.

Licet etiam multæ virtutes eſſe videantur, & inter ſe differentes, ut humilitas alia eſt quam caſtitas & patientia, alia eſt quam miſericordia, & ſic de aliis: tamen quadam conſideratione omnes unum ſunt, & ita quælibet non tantum cohæret, ſed etiam ineſt alteri: ut qui unam habeat, vere omnes habere dicatur in habitu etſi non actu. Quod oſtendens Apoſtolus, ait: Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur: non agit perperam; non inflatur: non eſt ambitioſa: non quærit quæ ſua ſunt, &c. Sicut enim Deus eſt unum, ſimplex & perfectiſſimum bonum, in quo eſt omne bonum perfecte, & cui nullum bonum deeſt: ita charitas eſt una virtus in ſe omnem habens virtutem: ſed propter diverſos effectus ejus, ex diverſis intrinſecis occaſionibus & actionibus, vel cauſis illatis, quibus ſe vel contra malum opponit, vel ad bonum extendit, diverſa officia vel nomina ſortitur. Virtus enim ſecundum Auguſtinum eſt amor ordinatus; videlicet ut amet ſolum quod debet, & quantum debet. Quantum vero amas aliquid, tantum odis & fugis ejus contrarium ubi potes. Charitas ergo cum ſe extendit ad diligendum Deum, dilectio Dei dicitur: cum ad proximum, dicitur dilectio proximi. Cum ejus miſeriæ compatitur, miſericordia appellatur. Cum ejus bono congaudet, congratulatio vocatur. Cum æquanimiter adverſa tolerat, patientia dicitur. Cum benefacit ſe odientibus, benignitas nuncupatur. Cum non extollitur in proſperis inaniter ſuper ſe, humilitas reputatur. Cum obtemperat ſuperioribus ut iuſtum eſt, obedientia eſt. Cum execratur turpia, caſtitas eſt. Cum reſecat ſuperflua corporalis neceſſitatis, ſobrietas eſt. Cum divitias abiicit, paupertas eſt. Cum ad pauperes eas liberaliter effundit, largitas eſt. Cum tædio expectationis promiſſorum non frangitur, longanimitas eſt. Cum inter bonum & melius, & inter malum & peius diſcernit, prudentia eſt. Cum ius ſuum cuique tribuit, iuſtitia eſt. Cum delectationibus non emollitur, temperantia eſt. Cum duris non terretur, fortitudo eſt. Cum credit credenda, fides eſt. Cum ſperat ſperanda, ſpes eſt. Unde & Spiritus ſanctus & unicus & multiplex dicitur. Quia cum in ſe unus ſit, diverſa dona tribuit ſecundum diverſos donorum effectus: ſicut aliqua nobilis & efficax medicina diverſos curationum effectus operatur, vel virtutem confert varia operandi, ut uni acuat viſum, alteri clarificet vocem, alii auditum reſeret, alii guſtum reparet, in alio aliud & aliud operetur. Secundum quod Charitas opponitur ſeptem capitalibus vitiis, ſeptem virtutes format, quæ, ut prædictum eſt de profectuum gradibus, diſtinguuntur. Unaquæque enim virtus (teſte beato Gregorio) habet initium ſuum, & profectuum, & perfectionem. Marci 4. Terra profert germen ſuum. Primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Herba eſt initium virtutis, ſpica profectus, frumentum plena perfectio. Charitas Dei mater & nutrix omnium virtutum tres habet gradus: ſcilicet, infimum, medium, & ſummum, ſic & aliæ virtutes per ſingulas. Nec inconveniens eſt diſtinctio. Si enim cœleſtis hierarchiæ (dicente beato Dionyſio) ſingulæ per ternas differentias diſtinguuntur; cur non & ſpirituales virtutum hierarchiæ eumdem ordinem in terris imitentur? præſertim cum cœleſtis pulchritudinis exemplar ad hoc nobis cœlitus allatum eſt, ut pro viribus ſtudeamus Domino in nobis ſanctuarium facere: ut in medio noſtri habitare dignetur, ſecundum exemplar in monte cœleſti nobis demonſtratum. Utrum autem qui in primo gradu

quaſi

1 Cor. 13

Aug. l. 15 de civit. cap. 22

Charitas varia ſortitur nomina propter effectus diverſos.

Sap. 7

Gregorius Hom. 15 in Ezech. Mar. 4

Charitatis & virtutum tres gradus.

Dion. de cœleſti hierarch. c. 6

Digitized by Google

quaſi in infima virtutum hierarchia hic ſtant, ad infimam in cœlo hierarchiam pertineant: & qui in media ad mediam in cœlo; & qui in ſumma ad ſummam in cœlo hierarchiam pertineant, cum illuc Domino perducente venerimus, agnoſcemus. Laboremus tantum hic fideliter de virtute in virtutem proficere, certi quod nequaquam inferior erit retributio gloriæ, proportionata meritorum menſuræ. Luc. Menſuram bonam & confertam, &c. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Ejuſdem menſuræ hydria implebitur tibi vino gloriæ in nuptiis cœleſtibus, cujus tu hic implere ſtudueris aqua juſtitiæ præſentis, quæ in comparatione cœleſtis eſt ſicut aqua ad vinum optimum in valore. Mille millium metretæ aquæ fluminis vel marium non valerent unam electi vini, quoad pretium utriuſque. *Luc. 6*

Caput XXV.

De tribus gradibus charitatis.

Primus gradus. Charitatis Dei primus gradus eſt, ſic diligere conceſſa & eis uti, ut tamen illicita devitet, & amori Dei nullus rei amorem præponat, ſicut illi qui ſic ea quæ ſunt mundi diligunt, ut tamen in eorum dilectione vel cupiditate peccata mortalia devitent, ſervando quæ Deus præcepit facere, & cavendo quæ Deus prohibet per præceptum. Si vis ad vitam ingredi, id eſt, in ingreſſu vitæ conſiſtere, non in progreſſu altiori, ſerva mandata. *Matt. 19* *Secundus* Secundus gradus poteſt eſſe, cum homo voluntarie pleniori affectu & ferventiori, non ſolum communia contentus eſt ſervare præcepta, ſine quibus non eſt ſalus, ſed etiam ad omnia quæ Dei ſunt, ſtudioſus eſt & voluntarius, tam faciendo in ſe, quam in aliis promovendo & deſiderando. Hoc proprium eſt bonorum religioſorum, qui non ſolum præcepta Dei, ſed conſilia ipſius implere, & ipſum ſpecialiter imitando ſequi deſiderant, omnis juſtitiæ doctorem Dominum Jeſum Chriſtum. Talibus dicit Bernardus: Non *Bern. ep. ad fratres de monte Dei, a princ.*

A eſt veſtrum circa præcepta communia languere, neque hoc ſolum attendere, quid præcipiat Deus, ſed quid velit; probantes quæ ſit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. *Rom. 12* Quantum enim amas Dominum, tantum ſtudioſior eris promovere beneplacitum ejus, ubi potes, & honorem, & cavere ejus offenſam & inhonorationem. Gregorius: Numquam eſt amor Dei otioſus: operatur enim magna ſi eſt, ſi vero operari renuit, amor non eſt. *Hom. 30 in Evang.* Fidelis autem famulus Dei ea diligentia, qua cavet Dominum ſuum offendere in ſe per peccatum, ea etiam cavet & dolet eum inhonorari ab aliis per ſcandalum & malum exemplum; quia indiſciplina B famulorum redundat in dedecus dominorum. Quis enim famulus fidelis patienter ſuſtineat contemptum domini ſui, & injurias, ne dicam, promoveat & augeat? Hujuſmodi vero *Rom. 16* Chriſto Domino non ſerviunt, ſed ſuo ventri. Si tu pro velle tuo ſervis Domino, ipſe te remunerabit pro velle ſuo. Si autem tu ſtudueris ei ſervire pro velle ſuo, ipſe remunerabit te pro omni velle tuo. Matth. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis non tantum ſecundum menſuram, ſed etiam ſupra: ſecundum omne deſiderium tuum remuneraberis. *Matt. 6* Tertius gradus eſt, tanto affectu æſtuare ad Deum, quod ſine ipſo quaſi vivere non poſ- *Tertius charitatis gradus.* C ſis, coarctatus deſiderio diſſolvendi, & eſſe cum Chriſto. *Phil. 1* Talibus eſt vivere in patientia, vel potius in faſtidio, & mors in ardenti deſiderio etiam per dura tormenta. Hoc deſiderium fecit Andream amplecti crucem: Stephanum orare pro lapidantibus, qui ei cœlum patefaciebant, quo anhelabat ingredi: Laurentium deridere carnifices: Vincentium provocare tortores: Agatham lætiſſime & gloriánter ire ad ſupplicia, quaſi ad epulas invitatam: & ceteros glorioſos martyres gaudere in tribulationibus, & inimicos diligere perſequentes: a quibus ad deſiderata gaudia velocius adipiſcenda promovebantur. Amici ſanctorum deſiderant eos ſecum diu retinere hic: inimici autem eorum dolent eos aliquo tempore ſecum in mun-

mundo morari. Et ideo diligendi eis ſunt, qui optant & promovent eos: ut hoc citius & plenius obtineant, quod ſuper omnia diligunt, quo nihil utilius eis eſſe poteſt. Nihil eſt quod talium valet æſtum extinguere deſiderii; quamdiu non datur eis copia de fonte vitæ pro libitu potari, cujus ſiti mirabiliter cruciantur. Tribus tantum interim utcumque refocillantur guttis conſolationum ſpiritualium; ſcilicet internæ ſuavitatis recreatione, ſacramentali corporis Chriſti perceptione, quod devotis ſolet eſſe ſingulare ſolatium pro revelando hujus exilii tædio: quia & ſi non manifeſte tamen vere & ſalutiſere ipſum quem amant, ſuſcipiunt Dominum Jeſum Chriſtum. Item ſpiritualis fructus multiplicatione, in quo & animarum profectum & Dei honorem ſentientes, exilii ſui moleſtias tolerabilius ſuſtinent ſpe lucrorum Dei. Unde ſponſa dicit adoleſcentulis: Fulcite me floribus, ſcilicet novæ converſationis bonæ: ſtipate me malis, id eſt, proficientibus, ad perfectionem tendentibus: quia amore langueo, deſidero diſſolvi, & eſſe cum ſponſo: ut quamdiu ad hoc differor, ſaltem conſoler converſione peccatorum, & profectu bonorum: & ita meum exilium erit mihi tolerabilius, ſi videro aliis eſſe fructuoſum, ut ſi tardius ad ſponſum veniam, tamen plures mecum ducam. Sic & Paulus coarctatus inter deſiderium diſſolvendi, & profectum ſubditorum, conſolabatur ſe interim ex eorum profectu, de ſua dilatione a regno.

Tres guttæ conſolationis in hac vita.

Cant. 2.

Phil. 1.

Caput XXVI.

De dilectione proximi.

Quomodo proximus diligendus.

Dilectio proximi ex dilectione Dei naſcitur: quia propter Deum & in Deo & ſecundum Deum eſt proximus diligendus. Propter Deum, quia ipſe mandavit. Joan. Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligat Deum, diligat & fratrem ſuum. In Deo, id eſt, ea affectione diligere debet proximum qua Deum, id eſt, ea forma. Secundum Deum, id eſt, ad hoc diligere debemus proxi-

1 Joan. 4.

A mum, ad quod nos diligit Deus, id eſt, ad ſalutem animæ & profectum in ſpiritu, hoc eſt, vere & pure & ordinate diligere. Vere & non ficte, ſicut illi qui verbo tantum & lingua diligunt, non opere & veritate. Pure & non ex carnali affectione, non pro utilitate propria, non ex carnali affectione & ſæculari ſocietate tantum: quæ & ſi non ſint ſemper mala, tamen non ſunt meritoria, niſi ex ſpirituali dilectione accipiant condimentum. Ordinate, ut non ad vitia & commoda carnis & temporalem proſperitatem, ſed ad æternam ſalutem. Unde notandum, quod eſt dilectio carnalis, & dilectio cupiditatis, & dilectio naturalis & ſocialis, & eſt dilectio ſpiritualis. Carnalis eſt, quæ carnalibus nutritur: ut inter virum & fœminam in copula carnali. Cupiditatis, ut qui diligit pro muneribus: ſicut & canis diligit eum, qui dat ei cibum. Naturalis, hæc eſt inter cognatos, & propinquos ſanguine vel patria. Hæc etiam dilectione diligimus illa, quæ natura magis venuſtavit: ut pulchros homines & alia naturaliter delectabilia, & etiam illa quæ naturæ noſtræ ſunt aliquo modo ſimiliora: ſicut cum e duobus æque ignotis uni magis inhæret affectus, quia forte nobis ſimilior eſt in natura. Eccleſiaſticus: Omne animal diligit ſuum ſimile, &c. ſic & omnis homo proximum ſuum. Iſta ſicut a bonis & a malis, & etiam a brutis habetur, ita bona & mala eſſe poteſt, licet originem trahat a natura quæ bona eſt in ſe. Unde in neceſſitate plus tenemur ex jure naturali propinquioribus, quam extraneis ſubvenire. Socialis eſt, qua notos & familiares & contubernales magis diligimus, quam ignotos & alienos. Iſta ſimiliter per ſe indifferens eſt: quia & bonos & malos videmus eam habere: boni ad bonum, mali vero ad malum illam convertunt, favendo ſociis ad quæ volunt.

B

Dilectio multiplex.

Eccl. 13.

C

Ca-

Digitized by Google

Caput XXVII.

Deteſtatio carnalis amoris.

Spiritualis dilectio a Spiritu ſancto denominata eſt, a quo fluit, qui amor Patris & Filii dicitur. Illa eſt, quæ mandatur nobis a Domino: & meritoria eſt per ſe ſola, & duas priores efficit meritorias, quando ab ea reguntur, ſcilicet naturalem & ſocialem. Cupidam autem non ordinat, ſed tolerat, & temperat, ne excedat: quia magis quærit utilitatem propriam, quam illius quem videtur amare. Carnalem vero odit & fugit, vel fugat & execratur & exterminat, nec umquam erit fida ſocietas inter eas; & quantum una ipſarum augetur, tantum altera minuitur: licet inter conjuges propter ſacramenti virtutem ſi moderata fuerit, excuſetur, ſed a ſpiritualibus, qui plenam Deo voverunt continentiam, tanto magis premenda eſt carnalis dilectio & evellenda, quanto indecentior apparet macula in candida byſſo, quam in rudi ſacco.

2 Cor. 6

Quæ enim ſocietas lucis ad tenebras, & quæ conventio Chriſti ad Belial. Unde bene dicitur in libro Sapientiæ.

Sap. 4

O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate! Sed quia ſolet quandoque ſe palliare carnalis dilectio ſub ſpecie ſpiritualis, ſicut zizania ſub tritico, ut de viridario religioſæ vitæ evelli poſſit, aliquas ejus ſpecies quaſi noxias herbas ad cautelam inexpertis breviter oſtendamus, per quas dignoſcatur diſtantia ſpiritualis amoris a carnali. Spiritualis enim dilectio nobilis virtus eſt: & ideo ne vileſcat admixtione carnalis amoris, ſicut balſamus ſophiſticatus vilibus liquoribus, vel ſicut aliquæ nobiles ſpecies falſitatis admixtione vitiantur, longe eſt inde & ſubtiliter ſegreganda.

Iſa. 1

Iſa. Vinum tuum mixtum eſt aqua, id eſt, amor ſpiritualis vitiatus eſt amore carnali. Sic pravi caupones vendunt viliora ſub ſpecie melioris: & hoc maxime inebriatis & rudibus, qui neſciunt diſcernere pretioſum a vili.

Joan. 2 Simile elegans.

Joan. Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, &c. Sic ſæpe mutatur amor, qui primo bonus & ſpiritualis videbatur cum diſcretionis & ſobrietatis metas exceſſerit in carnalem: quia aſtutus diabolus primo occultat tentationis laqueum, donec amor increſcat & tenax fiat (ſicut viſcus quo capiuntur aviculæ) ut cum ſibi mutuo conglutinati fuerint inſeparabili amore dilectus & dilecta, improvidos ſimul in inguine transfodiat carnalis concupiſcentiæ mucrone, cum ab invicem jam nequeunt ſeparari. Potius namque ſibi mutuo conſentiunt ad quæque aperta vitia, quam velint fidem, quam jam ex longo tempore integram ſibi ſervaverunt, aliquatenus violare, vel omnia ſervitia perdere, quæ ſibi mutuo impenderunt. Et licet hoc cum multo cordis dolore faciunt, prævalet tamen amoris violentia, quæ mentis vigorem ſolita eſt emollire: ſicut Dalila Samſonem fortiſſimum virum ſuis blanditiis enervavit, & ceteris hominibus ſimilem effecit, & ſpiritu Dei effugato tradidit eum hoſtibus ligandum, cæcandum, incarcerandum, ad molam trahendum, circumagitandum & illudendum.

Jud. 16

Hoſtis noſter non dormit, nec umquam fatigatur.

Nec tædio vincitur hoſtis nequiſſimus, nec labore, nec diuturnitate laſſatur, ſi quo modo poteſt longa tempora potuerit efficere quod intendit cum ad nihil aliud omni tempore vacet, vel ſtudeat: nec alia cura ſit occupatus, niſi quo modo ſubvertat bonos, & malos præcipitet in deterius, & retineat in peccato, & impediat a profectu ſalutis.

Carnalis amoris indicia.

Primum ergo indicium carnalis amoris eſt, quod cum ſpiritualis dilectio ſpiritualibus tantum eruditionibus & ædificatoriis collationibus paſci ſoleat, & nugas & otioſas fabulas faſtidiat: iſti e converſo pauca de ſpiritualibus, & plurima de inutilibus confabulationibus, & maxime de mutua dilectione inſatiabiliter ruminant, quantum ipſe eam & illa ipſum diligat: ita quod ad hujuſmodi colloquia non ſufficiant horæ, non dies, non quælibet tempora, ſed ſemper quando convenire poſſunt, copioſam habent loquendi materiam indeficienter. Secundum carnalis amoris indicium eſt,

inſolentia geſtuum & morum, quando ſunt pariter ſe taliter amantes, amoroſe ſe mutuo reſpiciunt: latus lateri, femur femori; manus ad manum tenent & comprimunt: deinde brachia & lacertos, humeros & ubera ſub veſtibus, & ulteriora tangendo blandiuntur. Aliquando amplexus & furtiva oſcula junguntur, & ſimilia; ſicut in ſæcularibus amatoribus notari poteſt. Econverſo ſpiritualis dilectio tantam diſciplinam ſervat in occulto ſicut in publico, quæ nec angulos quærit, ſed fugit, niſi quando ſecum quis habitare deſiderat, & ſoli Deo vacare. Cum homine autem colloquens, maxime ſi vir cum fœmina loquitur, continet oculos, & manus & omnia membra ſub cuſtodia modeſta: ita quod etiam ſtudioſus obſervator non inveniret, in quo eos reprehenderet. Tertium eſt inquietudo cordis: quando ſunt abſentes cogitando de ſe invicem ubi ſit ille dilectus, quid agat, quando veniet, quamdiu me deſeruit, ſi de me cogitet, ſi ex abſentia ejus amor circa me forte in aliquo tepuerit, quam longo tempore jam nihil mihi demandaverit, & quid in cauſa eſſe poſſit: quomodo valet in corpore: & ita ſuſpenſo corde nec orare libere poteſt, nec de Deo quiete meditari, vel aliud agere diſtracto & occupato animo circa dilectum, niſi quando audit aliquid de eo proſperum, vel loquitur, hoc eſt ei refrigerium qualecumque. Spiritualis dilectio hæc non curat, ſed quieſcit in Deo, & amicum ſuum fideliter in oratione Deo commendat, cum fuerit opportunum ſine inutili diſtractione, compatitur ei & congaudet ſicut ratio dictaverit faciendum. Quartum indicium carnalis amoris eſt, impatientia condilecti: ſcilicet ſi aliquam ſecum diligat, ſi benigne aliquam ſalutet, ſi aliqua beneficia ei exhibeat: ex quibus timet ne forte amor alterius prævaleat, & erga ſe tepeſcat, inde dolet & triſtatur. Spiritualis autem dilectio vult omnes ſecum diligi, & in hoc gaudet: quia charitatis eſt ſui communicativa: & quanto magis dilatatur, tanto amplius augetur: ſicut ignis quo plura fomenta accipit, eo ma-

A gis excreſcit. Quintum eſt ira & conturbatio; quia tantum (ut vulgo dicitur) ſe diligunt, quod præ nimia dilectione non poſſunt ſibi parcere a moleſtia læſionis. Sicut enim metas excedit aliquando eorum dilectio inordinata in blandiendo: ita quandoque excedit in conturbando, maxime cum unus alterum in aliquo offendit, non ſatisfaciendo ſibi in his quæ deſiderat, vel aliam perſonam, ut ei videtur, plus amando: quia quo tenerior eſt dilectio, eo moleſtior eſt offenſio. Inde ſurgunt querelæ & improperia impenſorum beneficiorum, & magnæ fidei, quæ jam perdita videntur apud ingratum. Sequuntur etiam deteſtationes & ju-
B ratoriæ promiſſiones, quod numquam deinceps velit ipſum diligere, qui ſic retribuit ſibi mala pro bonis, & odium pro dilectione. Aliquando adjunguntur clamores, contumeliæ, vituperia, maledicta, infamationes, proditiones ſecretorum, & multa inconvenientia hujuſmodi, ſicut ſæpe experimur. Spiritualis vero amor pacificus eſt, tractabilis, ignoſcens errori & infirmitati proximi, & in ſpiritu lenitatis inſtruens in aliquo præoccupatum delicto. Sextum eſt munuſcula & dulces litteræ amatorii dictaminis, conviviola, & morſelli ab ore dilecti rapti, & quælibet alia quæ dilectus contrectavit, vel quibus uſus eſt quæ quaſi pro reliquiis venerantur,
C & pro memoriali conſervantur pro incentivo continui amoris. E contra ſicut dicit Hieronymus, Crebra munuſcula, & faſciolas, & zonas, & prægustatos cibos, & dulces & ſuaves amoris litteras ſanctus amor non habet. Puræ orationes, ædificatoriæ, & in ſpiritu inſtructiones, & in neceſſitate piæ ſubventiones ſunt ſpiritualis amoris fulcimenta. Septimum eſt inordinata diſſimulatio vitiorum adinvicem, ſcilicet quod ita ſe diligunt mutuo, quod etiam vitia ſua diligunt & fovent: & excuſant & aſtant ſibi mutuo contra arguentes & corrigentes ea, confœderati ad malum, ſicut fur furem, adulter adulterum diligit in malo. Spiritualis autem dilectio cum omnium vitia deteſtetur, ſingulariter tamen

Hier. t. 1 ep. 2 ad Nepot.

odit

odit ea in ſpecialiter dilectis: Sicut A enim pater magis dolet deformitatis maculam in filio, quam in alieno: ſic Deus peccata omnium odit, & tamen quodammodo durius punit ea in amicis ſuis ſingularibus, quam in aliis, ſicut apparet in David qui graviſſime pro peccatis punitus eſt. Apocal. Ego quos amo arguo & caſtigo. Oſtenſis ad cautelam carnalis amoris indiciis, quæ ſe quandoque palliant ſub ſpecie ſpiritualis, dilectionis profectus conſiderando redeamus, & quibus gradibus conſtant, videamus.

2 Reg. 12 & 16 Apoc. 3

Caput XXVIII.

De gradibus dilectionis proximi.

B

Primus gradus.

Dilectionis proximi primus gradus eſſe videtur, Nullum odire, nulli malum cupere, nullius velle bonum impedire, in neceſſitate proximo auxilium ſubventionis non ſubtrahere: & breviter, ut nulli faciat malum, vel cupiat cum voluntatis conſenſu, & bonum proximo optet & faciat, ſicut ſibi velle deberet, ſi indigeret. In his duobus conſiſtit impletio illius præcepti. Diliges proximum tuum ſicut teipſum, ſcilicet quod tibi odis ab alio fieri, tu ne alteri facias, & quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt Lex & Prophetæ. Hoc enim docet lex naturæ & ſcripturæ, C pariter ſecundum expoſitionem ſanctorum orthodoxorum. Profectus dilectionis eſt, ſic alterius profectui congaudere, & bonum alterius diligere quaſi proprium, & ſic eius adverſitati compati ſicut propriæ, vel aliena lucra, ſua deputare ex affectione pietatis. Ad Romanos: Gaudete cum gaudentibus: flere cum flentibus, id ipſum invicem ſentientes. Item ſic bona aliena vel mala ſentire ſicut propria. Ad Corinthios: Quis enim infirmatur, & ego non infirmor, &c. Ubi autem talis ineſt affectus, ibi neceſſario non deerit ſubventionis effectus, quantum patitur opportunitas. Sicut enim ſana membra corporis congaudent ſibi: & compatiuntur mutuo: ita apparet illum affectum ſanatum eſſe a ſtupore inſenſibilitatis vitioſæ, qui iam novit intelligere quæ proximi ſunt ex ſeipſo. Ad Epheſios: Sumus enim invicem membra. Unde Dominus noſter Jeſus Chriſtus, a quo omnis doctrina perfectionis nobis influit, ſicut membris a capite ſenſus & motus, deputat ſibi fieri quicquid membris etiam infimis infertur: ſicut ipſe dicit, Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Perfectio dilectionis proximi eſt, diligere inimicos ex affectu, & ea dulcedine erga odientes & perſequentes ſe affici, ſicut erga ſingulariter dilectos, & non ſolum res temporales, ſed etiam corpus pro fratribus ponere paratum eſſe, non tantum pro ſpe præmii martyrii, ſed magis pro affectu fraternæ ſalutis. Hanc Chriſtus docuit, qui pro peccatoribus inimicis ſuis mori dignatus eſt: ut illa peccata, quibus ipſum offendimus, & contempſimus, expiaret. Joannes: Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hanc didicerunt ab ipſo ſancti, qui ſe morti pro fratribus obtulerunt, qui ſe in ſervos pro aliorum redemptione vendiderunt: ut Paulinus, qui ut aliorum fami conſuleret, ipſe fame cruciabatur: qui pro interfectoribus ſuis devote orabant: & ſua benignitate inimicorum ſævitiam lenire, & malum in bono vincere ſtuduerunt. Hanc Joſeph Patriarcha, Moyſes, Samuel, & David, Job, & alii quamplures ſancti multipliciter oſtenderunt. Et revera tales ſunt vere ſapientes, qui ſic diligunt inimicos: quia centies maiora bona præſtant eis perſequendo quam ſubveniendo: ſicut qui raperet mihi talentum plumbi, & poneret in eumdem locum talentum auri puri. Quid poteſt homini ſancto nocere inimicus? Honorem mundi, vel delicias, vel divitias, ex quibus nutritur carnalis concupiſcentia, poteſt ei adverſarius ſubtrahere, ſpoliando, detrahendo, perſequendo: ſed iſta ſancti non amant; ideo non contriſtantur, cum iſta ſubtrahuntur eis. Nam ſi iſta quæ mundi ſunt, diligerent, & de amiſſis valde dolerent, non eſſet charitas Dei Patris

Mat. 19 Mat. 22 Tob. 4 Mat. 7

Secundus gradus.

Rom. 12

2 Cor. 11

Eph. 4

Joan. 15

Gradus tertius.

Joan. 15

Greg. L. 3 Mor. c. 8

in eis. Cum ergo auſert eis mundana inimicus, quæ eis ſunt odioſa, & oneroſa, cumulantur eis dona ſpiritualia, & merita cœleſtia. Unde David: Judicia Domini vera juſtificata in ſemetipſa: deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & deſiderabilia ſuper mel & favum. Et qui occaſionem dat homini tanti lucri, merito eſt ei diligendus. Mathæus: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui vos oderunt. Orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, &c.

Pſal. 18

Matt. 5

Caput XXIX.

De humilitate.

Nunc dicendum de humilitate: ubi ſciendum, quod vera beatitudo conſiſtit in cognitione ſummæ veritatis, & dilectione ſummæ bonitatis, & in fruitione æternæ jucunditatis. Omnes autem virtutes ordinant nos ad iſta tria: & ideoquanto quiſque magis fuerit ordinatus in virtutibus, tanto magis capax erit ſupernæ beatitudinis. Sicut ergo charitas ordinat nos ad bonitatem, ita humilitas habet nos ordinare ad veritatem. Humilitas eſt ex intuitu propriæ conditionis, vel fragilitatis, voluntaria mentis inclinatio. Bernardus: Humilitas eſt virtus, qua homo veriſſima cognitione ſui ſibimetipſi vileſcit. Duo ſunt quæ admonent nos ut humiles ſimus: videlicet, quod ſumus, & quod non ſumus. Quod ſumus, non habemus a nobis, nec ex meritis noſtris: & ideo non oportet nos inde extolli, quia alienæ poteſtatis eſt & bonitatis quidquid boni ſumus & habemus: & inde ſolus ille extollendus eſt, cujus gratia ſumus id quod ſumus. Hæc eſt humilitas ſanctorum & magnorum, qui quanto majores ſe vident, tanto magis humiliant ſe in omnibus quæ habent, totum reddentes illi a quo totum habent: quia furti reus eſt, qui ſibi aliquid retinet de his, quæ ſibi commodata ſunt invito domino, cum ipſe dicat: Gloriam meam alteri non dabo. Profectum

Humilitas quid.

Tract. de 12 gradib. Humilitatis & Superbiæ.

Humilitatis duæ cauſæ in nobis.

Humilitas ſanctorum

Iſa 42

A nobis libenter communicat in donis ſuis, ſed gloriam ſibi ſervat. Quod autem non ſumus, ſimiliter monet nos humiliari: quia vana & inanis gloria eſt, extolli de eo quod non eſt, velut ſi lutum glorietur ſe eſſe aurum, & nanus jactet ſe eſſe gigantem, & mendicus credat ſe eſſe regem, & Æthiops nive candidiorem. Apocalypſi: Dicis quia dives ſum, & nullius ego: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus & nudus. Hæc humilitas eſt pauperum, & imperfectorum, qui conſiderata ſua inopia & imperfectione, in comparatione ſublimitatis aliorum, reſiliunt in ſe, & ex judicio veritatis ſibimetipſis vileſcunt. Sic B Dominus nos cæcos natos, per noſtri ignorantiam, illuminat, lutum, unde facti ſumus liniendo ſuper oculos noſtros: ut primo incipiamus nos ipſos agnoſcere, deinde ipſum illuminatorem noſtrum credendo proni adorare. Ex luto viſum recipit, qui ex conditionis propriæ fragilitatis ſeipſum humiliatus agnoſcit.

Apoc. 3

Humilitas imperfectorum.

Joan. 9

Caput XXX.

De humilitate ad nos ipſos.

Triplicem vero humilitatem habebere debemus. Humiles enim eſſe debemus in nobis, humiles ad proximum, & humiles ad Deum. In C nobis debemus eſſe humiles, noſmetipſos ex conſideratione propriæ vilitatis deſpiciendo: ut omnia quæ in nobis deſpicabilia agnoſcimus, tam in naturalibus defectibus, quam fortuitis, & maxime culpabilibus & vitioſis diligenter attendamus, ut ex eorum intuitu apud nos humiliemur. Secundo, in nobis ſimus humiles, mores & geſtus humiles habendo, & verba humilia & reſponſa. Unde David: quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar. Tertio, ut in humilibus obſequiis, operibus, & officiis noſmetipſos exerceamus, in quibus apparet vilitas, & quæ alii horrent & deſpiciunt: ut ſordes purgare, ruſticalia opera facere, & veſtibus vilioribus contentos eſſe, & cibis & aliis ſimilibus. Unde David: Ludam & vilior

Pſal. 34

2 Reg. 6

fiam

ſiam pluſquam factus ſum, & ero humilis in oculis meis.

Caput XXXI.

De humilitate ad proximum.

A D proximum debemus eſſe humiles. Primo, meliores & digniores ipſos nobis reputando non eos deſpiciendo, vel temere judicando. Unde Apoſtolus ad Philippenſes: Humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes. Secundo, honore exteriori invicem prævenientes, reverendo, inclinando, locum primum ubique præbendo, non eis detrahendo, ſed obediendo, obſequendo, promovendo: & eos apud ceteros exaltare, & facta eorum commendare, laudare, & extollere, dummodo bona ſint, & mala eorum tegere, non ficte, ſed pure. Tertio, patienter eorum infirma opera tolerare, & læſiones ſuſtinere, ſi quas inferunt nobis, & malum pro malo non reddere, nec odium, nec jurgia, nec clamores contra eos exercere, & correptiones eorum patienter recipere. Pſalmus: Cum mihi moleſti eſſent, humiliabam animam meam. Item proximorum alii ſunt æquales nobis, alii ſuperiores, alii ſubditi. De æqualibus plana eſt regula prædicta. De ſuperioribus addit Apoſtolus; ſcilicet. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Obedire pertinet ad impletionem juſſionis eorum, ſubjacere & humiliter eis ſubeſſe, quaſi vicariis Dei, omni ſubjectione ſecundum Deum. De prælatis ergo tres regulas nota: Prima Eccleſiaſtici; Rectorem te poſuerunt, eſto inter illos quaſi unus ex eis. Secunda, ad Theſſalonicenſes: Facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tamquam ſi nutrix foveat filios ſuos, &c. Tertia, Lucæ: Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Secundum has tres regulas rector inter ſubditos ſit, quaſi unus ex illis communis in victu, in veſtitu, in labore, & in aliis exterioribus. Sicut parvulus in medio eorum: ut ex hoc quod præeſt eis, non putet ſe ſanctiorem, vel aliis ſapientiorem vel digniorem, ſed viliorem & obligatiorem in reddendo rationem pro ſe, & pro illis. Sic quaſi miniſtrans in medio eorum, infirma eorum portando, & curando, & exemplo præeundo.

Phil. 2 · Pſal. 34 · Heb. 13 · Regulæ tres omnibus Prælatis obſervandæ. · Eccl. 32 · 1 Theſ. 2 · Luc. 22

Caput XXXII.

De humilitate ad Deum.

A D Deum debemus eſſe humiles. Primo, ut ipſum eſſe Deum, ac Dominum, & judicem noſtrum humiliter cognoſcamus, & ei in omnibus obediamus, ſicut ſervi domino ſuo, & opus factori ſuo: & ſi peccaverimus ei, ut cito & digne pœniteamus, & ſatisfaciamus, & emendemus. Secundo, ut flagella ejus humiliter toleremus, & non remurmuremus correpti: ſed juſtum ejus judicium commendemus, & nos correptione dignos agnoſcamus, dicendo; Iram Domini portabo, quoniam ipſi peccavi. Tertio, ut de beneficiis ejus non extollamur: ſed agnoſcamus quod non pro merito noſtro, ſed pure pro ſua bonitate dilexit nos, & elegit nos, & vocavit nos, & juſtificavit & magnificavit nos. Unde debemus ei gratias pure & humiliter referre, & nihil nobis de bonis ejus adſcribere arrogando. Unde Pſalm. Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.

Mich. 7 · Rom. 8 · Pſal. 113

Caput XXXIII.

De triplici gradu humilitatis.

L Icet autem ex prædictis poſſint gradus humilitatis diſcerni, tamen ut magis in promptu ſint ad intuendum, nota tres gradus humilitatis, licet multum inter ſe diſtantes. Primus eſt, ut homo ſe, quod eſt, vilem, infirmum, inopem boni, vitioſum, peccatorem, & ſi quos alios defectus habeat, agnoſcat & ſciat: & non mentiatur ſibi eſſe ſe majorem, quacumque dignitate fulgeat, & non elevet ſe ſupra ſe, quaſi in ventum, vel ſuper alios inſolenter; nec vanas laudes hominum vel honores quærat, & ſi aliquando delectat eum aliquod iſtorum, ſemetipſum

Primus gradus ſuam agnoſcere vilitatem.

Digitized by Google

ſum redarguat & caſtiget quaſi deceptum, & in quo veritas non ſit. Unde Pſalmus: Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Cum enim Deus omnia poſſit, ut quid non fecit nos æquales Angelis in gloria, niſi ut ipſa depreſſio noſtra humiliet nos, ne elevemur ſicut ſeducti & ſeductores Angeli, & corruamus & pereamus? Inde eſt, quod cum Deus in Baptiſmo tollat penitus reatum peccati originalis, pœnam tamen corruptionis non tollit in hac vita; ut ſemper maneat nobis memoriale humiliationis, quo cauti ſimus, ne ſuperbiamus ſicut primi parentes noſtri, ex quorum ſuperbia & tranſgreſſione omnes corruimus in culpam, & pœnam miſeriæ quam portamus, & adhuc deteriora, niſi Deus avertat, expectamus. Secundus gradus poteſt dici, cum non ſolum ſeipſum agnoſcens homo, ſpernit ſe pro vilitate ſua, ſed etiam ab aliis ſperni ſe patienter accipit, imo quia veritatem amat, & ſe privato amore non diligit contra veritatem, etiam deſiderat ab aliis reputari talis qualem ſe reputat, ſcil. vilem, vitioſum, & ignobilem, & qualem ſeipſum homo in veritate cognoſcit; in quantum credit agnoſcenti non obeſſe. Gregorius: Sicut ſuperbi honoribus, ita plerumque humiles ſui deſpectione gaudent: quia judicium quod de ſe intus habent, ab aliis ſentiunt approbari. Item cum dolet homo, & faſtidit honores ſibi exhibitos, & vilipendit. Iſte gradus altus eſt, & ſatis rari ſunt, qui eum aſcenderunt, etiam inter religioſus & bonos. Unde non eſt mirum, ſi inopes ſimus virtutum, cum matrem & cuſtodem virtutum, ſcilicet humilitatem, tam alienam a nobis ſentiamus. Quid enim cauſæ eſt, quod ille qui eſt dives in miſericordia Pater cœleſtis, qui etiam pro dilectione qua dilexit nos, proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quid, inquam, cauſæ eſt, quod nos tam inopes gratiarum & virtutum reliquit, quaſi non ſit ei cura de nobis? Nimirum aut deſidia noſtra in cauſa eſt, quod non inſtanter quærimus eum, ut debemus; aut ſuperbia: quia etſi

Pſal. 4

Secundus gradus eſt ſui gaudere contemptu.

Greg. l. 1 dialog. c. 5

Humilitas virtutum mater & cuſtos.

Rom. 8

Cur ſimus virtutum inopes.

A quærimus inſtanter, videt tamen nos Deus pronos eſſe, ut inde extollamur, & fieret nobis ipſa donorum ejus ſublimatio altioris occaſio ruinæ. Altiora ædificia profundiori fundamento indigent, & arbor excelſa, ſi radicata profunde non fuerit, facilius ventorum impulſu evertitur. Qui ergo cito deſiderat virtutis culmen attingere, ſtudeat ſe in humilitatis fundo ſolidare: quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Tertius gradus humilitatis eſt, quando etiam in magnis virtutibus & donis & honoribus homo nihil extollitur, nihil ſibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & in integrum reſtituens, a quo fluit omne bonum. Talis fuit B humilitas B. Virginis, quæ cum electam ſe ſciret, ut mater Dei fieret, ancillam ejus humiliter ſe recognovit, dicens: Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Talis eſt humilitas Chriſti, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſeipſum exinanivit, &c. Matthæus: Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Talis eſt humilitas Angelorum & Sanctorum in gloria, qui cum ſint pleni ſummo bono, & honore ſummo ſublimati, nullum motum habent de hoc ſuperbiæ, ſed ſunt in ſe eo humiliores quo altiores in Deo; unde & ovibus in montibus in Evangelio aſſimilantur. Ovibus propter humilitatis manſue- C tudinem, in montibus propter altitudinem dignitatis. Hæc eſt humilitas perfectorum, qui quanto majores ſunt, tanto magis humiliantur in omnibus: in ſenſu, in affectu, in verbo, in actione, in habitu. Unde Pſalmus: Domine non eſt exaltatum cor meum, &c. Si enim humiliatur & deſpicit ſe, qui non habet unde glorietur, ſed multa habet unde confunditur: licet bona ſit iſta humilitas, tamen non miranda. Ut ſi filius ruſtici non vult filius Regis putari, laudanda eſt in eo ſimplex puritas, ſed non prædicanda, nec ex hoc miranda humilitas. Item ſi pauper ſe pauperem reputat, & ab aliis vult pauper agnoſci, veritati conſentit in iſtis: ſed non eſt admirationi talis humilitas. Si vero dives ſe pauperibus conformat, &

Prov. 3 *Jac. 4*

Tertius gradus eſt magnis virtutibus non efferri Humilitas perfectorum.

Luc. 1 *Phil. 2*

Matt. 11

Matt. 18

Humilitas perfectorum.

Pſal. 130

Digitized by Google

& altus nihil altum ſapit, & glorioſus nihil de gloria ſibi attribuit, ſe totum refundit ei, a quo habet unde glorioſus videtur; hic eſt humilis non cogente neceſſitate, ſed veritatis charitate.

Caput XXXIV.

De Patientia.

EX charitate & humilitate naſcitur virtus patientiæ: hæc ordinat nos ad fruitionem ſummæ pacis. Nihil enim pati moleſtiæ, eſt pacem habere: quod fit duobus modis, ſcilicet aut nullam moleſtiam ſentiendo, quod erit tantum in patria: aut moleſtias moleſte non ferendo, quod eſt magnanimorum etiam in via; & hæc eſt patientia. Magnanimus enim eſt qui ad univerſa ſuſtinenda patiens eſt, qui nullis paſſionibus perturbatur. Patientia eſt æternæ gloriæ reſpectu, voluntaria & inſuperabilis perpeſſio laborum. Patientia alia eſt ſimulationis, alia neceſſitatis, alia virtutis. Simulationis eſt, quando aut pro humana gloria aliquis patientem ſe in adverſis oſtendit, aut cum interim diſſimulat injuriam quam patitur, ut in aliud tempus opportunum differat ultionem. Gregorius: Qui mala proximi ita tolerat, ut tamen intrinſecus doleat, & tempus tribulationis exquirat, patientiam non exibet, ſed oſtendit. Patientia neceſſitatis eſt, cum aliquis ideo adverſa ulciſci non præſumit, quia non poteſt, vel non audet, timens ſibi majus ex hoc imminere diſpendium, vel commodum deperire: ut ſervi a dominis verberati, vel pauperes a divitibus obiurgati, vel diſcipuli a magiſtris caſtigati. Patientia virtutis eſt, de qua B. Auguſtinus in libro De patientia: Patientia eſt, qua mala æquo animo toleramus: hoc eſt, ſine perturbatione triſtitiæ. Prima vitioſa eſt, & meretur ſupplicium: ſecunda cauta, & evadit temporale diſpendium; tertia virtuoſa, & meretur gratiam in præſenti, & gloriam in futuro.

Magnanimus.

Patientia quid & quotuplex.

Greg. ho. 35 in Evang. in med.

Aug. to. 4 de patient. cap. 2

A

Caput XXXV.

De Probatione patientiæ.

OMnis paſſio, aut eſt ex eo quod negantur, vel auferuntur nobis concupita & amata: aut quod inferuntur & intentantur nobis odio habita & nociva, quæ poſſumus dividere in quinque, in quibus patientia diſcernitur vel probatur. Primum eſt, corporis læſio: ſecundum, temporalis penuria ſubſtantiæ: tertium, detrimentum honoris: quartum, charorum offenſio, vel ſubtractio: quintum, tranquillitatis mentis quæcumque perturbatio. Iſtud tamen omnia priora ſub ſe continet, licet etiam per ſe ſingulariter aliquoties valeat diſcerni, & ſine aliis reperiri, ut ſublata aliqua lætitia vel conſolatione minus utili, vel nociva, verbi gratia, ut cum propter pluviam, vel aliam innoxiam cauſam non poſſumus ſpatiari, vel alios conceptus animi perficere pro libitu. Cum autem turbamur pro defectu juſtitiæ vel nocumento ſalutis æternæ, hæc turbatio non eſt impatientiæ deputanda, ſed zelo juſtitiæ & virtutis, niſi ſit immoderata, vel indiſcreta. Unde ad Corinth. Triſtitia quæ eſt ſecundum Deum, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur, &c. Patientia directe opponitur vitio iræ, ſicut charitas Dei opponitur acediæ, & charitas proximi invidiæ, humilitas ſuperbiæ. Sicut autem iræ vitium hominem ſtultum, & furioſo ſimilem reddit juxta illud Job: Vere ſtultum interficit iracundia: ita patientiæ virtus ſapientem oſtendit. Proverbia: Doctrina viri per patientiam noſcitur. Sicut ergo pro prædictis quinque cauſis ſe non turbare, virtus patientiæ eſt; ita pro defectu juſtitiæ non turbari, vitium eſt teporis, vel obſtinationis. Pro ſe enim quilibet contriſtari debet pro præteritis defectibus juſtitiæ, & tunc eſt virtus pœnitentiæ: pro præſentibus, & tunc eſt fervor proficiendi: pro futuris, & tunc eſt cautela timoris. Item pro proximis contriſtari debet homo; moderate tamen pro temporalibus eorum defecti-

Paſſio unde naſcatur.

B

C

2 Cor. 7

Job. 5

Prov. 16

Patientia ſapientem virum oſtendit.

Digitized by Google

fectibus; amplius autem pro ſpiritualibus, & quæ pertinent ad ſalutem animæ. Ad hoc autem maxime prælati tenentur, qui ſi patienter ſubditorum vitia tolerent non corrigendo pro poſſe, ex hac patientia non gloriæ meritum ſperare debent, ſed iram Dei; cujus damna, & injurias cum cavere & prohibere debuerint, tolerando foverunt. Unde & Heli, quia filiorum ſuorum mala non acriter redarguit, iram Dei cum pœna ſenſit. Et quamvis aliqua differentia eſſe videatur inter patientiam, & fortitudinem, & conſtantiam, & magnanimitatem, & longanimitatem, & mititatem, & manſuetudinem, ſicut etiam ex eorum definitionibus colligitur, tamen ſæpe unum pro altero ponitur, & mutuo ſe inter ſe definiunt, vel deſcribunt. Patientia, eſt honeſtatis cauſa, rerum difficilium voluntaria perpeſſio. Fortitudo, eſt immobilis inter adverſa animi laborum & periculorum æqua ſuſceptio. Conſtantia, eſt inter fluctuantes cauſas & perſonas nulla mentis trepidatione concuti. Magnanimitas, eſt difficilium ſpontanea, rationabilis aggreſſio. Longanimitas, eſt ſpes cum longa expectatione bonorum. Mititas, eſt quam mentis aſperitas, ſeu amaritudo non afficit. Manſuetudo, eſt animi tranquillitas, alterius non cedens improbitati. Poſſet etiam ſingulis tolerandis quoquo modo appropriari. Verbi gratia: Patiens dici poteſt, qui dolores æquo animo tolerat, ut Job, Tobias. Fortis, eſt quem tentationum certamina non enervant, ut Joſeph. Conſtans: quem terrores & labores non puſillanimem faciunt, ut Machabæi. Magnanimus, qui ardua & difficilia aggrediendi non expaveſcit, ut David, Joannes Baptiſta. Longanimis, quem longa expectatio a ſpe deſiderii non frangit, ut Abraham. Mitis, eſt qui odientiam jaculis nequaquam irritatur, ut malum pro malo retribuat, ut Moyſes. Manſuetus, qui corde tranquillus eſt, & moribus tractabilis; ut Joannes Evangeliſta.

1 Reg. 4

Patientia ceteris virtutibus eſt affinis.

A B C

Caput XXXVI.

Ad quid valet patientia.

Valet autem virtus patientiæ ad multa. Primo tolerabiliora reddit præſentis vitæ incommoda: quia adverſitas, quando cum impatientia eſt, triplex incommodum dat: extrinſecus homo affligitur, & intrinſecus per impatientiam amaricatur, & inſuper mala conſcientia rodit mentem pro reatu culpæ. Secundo, patientia eſt magna mentis refectio: quia ſicut corpus paſcitur convivio, ita mens virtutum dapibus ſaginatur. Tertio magna eſt ædificatio proximorum, & tanto major, quanto rarior. Plures videmus caſtos, abſtinentes, pauperes, ſemetipſos humiliantes, eleemoſynas facientes, orationibus inſtantes, bona dicentes, fide conſtantes: ſed paucos admodum in contumeliis, & detractionibus, & deſpectionibus humiliter patientes. Excuſamus & defendimus nos, ne forte alii ſcandalizentur de nobis, putantes nos eſſe culpabiles, ſi taceamus: cum ex hoc magis reprehenſibiles judicemur, quod per impatientiam nos vindicamus, & mordentes nos acriter remordemus. Sicut dicit Gregorius: Imitanti Deum glorioſius eſt injuriam tacendo ſuſtinere, quam reſpondendo ſuperare. Quarto, patientia purgat peccata præterita, & præcavet a futuris. Quinto, auget gratiam in præſenti virtutum, & ſpiritualium donorum. Juxta illud Pſalmi: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Sexto meretur magnam gloriam in cœlo. Lucas: Gaudete & exultate: ecce merces veſtra multa eſt in cœlis. Septimo, ſingularis eſt retributrix paſſionis Chriſti: talia enim ſtudet rependere, qualia ab eo accepit, qui dolores noſtros portavit. Et hæc ſingularis lætitia Sanctorum in tribulatione patientium & gaudentium, quo ſic occaſionem habent, & opportunitatem aliquo modo retribuendi Domino pro illa magna charitate, qua pro nobis animam ſuam po-

Patientiæ effecta.

Patientia rara eſt.

Greg. ho. 18 in Evang.

Pſal. 63

Luc. 6

Iſa. 53

Digitized by Google

poſuit, ſaltem aliquid ſuſtinendo: *Pſal. 15* quia bonorum noſtrorum non indiget, ut aliquid ei de noſtro dare poſſimus. *Mat. 24* Cum in judicio veniens, oſtendet indicia paſſionis ſuæ omnibus, magna erit confuſio illis, qui pro ipſo nihil pati voluerunt: & magna gloria illis, qui pro ipſo multa & magna patienter ſuſtinuerunt. Signum etiam ſpecialis dilectionis videtur, cui dat Dominus adverſa pati, quaſi impartiri ei dignetur partem oneris *Luc. 23* ſui portandi, ſicut ille Simon Cyrenæus crucem Dominicam portavit. Solent enim ſocii in via, cum laſſantur, rogare eos, quibus plus confidunt, & quos diligunt ſpecialius, ut partem oneris ſui pro ſe ad horam ferant: ut hoc euaſi indicium ſit illis, quid majorem habeant de eorum dilectione fiduciam, quibus onera ſua portanda imponunt, quam de illis quibus formidant imponere, ne for- *Mat. 27* te nolint æquo animo portare. Sic & Dominus qui nobiſcum eſt omnibus diebus in via hac qua ambulamus, laſſatus uſque ad mortem labore ſuæ paſſionis, quærit quis noſtrum velit ei compati, & onus tribulationum ſuarum, quod adhuc in corpore ſuo myſtico, quod eſt Eccleſia, ſuſtinet, ſecum portare: quia hanc paſſionem, quam caput in ſe pro nobis inſtituit, & ſuſtinuit in carne, diviſit per omnia membra fidelium *Luc. 24* ſuorum: ut ſicut oportebat pati Chriſtum, & ita in gloriam ſuam intrare, ita & membra ejus, ſi capiti fideliter compatiantur, & conglorifi- *Rom. 8* cabuntur: ſicut ſocii fuerint paſſio- *2 Cor. 1* nis, ita & reſurrectionis erunt. Qui enim plus compaſſus Chriſto fuerit, etiam propius cum eo regnabit.

Caput XXXVII.

De grtdibus ſive profectibus patientiæ.

Gradus I. In verba & facta illicita non erumpere. Quomodo ignis, ita impatientia extinguitur.

GRadus ſive profectus patientiæ. Primus, ut diſcat homo motus iræ & impatientiæ per pugnam cohibere & reprimere, ne erumpat foras in verba, vel facta illicita. Sicut ignis ſuffocatus fumo ſuo extinguitur, ſi autem non cohibetur, creſcit; & omnia quæ attingere poterit cre- A mabilia incendit. Quatuor autem modis ſolet ignis extingui perfuſione, obſtructione, diſſipatione, & defectu materiæ. Simili modo ignis impatientiæ deferveſcere conſuevit. Perfuſione prudentium conſiliorum, ut mature deliberet homo, quantum ei nocere poſſit impatientia & quantum patientia prodeſſe. Quæ ſuperius de remediis dicta ſunt, prætereo immorari. Obruitione vel obſtructione oris & labiorum, ne lingua proſiliat in verba falſa & nugigerula, vel ne manus erumpat in facta furibunda. Unde Pſal. Pone Domine cuſtodiam ori *Pſal. 140* meo. Diſſipatione, ut ad alios actus vel tractus homo ſe convertat, quibus abſtractus obliviſcatur materiæ, B qua ſuccenſus eſt ad iram: ſicut cum ligna diſſipantur a ſe invicem, ignis diviſus deficit. Defectu materiæ, ut homo abſtrahat ſe ab illis negotiis & cupiditatibus, quæ ſolent miniſtrare occupationes iræ & impatientiæ. Pro- *Prov. 26* verb. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, & ſuſurrone ſubtracto, jurgia conquieſcunt. Suſurratio eſt *Suſurratio.* occulta ſuggeſtio, quæ hominem inſtigat ad materias litium. Secundus *Gradus II Patientiæ, non terreri adverſis, nec turbari.* gradus patientiæ eſt, cum ex longo uſu patiendi& impatientiam refrænandi, homo didicerit jam non terreri vel turbari adverſis; ſed quaſi in loco munito inconcuſſus circumcurſitantes adverſarios intuetur, quos nihil ſibi poſſe nocere confidit. Tamdiu C autem homo adverſis terretur, quamdiu aliquid diligit temporale in ſe vel extra ſe, quod timet perdere vel dolet, ut corpus, res, honores, amicos, & propriam voluntatem. *Obſerva.* Qui autem iſta inordinante non diligit, ſicut non valde delectatur in eis, ita nec graviter contriſtatur pro eis: ſicut qui uxorem non dilectam habet, nec de vita ejus jucundatur, nec de morte contriſtatur. Quid igitur poteſt tibi adverſarius nocere, unde turberis? Si odit te in corde ſuo, malum ſuum intra ſemetipſum clauſum eſt, & nihil te tangit pœna illius. Tantum tu eſto in pace apud te. Ignis in ſinu alterius incluſus illum urit non te. Si verbum dixerit contra te, ventus ſonans pertranſit per aerem, non jaculum tibi infixit.

Sicut

Digitized by Google

Sicut ergo rideres, ſi jaculum contra te miſſum caſſo vulnere aerem feriret, & te non contingeret; ita facito ad verba maledicorum. Canis latrat contra te, & ridendo pertranſis; ſi detrahit tibi abſens, non turberis; ſe læſit, tibi non nocuit. Ipſe prodit ſe eſſe invidum & detractorem; & ſe apud intelligentes magis odibilem & contemptibilem reddit, & ſic vindicavit te de ſeipſo. Tace ergo, & alii pugnabunt pro te, & Dominus conteret adverſarium tuum. Si autem incipis cum eo remordendo contendere, qui prius tibi compaſſi ſunt, ſtabunt & aſpicient vos compugnantes, ſicut duos gallos, & ambos vos deſpicient, & odient, & impatientiæ & invidiæ arguent. Si ergo times detractori contra te credi, ſuſtine humiliter, & patientia tua tollet ſuſpicionem, vel mitigabit præſumptionem de te in cordibus aliorum. Si autem cor tuum uritur intus ex rancore, reprime intuitu ſecuturæ utilitatis, ſicut qui uritur vel ſecatur pro aliquo apoſtemate ſanando, tolerat brevem dolorem pro ſpe ſalutis obtinendæ. Et ſicut oportet nos pati morſus pulicum & ſimilium beſtiolarum, ſic etiam ſuſtineamus cum patientia punctiones vilium detractorum. Inopes honoris non poſſunt ſine invidia pati laudes meliorum, quas cum ipſi habere non valent, dolent ſe ſolos confundi: vellent ſecum ſocios habere miſeriæ pro ſolatio, & ideo detrahunt aliis, ſicut deformis vellet ſibi alios eſſe ſimiles. Corporis autem dolores & rerum amiſſionem, & amicorum offenſas, & confuſiones patienter tolerare, ſupradictis remediis diſcitur, & maxime uſu ſæpe talia ſuſtinendi. Vix enim aliquid in hac vita tam aſperum eſt, quod uſu & ſtudio patientiæ non fiat levius ad portandum. Juxta illud: Quod male fers, aſſueſce & feres. In iſto gradu nec perturbatur homo adverſis nec gaudet: ſed ſuſtinet & tacet. Tertius gradus patientiæ eſt, gaudere in tribulationibus: & gloriari cum adſunt, & deſiderare cum deſunt, ſicut famoſus & nobilis tyro gloriatur cum debet tyrocinium contra alium nobilem exercere. Job: Quis det, ut veniat petitio mea &c. Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore non parcat. Ad Cor. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis & neceſſitatibus, in anguſtiis, in perſecutionibus pro Chriſto. Deuteron. Immolabunt victimas juſtitiæ, qui inundationem maris quaſi lac ſugent; qui excreſcente amaritudine cujuslibet adverſitatis quaſi lacte conſolationis hilareſcunt. Et hi victimas juſtitiæ immolant: quia ſecundum beatum Gregorium, majoris eſt meriti adverſa patienter tolerare, quam bonis operibus inſudare. Qui ergo ex deſiderio placendi Deo, ſibi adverſa aliquando infert caſtigando corpus, & mentem mœrore & contritione affligendo; cur non etiam libenter ſufferat, cum ab alio infertur ei occaſio patiendi, unde vel corpus affligitur, vel animus humiliatur, cum majoris ſit meriti hæc pati æquanimiter ab alio quam a ſemetipſo? Et qui ſemetipſum vilem & reprehenſibilem judicat, cur non patienter accipit, quando alius idem ſibi infert, quod de ſeipſo ſentit? cum nullius judicium tam timendum ſit poſt Dei, ſicut ſui ipſius. Conſcientia enim cujuslibet gravior in judicio, quam omnium aliorum erit præter Deum. Hic apparet quod rara virtus perfecta. Vera enim humilitas ſic gaudet ab alio humiliari, ſicut a ſe, & vera patientia ita libenter ſuſtinet adverſa ab aliis illata, ſicut a ſe procurata, quantum ſpectat ad ſe.

Gradus III Patientiæ gaudere tribulationibus.

Job. 6

2 Cor. 12

Deut. 33

Caput XXXVIII.

De obedientia.

Et quia obedientia ex charitate, & humilitate & patientia naſcitur, de ea aliquid ad ædificationem aliorum breviter videamus: quia in omni religione ſumme utilis & neceſſaria eſt. Obedientia igitur eſt propriæ voluntatis ſubjectio arbitrio ſuperioris ad licita & honeſta. Obediendum eſt autem ſoli Deo propter ſe, cujus ſervi ſumus proprii; vel creaturæ rationali vice Dei, Angelo vel homini, in his quæ Deus a nobis requirit, & quæ ad Deum ducunt.

Obedientia quid.

CA-

Digitized by Google

Caput XXXIX.

Cur ſit obediendum aliis.

Alii aliis cur debeant ſubiici.

RAtio obedientiæ triplex eſt. Una quia omnis creatura ita eſt ordinata a Deo, quod licet ipſe Deus omnibus & ſingulis ita præſit, ut ab ipſo ſolo accipiant, quod ſunt & habent & poſſunt; tamen propinquiora ſibi non loco, ſed ſimilitudine, plenius accipiunt ab ipſo, quod inferioribus & ſibi propinquioribus influant; & illa iterum ſuis inferioribus uſque ad infimum: ut inferiora ſuperioribus ſubdita ſint, & ſuperiora inferioribus præſint, & ea regant; ut ſumma mediis, & media præſint imis. Sic Angeli ſuperiores inferioribus præſunt; & cœleſtia terrenis; & irrationabilibus rationabilia. Geneſ. Faciamus hominem, &c. & præſit piſcibus maris & volatilibus cœli, & beſtiis terræ. Ad Roman. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Subſtantia enim divina ita elevata & ſegregata eſt ab omni creato, quod inferiora immediate motum ejus ſuſtinere vel ſuſcipere non poſſunt, niſi mediantibus ſuperioribus, cum ipſe immotus in ſe omnia ineffabiliter moveat & gubernet: ita ut nihil ſit omnibus eo præſentius, & nihil incomprehenſibilius.

Gen. 1

Rom. 13

Secunda ratio eſt, quod cum nondum ſit omnibus datum eſſe docibiles Dei, ne ignari errent a via Dei, qua neceſſe eſt eos pervenire ad gloriam cœleſtem expedit ut ſequantur ducatum Doctorum ſuorum: ſicut cœcus dat manum ductori ne cadat, vel impingat, vel erret.

Tertia ratio eſt, ut homo qui ſub Deo eſſe noluit peccando, & ita ſuperbiendo gratiam Dei perdidit, ſatisfaciat ei, ſubiiciendo ſe homini propter Deum: & ita per humilitatis meritum, gratiam Dei recuperet quam amiſit. Quanto major autem & purior fuerit humiliatio & promptior, tanto plenior erit gratiæ recuperatio, & gloriæ remuneratio. Magnitudo humiliationis attenditur in difficultate injuncti operis; puritas in ſimplicitate intentionis: promptitudo in alacritate executionis.

A

Caput XL.

De triplici obedientia.

EST autem triplex obedientia, ſcilicet neceſſitatis, cupiditatis & charitatis. Neceſſitate obedit, qui cogitur invitus; & libenter eſſet liber, ſi poſſet, vel auderet: ut aſinus, & ſervi malevoli & ſimiles. Cupiditate obedit, qui mercede terrena, vel pro commodo corporis vel conſolatione exteriori libenter facit, quod injungitur: ut carnis, & accipiter, & mercenarii, & ſimiles illis.

B Quanto autem obedientia plus habet de temporali commodo vel ſolatio, tanto minus habet de merito coram Deo. Merces primi eſt evaſio pœnæ. quam timet incurrere, ſi non obediat. Merces ſecundi, eſt ſpes adipiſcendi quod deſiderat obediendo obtinere; ut munus vel ſolatium temporale. Obedientia charitatis eſt, quando ex charitate Dei, & propter Deum, & propter divinam remunerationem obeditur, large ſumpto nomine charitatis, quo tam timor pœnæ quam deſiderium præmii, quam affectus amoris Dei includitur, primum eſt incipientium, ſecundum proficientium, tertium perfectorum. Item alia eſt diſtinctio obedientiæ. Alia eſt generalis, alia generalior, alia generaliſſima. Item alia ſpecialis, alia ſpecialior, alia ſpecialiſſima. Generalis eſt illa, qua omnes fideles in Eccleſia generaliter obligantur obedire ſuis prælatis, Papæ, Epiſcopis, & Plebanis, in his quæ canones præcipiunt, & jura pro omnibus promulgata. Generalior eſt, qua omnis creatura ratione utens, tenetur voluntatem propriam voluntati ſui conditoris conformare ex arbitrii libertate: ut Angelus & homo. Generaliſſima eſt, qua omnis creatura obedit ſuo Creatori; ſive naturali motu inſitæ conditionis, ut irrationabilia: ſive impulſu potentiæ præſidentis, ut dæmones & malevolæ mentes, quæ etſi quandoque volunt, quod Deus non vult, non tamen poſſunt, niſi quod Deus

Obedientiæ diſtinctio.

C

Deus vult. Specialis eſt illa, qua clerici ſpecialiter tenentur ad obedientiam ſuorum Prælatorum, in his quæ ad officium eorum ſpectant, & ad ordinem clericalem: ut continenter vivere, & debitam tonſuram deferre, & ſimilia in ſacris canonibus pro eis ſtatuta. Specialior eſt illa, qua propria voluntate obligat ſe aliquis certæ perſonæ vel religioni, ad obſervantiam limitatam pro arbitrio voventis determinatam: ut, Promitto tibi obedientiam in iſtis, & non in aliis; vel tanto tempore, & non ultra: vel tali conditione & non aliter; vel in his quæ regula illa jubet, & non amplius. Specialiſſima obedientia eſt illa, qua ſine exceptione promittit, quis obedientiam ad omnia, quæ non ſunt contra animam ſuam & regulam talem: ubi tam ad ea quæ ſunt regulæ, quam ad alia quæ jubentur, ſe obligat bona quæ conveniunt rationi, & liberi arbitrii ſubſunt poteſtati: cum ad irrationabilia vel impoſſibilia nemo debeat cogi ſicut ad illicita nemo debet obedire.

Caput XLI.

De triplici gradu obedientiæ.

PRofectus vel gradus obedientiæ, quantum ad illa, in quibus obediendum eſt, colligi poſſunt ex prædictis, id eſt, obedire ad præcepta, & obedire ad omnia bona & poſſibilia. Quanto vero ad mentem vel affectum obedientis, breviter videamus, qui ſunt obedientiæ profectus. Quanto autem qui altius in obedientiæ virtute profecerit, tanto ei Deus erit exorabilior, & omnis creatura ad obediendum homini inordinata ſubiectior & obſequioſior. Infimus obedientiæ gradus eſt, ex timore ſupplicii obedire: ſicut illi qui tantum obediunt ſuperioribus ſuis in his quæ præceptorie juſſerint: ad alia vero tepidi ſunt & negligentes, niſi in quantum communis conſuetudo cogit, vel pudor humanus impellit, vel timor temporalis caſtigationis. Sufficit his qui hujuſmodi ſunt, ut mortale peccatum per inobedientiam

Primus gradus eſt obedire pœnæ formidine.

non incidant, nec damnationem incurrant: & hoc eſt valde periculoſum in profeſſis obedientiam regularem: quia priuſquam diſcutiant, an teneantur facere, quod jubetur, forte mortalis inobedientiæ laqueum aliquando incidunt, ſicut qui nimis appropinquat præcipitio ſubito, dum non caute circumſpicit, in præceps labitur. Cum Deo autem diſputare velle ſtultum eſt, quaſi velle convincere eum, ut non debeat judicare, hoc eſſe peccatum mortale, quod noſtra opinio non vult pro mortali habere. Sua æſtimatio eſt regula juſtitiæ infallibilis, non noſtra arguloſa opinio, quam noſtram conſcientiam appellamus. Solis radius numquam facit angulum, ſed ſemper directe in oppoſita ſibi fervere ſolet. Ita in nobis, ſive videatur, ſive aliter æſtimemus, in profeſſione obedientiæ non exprimimus hanc exceptionem, ut nolimus ad ea teneri, quando non adiungitur hoc verbum. Præcipio, vel, per obedientiam hoc tibi dico. Unde bonus obediens tam ſtudioſe debet facere, quod jubetur ſimpliciter, cum conſtat Prælatum ſuum tam plene id velle, quam ſi apponeret, Præcipio, vel, Per obedientiam jubeo hoc vel illud. Secundus gradus obedientiæ eſt, pro ſe præmii potius quam timore ſupplicii ad injuncta voluntarie obedire. Iſte non diſputat, in quo teneatur vel non teneatur obedire: quia ſive teneatur, ſive non, confidit ſibi eſſe meritorum, dummodo malum non ſit quod jubetur, etiamſi mala intentione Prælatus aliqua juberet, quæ mala tamen non eſſent: ſcilicet pro odio illius, cui injungeret, ut eum ſic tribularet: vel pro commodo proprio magis quam pro obedientis profectu; non ſolum non nocet humiliter obedienti, ſed etiam duplex meritum ex hoc habet; ſcilicet obedientiæ & inſuper patientiæ. Sicut inobedienti magis nocet bona intentio præcipientis Prælati & præcepti utilitas ex quibus duritia ejus perpenditur; ita bono obedienti magis ad profectum provenit indiſcreti Prælati præceps præcepti fulminatio, dummodo non fuerit contra Deum: ut ſi quis in ira pauperi

Simile.

Secundus gradus obedire ſpe præmii.

geri pro lapide maſſam argenti in A gremium jactaret, pauper non indignaretur pro ira jacentis, ſed jucundaretur pro argento taliter acquiſito.

Tertius gradus obedire amore Dei

Tertius gradus eſt ex ſola dilectione Dei, non tantum voluntarie, ſed etiam cum gaudio obedire: non ſolum ad facilia, ſed & ad difficilia & dura etiam uſque ad mortem: ſicut Chriſtus factus pro nobis obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. *Phil. 2* *Obſerva.* Pudeat Dei ſervos, tali Domino ſic pigre obedire pro regno cœleſti, ſicut eſt conſuetudo quibuſdam: cum ſæcularium principum & nobilium ſervi pro incerto merito & pro parviſſima mercede tot labores in bellis, tot pericula, tot penurias, tot etiam a dominis opprobria & verbera dura B patienter ſuſtineant, tot itinera longa in legationibus dominorum prompte ſubeant; nec procraſtinant; nec ſegniter exequuntur mandatum; nec difficultatem viarum, vel pericula prætenduht; nec pactum pro labore præmittunt, ſed incerti de præmio in tenera ſpe omnia imperata perficiunt, gloriantes quod præ ceteris conſervis ad tale negotium ſint electi. Vide quam ſeduli ſunt circa dominos circumſpicientes, in quibus eis ſervire & placere poſſint: & cum non tam verbum juſſionis audierint, quam nutum oculorum adverterint, ſtatim quaſi præcipites exiliunt, & avide auſcultant quid eis placeat, & quid velint. Et licet ſervorum Dei obedientia quantum ad affectum ex majori C fervore prodat; tamen quoad effectum ille videtur perfectior, qui ita promptus & conſtans eſſet ad omnia juſſa implenda, ſicut in ſervis ſæcularibus invenitur. Sicut de ſanctiſſimo Patre noſtro Franciſco legimus, & primis ejus ſociis, qui non ſolum ea quæ B. Pater eis verbo expreſſit, prompte adimplebant; ſed etiam ſi aliquo indicio beneplacitum ejus poterant cognoſcere, ſtudioſiſſime perfecerunt, ſicut ab ipſo didicerant S. Patre. Hac virtute Abraham obedivit; non *Gen. 12.* tantum exire de terra ſua, & peregrinus eſſe in aliena, ſed etiam unicum filium ſuum Iſaac voluit immolare. *Mat. 16.* Pro hac Prophetæ & Apoſtoli, & alii Sancti expoſuerunt ſe omnibus laboribus, periculis, perſecutionibus, & tandem morti pro Chriſto, de quibus Dominus ſpecialiter dicit: Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Joan. 4* Semetipſum abnegat, qui ſui juris eſſe recuſat, & totum ſe alterius arbitrio ſubiicit propter Chriſtum: ſicut Chriſtus non venit facere voluntatem ſuam, ſed Patris ſui.

Caput XLII.

De paupertate.

Pauperum varia genera.

Contemptus divitiarum opponitur avaritiæ rerum temporalium. Hic quandoque & paupertas ſpiritus appellatur. Quidam autem ſunt pauperes rebus, & non ſpiritu; ſicut qui libenter eſſent divites, ſed non poſſunt, ut pauperes mundi. Quidam ſunt pauperes ſpiritu, & non rebus; veluti qui divitias non pro ipſarum amore poſſident, ſed pro amore Dei, ut cultum Dei per eas amplificent, & defendant pauperes, vel pro amore Chriſti, ut proximis inde ſubveniant: ſicut Abraham, David, Job, Loth, & Joſias, & conſimiles, vel pro obedientia principatus, vel dignitates ſuſcipiunt; ut B. Gregorius Papa, & alii ſancti Epiſcopi, qui pauperes eſſe elegerant, ſed juſſu divino aliter factum eſt, ut principes terræ conſtituerentur, & diſpenſatores rerum Eccleſiaſticarum præ aliis: ſed in ſe paupertatis propoſitum non abiicientes, tanto laudabiliores paupertatis ſectatores, quanto etiam in divitiis ab ejus amore non ſunt ſeparati. *Joan. Diacon. in vita Greg. li. 1 ca. 39. Vide Proſ. de vita contemp. c. 9* Quidam vero ſunt pauperes ſpiritu & rebus; qui nec habent divitias, nec habere volunt, etſi poſſent commode ſine peccato. Hi tanto feliciores ſunt, quanto a laqueo cupiditatis elongati. Horum ſunt duo genera. Primi qui non habentes divitias, fecerunt de neceſſitate virtutem, nolentes etiam eas habere, ſi poſſent. Secundi, qui potuerunt habere divitias, vel habuerunt, & abiecerunt eas, & recuſant habere propter Deum.

Ca-

Digitized by Google

Caput XLIII.

De duplici contemptu divitiarum.

Contemptus autem divitiarum duplex eſt, cum aut liberaliter effunduntur in pauperes per opera miſericordiæ, & ad cultum Dei largiter expenduntur: ſicut ſancti reges & alii divites fecerunt, turbas pauperum hominum alentes, & monaſteria, & Eccleſias ædificantes. Aut cum penitus deſpiciuntur divitiæ; ſicut Sancti fecerunt, in mendicitate & inopia rerum viventes: ut S. Pater Franciſcus, & S. Dominicus, & alii Chriſti ſectatores, Evangelicæ perfectionis æmulatores. Juxta illud: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Mat. 19*

Caput XLIV.

De quatuor cauſis quare contemptus divitiarum conſulitur.

Divitiæ abſtrahunt a Dei amore. Quatuor autem de cauſis conſulitur divitiarum contemptus. Prima, quia earum amor retrahit ab amore Dei, & patriæ cæleſtis, juxta ipſius veritatis teſtimonium: Nemo poteſt Deo ſervire & mammonæ, id eſt, divitiis. *Mat. 6* Sicut enim de profundo terræ tolluntur, ita ſuo pondere ad infima terræ ſuos detrahunt amatores, hoc eſt, in profundum inferni. Unde ait Apoſtolus ad Timotheum: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes & laqueos diaboli, qui mergunt homines in interitum. *1 Tim. 6* Divitiæ perfectionem præpediunt. Secunda cauſa eſt, quia retardant hominem a profectu virtutum. Sicut enim oneratus non poteſt velociter currere: ſic mundanis curis preſſus non poteſt in ſpiritu expedite proficere. Si vis ergo feſtinare ad patriam, ſi vis non teneri laqueo venantium, ſi vis non comprehendi in via & in captivitatem, unde evaſeras, non reduci, projice avaritiam, & extrahe pedem de viſcoſa cupiditate terrenorum. Ideo Judæi tardi erant ad reditum in Hieruſalem de Babylone: quia filios, & uxores, & poſſeſſiones jam acquiſierant in Babylone: ſic & religioſi tardius deſiderant cæleſtia, cum in terrenis cœperint dilatari. Tertia cauſa ratione meriti amplioris: quia quanto minus tibi de terrenis indulges, tanto amplius recompenſabitur tibi de cœleſtibus in gloria ſempiterna. Divitiarum contemptus meriti eſt magni. Beati enim pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum; *Matt. 5* non portio aliqua, ſed tota gloria regni. Unde filius Dei dans nobis exemplum perfectionis, nihil poſſeſſionis voluit habere in terra: non agros, non domum, vel reditus aliquos, præter ſolum veſtitum quem etiam ante crucem permiſit ſibi auferri; ut doceret nos quod omnia relinquere non tantum conſiſtit in non habere volendo, ſed ſponte omnia pauperibus tribuendo, & etiam patienter amittendo, ſi habita vi tollantur; quod plerumque majoris eſt meriti, quam pauperibus tribuiſſe: quia rarior virtus eſt illa tam mala æquanimiter perpeti quam ſponte operari bona. Cum ergo boni viri ob hoc ſolam vel maxime ſubſtantiam terrenam habere debeant, ut inde benefaciant, & ad meritum gloriæ æternæ expendant; quia aliter boni non eſſent, ſi terrena non pia intentione quærerent, & creaturam non propter Creatorem diligerent: debent eadem ratione non minus gaudere, cum ipſam ſubſtantiam quocumque caſu amittunt, quam ſi eam in uſus pios expendiſſent; eo quod eumdem fructum cœleſtis meriti tam impatienter tolerata amiſſione, quam & in pia diſpenſatione conſequi non dubitant: ſicut mercator illas merces æqualiter diligit, de quibus æquale lucrum ſibi provenire confidit. Divitias autem quærere, ut in malos uſus expendantur; ſcilicet in vanitates, in voluptates carnis, & concupiſcentias oculorum, impium eſt: quia per beneficium Creatoris largitori eorum, ſcilicet Deo deſpectus & contumeliæ irrogatur, ſed ad hoc quærere eas tantum, ut cumulatæ ſerventur, ſtultum eſt: quia tantum valet congeries lapidum, ſicut argenti, vel auri, ſi nulli uſui expendatur. *Nota.* Divitiæ natura pretioſæ non ſunt. Quarta cauſa, quia temporalis ſubſtantia contemptibilis eſt multis conſiderationibus.

bus. Ex ſui natura, cum terra ſit ignobilius elementum inter omnia. Item quia non multum eſt neceſſaria. Modicus enim victus, & veſtitus, & tectum ſufficit homini pro neceſſitate ad vivendum, quod ſupereſt, ſuperfluum eſt. Item multis eſt nociva, & damnationis æternæ occaſio. Item multorum patet invidiæ, qui libenter eam auferrent habenti per multas artes. Item multo labore & ſolicitudine acquiritur & ſervatur, etiam cum periculo vitæ. Item non ſatiat appetitum habentis, ſed quo plus habetur, eo inquietius ſititur. Item quia tam bonis, quam malis datur: & ideo non ſunt feliciores, qui ea abundant; imo frequentius infeliciores: quia eis eſt occaſio multorum malorum. Item quia diu cum homine non perſeverat. Nam ſi aliter non adimititur, mors ſeparat nos ab ea, & nihil poteſt homo poſt mortem ſecum deferre ex ipſa, niſi quod meruit hic per ipſam. Sapiens ergo debet parvipendere, quod vile eſt, & non multum laborare pro eo, quod parum eſt utile, & fugere quod perniciosum eſt, & liberaliter ſpargere, quod conſervatum perit, & diſtributum fructificat, ſi in pauperes erogetur.

Caput XLV.

De triplici gradu contemptus divitiarum.

Primus gradus, nil injuſte poſſidere.

PRimus autem gradus in contemptu divitiarum eſt, nihil habere velle injuſti lucri, nec per ſe acquiſitum, nec ab aliis datum vel relictum: & reddere omnibus debita pro poſſe, & de juſte habitis eleemoſynam facere, & non abuti propria facultate ad peccatum ſuperbiæ, laſciviæ, gulæ, & aliorum vitiorum. Tribus autem modis aliquis videtur injuſta bona habere: cum aut ipſe male acquiſivit quocumque modo, aut ab alio datum, vel venditum, vel relictum aliquid eſt ei ab illo, qui jus in eo non habuit; aut cum nocuit alteri in rebus ſuis injuſte, etiam ſi nihil de illis habuit. Inquantum enim teneor alteri reſtituere, in tan-

A tum mea non ſunt mea, ſed illius cui teneor. Unde qui plus tenetur certis perſonis quam habeat, ſi dat alicui gratis de bonis ſuis, unde ſcitur impotens fieri reddendum, qui accipit ſcienter, debet pro eo tantum ſolvere, quantum accepit: cum ille ſua non dederit, ſed quæ ſunt aliorum. Secundus gradus eſt, nihil velle ſuperfluum habere, ſed neceſſariis eſſe contentum in victu & veſtitu, hoſpitio, utenſilibus, & obſequentium famulatu: reliqua habita pauperibus erogare, vel oblata non recipere, nec acquirere ſupra neceſſitatem. Lucas: Quod ſupereſt, date eleemoſynam; & ecce omnia munda ſunt vobis. Sic monachi in Ægypto, & alii eorum B ſimiles de labore proprio victum & veſtitum habentes, reliqua pauperibus diſtribuebant. Apoſtolus: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Sed ne nimis latos faciamus terminos ſufficientiæ, ſciendum eſt quod duplex eſt ſufficientia, indigentiæ & concupiſcentiæ. Sufficientiæ indigentiæ ſufficit ſuſtentare naturam, ut poſſit ad ſerviendum Deo perdurare: & hanc ſufficientiam natura docet; ſicut videmus in irrationabilibus animalibus, immo & in plantis quæ contentæ ſunt naturali alimento, & amplius non requirunt. Sufficientia concupiſcentiæ excedit menſuram, limites non habet niſi impoſſibilitatis, hoc ſolum relinquit, C quod non ſperat adipiſci. Dives avarus in Evangelio cum uberibus fructibus agri ſe vidiſſet ditatum, non dixit, dives ſum & abundo, plus non cupio, quia non capio, ſed cogitavit horrea vetera deſtruere, & majora facere. Prima horrea ſunt juſtæ neceſſitatis; hæc parva ſunt & parvis implentur: ſed hæc avarus deſtruit, & majora facit, ſcilicet horrea concupiſcentiæ & ſuperfluitatis; quæ numquam replentur: quia ſemper cum plura habere cœperit, etiam ampliora facere diſponit; ad quæ non ſufficiunt jam habita, niſi adiiciat adhuc plura, ſic procedit in infinitum. Cor avari eſt quaſi fovea ſine fundo; quæ quo plus recipit, plus deglutit, ut numquam videatur impleta. Avarus non impletur pecunia

Secundus gradus, nihil habere ſuperflui.

Luc. 11

Hier. to. 1 epiſt. 22 ad Euſtoch. de cuſtod. virginitatis.

1 Tim. 6.

Luc. 12

Eccle. 5 Ecclesiaſtes. Tertius gradus eſt, nihil velle poſſidere in hoc mundo, & in omnibus neceſſitatibus multiplicem pati penuriam propter Deum. Hoc eſt efficaciſſimum contra avaritiam remedium; quæ ſicut ignis inſaturabilis numquam dicit ſufficit, non extinguitur melius, niſi cum materia temporalis ſubſtantiæ penitus ſubtrahitur. Hoc remedium Chriſtus docuit verus animarum medicus, qui in omnibus illam viam tenuit, quæ eſt aptiſſima ad doctrinam virtutum, & curationem vitiorum. Divitiæ enim & honores ſæculi, & voluptates carnis ſunt præcipua ſanctitatis impedimenta, quæ magiſter virtutum & Dominus docuit vivendo declinare ſuos diſcipulos in exemplum. Matthæus: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Hæc eſt quam Apoſtolus notat, altiſſima paupertas, & primorum Sanctorum in Eccleſia, qui omnia reliquerunt propter Deum. Huic multæ virtutes & plurima dona gratiarum annexa ſunt, quæ tamen paucis capiuntur: eo quod licet multi ſint, qui quaſi nihil habeant in mundo, tamen admodum rari ſunt in religione, qui non plus habere cupiant, vel pro ſe, vel pro aliis. Omne quod eſt melius, eſt etiam rarius in hoc mundo. Qui propter ſe ſolicitus eſt in temporalibus, relinquitur ſuæ proviſioni: ſimiliter qui habet alios proviſores, relinquitur illis. Qui vero omnem ſolicitudinem ſuam in Deum jactat & omne cogitatum, habet ipſum Dominum in proviſorem. Matthæus: Primum quærite regnum Dei & juſtitiam ejus: & hæc omnia, ſcilicet temporalia neceſſaria, adiicientur vobis. Qui enim ex gratia vult donare cæleſtia, cur etiam temporalia & parva ab eo non ſperemus? Aut ergo dabit nobis neceſſaria inquantum expedit nobis: aut vires corporis ad ſuſtinendum penurias: aut ſpiritualem dulcedinem meliorem carnali, & inſuper præmium cæleſte.

Tertius gradus eſt nihil velle poſſidere, & penuriam pati propter Deum.

Mat. 19 *2 Cor. 8* *Mat. 19* *Matt. 6*

Caput XLVI.

De ſobrietate.

Sobrietas eſt virtus qua corporis alimenta cum moderamine admittuntur, in cibo & potu & ſomno. Sumitur etiam generaliter pro moderamine ab omni ſuperfluitate & intemperantia mentis & corporis. Unde dicitur: Sobria mens & ſobrius ſenſus. Sed prout accipitur pro reſtrictione alimentorum, illa eſt quæ dicitur parſimonia, vel abſtinentia: & opponitur vitio gulæ, vel gaſtrimargiæ, quæ eſt ventris ingluvies. Eſt autem alia ſobrietas medicinæ, alia avaritiæ, alia hypocriſis, alia paupertatis, alia religioſitatis. Medicinalis, fit propter ſanitatem corporis conſervandam, vel recuperandam. Avaritiæ, ad parcendum expenſis. Hypocriſis, pro laude humana. Paupertatis, pro neceſſitate penuriæ. Religioſitatis, pro virtute obtinenda, pro vitiis calcandis, pro pœnitentia agenda, pro ædificatione proximorum, pro gloria promerenda, pro acuendo intellectu & ſapientia acquirenda. Nam ſicut feneſtra obſtructa limo obtenebratur, ſic intellectus cibo obrutus obſcuratur, ſicut ſæpe experimur. Sobrietas autem, ſicut omnis virtus tunc ſolum coram Deo eſt meritoria, cum Deus eſt cauſa prima & forma, id eſt, ſi propter Deum principaliter fiat & ſecundum Deum. Sicut enim Deus mundum gubernat, nec plus, nec minus adhibens diligentiæ quam juſtum eſt, omnem diligentiam ſuam (ut ita loquamur) circa cœleſtia impendens: ita homo, cui minor mundus regendus commiſſus eſt, hoc eſt, corpus proprium, ſic debet ei providere prudenter, ut nec de neceſſaria proviſione aliquid ei deſit pro poſſe, nec aliquid ſuperflui impendatur, ut non deficiat ante tempus ex penuria vel labore, nec laſciviat ex abundantia, vel quiete. Tota autem intentio debet eſſe circa optimum occupata, circa profectum animæ, in Dei notitia & amore, & in his quæ ad hunc profectum pro-

Sobrietas quid. *Sobrietas varia.*

promovent & conducunt : quia non propter corpus creata eſt anima, ſed corpus propter animam, ut illi ſerviat & cooperetur ad profectum præfatum. Anima vero propter Deum creata eſt, ut ei inhæreat, & inhærendo ſuavitate ejus fruatur, & fruendo beata ſit: Solius enim Dei eſt eam deſtruere & occidere, cujus etiam creare & vivificare eſt: ideo niſi ejus juſſu, vel permiſſu nihil licet nobis deſtruere eorum quæ ipſe fecit. Irrationales creaturas permittit nos occidere, ſed non irrationabiliter. Rationales vero prohibet occidi, id eſt, homines, niſi ſecundum leges ab ipſo promulgatas. Unde judices ſecundum leges divinas judicantes, non ſua, ſed Dei auctoritate malefactores occidunt: quia ipſe præcepit: Qui hoc vel hoc fecerit, tali pœna puniatur. Sicut autem non licet cuiquam alterum occidere: ſic nec ſemetipſum: cum nemo plus alterum teneatur diligere, quam ſemetipſum. Semetipſum autem occidit qui indiſcrete ſe per abſtinentiam & per alios labores debilitans, ante cogitur deficere quam requirit ordo naturæ: licet aliquos devotionis fervor, vel pura ſimplicitas excuſet. Ad Romanos: Rationabile ſit obſequium veſtrum. *Rom. 12*

Caput XLVII.

In quibus conſiſtit ſobrietas.

Sobrietas in tribus conſiſtit: in qualitate, in quantitate, & modo. In qualitate, ut non delicata & pretioſa, aut ſumptuoſa requirat, ſed ſimplicia, quibus valeat ſuſtentari natura, & gula non irritari, & quæ de facili poſſunt haberi. In quantitate, ut non nimis & ſæpius quam decet, ſed temperate: ut ſit refectio corpori non onus. Infirmi ſunt liberi ab utraque lege. In modo, ut non importune requiratur, nec impetuoſe & indiſciplinate, & inordinate ſumatur: ſed modeſte, mature, & religioſe: ſicut in priori formula novitiorum tractatum fuit. Sic enim ſapit ſuavius, ſumitur jucundius, reficit ſalubrius, minus A gravat ſtomachum, & facilius digeritur, & minus peccatur, & eſt honeſtius & religioſius. Valet autem ſobrietas ad illa quæ ſupra dicta ſunt. *Sobrietatis grandis utilitas.* Valet etiam ad ſatisfactionem pro peccatis: ut ſicut corporis voluptate peccamus, ita & ejus caſtigatione emendemur. Item ad carnis laſciviam reprimendam: ut quæ impinguata inſolens & obediens facta eſt, macerata diſcat ſpiritui obedire. Ad Corinthios: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. *1 Cor. 9* Item ad corporis ſanitatem: quia noxios humores deſiccat, quos crapula & ques ſuperflua generare conſuevit. Item ad ſolicitudines mundanas abſcindendas: quia qui modicis contentus eſt, modica B habet providere. Item ad multarum virtutum habilitationem. Sobrius enim agilior eſt ad bonum, caſtior eſt, minus habet invidendi materiam, magis cautus in lingua, promptior ad devotionem, & purior in affectu ad ſapientiam acquirandam, ſenſum magis vigilem facit & ſubtilem, & memoriam hominis tenacem. Item ad aliorum ædificationem: quia qui exteriora noſtra ordinata vident & temperata, coniiciunt quid de interioribus æſtiment, quæ non vident. Minus etiam ſumus eis graves ad recipiendum nos in menſa, videntes quod modicis contenti ſumus, & quod facile poſſunt nobis ſatisfacere: minus etiam aliis mendicis nocivi ſumus: C quia quo plura ab hominibus petimus, eo minus aliis mendicis dandum relinquimus. Et hoc vere eſt quoddam genus rapinæ, quod a paucis advertitur, cum aliquis ultra neceſſitatem veram mendicat, unde alter magis indigens patitur detrimentum, quia poſtea ſuperveniens non invenit, quod iſte præveniens præripuit. Item valet ad meritum gloriæ, tam pro ſeipſa quam pro virtutibus ſibi connexis: quia quo magis hic nobis de voluptate ſubtrahimus, eo magis & hic ſpiritualibus, & illic cœleſtibus deliciis abundabimus.

Digitized by Google

Caput XLVIII.

De triplici gradu ſobrietatis.

Gradus primus. PRimus gradus ſobrietatis eſſe poteſt, a crapula & ebrietate cavere, & debita tempora & horas in comedendo ſervare: ne jejunia ſtatuta leviter frangantur, vel tempore incongruo epulis & potibus temere inſerviatur: & ne magis luxuriam quam ad naturæ refectionem edendo, vel bibendo ſtudeatur. Eccle. 10 Eccleſiaſtes: Væ terræ cujus rex puer eſt, & cujus principes mane comedunt. Pecus quod ſolum ventri ſervire novit, ſervat in edendo, vel bibendo modum naturæ convenientem: ſic & homo debet qui regitur ratione: alioquin melius eſſet ei carere ratione, quam non regi ab ea, quia non peccaret carens ratione. Gradus ſecundus. Secundus gradus eſſe poteſt, etiam a quibuſdam licitis abſtinere, ut a carne, vino, lacte, piſcibus, vel pulmentis, ſed aſperiori victu contentum eſſe, ſcilicet pane rudi, & pulmento non condito: vel ſæpe jejunare, & a delectabilibus abſtinere, & quæ magis appetuntur: ut religioſi & devoti ſolent & pœnitentes. Rom. 14 Ad Romanos. Bonum eſt non comedere carnem, & non bibere vinum, &c. Num. 6 Hier. 35 ſicut Nazaræi, & filii Rechab. Dan. 10 Daniel: Caro & vinum non introierunt in os meum. Gradus tertius. Tertius gradus eſt, ſic domuiſſe gulam, & ſic docuiſſe palatum ut homo ſolis, ſit contentus illis, quæ extremæ ſufficiant neceſſitati, in qualitate & quantitate cibi & potus: ut quo ſimplicior eſt victus, eo magis diligat: & ſi delicata, aliquando ſumere oporteat, non delectationem in eis, ſed ſolam neceſſariam refectionem requirat. Rom. 13 Ad Romanos: Carnis curam ne feceritis in deſideriis.

Caput XLIX.

Alia diſtinctio graduum abſtinentiæ, vel ſobrietatis.

Gradus primus. POſſet & alia diſtinctio dari de profectibus abſtinentiæ vel ſobrietatis. Primus videlicet gradus, patienter carere cum non poteſt haberi cibus, vel potus delectabilis, non contriſtari, cum non habentur interdum deſiderata: ſicut quidam ſi quando non habent quæ in menſa deſiderant, contriſtantur, indignantur, murmurant, verecundiam abiiciunt, & non cogitant profeſſionem ſuam, & quod aliquando divites ſæculi non habent omnia quæ cupiunt, quanto magis pauperes & mendici! Gradus ſecundus. Secundus gradus abſtinentiæ, eſt velle carere pro Deo etiam illis quæ poſſent haberi, amore ſobrietatis, & paupertatis, & boni exempli. Sic boni & fideles ſervi Dei ſæpe ditiores hoſpites prætereunt, & apud pauperes hoſpitantur: & lautiora fercula prohibent ſibi dari contenti ſimplicibus & paucis, amore Dei & pro ædificatione aliorum. 1 Cor. 6 & 10 Ad Corinthios: Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant. Nam licet ſecundum Evangelium liceat comedere quæ apponuntur, tamen magis ædificat ſi lauta & multa nobis appon non permittamus: quia ſicut recipientes decet liberalis hoſpitalitas, ita nos decet religioſa frugalitas: quam etiam nos fortius convenit defendere, quam illos ſuam ſæcularem oſtendere honeſtatem, qua volunt nos abunde procurare. Quamvis autem illa vice videntur contriſtari, quod non permittimus eos ſuæ devotioni ſatisfacere multa miniſtrando: tamen apud ſe de noſtra temperantia ædificantur, & alio tempore recipiunt nos hilarius, quo minus ſumus eis oneroſi, & ubi modo paucos receptores habemus, ibi nunc plurimos haberemus, cum intelligerent quod nos pauperes paſcere commode valerent. Gradus tertius. Tertius abſtinentiæ gradus eſt, poſſe ſine difficultate abſtinere ab habitis delectabilibus: vel tantum inde ſumere puram neceſſitatem: & hoc non amore delectationis, ſed recreationis. Et quamvis quo ad paupertatem major virtus ſit, non habere quod cupias: tamen quoad fortitudinem abſtinentiæ majus eſt, poſſe appetitum retrahere ab uſu & delectatione præſentis voluptatis, quam abſentia non deſiderare. Securius autem eſt

fuge-

Digitized by Google

fugere delectationes carnales: quia ſæpe victi ſunt in certamine qui nimis voluerunt eſſe ſecuri. Et qui ex præſumptione victoriam ſibi ſpoponderant, victi & confuſi didicerunt quod ſtultum eſt ſe committere periculis præliorum, ubi poſſunt opportune vitari. Facilius in littore non ſubmergeris, quam in gurgite aquarum.

Caput L.

Quod virtus tenet medium vitiorum.

Sciendum tamen eſt, quod virtus tenet medium vitiorum, & in utroque latere, tam a dextris, quam a ſiniſtris, vitiis eſt obſeſſa: ita ut ſi B modice a diſcretionis tramite deviaverit, jam virtus non ſit. Verbi gratia: Parſimonia, vel abſtinentia ſi metas ſuas excedit in ſuperfluitate alimenti, declinat in vitium gulæ. Si nimis modicum admittat de neceſſario alimento, vitium indiſcretionis incurrit, per quam vires corporis deſtruat, vigorem mentis extinguat, naturam debilitet, & bona quæ promereri potuit, negligat, & vitam citius perimat, vel ſenſum perdat: vel ſi vires recuperare debeat, tanta poſtmodum ſtudeat cura corpus ſuum reficere commodis & fomentis, quanta prius indiſcrete eadem ſubtraxerat ei. Similiter contemptus divitiarum ſi ultra quam juſtum eſt, con- C greget temporalem ſubſtantiam, in avaritiæ vitium cadet. Si nihil temporale velit ad uſum admittere, ex tali indiſcretione necabit naturam fame, frigore, & ægritudine. Patientia ſi nimis declinat impatientiæ vitium, incidit in torporem, ut zelum juſtitiæ perdat, & diſſimulet tam in ſe, quam in aliis vitia creſcere, quæ deberet perſequi & ulciſci. Humilitas dum in ſe nimis timet extolli ex indiſcreta abiectione ſui, perdit confidentiam ſalutis, vel profectus ſpiritualis. Charitas proximi ſi indiſcrete teneatur, facit proximo favere, vel cooperari in detrimentum ſalutis propriæ vel illius: ut qui periurat amore proximi, & aliis multis modis. Caſtitatis amor aliquos A membra virilia ſibimet amputare fecit, & dum voluerunt tentationis ardorem temperare, ſe periculo propriæ interfectionis expoſuerunt. Agilitas boni operis quandoque ſic fugat pigritiam, ut quietem devotionis extinguat. Spiritualis lætitia ſic acediam, vel triſtitiam declinat, ut quandoque in diſſolutionem incidat & vanam lætitiam. Taciturnitas verba otioſa declinans, quandoque utilia & neceſſaria reticet in detrimentum proximi & ſui. Obedientia ſi indiſcreta ſit, ita fugit propriæ voluntatis vitium, ut obediat ſuperiori etiam ad peccatum: cum tamen obedire magis Deo oporteat, prohibenti omne peccatum. Et ſic de aliis virtutibus ſentiendum.

Caput LI.

Quod vitia ſe eſſe virtutes mentiuntur.

Et quia virtus tam nobilis & venerabilis omnibus & præ omnibus eſt, quod etiam vitioſi eam ſuper omnia venerantur: ideo & vitia quandoque ſe virtutes eſſe mentiuntur, & velamen virtutis aſſumunt: ut aut ſecurius diſſimulentur, & non arguantur: aut etiam laudem virtutis aſſequantur. Unde videmus ea quandoque etiam a quibuſdam religioſis & ſtudioſe exerceri, & ex auctoritate quaſi pro virtute defendit: ita ut vera virtus eis in aliis quandoque diſpliceat, & eam pro vitio deſpiciant, & impugnent, & interpretentur eſſe vitium quod virtus pura eſt, & econtrario virtutem aſſerant quod eſt vere vitium, ſed virtutis colore velatum. Verbi gratia: Paupertas ſpiritus, id eſt, voluntaria pro Chriſto paupertas, magna & vera virtus eſt, quam multi religioſi profitentur: & tamen videmus plures ſub prætextu neceſſitatis, pietatis, & honeſtatis divitias deſiderare in pecunia, in prædiis, in ædificiis, & veſtitu & victu, & libris, & aliis quæ veræ divitiæ reputantur: ita ut ſatiari nequeant: quia etiam ſi quod cupiunt haberent, ſi quis plus offerret, acciperent plus uſque ad magnam

gnam, quantitatem, quia non dicerent ſufficit, nolumus plus habere. E contra parce vivere & paucis eſſe contentum, tenacitas & avaritia appellatur, quaſi non audeant uti his quæ habent. Silentium triſtitia appellatur, maturitas amaritudo, zelus juſtitiæ temerarium judicium dicitur. Quies devotionis, pigritia vocatur. Corporis caſtigatio, indiſcretio cenſetur. Simplicitas ſtultitia creditur. Timor Dei, litigioſa conſcientia æſtimatur. Fugere publicum, ſingularitas vocatur. Cavere ſcandalum, hypocriſis judicatur. Ecce quomodo virtus proſcribitur, & perverſe vitium interpretatur. E converſo autem plerumque diſſolutio, ſocialis jucunditas putatur. Curioſitas ædificiorum & librorum & aliorum, honeſtas habetur. Laxa conſcientia, libertas deputatur. Corpus delicate fovere, diſcretio reputatur. Garrulitas, affabilitas dicitur. Invidia fraterna, zelus juſtitiæ dicitur. Duritia & inclementia, rigor ordinis putatur. Avaritia acquirendi, proviſio fidelis nuncupatur. Aſtutia, prudentia nominatur. Elatio, auctoritatis oſtenſio monſtratur, zelus & contentio, ordinis defenſio appellatur. Jactantia de bonis, ædificatio proximi vult videri. Detractio, deteſtatio vitii alterius vult putari. Conformitas vitioſa, vult credi fuga ſingularitatis: torpor negligentiæ vult humilitas videri: & puſillanimitas, altiora ſe non quærere. Inquietudo evagandi & negotiandi, vult agilitas dici bene operandi. Prodigalitas, largitas vult videri. Et ſic de aliis. *Iſa. 5* Sciendum ita eſt, quod diſcretio ſpiritus medium virtutis iter elegit, non declinans ad dexteram, vel ad ſiniſtram, regia gradiens via, ne dicat bonum malum, vel malum bonum, ponendo lucem tenebras, & tenebras lucem, dividens diem virtutis a nocte vitiorum: ne Angelum ſatanæ pro Angelo lucis recipiat, verum a falſo diſtinguens, & quod bonum eſt tenens.

Caput LII.

De Caſtitate.

Caſtitas eſt ſobrietatis filia, & nutritur ab ea; ſicut e contrario luxuria nutritur a ventris ingluvie. Membra enim genitalia ſub ventre poſita, ex ejus redundantia in libidinem reſolvuntur. Sic etiam e converſo ventris exinanitio humorem luxuriæ areſacit: ſicut cum fons obturatur, rivulus ex eo profluens deficcatur. Unde pro generali regula ab omnibus ſpiritualibus hactenus obſervatum eſt: Qui caſtus eſſe deſiderat, ſtudeat ſobrietati: quia ſine ea non diu caſtitas eſt ſecura, & cum proficiente proficit, & cum decreſcente decreſcit: licet quidam ſine ea modo ſibimet aliud neſcio qua præſumptione promittant: Omnis laus in fine canitur. Nec credo tot & tantos virtutum inquiſitores, qui prædicta ſecuti ſunt regulam, in ſua æſtimatione deceptos. Unuſquiſque enim in ſua arte ſapiens eſt. Et ſtudioſi virtutum fiunt in earum exercitiis ſapientes. Studioſi vero deliciarum & divitiarum ſæcularium, efficiuntur in earum proviſione prudentes. Lucas: Filii ſæculi hujus prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt. Caſtitas eſt virtus origine cœleſtis. Hanc ipſi Angeli ſancti ab ipſo Domino omnium virtutum fontali principio primitus didicerunt, & indeclinabiliter ſervaverunt. Hanc ſummus & unus magiſter noſter, qui in cœlis Angelorum magiſter eſt Chriſtus Dominus noſter, de cœleſti ſchola ad terras, publice docendo attulit, & matrem ſuam glorioſam Virginem perfectam & primam poſt ſe hujus diſciplinæ magiſtram, in cathedra virginalis munditiæ ceteris mirandam & imitandam præfecit.

Vide S. Hier. in illud ad Tit. 1 oportet Epiſcop.

Sine ſobrietate nemo caſtus.

Luc. 6

Caſtitas virtus cœleſtis.

Caput LIII.

De quatuor utilitatibus caſtitatis.

Caſtitas quatuor facit in præſenti. Corpus mundificat: ſicut e contrario luxuria inquinat, ita ut ſi non

non eſſet alia merces caſtitatis, quam A præſens munditia, nec aliud luxuriæ ſupplicium niſi ejus fœditas, caſtitatis honeſtas eſſet amplectenda, & turpitudo luxuriæ horrenda. Item mentem liberam facit & expeditam: quia nec pro uxoris proviſione: nec pro filiorum educatione ſolicitum reddit: nec affectus dilectionis ad conjugem & ad filios ligat: nec ſpiritus zelotypiæ caſtum exagitat: nec ſolicitus eſt quomodo uxori placeat, vel qualiter heredes divites faciat: nec quærit generos vel nurus, nec eſt ſervus affinium ſuorum, ſoli ſibi vivens, & pro ſe ſolo ſolicitus eſt, in ſeipſo quieſcens. Multa ſunt de quibus oportet conjugio ligatos eſſe ſolicitos, ita quod illa carnis delectatio, nullo modo eſt eis tam jucunda, quam anxietas variarum curarum quas patiuntur onerosa: quas Apoſtolus tribulationem carnis appellat. Unde idem Apoſtolus ad Corinthios: Volo vos ſint ſolicitudine eſſe, &c. Item conſcientiam lætificat: quia gratum Deo præſtat obſequium, qui carnis dulcedinem reſpuit, quam mundus pro magno concupiſcit. Lætificat autem, quia Deo placet, Deum placat, & Deo proximare facit & Dei offenſam cavet in delectatione carnali, & præmium cœleſte meretur, & Deum auctorem munditiæ per caſtitatem imitando ſequitur: cum ſit gloria magna ſequi Dominum, qui nos præceſſit in munditia caſtitatis, virgo Virginis filius, virginum ſponſus. Item tam hominibus quam Angelis amabilem facit & ſpectabilem. Hominibus, quia tam boni quam mali venerantur eam: Angelis, quia cum naturaliter omne animal diligat ſimile ſibi, etiam Angeli caſti, homines caſtos familiarius diligunt.

1 Cor. 7

Caput LIV.

De his quæ valent ad acquiſitionem caſtitatis.

AD caſtitatis autem acquiſitionem, & profectum & obſervationem, valent ea quæ ſupra poſita ſunt de remediis luxuriæ, ſcilicet alienatio & ſeparatio fœminarum a viris, & con- Lib. 1 c. 39 fortium contubernale caſtorum, quorum exemplo doceatur. Item deliciarum fuga, quæ nutriunt carnis illecebras. Item exteriorum ſenſuum cuſtodia, ut non videat, vel audiat, vel tangat unde tentetur. Item otii devitatio quod eſt janua omnium vitiorum, maxime carnalium. Item cuſtodia interiorum cogitationum & affectionum cordis, per quas coluber primo caput venenatum ingerit. Item orationis frequentia, qua obtinetur auxilium a Deo contra omnes impugnationes.

Caput LV.

De diviſione caſtitatis.

B PRofectus vel gradus caſtitatis pluribus modis diſtinguitur. Eſt enim caſtitas conjugalis, vidualis, & caſtitas virginalis. Eſt etiam caſtitas in actu, alia in affectu. Quidam ſunt caſti corpore, ſed non mente; & quidam caſti mente, licet corpore oporteat eo reddere debitum conjugale.

Caput LVI.

De gradibus caſtitatis prout Religioſis competit.

NUnc de gradibus caſtitatis ſicut Religioſis competit videamus. Gradus primus. C Primus gradus eſt continentia ab actu carnali, cum propoſito ſic manendi, & omnibus illicitis motibus conſenſum negandi. Actui carnali & motibus non conſentire. Iſte gradus cum adhuc vicinus eſt terrenæ voluptati propter novitatem converſionis, vapor tangit eum carnalis tentationis, quaſi fœtor Sodomæ ardentis. Ne igitur quaſi uxor Loth retroſpiciens pereat, feſtinet ad montem, & ſublimioris caſtitatis gradum laboret attingere ut ſalvetur, ne pereat in ſcelere civitatis, in peccato luxuriæ, quo plurimi perierunt. Primus iſte gradus eſt adhuc in labor pugnæ, & in incerto victoriæ, cum ſola voluntas cum adiutorio gratiæ pugnat contra quatuor hoſtes, ſcilicet carnis pruritum, & affectionis appetitum, mundi provocamenta ad libidinem, & dæmo- Gen. 19 Luc. 17

Digitized by Google

num ſuggeſtionem, & ita ſunt quatuor contra duos. Confidat tamen voluntas bona, & inhæreat fideliter ei qui dicit: In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum, qui etiam diabolum fortius alligavit, & ſpolia diripuit, & cito inimicos ejus convertet ad pacem, & ſubiicet exactores ſuos, ſcilicet carnis, & libidinoſum pruritum, & affectionis illecebroſum appetitum. Secundus gradus eſt, cum per macerationem carnis, & per alia ſpiritualia ſtudia affectus mundatur, & caro ita ſpiritui ſubiugatur, ut rarius & minus tentetur: ut quamvis adhuc non plene careat concupiſcentiarum ſtimulis, quaſi ſpinarum aculeis, Jebuſæus adhuc intra terminos habitationis ejus latet, tamen ita depreſſus ſit & imminutus, ut etiam facili labore ſedetur ejus commotio: & imperando magis quam reluctando inſurgentem compeſcat, niſi forte ex propria negligentia, vel deſidia vires reſumere, & gravius impugnare permittatur: ſicut filiis Iſrael Dominus minatur, quando ex negligentia propria, hoſtes qui ſibi a Domino ſunt ſubiecti, noluerunt delere: ideo Dominus noluit eos a facie eorum delere, ut per quæ peccaverant, per hæc & punirentur: unde poſtea ſæpius ab eis graviter tribulati ſunt & ſubiugati. Si hoſtibus vitiorum fideliter reſiſteremus, quando nos impugnare incipiunt: non ſolum non vinceremur ab ipſis ulla vice: ſed etiam ita debilitarentur, quod poſtea rarius auderent nos impetere, & ſi impeterent, facile vincerentur, donec penitus delerentur, quod vix auderent reſurgere, ſed tepide reluctando damus eis vires & auſum ſæpius & acrius nos deinceps impugnandi. Sciendum tamen, quod adverſarius quando fortiter vincitur, aliquando diu expectat, quod de eodem vitio non impugnat, donec interim diſſueſcat homo pugnare: & tunc iterum ſubito improviſus irruit, ut improvidos tanto ſecurius proſternat, quanto ad repugnandum invenit imparatos. Exemplum de illo qui ſuper hoſtem irruit, quando jam arma depoſuit, & ſe ad quieſcendum compoſuit, & adiutores ſuos poſt prælium dimiſit: quia imminentis pugnæ ſuſpicionem non habuit. Machabæus: Sic hoſtes Judæ bellum conſtituerunt in die ſabbathi, populo in quiete & otio exiſtente, & ita plurimos occiderunt. Semper ergo ſimus parati hoſtibus viriliter reſiſtere: quia ipſi non quieſcunt nos impugnare, etiamſi videantur quieſcere; quia hoc ipſum ceſſare ab impugnatione, impugnare eſt: quia illud ceſſare non eorum clementiæ eſt, vel laſſitudinis: ſed aſtutiæ & fraudis. Unde Nehemiæ quarto dicitur: Neſciant hoſtes & ignorent, donec veniamus in medio eorum & interficiamus eos. Inimicus cum in corde tractaverit dolos, ſi ſubmiſerit vocem ſuam ceſſando a ſuggeſtione, ne credas ei: quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde ipſius. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus, &c. Tertius gradus caſtitatis eſt, ita domitas habere carnis concupiſcentias, quod vix rariſſime & tenuiſſime ſentiantur: & ex affectu talem induiſſe caſtitatis amorem, ut horreat & ita deteſtetur omnes carnales motus, quod quaſi nauſeam inde patiatur: nec poſſit audire tractari de operibus carnis, niſi cum horrore & execratione. Si quando vero pro utilitate aliorum, de matrimonialibus caſibus aliquid tractandum occurrit: ita quietos motus carnis ſuæ ſentiat, ac ſi de luto, vel lapidibus, aut ſimilibus tractaretur. Et cum per ſoporem ſomni humorum redundantia naturaliter ſe reſolvit, ita quiete & inſenſibiliter profluant, ut nec turpium phantaſiarum imaginationibus illudatur, nec ſenſu fœdæ delectationis titilletur. Iſta eſt perfecta caſtitatis deſcriptio, prout in hoc peccati corpore poteſt a raris & perfectiſſimis obtineri. Ut autem ſtabiliter in hoc gradu & continue perſeverent, puto ad hoc privilegium requiri ſingulare: eo quod ſupra naturalis poſſibilitatis metas eſſe videatur, in carne vivere, & carnis vitia non ſentire. Frigidi tamen ex natura, vel ex debilitate corporis, carnis motibus plerumque carere poſſunt: ut patet in ſenibus & infirmis,

Margin notes: *Joan.* 16, *Matt.* 12, *Luc.* 11 — Gradus ſecundus. Maceratione carnem ſpiritui ſubiugare. — *Judic.* 2, *Sup.* 11 — 1 *Mac.* 2 — 2 *Eſd.* 4 — *Prov.* 26 — Gradus tertius. Carnis illecebras vix ſentire, ſed prorſus execrari. — Caſtitas perfecta.

Digitized by Google

mis, qui carnis motibus plerumque carent; quia ex debilitate corporis & defectu naturæ multum frigidi ſunt. Sed mentis caſtitas cum prædicta carnis puritate, ex ſola virtute cum Dei gratia poſſidetur. Unde & Propheta hoc quaſi prodigium miratur cum di- A
Pſal. 44 cit: Venite & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram, auferens bella tentationum carnalium uſque ad fines terræ, id eſt, ad terminos motus. Sequitur ergo: Vacate & videte quoniam ego ſum Deus, exaltabor in gentibus, &c. Vacatio notat quietem, viſio intentionem: quia bellis vitiorum ſopitis, & hoſtibus ſubjugatis, mens jam valet in ſe quieſcere, & Deo intendere, & intelligere: quoniam ipſe eſt Deus, qui B tam potenter potuit, & tam pie voluit impetus tentationum & vitiorum opprimere, & pacem quam per ſcripturas ſæpe promittit hominibus bonæ voluntatis, donare. Leviticus;
Lev. 26 Dabo pacem in finibus veſtris: & dormietis, & non erit qui exterreat, auferam malas beſtias, &c. Qui Deo vult intendere, neceſſe habet vacare,
Thren. 3 & ſe ſuper ſe levare. Threni: Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei, &c. Sedebit ſolitarius & tacebit: quia levabit ſe ſuper ſe.
Pſal. 54 Pſalmus; Elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. Expectabam eum qui ſalvum me fecit, &c. Vacandum eſt a concupiſcentiis & a perturbationibus, & ab occupationibus mundanis. C Iſta tria maxime impediunt vocationem ſpiritualem, qui autem nihil concupiſcit in mundo pro ſe, vel pro charis ſuis, jam non habet unde turbetur; quia nihil timet amittere commodi, honoris vel rerum. Et ſi eximat ſe a factis alienis, ut nec curioſe diſcutiat, nec temere judicet ea, nec occupetur cogitando ea & tractando, poteſt ſe tanto liberius ad interiora transferre intuendo, quanto ab exterioribus eſt magis expeditus. Nam qui ſuperioribus vult intendere, debet ab inferioribus liber eſſe. Avis ſi habet pennas ligatas, vel infectas, vel præciſas, non poteſt ſe in altum volando ſublevare. In ſpiritualibus illa ſunt ſuperiora quæ interiora, quoad experientias ſpirituales.

Caput LVII.

Incipit proceſſus ſeptimus.

Et quia de voluntatis profectu ſupra tractatum eſt, qui conſiſtit in ordinata affectuum diſpoſitione, in qua attenditur activæ vitæ perfectio: conſequenter ad contemplativæ vitæ profectum appropinquare conſiderationis paſſibus ſtudeamus: eo quod volentibus in ſpiritu proficere, iſtud non inutile videatur.

Caput LVIII.

De profectu vitæ contemplativæ.

In contemplationis profectu primus ſtatus vitæ religioſæ, ſcilicet proceſſus ſapientiæ conſiſtit, habens intelligentiæ lumen, & ſuavitatis internæ ſaporem. Unde ſapientia, id eſt, ſapida ſcientia. Dictum eſt autem ſupra, quod profectus ſive perfectio ſpiritualis vitæ, in tribus principaliter conſiſtit: in rationis illuminatione, in voluntatis rectitudine, in memoriæ jugi circa Deum occupatione. Memoria ut in Deum intendere jugiter aſſueſcat, eique inhæreat, quinque vias terere & frequentare addiſcat, quæ ſunt: lectio, collatio, meditatio de Deo, oratio, & contemplatio. Lectio & collatio bonæ ſunt quaſi ſemina & materia meditationis. Unde qualia vis tibi meditanti, vel oranti occurrere in cogitatione, talibus colloquiis, lectionibus, aut negotiis prius occupare ſtude memoriam; quia qualis liquor vaſi infunditur, taliter redolebit: & quales herbas in horto cordis tui plantaveris, talia ſemina germinabunt. Collatio ſpiritualis inſtruit intellectum, affectum inflammat, memoriam bonæ & ſanctæ cogitationis prole fœcundat. Sicut econverſo otioſa fabulatio tempus perdit infructuoſe, affectum infrigidat, inutiles cogitationes cordis inſerit, conſcientiam rodit, profectum ſpiritualem impedit, pœnam meretur. Lectio talis frequentetur, de qua poſtea non ſit inutile in oratione cogitare, quæ illuminet ad Dei notitiam, accen-

Lib. 1 c. 4 & ſeq.

Memoria quinque modis Deo inhærere docetur.

accendat ad ejus amorem, mores bonos inſtruat, animet ad tolerandum adverſa, mundi contemptum ingerat, deſiderium patriæ cæleſtis inſerat, doceat diſcernere inter vitia & virtutes, & vincere tentationes, & alia utilia ad ſalutem. Lectionem ſæpe interrumpat oratio, ſicut & alias actiones: ut ſæpe mens ad Deum elevetur, a quo omne bonum fluere neceſſe eſt.

Hier. ep. 18 ad Marcell. tom. 2

Caput LIX.

De intentione.

INtentio noſtra aliquando movetur pro Deo, aliquando ad Deum, aliquando in Deum. Pro Deo movetur in actione, quam pro ipſo ſpecialiter facimus, licet de ipſo interim non cogitemus. Ad Deum movetur in lectione, & aliqua meditatione, quando de Deo eſt quod tunc mente verſamus, & quodammodo circa Deum: licet in ipſum quaſi ad ſecundam perſonam mentis intuitum non dirigamus. In Deum movetur in oratione, quando mens ipſum cogitat, & ipſum amplectitur, eique affectu devotionis adhæret. Quid autem horum utilius ſit ſimpliciter, eſt ſciendum quod illud quod magis unit hominem cum Deo, ſcilicet oratio, cum tota beatitudo hominis ſit in Deum transformari. Alia tamen, quo ad quid quandoque utiliora ſunt: ut cum propter obedientiam, vel charitatem proximi intermittitur oratio; & operibus pietatis inſiſtitur, vel cum diſcitur in quo magis ad beneplacitum Deo ſerviatur.

Caput LX.

De tribus modis orandi.

Primus orandi modus vocalis.

ORandi tres ſunt modi. Unus vocalis, per verba compoſita & uſitata: ſicut cum Pſalmos, Hymnos, Collectas, & alias Orationes, vel Laudes compoſitas, ad excitandam devotionem, vel ſolvendum debitum recitamus. Triplex autem eſt attentio. Una ſuperficialis tantum: ut ſcilicet attendat quid dicat, quem

A Pſalmum interim dicat, vel quam Antiphonam, vel orationem. Fructus attentionis hujus eſt, quod non cogitur repetere cum ſciat ſe dixiſſe. Pro labore etiam corporis, quem bona intentione Deo orando obtulit, quo ſe cogit ſervire Deo, mercedem qualemcumque merito expectabit. Alia attentio eſt litteralis, qua homo ſenſum litteralem tantummodo attendit, quid exterius verba ſonent. Hæc dat fructum, cum aliquid ſonat in ſuperficie devotum, ut ibi: Miſerere mei Deus, &c. & in ſimilibus locis, ubi etiam ab illitteratis ſi tantum verba intelligerent, aliqua devotio caperetur. Sed illis verbis pertranſitis, ubi intellectus mutatur verborum, & devo-

B tio refrigeſcit. Qualis enim devotio haberetur ex litterali ſenſu in iſtis verbis: Qui emittis fontes in convallibus, &c. quæ tamen omnia ibi ſcripta ſunt juxta ſenſum ſpiritualem. Tertia attentio eſt intellectualis, quando ex verbis pſalmodiæ quæritur ſenſus ſpiritualis: ut cum hiſtoria exitus filiorum Iſrael ex Ægypto, & plagarum Ægypti refertur ad ſpiritualem noſtram ereptionem de peccato, vel ſæculo, vel ad peccatorum ſubmerſionem in fletibus compunctionis, & dæmonum cruciatus, & multa alia. In tali attentione eſt maximus fructus, quia & erudit animam per ſpiritualem intelligentiam, & afficit eam per devotionis affectum; & iſte

Pſal. 103

C præcipuus eſt orationis fructus. Secundus modus orandi eſt ſæpe efficacior per verba proprio affectu formata; ut cum Deo familiariter confabulatur verbis ſuis, vel etiam utitur verbis alterius affectui ſuo conſonantibus, quaſi coram Deo præſente cor ſuum effundens, vel neceſſitates ſuas conquerens, vel peccata confitens, & miſericordiam poſtulans; gratiam petens, & auxilium implorans contra tentationum pericula & tribulationum gravamina, vel quaſcumque ſuas, vel ſuorum neceſſitates. Hic modus orandi magis requirit opportunitatem ſolitudinis, vel ſilentii circa ſe, & otii & quietis, quo plenius & ſecurius ſe in Deum effundat affectus. Major etiam in eo labor eſt capiti & corpori; ideo non poteſt ita frequens eſſe, vel du-

Secundus orandi modus, per verba affectu proprio formata.

Digitized by Google

durabilis, ſicut prior in prima & ſecunda attentionis ſpecie, maxime debilibus corpore: & aliqui indiſcrete eam frequentantes deſtructi ſunt. Unde tales ſæpe & breviter ſic orent & leviter, ut ex frequentia a Dei familiaritate non elongentur, & ex brevitate & levitate non deſtruantur.

Caput LXI.

De diverſis affectibus, & imaginationibus diverſarum perſonarum in orante, & in eo quem orat.

SEcundum autem diverſas cauſas, hic modus diverſarum perſonarum format affectus, & voces in orante, & diverſarum perſonarum imaginationes in eo quem orat. Aliquando enim homo perſonam rei aſſumit, coram Deo judice aſtans cum tremore, & dicens Deo: Noli me condemnare. Item: Non intres in judicium cum ſervo tuo, & his ſimilia. Hoc oramus cum dicimus: Libera nos a malo, ſcilicet æternæ damnationis. Aliquando quaſi obſeſſus ab hoſtibus tentationum, tribulationum, & non valens per ſe effugere, inſuper timens ſe offendiſſe Deum, & per peccata ſua meruiſſe ut tradatur hoſtibus, invocat auxilium, dicens: Ne memineris iniquitatum noſtrarum, &c. Item: Ne proiicias me a facie tua, &c. Præter finalem damnationem nulla Dei ira gravior, quam non defendere a peccato. Hanc maxime meretur ſuperbia & ingratitudo & incuria, ut homo profundius cadere permittatur. Hoc eſt contra quod oramus: Et ne nos inducas in tentationem peccati. Inducere Deus dicitur, cum non cuſtodit ne inducamur: ſicut indurare dicitur cor peccatoris, cum per gratiam non emollit internæ unctionis. Hoc maxime in pugna tentationis & tribulationis onere timendum eſt, ne ſuo pondere nos opprimat, & in peccatum deiiciat. Alioquin optanda eſſet tribulatio non horrenda: quia animam purgatiorem redderet, & majoris eſſet meriti viriliter toleranti. Aliquando quaſi ſervus qui gratiam Domini perdidit peccando, ſupplicat ſibi peccata ſua & negligentias ſuas ignoſci, quas commiſit, omittendo debita, & perpetrando illicita, vel ea quæ debuit negligentius, & imperius perſolvendo, dicens, Secundum multitudinem miſerationum tuarum Domine dele iniquitatem meam. Item: Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo multum eſt enim, &c. Hoc petimus, dicendo: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: quia ea benignitate debemus dimittere in nos quomodolibet peccantibus, qua deſideramus nobis dimitti quod peccamus. Aliquando quaſi mendicus & pauper coram divite patrefamilias procumbens, & inopiam ſuam oſtendens, flagitat panem gratiæ amplioris, quo confortetur, quo conſoletur, & ſuſtentetur ad reſiſtendum malis. Triplici autem pane indigemus, quem nos inſtanter ab amico commodari poſcere debemus: hoc eſt, cœleſti, ſpirituali, & terreſtri. Cœleſtis, eſt corpus Chriſti. Joannes: Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Spiritualis eſt, verbum Dei, & gratia interna mentem ab interiori inedia virtutum, & donorum alimento reficiens. Pſalmus: Panis cor hominis confirmat. Terreſtris, eſt victus & alimentum quo corpus hic ſuſtentari neceſſe habet: quia eſuriem & ſitim aliter temperare non poteſt. Hunc poſcimus, dicendo: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, ſine quo nullo die ſubſiſtere valemus: omni enim hora Dei gratia indigemus; & ideo ſemper eam poſtulare jubemur ad omnia aggredienda. Aliquando quaſi filius patri per omnia parere, & placare affectans, patrem devotiſſime orat, ut eum a voluntatis ſuæ beneplacito in nullo diſcrepare patiatur, in actibus, & voluntatibus, & moribus ad omnia & in omnibus eum ſibi ita conformem faciens, ut nihil in eo paternos oculos offendat, hoc ſolum ſibi reputans ſolamen, & ſuper omnia deſiderans, ut ipſe cœleſtis Pater tantum ſuam in eo voluntatem perficiat: ſive exercendo in adverſis, ſive conſolando in proſperis, ſive deprimendo, vel quocumque modo ſibi magis placet. Vere

Marginalia: A; B; C; *Job* 10; *Pſal.* 142; *Mat.* 6; Orationis Dominicæ brevis & dilucida explicatio.; *Pſal.* 78; *Pſal.* 50; Ira Dei gravior.; *Pſal.* 50; *Pſal.* 24; Triplici pane indigemus omnes.; *Joan.* 5; *Pſal.* 103

Digitized by Google

re filialis & fidelis affectus eſt, nulla A quæ ſua ſunt, quærere, non commoda, non honores, non conſolationes: ſed ſolummodo placitum pii Patris. Magnum eſt hoc a Deo petere, & magnum obtinere, ut tales nos in hoc peccati corpore faciat, ut illi ſummæ veritati placeamus, & ab ejus directionis regula non deviemus. Nihil melius, nihil utilius in mundo poſſet nobis conferre etiam ſummus Pater, quam tales nos facere ut ei

Pſal. 142 per omnia placeamus. Unde Pſalm. Ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, &c. Hoc petimus cum dicimus; Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra: ut ſicut illi ſuperni cives ad voluntatem tuam ſunt diſpoſiti, ita & nos hic pro modulo noſtro ad voluntatis tuæ beneplacitum diſponamur. Aliquando anima quaſi ſponſa Dei in ipſo unico dilecto quieſcere deſiderans, & ejus frui ſolum amplexibus ardenter ſitiens, pro cujus amore omnia ei inferiora viluerunt, quia ſitim ſuam aliter temperari non ſperat, niſi tota illic tranſeat ubi cum facie ad faciem irrepercuſſa videat acie, flagitando precatur hoc citius adimpleri, cu-

Phil. 1 piens cum beato Apoſtolo diſſolvi & eſſe cum Chriſto: quia multo melius eſt tam jucunditate fruitionis Dei, quam ſecuritate evaſionis mali: & & quia magis eſſet ad placitum illi ſummæ veritati, quam poſſit in hoc corpore quantumcumque proficiens

1 Cor. 5 fieri: quia dum ſumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino, & in

Jac. 3 *1 Joan.* 1 multis offendimus omnes: ita ut ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Cum enim peccatum dicatur averſio a ſummo bono, & ad bonum inferius converſio: in quantum inde avertimur, in tantum peccato non caremus: & qui magis avertitur, magis peccat: & qui minus, minus. Nihil autem inde averti, non eſt peregrinantium, ſed pervenientium: quia etſi voluntatis intentio utcumque ei adhæret, affectus tamen ſæpius hinc inde diſtrahitur, memoria multis aliis occupatur, & intelligentia cæcutiens ipſam veritatis lucem pure non intuetur. Ex his

fit, quod aliquando in inferioribus iſtis impellimur ut cadamus, niſi a Domino ſuſtentemur. Unde gemens *Pſal.* 41 dicit Propheta: Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam, &c. Hoc oramus, cum dicimus: Adveniat regnum tuum. Ac ſi dicamus: Pondere peccati & corpore prægravati non valemus ad illud citius volare. Adveniat igitur regnum tuum, & nos celeriter hinc aſſumas, ut ab iſta miſeria liberemur. Interim in nobis operare tibi regnum in juſtitia, & pace & gaudio Spiritus ſancti. Aliquando quaſi inebriatus ſpiritu, immemor ſuimet homo Deo deditus, & ei per amorem inhærens, ſuper omnia ipſius gloriam & honorem promoveri, B & ejus notitiam ad omnes dilatari deſiderans, tam pro ipſius quam pro aliorum ſalute rogat patrem, ut ſanctificationis ſuæ notitiam omnibus manifeſtet, infideles ad lumen ſuæ cognitionis vocando per fidem, & fideles ad gratiam ſuæ ſanctificationis convertendo per amorem, & rebelles per oſtenſionem ſuæ potentiæ utiliter contundendo: & quaſi non poſſit, vel nollit ſine aliis cœleſti gaudio frui, anhelat & ſatagit plures ſecum trahere orando, docendo, bono exemplo præcedendo, & quocumque alio modo honorem Dei, & proximorum ſalutem, & profectum ſpiritualem promovendo. Et hoc affectu videtur lo- *Rom.* 9 qui Apoſtolus ad Romanos: Triſtitia C eſt mihi magna, & dolor continuus cordi meo. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, &c. Moyſes quoque eodem af- *Exod.* 32 fectu videtur oraſſe, dicens: Aut dimitte populo tuo noxam hanc: aut ſi non vis, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti. Non quod Apoſtolus vellet a Chriſto ſeparari, vel Moyſes deleri; ſed quod affectum quem ad proximorum ſalutem habebant, evidentius exprimere non valebant: quaſi non reputantes ſibi eſſe plenum gaudium introduci ad epulas cœleſtes, illis quos diligebant, & pro quibus mori optabant, foris fame perituris. Hoc oramus, cum dicimus: Sanctificetur nomen tuum, ut nominis tui ſanctificatio nobis plenius innoteſcat, quo te perfectius agnoſcere & amare

&

Digitized by Google

& revereri poſſimus, & ſanctitatis tuæ ſimilitudinem induendo, tibi Patri ſicut veri filii conformemur: ut unus tecum ſpiritus efficiamur, in tuam transformati claritatem. Hanc orationis formam Chriſtus docuit, & his ſeptem petitionibus omnia petenda concluſit, & omnes orationum affectus comprehendit, ſicut patere poteſt diligenter intuenti. Dignitatis autem ordinem in petendis ſervavit, & ideo quæ ultima hic ponitur, illam ipſe primo ponit. Quid autem plus peti poteſt, niſi liberari a futuræ damnationis malo, cuſtodiri in diſcrimine præſentis tribulationis, peccata nobis ignoſci, gratiam augeri & infundi, ut ad voluntatem Dei vivamus, & regnum ejus conſequamur, & honorem nominis ejus videamus ad omnes pervenire, & ſanctitatem ejus ab omnibus cognoſci, & imitari, ſive ſingulatim, ſive commixtim. Quidquid oramus, ad aliquid, vel aliqua reſpicit: quia aliquando pro uno obtinendo ſingulariter oramus, aliquando duo vel plura ſimul petendo proponimus: & ſicut ſolent orantes coram principibus, ut petitio eorum ſit efficacior, modo commendare ipſorum clementiam quos rogant, modo proprias aggravare miſerias, ut ad miſericordiam citius flectantur: modo adverſarii accuſare fraudes & malitias, ut ſit in auxilio, hoſti in odio: ſic & nos in oratione facere debemus coram Domino, ſicut ſacræ Scripturæ eruditione docemur.

Oratione Dominica omnes noſtræ petitiones comprehenduntur

Caput LXII.

De gratiarum actione.

SUnt adhuc duæ ſpecies orationis, ſcilicet gratiarum actio, & vox laudis, large ſumpto nomine orationis, ſecundum quod oratio dicitur pia mentis in Deum intentio. Gratiarum actio, eſt omnia bona a Deo data * ſentire, & pro his eum laudare corde, voce, & opere. Gratias agimus, cum bona quæ accepimus, gratiæ Dei, non noſtris meritis adſcribimus. Laudare Deum, eſt Deum laudabilem intelligere, & ejus magnificentiam cum exultatione & admiratione extollere, vel pro eo quod in ſeipſo eſt, vel pro his quæ facit. Gratias Deo agimus, cum de bono quod nobis ab ipſo profluit, ejus bonitatem commendamus. Ad gratiarum actionem pertinet, beneficia quæ accepimus, diligenter recolere, ſubtiliter intelligere, fideliter confiteri, ſtudioſe ſervare, benefactorem diligere, & ejus offenſam cavere, & gratiam acceptam non otioſe negligere, ſicut ille piger ſervus, qui abſcondit pecuniam domini ſui: ſed ad id ad quod datur eam exercere, & inde non inſoleſcere vel extolli. Ad gratiarum actionem accendit ſeptuplex conſideratio: triplex circa ipſum beneficium, duplex circa benefactorem, & duplex circa eum, cui præſtatur beneficium.

Gratiarum actio quid.

* *al.* ſcire.

Mat. 25

Caput LXIII.

De ſeptuplici conſideratione, quæ accendit ad gratiarum actionem.

BEneficium commendatur, ſi eſt nobile & pretioſum in ſe, ſi eſt utile accipienti, ſi eſt multiplex & ſæpius iteratum. In benefactore duo conſideranda ſunt: Nempe ſi ſit magnæ dignitatis: & ſi magno affectu dat beneficium. In illo cui præſtatur beneficium, duo ſimiliter conſideranda ſunt: ſi vilis eſt & contemptibilis, ſi indignus & immeritus: qui non meruit, ſed demeruit, ut tale beneficium reciperet a tali. Hæc omnia in divinis beneficiis excellentiſſime reperimus. Ipſe dator eſt ſummus omnium, & immenſæ dignitatis, a quo magnum eſt ſi dignetur etiam cogitare de nobis. Tanto etiam affectu, & benevolentia dat beneficia ſua homini, quod ſi etiam modica daret gratanter eſſent recipienda: charitas etiam enim ejus ſupereminet omni ſcientiæ, ita quod a nullo ſenſu poteſt æſtimari. Ipſa beneficia ejus, quibus in nobis operatur ſalutem, tam pretioſa ſunt, quod nullo pretio ſunt condigna. Quid enim poteſt condignum gratiæ Spiritus ſancti excogitari, quam dat fidelibus ſuis? vel corpori Chriſti & ſanguini; & glo-

Deus benefactor, & ejus grandis affectus conſiderandus.

Beneficia Dei ſtudioſe contemplanda.

Digitized by Google

gloriæ cœleſti, præter alia abſque A æſtimatione & numero, quæ ab eo percepimus? Quanta utilitas nobis, ex his donis proveniat, penſet qui valet: ut juſtificatio a peccato, gratia ſanctitatis, adoptio filiorum Dei, conſolatio interna, defenſio a periculis, conſortium Angelorum, & beatitudo corporis, & animæ ex viſionis Dei fruitione. Iſtæ & aliæ ſunt utilitates beneficiorum Dei. In his omnis felicitas conſiſtit. Quam ſæpe nobis iſta conferat attende. Quoties enim perdimus per peccatum gratiam, toties reddit nobis offerendo, ſi volumus recipere. Item quoties abutimur donis ejus, vel negligentes ſumus in ejus ſervitio, vel ingrati, vel elati de donis ejus, toties meremur B ea amittere, ſive ſint ſpiritualia, ſive temporalia, vel corporalia: & quoties non aufert cum demeremur, toties dat. Quibus autem tanta beneficia præſtet tantus Dominus, in promptu patet. Quid enim ſumus niſi pulvis & cinis, miſeri & inopes, repleti multis miſeriis, expoſiti omnibus periculis, & pene nihil a nobis, niſi labi continue poſſumus: & tamen cum iſta vilitate & miſeria Deo omnipotenti rebelles ſumus, & pro dilectione & beneficiis reddimus ei contumelias & contemptum, inobedientes, negligentes, ingrati & elati. Quanta eſt ergo pietas Dei, illis tanto affectu, & ſtudio ſic benefacere, qui beneficia ejus, nec agnoſcere, nec conſervare, nec regratiando C digne recipere ſtudent? Benefacere merenti, juſtum eſt. Benefacere nihil merenti, ſed tamen humiliter petenti, pium eſt. Benefacere nec promerenti, nec deſideranti, magis eſt pium. Piiſſimum autem, & non niſi divini cordis eſt, benefacere contemnenti, & adverſanti: & hoc vili, & ſervo proprio, & figmento ſuo. Gratiarum actio meretur bona accepta conſervari & augeri, & ad majorem profectum converti, & majorem fructum inde provenire. Verbi gratia: Qui dono ſapientiæ gratus fuerit, quod acceptum conſervatur in eo ne perdat, augetur ut plus & plus ſapiat, & ut major utilitas inde proveniat, tam in proprio merito, quam in aliorum ædificatione. E contra ingratitudo meretur amittere quæ habet, nec alia accipere, & quæ retinet infructuoſe tenere, & fraudari præmio, & majus ſupplicium mereri pro negligentia & contemptu. Cui enim plus donatum eſt, plus repetetur ab eo. Ex ſemetipſo poteſt quiſque perpendere, quam deteſtabile ſit vitium ingratitudo: cum hoc omnes odio habere ſoleant in aliis quibus benefecerunt, ſi nullas, vel parvas ab eis inde gratias acceperint, vel amorem. Et ideo non indignationis eſt, ſed clementiæ in Deo, quandoque negare petita ingratis: ne forte gravioris culpæ reatum incurrant, ſi pluribus beneficiis acceptis, plus fiant ingrati.

Quanta quibus Deus præſtet.

Luc. 4

Caput LXIV.

De Laudatione Dei.

Laudatio Dei digniſſimus eſt affectus: & naſcitur ex conſideratione divinæ bonitatis, & ex admiratione profunditatis ſapientiæ Dei, & ex ſtupore altitudinis divinæ potentiæ, & immenſitate majeſtatis: quæ de ipſo, vel per Catholicam doctrinam fidei intelligimus: vel per operum ejus veſtigia colligimus: vel per illuminationem inſpirationis internæ puro mentis intuitu contemplamur. Omnia quæ de Deo cogitari, vel dici ſecundum veritatem poſſunt, vel ſentiri, non niſi laus ipſius ſunt: eo quod nihil in Deo ſit, niſi ſumme laudabile & * amabile & venerandum: & quanto perfectius cognoſcitur, tanto verius laudatur, & ardentius amatur. Divinæ laudis ampliſſima eſt materia: quia tam ipſe Deus, quam omnia opera ejus docent eum ſuper omnia laudabilem eſſe. Laudare Deum, eſt eum laudabilem cognoſcere, & oſtendere. Unde Sancti, omnes creaturas non ſolum rationales, ſed irrationales, & inſenſibiles, ad Dei laudem invitant, quia omnia opera ejus oſtendunt eum laudabilem in ſe, & in omnibus agnoſcitur laudabilis ejus virtutis potentia: & provida ſapientia, & clemens miſericordia, benigna patientia, & tolerantia, juſta meritorum retributio, lar-

* al. admirabile.

larga remuneratio, & incomprehenſibilis ſuper omnia ejus dignitatis exaltatio.

Caput LXV.

De ſeptuplici materia laudis Dei.

Secundum iſta ſeptem, intelligimus ſeptuplicem Dei laudis materiam, cui omnia quæ laudem Dei ſonant, poſſunt includi. Sex enim ſunt principalia Dei opera, ad quæ omnia alia reducuntur. Septimum vero non eſt opus, ſed ipſe operans Deus, in ſe quieſcens, & ab omnibus operibus ſuis ſuperelevatus. Horum figura ſunt opera primorum ſex dierum, quibus Deus omnia fecit, & complevit quæ fecerat Deus in ſex diebus. Sed cum omnia feciſſet Deus in ſex diebus, & nihil in ſeptimo legatur addidiſſe quo facta perficeret, ſed potius ab omni opere ceſſaſſe & requieviſſe, quomodo ea perfecit ſi nihil addendo fecit? niſi quia per hoc nobis datur intelligi, quod omnis creatura de ſe imperfecta eſt, & ipſe Deus eſt omnium operum ſuorum perfectio: & in ipſum reflectitur omnis creatura a quo fluit ſicut in primam cauſam: ex quo omnia per cauſam formalem: per quem omnia per cauſam efficientem, in quo omnia per cauſam finalem: & hoc fit per glorificationem rationalis creaturæ, in qua clauduntur omnes aliæ creaturæ, cum propter rationalem creaturam omnia reliqua ſint creata, & ipſa ſit omnium capax per intellectum, & naturæ ſimilitudinem, & hoc maxime apparet in homine, cui ad ſerviendum omnia iſta viſibilia ſunt creata. Primum opus Dei poteſt dici creatio, in quo laudabilis apparet ejus mira virtutis potentia, quod tam multa, tam magna, tam varia, tam ſolida, tam nobilia virtute plena potuit ſic facile, ſic ſubito, ſic decenter, ex nihilo producere, & ſic naturaliter collocare: cum extra mundum nihil ſit, ſupra quod mundi moles quaſi ſuper baſim collocetur. Sapientia: Si virtutem & opera eorum, id eſt, viſibilium & factorum mirati ſunt, intelligant ab ipſis, quoniam qui hæc conſtituit, fortior eſt illis. Secundum opus Dei eſt univerſorum gubernatio, in quo evidenter apparet laudabilis ſapientia providentiæ Dei: quia nihil omnium quæ ſunt, a maximo uſque ad minimum latet ejus ſcientiam, ſed omnium novit proprietates, virtutes, operationes, & ſingulorum multiplices rationes naturales & cauſales, quare ſingula ſint ſicut ſunt, & non aliter. Et hæc omnia præordinavit ſic, ut quaſi naturaliter, vel cauſaliter videantur fieri: tamen ita librata ſunt in ejus providentia, ut numquam excedant diſpoſitionis ejus limites, & omnia bonis cedunt in bonum per ejus providentiam, & malis in malum per ejus æquitatis juſtitiam. Et licet in his & in aliis ſpecialiter dicantur laudabilis videri ejus potentia & providentia, vel alia in Deo laudabilia: tamen in ſingulis ejus operibus omnia ſimul intelliguntur, ſed cauſa brevitatis tranſeo. Tertium opus Dei eſt humani generis redemptio: in quo ſpecialiter apparet laudabilis clementiæ ejus miſericordia, qua noſtræ miſeriæ compatiens decrevit noſtram naturam aſſumere, & debitum ſatisfactionis noſtræ pro peccato noſtro moriens exolvere: & ſic nos de mortis debito eripere, & in priſtinam reſtituere dignitatem. Quid clementius, quid miſericordius cogitari poſſit, quam ſummum Dominum pro vili ſervo fieri minimum, innocentem pro reo liberando ſe morti tradere, pro inimicis glorificandis inglorium fieri, & ab ipſis pro quibus patitur, ſe occidi permittere! Quartum opus Dei, eſt opus iuſtificationis noſtræ: in quo laudabilis apparet eius patientiæ ſuſtinentia, qua peccatores non ſolum patienter tolerat, ſed & benigne a peccato iuſtificat, & a peccato defendit, & gratiam merendi donat, & occaſiones merendi providet, & Sacramenta quaſi gratiæ vaſa inſtituit, ut per ea infundatur gratia iuſtificationis a peccato, & Spiritum ſanctum dat fidelibus ad compunctionem & conſolationem, & ad varias virtutes, & gratiarum operationes, & faciens de inimicis amicos Dei, & filios & heredes, liberum, arbitrium

Per ſex opera Dei mirifice docet Deum ſemper laudandum. Primum opus. Creatio omnium.

Sap. 13

Secundum gubernatio conditorum.

Tertium redemptio generis humani.

Quartum juſtificatio noſtra.

trium ad bonum promovens, nec tamen libertatem auferens: involuntarios faciens voluntarios, non cogendo, ſed inſpirando & occaſiones procurando. Quintum opus Dei, & juſta meritorum retributio, quoad reprobos: in qua laudatur ejus munditia, qua deteſtatur omne vitium & peccatum, & omne bonum diligit, & congaudet quaſi ſibi concedenti. Laudabilis eſt ejus juſtitia, qua malum impunitum non patitur, & ſecundum meritum ſuum locat in peccato perſeverantem: & quo fructu ſe ſpoliavit peccator, privat eum, & fructum operum ſuorum facit eum in tormentis guſtare. Et laudatur ejus ſapientia qua ſcit etiam de malis eligere bona: & cogere ſibi ſervire in pœna, qui nolebant ei ſubeſſe in culpa. Et ordinat omnia malis cedere in pœnam, quæ hic converterunt ad peccatum, ut corpus, intellectum, tempus præſens: & alia quæ data ipſi fuerant, vel oblata ad occaſionem merendi & gloriæ augmentum, quæ ipſi converterunt ad peccandi inſtrumentum: ſed juſtitia Dei convertit ad cumulum pœnæ. Corpus per quod hic peccaverunt, illic in pœna recipient, & per hoc plus cruciabuntur. Intellectum ad temporalia converterunt: & per hunc inexcuſabilius accuſabuntur. Tempus quod ad ſerviendum Deo acceperant, in peccato conſumpſerunt: & ideo ſine fine punientur, ſicut hic finem non poſuerunt in peccato: ut qui peccant in ſuo æterno hic, puniantur in æterno Dei illic: & qui in Deum infinitum ſemper peccaverunt, in infinitum quoad durationem pœnarum crucientur. Laudatur & bonitas Dei, qui hanc malorum pœnam ordinat ad beatorum lætitiam, qui talia per Dei gratiam evaſerunt. Ita autem ordinatur per Dei juſtitiam reproborum damnatio, ſicut per ejus bonitatem beatorum ſalvatio. Sextum opus Dei eſt gloria beatorum: in qua laudatur ejus larga, & mirifica remuneratio, qua pro parvo & brevi merito æternam, & ineffabilem Sanctis dat in cœlo gloriam, & lætitiam, & felicitatem, & omnia eis ordinat in bonum, tam bona, quam mala, & propria & aliena, & non ſolum mala pœnæ, ſed etiam mala culpæ: ut de bonis propriis glorientur, & de alienis congaudendo delectentur. De malis propriis gaudent quæ evaſerunt: de alienis quod ſimilia non inciderunt. Gaudent de propria felicitate quæ eſt multiplex. Gaudent de omnium electorum gloria, tam multipliciter, quam multiplex eſt omnium gloria ſimul tam in numero, quam in magnitudine: & de quolibet ſicut de ſe gaudent: qui tantum diligunt illum habere quæ habet, quod nollent ea habere, ut alter careret eis. Sed de gloria Dei tanto plus ſuper omnem & ſuam, & Sanctorum gloriam gaudent, quanto plus Deum diligunt ſupra ſeipſos, & ſupra omnes alios, & maxime cum gloria Dei infinita ſit: & ideo ſupra omnem menſuram debet eſſe gaudium de gloria ejus, licet creatura non valeat infinite diligere & gaudere, & adhuc gaudet quiſque ſe diligi ab omnibus, ſicut diligunt ſeipſos. Inſuper gaudet ſe diligi a Deo plus ineffabiliter quam a ſeipſo. Et omnium gaudia ſibi gaudent eſſe communia, & ad plene partipandum expoſita: & hauriunt de omnibus quantum capiunt & capere poſſunt ſicut proprium. Ibi erit gloria ſpirituum & corporum. Ibi videbitur Deus ſecundum divinitatem facie ad faciem, & ſecundum humanitatem glorioſam in quam deſiderant etiam Angeli proſpicere. Sicut etiam certi ſunt electi ſe gloriam illam habere: ita certi ſunt quod numquam poſſunt eam amittere. Ibi eſt ſatietas ſine faſtidio, & deſiderium deſiderati plena adeptione. Ibi plena & pura laus reſonat de omni corde laudantium Deum, pro tam magnifica bonitate ejus, quæ eos ab æterno ad hanc gloriam prædeſtinavit. Poſſet qui vellet iſta ſex opera Dei, in quibus eſt omnium operum ejus conſummatio referre ad primorum ſex dierum ſignificationem: ut opus creationis aſſignetur primæ diei, in qua poſt omnium materialium creationem facta eſt lux, diſtinguens noctem & diem: quia ſpiritualis creatura a corporea eſt diſtincta luce intelligentiæ rationalis. Opus gubernationis ſignifica-

Quintum reproborum punitio.

Sextum glorificatio beatorum.

Elegans collatio præcedentium cum operibus ſex dierum.

ficatur per opus ſecundæ diei: in qua aquæ ſuperiores interpoſitione firmamenti diſtinguuntur ab inferioribus: quia cœleſtia quantum ſitu diſtant a terrenis, tantum & qualitate, & tanto nobiliori modo divinas influentias recipiunt, quibus juxta modum ſibi congruum ordinantur. Opus redemptionis ſignificatur opere tertiæ diei, in qua aquis inferioribus ſegregatis a terra, terra apparuit arida, & fructifera: quia peccatis totum genus humanum occupantibus ſemotis ab Eccleſia, & apud infideles remanentibus, Eccleſia diverſis gratiarum germinibus fœcundatur. Opus juſtificationis ſignificatur opere quartæ diei, in qua luminaria cœli facta ſunt: quia per ſolem charitatis, & lunam fidei, & ſtellas aliarum virtutum, corda fidelium illuminantur, & vitam, & ordinem, & meritorum vigorem quaſi per lucem & calorem ſiderum conſequuntur. Opus judicationis & condemnationis reproborum ſignificatur opere quintæ diei, in qua ex aquis natantia & volatilia facta ſunt: quia ex eodem genere hominum alii elevantur ſurſum ad cœleſtia per gratiam, alii relinquuntur in reatu damnationis, in qua nati ſunt per meritum culpæ originalis & actualis. Opus glorificationis ſignificatur per opus ſextæ diei, in qua homo ad imaginem Dei factus omnibus mundanis præficitur: quia per gloriam fit homo Deiformis, & illi unitur, ſicut membrum capiti, qui omnibus ſicut verus Dominus principatur Jeſus Chriſtus Dominus noſter. Septimum Dei non eſt opus, ſed operis Dei impletio per quietem in Deo: qua Deus quieſcit in ſe & nos in Deo. Unde Sabbathum appellatur, id eſt, requies: quia per quietem in Deo perficitur rationalis creatura, quæ eſt cauſa & forma omnis irrationabilis creaturæ: cum ad hoc ſemper omnis natura conetur, ut rationalem mentem doceat ſe, & Dominum ſuum agnoſcere, & ei ad hoc ſerviat, ut eum ad Domini ſui ſervitium ſemper admoneat, & ad laudandum eum accendat. Qui hoc Sabbathum quieſcendo non celebrat, pactum Dei cum homine violat, qui

Sabbathum.

A ſuper omnia vult hominem in ſe quieſcere: & ſibi per amorem tenaciter inhærere. Ipſe ſumma eſt ſuæ laudis materia, quem nulla operum ſuorum magnificentia valet docere laudabilem, ſicut eſt. Sicut opus mutum neſcit artificis ſui peritiam vocaliter enunciare: ſed tacendo innuit quam ſit laudabilis qui talia voluit & ſcivit, & potuit tam feliciter operari. Eccleſiaſticus: Major eſt omni laude. *Eccl. 43* Septem autem verbis uſitatioribus Eccleſia utitur ad laudem Dei, quaſi ſeptem jubileorum tubis myſticis: ſcilicet laudare, benedicere, magnificare, confiteri, honorificare, glorificare, & ſuperexaltare. Tertius orandi modus eſt mentalis, cum tacito ore B ſola mens ſua deſideria pandit Deo, & affectum cordis Deo effundit, & eum intus per amorem amplectitur, vel cum reverentia adorat: tanto ſe latius in Deum diffundens, quanto plura valet affectus comprehendere quam lingua exprimere, dicens cum Pſalmiſta: Domine ante te omne deſiderium meum; & gemitus meus a te non eſt abſconditus. De hac re dicit Dominus: Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Spiritus eſt Deus, & qui adorant eum in ſpiritu oportet adorare. Et hæc oratio videtur magis propria; cum Deus magis cor attendat quam verba oris. Sed verba ideo opponimus, ut cum mens pigra eſt ad ſe elevandum C in Deum per verba orationis ſuſtentata elevetur, ut memoria Deo inhæreat, intellectus ſurſum tendat, affectus per devotionem inflammatus guſtet quam ſuavis eſt Dominus, ex intentione ſacræ orationis afflatus: Deus enim qui creavit nos, ſcit quid nobis neceſſe ſit antequam petamus eum; & ideo non indiget, ut per orationem inſinuemus ei quid deſideremus. Item qui ad hoc fecit nos ut benefaceret nobis gratuito propter ſemetipſum, oratione noſtra non indiget flecti ad miſerandum, quod & ante diſpoſuerat facere: ſed ampliorem nobis in hoc profectum procurat, cum gratis nobis benefacit, ſicut ab æterno diſpoſuit: & tamen orationis noſtræ ſtudium ad multiplicem nobis utilitatem convertit: atque oratio non

Tertius orandi modus mentalis.

Pſal. 37

Joa. 4

Matt. 6

Oratio miſericordiæ Dei non eſt cauſa, ſed via.

Digitized by Google

eſt cauſa ejus beneficentiæ, ſed via: A
ut ſi non propter illam, tamen per
illam nobis miſereatur. Multiplex eſt
orationis utilitas, quibus etiam alias
bonas actiones ipſa excellit. Prima
quia facilius & citius per eam impe-
tramus quæ a Domino deſideramus:
ita ut quandoque citius brevi oratio-
ne aliquis obtineat, quod diutius je-
juniis, vel aliis laboribus, & piis o-
peribus vix obtineret, licet & alia
bona opera ad hoc aliquatenus ſuffra-
gentur. Unde in omni caſu, in omni
periculo, pro omni deſiderio deſide-
rato, ſemper inveniemus ſanctos prin-
cipaliter ad orationis ſubſidium refu-
giſſe, quaſi ibi promptius quod pete-
Mat. 21 bant conſecuturi. Matthæus: Omnia
quæcumque petieritis in oratione cre- B
dentes, accipietis. Quid enim non
poteſt oratio efficere?

Caput LXVI.

De effectibus orationis.

Exod. 32 ORatio iram Dei placat. Moyſes
orabat Dominum, & placatus
Matt. 18 eſt Dominus. Peccatorum veniam
impetrat, Matthæus; Omne debi-
Matt. 6 tum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me.
Item; Dimitte nobis debita noſtra,
Num. 11 &c. Tentationis impetum ſedat. Nu-
meri: Oravit Moyſes, & abſorptus eſt
ignis. Vitia cordis expellit. Pſal-
Pſal. 58 mus: Diſperge illos in virtute tua,
& deſtrue eos, &c. In periculo libe- C
Pſal. 49 rat. Pſalmus; Invoca me in die tri-
bulationis. A periculis defendit. Mat-
Matt. 24 thæus; Orate ne fiat fuga veſtra,
&c. De hoſtibus vindicat. Secundo
2 Par. 32 Paralipomenon: Oraverunt Ezechias,
Iſa. 37 & Iſaias adverſus Sennacherib. Dif-
Joſ. 6 ficultates complanat. Joſue: Vocife-
rante populo muri Jericho corrue-
runt. Familiaritatem Dei confert.
Pſal. 144 Pſalmus; Prope eſt Dominus omni-
Iſa. 58 bus invocantibus eum. Iſaias; Cla-
mabis, & dicet, Ecce adſum. Im-
Act. 2 petrat dona Spiritus ſancti. Act. Re-
pleti ſunt omnes Spiritu ſancto, Lu-
Luc. 11 cas: Pater dabit Spiritum bonum pe-
tentibus ſe. Item donum ſapientiæ,
Jac. 1 Jacobus: Si quis veſtrum indiget ſa-
pientia, &c. Item gratiam prædican-
Eph. 6 di. Ad Epheſios; Orantes pro me,
ut detur mihi ſermo in apertione oris
mei. Item revelationem ſecretorum.
Hieremiæ; Clama ad me, & annun- *Hier. 33*
ciabo tibi grandia, & firma. Item
poteſtatem quorumlibet miraculorum.
Elias oravit ut non plueret: item
pro puero ſuſcitando. Item tempora- *Jac. 5* *3 Reg. 17*
ralia ſubſidia confert. Pſalmus; Ocu- *Pſal. 144*
li omnium in te ſperant Domine.
Item ſublevationem quarumlibet ad-
verſitatum. Regum; Fames ſi oborta *3 Reg. 8*
fuerit, vel peſtilentia, &c. Item quo-
rumlibet utilium, vel neceſſariorum
donationem. Ad Romanos: Nam
quid oremus ſicut oportet, &c. Item *Rom. 8*
vitam æternam. Ad Romanos: Om- *Rom. 10*
nis qui invocaverit nomen Domini,
ſalvus erit. Et breviter, omnia con-
traria ſaluti reprimit, & neceſſaria
confert, & conſervat, & perficit.
Vult enim Deus non tantum orari
pro eo quod & ante dare diſpoſuit,
ſed vult ut plus orando mereamur
per fidem, qua credimus quod non
videmus: per ſpem, qua obtinere
confidimus petita; per charitatem,
qua exauditorem amplius amemus:
Juxta illud: Dilexi, quoniam exau- *Pſal. 114*
diet Dominus vocem orationis meæ.
Item per humilitatem, qua in ſup-
plicatione perſeveremus. Item per de-
ſiderium, quo bona adipiſci cupimus.
Oratio eſt quaſi ſpeculum: nam cla-
rius facit hominem agnoſcere defe- *Oratio*
ctus ſuos, vel profectus: quia conſci- *ſpeculum.*
entia lucidius ibi ſe ſibi repræſentat:
& vel ex profectus conſideratione in
fiduciam ſpei læta erigitur: vel ex de-
fectus conſideratione confunditur. O-
ratio quoque mentem a terrenis ma-
gis levat & elongat, quam ceteræ
actiones: quia cum illæ negotientur
cum Martha circa frequens miniſte-
rium in ſervitiis, iſta cum Maria pe- *Luc. 10*
dibus Domini inhærens, eum ſolum
ſibi propitium eſſe exorat.

Caput LXVII.

De præſentatione Dei in affectu orantis.

MUltis autem modis affectus o- *Quam va-*
rantis, Dei reſpectum ſibi re- *rie ſe Deus*
præſentari ſentit. Aliquando videtur *orantibus*
affectui dum orat, quaſi Deus nec au- *offerat.*
dire dignetur, nec attendere. Juxta
illud;

Pſal. 29 illud: Avertiſti faciem tuam a me, &c. Item Job: Ecce clamo ad te, & *Job 30* non exaudis me: ſto & non reſpicis me. Inde oritur aliquando tædium orandi, quaſi vana ſit oratio quam Deus non dignetur acceptare. Aliquando quaſi iratus apparet & implacabilis: & inde conſcientia confunditur, & timore perturbatur. *Ibid.* Job: Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi. Unde Jeremias propheta orat: *Hier. 17* Non ſis mihi tu formidini ſpes mea in die afflictionis. Et Pſalmus: *Pſal. 142* Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine. Iſaias: *Iſa. 63* Multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum continuerunt ſe ſuper me. Quanta ſit illa animæ tribulatio & mœror, ille novit qui propter hoc ab inſtantia ſupplicandi non deſiſtit. Non enim propterea a prece ceſſandum eſt, quia Deus non acceptat, ſed eo inſtantius orandum eſt; quia Deus probat per hoc orantis conſtantiam, expurgat humiliati conſcientiam, & remunerat afflicti patientiam. Bernardus: *Ber. Epiſt. ad fratres de monte Dei, paulo poſt med.* Obſecrationibus inſiſtendum eſt, ſed in omni humilitate & patientia: quia non afferunt fructum niſi in patientia. Quaſi enim cœlum deſuper ſentit æneum, dum nullam devotionis velut roris cœleſtis ſtillam pulſando in oratione percipit; & terram cordis ſui ferream, dum nullo pſalmorum, vel orationum irriguo ad fructum cumpunctionis emollitur, ſed veluti mulier Chananæa *Matt. 15* averſum a ſe Domini vultum æſtimans, peccata ſua quaſi canis immunditiam ſibi exprobrari reputat, & pane filiorum ſe arbitratur indignam. Sed tamen prudenter advertendum eſt, quod iſta pavidæ mentis imaginatio, qua durum & auſterum ſibi proponit Deum, qui vere mitis & benignus eſt, & in veritate pius & miſericors: aut eſt deceptæ mentis propria confictio, qua format ſibi idolum, pro eo quod non eſt ipſe; aut eſt diſpenſativa permiſſio ad terrendum, vel humiliandum & corrigendum, vel purgandum animum, quo poſtmodum ſuavius ſapiat ei benigna Dei reſpectio: ſicut poſt expertam amaritudinem deſiderabilior fit dulcedo. Aliquando quaſi aliis occupatus oran-

A tis affectum Deus non curare videtur: quaſi videat & orantem tranquille ſuſtineat, ſed non reſpondeat ei aliis intentus. Hoc videtur Propheta ſenſiſſe, cum ait: Exaudi Deus orationem meam: ne deſpexeris deprecationem meam; intende mihi & exaudi me. *Pſal. 54* Et iterum; Verba mea auribus percipe Domine: intellige clamorem meum. *Pſal. 5* Aliquando videtur quaſi benigne oranti intendere, ſed tacendo non annuere, ut preces illas ſuſcipiat cum affectu. Job: Cum invocantem exaudierit me, non credo quod exaudierit vocem meam, id eſt, neſcio ſi exaudierit me. *Job 9* Aliquando etiam benigne orantem reſpicere, & clementer ejus orationibus B aſſenſum præbere, & favorabiliter annuere deſiderio obſecrantis. Et hæc devotæ mentis confidentia ſolet eſſe indicium exauditionis. De qua dicit Dominus; Qui non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei. *Mar. 11* Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. Jacobus: *Jac. 1* Poſtulet autem in fide nihil hæſitans; qui enim hæſitat, non æſtimet quod aliquid accipiat. Nec tamen ſtatim diffidendum eſt de exauditione, quando non pro voto ſuccedit oranti: ſed perſeverare debet pulſando, donec amicus quaſi victus improbitate ſupplicantis ei det quod poſtulat. *Luc. 11*

C

Caput LXVIII.

De formis orantis.

QUandoque petitio noſtra uno modo formata hæſitationem facit, quaſi non debeat admitti; ſi aliter formetur, fiduciam exauditionis reportat. Aliquando orans formam aſſumit ſervi, Dominum & judicem ſuum humiliter, & timorate ad miſericordiam provocando; ſicut Publicanus ille, *Luc. 18* qui nec oculos audebat ad cœlum levare, ſed percutiens pectus ſuum, dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori. Aliquando aſſumit formam familiaris amici & domeſtici: & cum reverentia & fiducia rogat, & quaſi conſulit Domino, ut hoc faciat, vel

L 2 hoc:

Digitized by Google

hoc: exponens rationes vel cauſas quare ſic decet fieri, vel expediat. Gen. 18 Sicut in Geneſi Abraham orat pro Sodomitis, & Moyſes pro populo Iſrael, Exod. 32 dicens in Exodo: Ne quæſo dicant Ægyptii; Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus & deleret de terra. Quieſcat ira tua, & eſto placabilis, &c. Num. 14 Item in Numeris: Ne audiant Ægyptii quod occideris tantam multitudinem quaſi hominem unum, & dicant; Non poterat introducere eos in terram pro qua juraverat: idcirco occidit eos in ſolitudine. Aliquando quaſi filius confidens de dilectione paterna, non tam obſecrat quam imperat patri ut exaudiat eum, expertam erga ſe benevolentiam patris allegans ſicut Moyſes in Exo- Exod. 33 do: Cum dixeris, novi te ex nomine, & inveniſti gratiam coram me: ſi ergo inveni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te; & reſpice populum tuum Exod. 34 gentem hanc. Item; Si inveni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro ut gradiaris nobiſcum, & auferas iniquitates noſtras atque peccata, Exod. 32 noſque poſſideas. Item: Obſecro Domine, peccavit populus tuus peccatum magnum: aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non dimittis, dele me de libro quem ſcripſiſti. Magna fiducia hominis ad Deum. Non rogat ſe deleri de libro Dei, ſed ea fiducia qua præſumit ſe non delendum de libro vitæ, petit illud remitti, non dubitans ſe exaudiendum, unde & quod petiit, impetravit.

Caput LXIX.

De utilitate orationis.

Valde autem Deus delectatur in hoc, quod frequenter oratur propter multiplicem orantis utilitatem; ſcilicet ut Deo indeſinenter inhæreat, quod ſumme eſt homini utile inter omnia. Juxta illud: Maria optimam Luc. 10 partem elegit. Item, ut Dei beneficia multiplicius experiatur per multarum precum exauditiones. Item, ut abundantiori affectu devotionis in amorem Dei excreſcat. Ideo benigne providet nobis plures orandi occaſiones, quibus ad orationem ſæpius A ſtimulemur: ſive pro nobiſipſis, ſive pro aliis orando: aut pro malis evadendis, aut pro bonis aſſequendis: ut cum affectus devotionis tepeſcit ad unum in alio recaleſcat: ſicut ignis ſubiiciendo ligna quotidie ne deficiat, reſtauratur. Leviticus: Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet Lev. 6 ſacerdos ſubiiciens ligna mane per ſingulos dies impoſito deſuper holocauſto. Ignis iſte erit perpetuus, qui numquam deficiet in altari. Tu ergo Dei Sacerdos, id eſt, ſacris deditus, cum per noctem negligentiæ deprehenderis ignem devotionis in altari cordis tui tepuiſſe, mane, id eſt, apparente prima lucis cognitione, ſubiice ligna orationis, diverſis occaſionibus quaſi adjacentibus variis ſilvis B collecta. Magna ſilva & abunde ligna ſupplicationum miniſtrans, ſunt peccata propria, quotidiana & antiqua. Magna ſilva negligentiæ noſtræ, & miſeriæ, & defectus virtutum & gratiarum, & vitia tam ſpiritualia quam carnalia, & tentationes & varii eventus quibus pulſamur, & incommoda quæ patimur, vel timemus, vel pro quibus dolemus, tam pro nobis quam pro aliis quorum miſeriis compatimur. Magnæ ſilvæ ſunt omnia quæ deſideramus habere, pro quibus omnibus oramus ut impetremus. Similiter omnia beneficia nobis collata, pro quibus gratias agere debemus: Item pro defunctis orare, ut a pecC catis ſolvantur: & pro gloria ſanctorum Deum collaudare multam devotionis materiam quaſi perpetui ignis nutrimenta miniſtrat, quo ſuperpoſiti operis holocauſtum reddat odorem ſuavitatis. Affectus enim amoris Dei & ſancti timoris, cum fervore bonæ voluntatis, in ſpiritu humilitatis, & motu pietatis, & gaudio ſpei, numquam debet in corde ſervi Dei extingui. Iſta namque ſunt in quibus virtus devotionis maxime conſiſtit. Semper enim debet mens Deo dedita per aliquam piam occaſionem ſe aſſuefacere ad Deum erigere, orando, ſupplicando, gratias agendo, laudando pro diverſis cauſis ſe omni tempore offerentibus. Juxta illud Lucæ: Oportet ſemper Luc. 18 orare, & non deficere. Item: Sine 1 Theſ. 5 intermiſſione orate, in omnibus gratias agite.

Devotionis ignis perpetua oratione fovendus.

Digitized by Google

Pſal. 33

A agite. Pſalmus: Benedicam Dominum in omni tempore, &c. Quanto frequentius quis orat, tanto fiet ei oratio delectabilior & efficacior: & quanto rarius, tanto inſipidior & tædioſior; ſicut experientia ſæpe docet. Videmus autem quandoque ſæculares adhuc in ſtatu peccati poſitos, ex multo orationis uſu magna devotionis plerumque perfundi dulcedine, quæ licet ex veræ charitatis radice non profluat, oſtendit tamen Deus per hoc quam paratus ſit juſtis gratiam infundere, ſi non negligant quærere, qui adhuc in peccato poſitis, ſed per orationis ſtudium ejus ſe familiaritati quoquo modo applicantibus ſuæ dulcedinis experientiam non abſcondit. Quid erit fidelibus amicis, ſi ſic ſe dulcem quandoque Deus exhibet adhuc inimicis? Nehemias: Manna tuum non prohibuiſti ab ore eorum. De quibus præmittit quod fecerunt vitulum ſibi: & adoraverunt. Quid ergo religioſi excuſationis habent prætendere, qui divinæ dulcedinis expertes ſunt, quam etiam ſæcularibus ſi ſtudioſe quæſierint, videmus non negari? Unde beatus Bernardus: Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra: Sicut favus ſine melle, & murus abſque temperamento, & cibus ſine condimento, ita vita religioſi ſine ſtudio internæ devotionis. Quamvis plurimi temporibus iſtis non ſolum non ſentiant, ſed neque curant, nec deſiderant, nec quærunt, imo nec credunt, ſed irrident & perſequuntur in aliis devotionis gratiam: tamen ſcire debent, quod omnis religio arida eſt & imperfecta, & ad ruinam pronior, quæ ſpiritum divinæ ſuavitatis non quærit, quæ præcipuum conamen ad orationis ſtudium & internæ puritatis non impendit: in quo expreſſiſſime Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quod ſumus filii Dei. Auſteram vitam corporalis exercitationis, quaſi ad modicum utilem reſpicimus, & ardua pietatis opera actualiter non habemus, ſicut olim ſancti, qui pro fratribus animas poſuerunt, & ſimilia magna geſſerunt. Item ſublimia virtutum exercitia pauci habemus; ut eximiæ obedientiæ, perfectæ patientiæ, humilitatis præcipuæ, & paupertatis extremæ. Si ergo iſtis caremus, & adhuc orationis ſtudium poſtponimus, in quo gloriari de noſtra religione poterimus, niſi forte, de ſolo nomine & exteriori habitu, & verbis ſcripturæ quæ in foliis & in ore magis quam in affectu, & opere geſtamus? Sed niſi abundaverit juſtitia veſtra (ait Dominus) plusquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Phariſæi in exteriori apparentia & religionis nomine tantum gloriabantur. Scribæ autem in verbis ſcripturæ ſibi laudem & nomen magiſterii acquirebant. Qui autem tantum verba ſectatur, nihil habebit: B & qui omnia opera ſua facit ut videatur & laudetur ab hominibus, mercedem non habebit apud Patrem qui in cœlis eſt. Qui orationis ſtudio vult intendere, aſſueſcat primo aliquando orationi vacare, deinde ſæpius ad orationem recurrere, deinde in oratione perſiſtere diutius: tandem frequenter quamtumlibet in oratione incumbere, nec pro faſtidio, vel levitate deſiſtere, niſi quando corporis debilitas, vel urgens neceſſitas, vel rationabilis utilitas inde avocat, & iterum revertatur in idipſum: ne per diutinam abſtractionem redeat in deſuetudinem orandi, & refrigeſcat affectus. Percurrat quoque ſingulos modos orandi, & diverſis modis ſuas petitiones formet, C & diverſas petitiones attentet: ut tandem in aliqua devotionis affectum concipiat, & illi quamdiu ſibi ſapit, inhæreat. Si autem debilitas capitis vel corporis impedit, tunc brevius & ſæpius oret, & evagationes mentis cohibeat, & ſenſus exteriores ſub diſciplina retineat, & Dei auxilium ad ſingula humiliter invocet, & patienter ſi pro ſuo voto non ſuccedit, aſſidue ſuſtineat. Ipſa quoque quandoque retardatio proficiendi, eſt via perfectionis dum humiliat. Et ideo Deus pie curſum noſtrum temperat, ut longius procedat, & per hoc melius a ſuperbia defendimur: quia ſæpe nimia proficiendi ſecuritas, & fervor continuatus, vires corporis exhaurit.

Margin notes:

2 Eſd 9

Ber. ſer. 17 in Cant. arte med.

Simile.

Abſque ſpiritu devotionis & ſuavitatis, ad quam ducit oratio, omnis imperfecta religio.

Rom. 8

Matt. 5

Prov. 19

Matt. 13

Qua ratione ſtudium orationis acquiratur.

Caput LXX.

De retrahentibus a profectu ſive ſalute.

TRia ſunt quæ maxime a profectu retrahunt, non ſolum perfectionis, ſed etiam ſalutis, ſicut in pluribus experimur: ſcilicet remiſſa voluntas, horror difficultatis, diffidentia de auxilio gratiæ divinæ. *Voluntas remiſſa.* Remiſſa voluntas vult bonum, ſed ſine conatu laboris: & ideo conſuetudo levitatis cito retrahit eam a propoſito proficiendi. Ideo pigra voluntas ſeipſam rationis inſtinctu cogere debet, & quaſi pigrum animal ſtimulis timoris Dei, & ſpe præmii agitare, & B violenter impellere. *Horror difficultatis.* Horror difficultatis, per diſcretum & aſſiduum mitigatur & vincitur uſum. Gratia Dei ſicut adeſt incipientibus, ita non deerit proficere ſtudentibus: & utilius eſt nobis ſemper timere, ne forte ſubtrahatur nobis, ut tanto ſtudioſius eam conſervare laboremus, quam ſi certi eſſemus quod non perderemus: quia tunc negligentius eam recuperaremus, & minus proficeremus. Timor enim facit ſolicitum & agilem, & ſecuritas plerumque deſidem & torpentem. Dominus noluit filiis Iſrael *Exod. 16* dare manna ſimul cum tanta quantitate, ut pluribus diebus ſufficeret, ſed ut ſingulis diebus colligerent, excepto Sabbato: deſignans quod quotidie C panem gratiæ & cibum animæ petere debemus, dicentes: *Luc. 11* Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & qui dat hodie, cras quoque dare paratus eſt, tantum non negligamus petendo colligere, quantum ſufficit ad ſalutis profectum. Cum in oratione te ſentis, exauditum & id quod petieris eſſe impletum, noli extolli, quaſi pro ſanctitate tua te Deus exaudierit, & pro tui dilectione fecerit quod rogaſti: ſed cogita quod pro ſua bonitate id facere per ſe diſpoſuerit, vel aliorum bonorum preces potius attenderit: & gratias age Deo, qui te ſuæ diſpoſitionis cooperatorem habere, & aliorum ſuorum amicorum orantium in hoc participem facere dignatus eſt, ut in orationis actu & A pietatis affectu merearis exaudiri, & in exauditionis fiducia conſoleris, & ex petitionis tuæ impletione lætificeris, & ex his creſcas in amore Dei, qui benigne procurat nobis occaſiones quibus ad orationis præſidium compellimur, ut imminentes moleſtias evadamus: vel bona deſideria inſpirat, quæ orando compleri poſtulamus: ut cum rogatus exaudierit, magis ametur a nobis, & tanto ſolicitius ejus voluntati parere ſtudeamus, quo eum noſtris deſideriis pie & prompte favere, & obedire videmus.

Caput LXXI.

De cauſis quare non exaudiuntur orantes.

CAuſæ autem quare non exaudiuntur orantes plures ſunt, aut ex meritis culparum orantis. Iſaias: *Iſa. 1* Cum multiplicaveritis orationem non exaudiam. Et cauſam ſubjungit: Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt, id eſt, peccato. Joannes. Scimus quia *Joan. 9* peccatores Deus non audit. Iſaias: *Iſa. 59* Peccata veſtra abſconderunt faciem ejus a vobis ne exaudiret. Aut ex tepore orandi: quia non ferventer & devote oramus. Hieremias: *Hier. 29* Orabitis & exaudiam vos, cum quæſieritis me in toto corde veſtro: quaſi dicat, non aliter. Aut quia non perſeverat in orando, donec obtineat. Lucas: *Luc. 11* ſi perſeveraverit pulſans, propter improbitatem ejus ſurget & dabit ei. Judith: *Jud. 4* Scitote quoniam exaudiet preces veſtras ſi permanſeritis. Aut ex diffidentia exauditionis. Jacobus: *Jac. 1* Qui enim hæſitat, non æſtimet quod aliquid accipiat: Eccleſiaſticus: *Eccl. 18* Ante orationem præpara animam tuam: & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum, ſcilicet ſi velit audire; Aut quia nocivum, vel indiſcretum eſt quod petitur, ſicut filii Zebedæi. Matthæus: *Matt. 20* Neſcitis quid petatis. Jacobus. *Jac. 4* Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Deuteronomium; *Deut. 1* Cum ploraretis coram Domino, non audivit vos, neque voluit acquieſcere voci veſtræ. Aut ut magis ad petendum quis provocetur. Gregorius:

Greg. hom. 25 in Ev. rius: Sancta deſideria dilatione creſcunt. Aut ut tanto cautius cuſtodiatur acceptum, quo difficilius impetratur. Chryſoſtomus: Deus ad hoc beneficium ſuum protrahit, ut non ſit nobis vile quod donat. Aut ut humilietur orans dum tardius exauditur: & ſic duo bona proveniunt, videlicet ut inſolens reprimatur elatio: & tamen petitionis non caſſetur effectus. Aut ut in aliud tempus exauditio differatur magis congruum & utile petenti. Sic Moyſes gloriam Dei ſibi oſtendi petivit, quam non tunc, ſed poſtea meruit videre. Aut ut aliorum etiam ſuffragiis quærat juvari, ne forte ardua petitio, vel præſumptio eum reprimat. Sicut Ezechias miſit ad Iſaiam, ut oraret pro ſe, & pro populo. Et Joſias ad Holdam Prophetiſſam. Item ad Romanos: Obſecro ut juvetis me in orationibus veſtris: ut liberer ab infidelibus qui ſunt in Judæa; Matthæus; ſi duo ex vobis conſenſerint, &c. Aliquando etſi negatur unum quod forte minus expedit, pro eo datur aliud utilius, & melius. Ut Paulo cui ſtimulus carnis non eſt ablatus, ut virtus in infirmitate perficeretur in eo. Utilior ſæpe eſt exercitatio tribulationis, quam quies proſperitatis, licet hanc plus optemus. Ex his per contrarium poteſt adverti, quæ valeant ad exauditionem orationis, id eſt, culpæ remotio, fervor & inſtantia, fidei confidentia, humilitas, & aliorum ſuffragia, & acceptæ gratiæ cum gratiarum actione ſtudioſa conſervatio, & ut ea tantum petantur a Domino, quæ ipſe novit magis expedire, & quando.

Vide Chryſ. hom. 30 in Gen. ſub finem.

Exo. 33

4 Reg. 19
Iſa. 37
4 Reg. 22

Rom. 15

Matt. 18

2 Cor. 12

CAPUT LXXII.

De ſpecialibus orationibus.

DE ſpecialibus autem orationibus, quas quidam habere ſolent, utrum expediat eas dici certis horis vel diebus. Nota quod quibuſdam magis expediunt, & quibuſdam minus. Incipientibus, & rudibus hominibus, & affectu devotionis nec dum imbutis magis expediunt: ut ſaltem conſuetudo moveat ad orationis ſtu-

A dium, ne ſemper vagi circa exteriora, a Deo fiant alieni, & frigidi torpeant & numquam aliquo devotionis igne caleſcant. Devotionis autem affectu imbuti, & amplioris cum Deo familiaritatis gratia ſublevati, ſi nimis pſalmorum, & ſimilium orationum multiplicationibus intendunt, & ſpiritum obruunt, devotionem impediunt, cordis libertatem quaſi quodam pondere prægravant, dum melioribus oblatis, minus pro illo tempore utilibus ſcrupuloſius inhærent. Utuntur tamen & ipſi plerumque hujuſmodi orationum ſublevamento quaſi quodam afflatu, donec flamma devotionis accenſa, verborum follibus non indigeat: purius per ſe flagrans, & tran-
B quillius in ſublime extollens. Et iſte modus videtur expeditior, ut ſpeciales orationes tunc ex bona conſuetudine ruminentur, quando major non habetur devotio: quando vero ſupervenit melior devotionis infuſio, vel utilior, vel plus urgens occupatio, conſuetæ intermittantur orationes, ad quas quis non tenetur, donec tempus redeat opportunum. Quales autem orationes ſunt utiliores, puto non poſſe ſuper hoc uniformem dari regulam: ſicut de cibis corporis diverſa diverſis conveniunt, cum modo illud magis delectet edentem, modo aliud. Sed hoc videtur tunc eſſe fructuoſius, quod orantem magis ſecundum Deum delectet, & devotionis ſpiritum promp-
C tius excitet, & mentis fiduciam erigat in Deum. Omnis ergo orationis fructus, & finis eſt Deo inhærere, & unum cum eo ſpiritum fieri per liquefactionem puriſſimi amoris, & ſpeculationem sereniſſimæ cognitionis, & abſconſionem in Dei vultu ab omni mundanorum ſtrepitu, per exceſſum quietiſſimæ fruitionis, ubi omnes vires animæ, & potentiæ a ſuis diſperſionibus ſimul collectæ, & in unum verum & ſimpliciſſimum, & ſummum bonum fixæ, in quamdam divinæ conformationis, & æternæ ſtabilitatis ſimilitudinem transformantur. Sunt quidam inferiores gradus quaſi ſcalares aſcenſus, quibus paulatim proficit anima, & illi fini propinquat. Primo enim aſſueſcit diſperſiones memoriæ, quibus per-

Orationis fructus & finis.

Quomodo poteris Deo inhærere.

per diverſa mundi oblectamenta & A implicamenta diſtracta vagabatur, per uſum orandi colligere, & in unum bonum defigere: quod eſt finis omnium deſideratorum, & delectabilium. Sed quia adhuc memoria lubrica, & inſtabilis, eo quod multis & multiformibus rebus diu adhæſit, quærens in quibus delectaretur, vel curioſe occuparetur, non ſtabiliter valet inhærere divinis, vel propter evagandi conſuetudinem, vel propter tenuem ſpiritualium notitiam: ideo utitur ſuſtentaculo verborum in oratione, quæ Spiritus ſanctus ad hoc inſpirando hominibus miniſtravit, ut per ea more parvulorum quaſi baculis ſuſtentati, aſſueſcant aſſurgere & erigere ſe ad Deum. Et hoc fit cum homo conatur verbis orationum & pſalmorum intendere, & intellectum ſpiritualem ex eis elicere, & devotionis affectum exprimere; ſicut qui ex duro ſilice & ferro ignem excutit, qui illuminet & accendat, Si per aſſiduum uſum orandi cum adjutorio gratiæ Dei, quæ ſtudioſis proficiendi ſemper ſubvenire parata eſt, memoria aliquando perficitur & ſtabilitur: jam ſine gravi difficultate valet orationi intendere, & evagationes mentis faciliter cohibere. Juxta illud Pſalmi: Ædificans Hieruſalem Dominus diſperſiones Iſraelis congregabit. Intelligentia etiam quæ prius quaſi cæcutiens fuit exterioribus, & viſibilibus involuta, incipit dilatari, & illuſtrari, ad videndum quæ prius non videbat. Velut qui cubiculum de foris veniens ſubintret: primo quaſi nihil videns impingit in parietes & ſcabella: deinde paulatim incipit agnoſcere groſſiora, & tandem clare videt etiam minima: ita quod etiam miratur ſupervenientes non plane videre omnia quæ ſibi jam ſunt manifeſta. Et hac illuſtratione dilatatur ad multa cogitanda, & alia colligit ex ratione, alia ex ſpirituali intelligit illuminatione, alia diſcit ex divina revelatione, & confert illa cum his quæ apprehendit ex humana eruditione, & imbibit ex ſacra lectione; & conſolatur non modicum quod videt alios eruditos & ſanctos eadem ſenſiſſe, quæ ipſe Spiritu ſancto illuſtratus intellexit. Ex quo ſecurus redditur quod non ab alieno ſpiritu, vel a proprii ſenſus opinione ſeducatur: cum eumdem ſpiritum ſentit in ſe eſſe locutum, quem & in prioribus ſanctis. Caute tamen & humiliter in talibus eſt agendum: ne forte ex præſumptionis culpa homo decipi mereatur, & pro ſpiritu veritatis ſequatur ſpiritum erroris, credens Spiritum ſanctum loqui quod eſt proprii cordis opinio, vel immiſſio per Angelum malum, qui ſæpe transfigurat ſe in Angelum lucis; perſuadens falſa ſub veritatis colore. Joannes: Nolite omni ſpiritui credere: ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint. Nihil recipien- B dum eſt quod ab Eccleſiaſticorum doctrina Magiſtrorum, & approbatorum Theologorum traditione diſſonat, nec revocandum in dubium, quod ab eis univerſaliter cum teſtimoniis ſanctorum Patrum fuerit rationabiliter definitum: quia veritate reperta qui curioſe per ſupervacuam ſubtilitatem altius perſcrutando fodere nititur profunda ſcripturarum, quaſi novi aliquid reperturus, quod ab aliis non fuerit inventum, vanitatem diligens, mendacium quærit. Et quia Deus ſumme ſuavis & bonus eſt, & omnia quæ ab ipſo fluunt ſapida ſunt & bona: ideo cum intellectus cœperit in agnitione veri dilatari, ſtatim etiam C guſtus animæ, hoc eſt interior affectus incipit quodam ſpirituali ſapore in cognitis delectari. Et ſic quod in ſolo intellectu fuerat ſcientia accedente ſapore affectus, dicitur ſapientia, id eſt, ſapida ſcientia; ſcientia eſt ex cognitione veri, ſapientia ex adjuncto amore boni. Licet enim omnes animæ affectiones ſuos habeant proprios ſapores, ideſt, motus ſibi convenientes, amor tamen quaſi principalis ſuo motu omnes alios informat; maxime cum ipſe ad ſummum, & verum bonum debito modo fuerit converſus: qui natus eſt nihil ſolidius amare quam ſummum bonum. Omnia alia quæ propter id non diligit, tentando magis quam in eis quieſcendo diligit. Et ideo cito per ſatietatem ei in faſtidium ver-

Pſal. 146

Simile elegans.

2 Cor. 11

1 Joan. 4

A recepta Theologorum Catholicorum traditione non recedendum.

Sapientia ſapida ſcientia.

vertuntur. Et rurſum alia quærit ſi forte vel in aliis quieſcat: ſed non invenit, niſi attingat ſummum bonum: quod cum attigerit quaſi in debito fine ſuo quieſcit: & tunc reliquæ affectiones debitos motus ſuos exercent, juxta ipſius amoris menſuram. Quantum enim amas quodcumque bonum, tantum gaudes de eius adeptione. Et quantum ſperas, vel quantum cupis illud adipiſci, tantum times vel odis id, quod poſſet id quod amas tibi auferre. Et quantum doles de non habito, tantum pudet de contrario, ſi quod diligis ſit honeſtum. Quamdiu autem amor contrarios ſentit affectus, id eſt, timoris, doloris, pudoris, & odii: tunc minor eſt in ſe & debilior, & quaſi diſtractus & nondum totus in ſe collectus. Etiam cum adhuc ſpei locus eſt, nondum perfectus poteſt eſſe: dum non habet quod amat in fruitione, ſed tantum in expectatione: quantoque expectatio incertior, tanto & amor tepidior ſequitur.

2 Cor. 13

Cum autem venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt: quia fruitionis gaudium erit perfectum, cum amor quæ cupit jam tenuerit, nec amittere ultra timuerit, nec de contrario aliquid ineſſe ſibi ſenſerit, quod vel pudendum ſit vel dolendum.

1 Joan. 4

Perfecta enim charitas foras mittit timorem: cum iam nullam in ſe habuerit materiam odii, vel cauſam erubeſcentiæ vel doloris. Quanto ergo charitas magis augetur, tanto & aliæ virtutes & virtuoſæ affectiones amplius purificantur: quouſque omnes in eam ſolam transformentur: ut iam non ſit timor vel dolor, ſpes vel pudor, ſed tantum * ſuo gaudio fruens amor, & illi bono tenaciter inhærens, quod ſolum ſufficit animæ deſiderium adimplere, & ipſum * amore eius in ſe potenter transformare: ut iam agnoſcat ſicut & cognita eſt, & amet ſicut amata eſt: quamvis non quantum amata eſt: ut ſit ſimilitudo, non æqualitas.

* ſummo gaudio fervens.

* amorem

Nulla creatura amat Deum, quomodo ipſa amatur a Deo.

Nulla creatura tantum poteſt amare Deum, ſicut amata eſt ab ipſo: ſed tantum ſicut accepit ab ipſo. Deus enim ſicut eſt cauſa omnium cauſarum, ita & diligit omnia in ſeipſo

A & propter ſeipſum. Et ideo ſicut eius cognitioni noſtra non approximat, ita & amor noſter eius amori non poterit comparari: nec in patria quanto minus in via, ubi multipliciter diſtractus, vix vel numquam poteſt ſe colligere ad ſe, ut totus ſimul feratur in Deum.

Gradus quibus venitur ad Deo inhærendum.

Proficit autem homo Deo deditus in ſtudio inhærendi Deo ſic, ut primo cum labore mentis evagationes comprimat & ad Deum colligat. Deinde ex uſu ſtudii iſtius facilius iam cor ſuum cohibere, & ſecum habitare diſcit. Juxta illud Exodi: Maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur oſtium domus ſuæ die Sabbathi, & ſabbathizabit populus.

Exod. 16

Tandem non ſolum B faciliter, ſed & delectabiliter Deo valet inhærere: ut avulſio ab huius quiete ſit ei deſolatio, aut tribulatio non modica: ſed ſemper vellet, ſi poſſet talibus deliciis inhærere. Deuteronomium. Amantiſſimus Domini habitabit in eo confidenter, quaſi in thalamo tota die commorabitur, & inter humeros illius requieſcet.

Deut. 33

Sunt tamen gradus & profectus in hac commoratione. Primo, ut delectabiliter Deo inhæreat, & invitus avellatur ab eo, ſicut parvulus a matre blandiente, vel famelicus a cibo invitus ſeparatur. Nec mirum. Spiritualis enim iucunditas non ſolum delectabilis eſt fruendo, ſed etiam pulchra & honorifica inhærendo, & C promerendo delectat, honeſtat, & locupletat. Suavis eſt guſtus cæleſtium deliciarum, honorabilis amicitia Dei, & civium familiaritas ſupernorum, fructuoſa charitas & meritoria ſublimium præmiorum. Omne quod appetitur, propter iſtorum trium aliquid deſideratur: vel quia putatur delectabile, vel honorabile vel utile: ſed in quo omnia ſimul & plene conveniant, non invenitur niſi in fructibus ſpiritualium deliciarum. Alia autem aut delectant, & turpia ſunt & nociva aut honeſta vel utilia, ſed difficilia & laborioſa. Virtutis autem affectus & ſapientiæ guſtus, & divinæ ſuavitatis fruitio dulcis eſt & venerabilis, & conſcientiam lætificat & magnificat. Unde Pſalmus, Guſtate quoniam ſuavis eſt Do-

Pſal. 33

Digitized by Google

Dominus, &c. Sed cum Sponſi amplexibus anima devota inhianter inhæret, incipit inter eius brachia aliquo modo conſopiri, ſicut potatus nobili vino in ſoporem reſolvitur: ut non ſolum delectabiliter, ſed etiam tenaciter Deo inhæreat, & quaſi vi quadam abſtrahatur ab omni viſibili ſenſu & memoria: ſic tamen temperate, ut nec plene ſuimet oblita: nec tamen vere compos ſit ſui, unde Pſalmiſta: Si dormiatis inter medios cleros, id eſt, inter medios terminos mundi & cæli. Item in Canticis, Ego dormio, & cor meum vigilat. Eſt enim talis iſte ſomnus ſicut illorum qui incipiunt dormitare, & videntur tamen ſibi ea quæ circa ſe fiunt aliquo modo ſentire & intelligere: ſed præ ſopore non advertunt, niſi velint ſibi vim facere, ut ad ſe plenius revertantur. Amor enim Dei cum pura intelligentia conditus inebriat mentem: & ab exterioribus abſtractam ſua virtute Deo conglutinat & coniungit, & quanto amor vehementior & intelligentior & lucidior, tanto validius mentem in ſe rapit, quouſque tandem omnium, quæ ſub Deo ſunt plene oblita, in ſolo divinæ contemplationis radio libere figatur, licet breviter velut in quodam coruſco luminis cælitus emicantis, quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa ſimul cogitantem. Senſus enim hominis per ſe pauca poteſt, & vix tenuiter cogitare. Sublevatus autem affectu ſuperni luminis, tanto plura ſimul intuetur, quanto ſupra ſe ſublimius elevatur. Sed corruptio terreni corporis, & variæ hujus vitæ occupationes, deprimunt animam, & revocant ad ſe ipſam, ut gemens clamare cogatur cum Apoſtolo ad Romanos: Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Item cum Propheta: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Quanto plus mens ſolicita eſt ad iſta inferiora cogitanda, & humana meditanda, tanto plus a ſuperioribus & cœleſtibus devotionis intuitu elongatur: & quanto ferventius ab inferiorum memoria, affectu & intellectu

Pſal. 67. Cant. 5. Amor Dei mentem inebriat. Sap. 9. Rom. 7. Pſal. 119.

ad ſuperna ſuſtollitur, tanto perfectior eſt devotio & purior eius contemplatio: quia ſimul perfecte non poteſt utriſque eſſe intenta, quæ ab invicem ſicut lux & tenebræ ſunt diviſa. Qui Deo inhæret, in lumine verſatur: qui mundo inhæret, in tenebris eſt. Hæc eſt hominis in hac vita ſublimior perfectio, ita inhærere Deo, ut tota anima cum omnibus potentiis ſuis & viribus in Deum collecta, unus fiat ſpiritus cum eo, ut nil meminerit niſi Deum, nil ſentiat vel intelligat niſi Deum, & omnes affectus in amoris gaudio uniti in ſola conditoris fruitione ſuaviter quieſcant. Imago enim Dei in anima, in tribus eius potentiis expreſſa conſiſtit, ſcilicet in ratione, memoria, & voluntate: quamdiu iſtæ non ſunt ex toto Deo impreſſæ, non eſt anima deiformis. Forma enim animæ Deus eſt cui debet imprimi ſicut ſigillo ſignatum. Hoc numquam plene fit, niſi cum ratio perfecte iuxta capacitatem ſuam illuminatur ad cognitionem Dei, qui eſt ſumma veritas; & voluntas perfecte afficitur ad amandum ſummam bonitatem; & memoria plene abſorbetur ad intuendam & tenendam & fruendam ſummam felicitatem: & quia in eorum conſummata adeptione conſtat gloria beatitudinis, quæ perficietur in patria: liquet quod iſtorum perfecta inchoatio, eſt perfectio viæ in hac vita. Quamvis autem omnes virtutum conatus ad hanc perfectionem tendere videantur, tamen ſpecialiter orationis ſtudium ad hoc nititur, ut anima toto intellectu & affectu & memoria in Deum feratur; quia aliis poſtpoſitis, ſoli Deo anima inhærere deſiderat cum oratione. Unde orationis perfectio eſt, cum id obtinet anima, ad quod orando tendit, ut tota ab infimis abſtracta, ſolum uniatur divinis: nec volens, nec valens aliud ſentire, niſi Deum. Ibi vere quieſcit anima, ibi delectatur in ſplendore lucis, in amœnitate divinæ dulcedinis, & in ſecuritate pacis. Hæc autem ſpiritualis amœnitas non poteſt per aliquas imaginabiles deſcribi ſimilitudines, nec per ſenſibilium depingi comparationes: quia pure ſpiritua-

Perfectio hominis in hac vita. Orationis perfectio.

tua-

Digitized by Google

tualia tantum differunt a ſenſibilibus, ſicut & ſpiritus a corpore. Spiritus vero rationalis nec corpus eſt, nec corporis ſimilitudo. Circa vero hunc contemplationis exceſſum ſunt diverſæ devotionum ſpecies, quas brevitatis cauſa prætereo, quibus vel ſcriptura vel ſcripturæ tractatores diverſa nomina impoſuerunt: ut jubilum, ebrietas ſpiritus, ſpiritualis jucunditas, liquefactio, &c. quæ expertis & vacantibus explananda relinquo, aliqua tamen breviter tangam iſtorum.

Devotionum contemplationis ſpecies diverſæ.

Jubilum.

Et quia jubilum uſitatum nomen habet ex ſcriptura, videtur quod jubilum ſit quoddam ſpirituale gaudium cordi repente ex aliqua devota cogitatione vel collatione infuſum, quod cor totum concutit ex ſui vehementia, & quodam tremore commovet, & delectabiliter cruciat: quia motus gaudii conſolatur, sed ex impetu fortitudinis corpus debilitatur: & aliquando per riſum, aliquando per quoſdam clamores, aliquando per aliquos geſtus & ſingultus quaſi evaporando erumpit, non valens ſe intra ſe tacitum continere. Gregorius: Jubilum namque dicimus, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abſcondi poſſit, nec ſermonibus aperiri: & tamen quibuſdam motibus proditur, quamvis nullis ſuis proprietatibus exprimatur. Unde Pſalmus. Beatus populus qui ſcit jubilationem. Non ait, qui dicit, ſed qui ſcit: quia ſciri quidem jubilatio poteſt, ſed dictu exprimi non poteſt.

Greg. li. 24 Mor. ca. 6 & lib. 28 cap. 14

Pſal. 88

Ebrietas ſpiritus.

Ebrietas ſpiritus poteſt dici quælibet magna amoris & gaudii devotio, ex qua quaſi ex vini fortitudine fervor ſpiritus exhilareſcit, quod ſe intra ſe cohibere non valet. Unde Apoſtoli S. Spiritus fervore æſtuantes, muſto pleni dicebantur. Job. Venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas novas dirumpit. Novas dicit, non veteres, vel quia veteribus cordibus non infunditur talis devotio, ſed novis, in novitate vitæ ambulantibus: vel novas dicit, propter fortitudinem impetus ſpiritus: qui ſi novas dirumpit, quanto magis veteres? id eſt, fragiliora corda & infirma: vel novas dicit, quia talis fervor ſpiritus novis & nondum exercitatis mentibus nuper infuſus, minus ſe valet cohibere, quin erumpat per inuſitatos geſtus, vel voces, vel ſingultus, ſicut vinum novum in vaſe ebullit, quod inveteratum quieſcit. Quandoque etiam corpus quaſi obrigeſcit, & membra inhabilia & inflexibilia fiunt ex ſubita fervoris & ſuavitatis influentia: & hoc poteſt eſſe quia ſpiritus omnes accenduntur affectu cordis inflammato, quia extenſione * terminorum & obſtructione viarum ſpiritualium membra amittunt habilitatem officiorum ſuorum: ut lingua loquelæ, manus operationum, & pedes & crura gradiendi; quouſque fervor iterum remittatur, & viæ ſpirituum apertæ fiant ut prius. Nec mirum ſi hæc affectiones divinæ poſſunt efficere, quarum virtus fortior eſt, cum etiam humanæ affectiones hæc interdum valeant: ut ſubitus terror, & immoderata lætitia; & ſubitus dolor, & odium immenſum, & intemperatus amor; ſicut ſæpe compertum eſt, etiam in ecſtaſim & in ſtuporem vel in phreneſim aliquos ex hujuſmodi raptos eſſe, & membra in rigorem vel tremorem verſa, vel etiam febres ex vehementi moleſtia incidiſſe. Quid etiam mirum, ſi ex magna ſpiritus hilaritate, quam Spiritus ſanctus cordi infundit, aliquando erumpat in aliqua aperta hilaritatis indicia, vel ſi quandoque ſingultibus & fletibus apertis imperare non valeat, & hujuſmodi internæ devotionis motus abſcondere? cum videamus ſæpe aliquos ex ſtulta levitate a riſu, & inſolentibus cachinnis non poſſe ſe cohibere, etiam ubi pudor humanus imperat diſciplinam? & aliquando ex humana triſtitia oborto fletui non poteſt homo, quamvis libenter faceret, imperare? Cum enim ſcriptum ſit: Deus noſter ignis conſumens eſt, & Deus charitas eſt: quid mirum ſi fervor divinæ charitatis cordi infuſus totum hominem commovet? ſicut ſi vitro fragili, & vaſi fictili bullientem liquorem vel ignem ardentem infundas, crepitationis fragorem concitas. Cor namque divini amoris gaudio, vel divinæ fruitionis inflammatum deſiderio, in ſe dilatatur & extenditur, & quaſi intra anga-

Act. 2

Job. 32

* nervorum.

Deut. 4

1 Joan. 4

gariam pectoris ſe capere non ſuffi- ciens, quodammodo erumpere conatur, ut flammam quam intus patitur, foras eructet, & ardoris ſui refrigerium qualecumque inveniens evaporet. Quod cum non poteſt, vel humano pudore non audet, mirabiliter in ſemetipſo cruciatur, & corpus valde ex talibus motibus debilitatur: quia virtus divinæ dulcedinis intolerabilis eſt imbecillitati terreni corporis, ſicut ſi ignem vitro immittas. Unde legimus ſanctos ex divinis viſitationibus vel revelationibus corruiſſe & viribus emarcuiſſe. Daniel. Vidi viſionem hanc grandem, & non remanſit in me fortitudo, & emarcui, nec habui quicquam virium, & jacebam conſternatus ſuper faciem meam, &c. Thr. De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me: ideo Spiritus ſanctus in igne ſuper Apoſtolus venit; quia virtus amoris divini ſicut ignis illuminat & inflammat. Spiritualis jucunditas dici poteſt gaudium quoddam in Spiritu S. quod a Spiritu S. infunditur, quo gaudet animus in Deo, ſive pro perceptis divinis beneficiis, vel promiſſis: & licet aliqui putent ſpiritualem eſſe lætitiam, cum aliquando inter ſe jucundi ſunt, tamen ſciant quod ſpiritualis lætitia ſicut caret amaritudine triſtitiæ ſæculi & acediæ torpore, ita & diſſolutionis levitate. Spiritualis enim lætitia dupliciter accipitur, ſpecialiter & generaliter. Specialiter, & tunc eſt motus ſpiritualis ſpecialis gaudii in Spiritu S. ex intuitu beneficiorum Dei & futuræ gloriæ & bonitatis divinæ. Generaliter, & tunc eſt quædam mentis hilaritas ex bona confidentia ad Deum & bonæ conſcientiæ teſtimonio; reddens hominem benevolum & devotum ad omnia agenda & ſufferenda pro Deo, & omnia quæ Dei ſunt diligenda & promovenda. Ideo bis dicit Apoſtolus ad Philippenſes: Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete. Primo generaliter. Secundo ſpecialiter. Liquefactio autem animæ aliud non videtur eſſe, niſi quædam emollitio a ſua duritia, per quam flexibilis redditur & voluntaria ad amandum ſe amantem Deum, & lique-

Dan. 10 — *Thren. 1* — *Act. 2* — Spiritualis jucunditas — *Phil. 4* — Liquefactio.

A ſcens ad recipiendum divinæ virtutis impreſſiones: ut ſicut liquor liquori, ita ſpiritus Dei ſpiritui hominis influens miſceatur, unus fiat anima ſpiritus cum Deo.

Caput LXXIII.

De ſeptem generibus devotionum ſive compunctionum.

Cum autem multa videantur eſſe devotionum genera vel compunctionum, poſſunt tamen in ſeptem diſtingui differentias maxime ſingulares, iuxta affectionum varietates. Aut enim ſurgit devotio ex timore, aut ex dolore, aut ex deſiderio, aut B ex compaſſione, aut ex amore, aut ex gaudio, aut ex admirationis ſtupore. Ex timore, ut cum quis compungitur timore futuri ſupplicii, vel cum timet a Deo derelinqui propter demeritum peccatorum ſuorum, dicens Deo: Ne proiiciias me a facie, &c. Ne derelinquas me Domine Deus, &c. Ex dolore, cum dolet ſe offendiſſe Deum, & gratiam eius amiſiſſe, vel cum dolet ſe tam parum profeciſſe, & tam parvi eſſe meriti apud Deum, & in tantum oculis Dei diſplicere. Pſal. Averte faciem tuam a peccatis meis, &c. Ex deſiderio, cum ſuſpirat & anhelat ad gratiam ampliorem virtutum, & ad familiaritatis divinæ ſuavitatem, & ad Chriſti C præſentiam in cœlo; vel ad alia ſancta deſideria adimplenda. Pſal. Domine ante te omne deſiderium meum, &c. Iſaias: Nomen tuum & memoriale tuum in deſiderio animæ. Anima mea deſideravit te in nocte, &c. Ex compaſſione, cum Chriſto paſſo pie compatitur, & gladius ille animam Deo fidelem tranſverberat & vulnerat, qui Mariæ matris eius animam totaliter pertranſivit. Aut cum proximorum incommodis & animarum periculis compatitur, & zelus domus Dei, & iniuriæ Deo illatæ comedunt eam; nec ſinunt eam dormire ſomno diſſimulationis, quin contriſtetur ad ſingulorum ſcandala, & torqueatur ad ſingulorum calamitates. Job: Flebam ſuper eo qui afflictus erat; & compatiebatur anima mea

1 Ex timore. — *Pſal. 50* — *Pſal. 37* — 2 Ex dolore. — *Pſal. 50* — 3 Ex deſiderio. — *Pſal. 37* — *Iſa. 26* — 4 Ex compaſſione. — *Luc. 2* — *Job. 30*

Digitized by Google

5 Ex amore.

mea pauperi. Ex amore divino, cum recolit quam benigne ſecum egerit, & quanta ſibi beneficia indigno & immerito contulerit; vel cum penſat generalia beneficia omni humano generi impenſa, per incarnationis & paſſionis beneficia, & ſacramenti altaris, & Spiritus ſancti ſacroſancta chariſmata; vel cum ipſius Dei ingenitam intuetur bonitatem, quæ tanta eſt, ſicut ejus immenſitas & æternitas, quæ nec menſuram habent, nec finem, & ideo ſine menſura diligendus eſt. Et ſic amore Dei nihil poteſt eſſe delectabilius, nil honorabilius, nil utilius. Per hanc affectionem dilectionis Dei, ſingulariter Spiritus ſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. *Rom. 8* De hac ſpecialiter dicitur: Qui diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo; *1 Cor. 8* &, Ego diligentes me, diligo. *Prov. 8* Cognoſci a Deo & diligi, eſt ab eo approbari.

Amor Dei omnium affectionum condimentum.

Amor Dei eſt omnium affectionum bonarum condimentum: & tanto plus ſapiunt Deo ceteræ virtutum affectiones, quanto plus de hoc habuerint condimento: nec poteſt eſſe virtus vel devotio, quæ ex amoris Dei radice non pullulat.

6 Ex gaudio.

Ex gaudio ſurgit devotio, cum exultat in Domino, memor beneficiorum ejus, vel cum in ſpe gratiæ ejus confidit ſe eſſe de numero ſalvandorum, vel congratulatur ſaluti & profectui proximorum; vel cum in exultatione ſpiritus congaudet gloriæ beatorum, & mente perambulat cœleſtis patriæ varias manſiones; ex quibus omnibus conexhilaratur, & quaſi jucunda volucris, quandoque clauſo pectore ludit in jubilo & affectu exultationis & laudis, quaſi quærat exire de angaria pectoris. *Pſal. 83* Pſal. Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.

7 Ex admirationis ſtupore.

Ex admirationis ſtupore cum illuminato intellectu fulgore ſapientiæ, ſtupet magnitudinem potentiæ, & ſuavitatem & benignitatem ejus, vel diſcretionem judiciorum ejus, vel abyſſum claritatis, & incomprehenſibilitatem immenſitatis ejus, vel quidquid eſt de natura divinitatis ejus, & gloria majeſtatis, vel quorumlibet operum ejus admirabili ratione. *Job. 37* Job: Magnus fortitudine & judicio & juſtitia

A Deus & enarrari non poteſt: ideo timebunt eum viri.

Ex mixtis affectionum motibus.

Aliquando commixtim ex diverſarum affectionum motibus devotio conflatur; ut timor cum dolore, amor cum gaudio & admiratione, compaſſio cum deſiderii ardore jungitur: & quaſi aromata ſimul trita, liquore ſupernæ unctionis compacta, & calore ignis divini decocta, pigmentum ſalutare efficiunt, ſanandis animarum languoribus efficax & ſalubre: ſicut illi qui pigmenta ſanitatis conficiunt, aliquando de ſingulis, aliquando de pluribus, & modo de illis, modo de iſtis compoſitionem faciunt, pro variis remediorum cauſis. Cum autem devotio ſit piæ affectionis pinguedo, & magis ſe habeat ad affectum, quam B ad intellectum, ſicut videri poteſt in ſimplicibus devotis, & litteratis pluribus indevotis: perfecta tamen non eſt devotio ſine lumine intellectus.

Devotio docti & devotio indocti inter ſe conferuntur.

Sed aliter ſe habet intelligentia ſimplicium devotorum, & aliter litteratorum. Litterati enim ſciunt ſubtiliter loqui de quacumque ſpirituali materia, & verbis propriis exprimere quæ volunt, pulchre dividere & diſtinguere, cauſas & rationes congruas aſſignare, & ſermone compoſito perſuaſibiliter & ordinate proponere, & ex parvis quandoque longum texere tractatum, & ea quæ plana ſunt, & nota per ſe verbis artificioſis involvere: ut rudibus de intimis * Prophetiæ medullis extracta videantur. C Devoti autem ſimplices clarius vident veritatem in ſe, & profundius ſciunt de ea cogitare, & pondus ejus penſare, & ſaporis intimi venas per guſtum affectus ſcrutari, & per puræ intelligentiæ radium quæcumque lucidius diſcernere: ut licet neſciant verbis expreſſis proprie diſtinguere, tamen ex ipſo ſaporis guſtu naturales veritatis differentias cognoſcere magis valent, quam per argumentorum conjecturas. Exemplum de quolibet mechanico artifice in arte ſua perito, & de ſubtili Philoſopho, quorum alter ſcit pulchre de arte diſſerere, & alter proprie operari.

* Philoſophia.

Ca

Caput LXXIV.

De revelationibus & viſionibus & imaginariis demonſtrationibus.

DIcto de illis quæ ad affectum ſpecialius ſpectant, videndum eſt breviter de his, quæ in ſpiritualibus experientiis magis pertinent ad intellectum: ut ſunt revelationes ſecretorum, & viſiones & imaginariæ demonſtrationes; in quibus quidam de veritate aliquando erudiuntur; & plurimi deluduntur. His autem tanto minus immorandum eſt, quanto frequentius eis innitentes decipiunt, & minor profectus eſt in talibus, etiam ſi vera ſunt: licet a rudibus & ſpiritualium chariſmatum ignaris, magnæ ſanctitatis & ſapientiæ virtus in hujuſmodi conſiſtere æſtimetur.

Caput LXXV.

De quatuor generibus viſionum.

QUatuor ſunt genera viſionum, & totidem ſunt genera revelationum, quamvis & viſiones dici poſſunt & revelationes: quia in eis aliqua ſecreta revelantur. Quædam viſiones proprie poſſunt dici corporales, quæ vigilanti corporaliter oſtenduntur: ut Moyſes vidit Dominum in rubo ardenti, & Patres ſæpe Angelos viſibiliter ſuſceperunt. Ad hanc poteſt referri quorumlibet ſenſuum experientia: ut auditus, & guſtus, odoratus, & tactus: quia viſus pro quolibet ſenſu poni poteſt. Exodus: Populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, &c. Voces namque & ſonitum buccinæ non viſu, ſed auditu percipere potuerunt. Aliæ ſunt imaginariæ viſiones, quæ vigilanti non corporaliter, ſed imaginarie oſtenduntur ſive in ſomno, ſive in exceſſu mentis rapto: ut viſiones Ezechielis & Danielis, & aliorum Sanctorum in Novo & in Veteri Teſtamento. Aliæ ſimiliter imaginariæ, quæ dormientibus oſtenduntur: ut Jacob vidit Dominum innixum ſcalæ: & Pharao, & Nabuchodonoſor ſomnia viderunt præſagia futurorum.

1 Viſiones corporales. — Exod. 3 — Gen. 18 & 19 — Exod. 20 — 2 Viſiones imaginariæ. — Ezech. 1 Dan. 7 — 3 Viſiones imaginariæ dormientium. — Gen. 28 & 41

A Iſtæ omnes conveniunt ſimul in hoc, quod non ſolum bonis, ſed & malis ſæpe oſtenduntur. Item quod quandoque veræ ſunt & per eas erudiuntur aliqui; & quandoque deceptoriæ, quod aliqui per eas deluduntur, Ezechiel: Viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem locuti eſtis. Item quod nec faciunt ſanctum, nec oſtendunt: alioquin Balaam ſanctus eſſet, & ejus aſina, quæ vidit Angelum; & Pharao ſanctus eſſet, qui futurorum præſagia in ſomno vidit. Item quod etiamſi veræ ſunt, tamen per ſe meritoriæ non ſunt: & qui multa talia videt, non eſt melior, & qui nulla, non eſt minor: ſicut de miraculis aliquibus. Item quod B pluribus ſæpe magis nocuerunt talia quam profuerunt: quia inaniter inde glorianтes extollebantur. Multi etiam putantes ſe viſionem vidiſſe, cum nil viderunt, ſeducunt ſe & alios, vel ad quæſtum avaritiæ retorſerunt. Multi finxerunt mendaciter ſe vidiſſe viſiones, ne aut haberentur inferiores ceteris, aut ut præ ceteris honorarentur quaſi ſanctiores, quibus ſecreta Dei oſtendantur. In quibuſdam etiam ſolent hujuſmodi viſiones eſſe præludia inſaniæ: quia cerebro confuſo & fumo ipſum obnubilante, etiam viſus oculorum confunditur; ut putet ſibi aliquid apparere veraciter, quod phantaſticum eſt & falſum. Eccleſiaſticus: Sicut parturientis cor tuum phantaſias patitur, ne C dederis cor tuum in illis. Alia viſio eſt intellectualis, qua illuminatus oculus luce veritatis, pure ipſam veritatem in ſe contemplatur, vel intelligit in viſione imaginaria veritatem, quæ in illa ſignificatur: ſicut Paulus cum raptus in Paradiſum, vel in tertium cœlum vidit inviſibilia & audivit verba ineffabilia: quia non corporearum rerum imagines, ſed ipſius veritatis ſplendorem pure intuitus eſt. Similiter & Joannes Evangeliſta licet ſub figuris corporearum rerum deſcribat Apocalypſim, creditur tamen omnia pure vidiſſe & intellexiſſe, quæ ibi ſigulariter deſcripſit, vel propter capacitatem aliorum, quibus ipſa pura veritas præ ſui ſplendore imperceptibilis fuit, vel

Dan. 2 — Ezec. 13 — Num. 22 — Eccl. 34 — 4 Viſio intellectualis. — 2 Cor. 12

Digitized by Google

vel magis propter myſteriorum revelationem, quæ non paſſim omnibus propalanda ſunt, ut exerceantur digni, & excludantur indigni a ſacratorum myſteriorum intelligentia; ſicut & reliqua ſanctarum Scripturarum *Exod. 26* velaminibus ſunt operta. Hoc ſignabat velum ante Sancta Sanctorum oppanſum, intra quod non licebat populo, ſed ſolis Sacerdotibus introire. *Num. 4* Similiter ſanctuarium involutum in profectione Levitis imponebatur portandum, quod antequam involveretur, non licebat aliis quam Sacerdotibus contingere vel videre: hoc ſignificante Spiritu S. quod profunda Scripturæ myſteria perfecti aliquatenus vident: alii autem involuta portare debent, dum ſumus in hac vita velamine figurarum. Ipſæ enim imaginariarum vel corporalium viſionum figuræ, etiam cum veræ ſunt ſecundum ſpititualem ſignificantiam, non ſunt veræ ſecundum rei exiſtentiam. Non enim verum eſt ſubſtantialiter eſſe boves in cœlo, vel leones vel aquilas, & alia quæ in Apocalypſi & aliis Prophetarum viſionibus deſcribuntur, ſed ibi ſunt cœleſtes virtutes, quarum merita vel officia iſtarum beſtiarum & aliarum rerum proprietatibus, figuraliter deſignantur. Credimus Chriſtum glorificatum corporaliter eſſe in cœlo, nec ultra ſecundum ſuæ ſubſtantiæ veritatem naſci de virgine lactari vel pati, vel alia quæ Evangelica docet hiſtoria eum feciſſe, cum corporaliter cum hominibus in terra converſabatur: & tamen ſic ſæpe refertur aliquibus Sanctis & devotis apparuiſſe in viſione, vel naſcens vel in matris gremio contentus, vel extenſus in cruce: non quod ita ſecundum veritatem fieret, ſed quod illis propter aliquam ſingularem conſolationem & devotionis exercitationem, vel propter aliquam ſpiritualem ſignificationem ſic appareret. *Rom. 6* Scimus enim quod Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur: ſic nec ultra corporaliter lactabitur vel naſcetur. Ita de aliis Sanctorum vel Angelorum apparitionibus eſt tenendum. *Viſiones ſeductorum ſpirituum.* Non videtur autem prætereundum. quia quidam decepti a ſeductoriis ſpiritibus, vel propriis falſis opinionibus, putant ſibi apparere in viſione vel ipſum Chriſtum, vel ejus glorioſiſſimam genitricem; & non ſolum amplexibus & oſculis, ſed & aliis indecentioribus geſtibus ab eis demulceri: ut ſicut ſpiritus ipſorum interius, ita & caro exterius ſibi congruo oblationis ſenſu ſenſibliliter demulceatur, & carnaliter conſoletur: quod non ſolum eſt falſum & ſeductorium ſed etiam blaſphemia gravis eſſe liquido comprobatur. Spiritus S. viſitatio ſicut contra omnia vitia reprimenda & deteſtanda infunditur; ita etiam ſingulariter contra carnales illecebras opponitur. Et ubi ſpiritus munditiæ ſuo jubare reſplenduerit, continuo omnes pravæ voluptatis motus evaneſcere, & velut tenebras ſuperveniente lumine diſparere neceſſe eſt. De his vero, qui cum aliquando dulcedinem ſpiritualem ſentiunt, & mox carnalis delectationis pruritu fœdantur: neſcio quid judicem, niſi quod potius eligo illis carere floribus, quos de luti ſordibus legere deberem. Et ſicut illos damnare non audeo, qui inviti quandoque in ſpiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur; ita etiam excuſare nequeo, qui tali fluxu ex conſenſu condelectantur, qualiſcumque eorum intentio videatur.

Caput LXXVI.

De modis revelationum.

Revelatio ſecretorum vel futurorum pluribus modis fieri videtur: in quibus ſicut in viſionibus plurimi ſeducuntur, putantes ſpiritum eſſe, quod proprius ſenſus finxerit, vel ſpiritus erroris ſuggeſſerit: & ideo vaticiniis jam uſque ad faſtidium repleti ſumus de Antichriſti adventu, de ſignis appropinquantibus judicii, de deſtructione religionum, de perſecutione Eccleſiæ, de regni defectione & variis mundi preſſuris, & aliis pluribus, quibus etiam viri graves & devoti pluſquam oportuit creduli extiterunt: de ſcripturis Joachim, & aliorum vaticiniis varias interpretationes extrahentes: quæ etſi

vera

Digitized by Google

vera eſſent & authentica, tamen religioſi plurima invenirent, in quibus fructuoſius occuparentur: cum & Chriſtus Dominus in Apoſtolis tales curioſas temporum inquiſitiones repreſſerit, dicens: Non eſt veſtrum noſſe tempora & momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Revelatio aliquando fit per vocem & verba expreſſa: ut Petro & Joanni & Jacobo in monte cum Jeſu, vox de nube dixit: Hic eſt Filius meus dilectus, &c. Unde Petro dictum eſt: Beatus es Simon Bar-iona: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui eſt in cœlis. Vel ſicut Samueli primo ſermo Domini factus eſt in Silo. Aliquando fit per ſomnum: ut Joſeph viro Mariæ dictum eſt in ſomnis, ut acciperet Mariam & fugeret in Ægyptum & rediret. Et magis ſimiliter in ſomnis dicitur, ne redeant ad Herodem. Et in aliis pluribus locis ſimile invenitur. Aliquando per ſpiritum Angelicum vigilanti & intrinſecus loquenti. Unde Zacharias: Angelus qui loquebatur in me, dixit ad me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? &c. Aliquando fit per ſpiritum interius in mente. Pſalm. Audiam quid loquatur in me Deus. Et hoc duobus modis. Uno modo, cum inſpirat menti aliquid agendum, vel dicendum, vel de propriis docet, vel de alienis: ſicut Prophetis inſpiravit quid facerent vel dicerent; vel cum futura, vel abſentia, vel abſcondita eis revelavit. Secundo modo, cum non de ſpeciali facto illo vel illo, ſed generaliter ad plura per mentis illuminationem oſtendit, quid ſecundum veritatis judicium ſit melius vel non melius. Sicut docet omnes juſtos declinare a malo, & facere bonum, & per ſpiritum ſcientiæ, vel conſilii, vel intellectus, vel ſapientiæ, Dei placitum agnoſcere, vel eligere potiora. Eſt & alius modus revelationum, per Spiritum S. cum homo ex Dei inſpiratione orat Deum pro aliqua ſpeciali cauſa propria vel aliena, & per affectum devotionis & fiduciam exauditionis intelligit ſe exauditum in hac petitione. Sed licet confidat quod illud pro quo oravit, habiturum ſit proſperum ſucceſſum: neſcit tamen ſæpe qua via habebit proceſſum.

Act. 1

1 Revelatio per vocem. *Mat. 17*

Mat. 16 *1 Reg. 3*

2 Revelatio per ſomnium. *Matth. 1 & 2*

3 Revelatio per ſpiritum Angelicum. *Zach. 4*

Pſal. 48

4 Revelatio per Spiritum ſanctum.

E contrario cum non ſentit ſibi infundi fiduciam exauditionis, intelligit ſe non habiturum effectum ſuæ petitionis, licet nonſit in hoc omnino certus: quia neſcit an hoc ſit defectus devotionis, vel indicium negatæ petitionis. Hoc tamen genus revelationis eſt ſpecialiter devotis mentibus familiare. In hoc tamen aliquando quidam devoti inveniuntur decepti, ſicut & in interna inſpiratione. Et hoc taliter poſſe fieri videtur, cum homo devotus Deo aliquando intendit, & per magnæ devotionis affectum confidit Deum ſibi eſſe favorabilem, optat vel orat ſibi vel alteri iſtud vel illud, quod tunc deſiderat evenire: & cum fuerit jam in affectu devotionis, & fiducia divinæ propinationis, antequam iſtud optaret, accedente vero optatæ rei deſiderio fit affectus ferventior, & fiducia ad Deum ex fervore conſtantior: & quia præſumit Spiritum S. hanc devotionem operari, cum ſpiritus malignus non poſſit affectum devotionis infundere quem numquam habet; confidit ſe non decipi, & in concepta ſpe deſiderii ſui non confundi: quia teſtimonium adauctæ per ſpiritum devotionis & fiduciæ creditur approbaſſe. Sed in hoc poteſt eſſe deceptio, quod ſpiritus hominis ex deſiderio rei quam diligit, cum de illa ſtudioſe cogitat, hilareſcit: etiam cum in nulla prius erat devotione ad Deum, ita quod aliquando pro deſiderio illius rei facile provocaretur ad lachrymas, maxime ſi eſt res quæ ſpectat ad devotionem qualemcumque. Sicut ſæpe etiam cum pro vana gloria quis optat gratiam bene prædicandi, vel prophetandi, vel miracula faciendi, vel aliud unde mirandus videretur agendi, cor deluſum hujuſmodi phantaſmatibus hilareſcit, & in vanam affectionem pingueſcit. Quanto ergo magis cordis affectus exhilaratur, & devotio afficitur in ſe, cum cogitat & optat quod deſiderat, non ex levitate vel vanitate, ſed ex maturitate & charitate? dum interim eſt in aliqua ſpiritus conſolatione, quæ facili occaſione poteſt per ampliora incitamenta devotionis ſublevari, tunc confiden-

fidentia proprii ſpiritus loquitur, & putat loqui Spiritum ſanctum, dum non ſubtrahit devotionis gratiam quam dedit, imo dilatato cordi per deſiderii appetentiam, eo profuſiorem gratiam infundit, quo cordis exhilarati capacitas locum ampliorem in ſe gratiæ præparavit. Cor enim liberum & benevolentia jucundum aptius eſt ad devotionis gratiam recipiendam, quam triſtitia & amaritudine conſtrictum: quia Spiritus ſanctus amor eſt, & benevolentia, & jucunditas Patris & Filii: & ſimilia ſimilibus magis gaudent naturaliter. Lætitia enim eſt proprium cœleſtis patriæ. Mœror triſtitiæ, eſt hujus exilii negotium. Amaritudo deſperationis, eſt infernale ſupplicium. In omnibus ergo revelationum vel viſionum generibus magna cautela habenda eſt, ne falſa pro veris, noxia pro ſalutaribus, exigua pro eximiis, & incerta pro certis recipiantur. Solus autem Spiritus ſanctus per donum conſilii, & per gratiam diſcretionis ſpirituum, ſcit hominem expedire, & certum reddere quid in illis recipiendum ſit, vel reſpuendum, & quomodo eis utendum: ſicut & Prophetas & Sanctos docuit, quibus non ſolum vera oſtendit, ſed etiam per veritatis teſtimonium, quia vera eſſent interius demonſtravit. Aliis autem videtur eſſe ſecurius talia non quærere, oblatis non cito credere, deceptionis caveam cavere. Aliquando etiam oblata velut minus fructuoſa parvi pendere: ut ſi vera ſint, ſe habeant indifferenter ad ea: ſi falſa, non innitantur eis ne decipiantur. Et ſi velint advertere, quærant ſuper his conſilium ſapientum ſolummodo & paucorum: & ad illa ſtudioſe ſeſe exerceant, quæ ſunt ſecura, meritoria & fructuoſa: ſcilicet ut ſunt vitia extirpare, & virtutum ſtudiis fideliter inſudare, Scripturæ ſacræ ſanum ſcrutari intellectum, & per orationis uſum mentem accendere ad devotionis effectum. Hæc ſunt ſalubria & ſecura & fructuoſa ſtudia religioſorum. Et quanto quis ſe in iſtis magis exercuerit, tanto majoris meriti & majoris gloriæ apud Deum erit. Sunt etiam quædam ſenſibiles dulcedines & ſuavitatis experientiæ, quæ devotis quandoque infunduntur: ut mirabilis fragrantia odorum, ineffabilis ſuavitatis ſaporum, & hymnidicæ melodiæ vocum & ſonorum, & tactu perceptibiles experientiæ indicibilium ſuavitatum. Quæ cum vere ſint a Deo, poſſumus æſtimare, quod aut dentur quibuſdam novis & rudibus, qui ſpiritualia nondum lucide intelligunt, ut ſaltem per ſenſibilia conſolentur in Domino, qui virtutem pure ſpiritualium non cognoſcunt; in quibus major vis eſt & certior veritas, & fructuoſior profectus & purior perfectio. Etiam provectioribus in ſpiritu conſolationes ſenſibiles dantur propter redundantiam interioris dulcedinis: ut ſicut anima communicat corpori ſuo quaſi comiti & ſocio viæ paſſiones ſuas, ita communicet ei & conſolationes. Triſtante enim interius anima, etiam corpus tabeſcit exterius. Sicut ergo corpus collaborat ſpiritui & compatitur in merito: ita digne comparticipat & conremuneratur ei in præmio: non ſolum futuræ gloriæ, ſed etiam præſentis gratiæ: ſicut domini in convivio epularum ſervis tranſmittunt reliquias ferculorum. Apoſtolus: Sicut ſocii paſſionum eſtis, ita & conſolationum eritis. Et hoc ex ſuperfluenti menſura datur dilectis, cujus redundantia ne effuſa depereat, excipitur a corpore, quod particeps fuit in labore. Sed ſicut de viſionibus & revelationibus, ita & de hujuſmodi ſenſibilibus experientiis eſt ſentiendum, quod aliqui ſeducuntur in eis, putantes eſſe a Deo, quod forte phantaſtica deceptio eſt; & aliqui putant eſſe aliquid magni, quod nullus eſt in ſe meriti vel momenti; & aliqui extolluntur de talibus apud ſe, & jactant ſe quaſi de ſingularis gratiæ ſanctitate. Etiam habent hoc proprium divinæ dulcedinis experientiæ, maxime cum frequentiori uſu & valentiori motu influunt, ut ſpiritum reficiendo, corpus debilitent, & ita quodammodo delectando affligant. Sicut ruſticum cibis groſſioribus aſſuetum, delicioſa fercula ſæpius ſumpta alterando calefaciunt & diſſolvunt. Ignobile namque

Dulcedines ſenſibiles.

2 Cor. 7

que corpus & corruptibile ſicut pecus brutalibus, ſic eſt aſſuetum terreſtribus & vilibus. *Gen. 3* Geneſis: Comedes herbas terræ, & hoc poſt peccatum.

Quæſtio inſignis.

Quærunt autem devoti aliquando ex devotionis vehementia corpore debilitati, utrum ſit melius debilitatem corporis potius ſubire, & ſpiritum per devotionis ſtudium cum Deo roborare, & gratiam oblatam non abiicere, vel præ nimia debilitate ſe abſtrahere a devotione, & ſpiritum extinguere, & exterioribus occupationibus ſe dare pro corporis relevatione. Ad hoc, ſalvo meliori conſilio, videtur conſulendum nimis debilibus, quod interdum poſſunt ſe utiliter ſubtrahere a ſtudio devotionis, & conatu proprio non ad hoc inſtare, ne quaſi extorquendo exprimant devotionis affectum: quia talis conatus violentus debilitat etiam validiores. Si autem ſine laborioſo conatu offert ſe gratia, & ingerit ſe illis non quæſita, nec abiiciant eam, nec omnino totos ſe immergant ei, maxime ſi vehementer ex hoc ſe debilitari ſentiant, ſed temperate ei inhæreant. *Prov. 16* Juxta illud: Mel inveniſti, comede quod ſufficit tibi, id eſt, quod ſatis eſt juxta virium tuarum menſuram. Utilius enim eſt ad horam temperantius frui gratia devotionis, quam omnino exhauſtis viribus, & deſtructa virtute naturali totaliter eam perdere, & irrecuperabiliter carere. Quia ſic deſtructi, poſtea nimis incipiunt ſibimet compati: & ut reparent vires amiſſas per indiſcretionem, non ſolum delicatius, ſed etiam diſſolutius quam expedit ſe habere. Exhauſtis namque viribus maxime capitis & cordis, vix audent etiam per moram aliquam ad devotionis ſtudium aſpirare: quia retrahit eos continuo moleſtia debilitatis: & quo magis volunt contra eam conari, eo minus poſſunt. Et ideo conſultius videtur conſolationes divinas moderatius quærere, cum debilitas corporis obſiſtit, ut diutius eis frui poſſint, & auctas valeant tolerare; quam ad breve in eis delectari ita indiſcrete, ut poſtea fugere eas oporteat, & ſine ſpe recuperandi amittere propter virium defectionem. Vaſe enim contrito, liquor effunditur. Unde Pſalmus: *Pſal. 26* Defecit caro mea & cor meum: quia cum corporis virtus omnino defecit, etiam cordis virgor a devotione langueſcit. Contingit etiam plerumque ſtudioſis devotionis, ut cum magis conantur habere devotionis gratiam, minus habeant; & cum vehementius inſtant, aridiores & duriores corde fiant: ſicut in ſummis feſtivitatibus, & devotis temporibus paſſionis Chriſti & nativitatis, & ſimilibus, & maxime cum ſe ad ſacram communionem ſtudent ſolicite præparare. Et multi ex hoc ſæpiſſime graviter contriſtantur: & ad illam partem conturbati corde puſillanimiter, interpretantur quod forte indigni ſint viſitatione divina, & quod non placeant Deo, ut ſicut indigni & indevoti ad ſacram communionem accedant: & ſic ſæpe ſe ſubtrahunt a cibo vitæ, & medicina ſalutis. Sed cum homini incertum *Eccl. 9* ſit, an ſit dignus amore vel odio, ſecundum rationem diſpoſitionis & merita ſingulorum Deo ſoli nota, non poſſumus ſecundum veritatem cuique conſulere, quid in hujuſmodi ſentire debeat & facere.

Cur Deus ſubtrahit bonis devotionis gratiam.

Tamen cur tunc Deus ſubtrahit bonis & ſtudioſis devotionis gratiam, cum eam libentius haberent, & inſtantius quærunt, ſuper hoc poſſunt quinque rationes aſſignari. Prima humiliatio: quia magis humiliatur homo, cum non habet tunc devotionem quam alio tempore, & magis confunditur in ſeipſo: ſicut ſæculares plus confunduntur, ſi in Paſcha non communicant, cum ſolitum eſt communicare ceteros, quam toto reliquo tempore anni. Secunda eſt purgatio peccati: quia forte per alia exercitia minus purgatus eſt, vel aliqua habet delicta quæ non recolit: & ut dignius accedat ad Euchariſtiam, & amplius purgetur a peccatis; & in hoc punitur, in quo magis dolet; & quo dolor gravior, eo purgatio efficacior: & maxime quia forte alio tempore minus ſtudioſe quæſivit devotionis gratiam, vel oblatam negligentius recepit, nec dignas pro ea gratias retulit. Puni-

tur

Digitized by Google

tur modo in quo peccavit, ut tunc illa careat gratia, cum eam deſiderat, quam ante neglexit, cum habere poterat, & cautior de cetero in hac parte fiat. Tertia, ut ex hoc eruditior in gratia fiat, quod a Deo ſit, non ab homine: cum non poteſt eam homo pro voluntate habere ſui arbitrii: ſed Deus qui dat ex ſe, quando infundit, quando vult, ſubrahit, prout ſibi placet, & prout accipienti judicat convenire. Item, quia ex gratia ſua dat, non pro meritis hominis: quia ſi daret ſemper, cum quæritur, & non daret, niſi quæreretur, putaretur jam tantum dare ſecundum merita requirentium, & non ſecundum gratiæ liberalitatem: ideo quandoque ſtudioſe quærentibus negatur ex juſtitia, & non quærentibus quandoque datur ex gratia.

Caput LXXVII.

De tentationibus devotorum.

Devotorum tentationes duæ, hæſitatio & elatio.

DUæ ſunt enim tentationes devotorum ſatis conſuetæ, maxime novis & imperfectis, hæſitatio & elatio. Hæſitant enim ſæpe an a Deo talis ſit gratia, vel homo per ſe iſtos motus ſuo conatu procuret, & eſt ſatis importuna tentatio. Aliquando etiam videtur homini, quod forte poſſit eſſe dæmonis illuſio, & ſit perplexior: quod quandoque ſtudium devotionis cogitat omnino poſtponere, & ſimpliciter vocalibus orationibus, & actionibus ſolum intentus eſſe; quaſi in illis ſit ſecurior, quam in ſtudio internæ devotionis, & hoc præcipue patitur cum devotionis gratia ſibi ſubtrahitur, & ſic dupliciter tribulatur, ſcilicet de ſubtractione gratiæ & de hæſitatione ſi fuerit a Deo gratia quam habebat. Sic diſcipuli ante plenam Spiritus ſancti miſſionem ſæpe vacillabant in fide Chriſti; dummodo viſis ejus miraculis & excellenti doctrina credebant eum eſſe verum Dei Filium: modo viſis ejus paſſionibus pro nobis ſuſceptis, titubantes hæſitabant, ſicut eo paſſo, antequam certi eſſent de ejus reſurrectione, inter ſe dicebant: Nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet redempturus Iſrael, quaſi dicerent: Ab hac ſpe fruſtrati ſumus. Sic & poſt reſurrectionem ſuam, viſo eo gaudebant & dubitabant, donec per multa argumenta de veritate ejus certificati ſunt, maxime poſt aſcenſionem ejus, & ſancti Spiritus emiſſionem. Ita & devoti Chriſtifideles modo gaudent de conſolatione internæ gratiæ, modo dubitant & triſtantur: imo varie operatur in eis Spiritus ſanctus, nunc illo modo, poſtea alio modo. Jam infundit eis conſolationem, & jam ſubtrahit: donec pluribus indiciis experti veritatem & utilitatem ſuæ viſitationis, præſente gratia gaudent de conſolatione, & ſecuri ſunt de veritate, abſente ea utriuſque muneris ſolatio carent. Sapiens autem in die malorum non immemor ſtudet eſſe bonorum; quorum recordatio revocat eum a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Et hoc valet contra primam illam tentationem hæſitationis. Rurſum in die bonorum non immemor ſtudet eſſe malorum, per quæ humilietur, & timore ab elationis tumore comprimatur: & ſic ſecunda tentatio ſanatur. Extolluntur enim devoti quadrupliciter; quia aut gloriantur ſe devotionis gratiam præcedentibus ſtudiis & laboribus meruiſſe, aut præ ceteris, qui hanc gratiam non videntur habere, ſe a Deo dilectos eſſe, aut majorem gratiam ſibi eſſe datam, quam ſit in veritate, aut ſe melius ea ſcire uti & gratioſius recipere, & fructuoſius impendere, & minus negligere, quam alii, qui ſimile donum gratiæ acceperunt. Contra priorem tentationem hæſitationis valet conſtans fiducia credulitatis, quod a Deo ſit illa gratia, & diligens conſideratio gratiæ ipſius, ſi ſemper ſit motus ejus ad bonum tantum, & humilis conſultatio ſuper illa apud aliquem peritum & exercitatum in talibus & prompta voluntas acquieſcendi qualiter in gratia debeat ſe habere, & ſupplex oratio ad Deum, ne permittat hominem decipi a ſenſu proprio, vel ſpiritu alieno. Contra alte-

Luc. 24

Eccle. 11

Elatio devotorum, tentatio altera.

Contra hæſitationem remedium.

Contra elationem remedium.

alteram tentationem elationis valet diligens cognitio propriæ indignitatis, & torporis, & negligentiæ, & ingratitudinis, & inanis gloriæ, & timida expectatio reddendæ rationis de gratia collata & neglecta; & pavida ſuſpicatio ſubtrahendæ gratiæ & derelictionis a Deo, propter vitia prænotata, jamdiu cauſa correctionis tolerata, & non emendata, & ſtudioſa conſideratio aliorum, qui in gratia, in virtutibus, in orationibus, & ſtudiis bonis incomparabiliter eos præcellunt. Quarta ratio negatæ devotionis, cum quandoque ſtudioſius quæritur, quia aliquando ex impetuoſo cordis conatu libertas mentis obruitur, dum quaſi per violentam extorſionem accelerat devotionis affectum exprimere; & ſi non juxta deſiderium cordis ſtatim poteſt elicere gratiam devotionis quæſitam, contriſtatur, & amplius ex hoc induratur: & quo impetuoſius cupit ſe ad devotionem cogere, tanto minus proficit, & amplius areſcit: ſicut qui botros in torculari, vel olivas in prælo ſubito & nimis vehementer comprimit, liquor magis turbidus & inſipidus fluit, quam ſi paulatim & moderatius compreſſiſſet. Quo enim liberior, eo pinguior devotionis affectus. Ideo alio tempore ſæpe eſt homo devotior: quia tunc ſpiritus ſuæ libertati relictus, ſponte ſe elevat in ſublime. Violenta namque acceleratio præfocat ſpiritum etiam in corpore. Moroſa autem reſpiratio eſt cordis refrigeratio. Quinta ratio poteſt eſſe meritum majoris gratiæ & gloriæ dum deſiderium non adimpletum affligendo purgat animam, & patientia deſolationis, & humilis ſufferentia mœroris quaſi lima reddit animam clariorem, & magis ſuſceptibilem ſplendoris divini, & amplioris gratiæ & gloriæ capacem. Lux enim vultus Dei, & fulgor claritatis eius omnibus æqualiter ſuperfulget, qui autem purior eſt, & a vitio obſcurante liberior magis capax eſt lucis, & illuminationis deſuper influentis, ſicut vitrum clarum, vel metallum bene limatum & politum radios luminis amplius recipit, & ſplendidus efficitur. Quia igitur afflictio lima eſt

Afflictio lima animæ.

animæ, quæ rubiginem vitiorum abradit, ut deterſo peccato, quod ſua obſcuritate radios divini luminis & fulgoris velut obex ab anima excluſerat, lucem gratiæ recuperet, purgat Deus aliquando devotorum corda per ſubtractionem illius conſolationis, cujus carentia eſt eis maxima afflictio; ut ſic purgati aptiores fiant abundantiori gratiæ percipiendæ in præſenti, & gloriæ in futuro, etiam ſi hanc afflictionem ſpecialis culpa non contraxit. Si vero aliquis deſiderat experiri, utrum ſit melius, ſæpius, an rarius corporis Christi ſuſcipere Sacramentum, videtur mihi quod non poſſit ſuper hoc omnibus dari regula uniformis. Varia ſunt hominum merita, & diverſa operum ſtudia, & differentia deſideria, & multiplices Spiritus ſancti operationes in ſingulis, & diverſi etiam ſtatus in religione. Et ideo ſicut ægrotantibus non poteſt una forma ſervari in dandis medicinis corporis, propter diverſitates complexionum, aut locis, aut temporis, aut diætæ, vel aliarum conſiderationum; pro quibus, aut rarius, aut ſæpius, aut majori, aut minori quantitate eadem medicina datur, ita & de medicina ſpirituali, quæ eſt corpus Chriſti, intelligendum. Mundanis enim curis occupati rarius poſſunt ſe ad illud recipiendum expedire, quam illi, qui tantum ſpiritualibus ſtudiis ſunt intenti: & alii magis, & alii minus ſunt circumſpecti in cuſtodia vitæ ſuæ, & morum, & conſcientiæ ſuæ puritate. Alii etiam ardentiori deſiderio trahuntur ad illius ſalutaris cibi perceptionem. Alii vero quodammodo terrentur, cum deberent accedere: & niſi conſcientia urgeret, & conſuetudo religionis induceret, vel timor maioris elongationis a Deo impelleret, valde raro accederent ad illud mirificum Sacramentum. Vix tamen aliquis ita religioſus eſſe videtur, & ſanctus, exceptis Sacerdotibus, quin ſemel in ſeptimana ſufficiat ei ex conſuetudine communicare, niſi ſpecialis cauſa quandoque, vel ratio plus ſuadeat, infirmitas ſuperveniens, vel ſingulariter feſtivitas ſolemnis,

Raro an ſæpe ſit communicandum.

nis, vel inuſitatæ devotionis fervor, A & intemperata deſiderii ſitis ſit pro illius ſuſceptione, qui ſolus ſufficit amantis animæ ardorem refrigerare. Et quia talis ardoris impetus non niſi ab Spiritu S. ut creditur, infunditur, ideo legibus humanæ conſuetudinis, & ſtatutis mortalium non arctatur. Sicut aliquos quandoque vidimus, licet paucos, quibus vivere Chriſtus erat: ita ut ſi non frequentius pane vitæ reficerentur ſacramentaliter, quaſi videbantur vita corporis jam velle deficere, patentibus indiciis hunc defectum prodentibus. Et qui ante tam debiles erant, quod nec inceſſum debitum habere poterant, poſt ſuſceptionem illius Sacramenti intantum confortabantur, quaſi nullam ante ſenſiſſent debilitatem manifeſte apparentem. Juxta illud: Caro mea vere eſt cibus, & ſanguinis meus vere eſt potus. (*Joan.* 6) Quia nullus cibus materialis, vel potus poſſet ſic celeriter, & efficaciter non ſolum corpus, ſed etiam animam recreare. Salubre tamen eſt, & utile, quod homo ſæpe ſe ad illius medicamenti ſuſceptionem præparet, & quanto devotius valeat, illud percipere ſtudeat, & poſt perceptionem in ſtudio devotionis ſe conſervet: attentius tamen religioſi, & qui obtulerunt ſe Deo, ſic enim erunt in majori cuſtodia vitæ ſuæ, & conſcientiæ, dum & ante, & poſt Euchariſtiæ perceptionem ob reverentiam ipſius ſtudent magis innocenter vivere, & ſtudio devotionis frequentius intendere. C Et licet quandoque tepide, tamen confidens de miſericordia Dei fiducialiter accedat: quia ſi ſe indignum reputat, cogitet quod tanto magis æger neceſſe habet requirere medicum, quanto magis ſenſerit ſe ægrorum. Non enim eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. (*Matt.* 9) Nec ideo quæris te jungere Chriſto, ut tu eum ſanctifices, ſed ut tu ſanctificeris ab illo. Nec propterea prætermittenda eſt ſacra communio, ſi quandoque non ſentit homo ſpecialem devotionis gratiam, cum ſe ad illam præparare ſtudet, vel cum in ipſa perceptione, vel poſt forte minus devotum ſe ſentit quam vellet, quia ex aliqua ſupradictarum cauſarum ratione ſolet illud evenire. Circa Sacerdotes autem poteſt hæc forma teneri, ut nec nimis raro, nec nimis continue celebrare, vel prætermiſſe ſacram hoſtiam ſtudeant immolare. (*Sacerdotes nec communiter, nec nimis raro ſacrificent.*) Nimis enim continue celebrare aliquam videtur notare irreverentiam, cum vix aliquis tam devotus ſit, qui ſemper eadem devotione ferveat, quod ſemper cum debita reverentia illud faciat, & cordis ardore, quin aliquando reperiat quantulumcumque quod eum impediat. Nimis etiam raro celebrare, quamvis ex reverentia aliquando ſolet fieri, & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minus circumſpe-B ctus eſt homo in omnibus, quaſi non indigere videatur ſui cuſtodia, cum non proponit accedere ad menſam Chriſti. Humilitas etiam non eſt uſquequaque ſecura, quod diu ſe ſubtrahat: quia ſicut non eſt dignus ſæpe corpus Chriſti percipere, ſic nec ſemel. Ideo eum non recipimus quaſi qui digni ſumus: ſed ut illo nos ſæpe viſitante, & habitaculum cordis, & corporis noſtri ſubintrante magis ac magis digni efficiamur. Quo enim introierit, Dominus benedicet: ſicut olim domui Obededom benedixit propter arcam Domini, in qua manna ſervabatur: (*2 Reg.* 6) propter hoc voluit David eam reducere cum benedictione. Sapientia: Propoſui hanc adducere mihi, ſciens, quoniam communicabit mecum de bonis ſuis. (*Sap.* 8) Quæ bona prætereo: quia in ſcripturæ pluribus locis inveniuntur.

Caput LXXVIII.

De diverſis affectibus quibus trahimur ad communicandum.

Diverſis autem affectionibus, & intentionibus diverſi ad communicandum trahuntur, vel ad celebrandum. Aliquos trahit amor Dei, ut dilectum ſæpius ad ſe invitent, eumque in ſemetipſis delectabiliter amplexentur. Aliquos propriæ infirmitatis intuitus, ut eum quaſi medicum ad ſe vocent, per quem ab omni infirmitate curentur. Aliquos con-

ſcientia delictorum ſuorum, ut per eum, quaſi per hoſtiam placationis ab omnibus peccatis expiati purgentur. Aliquos preſſura alicujus tribulationis, ut per eum, qui omnia poteſt ab omni adverſitate citius liberentur, & tutius protegantur. Aliquos deſiderium alicujus gratiæ, vel beneficii impetrandi per eum, cui Pater nil poteſt negare, pro ſe intercedentem. Aliquos gratiarum actio pro beneficiis divinis, cum nil dignius habemus reddere Deo pro omnibus, quæ nobis tribuit, quam calicem ſalutaris accipere, (*Pſal. 115*) id eſt, ipſum Jeſum. Aliquos laus & honor Dei, & Sanctorum, cum non habemus majus quo poſſimus Deum, vel Sanctos pro ſua dignitate venerari, quam Chriſtum immolare Deo Patri. Aliquos charitas & compaſſio proximorum, cum pro ſalute vivorum, & pro requie defunctorum, nil efficacius interpellet quam ſanguis Chriſti pro nobis effuſus. Hoc eſt ſummum auxilium noſtrum, cum oramus Deum, & illum interceſſorem invocamus, qui nos Patri reconciliavit (*Rom. 8*) & ſemper interpellat pro nobis. Multis de orationis ſtudio, & virtute omiſſis, quæ ſtudioſus melius orando per experientiam diſcet, hoc in fine dicendum, quod omnia quæ orantes petimus ſunt iſta: Aut oramus pro malis quæ fecimus ignoſcendis, aut pro malis, quæ patimur amovendis, aut pro bonis quæ cupimus adipiſcendis, aut gratias agimus pro acceptis, vel promiſſis. Quæ nobis Dominus concedat adipiſci, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, OPUSCULUM DE INSTITUTIONE NOVITIORUM,

PARS PRIMA.

Hoc Opuſculum Trithemius de inſtitutione Novitiorum inſcribit, & inter Opuſcula S. Bonaventuræ connumerat. In antiquis impreſſis non reperitur, ſed in recentioribus Venetiis editis prodiit, ſub hoc titulo; quamvis etiam de triplici ſtatu religioſorum, incipientium videlicet, proficientium, & perfectorum prænotari, in eadem editione Veneta ſcribatur. Inſtituit in eo Auctor Novitios, ſicut fecerat in Speculo diſciplinæ, ſed paulo brevius.

Caput I.

Quid ſemper Novitiis conſiderandum.

PRimo ſemper debes conſiderare, ad quid veneris, quare veneris, & propter quid veneris. Propter quid enim veniſti? nonne ſolummodo propter Deum, ut ipſe fieret merces laboris tui in vita æterna? Sicut ergo propter nullum alium, nec propter alicujus exempla te perverte, quin ſtudeas ad illud, quod veniſti. Veniſti enim ad ſervitutem Dei, cui ſervire debet omnis creatura, quia nihil habet ab ipſo. Et ideo debet ei dare totum, quod eſt, & quod ſcit, & poteſt. Et ſi omnia ſerviunt creatori B pro omni poſſe ſuo, multo magis homo tenetur, quem non ſolum creavit, ſicut & cetera, ſed inſuper intellectu decoravit, libero arbitrio nobilitavit, mundi dominum conſtituit, ſibi ſimilem fecit, naturam ejus aſſumpſit, verbo & exemplo proprio inſtruxit, proprio ſanguine ſuo de æterna damnatione redemit, Spiritum S. ei infudit, carnem ſuam in cibum tradidit, curam ejus habet ſicut mater parvuli ſui, & æternam hereditatem ei dare inſtituit. Ecce quantum tenemur nos Deum præ ceteris, & ſuper omnia diligere, qui nos A præ omnibus mundi creaturis ſic amavit.

Caput II.

De obedientia.

ET quia non confidis tibi ipſi, ut præſumas te ſcire quid velit Deus, ideo commiſiſti te ſuperiori tuo, ut ipſe te regat, & dediſti ei manum tuam in profeſſione, ut ipſe te in viam Dei inducat: unde non licet tibi vivere de cetero pro velle tuo, ſed quo ductor tuus ire jubet, & quod ipſe prohibet, cavere debes: quia qui artem aliquam addiſcere cupit, ſui Doctoris regulas debet tenere, & proprias adinventiones relinquere, & infirmus qui adhuc acceſſiones vitiorum patitur, debet ſervare diætam, quam ei medicus ſuus indicit, ſi cito & plene vult curari. Ita & tu mihi facias, ſive dicas, quod magiſtrum tuum velle præſumas. Tu enim dediſti te ei propter Dominum, & propter regnum cælorum, & jam non es tuus, ſed ejus cui te vendidiſti, & ideo nihil tibi licet agere de te ſine ejus voluntate. Ipſe enim eſt Dominus voluntatis tuæ. Et contrectatio rei alienæ invito domino, furtum eſt. Fur autem cœlo non appropriat. Ipſi rectores noſtri ſunt vicarii

Digitized by Google

carii Dei ſuper nos & ideo debemus A eis ſicut Domino obedire, & non ſicut hominibus, quia non propter ipſos, ſed propter Deum eis ſubjacemus. Talem enim te exhibeas ei, ut libere jubeat te facere vel omittere, quidquid viderit expedire, quia ſi ipſe timet te, jam ſervus major eſt domino ſuo: & diſcipulus eſt ſuper magiſtrum.

Caput III.

De pace cum Prælatis.

Habe ſemper pacem cum Prælatis, non eis detrahas, nec libenter audias eis detrahentes; quia Deus ſpecialiter hoc vitium odit in ſubditis & in præſenti, ut in Cham *Gen. 9* patet, qui verenda patris ſui nudata fratribus nunciavit, & ſibi maledictionem in hoc irremediabilem acquiſivit. Non ponderes exceſſus eorum, ſed ignoſce eis quaſi hominibus, quia in multis curis non poteſt aliquando negligentia vitari. Et ſæpe quod in eis reprehendimus, ex noſtro vitio magis eſt, quam ex eorum culpa, quia ſæpe aliquid quod pro bono faciunt, quia eorum intentionem non intelligimus, pro malo judicamus, quod ad nos non pertinet, nobis non uſurpemus, nec reprehendamus ea quæ quo animo fiant, neſcimus. Honora eos in corde tuo, non ſpernas, ne forte & Deum ſpernas, cujus vicem gerunt. Crede etiam quod Deus inſpiravit eis, quidquid jubent te facere propter animæ tuæ utilitatem. Ordinationes eorum, & conſtitutiones ne faſtidias, quia non ſine cauſa faciunt, licet tu neſcias omnes cauſas. Qui autem ſimpliciter ambulat in via Dei, ei non nocet, ſed ad meritum majus ſibi prodeſt. Nam qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Servus Dei ſic debet incedere via recta in mandatis, quod *Prov. 10* ſtatuta humana eum non arctent in aliquo, quia ſemetipſum debet arctare, ita quod etiamſi non eſſet illud ſtatutum, tamen ſibi caveret ab omni quod ſibi expediens non eſſet. Per talia enim ſtatuta tantum reprimitur eorum exceſſus, qui metas diſciplinæ transgrediuntur. His de obedientia *1 Cor. 15* præmiſſis, quæ eſt initium boni in religione, ad aliud tranſeo, & primo ad corporalia exercitia, & ad ſpiritualia conſequenter, quia non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale, deinde quod ſpirituale.

Caput IV.

De ſurgendo a ſomno.

Aſſueſce, cum opportune potes, parum ante matutinas evigilare, ut ſpiritus tuus dirigatur ad Deum in oratione, & ut orationi & Dei laudibus magis ſis ſobrius & devotus. B Cum evigilas, ſtatim omnes cogitationes tuas abiice de corde tuo, ſomnia quæ ſomniaſti in nocte, quibus te diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offerre Deo in cogitatione, vel aliqua bona meditatione, cum corporis exercitatione, vel genuflexione, donec aliquem affectum devotionis concipias, & cogitationes vanas, quæ tunc maxime infeſtant mentem, a te abiicias, & ex hoc eris ad omne opus devotior, & expeditior tota die.

Caput V.

Qualiter in choro te gubernare debeas.

C In divino officio non ſis piger, & faſtidioſus, ſed coge corpus ſpiritui ſervire, & ſta reverenter, & pſalle alacriter in Eccleſia, & devote coram Angelis, qui ibi juxta te ſunt præſentes. Non circumſpicias hinc inde, niſi neceſſitas adſit. Riſus & verba inutilia penitus deteſtare, ubi coram Domino Majeſtatis cum metu & reverentia debes aſſiſtere. Verba pſalmodiæ diſtincte, & integre pronuntia. Non diſcurras per chorum, nec ante finem horarum exeas, niſi oporteat. Prius quam incipiatur officium, prævenire ſtudeas, ſi potes, ut cor ad aliquam devotionem ſit adaptatum quando officium inchoatur. Ideo enim tam deſides & tepidi ſumus in divino officio,

cio, quia ante non ſumus in aliqua devotione excitati, & ita ſicut intravimus frigidi, eximus corde diſſoluti. Stude in ipſo initio cogitationes vagas abiicere, & intende his quæ pſalluntur, alioquin tumultus earum vix poteris evitare. Poſt officium etiam ſtude te ſervare in devotione quam concepiſti, nec ſtatim te ad inania effundas. Si autem non habes devotionem interius, ſaltem conſerva diſciplinam, & morum gravitatem humiliter exterius, propter reverentiam Dei & aliorum exemplum.

CAPUT VI.

Qualiter in capitulo te habeas.

IN Capitulo non multum loquaris, & multo minus in Eccleſia, niſi valde utile ſit & hoc humiliter, & manſuete & ſubmiſſe culpam humiliter dic. Et correctus humiliter reſponde, nec te excuſes quando corriperis. Si de conſilio interrogatus fueris, libere & humiliter dic quod tibi videtur expedire. Si autem tuum conſilium non requiritur, non ſit tibi curæ, nec velis pertinaciter defendere ſententiam tuam. Sufficiat tibi acquietaſſe conſcientiam tuam. In accuſationibus non ſis annexus, dic tantum quod ſcis factum contra rationem, & ordinis inſtituta, ſine odio alicujus, & cum verbis manſuetis, & placido vultu. Et quod neſcis non teneris dicere. Noli opinando aliquem accuſare, quia opinio ſæpe fallit. Ille qui dixit tibi quod neſciebas, dicet ipſe ſi verum eſt & ſi præſens erit. Si autem præſens non fuerit, tunc non poteſt probare, cum eum teſtem non habeas. Non graveris pro accuſationibus tuis, ſed tantum dic humiliter culpam tuam, licet magnæ ſint, vel parvæ, quia major tibi ſurget confuſio, ſi procaciter te excuſes, quam ſi humiliter confundaris. Si vero graves eſſent, & non veræ, maxime quæ poſſent alios ſcandalizare, tunc humiliter audientia petita, indica eis paucis verbis & modeſtis, quod non ſis tibi conſcius, de quibus accuſaris. Servus Dei non timet confuſionem coram hominibus, ubi eum A coram Deo conſcientia non accuſat, ſed ſuſtinet patienter, quicquid Deus voluerit eum ſuſtinere.

CAPUT VII.

De correctione.

COnſueſce ubique dum a ſuperiore corriperis, ſive in choro, ſive exrra, quod ſtatim genibus flexis dicas tuam culpam. Hæc eſt lex antiqua religionis, a S. Franciſco & aliis Sanctis tradita. Unde & tu debes ſtudere, tibi ordo a majoribus tuis traditus eſt, ita & tu tradas eum poſteris tuis, quantum in te eſt verbo, & exemplo. Nec aliquam non bonam B conſuetudinem inducas, vel diſcas, nec aliquam bonam conſuetudinem neglectam per incuriam diaboli permittas in te & in aliis; quibus cum modeſtia perſuadere poteris. Quicumque enim aliquod exemplum aliis relinquit ſive bonum ſive malum, particeps eſt imitatorum ſuorum, ſive in ſupplicio, ſive in præmio ſempiterno.

CAPUT VIII.

Qualiter in menſa te habeas.

IN menſa non ſint oculi tui gyrovagi, nec hinc inde conſpicias, ita quod neſcias quis ſedet in latere C tuo, vel quid faciat, vel quid coram ſe habeat. Tibi ſoli intentus ſis, vel Deo vel lectioni. Cum diſciplina, timore, & ſilentio comede, non cum impetu gulæ quaſi famelicus, nec vagis oculis, & inquieto corde circumſpicias, quid ſit in menſa delicatius, nec ante quæras ſatiare oculum quam palatum, ſed cum gratiarum actione ſufficiat habere quod potes. Et ſemper velis penuriam aliquam potius ſuſtinere, quam plus abundare. Nihil ſpernas quod tibi apponitur, nec indigneris, ſi aliquis defectus ſit in condimento, vel ſalis, vel cocturæ, ſed cogita quod multo meliores te, vilioribus & paucioribus cibis ſunt contenti, qui illud quod abiicis pro magnis deliciis reputarent.

Digitized by Google

Paupertas Chriſti familiaris amica placeat tibi in omnibus, & ipſam cum ſummo conatu amplectere in menſis, cibis, & potu, in veſtibus, in utenſilibus, in libris, in ædificiis, & in omnibus. Videmus quam humiles geſtus pauperes habent, quam ſimplex reſponſum, quam pavidum animum. Numquam audiatur aliqua querimonia de te, pro aliquo defectu in cibo, vel potu, vel veſtitu: Reputa te indignum eſſe de his quæ habes, quia inopia exterior creſcit in augmentum gratiæ interioris, & in divitias conſcientiæ bonæ: econtra exterior abundantia inopiam generat interiorum. De menſura vero comedendi difficile eſt dare certam regulam, niſi quod inter duo ſemper medium teneas. Ne ita parum ſumas, ut in viribus deficias, & nec communi labore frangaris. Similiter nec ita multum ſumas, ut propter multum cibum ſumptum non poſſis orare, vel legere, vel agilis eſſe ad ea quæ præcipiuntur. Et inter iſta propria experientia eſt melior magiſtra, cum bona voluntate.

CAPUT IX.

De dormitione.

IN dormitorio eſto quietus, ne aliquis pro te aliquo modo inquietetur, ſive orans, ſive dormire volens. Quoties autem evigilaveris, ſtatim occurrat tibi memoria Dei & ejus paſſionis, cum gratiarum actione, quia ipſe vigilat ſuper nos, quando dormimus, ut ipſe cuſtodiat nos. Quando vis ire dormitum, prius attende orationi, vel devotæ meditationi, & ſi ita hac occupatione dormies, tunc ſomnus erit tibi dulcior, pulchra ſomnia ſomniabis, & evigilabis devotior, ſic ſurges alacrior, & facilius redibis ad eamdem devotionem, in qua ante ſomnia tu fuiſti. Et licet dormientibus non imputandum eſſe videatur, quod dormientes faciunt vel patiuntur, indecens tamen eſt religioſo, obrutum eſſe ſomno ſicut pecus, & jacere membris diſſolutus, aut incompoſitus & manibus in ſinu retractus, cum ob hoc maxime veſti-
A ti dormiamus & cincti, ut non habeamus poteſtatem circumducendi manus hinc inde in nudo corpore, & ut magis ſimus parati ad ſurgendum ad orationem. De quantitate ſomni, tene te ſicut ſupra dictum eſt de cibi menſura, ut membra & ſenſus ex quiete ſomni reficiantur, & ne nimio torpore ſomni corpus reddatur pigrius, animus tepidior, & ſenſus obtuſior. Nam diuturna quies, vitiis alimenta miniſtrat. Non poteſt tamen medium ſemper in talibus cuſtodiri, ſed virtuti vicinius eſt, ſi ex bonæ voluntatis fervore neceſſitati corporis aliquid interdum ſubtrahitur, quam ſi ex tepiditate cordis, carnis vitia quaſi ſub diſcretionis pallio impingua-
B to corpore nutriantur. Juxta illud: *Eccl. 42.* Melior eſt iniquitas viri, quam mulier bene faciens. Hoc eſt, melior eſt qui per cœleſte deſiderium accenſus, carnem ei neceſſaria ſubtrahendo affligit, quam qui per delectationem reſolutus, circa omnia quæ neceſſaria ſunt ei ſatisfacere contendit. Et licet hoc bonum & aptum ſit ad profectum ſpiritualem, tamen caute faciendum eſt, ne corpus deficiat in via antequam ad metam perveniat, ut poſſit ſequi conventum ſine murmure deſtructi corporis, & communem ordinis rigorem cum ceteris tenere. Quia qui poſt te ad ordinem veniunt, non attendunt quid ante eos laboraveris, ſed ſolum aſpiciunt
C quale eis exemplum præferas in præſenti, in laboribus, vigiliis, in cibis, & aliis obſervantiis ordinis, in quibus vellent ſibi ſeniores ſuos præire. Alioquin aut ſcandalizantur de ipſis, aut imitari eos incipiunt, parcendo corpori pluſquam expediat. Non enim attendunt quid boni intus meruerint, ſed quid exterius rigoris oſtendant: devotionem Deo debemus intrinſecus, ſed proximis bonum exemplum extrinſecus, ut ita congrue poſſimus nos utique exhibere, diſcretio neceſſaria eſt, per quam corpus caſtigetur prudenter, ne adverſus ſpiritum rebellet, & rurſum diſcrete foveat, ne ſub ſarcina corruat, & ſpiritualis vitæ profectum præ nimia debilitate impediat.

CA.

Digitized by Google

Caput X.

De obſequiis.

AD labores communes, & ad humilitatis officia eſto paratus. In coquina, in Eccleſia, & in aliis officiis, & maxime in illis officiis, quæ alii pro ſua vilitate abhorrent, ut ligna portare, domum ſcopare, ollas & alia utenſilia purgare, pedes lavare, & fratrum tunicam excutere, & mundare.

Caput XI.

De obſequio ad Miſſam.

AD Miſſas libenter miniſtra, quia hoc eſt officium Angelorum, ipſi enim Deo ſuo ubique miniſtrant devotiſſime. In hoc enim miniſterio multiplex fructus eſt. Primo, boni operis exercitium eſt. Secundo, opus charitatis eſt, & promovens proximum in bono. Tertio, opus devotionis eſt, quia Deo appropinquat in oratione. Quarto, opus angelicum eſt, cum quibus Deo ibi præſenti miniſtras ſicut & illi. Et ex hoc non ſolum ſacerdos cui miniſtras, tunc orare pro te ſpecialiter, ſed & omnes circumſtantes quorum vices geris, debent; imo tota Eccleſia ubique terrarum, quia tu geris vicem omnium fidelium, qui Deo ſuo de cœlo venienti, cum gratiſſima gratiarum actione deberent miniſtrare, ſi poſſent adeſſe. Et vix poteſt eſſe quin Dominus ſpeciali gratia remuneret, etiam in præſenti, qui libenter & devote miniſtrat ad illud Sacramentum, quo nihil ſanctius & devotius poteſt eſſe in cœlo, & in terra, & quod eſt admodum præcipuum indicium divinæ dignationis, & dilectionis ad hominem.

Non enim minus videtur facere Deus in hoc, quod quotidie dignatur deſcendere de cœlo ſuper altare, quam cum de cœlo deſcendens, naturam humani generis aſſumpſit factus homo. Et ideo hoc eſt memoriale totius dilectionis ſuæ, & quaſi compendium quoddam omnium beneficiorum ſuorum, quod nobis reliquit, incarnationis, redemptionis, glorificationis, & juſtificationis figuram in hoc incluſit. Sicut patet his, qui conſiderant hujus Sacramenti inſtitutionem, celebrationem, & fructus participationem. Unde ſalubre eſt, ſæpe communicare ei, qui cum devotione, & ſtudio virtutum, & cuſtodia ſui non ſolum a magnis peccatis, ſed etiam a levitatibus verborum, operum, & cogitationum ſe abſtinent, & ſtudent ad hoc ſe aptare. Licet enim omni tempore debeamus eſſe ſoliciti de onibus quæ bona ſunt, tamen tunc maxime conveniens eſt, cum ad ſumptionem Chriſti nos præparamus, vel ſuſceptum nobiſcum habemus.

Caput XII.

De confeſſione.

SÆpe confitere, ad minus ter in ſeptimana, & ſimpliciter ſicut Angelo, qui ſciret ſecreta cordis tui. Non adducas velamen excuſationis, vel alleviationis, nec implices te, ita quod confeſſor non intelligat, quid dicas. Specifica ei quid feceris, hiſtorias autem, & facta aliorum noli recitare. Singulos articulos, quos recolis te feciſſe a tempore quo nuper confeſſus es, dic breviter, & pure, & noli longum tractatum texere cujuſdam generalis & * affirmatæ confeſſionis, quia generatur tædium confeſſori. Iſta enim omnia potes Deo in oratione quotidie confiteri, & defectus tuos ei exponere, quos feceris in ſingulis virtutibus, de his, quæ confiteris, ſtudeas te emendare.

* Affectatæ

Caput XIII.

De cella & obedientia.

IN cella libenter eſto, & aliquid ſemper age quod ædificet te, vel a majore tibi injungitur. Nam tam voluntarius debes eſſe ad obedientiam, quod ſi in omni hora tibi præciperetur quid facere deberes, libenter acciperes: & in tantum quod tui juris non eſſes, quod non poſſes loqui verbum, nec ad alias neceſſitates pro-

prias

prias eundi ſine licentia liberum habere arbitrium, ſicut olim Sanctos in Ægypto, & alibi legimus, vixiſſe, quorum gloriam ſi cupimus adipiſci, imitemur eorum virtutem.

Caput XIV.

De lectione.

LEge Sanctorum vitam & doctrinam, ut in comparatione eorum ſemper humilieris, & inſtruaris, & accendaris ad devotionem, & provoceris ad ſtudium, ut informeris in intellectu ſcripturarum, & illumineris ad fidem. Et ſcias diſcernere verum a falſo, bonum a malo, vitium a virtute, & remedia vitiorum ac tentationum, ut poſſis intelligere legas, non ut doctior ſis, nec cauſa curioſitatis. Nec legas quæ non ædificant, quia vana lectio vanas generat cogitationes & extinguit mentis devotionem.

Caput XV.

De non deſiderando officium prædicationis, vel confeſſionis.

NOn affectes fieri prædicator, & confeſſor, quia ſi dignus fueris, Dominus ad hoc te vocabit. Si autem indignus & non idoneus, erit tibi confuſio major, ideo quia te injeceris. Inde eſt, quod aliquando parum C conſequimur fructum de prædicationibus noſtris, vel confeſſionibus, quia non vocati a Deo veniunt, & non miſſi currunt, prius volentes facere fructum in aliis, quam in ſe fixerint radices virtutis. Et ideo fructus eorum non eſt durabilis, quia immaturus producitur. Hinc eſt, quod
Lev. 19 in Levitico legimus. Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea pomifera ligna, auferetis præputia eorum, poma quæ germinant, immunda erunt vobis, nec ederitis ex eis. Quarto autem anno, omnis fructus eorum ſanctificabitur Domino. Quinto anno comedetis, congregantes poma quæ proferunt. Arbor in terra plantata eſt homo de ſæculo ſumptus, & in religione plantatus, qui fructum A ſalutis debet proferre in ſe, & in aliis tempore opportuno. Si autem intempeſtivos fructus protulerit, immundi erunt & inutiles ad profectum ſpiritualem propter præſumptionem. Primus annus, eſt vera pœnitentia de peccatis præteritis. Secundus, eſt vera converſatio in ſtatu emendationis. Tertius, eſt jam uſus bonæ conſuetudinis. Quartus, eſt pro bono opere laudes & humanos honores contemnere & faſtidire; & quærere ſolius Dei gloriam & ſalutem animarum.

Quicumque autem ante hunc annum ſe ingerit, nec ſalutem animarum profert, nec Deo eſt acceptus, nec ſibi meritorius propter vanitatem B & levitatem, nec aliis eſt proficuus. Poſt vero hunc annum, id eſt, quinto anno puræ charitatis comedat fructus, & congreget proma, quia tunc ejus prædicatio erit fructuoſa in illis & in aliis, & ſibi meritoria, ut congreget fructus in vitam æternam. Hoc dixi, ut videas, quibus ſacra ſcriptura conſulat ſubire officium prædicationis. Stude ergo teipſum componere prius exterius in bonis moribus, interius ſanctis affectionibus, & cogitationibus ordinare. Tunc demum utiliter procedes ad alios in ſana doctrina, quia nemo præſumit docere artem aliquam, quam non prius habuerit addiſcendo.

Caput XVI.

De diſciplina ubique ſervanda.

NUmquam ita ſecurus ſis & abſconſus, quin ita diſciplinate, & caſte te habeas in viſu, geſtu, tactu, & in omnibus aliis, ac ſi ab aliquo videreris, quia ſancti Angeli qui nobiſcum ſunt, ſemper vident omnia opera, quæ facimus, quorum aſpectus debemus ubique vereri, & præſentiam revereri. Videt nos etiam ipſe Deus, & judex noſter. Videt etiam nos ipſa conſcientia noſtra, teſtis eorum quæ facimus & accuſatrix. Qui autem magis veretur hominum aſpectus quam Dei, & conſcientiæ propriæ, & ſanctorum Angelorum, non eſt caſtus amator boni.

Et

Digitized by Google

Et qui non declinat ex amore veri boni, ſed ex timore detrimenti temporalis honoris, talis non eſt verus Chriſti ſervus, qui adhuc magis placere cupit hominibus quam Deo. Unde Apoſtolus: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. Cui enim plus doles diſplicere, ei plus appetis placere. Nemo enim poteſt duobus dominis ſervire.

Gal. 1

Matt. 6 Luc. 16

Caput XVII.

De converſatione inter fratres habenda.

Inter fratres habe te verecunde, gratioſe & modeſte, affabiliter, & dulciter, ſervitioſus non oneroſus aliis, jocos diſſolutos nequaquam exerceas, nec verba ſcurrilia alicui proferas, nec libenter audias: quæ enim te delectat audire, ſi auderes, libenter ipſe proferres. Servus autem Dei ita caſtus debet eſſe in omnibus factis, & verbis ſuis, ut non tantum horreat, quæ indecenter ſonant, ſed etiam quæ nocent, ut turpia, licet ſint palliata aliqua honeſtate.

Caput XVIII.

De verecundia habenda.

Omnes geſtus tui, mores, ſermo, aſpectus, & inceſſus, quadam humili verecundia debent eſſe colorata, ut in te nihil appareat elatum, vel audaciæ præſumptione notabile. Verecundia enim eſt maximus decor in religioſo maxime in juvenibus ita ut qui eam poſtponit, vix aliqua ſpes haberi poſſit de eo, quod fiat umquam bonus religioſus, vel virtuoſus. Sicut enim timor Dei hominem componit, & ordinat intrinſecus ad bonitatem, ita verecundia componit eum exterius ad diſciplinam. Gregorius; Verecundia eſt omnium virtutum ornatus, innocentiæ teſtis, pudicitiæ mentis indicium, diſciplinæ ſpecialis gloria, famæ cuſtos, caſtitatis ſocia, & totius ſanctitatis inſigne. Nemo ſit ita familiaris tibi, coram quo penitus obliviſcaris verecundiæ, tamen quando ipſa impediret in his quæ expediunt, vel neceſſaria ſunt, tunc eſt premenda, non tamen abiicienda, nec extinguenda quaſi vitium, ſed regenda & ordinanda in virtutem, ſicut & aliæ affectiones naturales.

Eſt hæc ſententia apud Bern. ſer. 86 in Cant. ante med.

Caput XIX.

De inceſſu.

Inceſſus tuus ſit maturus, non leviter curras, & ſine neceſſitate, nec corpus multum erectum geras, ſed mediocriter depreſſum, nec vagus ſis oculis, nec brachiis ventiles, nec aliter more ſæcularium incompoſito ingreſſu incedas, ſed plano & humili modo, quaſi a devota oratione decedas.

Caput XX.

De ſeſſione.

Sedens non pigre in latus reclines te, nec crura longa extendas maxime præſentibus aliis. Exterior enim incompoſitio corporis, eſt indicium indevotæ mentis.

Caput XXI.

De riſu.

Riſus tuus ſit rarus, & ſine cachinno, & benignitatem magis oſtendens, quam diſſolutionem. Stude multum eſſe ſerenus, non turbulentus, nec indignabundus.

Caput XXII.

De lenitate verborum.

Verba tua lenia ſint, & reſponſio humilis ſine compunctione amaritudinis, vel obliquæ redargutionis, aut irriſionis. Sic verba tua forma ad alterum, ſicut tu non haberes pro malo ab altero.

CA-

Digitized by Google

Caput XXIII.

De detractione.

SIc loquere de abſente, ac ſi ſcires eum prope aſſiſtere & auſcultare. Non timeat te quiſquam, quod in abſentia ſua famam ejus denigres. Magnum vitium eſt religioſo dicere de abſente, quod erubeſceret loqui, ſi audiret. Non libenter audias detrahere, ſed aut fuge detractionem, aut opportune compeſce, ſi potes. Nihil enim prodeſt tibi, niſi quod aggravaberis ſuper illum, de quo eſt ſermo, aut ſuper eum qui refert. Quære potius, ſi potes, aliquid invenire laudabile in aliquo, quod ædificet te, & auditiones tuas.

Caput XXIV.

De rumoribus reſcindendis.

RUmores neſcias, quia inquietant cor, & mentem diſtrahunt, & devotionem exhauriunt, & tempus ſine utilitate conſumunt. Etiam quæ ſcias non omnia effundas quaſi vas ſine operculo, quod ſtatim cum inclinatur, effundit quidquid continet in ſe, & omni pulveri & immunditiæ patet. Non ſis libenter in turba, niſi tractetur de Deo, & devotione, & animæ ædificatione. Non ſis clamoſus in loquendo, nec impetuoſus ad evaporandum, quod intus tenes incluſum, ſicut de amicis Job eveniſſe legitur, Cave etiam ut ſicut nulli detrahis, ita ne prodas detractionem apud illum cui detrahitur, ne magis gravetur contra detrahentem ſibi, quam ex relatione tua minuatur.

Poteſt namque eſſe, quod ille qui dixit de altero verbum, non ita intendit derogare ei, ſicut ille ſuſpicatur, de quo dicit: & incitatur ad odium contra eum, vel ad vindictam provocatur, cum tamen ille, aut ſimpliciter non animo detrahendi dixerit, aut forte ſtatim pœnituit, proponens de cetero a ſimili cavere. Si autem talia dicerentur de aliquo, quæ omnino expediret eum ſcire, de quo dicuntur, potes ei referre, ſi vis, A non exprimendo quis dixerit, ut ſciat, quid cavere debeat, & tamen contra nullum in odio exardeſcat.

Caput XXV.

De jactantia.

JActantiam quam diligentiſſime cave, & numquam des alicui intelligere, quod aliquid ſit in te commendabile, vix enim poteſt in te aliquid laudabile eſſe, quin etiam alii intelligant. Et ſi tu taces, & abſcondis, plus placebis: ſi autem prodis & commendes, irrideberis, & vileſces, & unde prius ædificabantur, inde poſtea deſpicient te.

B

Caput XXVI.

De multiloquio.

MAledicta, convitia, mendacia etiam levia, frivola juramenta, & turpia verba licet jocoſa, ab ore religioſi perpetuo anathemate ſunt arcenda. Unde Jacobus. Qui ſe putat Religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio. *Jac.* 1

Caput XXVII.

De levitate verborum.

C VErba otioſa undecumque ſint, ſemper fuge, licet enim grande peccatum non putetur eſſe, tamen eorum conſuetudo grave generat detrimentum circa ſpiritualium profectum, & ſæpe dum quaſi licenter relaxamus linguam in verba otioſa, dum non advertimus, paulatim dilabimur ad nociva. Ex quibus oriuntur quandoque turbationes, diſſolutiones, & graves conſcientiæ corroſiones.

Caput XXVIII.

De collocutione Dei.

DE Deo libenter loquere, & libentius audi, quia incitat cor ad ſtudium virtutis, & affectum devotionis.

CA-

Digitized by Google

A

Caput XXIX.

De pacifico auditu.

AUdi humiliter, & pacifice bona, quæ ab aliis dicuntur. Nec diſputes econtra: ſicut quidam faciunt, quando audiunt aliquid boni, ne ipſi videantur ignorare, quod alter propoſuit, ſtatim de hoc volunt diſputare, ut videantur etiam ipſi aliquid ſcire. Non enim quærunt ſui ædificationem, ſed oſtentationem apud alios, & ideo multæ bonæ collationes inter Religioſos negliguntur. Noli eſſe contentioſus in aliquo. Cito cede, quia ſi bonum eſt, & verum quod alter proponit, tuum non eſt reſiſtere propter aliquam oſtentationem. Si autem bonum non eſſet, melius eum corrigis pacifice advertendo, & humiliter ei veritatem oſtendendo, quam acriter aſtruendo.

B

Caput XXX.

De modo loquendi.

CUm loqueris, voce remiſſa, & vultu placido, moribus diſciplinatus, & quietus eſſe ſtudeas, & quidquid tunc loqueris magis authenticum, & utile erit. Non ſis audax coram ſenioribus tuis, ſed verecundus auſcultator doctrinæ eorum. Seniorum docere, juvenum eſt humiliter addiſcere.

Caput XXXI.

De otio.

NOli eſſe otioſus, & intendere rumoribus, & fabulis: quia duplex in hoc malum contrahis: perdis enim tempus inutiliter, & verecundiæ tuæ, & humilitatis patieris detrimentum ex tali conſuetudine. Inſuper non bonum dabis ex hoc aliis exemplum.

Caput XXXII.

De exemplo Chriſti in omnibus habendo.

IN omnibus virtutibus, & bonis moribus propone ſemper clariſſimum ſpeculum, & totius ſanctitatis perfectiſſimum exemplar, ſcilicet vitam & mores filii Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui ad hoc nobis de cœlo miſſus eſt, ut aperiret nobis viam virtutum, & legem diſciplinæ ſuo exemplo daret nobis, & erudiret nos per ſemetipſum, ut ſicut ad imaginem ejus naturaliter creati ſumus, ita ad morum ejus ſimilitudinem per imitationem virtutis pro noſtra poſſibilitate reformemur, qui ejus imaginem in nobis fœdavimus per peccatum. Quanto enim quiſque ſe ei in virtutis imitatione hic conformare ſtuduerit, tanto ei in prima gloria, & claritate appropinquabit, & ſimilior erit. *Deſcriptio vitæ Chriſti.* Deſcribe tibi in corde tuo mores & actus ſuos, quam humiliter ſe habuit inter homines: quam benignus inter diſcipulos, quam modeſtus in edendo & bibendo, quam miſericors ſuper pauperes, quibus ſe ſimilem fecerat per omnia, & qui de ejus ſpecialiter familia videbantur, quomodo nullum ſprevit, vel horruit etiam ſi erat leproſus, quomodo divitibus non adulabatur, quam liber C fuit a curis mundi, nec anxius pro corporis neceſſitatibus, quam verecundus in viſu, quam patiens ad contumelias, & quam mitis in reſponſis, non enim ſtuduit ſe vindicare verbo mordaci, & amaro, ſed blando & humili reſponſo alterius malitiam ſanare. Item quam compoſitus in omnibus geſtis ſuis: quam ſolicitus de animarum ſalute, quarum amore voluit incarnari, & mori dignatus eſt. Quomodo ſeipſum præbuit exemplum omnis boni, quomodo mulierum familiaria colloquia vitavit cauſa exempli, unde etiam diſcipuli mirabantur, quando ſolus cum Samaritana loquebatur, *Joan. 4* eo quod quaſi inſolitum videbatur in ipſo. Item quam patiens laboris, & penuriæ: quam compatiens afflictioni. Quomodo condeſcendit

Digitized by Google

dit infirmorum imperfectioni: quomodo omne ſcandalum cavebat, quomodo peccatores non ſprevit, quomodo pœnitentes clementer ſuſcepit. Quam placidus in omnibus dictis ſuis, quam ſtudioſus ad orationem, quam promptus in miniſtrando, ſicut ipſe dixit. *Luc. 22* Ego in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Item quam ſobrius ad vigilias: quam obediens parentibus. Quomodo omnem jactantiam, & ſingularitatis oſtentationem declinavit, quomodo omnem gloriam, & poteſtatem hujus mundi fugit, & multa alia ipſius acta memoriæ tuæ propinqua ſint, ut in omnibus factis & verbis tuis ſemper adhuc quaſi exemplar reſpicias, incedens, ſtans, ſedens, & comedens, tacens, & loquens, ſolus, & cum aliis. Et ex hoc magis diliges eum, & familiaritatis ejus gratiam & fiduciam aſſequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hæc ſit ſapientia tua, & meditatio, & ſtudium, ſemper aliquid de ipſo cogitare, unde vel provoceris ad imitandum eum, vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando, & ruminando, tempus utiliter expendis, dum occuparis in bonis ſtudiis circa ipſum Dominum Jeſum Chriſtum, & mores tuos emendas ad formam vitæ ipſius, & converſationis, ſemper ad eum reſpiciens, qualiter in his ſe habuit, vel ſe habere potuit ſecundum exiſtimationem tuam, quia qui in omnibus ſemper eſt optimus, optimo, & perfectiſſimo modo ſe gerebat.

Caput XXXIII.

De vana gloria & modo cantandi.

IN omnibus quæ facis, cave vitium oſtentationis, & jactantiæ. Eſto planus in omnibus, ſicut decet Religioſum, & pauperem. Non habeas curialem inceſſum, vel geſtus curiales, nec vocem curialiter frangas in cantando. Quia ſi quæris Deo placere, quanto cantabis ſimplicius, tanto magis ei placebis; ſi quæris auditoribus placere, inanis eſt gloria tua; ſi tibi placeas, vana levitas eſt. Si ædificationem auditorum in cantando A quæris, quanto magis cantando vanitatem fugis, tanto magis ædificas: omnem cordis devotionem, & puritatem cordis Deus magis attendit, quam ſonoritatem vocis. Facile clamabis ad Deum, prope enim eſt omnibus invocantibus eum in veritate. Intentio in divino officio debet magis eſſe ad hoc, ut ex verbis S. Scripturæ elicias ſpiritualem intellectum, & devotionis affectum, quam ut curialitatis exprimas notas, & cantando vocem exaltes. Licet quidam Religioſi in hoc fruſtra arbitrantur ſe obſequium præſtare Deo. Quia ſi Deum delectaret vocis ſonoritas, tunc & ipſa muſica inſtrumentorum, vel avium cantus Deum mulcerent, quæ B ſatis dulcia ſunt ſuo modo. Puritas mentis, & cordis devotio, ſunt illa in quibus delectatur Deus. Quidquid eſt de quo non eſt Deo curæ, de hoc etiam ſervo Dei non debet multum eſſe curæ. Sufficit tibi ad omnem curioſitatem morum, vocis & verborum, ſi nil appareat in te, quod offendat vel ſcandalizet intuentes, ſi nil elatum, vel laicum, vel diſſolutum, vel impatientia turbidum, vel ſingularitatis colore notabile in te videatur.

Caput XXXIV.

De egrediendo foras.

C CUm exire domum aliquando te continget, tamdiu differas, ut per hoc advertant, quod tardus eſſe deſideras ad egrediendum, niſi quando obedientiæ cogit mandatum, vel alia utilis & rationabilis cauſa hoc requirit. In domo enim conſiſtere, & turbæ & hominibus abſconditum latere, ſemper eſt utile Religioſo, qui ſibi deſiderat, & Deo vacare. Quicquid devotionis in domo colligis, hæc foris egrediens ſpargis, potius quam augeas & conſerves. Unde ſæpe experti ſumus, tam in nobis, quam in aliis, quod frequens exitus & converſatio cum ſæculo & occupatio nimia exteriorum, devotionem mentis extinguit, fervorem ſpiritus tepefacit, forte propoſitum virtutis emollit, cor diſſolvit, ſtudium proficiendi debili-

tat,

Digitized by Google

tat, delicias docet amare, ſine fructu tempus expendere, verba otioſa multiplicare, jocis & truffis intendere, orationes negligere, horas Canonicas deſidioſe, & in curſu dicere. Tandem ſubintrant aquæ tentationum navem cordis, per rimas diſſolutionis, ex devotionis ariditate, quæ cum non exhauriuntur per diſcuſſionem proprii ſtatus, & puram confeſſionem, vel non fortiter obſtruuntur rimæ per diligentem cuſtodiam, paulatim augentur, donec ſubmergant hominem in peccatum & confuſionem. Hoc tamen non dico, ut difficilem te reddas ad obediendum, quando juberis exire, ſed non debet tibi eſſe conſolatio evagari extra domum, ita ut inquantum in te eſt, ſemper magis diligas domi latere, quam niſi obedientia vel utilitas animæ requirat, domo
1 Reg. 15 exire. Quia melior eſt obedientia, quam victimæ.

Caput XXXV.

De non circumſpiciendo per loca.

2 Reg. 11 QUando extra domum egredieris, non multum circumſpicias in plateis, ne forte videas, unde teneris poſtmodum, vel ab oratione impediaris, vel fantaſias contrahas eorum quæ intente reſpexiſti. David in culpam cecidit adulterii ex incauto aſpectu mulieris, quam forte numquam ante concupierat, niſi poſtquam eam incaute reſpexit. Oculi tui ſint in capite tuo. Hoc eſt, quod cogitatio tua verſetur circa Deum, ſcil. Chriſtum, qui eſt caput omnium membrorum Eccleſiæ, ita etiam non conſideres, quæ coram te foris ſunt, niſi quantum neceſſitas viæ, vel utilitas alia requirit, ita ut quantum vales, talem te domum reportes, qualis exiſti: hoc eſt, ita devotum, ita mundum corde, & vacuum rumoribus, ut ames ſilentium colere.

Caput XXXVI.

Quomodo te habeas cum ſocio in via.

PEr terram autem vadens, eſto pacificus cum ſocio. Numquam contendas de aliquo, etiam ſi tu melius vel plus ſentis quam ipſe, vel juſtius noveris, ſed cito tace tranquillitate animæ, quia contentionibus raro aliquis emendatur. Cogita in teipſo, quod ſi tu pacificus non es, vix vel numquam poteris alium placare. Incipe prius a teipſo, & tunc facilius alium corriges. Quicumque turbatus turbatum docet, magis reputat ex patientia docere, ut eum pungat, quam maturo conſilio, ut eum fraterne erudiat. Magis autem ædificabitur exemplo patientiæ tuæ, quam a quibuſcumque rationibus, quas ei propones. Virtus cum vitio non docetur, ſicut per impatientiam non potes alios patientiam docere, nec humilitatem per ſuperbiam. Socialis eſto in via & non diſſolutus, ne devotionis ſpiritum pro ſocietate extinguas.

Caput XXXVII.

De oratione & meditatione facienda inter exercitia.

CApta horas ad orandum & meditandum, tam in via, quam in hoſpitio. Noli ex toto negligere. Nec etiam cogites, quod velis uſque domum differre. Quia ſi tu nimis infrigidatus fueris a fervore devotionis, poſtea difficilius recuperabis. Hoc tamen non dico, quod poſſis ita foris in ea gravitate & devotione plene te conſervare, ſicut in domo: ſed ut ſcias metam ad quam ſtudium dirigere debeas quantum potes, Deo adjuvante.

Caput XXXVIII.

De bono exemplo dando in converſatione.

INter homines qaantum in te eſt, cave omne, quod poteſt eis eſſe non bonum exemplum, ſicut decet fidelem ſervum Dei, qui debet Domini ſui honorem promovere, & inhonorationem cavere ubi poteſt. Nos enim ſumus familia ipſius. Sicut ergo paterfamilias ex diſciplina familiæ ſuæ honoratur, vel ex indiſciplina in-

inhonoratur, ita ſcias, quicquid nos facimus inter homines, hoc aliquo modo redundat, vel in laudem Domini noſtri, vel in contemptum. Et quia ſpecialiter poſiti ſumus inter homines, ut ipſi ædificentur ex nobis, parum proficient verba noſtra, ſi non etiam ædificemus bono exemplo. Et ſi non ſumus tam perfecti, ut poſſimus eis magnum virtutis exemplum oſtendere, ſaltem caveamus omnia mala, exempla quæ nos ipſi ſolemus reprehendere in aliis, videlicet: ne rumores ſæculares recitemus apud eos, vel libenter audiamus, vel delicata fercula, vel multa fieri pro nobis diligamus, vel nimis mollia, vel pretioſa inſtrumenta, nec iræ vel diſcordiæ ſcintillas emittamus, vel verba ſcurrilia, vel jocos diſſolutos moveamus, & maxime ne avari pro muneribus poſſimus notari, quia ex hoc cito vileſcimus apud eos, ſi viderint nos ea ambire, & avare quærere, ad quorum contemptum nos eos hortamur prædicando.

Caput XXXIX.

De vitandis mulieribus.

CAve etiam ne cum feminis loquens, eorum vultus ſtudioſe reſpicias, vel manus contrectes, vel nimis prope ſedeas, vel leviter eis arrideas, nec diligenter cum eis ſuſurres, nec angulos, ad colloquia earum requiras: quia hæc omnia etiam ſi nil tentationis ingererent, tamen non effugies notam ſuſpicionis ab aliis, & facile poſſes infamiæ maculam contrahere: quia vix poſtmodum detergeres cum pudore. Sed habe te cum omni femina, ac ſi maritus ejus, vel prælatus juxta vos ſederet, conſiderans vel audiens omnia quæ facitis vel dicitis. Ut quicumque ſuperveniat, & videat te loquentem cum ea, in nullo neceſſe ſit te erubeſcere, nec aliquis poſtea tibi poſſit notam ſuſpicionis impingere. Et ſi meum conſilium non ſpernis, conſulo, quod numquam cum aliqua muliere contrahas ſingularem familiaritatem, etiam ſi religioſa ſit, & ſancta. Quia excepto periculo carnalis
A tentationis, quæ ex tali familiaritate ſemper incurritur, dum non timetur malum quod ſub ſpecie boni latet: excepta etiam macula infamiæ & ſuſpicionis, quam alii ob hoc ſæpe concipiunt, magnam generat inquietem cordi talis privata affectio, dum ſemper illi cupis oſtendere dilectionem, quam habes ad eam, & hoc ſibi notum fieri deſideras. Et cum aliquando non fit doles, & times quod indignetur illa, & quod affectus ejus tepeſcat, & quod minus ores pro eo. Econtra etiam iſta turbatur, ſi videt quod aliam benigne ſalutes, vel ſi aliquo tempore differas, quod eam non videas, vel non ſalutes. Improperat quod aliam diligis præ ſe, & quod
B minus ores pro ea, & iraſcitur, quæ vere ſunt truffæ; & bonus homo non debet iſta aliquatenus admittere, nec cor ſuum in talibus occupare. Oratio enim earum non poteſt tantum cuiquam prodeſſe, quantum poteſt talis occupatio in ſpiritualibus ſtudiis impedire: quia etiam ipſa ejus oratio tali carnali affectioni permixta Deo eſt inſipida. Quod autem carnalis ſit iſta dilectio, ex maxima parte poteſt hoc perpendi in hoc, quia magis te vellet apud ſe minus perfectum, ut ſæpe poſſet tui copiam habere, quam longe a ſe plus perfectum. Quibus autem indiciis diſcernatur ſpiritualis dilectio a carnali, modo prætermitto, quia nimis ab aliis retardaret nos.
C Hoc tibi ſufficiat, ſi vis habere pacem cordis cum Deo, honorem ſpiritualem inter fratres: abſcinde a te familiaritatem feminarum, dilige communiter omnes bonas, & devotas, & in nullo exaſperes aliquam earum, & meliores in corde tuo reverere, propter abundantiorem gratiam Spiritus ſancti in eis. Noli te occupare cum eis, niſi breviter. Benigne ſalutes eas quando ita occurreret, quod non poſſes bono modo declinare, & cum maturitate earum orationibus te recommenda. Si enim diſcretæ ſunt, ex hoc placebo eis. Si vero importunæ, tunc melius eſt tibi non occupari cum eis. Feminam quam videris bene converſantem, mente eam dilige, non carnali dilectione.

Digitized by Google

A tro, quia tali exemplo animas ſimplices necares.

Caput XL.

De cordis libertate.

Eſto Dominus tuiipſius, ne des alicui poteſtatem cordis tui niſi Deo, & prælato tuo propter Deum. Eſto ita expeditus ab omnibus alienis occupationibus, vel affectionibus, quod in nullo prælato tuo aliquando moleſtus ſis pro licentiis aliquid agendi, vel eundi, vel dandi, vel accipiendi: Et ita libere arbitrio ſuo te committas, quod tibi ſecure dicere poſſit. Fac hoc, & dimitte illud; E tu ſine murmuratione cordis, & difficultate facias, vel dimittas: Alioquin parvam fiduciam potes habere de merito obedientiæ tuæ, quam voviſti Deo in manibus ſui vicarii, vel tui prælati. Si tu per impatientiam, vel importunitatem, cum volueris eum tibi ſervire, vel te licentiare quo tempore velles, noluerit, murmurares, tunc non intrares per oſtium, quod eſt Chriſtus, in ovile ſanctæ Religionis, quia non venit facere voluntatem ſuam, ſed Patris. Ita enim tu fur eſſes & latro: fur, quia rem alienam hoc eſt voluntatem propriam, quam prælato reſignaveras, eo invito uſurpares: latro, quia tali exemplo animas ſimplices necares.

Caput XLI.

Epilogus ſive compendium omnium ſupradictorum.

Ut ergo percurram omnia quæ ſupra dixi. Eſto devotus Deo, & cor tuum ſemper quantum potes compara cum ipſo. Eſto prælatis humiliter obediens, nec rancores contra eos teneas, nec ſpernas eos, nec judices, nec murmures de eis. Eſto cum fratribus pacificus. Patiens ad B verba pura, & ad reprehenſiones. Noli facile judicare aliquem. Nec ſis ſuſpicioſus. Eſto obſequioſus, maxime infirmis, & in humilibus obſequiis. Sæpiſſime ora. Eſto in choro diſciplinatus, & Deo intentus. In victu diſcrete modeſtus, & his quæ corporis neceſſitas requirit. Eſto in cella libenter. Fuge verba otioſa. Plane loquere, & modeſte. Jucundus, & verax valde. Verba tua ſint ſicut juramentum. Nulli detrahas nec detrahentem audias. Odium contra nullum teneas. Non ſis elatus in verbis, vel moribus. Pecuniam odito. Ama paupertatem. In omnibus fuge mulieres. Eſto compatiens afflictis. Caſtus in omnibus.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, OPUSCULUM DE INSTITUTIONE NOVITIORUM,

PARS SECUNDA.

CAPUT I.

De voluntaria novitiorum ſubjectione.

SI vis in ſpiritu proficere, & hic eſſe propter quod ut hic fieres, ad ſcholas virtutum, id eſt, ad Religionem veniſti, ne fias ſimilis illis, qui longo tempore in ſcholis manendo multum temporis & ſumptum conſumunt, & minime diſcunt. Iſtius formulæ compendium ante oculos habeto, & ad ejus regulam ordina vitam tuam, & mores compone, & ſtudium impende, & tempus expende. In primis eſto ſub tali Rectore & Magiſtro, qui te prædicta doceat verbo & exemplo: vel ſi talem habere non potes, tu ipſe magiſter eſto. Sis ſtrenuus, ut ad hujus formulæ regulam vivere compellaris, & in nullo tuæ propriæ voluntatis libertati relinquaris. Puer enim qui dimittitur voluntati ſuæ, id eſt, puerili laſciviæ, confundit matrem ſuam, id eſt, Religionem. Ideoque tot ordines confunduntur, quia pueriles mentes ſibimet dimittuntur ſine fræno retrahente a noxiis, & ſine virga ad ſalubria compellente, aut ex negligentia ſeniorum, aut ex nociva condeſcenſione. Sicut imprudens medicus, qui ne contriſtet ægrum, quem curare deberet, patitur eum nociva comedere, ex quibus gravius, & diutius infirmatur, & cum in uno diſſimulatur exceſſus ejus & vitia, cito ab aliis trahitur in exemplum, ita ut etiam ſibi impune talia permittantur, quæ vident in aliis ſuſtineri. Caveant tamen tales magiſtri, ne teneros animos frangant, ſevera cohibitione.

CAPUT II.

De negligentia Prælatorum, ſeu mala libertate.

TAndem ad hoc iſta mala libertas dilatatur & fluit quod hoc a pluribus vident fieri, ut quaſi pro lege & pro jure ordinis deſcendant. Et ſi quis contra docere arguendo præſumpſerit, ſingularis ſuperſtitionis improperium ſuſtinebit. Et quaſi qui novum ordinem & inſolitum morem inducere velit, ut delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet onerofus, & tamquam temerarius judex aliorum actuum, perſecutiones amariſſimas ſuſtinebit. Timent enim diſtracti, & a via Dei exorbitantes, ne ſi parcerent zelantibus pro juſtitia & religionis diſciplina, multos ad partem ſuam traherent, & ita paulatim ad ordinis obſervantiam, etiam ipſi tandem cogerentur. Et præcavent ardentiſſime, ne ad hoc perveniant, & ſub ſpecie ſingularitatis extirpandæ, eiiciunt a ſe illos & opprimunt quam deſiderant religionem ad ſtatum debitum reformari. Quod videntes alii quibus hoc diſplicet, aliquam bonæ voluntatis ſcintillam habentes, ſed tamen infirmam terrentur, & potius ſtudent ſe illis conformare, quos fortiorem partem habere vident in multitudine & potentia, quam cum illis tribulari, & inſuper in-

firmari. Juxta illud: Et qui receſſit a malo, prædæ patuit. Hæc omnia experti ſumus in ordine nigro, & in aliis. Numquam autem contingat noſtram religionem ad ſtatum ſimilem pervenire.

Caput III.

De Religionis fervore.

Qui tali fervore ad religionem venit quod pro omnibus quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc ſæculo, nec pro divitiis, honoribus vel deliciis, nec amore amicorum, vel proprii corporis dubitavit ſe tradere carceri pœnitentiæ propter Deum, non debet modo vilior eſſe quam tunc fuit, ut pro verbis hominum deſerat modo viam Dei, a cujus ingreſſu, nec terroribus, nec blanditiis potuit averti. Quod ſi timet de ſingularitate notari, & ob hoc aliis fieri odioſus, ſciat, quod nullus ſanctorum ſingularis gloriæ factus eſt in cœlo, niſi qui inter homines poſitus, ſtuduit eſſe in ſanctitate vitæ ſingularis, quod tamen de ſingularitate virtutum dico, non tantum de cæremonialibus obſervantiis, parvam aut nullam habentibus utilitatem virtutis: Studia autem ſanctitatis in his conſiſtunt. In cavendo omne peccatum, omne ſcandalum, quantum in ſe eſt, in ſtudendo omnibus virtutibus humiliter, & in quærendo familiaritatem Dei per affectum devotionis internæ. Adverſus hujuſmodi nulla eſt bona conformitas, per quam hæc ſtudia deſtruuntur. Cum vero pro juſtitia, ſicut & pro fide potius debeamus pati non ſolum irriſiones & deſpectiones, ſed etiam perſecutiones quaslibet, & mortem, ſicut paſſi ſunt Sancti ante nos, & patientur poſt nos in diebus noviſſimis: quam fidem deſerere, vel juſtitiam vitæ peccando relinquere. Diſcamus in parvis verborum & deſpectionum tribulatiunculis, ut ſi graviora nobis imminerent pro Chriſto certamina, ſciamus per patientiam ſuperare. Nam qui a levi flatu deiicitur, quomodo ſtabit a vento maximæ tempeſtatis? Hoc ad præmuniendum cor præmiſi, contra retrahentes a ſtudio proficiendi in virtutibus. Quia qui tale ſtudium non in ſe diligit, vix poteſt pro aliis ſecum morantibus æquanimiter ſuſtinere. Unde ſicut illi non demittunt conſuetudines ſuas malas propter nos, & noxias, ſic non oportet nos bona & utilia ſtudia abiicere propter illos, quia ſi volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiſcum viam Dei, non ſuam ambulare.

Caput IV.

De otio vitando, & vanitate ſenſuum.

Numquam debes otioſus vagari, nec rumoribus vacare, & verbis otioſis, nec luſui, nec ſcurrilitatibus deditus eſſe, quia hæc faciunt mentem vagam, & inanem. Et licentia iſtorum diſſolvitur cor a pondere timoris Dei, & affectum internæ devotionis exhauriunt. Non evageris tuis oculis hinc inde ſingula intuendo, quia levitatis eſt indicium. Et ea quæ foris aut per oculos, vel per aures ſtrepitum quemdam interius ſuſcitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem paſcit, quaſi quodam pulvere obſcuratur. Quidquid non eſt neceſſarium tibi, vel utile ad tuum, vel alterius profectum, pertranſi: & noli immorari, nec cor tuum in eo figatur, vel in eo tempus expendatur. Semper aliquid defer tecum in memoria, quod de Deo rumines cogitando: & mentis tuæ intuitum ſemper in eum defigere ſtude, ſicut docet Propheta dicens: Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, &c. *Pſal. 15* Hæc enim continet cor apud ſe, ne commoveatur a ſe per vanam lætitiam, vel irrationabilem triſtitiam. Mundus enim in quo fluctuamus, variis tempeſtatum ventis agitatur, & qui non vult navem cordis ſui quaſſationibus conteri, undarum influxione demergi, vel in extremas plagas ventorum flatibus impelli, affigere eam funibus bonarum cogitationum aſſueſcat ad petram immobilem, quæ eſt Chriſtus. Funem ne fa-

Digitized by Google

facile rumpatur, ex triplici reſticulo componas, videlicet ex ſacrarum Scripturarum devota lectione, ex ſedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione: Lectio dat materiam & quaſi ſemen bonæ cogitationis. Oratio rigat, & ad perfectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam, & impinguat affectum ad ſaporem. Bona actio maxime condita pinguedine charitatis, & obedientiæ, vel alterius virtutis, lætificat conſcientiam, & dat fiduciam ſpei in Deum, etſi ad horam intercipit devotionis quietem, tamen meretur poſtea majorem dulcedinis infuſionem, & gratiam puritatis.

Caput V.

De evitatione pravarum cogitationum, & inutilium occupationum.

Feriatus & vacans cave tibi a vanis, & a pravis cogitationibus ne vel modicum in te morentur, quia cito inquinant cujuſcumque vitii colorem habeant, ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odii, vel aliorum. Item cave tibi ab inutilibus occupationibus, quæ tempus perdunt, cor inquietant, & utilia impediunt, & devotionem diſſipant. Item a torpore acediæ, & pigritiæ, quæ mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera deſidioſum.

Caput VI.

De vitanda notabilitate, & curioſitate.

Inter homines exiſtens, cave tibi a duobus quoad te ipſum, & a duobus quoad alios. Quoad te cave ne aliquid facias, ut ab eis noteris unde gloriam quæras in geſtu, in ſermone, in voce vel actu, quia peccatum eſt, & vanum, & cum putas eis placere, forte diſplices, & judicant te quaſi inanis gloriæ cupidus ſis, vel forte non advertunt quid agis. Et ſic perdis conatum tuum inutiliter, & vane, ſicut ſtulti qui puris imaginibus quaſi vivis hominibus obſequuntur, ſicut habetur in Pſal. (Pſal. 32)

A Qui hominibus placent, id eſt, placere volunt, confuſi ſunt, &c. Item ne pudore ſuperfluo obruaris in his quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agendo, ſed ita liber eſſe ſtude coram eis, ſicut ſi ſine eis eſſe, & ſi intus verecundia æſtuas, foris reprime, quia quo magis te notabilem facis ex pudore, eo plus conſiderant te, & ita plus confunderis. Signum ſuperbiæ videtur, nimis erubeſcere de illis defectibus, quos natura indidit, ut de deformitate corporis, vel vocis, ruditate, & ſimilibus. De vilitate autem veſtis, vel de humilibus obſequiis erubeſcere, in paupere religioſo ſuperbia eſt. Vitium autem vel ſcan-
B dalum erubeſce, unde Deus offenditur, vel aliquis ſcandalizatur. Apud temetipſum erubeſce de peccatis tuis, de torpore in ſervitio Dei, de negligentia bonorum quæ poſſes facere & deberes: quod tempus defluit, & profectus virtutis non creſcit: de hypocriſi, quod foris vis putari melior, quam intus te invenias: quod vitia tua occultas non timore nocumenti alterius, ſed timore diſplicendi, & ne vilipendaris: quod bona quæ oſtendis vis videri & placere homininibus, ut ex his ſuſpicentur aliquem multo plura, & majora in occulto te habere, ex quo talia foras prodeunt, quaſi te dolente: quod vix adeo familiarem aliquem habes unanimem,
C quem velles te in omnibus agnoſcere, ſicut teipſum agnoſcis, quod etiam fit in confeſſione quandoque. Et ſi non audes peccata tua ſupprimere, quin ipſa accuſes; tamen de illis in quibus te magis diſplicere times, ita ordinas verba ſubmittendo, ſubjungendo, vel colorando, quod minus apparent verecunda, vel ſi forte plus bene profers, gloriaris, & vis inde apud confeſſorem ſanctus reputari, quod tam humilis ſis, cui te magis quam neceſſe ſit, ſtudeas confundere confitendo. Quod cum tentationibus vitiorum maxime carnalium ita deſidioſe compungeris, ut ſolo timore periculi vel confuſionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu arrideas ſolo conſenſu operis, vel moroſæ delectationis excluſo. In hoc ap-

Digitized by Google

paret major perverſitas, quod cum fa-
cile quandoque hujuſmodi tentatio-
nes quaſi muſcas immundas non abi-
gis, ex negligentia eas permittis ca-
leſcere, & convaleſcere, donec con-
fortatæ jam periculoſiores fiunt, &
difficilius vincuntur, & conſcienti-
am ſæpius confundunt. Quod ita de-
ſidioſus es ad ea, quæ Dei ſunt, &
quæ ad virtutis, & devotionis ſtu-
dium pertinent, ut pudor humanus
plura ex his a te extorqueat, quam
amor divinus. Quod ita ingratus
es de beneficiis Dei, ut non ſolum
debitas non agas gratias de perceptis,
ſed etiam gratiam oblatam & para-
tam in vacuum recipias & negligas;
atque cum gratiam ſentis tibi arride-
re, occupas te vanioribus ſtudiis,
quaſi qui texit aranearum telas, quæ
non proderunt ad veſtimentum ſalu-
tis. Quod illa ad quæ teneris facien-
da, ſicut ſunt horæ canonicæ, & ſi-
milia, ita negligenter & deſidioſe
perſolvis, ut non tam meritum in-
de ſperes, quam ſupplicium expectes:
quia & ſi verba utcumque proferas,
tamen corde tam vagus es, & affe-
ctu frigidus, quod nec ſenſum oratio-
nis percipis, nec devotionis affectum.
Et de ipſis verbis plurima defluunt
accelerando, & utinam non multa
tranſilias omittendo dum non atten-
dis ſi dixeris, vel non dixeris, niſi
forte ex conjectura alicujus verbi,
quaſi ex caudæ apprehenſione repu-
tes te dixiſſe. Deus autem & ſi pa-
tienter diſſimulat, & attendit noſtras
negligentias, tamen non minus odit
eas; ſed integre dinumerat, diſtin-
cte dijudicat, ſevere puniet, niſi nos
præveniamus faciem ejus in humili
confeſſione, in forti ſatisfactione, &
in ſerioſa emendatione. Quod ad o-
mnia quæ ad corporis curam vel com-
modum ſpectant ſtudioſiſſimus es,
quæ vero ad ſpiritus profectum, vel
ad fraternæ charitatis exhibitionem,
vel ad prælati obedientiam, vel ad
carnis caſtigationem ſpectant, deſidio-
ſus es. Quod etiam hos & ſimiles
plurimos defectus in te advertens, nec
terreris, nec compungeris, nec di-
ſcutis, nec corrigis, quaſi Deus te-
cum aliter acturus ſit, quam cum
omnibus aliis, ut mala tua incorre-
A cta non puniat, & bona neglecta re-
muneret. Pro his & ſimilibus eru-
beſce apud te, & ab aliis in te diju-
dicari non mireris, nec indigneris,
ſeu verecunderis. Hæc & alia plura
in memetipſo veraciter recognoſcens
erubeſco, & doleo, ſed non tantum
ſicut debeo, & non emendo ſicut
poſſem, & expediret. Ex meipſo au-
tem intelligo quod hæc vel aliqua
iſtorum etiam proximo meo ineſſe
poſſunt, & ideo unuſquiſque judicet,
& diſcutiat ſemetipſum, conſiderans
ex uno latere qualis ſit, maxime
quid ſibi deſit boni, & inſit mali ex
vitio proprio. Ex altera parte qualis
eſſe debeat in virtutibus, & moribus
bonis, ut ex hoc humilietur ex co-
B gnitione defectus ſui, & provocetur
ad ſtudium proficiendi ad illa quæ
videt ſe debere facere vel habere,
& ideo regratietur Deus, ſi in ali-
quibus forte ex ejus gratia profecerit.
Quoad alios cave a duobus, id eſt,
ut non curioſe reſpicias, vel perquiras
eorum perſonas, vultus diſpoſitiones,
habitum, geſtus, facta, vel verba;
vel officia. In quantum tibi non atti-
net iſta perſcrutari, utilitatis cauſa,
ita pertranſi, ita cogita, ac ſi oves
eſſent, vel alia animalia, ut in nul-
lo circa illos occupes viſum tuum,
vel cor, ut non judices, vel dijudi-
ces de aliis, quales ſint, vel eſſe poſ-
ſint in mente, in merito, in mori-
bus vel in aliis, quia talis diſcuſſio
C vana eſt, & ſæpiſſime falſa, imo te-
meraria. Et inſuper cor inquietatur,
& aliquando inclinatur, & conſcien-
tia læditur, & alia bona negliguntur
ex tali occupatione. Si aliqua videris
de aliquo vel audias, quæ non pla-
cent, pertranſi & obliviſcere cito,
committens ea ſibi & Deo, maxime
ubi ad te non ſpectat ejus correctio ex
debito magiſterii, vel ex ſociali fami-
liaritate, vel denunciandi neceſſitate.

CAPUT VII.

De compaſſione peccantibus habenda.

Compatere tamen peccantibus quaſi
in tempeſtatibus maris naufra-
gantibus: quia longe miſerabilius eſt
in lacum inferni demergi, quam in

profundum maris ſubmergi. Ora pro **A** eis & plora cum potes, ex hoc enim mereberis, ut a ſimili naufragio li-
Matt. 5 bereris. Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Sic etiam omnium miſerorum afflictiones animo & oculo intuere, & ſingulas eorum miſerias aggravantes ſtudioſe computa, diligenter pondera, ut ex his affectus miſerationis in te pingueſcant. Et ſi quas tu miſerias pateris, tibi leviores in eorum comparatione videantur. Collige etiam in his quæ vides,
2 Cor. 8 paſſiones, labores, dolores, & paupertates Jeſu Chriſti, qui cum eſſet dives pro nobis egenus factus eſt, ut illius inopia, divites in cœleſtibus nos eſſemus. **B**

Caput VIII.

De tribus vitiis communibus.

TRia ſunt vitia communia apud homines, videlicet pronitas reprehendendi quæ in aliis vident, & non eſt ſecundum affectum eorum. Alterum eſt adulatio, qua ſolent ſibi invicem blandiri, laudando, arridendo, quærendo quomodo valeant, cum non curent eos quandoque valere, honores inutiles offerendo, & in aliis multis modis, in quibus nec eſt utilitas, nec ex affectu faciunt, ſed ex uſu ut placeant. Tertium eſt propria gloriatio de ſeipſo, quia ea quæ **C** nos facimus, dicimus, ſentimus, & ſcimus, placent nobis, & præferimus ea aliorum factis commendando, vel occulte cogitando: & dedignamur, ſi alii non mirantur ea quaſi non habeant ſanum judicium, & delectamur in laude noſtra. Et ſi aliquando nos ipſos atterendo humiliamus, non pure hoc facimus, ſed volumus per hoc aſtute alium provocare ad laudem noſtram, quaſi non debeat pati, ut nos vituperemus quod in nobis laudandum eſt, vel hoc ſæpe facimus, ut humiles reputemur, & ſaltem ex hoc placeamus, ſi alia placentia non habemus. Qui ab iſtis tribus eſſet liber, in magna puritate viveret, & quiete, unde verſus.

Eſſe reprehenſor, adulator, laudis amator,
Noli, ſic pura tibi mens erit, atque quieta,

Caput IX.

De non habendo res curioſas.

NUlla curioſa habere cures, ut imagines, tabulas, ſudariola, pater noſter, & ſimilia. Nec recipias, nec de aliis pro munuſculis, quia occupant cor, & magiſtris noſtris non placent, & facient te notabilem inter ceteros, & ſæpe ſine licentia recipiuntur, vel dantur talia incaute, dum pudet eos, toties pro iſtis recurrere ad magiſtros. Species aromaticas non habeas, niſi pro evidenti neceſſitate non poſſis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere poſſet, felix eſſet, quia multæ diſtractionis materiam abſcidiſſet. Si autem aliqua volueris habere, ut libros ratione ſtudii, & ſcriptoriola, nulla ſuperflua collige, vel curioſa: ſolum contentus ſis ſolis neceſſariis in numero & valore. Ipſe habitus, & communia inſtrumenta tua, ſimplicia ſint, & inculta. Corporis geſtus, & omnia foris apparentia, plana ſint & pura. Nihil notabiliter curiale & curioſum, vel ſingularitate coloris reſperſum affectes.

Caput X.

Quod religioſus non debet affectare hominibus placere.

STude humano judicio non moveri, nec delectari favoribus, nec deſpectu contriſtari, quia judicium humanum cæcum eſt frequentius, & ignorat veritatem, & fallitur ſæpiſſime, nec ſi laudaris ab homine es ideo laudabilior, nec ſi deſpiceris es ideo vilior. Stultus eſt, qui ſtulto placere laborat. Quia ſicut cæcus non diſcernit inter colores, nec ſurdus inter ſonos, ſic inſipiens homo neſcit penſare meritorum dignitates, unde cum aliquid agere te contingit æſtimabile, ut prædicare, vel ſimile, non anxieris quod ad placitum hominum hoc facias, ſed

in.

invocato auxilio Dei prout melius expedire ſecundum Deum intelligis, ſtude facere. Et ſi bene ſucceſſerit, Dei adiutorio refer gratias & noli extolli, quia non propter te, ſed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes æſtimare. Si autem minus bene ſucceſſerit, noli turbari, nec pudore confundi, ſed gratias Deo refer, qui ſic te ab elevatione defendit. Sive autem bene, ſive minus bene ſucceſſerit, ſtatim habe te interius & exterius, ac ſi non feceris. Laudet qui vult, vel deſpiciat, quid ad te? Tu tace, excuſationes cave, quando debes aliqua hujuſmodi facere. Ad hoc ſæpiſſime fiunt, ut deſpiciamur, & præſumptuoſi videamur qui talia audeamus. Unde videtur melius, purius, & humilius ſimpliciter facere quod eſt faciendum; vel obedientia jubente, vel charitate inſtigante. Si placet eis, bene, ſi non, quid eſt tunc perditum? Nam cum oportet te prædicare, vel ſimile facere, quod aliquid honoris videatur habere, ſi bene feceris, lucrum habes de laboris tui profectu: ſi minus bene iterum lucraris meritum humiliationis tuæ, & poſt hoc minus ad hujuſmodi cogeris ab illis quibus non placuiſti. Omnes ſumus alterutri expoſiti, ut alter alteri placeat, vel diſpliceat, cum in mea non ſit poteſtate ut tibi placeam, ſed in tuo arbitrio, vel affectu quæ tibi dare non valeo. Si multum tibi placere laborabo, forſitan nihil proficiam, quia aliter conſilium tuum dirigitur: & ideo nihil in hac parte melius video, quam quod ſoli Deo ſtudeat homo placere, & proximum non ſcandalizare, vel ſcienter offendere, & committere Deo, ſi hominibus placeat, vel diſpliceat humiliter, & patienter, juxta illud: 1 Cor. 4 Mihi pro minimo eſt, ut a vobis judicer. Quibus places, adſcribe eorum benevolentiæ, non tuæ probitati. Quibus autem diſplices, attribue tuo merito, & cogita quod ſi tantillo eis diſplices, ſicut exterius cognoſcere valent tuam vilitatem, quid fieret ſi radicitus perſpicerent omnia vitia tua, & peccata, & inhoneſta quæcumque? Mirum ſi non eiicerent,

A vel lapidarent te; pro me loquor. Numquam enim a fidelibus tantum deſpectus ſum, ſicut ſum deſpicabilis in veritate; unde non debeo indignari: cum aliquando deſpicior, ſed mirari, & reputare de beneficio Dei, quod non omnibus ſum odioſus.

CAPUT XI.

De patiendis humiliter odio, & detractione.

ET cum detrahi tibi intelligis, non movearis, quia ſi verum eſt quod dicitur, non eſt inconveniens hoc loqui homines, quod facere auſus es. Si autem verum non eſt, non nocet B tibi eorum locutio. Ut ſi albus eſſes, & diceret quis te nigrum eſſe, quid obeſſet tibi illud dicere? Nihil, cum tu eſſes quod es, & non aliud. Et ſi quis æſtimaret te capram eſſe, tamen homo es. Si autem ad primos motus hujuſmodi adverſitatis turbaris, & inflammaris, ex patientia reprime iram, & ſuſtine ad modicum, ſicut qui ſuſtinet aduſtionem cauterii, vel ſecationem chirurgici cogitans utilitatem patientiæ, & cito ſanari incipias, & melius habere. Imo hoc ipſum ex pugna intus exercitata, magnæ utilitatis eſt, quia eſt purgatio peccati, vitii lima, exercitatio virtutis, meritum gloriæ, præparatio pacis. Non enim coronabitur, 2 Tim. 2 C niſi qui legitime certaverit. Rancorem erga nullum retine in corde. Ad omnes cor mite, & pacificum habere ſtude, nec pro tua offenſa, nec pro ullius vitio aliquem odito, ne fias cum illo ſub ſpecie zeli pariter vitioſus. Si non convenit tibi ejus habere familiaritatem propter vitæ ipſius deformitatem, ſic diſpliceat tibi malum quod habet ex ſe, ut non ſit tibi execrabile bonum quod eſt ex natura in præſenti, vel ex gratia forſitan in futuro. Multi enim ſunt mali, qui fient boni poſtea, propter quod de omnibus viventibus eſt ſperandum. Quod ſi aliquis te odiret, & detraheret, & niteretur te confundere, & gravare: tu etiam ſi ex ſimilibus vis contendere non vincis eum, nec placas,

Digitized by Google

cas, ſed provocas, ſicut qui canem latrantem minando provocat ad mordendum, qui ſi latratus ejus non advertendo tranſiret, citius eum compeſceret, & abiret. Nam cum hoc intendat omnis adverſarius, ut moleſtet, & provocet illum cui adverſatur, ſi videt te exacerbari, & contriſtari, ita habet quod quærit, & tanto fortius inſtat quomodo gravet, quanto plus videt valere conatus ſuos ad id quod intendit. Si autem viderit quod patienter ſuſtines, & pertranſis, ac ſi non ſentias, confunditur in ſeipſo, & confringens tumentes fluctus ejus, ex indignatione quieſcit videns quod nec valet efficere, quod quærebat, ſcilicet ut te conturbaret, vel certe confuſus compungitur, & corrigitur exemplo patientiæ tuæ emendatus. Quod ſi forte obſtinatus, nec corrigitur, nec deſiſtit te perſequi, diſce aliquid pati poſſe pro Deo, quia ille qui tibi adverſatur gravius torquet ſeipſum, quam te. Qui autem ſeipſum morderet, & laniaret in odium tui, quid te læderet? Imo de ſe te vindicaret, ipſe, non tu, moroſus vulnera ſentiret. Ita ſentias de illo quia odit te, quod ſe laniat, non te, unde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quod & ſi verba contumeliæ tibi intulerit diſcere debes, ut omnia verba habeas pro ſono tranſeunte, niſi quantum valeas ex eis ædificationem accipere, ſed inquantum perturbare poſſunt, & ſcandalizare, ſint tibi, ſicut avium garritus, & latratus canum. Hoc cum audis pertranſi, & non cura. Noli illi ſimilis fieri, qui tibi detrahit; quia ſicut in illo odibile eſt vitium detractionis, ita etiam eſſet in te. Nemo autem in odium adverſarii ſui ſibimet præcidit naſum, vel eruit oculos: ſic nemo ſapiens deturpat ſeipſum, ut ſe vindicet de inimico, quia tunc non triſtitiam, ſed lætitiam inimico afferret. Si patienter fers jacula adverſantis, alii compatientur tibi, & impugnabunt pro te adverſarium tuum te tacente, & diligent te. Si autem vindicare volueris te reſiſtendo, aſpicient te, & reſpicient vos pariter mordentes, & ſcandalizabuntur in

A utroque. Doctrina Chriſti magiſtri *Mat. 5* noſtri & Domini eſt, cujus te eſſe diſcipulum profeſſus es in profeſſione Regulæ: Diligere inimicos, benedicere odientes nos. Et noſtra benignitate vincere illorum malitiam. Sicut ille malos mutat in bonos, patienter eos, ut convertantur, expectando, & beneficiis alliciendo.

Caput XII.

De ſui ipſius correctione.

Corrige in te quod in alio reprehendis, & doce te quod utile cuique cognoſcis: furor tuus agat in teipſum, & ita inflammatus alios cale-

B facit, ſicut ignis qui proxima prius, & poſtea remotiora calefacit. Tu igitur eſto proximus tibi in correctione tui. Regula ingenii tui, & zelus juſtitiæ tuæ primo reformet te exemplar artis tuæ aliis imitandæ. Oſtende in proprio, cujus peritiæ ſis in opere alieno. Quidam ſciunt in aliis multa corrigere, & vitam aliorum ordinare, in ſeipſis autem multa incorrecta relinquunt, & minimam diligentiam adhibent, ut ſtatum proprium ordinent ad profectum virtutis. Quandoque ſomniant ſi eſſent in alio ſtatu, in tali, vel tali officio, vel dignitate, quantum bene valerent illam bene diſponere, ſuum autem ſtatum in quo iam ſunt nec ſo-

C licite diſcutiunt, nec emendant, ſed aliquando per alium moniti, vel ex caſu forte ad ſe reverſi, cogitant ad meliora ſe extendere, nec provide diſponunt qualiter hæc faciant vel in eo quod provident non perſeverant, conſuetudine diſſolutionis, & torpore eos ad ſolita revocante.

Caput XIII.

De eodem.

Eſto tuimet potens, ut ſtatim ad nutum rationis aſſueſcas, tam cogitationes cordis, quam membra, & ſenſus corporis a noxiis retrahere, & in bonis ſtudiis occupare, & oculos, manus, linguam, auditum, & cogitatum, quaſi in freno manus tuæ,

tuæ, ne inſolenter evagentur extra diſciplinæ terminos. Quia ſicut avis, vel beſtia ex coactione domita, rurſus ex relaxatione fiunt indomita, ita ſenſus exteriores, & affectiones interiores, niſi ſub diſcreta cautela refrenentur, ex libertatis licentia inſoleſcunt, ita ut poſtea difficilius redigantur ſub rationis magiſterio, quam in principio converſionis, quia perverſi difficilius corriguntur quam nunquam converſi, ſicut animalia difficilius domantur, vel maſueſcunt in ſenectute, quam in juventute, & ſenſus juvenum capacior eſt ſcientiæ, quam ſenum; & inveterata arbuſta inflexibiliora ſunt, quam recentia, & tenera. Sæpiſſime diſcute teipſum, & conſidera ſtatum mentis, corporis, quid deſit, quid deficiat, vel quid proficiat, quid impediat profectum, & quomodo illi obvietur declinando, vel reſiſtendo, aut regendo, aut tolerando. Peccata declinanda ſunt, & fugienda. Vitiis impugnantibus eſt reſiſtendum, officium vel alia actio occaſionaliter impediens, regenda & ordinanda eſt diſcrete ad profectus materiam. Adverſitas eſt toleranda, & per uſum tolerandi fit magis tolerabilis, & ideo tam odioſa eſt nobis adverſitas, quia nolumus aſſueſcere. Si aliquis domeſticus tuus, vel vicinus, tibi fuerit in corde oneroſus, illi ſtude magis obſequioſus eſſe, & A affabilis, cito ſenties remedium illius morbi.

Caput XIV.

Quare non ſit affectanda hominum dilectio.

Non multum affectes diligi, quia diſtractio cordis eſt & a quo quæris diligi, illi etiam affectas placere, & tibi admiſcet ſe adulatio, & ſæpe ſimulatio, ne forte diſplicere incipias, & minus diligi. Turbaris etiam quando ſuſpicaris te minus diligi, ut deſideraveras, vel ſperaveras. B Pauci etiam ſunt in ſenſu, & affectionibus, & moribus ita conformes, ut non ſit diſſenſionis materia aliqua inter eos, quæ eſt dilectionis adverſatrix. Item a feminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occaſiones continuas, notæ ſuſpitionis, & obſervationis non carebis. Committe te Deo, & ab illo ſtude diligi fideliter, & aliorum certam dilectionem relinque illorum arbitrio, & divinæ voluntati. Dilectio hominum fallax eſt, & inſtabilis, facile cedit, facile lædit: ad modicum utilis, & ſæpe nociva. Si dignus fueris diligeris, ſin autem juſtum eſt non diligi indignum, nec ei ullam reverentiam exhiberi. Amen.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

OPUSCULUM,

CUI TITULUS EST:

REGULA NOVITIORUM.

Quæ de inſtructione Novitiorum in ſuperioribus opuſculis docuit S. Bonaventura, videtur in hoc opuſculo in compendium redigere: in quo breviter Novitios inſtituit ad vitæ reformationem.

PRÆFATIUNCULA.

RENovamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta. Hoc *Rom. 12* dicit Apoſtolus ad Romanos in perſona novitiorum, his qui fuerunt per peccatum ſæculo deformati, & erant tenebroſi, ut modo in religione poſiti, per finalem ſententiam reformentur, & fiant luminoſi, ut dicatur de eis. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis *Ephes. 5* ambulate. Qui ergo deſiderant in ſpiritu & moribus reformari, ſtudeant vitam ſuam ſubſcriptis rationibus reformare. Cognoſcent enim quia voluntas Dei erit eis bona, quantum ad remiſſionem culpæ deformantis, beneplacens quantum ad infuſionem gratiæ reformantis, ſed perfecta, quantum ad fruitionem gloriæ præmiantis, in qua recipient diadema decoris de manu Domini Jeſu, qui retribuet unicuique juxta opera ſua, juſtus eſt, & juſtitiam dilexit.

CAPUT I.

De officio.

CUm ſpiritualia ſint ſemper ubique omnibus præponenda: idcirco cum fueris in Eccleſia, vel alibi A ad divinum officium celebrandum, non ſis ibi cum vagatione cordis, interponendo nociva, & cogitando diverſa, quia dicit Bernardus: Magna abuſio eſt habere os in choro, & cor in foro. Nam de talibus dicitur per Prophetam: Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant. *Pſal. 61* Sed dicas cum profunda cordis humilitate, & reverentia, & timore. Nam teſte Scriptura. Timor Domini delectabit cor & dabit gaudium, *Eccli. 1* & lætitiam: & ſtude intelligere ea quæ dicis, ſi potes, ſi vero non potes intelligere, reverere, quia ſicut dicit Sapiens, per reverentiam accedet tibi bona gratia: & ſemper ad totum officium ſis erectus, tam in officio B Beatæ Mariæ Virginis, quam in *Eccli. 32* alio, hoc modo excepto, quia in nocte dicto matutino beatæ Virginis licet tibi apodiare. Officium vero beatæ Virginis numquam dimittas & quamdiu ſtas in officio totaliter ſis honeſtus, ut non reſpicias circumſtantes, nec cum aliquo loquaris ibidem, ſed inclinato aliquantulum capite dimiſſas manus habeas ante, aut in modum crucis, aut manum in manu portans, numquam autem ante pectus, vel in ſinu, vel in loco inhoneſto portes, cogitans te eſſe non ſolum coram fratribus: ſed etiam coram Deo, & Angelis ejus. Nam teſte Propheta, qui dicit: Prævene- *Pſal. 67*

runt

Digitized by Google

runt principes, id eſt, Angeli con- A junƈti pſallentibus. Et ſis ſemper ſolicitus ad horam, ne aliquando negligentia, vel verecundia duƈtus, aliquod verbum prætermittas, & non dicas horas tuas ſolummodo prolatione vocis exterioris, ut Pharisæi verſipelles, de quibus conqueritur Dominus per Prophetam, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me: Cave tibi multum, ne aliquid facias, vel dicas ibidem, quod alios provocet ad riſum, quia ſicut dicit Iſidorus: Nullus habebit acceſſum ad compoſitionem, ubi fuerit immoderatus jocus, vel riſus, ſed jucundatio tua ſit ſemper in Jeſu, & meditatio tua ſit ſemper in Jeſu, ut pſallendo, & meditando poſſis dicere cum Propheta: Et erunt ut complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conſpeƈtu tuo ſemper, & diƈta qualibet hora, dicas: Miſerere mei Deus, cum oratione: Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſæ Virginis Mariæ matris, &c.

Iſa. 29

Matt. 15

Pſal. 18

CAPUT II.

De oratione.

Luc. 18

CUm Dominus dicat in Evangelio, quia oportet ſemper orare, & non deficere. Stude ſemper expendere tempus tuum aut in oratione, aut in leƈtione, aut in bona meditatione, aut in ſervitiis: non enim ceſſat orare, qui non ceſſat benefacere. In oratione autem frequenter & moroſe permaneas, cum profunda cordis devotione & humilitate. Oratio autem humiliantis ſe nubes penetrat juxta ſententiam Sapientis. Quidquid autem in oratione petieris, cum fiducia impetrandi petas. Veritas enim dicit: Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis & fiet vobis. Sit autem oratio tua in excelſa charitate fundata. Gregorius enim dicit: Quia virtus perfeƈtæ orationis, eſt celſitudo charitatis. Sit ſecreta, verecunda, juſta, lacrymoſa, & frequens, & quia oratio nihil aliud eſt, quam aſcenſus intelleƈtus ad Deum, idcirco antequam incipias orationem præpara te ad intimam devotionem, ſi vis attingere ad divinam prægustationem, nam teſte Gregorio: oratio eſt cordis non labiorum. Ne inquit, verba deprecantis tantum Deus intendit, ſed cor orantis aſpicit, & ideo dicit Sapiens: Fili; ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe tamquam ille qui tentat Deum. Tunc enim orator dicitur tentare Deum, quando abſque cordis præparatione currit ad vocalem orationem, & petit ibi divinam ſpeculationem. Sic vix aut numquam poterit impetrare, quia talis dicitur non devotus orator, ſed verborum latrator. Si ergo vis affici in oratione, præpara cor tuum ad devotionem, nam de cordis præ- B paratione, dicit Dominus per Prophetam: Præparationem cordis eorum audivit auris tua: unde legitur in vitis Patrum: Quales volumus orantes inveniri, tales debemus ante tempus præparare nos. Ad iſtam autem præparationem tria occurrunt, primo ut dicit Gregoris: Quinque ſenſuum revocationes, ſcilicet ab exterioribus, ut ad nihil intendat, niſi ad quietem mentis, ne forte anima quæ ſoli Deo vacare intendit, per eos ad plura diffundatur. Nam ſi inviſibilis anima inviſibili Deo conformis eſt, dum Deum orat, debet omnium viſibilium oblivisci, ut impermixta terrenis ad cœleſtia cito tendat. Anima enim in modum arboris cogitatur levari. Un- C de Gregorius dicit: Tanto avidius guſtum ſapientiæ orator intus acciperet, quanto ſaporem carnis pro eodem ſapientiæ fonte robuſtius repreſſiſſet, propter quod dicebat Dominus. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum. Sed quia nemo aſcendit ad Dei contemplationem, niſi prius deſcendat per ſui humilitatem, ideo ſequitur ſecundum, ſcilicet propriæ parvitatis conſideratio. Si autem vis videre tuam parvitatem qui oras, conſidera illius immenſitatem quem oras: nam nihil es reſpeƈtu Dei viventis. Tu enim es vermiculus putridus, ipſe vero Deus eſt æternus. Tu creatura mortalis & infirma, ipſe vero Creator omnipotens, tamen cum nihil ſis, non ipſum Deum hono-

Eccl. 35

Matt. 21

Greg. ho. 27 in Evang. poſt med.

Eſt apud Iſid. de ſum. bo. lib. 3 ca. 7 ſent. 4

Eccl. 18

Pſal. 9

Matt. 6

Digitized by Google

honoraſti tamquam creatorem tuum, & tamquam ſervus Dominum ſuum, & quod periculoſius eſt, peccando eum ad iram provocaſti, & ſemper eum ſuis ſtipendiis impugnaſti, & ideo non es dignus exaudiri, ſed potius cruciari æternaliter. Et ſic mentaliter deſcende ad infernum cogitando, ſcilicet gravia peccata quæ commiſiſti, & quantam gloriam perdidiſti, & quam dura ſupplicia incurriſti, ut cogitando cognoſcas tuam transgreſſionem, & quam juſte damnatus es, & divinam paſſionem, qua redemptus es. Nunc igitur ſequitur tertium, ſcilicet Chriſti Redemptoris ignita dilectio. Si autem vis diligere Chriſtum, conſidera quantum fueris dilectus a Chriſto. Nam majorem charitatem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis, ſed Chriſtus plus, quia pro nobis inimicis ſuis mortuus eſt. Cogita ergo hæc grandia beneficia Dei, qui deberes meritis tuis æternaliter cruciari, voluit tamen ipſe Dei filius pro te redimendo de muliere paupercula naſci, & crudeliſſima ſupplicia pati, & horribili morte mori, & mortuus ad inferna deſcendere, ut nos de inferni pelago liberaret, & in cœleſti collegio collocaret. Et aſcende mentaliter ad illud collegium Beatorum, & tunc divina charitate ignitus incipias orare ferventer, ut poſſis dicere cum Propheta: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis: & dum diu oras, ſpeculare illam Hieruſalem triumphalem, ut orando poſſis dicere cum Apoſtolo: Noſtra autem converſatio in cœlis eſt. Orationes autem quas facias, ſemper habeas ſub certo numero terminatas, quas numquam dimittas, niſi manifeſta neceſſitate, vel infirmitate coactus, quæ ſunt hæ. Primo ad laudem Dei, & B. Virginis, quotidie inter diem, & noctem dicas centum Pater noſter cum Gloria Patri: & totidem Ave Maria cum genuflexionibus. Item dicas quotidie Pſalmos pœnitentiales cum Letania, pro benefactoribus vivis, & Veſperis defunctorum, hoc eſt, Placebo, & aliam facias ſicut tibi Dominus miniſtrabit. Hic tamen attende, ut in

Joan. 15

Pſal. 38

Phil. 3

A oratione quam facis, magis ſtudeas ad devotionem, quam ad conſummationem, ut ſtatim cum inveneris Chriſtum, orationem ulterius non protendas, ſed eo fruere quem quærebas, dicens cum ſponſa. Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, & ſubtrahente ſe Jeſu, orationem perficias quam incœpiſti, & conſulo tibi, ut numquam prædicta dimittas, non enim qui incipit emendatur, ſed quid finaliter perſeverat. Ora ergo chariſſime, & te in oratione exerce, quia pauperi non oranti, æterna ſupplicia promittuntur. Ait enim Bernardus: Ora frater inſtanter, ora quia ille dicitur habere tunicam mixtam ſanguine, qui B carnem ſuam nutrit de pauperis ſudore. Cantando vobis, inquit, iſta bona proveniunt: graves ergo pro eis effundite gemitus, alioquin quod hic in deliciis ſumitis, in tormentis evomitis. Studeas ergo tanto ferventius, & moroſius eum fervore devotionis orare, quanto plus ceteris majora beneficia tibi conferuntur, quia ſicut dicit Gregorius: Tanto ergo humilior, atque ad ſerviendum Deo promptior quiſque debet eſſe ex munere, quanto ſe obligatiorem conſpicit in reddenda ratione. Et omnis oratio tua ſemper volvatur circa Dei beneficia collata, cum gratiarum actione, aut circa tua & proximi ſcelera perpetrata, cum omni dolore & lacrymarum C effuſione. Iſta eſt ſcala per quam vidit Jacob Angelos aſcendentes, & deſcendentes. Et quotidie ſemel a fratrum conſortio ſeparatus ſtude animum tuum ab omni ſolicitudine revocare, & illicitis cogitationibus permixtus, cum profunda cordis humilitate, devotione, & gratiarum actione recogita circa beneficia Creatoris, & maxime quoniam pro te voluit humiliter incarnari, & acerbiſſima ſupplicia pati, & morte turpiſſima mori. Quæ autem de paſſione tunc debeas cogitare, dicit Bernardus: O homo reſpice mentali oculo, quanto remunerationis debito Domino tuo ſis aſtrictus. Reſpice ſanguinem, alaparum contumeliam, flagellorum duritiam, coronam ſpineam, verborum blaſphemiam,

ſpu-

Cant. 3

Greg. ho. 9 in Evang. fere in prin.

Gen. 28

Digitized by Google

ſputi ludibria, crucis angariam, ſuſpendium patibuli, oculos languentes, oris pallorem, felita cibaria, acetoſa pocula, caput inclinatum, mortis ſupplicium. Et quid plura? Vita pro nobis mortua eſt. Et cum hæc prolixius cogitaſti, convertere protinus ad teipſum, & conſidera quod Chriſtus non ſolum ſupradicta, ſed etiam alias multas ſuſtinuit paſſiones, ut te de ſervitute diaboli liberaret. Et tu ingratus, beneficia Creatoris tui non cognoſcis, cum ſis ſua morte redemptus, non ſolum ardentius non amaſti, ſed peccando potius impugnaſti, ſicut ipſe conqueritur per Prophetam, dicens: Retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. Et prolixa hora cogita cum dolore, quantum & qualiter Deum offendiſti, & per conſequens quantam gloriam amiſiſti, & quanta ſupplicia acquiſiſti, & in hoc liqueſiat anima tua dolendo, & pœnitendo in amaritudine lacrymarum, ut poſſis dicere cum Propheta: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam. Ad ultimum vero ſurge ſperando de miſericordia Jeſu Chriſti. Patiens enim eſt, & multum miſericors, ſicut dicitur in Pſalmo. Et ideo confidenter, & humiliter roga eum, ut qui ſua mote te redemit, & redemptum de mundo te vocavit in religione poſitum, immaculatum finaliter te conſervet in ſanctorum collegio. Deinde roga Deum pro Eccleſia Romana.

Pſal. 34 & 108

Pſal. 118

Pſal. 85

Caput III.

De confeſſione.

Quia ad remiſſionem peccatorum requiritur contritio amara, confeſſio pura, & ſatisfactio condigna: idcirco antequam vadas ad confeſſionem, omnia peccata quæ poſt prædictam confeſſionem feciſti, vel corde, vel ore, vel opere, aut omittendo bona, aut committendo contraria, cum profunda contritione ad mentem revoca diligenter, ne ea in confeſſione prætermittas. Cum

A ſingula ad mentem revocaveris verecunde, vade ad ſacerdotem, & depoſito mantello humiliter genuflecte, & cum extracto caputio, & junctis manibus dicas: Confiteor, uſque, Ideo precor: & hic incipias dicere peccata quæ cogitaſti ſæpius, & pro ſingulo peccato, dicas tuam culpam. Quibus dictis, jungas ultimo dicens, Et de iſtis, & de aliis multis peccatis meis mortalibus, venialibus confeſſis, & omiſſis, quibus offendi Creatorem meum, viſu, auditu, guſtu, odoratu, & tactu: dico meam culpam. Iſta ſufficiunt ad confeſſionem frequentem: cum volueris prolixius confiteri, dicas de offenſionibus regulæ, maxime de B obedientia, paupertate, & caſtitate, & exprimas ſi in aliquo illorum offendiſti. Item de multa ingratitudine & irreverentia quam habes, circa temporalia & ſpiritualia beneficia, nam ſpiritualia non cognoſcis, juxta beneficium redemptionis, & religionis, quia cum gratiarum actione frequenter ruminare debuiſti, & etiam de beneficiis corporalibus es ingratus quia pro eleemoſynis acceptis, non reddis Deo debitas gratias, ſicut debes, & parum pro benefactoribus oras. Item de modica charitate quam habes circa Deum & proximum, quia Deum non diligis, ſicut debes toto corde, nec obedis conſiliis & præceptis, ſicut debes, C ſed quod periculoſius eſt, ejus voluntati reſiſtis frequenter, nec etiam diligis proximum ſicut debes, quia non congaudes ei in proſperitate, nec in adverſitate compateris, ſicut debes. Item de perditione temporis, quia ſtas otioſus in die audiendo verba vana, & otioſa, & nociva ad riſum provocantia. Item de inhoneſtis & nocivis cogitationibus, luxurioſis & otioſis, quibus non reſiſtis humiliter ſicut potes, ſed forte quod pejus eſt, negligis principia motuum carnalium qui inſurgunt. Item de multa ſuperfluitate in comedendo & bibendo, & alia non neceſſaria faciendo. Item de falſo & temerario judicio. Item de vana lætitia & triſtitia. Item quia tu es pronus ad malum, & remiſſus ad bonum. Item de

Digitized by Google

de multa ſuperbia , vanagloria , invidia , jactantia , avaritia , acedia , & luxuria . Item de modico quem habes de peccatis tuis dolore , & non doles de confeſſis ſicut debes , & de aliquibus dicas quæ conſcientia reprehendit : & dum hæc omnia dicis deſcende ad ſimilia quæ feciſti , & ſemper accepta pœnitentia oſculare terram , & ſit confeſſio frequens , aperta & integra , verecunda , & lacrymoſa , & cum contritione , & ſine excuſationes. Et ſi potes confiteri quotidie bene quidem , ſin autem de tertio in tertium diem ſaltem ſtudeas confiteri , & ſtudeas generaliter annuatim confiteri.

CAPUT IV.

De ſacramento Euchariſtia.

(1 Cor. 11) CUm Apoſtolus dicat , quod qui illud incogitabile ſacramentum indigne manducat , judicium ſibi manducat & bibit : idcirco quandocumque communicare proponis , ſtudeas per totam hebdomadam præcedentem te præparare , per peccatorum contritionem continuam , confeſſionem , & devotam orationem . Nam de hac præparatione loquebatur Apoſtolus cum dicebat : Probet autem (1 Cor. 11) ſeipſum homo , & ſic de pane illo edat , & de calice bibat. Quod ſi in die Dominico proponis communicare , ſtudeas te ante per triduum ad fervorem ſpiritus ordinare , ut ſis in ſexta feria præcedenti ab omni (Gal. 6) cogitatione immunda abſtractus. Semper autem habeas mentales oculos ad Jeſum crucifixum , ſpinis coronatum , aceto & felle potatum , ſputis & contumeliis ſaturatum , a peccatoribus blaſphematum , acerbiſſima morte conſumptum , lancea perforatum , a mortalibus jam ſepultum. Hæc cogita illa die , ſive comedas , ſive bibas , ſive aliquid aliud facias , ut cogitando Creatorem crucifixum , dolorem in corde habeas , tota die oſtendas triſtitiam in corde , & in corpore , dicens cum Apoſtolo : Mihi autem abſit gloriari , niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti . Sabbatho proponas penitus fratrum con- (A) ſortia declinare , & quietem mentis eligere : dies enim requietionis eſt , & pone ſtrictum ori tuo ſilentium , ut ſaltem illo die non ſolum otioſa verba ſuccidas , ſed ipſa neceſſaria vix loquaris. Nam teſte Hieremia : Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei noſtri (Thren. 3), & uſque ad completorium exerceas te , aut in lectione , aut in bona meditatione. Poſt completorium vade in Eccleſiam , & ibi revoca mentem tuam , & quidquid contra Creatorem tuum feciſti , recogita cum dolore , & amaritudine cordis , dicendo cum Propheta : Recogitabo (Iſa. 38) tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ . Et ſemper quando communicare proponis die præcedenti (B) jejunes , & poſt matutinum non dormias , ſed vigila in oratione , ſciens quod in vigilia poſt matutinum , Salvator noſter potiſſime invenitur , ipſo atteſtante qui ait : Qui mane vigilaverit (Prov. 8) ad me , inveniet me. Cum communicatus fueris , ſtatim vade ad cellam tuam , & cum gaudio magno ipſius communicationis , affectes illum quem quidem ipſa veritas promittit , dicens : Qui manducat meam carnem (Joan. 6), & bibit meum ſanguinem , habet vitam æternam : & immediate dicas Pœnitentiales cum Letaniis , & cave illa die ſimiliter ne egrediantur verba nociva , vel otioſa de ore tuo , per quod intravit Jeſu refectio glorioſa , teſte Apoſtolo : Nemo poteſt (1 Cor. 10) (C) digne calicem Domini , & calicem dæmoniorum ſumere . De frequentatione vero communionis non audeo ſuadere , niſi quod Auguſtinus ſuadet , ait enim : Quotidie Euchariſtiam recipere (Aug. li. de Eccleſ. dogmat. cap. 53 refertur de conſecr. d. 2 c. Quotidie.), nec laudo , nec vitupero : omnibus tamen Dominicis diebus communicandum hortor , ſi tamen mens in affectu peccandi eſt , magis gravatur quam purificatur. Et tamen licet quis peccato mordeatur , ſi tamen de cetero non habet voluntatem peccandi , & ſatisfaciat lacrymis , & orationibus , accedat ſecurus , ſed de illo dico , quem mortalia peccata non gravant.

CA-

Digitized by Google

Caput V.

De comeſtione.

Cum pulſatur campanella ad menſam, vel ad comedendum, ſtes in ſilentio, & examina teipſum quomodo in oratione, vel lectione, vel in ſervitiis laboraſti, ut præparatas eleemoſynas poſſis ſecura conſcientia manducare: nam peccatores tibi eleemoſynas largiuntur, non ut loquaris de partibus, vel de guerris, vel maneas otioſus, ſed ut pro eis inceſſanter ad Dominum fundas preces. Quod ſi te inveneris otioſum ſtetiſſe, aut dixiſſe illicita, timeas cum dolore cordis, ſciens, quod de eleemoſynis acceptis oportebit te reddere rationem villicationis tuæ, & uſque ad ſecundam pulſationem cogita ſupradicta, ſemper pro benefactoribus exorando. Cum autem intraveris ad menſam, ſede circa honeſtiores ſi fieri poteſt bono modo. Et antequam incipias manducare, dicas Gloria in excelſis Deo, vel tribus vicibus Pater noſter: & invocando nomen ſanctæ Trinitatis, dicendo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Et tunc incipies manducare cum timore, & dolore cordis, ut verificetur in te illud: Antequam comedo, ſuſpiro, ſic Bernardus dicit: Cum comedis non totus comedas, ſed attendas lectioni, ſi fueris ubi legatur; ſi vero non legitur, ibidem cogita de Deo, ut uterque homo ſit propria refectione refectus. Sis erga in menſa honeſte, capite ſemper cooperto, oculis non diffuſis, & nulli loquaris inde niſi neceſſitate coactus, nec cures ſcire, quid vel quantum, vel qualiter alii manducent, Paulatim incidas panem, & vinum moderate propina, ut cum comedas nec panis inciſus, nec vinum in ſcypho ſit, nec ſis primus in comedendo, nec ultimus in finiendo. Et dum ſanus es, numquam panem eligas meliorem, nec deteriorem tantum dimittas, ne Deum offendas, & proximum ſcandalizes, ſed comiter manduca illum: & non comedas rapaciter ſicut guloſi, quorum Deus venter

Job. 3 (margin)

A eſt, ſicut dicit Apoſtolus: ſed curialiter & honeſte manduca, ſicut decet religioſum, & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatorem. Et cum biberis dicta Ave Maria, cum duabus manibus bibas, ne quod datur ibi ad nutrimentum, fiat tibi in detrimentum, habet enim ad libidinem provocare, ſicut dicit Sapiens, quia luxurioſa res eſt vinum. Et ideo dicit Apoſtolus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, & alibi: Semper modico utere vino. Appone igitur ſemper aquam in vino: Specialia tibi numquam procures, nec oblata recipias, ſi evitare poteris bono modo, xenia non mittas per menſam, niſi forte illis qui juxta te ſunt. In fine vero micas diligenter collige & manduca, quia dicit Dominus, colligite fragmenta ne pereant.

Philip. 3 · *Prov. 20* · *Epheſ. 5* · *1 Tim. 5* · *Joan. 6* (margin)

B

Caput VI.

De abſtinentia.

Cum Dominus dicat in Evangelio: Attendite ne graventur corpora veſtra crapula, & ebrietate. In hujuſmodi ſemper ſtude crapulam fugere & ebrietatem, & ſobrietatem elige, quia dicit Sapiens: Multi per crapulam perierunt, qui abſtinens eſt adiiciet ſibi vitam. Si autem fueris ad comedendum, non ſapor, ſed fames te provocet, ut dicit Bernardus, ut numquam voluptate, ſed neceſſitate paſcaris, quia dicit Auguſtinus: Mens laſſata nimietate ciborum, perdit orationis vigorem. Toto tempore vitæ tuæ modico, & communi cibo utere, quia dicit Iſidorus: Ubicumque ſatietas, & ebrietas, ibi libido, & furor dominatur: Et ne modum excedas in comedendo, & bibendo (ſicut dicit Iſidorus) tantum tibi jejunii impones, quantum ferre potes. Melius eſt enim, inquit, quotidie parum, quam multum raro ſumere. Auguſtinus: Quid enim prodeſt tota die longum jejunium durare, & poſtea ſatietate, vel nimietate animam ſaturare? Et cave, ne de cetero ſpecialitatem, vel ſingularitatem tibi procures: ſed omni tempore quando ſanus es, iis ci-

C

Luc. 21 · *Eccli. 37* · *Iſidor. li. 2 de ſum. bo. ca. 43 ſent. 1 in ſenſu.* · *Aug. ſer. 2 in cap. Jejunii de temp. 56 tom. 10* (margin)

Digitized by Google

bariis eſto contentus , ut pane , & vino , & coquina tantum , & ſi aliquid apponatur , ſi indignes , accipias moderate , ſicut decet ſervum Dei , & paupertatis ſanctiſſimæ ſectatorem . Cibaria vero quæ magis provocent ad gulam , quam ſuſtentationem naturæ ſemper devita , ſicut ſunt cibaria inuſitata , vel delicata , ſcilicet ſpeciebus compoſita , & ſimilia . Nam ſicut dicit Bernardus : Satis eſt ad omne condimentum ſal cum pane , & fame . Nec tamen ea occaſione permittas aliud tibi dari , quia tunc non eſſet abſtinentia , ſed ſimulatæ ſanctitatis apparentia . Cave etia ut non manducando manducantes judices , vel condemnes , quia ſicut ait Apoſtolus : Qui non manducat , manducantes non ſpernat , & e contrario . Qui enim manducat , Domino manducat , & qui non manducat , Domino non manducat . Extra refectorium numquam comedas , niſi neceſſitate , vel infirmitate coactus , ſed communem vitam ſemper in bono ſequaris , & omni tempore quando ſanus es , Quadrageſimam Epiphaniæ , & aliam Apoſtolorum , quæ incipit ab Aſcenſione , uſque ad Pentecoſten , & diem Sabbathi ſemper jejunare procures , & quando abſtinentia tibi importabilis videretur , ſtatim cogita de Jeſu , qui cum eſſet Dominus omnium , in anxietate patibuli eſt fatigatus , ſpinis coronatus , clavis perforatus , ſitiens potatus eſt aceto cum felle miſto. Tunc enim talia cogitando, non ſolum ciborum abſtinentias , ſed quaſlibet aſperitates , & paſſiones , facile ſuſtinere valebis . Ait enim Gregorius : Si paſſio Chriſti ad memoriam revocetur , nihil adeo durum , quod æquo animo non toleretur . Abſtineas igitur maxime frater a cibis delicatis , & calidis , qui ſunt incitativi ad nutrimentum luxuriæ , & ſemper in omni cibo , & potu ſuperfluitatem , & aviditatem devita , ut etiam poſt comeſtionem videare eſurire , & famelicus eſſe , ſi vis in æterno convivio ſaturari . Ait enim Hieronymus : Impoſſibile eſt enim , ut præſentibus , & futuris quis fruatur bonis , ut hic ventrem , & illic mentem impleat , & de deliciis mundi ad delicias Angelorum tranſeat , & in cœlo , & in terra appareat glorioſus . Beati ergo qui eſuriunt , & ſitiunt in præſenti , quoniam ipſi ſaturabuntur in futuro .

Bern. ep. 1 ad Robertum nepotem poſt med.

Rom. 14

Meditatio Paſſionis Chriſti multum juvat jejunantibus .

Matt. 5

Caput VII.

De dormitione.

Semper cum ad horam perveneris dormiendi , non prævento tempore , primo aſperges te aqua benedicta , & tunc vadens ad lectum aliquam orationem præmittas , & facto tibi ſignaculo crucis in lecto , & te Domino humiliter commendato, honeſte & compoſite jaceas in dextro , vel ſiniſtro latere , numquam tamen ſupinus vel aliter inhoneſtus : numquam dormias cum manibus in ſinu poſitis , nec cruribus elevatis , vel diſcoopertis , ſed ſemper teneas tunicam inter crura , ut nullus te inveniat inhoneſte jacentem . In lecto autem ſic poſitus dicas Pſalmos , vel aliud utile meditare , vel quod utilius eſt , imaginare Jeſum in cruce pendentem . Quod ſi ſolicite agitabis , vix aut numquam poterit te diabolus moleſtare ; quia per devotam meditationem Jeſu , omnis dæmonum exercitus effugatur . Cum autem ſurrexeris de lecto, ſtatim recurre ad memoriam crucifixi , ut cum Apoſtolo nihil ſcias inter homines, niſi ſolum Jeſum, & hunc crucifixum. Ait enim Bernardus . Totus ſit tibi crucifixus in corde , qui pro te fuit fixus in cruce. Et facto tibi ſigno crucis, vade ad Eccleſiam feſtinanter, & aſperge te aqua benedicta , & ingrediens Eccleſiam dicas : Introibo Domine in domum tuam , & adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in via tua, propter inimicos meos : dirige in conſpectu tuo viam meam . Cum autem perveneris ad altare , humiliter genuflecte , & Deum adora , & lacrymare ſi potes , & facias ibi orationem quam Dominus monſtrabit , & recommenda te ſibi cum profunda cordis humilitate , & ſemper ſis in Eccleſia antequam officium in-

1 Cor. 2

Pſal. 5

Digitized by Google

inchoetur, ut congregato animo tuo coram Deo, liberius poſſis intendere his quæ dices. Omnia ſervitia quæ facis, ſemper radicentur in charitate, alioquin non expectes inde meritum apud Deum, quia ſicut dicit Auguſtinus: Tanta eſt virtus charitatis, ut & prophetia, & martyrium ſine ipſa nihil eſſe credatur. Celebrantibus autem Miſſas libentiſſime ſervias, cum profunda cordis, & corporis humilitate, reverentia & devotione: quia ad illud devotiſſimum ſacramentum nemo debet accedere indevote; nec expectes quod alius te invitet, ſed potius tu ſolicita ſacerdotes, & ſis ſemper ſolicitus circa omnia ſervitia facienda, ne forte tua negligentia (quod abſit) impediatur aliquando ſacerdos. Alia autem ſervitia quæ ſunt neceſſitatis, & utilitatis, libentius facias quam alia, ſicut eſt lavare pannos, ſcutellas, tunicas, & pedes infirmorum, & aliorum, & capita cum oportebit & ſimilia. Cum fueris cum fratribus pro aliquo ſervitio faciendo, cave ne loquaris ibidem, niſi forte interrogatus, & tunc ſubmiſſe, ſed potius audi tacens, quia teſte Pſalmiſta: Vir linguoſus non dirigetur in terra. *Pſal. 139* Infirmos vero debes frequenter & ſolicite viſitare, ſaltem bis vel ter, cum exhibitione ſervitii ſi oportet, ſicut in Regula continetur, *S. Franc. in reg. ca. 6* quod fratres debent eis ſervire, ſicut vellent ſibi ſerviri, & hoc fiat ſine multiloquio, quia teſte Sapiente, in multiloquio non deerit peccatum. *Prov. 10*

Caput VIII.

De otioſitate fugienda.

CUm otioſitas multis ſit occaſio delinquendi, teſte Sapiente qui ait, Multa mala docuit otioſitas, *Eccli. 33* ſtude ſemper in divinis laudibus vel charitatis operibus occupari. Nam otium divina ſapientia reprehendit, dicens: Quid hic ſtatis tota die otioſi? *Matt. 20* Nec mirum, quia diabolus frequenter eos præcipitat. Unde Hieronymus: *Hieron. ep. 4 ad Ruſtic. ante med.* Semper aliquid boni facito, ut te ſemper diabolus inveniat occupatum. In his ergo maxime exerce te, ſcilicet in frequenti & fervēti

A oratione, & lectione, & in ſervitiis, & per iſta tria tota vita tua decurrat, & ſemper ores, aut legas, aut ſervias, & potiſſime ſenibus, forenſibus, & infirmis, & factis ſervitiis non ſtes cum fratribus otioſus, ſed ſtatim vade ad cellam, & ibi ores vel legas, & ſta in ea quotidie uſque ad tertiam, & non exeas, niſi urgenti neceſſitate coactus, memorans illud Bernardi, quod Sancti Angeli cellas habent pro cœlis, a cella enim in cœlum ſæpe aſcenditur.

Caput IX.

De honeſtate.

B CUm honeſtas ſenſuum exteriorum ſit ornativa virtutum, ideo cum omni verbo & actu tuo ſemper honeſtatem cum diſcretione prætendas. Ait enim Apoſtolus: Omnia honeſte cum ordine fiant in vobis. *1 Cor. 14* Si ergo deſideras honeſtatem & felicitatem virtutum invenire, & inventam facile retinere, ſtude ſemper habere ſubſcripta: Et primo habeas ferventem & frequentem orationem, *Sap. 7* de qua dicere poteris illud ſapientiæ: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa & innumerabilis honeſtas per manus illius. Deinde ſtude ſemper omnia verba otioſa vitare, ut ea non proferas, nec audias proferentes, quia teſte Paulo: Corrumpunt bonos mores colloquia mala. *1 Cor 15* C Poſtea inhoneſtorum & diſſolutorum conſortia cave. Adulatorum blandimenta deride, dona contemne, colloquia ſuſurronum & murmuratorum, bilinguium & detractorum ſemper abhorre. Nam teſte ſcriptura: Murmuratores & detractores Deo odibiles ſunt. *Rom. 1* Numquam loquaris cum aliquo niſi verbum permeditatum, ordinatum, utile, & honeſtum. Duplicitates & ſimulationes in loquendo ſemper devita, quia dicit Auguſtinus: Omnis ſimulatio, & omnis duplicitas mendacium eſt. Et propterea dicit ipſe alibi: Omnia verba ante veniant ad limam, quam ad linguam. Ad lavandum paropſides quotidie vade. Inſuper non ſis murmurator, nec judicator aliorum, nec aliquem de cetero

tero reprehendas, niſi aperte fecerit contra Deum, ſed potius reprehenſus ſtatim dicas culpam tuam genu flectens, ſive ſis culpabilis ſive non. *Gregor. in Regiſt. lib. 12 ind. 7 ad 10 interrog. Auguſt.* Nam teſte Gregorio: Bonarum mentium eſt ibi timere culpam, ubi culpa non eſt. Et quandocumque aliquis te offenderit, non reſpondeas ei, ſed *Phil. 2* ſtatim recurre ad patientiam, dicens: Dignum eſt quippe ut omnes creaturæ me offendant, quia ego ſuperbus creatorem omnium ſemper offendi, & injuſte & frequenter offendo. Et ſemper quando vadis in Eccleſiam, coram altari ſi fieri poteſt, congrue, ingrediendo vel egrediendo humiliter genuflecte, quia ſcriptum eſt: *Eſt apud S. Aug. in regula ad ſervos Dei tom. 1* In nomine Jeſu omne genuflectatur. Iterum quando vadis per domum vel extra, ſemper habeas greſſum mitem: manus continentes, oculos demiſſos, ſtabiles, non vagantes, quia dicit Iſidorus: Impudicus oculus, impudici cordis eſt nuncius. Et quando vides fratres loquentes de aliquo & non de Deo, vel etiam non de Scriptura, ſtatim recede, maxime ſi murmurant de aliquo, vel loquantur de guerris. Nam teſte Scriptura: *Pſal. 56* Lingua eorum gladius acutus. Et ut melius hæc conſerves, ſtude ſemper in corde & opere humilitatem habere, *Greg. ho. 7 in Evang. circa fin.* quia ut dicit Gregorius: Qui ceteras virtutes ſine humilitate congregat, quaſi pulverem in ventum portat.

Caput X.

De tentatione.

Quia humani generis adverſator, nititur inceſſanter per impulſionem tentationum fidelibus obviare latenter, teſtante Petro: *1 Pet. 5* Adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: idcirco ſemper cuſtodi animam tuam ſolicite, juxta conſilium Sapientis. *Prov. 4* Et ſemper quando ſenſeris te hujuſmodi tentationibus impugnari, recurre ad Chriſtum. Fidelis eſt enim *1 Cor. 10* ut faciat cum tentatione proventum, & dicas immediate: Adiuva me Domine Deus meus, ne diſceſſeris a me, intende in adiutorium mihi Domine Deus ſalutis meæ. Libera me

A de inimicis meis fortiſſimis, & ab his qui oderunt me. Pone Domine me juxta te, & cujus manus pugnet contra me. Quia ſi conſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum. Et cogita ſtatim, quia propter peccatum privatur quis inæſtimabili gloria beatorum, & condemnatur ad horribiliſſima & infinita ſupplicia damnatorum. Nam iſta duo ſi bene habebis in mente, expellent tentationes omnino, quia ſi tentator adhuc prævalet, cogita frequenter de acerbiſſima paſſione Jeſu. Nam teſte ſcriptura. *Sap. 6* Cogitare de ea ſenſus eſt conſummatus, & qui vigilaverit propter eam cito erit ſecurus, & hoc eſt, quod ſi bene imprimatur in mente

B paſſio Redemptoris, non habebit locum in carne tentatio detractoris, ipſa eſt enim armatura contra hoſtes, de qua dicebat Apoſtolus: Induite *Epheſ. 6* vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli & merito, quia nulla eſt efficacior medicina, per quam citius inimicorum exercitus debellatur. Chriſto (inquit Pe- *1 Pet. 4* trus) in carne paſſo & vos eadem cogitatione armamini. Hoc ait etiam expreſſius Bernardus: *Bern. de interiori domo ca. 38 in princ.* Quotiens te ſenſeris turpibus cogitationibus impugnari, & ad illicitas cogitationes affici, toties pone tibi ante oculos mentis tuæ, quomodo Chriſtus crucifixus eſt pro te. Intuere quomodo a Juda Judæis traditus eſt, quam viliter

C pertractatus, blaſphematus, & colaphizatus, judicatus & condemnatus, expoliatus & flagellatus: & ad ultimum vero contumeliis, & opprobriis affectus, inter duos latrones ſuſpenſus, clavis confixus, ſputis deriſus, ſpinis coronatus, felle potatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus corporis ſanguis emanavit, & inclinato capite emiſit ſpiritum. Ita Redemptor tuus mortuus eſt pro te in cruce, & tu neſcis cujuſmodi turpi cogitatione ſordidaris in mente.

Ca-

Digitized by Google

A

Caput XI.

De familiaritate mundi.

TOto tempore vitæ tuæ ſtudeas, quantum poteris bono modo familiaritates ſæcularium devitare; generatio enim perverſa eſt, & infidelis, teſte ſcriptura. Cum autem fueris cum eis aliqua neceſſitate, vel utilitate cogente, cave ne umquam loquaris cum eis niſi verba utilia & honeſta, & ſi ipſi loquantur de ſæculo vel de guerris, vel de aliis inutilibus, numquam ſequaris eos etiam ſi ſcieris; dicens cum Propheta: Non loquatur os meum opera hominum, & ſemper ſis cum eis timidus non ſecurus, humilis, breviloquens & honeſtus, ut impleatur in te illud Evangelii: Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Mulieres vero fugias ſicut ſerpentes, & numquam loquaris cum aliqua niſi urgens neceſſitas te compellat, nec uſquam aſpicias in faciem alicujus mulieris, & ſi mulier tecum loquatur, verba ſua citiſſime occide, nam teſte Propheta: Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula. Ideo dicit Auguſtinus: Aſper ſermo, brevis & rigidus cum mulieribus habendus eſt. Nec quia ſanctæ ſunt, ideo minus cavendum eſt: quo enim ſanctiores ſunt, eo magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis, immiſcet ſe viſcus impudiciſſimæ libidinis. Crede (inquit) mihi Epiſcopus ſum, veritatem loquor in Chriſto, non mentior. Cedros Libani, & gregum arietes ſub hac ſpecie corruiſſe vidi, de quorum caſu non magis præſumebam, quam Gregorii Nazian. & Ambroſii. Fuge ergo laqueos mulierum, quia non es David ſanctior, nec Samſone fortior, nec ſapientior Salomone.

Deut. 32 · *Pſal. 16* · *Matt. 5* · *Pſal. 54*

Caput XII.

De judicio vitando.

CUm non ſit commiſſum alicui occulta cordis judicare, ſicut dicit Apoſtolus: Nolite judicare quouſque adveniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Idcirco numquam te transferas ad aliorum judicium vel contemptum, ſed quandocumque videris aliquid fieri quod tibi diſpliceat antequam judices facientem, primo reſpicias temetipſum, utrum in te invenias aliquid reprehenſibile, quod ſi inveneris, B tunc in illo in quo alium judicas, temetipſum condemna, dicendo cum Propheta: Ego ſum qui peccavi, ego ſum qui inique egi; & non ſis ſicut hypocrita, qui numquam reſpicit defectus ſuos, ſed præſumit de ſe, & omnes alios judicat, detrahit & condemnat, & vult videre feſtucam in oculis eorum, trabem autem quæ eſt in oculo ſuo non conſiderat: quem veritas reprehendit, dicens: Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo, & tunc proſpicies, & videre poteris feſtucam in oculo fratris tui. Unde verſus.

1 Cor. 4 · *2 Reg. 24* · *Matt. 7 & Luc. 6*

O qui feſtucam fratris concernis ocello.
C *Quæ tua conturbat lumina tolle trabem.*

Bernardus dicit: Cave alienæ vitæ eſſe curioſus explorator, aut temerarius judex, etiam ſi perpetrat actum quod reprehendas, nec ſi videris, judices proximum tuum, magis autem excuſa, exſcuſa intentionem, ſi opus excuſari non poteſt, puta ignorantiam, puta caſum, puta ſurreptionem. Quod ſi rei certitudo nullam omnino excuſationem recepit, ſuade nihilominus ipſe tibi, & dic apud temetipſum: O vehemens fuit prima tentatio, & quid de me illa feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimilem poteſtatem? Non ſis ergo pronus ad judicandum vel ad murmurandum, ſed potius judica, & reſpice temetip-

Bernar. in Cant. ſer. 40 propt fi.

Digitized by Google

Pſal. 37 tipſum dicendo cum Propheta : Iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.

Caput XIII.

De obedientia.

QUoniam ad viam ſalutis nihil eſt tutius, quam per humilem obedientiam negare ſeipſum : idcirco *Luc. 9* ſequentibus ſic veritas dicit: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum per obedientiæ ſubjectionem, & tollat crucem ſuam per carnis macerationem, & ſequatur me per finalem conſummationem. Et merito invitat eos ad obedientiæ ſubjectionem, quia per eam habetur mira victoria contra hoſtes, teſte Sapiente qui ait. *Prov. 21* Vir obediens loquetur victorias : Et quod plus eſt, ipſe Deus per obedientiam vinci poteſt. Dicit enim Gregorius : Si obedientes fuerimus prælatis noſtris, Deus obediet orationibus noſtris, & Auguſtinus : Citius *Aug. de opere monach. c. 17 tom. 3* inquit, exauditur una oratio peccatoris obedientis, quam decem millia contemptoris. Item, toto tempore vitæ tuæ ſtudeas omnibus ſecundum Deum ſubiacere & ſemper humiliter obedire, non ſolum prælatis, ſed etiam ſubditis, & non cures dicere. Quis eſt qui præcipit? Ait enim Gregorius : Non licet ſubditis diſcernere, ſed ſtatim ſimpliciter obedire. Et cave ne umquam per te vel per alios obedientiam extorqueas publice vel occulte, quia talis non dicitur obedire, ſed propria voluntate abuti. Ait *Ber. ſer. de tribus ordinib. Eccleſiæ in medio fere.* Bernardus : Si quis aperte vel occulte ſatagit, ut quod habet in voluntate hoc & pater ſpiritualis injungat, ipſe ſe ſeducit, ſed forte ſibi quaſi de obedientia blanditur, neque enim in ea re ipſe prælato, ſed ei prælatus obedit. Caveat ergo talis, quia dicit idem Bernardus : Nihil ardet in in*Bern. de reſurre. Domini ſer. 3 poſt med.* ferno, niſi propria voluntas. Tolle, inquit, propriam voluntatem, & non erit infernus. Cave igitur in beneficiis tuis ne tua proferas voluntatem, & maxime cum diſcordas a volunta*Bernar. in Cant. ſer. 21 prope fi.* te prælati. Nam Bernardus dicit : Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua bona non ſint :

A Et quandocumque aliqua gravis obedientia te conturbat, citiſſime cogita de Jeſu, qui cum eſſet Rex regum & Dominus dominantium, humiliavit ſemetipſum, teſte Paulo, *Phil. 2* factus obediens uſque ad mortem. Dicebat *Joan. 6* enim deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me Patris : ita dicas ſi vis imitari Deum. Exivi de mundo, non ut faciam voluntatem meam, ſed aliorum. Qualis autem debet eſſe perfectus, Bernardus deſcribit dicens: *Ber. ſer. de virtute obedientiæ, & ejus gradibus circa med.* Verus obediens neſcit moram, mandatum non procraſtinat, ſed ſtatim parat oculos viſui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & totum ſe interius colligit, B ut imperantis faciat voluntatem.

Caput XIV.

De paupertate.

CUm paupertas voluntaria ſit totius ſpiritualis ædificii primarium fundamentum, idcirco toto tempore vitæ tuæ in omnibus tranſitoriis rebus ſtrictam paupertatem obſerva, ut nihil ſub cœlo habeas, niſi ea quæ neceſſitati tuæ per Regulam conce- *S. Franciſ. in Reg. c. 6* duntur. Dicitur enim ibi: Quod fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec aliquam rem, & merito, quia teſte Joanne : Omne quod eſt *1 Joan. 2* in mundo, aut eſt concupiſcentia C carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Nam iſta tranſitoria ſunt, & contraria æternis : unde ſis ſemper pauper in terra, ſi de cœlo deſideras te non repelli. Ait enim Gregorius : Tanto enim unuſquiſque a ſuperno amore diſiungitur, quanto inferius delectatur : e contrario, quantum quis faſtidiet terrena, tanto Deo erit propinquior, propter quod dicebat Apoſtolus : Omnia re- *Philip. 3* putavi ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerem. Unde ſi vis terrena bona contemnere, ſemper cœleſtia meditare. Ait enim Gregorius: Si con- *Greg. ho. 37 in Evang. in princ.* ſideremus quæ, & quanta ſunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quæ habentur *Matt. 5* in terris. Beati igitur pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

Digitized by Google

lorum. Igitur ſi per paupertatem terrenorum pervenitur ad gloriam beatorum, ſtude ſemper tenere ſtrictiſſimam paupertatem, maxime in libris, & ſoleis, & tunicis, ut eas non habeas, niſi ſicut tuæ neceſſitati ſtricte videris expedire, neque ſuperflua neceſſaria dicas, ſed potius ipſa neceſſaria ſuperflua time. Ait enim Gregorius: Et ſolis neceſſariis utimur, probabitur multa ſuperflua in veſtris facultatibus habuiſſe. Unde nihil habeas, nec per te, nec per interpoſitam perſonam, & attende ſemper ut nihil habeas in cella, niſi neceſſaria, & hoc dico etiam de minimis rebus, ne forte negligendo modica, paulatim cadas ad majora. Ait enim Auguſtinus: Vitaſti grandia, cave ne obruaris arena, quia teſte ſcriptura. Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. Unde ſi ſanctam paupertatem finaliter retinebis, ad regnum cœlorum poteris pervenire, quia ita veritas repromiſit perfectis pauperibus dicens: Beati pauperes, quoniam veſtrum eſt regnum Dei, quod quidem regnum tanto eſt utilius, quanto fœcundius, tanto ſecurius, quanto ſublimius; tanto jucundius, quanto lucidius; quanto nobilius, quanto a nobilioribus poſſidetur: ad quod nos perducat, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum.

Mutile citatus videtur hoc loco Greg. Eccli. 9

Aug. enar. in Pſal. 39 in illa verba, Multiplicatæ ſunt ſuper capillos, &c. to. 8 Prov. 3

Matt. 5

CAPUT XXV.

De ſilentio.

QUia divina conſolatio ſæpe per multiloquium denegatur, toto tempore vitæ tuæ tene ſtrictum ſilentium in locis, & temporibus opportunis, & ad hoc ordinatis. Nam teſte Scriptura: In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo noſtra. Et ſileas ſemper ubicumque fueris, in divino officio celebrando, in quolibet ſervitio faciendo, & ubicumque fuerint ultra tres fratres. A completorio quotidie uſque ad tertiam non loquaris, niſi interrogatus, vel aliqua neceſſitate, vel utilitate coactus. Nam ſicut dicit Gregorius: Mens quæ non habet murum ſilentii, de facili penetratur jaculis inimici. Et ideo dicit Auguſtinus: Mutum, inquit, debet eſſe os hominis, niſi ad tria, ſcilicet ad laudem Dei, ad accuſationem ſui, & ad utilitatem proximi. Sileas igitur, ita ut numquam verba detractionis, vel diſſolutionis, vel inhoneſta loquaris, ſciendo, quod non ſolum de verbis otioſis, nocivis, & periculoſis oportebit te reddere rationem, ſed de omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, ſecundum ſententiam Salvatoris, ideo dicit Propheta: Lætati ſunt quia ſiluerunt. Unde ſi bene vis fugere verba nociva ſupradicta, primo reprimes otioſa. Ait enim Auguſtinus: Qui otioſa verba non reprimit, ad noxia cito tranſit. Ideo dicit Sapiens: Fili loquere in tua cauſa vix, & cum bis interrogatus fueris reſponſum habeat caput tuum. In hoc autem potiſſime ſileas, ut numquam loquaris de ſæculo, nec de guerris, nec audias referentem, cum id ſit venenum mortiferum animarum; de talibus enim dicitur in Pſalmo: Linguis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum.

Iſa. 30

Matt. 12

Pſal. 106

Eccli. 32

Pſal. 13

IN conventu fratrum Minorum Pariſiis, converſante bonæ memoriæ fratre Bonaventura tunc generali miniſtro, & poſt Cardinali: frater juvenis ſtudens ibidem bonæ indolis, & ei ſatis familiaris, acceſſit ad eum ſemel, & devote rogavit, ut ſibi exponere dignaretur, quo juventus ſua poſſet in ordine conſervari ſine macula & querela, & ad vitam æternam proficere. Qui magno cum quodam ſuſpirio ſic reſpondit. Fili mi juvenis, ſi vis ſine macula, & ſine labe infamiæ conſervari in religione, ſex tibi mandata recole, & inceſſanter repone quæ documentis, & exemplis ſanctorum Patrum accepimus. Primo circa orationem, & ſanctorum lectionem ſemper vigila, quæ duo ut perficere poſſis, & non perdere; Eccleſiam valde frequenta, die & nocte cellam continua ſemper omnia, ita quod extra eam, vel Eccleſiam numquam inveniaris cum aliquo otioſus in via, vel in platea, ſed ſemper finito officio, vel finita comeſtione,

Sex documenta aſſidue recolenda.

 vel

vel ſervitio, vel alterius obedientiæ mandato, ſine aliqua mora regrediaris ad cellam oculis inclinatis, & ibi redigas te. Secundo circa honeſtatem cordis & omnium ſenſuum corporis tui ſuper omnia ſtude, quæ duo ut valeas adimplere, numquam cum aliqua perſona ſpiritualem familiaritatem habeas, ſed omnibus ſis communis, ita quod nullus poſſit advertere te, niſi communem, & nulli ſpecialem, modo iam dicto. Tertio circa cuſtodiam linguæ ſtudioſiſſimus eſto, ita quod quando ſtas cum aliis, numquam loquaris niſi neceſſaria, & tunc non niſi requiſitus. Nec laudes aliquem, nec vituperes abſentem, vel præſentem quantocumque audias alios ſimilia dicentes. Quarto ſis ſumme ſolicitus, ut numquam referas, vel loquaris cum aliquo de his quæ audis de aliis, niſi illa ſint ædificatoria. Quinto verſetur ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum Dei, & peccatorum tuorum, & deſideriorum paradiſi, & pœnarum inferni, etiam omnium qui ſunt in tribulatione conſtituti, & etiam miſeriarum mundi. Sexto ſis ſolicitus non iudicare in corde tuo vel ore, niſi teipſum. Hæc faciens, ſalvaberis inter homines.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, OPUSCULUM.

CUI TITULUS EST

REMEDIUM DEFECTUUM RELIGIOSI.

Tredecim capita, quibus conſtat hoc Opuſculum, repetuntur paucis immutatis ſupra hoc eodem tomo in Opuſculo, quod inſcribitur, Stimulus amoris, decem ſcilicet priora capita, in 2. par. ſtimuli amoris cap. 1. uudecimum caput in 1. parte ejuſdem cap. 2. in fine. duodecimum, & decimumtertium, in 3. parte cap. 3. & 13. Et revera ſaluberrima documenta ſunt, quibus religioſus & ſibi, & aliis proficere poſſit.

PRÆFANTIUNCULA.

A Simpliciſſimo animo heſterna luce ad me accedebas frater Roberte, & quomodo Deo placere poſſes, ſuppliciter expoſtulabas. Conſolabar verbo ſerioſo, zeloſo, & operoſo, ſatisfacere volens voto tuo. Cum ergo creviſſent verba, crevit devotio tua ſancta. Tribus horis elapſis me fatigato, & lingua ceſſante reſpondebas. Dic pater; Ego libenter audio. Uſus ego admonitionis, & diſcretionis remedio, largam reportavi lacrymam, & ejulatum magnum, obedientiæque meæ neceſſitatibus conſtrictus, viſitationis opus proſequi cogebar. Omnino conturbatus diſcedebas. Media autem nocte, ut ſolitus ſum, miſereri mihi Deum Creatorem meum intimis præcordiis flagitabam, occurrit mihi textus Matthæi, Mat. 5 ut non offerrem Deo laudes matutinas, quin prius reconciliatus tibi, te conſolarer ſecundum gratiam a Deo datam. Breve ergo hoc verbum tibi obſigno, quo conſolatus & perfecte converſatus, tibi proficuus, & aliis exemplaris efficiaris. Hoc autem breve verbum toti huic congregationi pro remedio defectuum, & incremento profectuum derelinquo. Quod & in tredecim partes diſtinguo.

Primo. Studeat frater quilibet, quantum poteſt ſe viliſſimum reputare, & indignum omni beneficio Dei, ipſe ſibi diſpliceat, ſoli Deo placere cupiat, ab aliis velit vilis, & non humilis reputari. Et quod ipſe ſit vilis, ex ſumma Dei clementia recognoſcat, gratias agens quod tam vilem hominem, & promtum ad omne malum, & tardum ad omne bonum, dignatur ſibi in ſervum ſumere, & quod majus eſt, in filium adoptare. Non ergo reputes magnum, quod Deo ſervis, ſed maximum reputa; B quod ipſe dignatur te habere ſervum ſuum. Cap. I.

Secundo. De nullo niſi de peccato, & ad peccatum inducente, & a bono retrahente frater doleat, imo de qualicumque alia tribulatione, injuria, & afflictione gaudeat, tribulantes inſtantiſſime diligat, & ſpecialem orationem pro ipſis faciat, Deo inde copioſas gratias referat, & ad hoc ſe inſufficientem eſſe recognoſcat, quia quem Deus diligit, caſtigat, nam ipſæ tribulationes ad Deum nos ire compellunt. Cap. II.

Tertio nihil de temporalibus niſi ſtrictam neceſſitatem requirat, aut quo- Cap. III.

quocumque modo appetat, ſed Chriſto Domino in omni dejectione corporalis conſolationis ſe conformare ſtudeat. Et hoc maximum debet reputare, quod Rex regum, & Dominus dominantium Chriſtus, ſic vilem ſervum ſuis ornamentis dignatur induere, & ſibi lutum fœdum aſſimilare. Ideoque quanto videt ſe ditiorem, & pluribus corporis conſolationibus abundare, tanto debet intimius, & profundius contriſtari, cernens ſe eo magis a Chriſti ſimilitudine elongari.

Cap. IV. Quarto. In bonis, & indifferentibus, alterius quam ſuam potius ſtudeat adimplere voluntatem, imo ſemper in exterioribus actionibus ſtudeat abnegare, aliorum beneplacita affectans cum omni vigilantia in licitis adimplere: & hoc circa omnes, maxime circa ſuos ſuperiores ſtudeat obſervare.

Cap. V. Quinto. Nullum quantumcumque miſerum deſpiciat, ſed potius erga omnes materno moveatur affectu, ut ſic omnibus compatiatur intime, ſicut mater compateretur unico filio ſuo. Omnes eorum miſerias reputet ſuas, & omnibus ſicut ſibiipſi, ſi poteſt, ſubveniat; omnes enim pauperes ut patronos revereri debet, nam ipſi ſunt, qui alios recipiunt in æterna tabernacula.

Cap. VI. Sexto. Nullum judicet de peccato, cum ignoret, quod divina gratia in anima operetur. Si autem aliquem per ſigna evidentia convincit peccatorem, plus de peccato illius doleat, quam ſi corpori proprio mors immineret. Recogitet animam ſic lethaliter vulneratam, pretioſiorem corporibus univerſis: & ideo ſicut corpus meum a morte, ſic, imo magis deberem proximum meum cum omni diligentia cuſtodire, & a peccato retrahere, oratione, exhortatione, & exemplo.

Cap. VII. Septimo. Bonum proximi diligat ut ſuum: & ſicut mater in bonis filii jucundatur, ſic ipſe bonis omnium jucundari debet, & maxime de ſpiritualibus, & ad ſpiritualia inductivis. Sicut etiam ſua ſic, & aliorum bona procurare debet, & procurata promovere. Semper de proximo plura bona credat, quam intueri valet.

Cap. VIII. Octavo. Nihil præter Deum diligat, ut in omnibus Deus ſincere ſine ſocio diligatur, nec alliciat quantacumque ſanctitatis alicujus, aut beneficiorum immenſitas, ut aliquem diligat amore ſingulari, ſed divina charitate omnium bona, & omnes in Deum referat, & propter Deum meliorem plus diligat. Poteſt tamen beneficia beneficiis rependere, orationes ad Deum fundendo.

Cap. IX. Nono. Quidquid egerit, quibuſcumque etiam negotiis implicetur, Deum in corde ſuo ſemper memoriter retinere ſtudeat, & honorem Dei ſemper omnibus anteponat, ſed ad hoc
B
præcipue nitatur, ut Deum ſic præſentem cogitet, ac ſi ipſum qui eſſentialiter, potentialiter, & præſentialiter ubique eſt, in ſua eſſentia videret: ſicque eum timeat, & revereatur, & intenſo amore in ipſum referatur, & ſic eo, ut poteſt, in via fruatur, ut in eo, & non in alio requieſcat.

Cap. X. Decimo. Si dicta aſſequi poteſt, maxima Dei beneficia eſſe cognoſcat, reminiſcatur nihilominus ceterorum Dei beneficiorum, primo quod eum ſua inſignivit imagine, ſecundo quod naturam humanam aſſumpſit, & pro ipſo mori dignatus eſt; tertio quod in præſenti ſe præbet in cibum, & in futuro in præmium. Quod ut per-
C
cipiat in via, aſpiciat ipſum in crucis patibulo, & ſic ei compatiatur, ac ſi Chriſti vulnera in ſuo corpore ſuſtineret, præcipue autem doleat, tot animas tam immenſo beneficio fruſtrari. Sic igitur Chriſtum cogitando ardenti amore, dicat orationem ſequentem. Matri etiam Chriſti omnem quam poteſt, exhibeat reverentiam, & dicat: *Dulciſſime Jeſu dignare donare mihi miſero peccatori, Matri tuæ digne ſervire.*

Cap. XI. *Domine Jeſu Chriſte meum cor vulneribus tuis ſaucia, & tuo ſanguine inebria mentem meam: ut quocumque me vertam, ſemper te videam crucifixum, & quidquid aſpexero, mihi appareat ſanguine rubricatum, ut ſic totus in te tendens, nihil præter te valeam invenire, nihil niſi*

tua

Digitized by Google

tua vulnera valeam intueri. Hæc ſit mihi conſolatio Domine mi, tecum mori, & tibi compati: hæc intima mea affectio continue meditetur. Non quieſcat cor meum niſi in te bone Jeſu, quia mihi ſemper mala erunt ſine te, tu enim es virtus omnipotentis.

Cap. XII. Multum mirari debemus, quomodo homo ſemel deguſtans dulcedinem Dei, poteſt aliquatenus ab eo ſeparari: quomodo non obliviſcatur omnium ex ebrietate vini cœleſtis, quomodo poſſit comedere, bibere, & dormire, &c. quomodo poſſit aliquid aliud niſi ſuum benigniſſimum Dominum intueri, & in eo ſumma dulcedine oblectari, dum ipſum in omnibus ſciat eſſe, & eum in omnibus requieſcat ipſum contemplando, & amando. O quam bonus Iſrael Deus, his qui recto ſunt corde. O quam ſuavis eſt ſpiritus tuus in eis. O quanta amaritudine repleri deberet animus, qui etiam ad momentum a tanta dulcedine ſequeſtratur.

Pſal. 72

Cap. XIII. Si de prædeſtinatione aut præſcientia Dei diabolus tibi aliquam tentationem immiſerit, ſic ei reſpondeas. Quidquid ſit de me, certum eſt te eſſe damnatum, ſi autem & ego damnabor, & poſt hanc vitam Deum meum habere non debeo, habebo per totum tempus vitæ præſentis, & tanto ardentius, quanto brevius novero me habiturum. Momentum igitur temporis non omittam, quin ſecundum poſſe meum totaliter fruar ipſo, A & ſemper in ipſo delectabor, ex quo in futuro ſua præſentia privabor: & tu diabole ſi tecum eſſe oportet, ſcias quod tamdiu in Dei ſervitio perſeverabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quamdiu poſſum. Quod ſi quis ſic Deo adhæret, ceteras conſolationes reputaret abſynthium. His ergo præmiſſis inferas te non damnari, quia omnino ſua judicia contrariantur damnationi, ut patet in omnibus regulis ſancti Evangelii. Obſervatis enim prædictis, impoſſibile eſt me damnari. Aut certe eibo ad matrem, & magiſtram miſericordiæ Virginem Mariam, quæ non miſereri non poteſt, & petam ab ea, ut Filium inclinet ad parcendum peccatis meis. Nam ipſa propter pecca- B tores Mater Dei effecta & ipſe Filius Dei propter redimendos voluit eſſe Filius hominis. Unde proprium eſt amborum miſereri, & parcere: nec propter me tam nobiles proprietates derelinquunt. Quod ſi prædeſtinatus ſum, & æternam vitam cum Angelis poſſidere debeo, ex nunc Angelicam vitam ducam & cantabo: Pars mea Dominus, propterea expectabo eum. Hæc enim pars digniſſima perditur per unum viliſſimum mortale peccatum, ideo fortiſſimo ſtudio hæc ſunt cuſtodienda. Sic ergo conclude diabolo: Quidquid futurum eſt, non deſiſtam a Dei ſervitio, & væ tibi qui non vis tanto Domino miniſtrare.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

DE PASSIONE DOMINICA OFFICIUM.

Paſſionis Dominicæ Officium a Matutino uſque ad Completorium tam ſingulari artificio, & ardenti pietatis affectu, a Sancto Bonaventura compoſitum eſt, ut compunctus animus acerbiſſimæ Paſſionis Redemptoris compatiens, in eaque infinitam Domini miſericordiam erga genus humanum conſpiciens, ſub hac forma Officii aſſiduas ad Deum preces effundere valeat.

AD MATUTINUM.

Domine labia mea aperies. ℟. Et os meum, &c. ℣. Deus in adjutorium meum, &c. ℟. Domine ad adjuvandum, &c. Gloria, &c. Alleluja. *Invitato*. Chriſtum captum & deriſum, flagellatum & crucifixum. Venite adoremus.

Pſalmus. Venite exultemus Domino.

Hymnus.

In Paſſione Domini.
Qua datur ſalus homini,
Sit noſtrum refrigerium,
Et cordis deſiderium.
Portemus in memoria
Dolores & opprobria,
Chriſti coronam ſpineam,
Crucem, clavos, & lanceam.
Et plagas ſacratiſſimas,
Omni laude digniſſimas,
Acetum, fel, arundinem,
Et mortis amaritudinem.
Hæc omnia nos ſatient,
Et dulciter inebrient,
Nos repleant virtutibus,
Et glorioſis fructibus.
Te crucifixum colimus,
Et toto corde poſcimus,
Ut nos ſanctorum cœtibus
Conjungas in cœleſtibus.
Laus honor Chriſto vendito,
Et noſtri cauſa prodito,
Paſſo mortem pro populo.
In aſpero patibulo. Amen.

Antiphona. Inſurrexerunt.

A*Pſalmus*. Quare fremuerunt gentes, &c.

Inſurrexerunt in me viri ſine miſericordia, & non pepercerunt animæ meæ. ℣. Reliqui domum meam, dimiſi hereditatem meam. ℟. Dedi dilectam animam meam in manus peccatorum. Pater noſter. *Abſolutio*.

Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti perducat nos ad gaudia Paradiſi. Amen.

Jube Domne bened. Per ſuam paſſionem, det nobis Dominus ſuam benedictionem, Amen.

Lectio prima.

Apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit eum. Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus, & veſte purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave Rex Judæorum. Et dabant ei alapas, & exſpuerunt in eum: acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus. Tu autem. ℟. Ecce vidimus eum non habentem ſpeciem, neque decorem, aſpectus ejus in eo non eſt, hic peccata noſtra portavit, & pro nobis dolens. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, cujus livore ſanati ſumus. ℣. Vere languores noſtros ipſe abſtulit, & infirmitates noſtras ipſe portavit. Ipſe.

Jube Domne bened. Per virtutem ſanctæ crucis, perducat nos Dominus ad gaudia veræ lucis. Amen.

Digitized by Google

Lectio ſecunda.

Ibid. SUſceperunt ergo milites Jeſum & duxerunt, & bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locus, Hebraice autem Golgota, ubi eum crucifixerunt, & cum eo alios duos hinc & inde, medium autem Jeſum. Luc. 23 Jeſus autem dicebat: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Tu autem. ℞. O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte. Si eſt dolor veſter ſimilis ut dolor meus. ℣. Attendite univerſi populi, & videte dolorem meum. Si eſt dolor.

Jube Domne bened. Sanguinis Chriſti aſperſio ſit nobis ſempiterna ſalus & protectio. Amen.

Lectio tertia.

Joan. c. 19 POſtea ſciens Jeſus, quia omnia conſummata ſunt, ut impleretur Scriptura, dixit: Sitio. Vas ergo erat poſitum plenum aceto. Illi ergo ſpongiam plenam aceto hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus. Et cum accepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum. Tu autem. ℞. Tenebræ factæ ſunt, dum crucifixiſſent Jeſum Judæi. Et circa horam nonam exclamavit Jeſus voce magna: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Et inclinato capite, emiſit ſpiritum. ℣. Exclamans Ieſus voce magna ait: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et inclinato capite. Gloria Patri, &c.

Ad Laudes.

Deus in adjutorium meum intende, &c.

Antiphona. Contumelias.

Pſalmus 12.

USquequo Domine oblviſceris me in finem? uſquequo avertis faciem tuam a me?

Quamdiu ponam conſilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem?

Uſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? reſpice, & exaudi me, Domine Deus meus.

Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte? ne quando dicat inimicus meus, prævalui adverſum eum.

Qui tribulant me exultabunt, ſi motus fuero: ego autem in miſericordia tua ſperavi.

Exultabit cor meum in ſalutari tuo. Cantabo Domine, qui bona tribuit mihi, & pſallam nomini Domini altiſſimi. Gloria Patri, &c.

Antiphona. Contumelias & terrores paſſus ſum ab eis, & Dominus mecum eſt tamquam bellator fortis.

Capitulum.

SPiritus oris noſtri Chriſtus Dominus, captus eſt pro peccatis noſtris, cui diximus; In umbra tua vivemus in gentibus.

Hymnus.

CHriſtum ducem, qui per crucem,
 Redemit nos ab hoſtibus,
 Laudat cœtus noſter lætus,
 Exultet cælum laudibus.
Pœna fortis tuæ mortis,
 Et ſanguinis effuſio,
 Corda terant, ut te quærant,
 Jeſu noſtra redemptio.
Per felices cicatrices,
 Sputa, flagella, verbera,
 Nobis grata ſunt collata,
 Æterna Chriſti munera.
Noſtrum tangat cor, ut plangat
 Tuorum ſanguis vulnerum,
 In quo toti ſimus loti,
 Conditor alme ſiderum.
Paſſionis tuæ donis,
 Salvator nos inebria,
 Qua fidelis dare velis,
 Æterna nobis gaudia. Amen.

℣. Dedit percutienti ſe maxillam. ℞. Fuit ſaturatus opprobriis.

Ad Benedictus Antiphona. Proprio filio ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Domine, &c.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, qui hora matutina pro nobis conſpui, & alapis cædi voluiſti; & cum gloria a mortuis reſurrexiſti; fac nos contumelias & opprobria pro tui nominis gloria portare, fac nos reſurgere ad virtutes a vitiis, ut te videre poſſimus in Galilæa cum Diſcipulis. Qui vivis & regnas, &c.

Con-

Digitized by Google

Commemoratio de beata Virgine, Matutino tempore.

MAriæ nuntiatur, quod a Judæis perfidis Chriſtus captivatur, & toto corde tremuit, & male tractabatur. ℣. Numquam mater pertulit dolores. ℟. Ut Maria filii conſiderans livores.

Oratio.

PIetatem tuam, quæſumus Domine, qua pro nobis mortem ſubiiſti temporalem, nec proprio corpori, nec materno dolori parcere voluiſti: fac, ut nos tuæ, Matriſque Paſſionis memores, vobiſcum felicitatis perpetuæ ſimus particeps. Qui vivis & regnas, &c.

Ad Primam.

℣. Deus in adjutorium meum, &c.

Hymnus.

TU qui velatus facie
Fuiſti ſol juſtitiæ,
Flexis illuſus genibus,
Cæſus quoque verberibus.
Te petimus attentius,
Ut ſis nobis propitius,
Et per tuam clementiam
Perducas nos ad gloriam.

Laus, &c. *Antiphona.* Faciem meam.

Pſalmus 42.

JUdica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab homine iniquo & doloſo erue me.

Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repuliſti, & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus?

Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

Et introibo ad altare Dei: ad Deum qui lætificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cythara Deus, Deus meus: quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus. Gloria Patri, &c.

Antiphona. Faciem meam non averti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.

Capitulum.

REcogitate eum, qui talem ſuſtinuit contra ſemetipſum a peccatoribus contradictionem, ut non fatigemini animis veſtris deficientes.

℣. Cum malediceretur, non maledicebat. ℟. Et cum pateretur, non comminabatur. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus, &c.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte; qui hora diei prima pro nobis peccatoribus Pilato judici es præſentatus, & Mariæ Magdalenæ apparuiſti, appare nobis per internam gratiam, & da reis veram pœnitentiam; ut de malis, quæ commiſimus nos, diſtricte judicemus, ne in extremo judicio deputemur ſupplicio, ſed tuis fidelibus aſſociemur in cæleſtibus. Qui vivis & regnas, &c.

Ad Tertiam.

℣. Deus in adjutorium, &c.

Hymnus.

HOra qui ductus tertia,
Fuiſti ad ſupplicia,
Chriſte ferendo humeris,
Crucem pro nobis miſeris.
Fac nos ſic te diligere,
Sanctamque vitam ducere,
Ut valeamus requie
Frui cœleſtis patriæ.

Laus. *Antiphona.* Dominus, &c.

Pſalmus 63.

EXaudi Deus orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.

Protexiſti me a conventu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem.

Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram; ut ſagittent in occultis immaculatum.

Subito ſagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt ſibi ſermonem nequam.

Narraverunt ut abſconderent laqueos, dixerunt: quis videbit eos?

Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.

Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus.

Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum: & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.

Conturbati ſunt omnes, qui videbant eos: & timuit omnis homo.

Annuntiaverunt opera Dei: &

facta

Digitized by Google

facta ejus intellexerunt.

Lætabitur juſtus in Domino, & ſperabit in eo: & laudabuntur omnes recti corde. Gloria Patri, &c.

Antiph. Dominus tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum.

Capitulum.

CHriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. ℣. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. ℟. Confuſione contempta. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, qui hora diei tertia, dura pro nobis ſuſtinuiſti verbera, & corda fidelium tuorum ſancti Spiritus infuſione feciſti, flammantia, da nobis malum, quod fecimus, digna caſtigatione punire, & flammas vitiorum noſtrorum lacrymis compunctionis extingue: ut, dum deforis & intus affligimur, tui ſpiritus dulcedine conſolari mereamur. Qui vivis & regnas, &c.

Ad Sextam.

℣. Deus in adiutorium meum, &c.

Hymnus.

CRucem pro nobis ſubiit,
Et ſtans in illa ſitiit,
Jeſus ſacratis manibus,
Clavis, foſſiſque pedibus.
Honor & benedictio,
Sit crucifixo filio,
Qui nos ſuo ſupplicio
Redemit ab exilio.

Laus honor. *Antiph.* Poſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam, Jeſus Nazarenus, Rex Judæorum.

Pſal. 115. Credidi propter.

Capitulum.

TRadet autem judicanti ſe injuſte: quia peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui juſtitiæ vivamus, cujus livore ſanati ſumus. ℣. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. ℟. Et peccata noſtra ipſe portavit. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, qui hora diei ſexta pro ſalute noſtra manus in cruce expandiſti, & quinque
A vulnera pertuliſti, ad te confugientes brachiis miſericordiæ clementer ſuſcipe, & vulnera mentis noſtræ tuo ſana medicamine, ut purgati a peccatorum ſordibus, templum efficiamur Spiritus ſancti.

Ad Nonam.

Deus in adjutorium meum, &c.

Hymnus.

BEata Chriſti Paſſio,
Sit noſtra liberatio,
Ut per hanc nobis gaudia
Parata ſint cæleſtia.
Gloria Chriſto Domino,
Qui pendens in patibulo,
Clamans emiſit ſpiritum,
Mundumque ſalvans perditum.

Laus honor. *Antiphona.* Et cum.

Pſalmus 141.

B VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus ſum.

Effundo in conſpectu ejus orationem meam: & tribulationem meam ante ipſum pronuntio.

In deficiendo ex me ſpiritum meum: & tu cognoviſti ſemitas meas.

In via hac, qua ambulabam: abſconderunt laqueum mihi.

Conſiderabam ad dexteram, & videbam; & non erat qui cognoſceret me.

Periit fuga a me: & non eſt, qui quirat animam meam.

Clamavi ad te, Domine dixi: tu es ſpes mea, portio mea in terra viventium.

C Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus ſum nimis.

Libera me a perſequentibus me: quia confortati ſunt ſuper me.

Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant juſti donec retribuas mihi.

Gloria Patri. *Antiph.* Et cum accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite emiſit ſpiritum.

Capitulum.

DEcebat eum, per quem omnia, & propter quem omnia facta ſunt, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummari. ℣. Tradidit in mortem animam ſuam. ℟. Et cum viris ſceleratis deputatus eſt.

Kyrie

Digitized by Google

Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Domine exaudi orationem meam, &c.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, qui hora diei nona pro ſalute noſtra humana in mortem animam tuam tradidiſti, & cælos aſcendiſti, vivifica corda noſtra, per infuſionem tui amoris, ut te diligere, menteque cæleſtibus inhærere, & mortem tuam noſtræ carnis mortificatione imitari valeamus: ut dum tua paſſione participes efficimur, tuæ conſolationis nos facias eſſe conſortes. Qui vivis & regnas.

Ad veſp. Deus in adjutorium meum intende.

Antiph. Dignus es:

Pſalmus 29.

EXaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me: nec delectaſti inimicos meos ſuper me.

Domine Deus meus, clamavi ad te: & ſanaſti me.

Domine deduxiſti ab inferno animam meam: ſalvaſti me a deſcendentibus in lacum.

Pſallite Domino ſancti ejus: & confitemini memoriæ ſanctitatis ejus.

Quoniam ira in indignatione ejus: & vita in voluntate ejus.

Ad veſperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.

Ego autem dixi in abundantia mea: non movebor in æternum.

Domine in voluntate tua: præſtiſti decori meo virtutem.

Avertiſti faciem tuam a me: & factus ſum conturbatus.

Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum deprecabor.

Quæ utilitas in ſanguine meo: dum deſcendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis: aut annuntiabit veritatem tuam?

Audivit Dominus, & miſertus eſt mei; Dominus factus eſt adjutor meus.

Convertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.

Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi. Gloria, &c.

Antiph. Dignus eſt Domine accipere librum, & aperire ſeptem ſignacula
A ejus, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo.

Capitulum.

VIdimus Jeſum propter paſſionem mortis ſuæ gloria & honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.

Hymnus.

QUi preſſura mortis dura,
Solviſti nexus criminum,
Nos ad pacem duc veracem
Jeſu coronam virginum.

In flagellis potum fellis
Bibiſti amariſſime,
Pro peccatis perpetratis
Æterne Rex altiſſimæ.

Tuæ genti recolenti
Tuæ mortis ſupplicium,
B Da virtutem & ſalutem
Chriſte Redemptor omnium,

In amara Crucis ara
Fudiſti rivos ſanguinis,
Jeſu digne Rex benigne,
Conſors paterni luminis.

Sanguis Chriſti, qui fuiſti
Peremptor hoſtis invidi,
Fac ſitire, da venire
Ad cœnam agni providi. Amen.

℣. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum.
℟. Quia livore ejus ſanati ſumus.

Ad Magn. Antiphona.

REceſſit paſtor noſter bonus, fons aquæ vivæ, quia animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, & pro ſuo grege mori dignatus eſt. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon.

Oratio.

C DOmine Jeſu Chriſte, qui hora diei veſpertina Diſcipulis tuis corporis & ſanguinis tui tradidiſti myſteria, & de cruce poſitus es, depone mentis noſtræ vitia & perpetrata ſcelera, ut cum pura conſcientia eadem ſumamus myſteria, ut ſint nobis in remedium hic & in perpetuum. Qui vivis & regnas, &c.

Commemoratio Virginis. Antiphona.

REgina clementiæ virgo mater Chriſti, cum videres filium tuum in cruce mori, nullus dolor ſimilis tuo dolori. ℣. Quæ matris anguſtias poſſet lingua fari? ℟. Cum videret filium in cruce clavari?

Digitized by Google

Oratio.

A

DOmine Jeſu Chriſte, Virginis Mariæ fili dulciſſime, qui cum proditore cœnaſti, deinde captus viliter tractus fuiſti, præſta quæſumus, ut qui tibi & tuæ ſanctiſſimæ genitrici compatimur, vobiſcum manere ſine termino mereamur. Qui vivis & regnas, &c.

Ad Completorium.

℣. Converte nos Deus. ℟. Et averte. ℣. Deus in adjutorium. *Antiphona.* Plangent eum.

Pſalmus 87.

DOmine Deus ſalutis meæ: in die clamavi & nocte coram te.

Intret in conſpectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.

B

Quia repleta eſt malis anima mea: & vita mea inferno appropinquabit.

Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum: factus ſum ſicut homo ſine adjutorio inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in ſepulcris, quorum non eſt memor amplius; & ipſi de manu tua repulſi ſunt.

Poſuerunt me in lacu inferiori: in tenebroſis & in umbra mortis.

Super me confirmatus eſt furor tuus; & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.

C

Longe feciſti notos meos a me: poſuerunt me abominationem ſibi.

Traditus ſum, & non egrediebar; oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas.

Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?

Numquid narrabit aliquis in ſepulcro miſericordiam tuam: & veritatem tuam in perditione?

Numquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua: & juſtitia tua in terra oblivionis?

Et ego ad te Domine clamavi: & mane oratio mea præveniet te.

Ut quid Domine repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me?

Pauper ſum ego, & in laboribus a juventute mea: exaltatus autem, humiliatus ſum & conturbatus.

In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbaverunt me.

Circumdederunt me, ſicut aqua: tota die circumdederunt me ſimul.

Elongaſti a me amicum & proximum: & notos meos a miſeria. Gloria Patri, &c. *Antiphona.*

Plangent eum quaſi unigenitum, quia innocens Dominus occiſus eſt.

Hymnus.

QUi jacuiſti mortuus,
In petra Rex innocuus,
Fac nos in te quieſcere,
Sanctamque vitam ducere.
Succurre nobis Domine,
Quos redemiſti ſanguine:
Et duc nos ad cæleſtia
Æternæ pacis gaudia.
Laus honor Chriſto vendito, &c.

Capitulum.

CHriſto in carne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini. ℣. Et factus eſt in pace locus ejus. ℟. Et habitatio ejus in Sion.

Ad Nunc. Antiphona.

Salvator mundi ſalva nos, qui per crucem & ſanguinem redemiſti nos, auxiliare nobis, te deprecamur Deus noſter. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniam.

Oratio.

DOmine Jeſu Chriſte, cujus ſudor hora Completorii præ triſtitia animæ factus eſt ſanguineus, & es ſepultus, a mulieribus es lamentatus, aufer a nobis triſtitiam, & da veram lætitiam, & a vanitate ſæculi nos veraciter ſepeli: & educ de oculis noſtris lacrymas piæ compaſſionis, ut dum deflemus tua, a te conſolari mereamur hic, & in cœleſti curia. Qui vivis, & regnas, &c.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

DE COMPASSIONE B. MARIÆ VIRGINIS,

OFFICIUM.

Officium de Compaſſione Beatæ Mariæ Virginis, a Matutino ad Completorium uſque devote concinnavit Auctor, ſicut illud de Paſſione Domini, quod habetur ſupra pagina 220. hujus tomi. Exprimit in eo Matris mœſtiſſimæ pientiſſimos affectus ob dilectiſſimi Filii paſſionem & mortem. Cui quidem ſanctiſſimæ Matri compati, eamdemque precari nos docet, ut impetret nobis a Filio ſuo Domino noſtro veram cordis compunctionem, qua peccati gravitatem ſentientes, eluamus pœnitentiæ lacrymis noſtra delicta, ob quæ idem Dominus mortem Crucis pertulit. Dum vero S. Bonaventura B. Virginis Matris de morte Filii conceptum dolorem per varios mœſtitiæ affectus exaggerat; In ipſius Sancti Doctoris verbis potius eſt attendendus fervor piæ devotionis, quam rigor propriæ locutionis. Quamvis enim Virgineus dolor plene enarrari, aut concipi non poſſit; niſi tantum fuiſſe credamus, quantum umquam dolere potuit de tali Filio talis Mater: Verumtamen, *ait Bernardus de lamentatione Virginis,* rectum erat amoris & mœroris continens modum. Non deſperabat, ſed pie & juſte dolebat, ſperans tamen firmiterque tenens ipſum ſecundum promiſſum ſuum tertia die reſurgere. *Hæc Bernardus. Cujus documentum apponere hic viſum eſt in utilitatem Concionatorum, qui in enarrandis doloris affectibus ipſius Sanctiſſimæ Virginis, eam moderationem adhibere debent, ne dum acerbitatem doloris Virginei ponderant, & amplificant, ejus dignitati & excellentiæ quidquam derogent.*

AD MATUTINUM.

DOmine labia mea aperies. ℟. Et os meum, &c.
℣. Deus in adjutorium meum, &c.

Invitator. Cum Maria Virgine fervide ploremus in ſepulcro poſitum. Venite adoremus.

Pſalmus.

VEnite mares, fœminæque, ploremus cum Maria Virgine, planctibus fruamur intimis, facies rigando lacrymis. Cum Maria. Cor noſtrum ploret, & oculus noſter purgetur amoris ſtimulo: heu Mater carens contagio, tam dulci privatur filio. Venite: Innocens & expers criminis, moritur miſertus hominis, mœroris ſimus conſocii, cum ſimus a cauſa ſupplicii. Cum Maria. Gloria Virginis Filio, qui in hoc exilio, ſe dedit tormentis aſperis, vitam reddendo miſeris. Venite adoremus. Cum Maria Virgine.

Hymnus.

IMperatrix clementiæ,
Rorem infunde gratiæ,
In meum cor tam aridum,
Ut tibi fiat placidum.
Largire, quod concipiam
Tecum cordis anguſtiam,
Flens mortem, quam Rex patitur,
Per quem mundus conſtruitur,
Tuus tractatur Filius,
Longe quam latro vilius:
Irriſus fert ludibria,
Gente vallatur impia.
Sit honor, laus, devotio,
Jeſu Mariæ Filio,

Tenſo

Tenſo crucis patibulo,
Pro redimendo populo, Amen.

Antiphona.

Noctem.

Pſalmus.

POſuerunt me in lacu inferiori. Super me confirmatus eſt furor. Longe feciſti notos meos, &c.

Traditus ſum, & non egrediebar, oculi languerunt præ inopia. Gloria Patri, &c.

Antiphona.

Noctem, qua Chriſtus capitur, abſque ſomno duxiſti, & ſoporatis ceteris, flens vigil permanſiſti.

℣. Cæteri cum inter fletus obdormirent.

℟. Tu ſola mœſtas celebraſti vigilias. Pater noſter.

℣. Et ne nos inducas, &c.

℟. Sed libera nos, &c.

Abſolutio.

Noli me relinquere Jeſu Fili bone, fac ut tecum moriar tali paſſione. Amen.

Jube bened. Pro nobis ora crucifixum Virgo decora. Amen.

Lectio prima.

PRolem in cruce pendentem mœſta Mater aſpiciens, lacrymatur inceſſanter: pectus ſacrum percutiens, plures movit ad mœrorem, ſuo ploratu querulo, natum, videns cruentatum, crucis tenſum patibulo, animam mœſtæ Parentis tunc pertranſivit acrius, juxta verbum Simeonis heu paſſionis gladius: ſic dum plorat mortem prolis, quem blaſphemavit populus, ſolus erat conſolator ejus cuſtos & diſcipulus. Tu autem. ℟. Conſolari Mater non potuit, ſic tractatum videns, quem genuit. Hæc dolorem majorem habuit, quam Salvator, qui tot ſuſtinuit. ℣. Mortem Dei videns, quem aluit, nulla Mater ſic umquam doluit. Hæc dolorem.

Jube Bened. Mors prolis Dei Patris, vita nobis ſit precibus piæ Matris.

Lectio ſecunda.

DUm de cruce depoſitus ad tumulum portatur, inter dolores anxios, portantes ſic affatur. Suſtinete paululum, quod dolorem meum plangam, & meum dilectiſſimum deoſculer, mihi meum dilectiſſimum ſubtrahere nolite. Si ſepeliri debeat me ſecum ſepelite. Acceſſit ſic exanimis, ſe ſuper corpus jecit, & ſacrum vultum lacrymis rigando madefecit. Tu autem. ℟. Dum videret ſupplicia prolis exquiſita, torquetur & anguſtia Mater infinita. Triduano ſpatio dum langueret ita: ſqualet ejus facies nuper tam polita. ℣. Pœna tam exaſperans numquam eſt audita: longe ſibi charior erat mors quam vita. Squalet.

Jube Bened. Sic nobis pacifica tremendum Virgo pudica. Amen.

Lectio tertia.

FIlii præſentia Mater deſtituta, Gabrielem Angelum ſic eſt allocuta; Ave plena gratia, mihi protuliſti, nunc amaritudine ſum repleta triſti, ſubſequenter, inquiens, Dominus eſt tecum, heu jacet in tumulo, nec eſt ultra mecum, omnis benedictiio quam tu ſpopondiſti mihi ſit contraria propter mortem Chriſti. Tu autem. ℟. Cum videret, quod clauſo tumulo privaretur tam dulci ſpeculo, prædilecto ſtans cum diſcipulo, corde plorat magis, quam oculo. ℣. Lacrymarum fluente rivulo, fletum movit aſtanti populo. Corde. Gloria Patri, & Filio, &c. Corde.

Ad Laudes.

Deus in adjutorium meum, &c.

Antiphona.

Fit vox.

Pſalmus.

EGo ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.

Omnes videntes me deriſerunt me: locuti ſunt labiis, & moverunt caput.

Speravit in Domino, eripiet eum, ſalvum faciet eum: quoniam vult eum.

Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre, ſpes mea ab uberibus matris meæ: in te projectus ſum ex utero. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiphona.

Fit vox nimis flebilis vox nimis amara Matris, quando capitur ſua proles chara.

Digitized by Google

Capitulum.

CUm audiſſet Virgo, quod Filius ejus captus eſſet a Judæis, & ad Annam duceretur januis clauſis, ſacrum pectus tundere & lacrymas effundere non ceſſavit.

Hymnus.

O Glorioſa Domina,
Quæ tua cruciamina,
Cum Barrabas dimittitur,
Et pœnas Chriſtus patitur?
Paſtorem heu percutiunt,
Oves diſperſæ fugiunt:
Te ſola cum Diſcipulo,
Manente ſub patibulo.
Nec mirum ſi ſis anxia,
Viſa crudeli furia:
Te ſciens puram Virginem
Genuiſti Deum, & hominem.
Sit honor. ℣. Numquam Mater pertulit tam anxios dolores. ℟. Ut Maria conſiderans Filii livores.

Ad Benedictus Antiphona. Tamquam latro capitur, undique conſtrictus cæditur, conſpuitur alapis afflictus, o Matris anguſtiæ cum audiret ictus, pro nobis hæc tolerans ſit Rex benedictus.

Pſalmus.

Benedictus, &c. ℣. Domine exaudi.

Oratio.

PRopter terrores illius commotionis, quo cor tuum contremuit Virgo beatiſſima, quando audiſti Filium tuum dilectiſſium ab impiis captum, ligatum, & ad ſupplicia tractum, & traditum, adjuva nos ut cor noſtrum nunc pro delictis noſtris terreatur, & moveatur ad pœnitentiam, ne mortis in hora ad occurſum adverſarii paveat, aut ad aſpectum tremendi judicis accuſante conſcientia contremiſcat, ſed potius faciem ſuam videns in jubilo delectetur, ineffabiliterque lætetur. Præſtante eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat, &c.

Ad Primam.

Deus in adjutorium meum intende, &c.

Hymnus.

JEſu nate de Virgine,
Ex myſtico ſpiramine:
Qui mortem crucis pateris,
Confoſſus plagis aſperis.
A Amore Matris anxiæ,
Noſtræ parcas miſeriæ:
Suique fletus copia,
Perducat nos ad gaudia.
Sit honor.

Antiphona.

Stabat Maria.

Pſalmus.

Aſtiterunt reges terræ, & principes.
Dirumpamus vincula eorum.
Qui habitat in cælis irridebit eos.
Tunc loquetur ad eos in ira ſua.
Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiphona.

Stabat Maria Mater pia foris plorans acriter, Regem mundi, furibundi dum tractarent viliter.

Capitulum.

B SIt tuarum obſecro lacrymarum rivus in corde meo lapideo mœroris motivus. ℟. Deo gratias.

℣. Per Mariæ lacrymas Pater pietatis. ℟. Nobis veram gloriam confer cum beatis.

℣. Domine exaudi.

Oratio.

PRopter gemitus & lacrymas, quibus afficiebaris Virgo dulciſſima, quando vidiſti Filium tuum dulciſſimum judici præſentari, acriter flagellari, variis illuſionibus, & opprobriis affici, impetra nobis dolorem pro peccatis noſtris, & lacrymas ſalutiferæ contritionis, & adjuva nos, ne nobis poſſit inimicus illudere, neque diverſis pro libitu ſuo tentationi- C bus flagellare, devictoſque ſtatuere terribili judici, ſed magis ipſi accuſemus, & judicemus noſmetipſos de exceſſibus noſtris, & veræ pœnitentiæ diſciplinis flagellemus, ut veniam, & gratiam in tempore neceſſitatis, tribulationis, & anguſtiæ inveniamus. Præſtante eodem, &c.

Ad Tertiam.

℣. Deus in adjutorium, &c.

Hymnus.

Jeſu nate de Virgine.

Antiphona.

Quam putamus.

Pſalmus.

QUoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam.
Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus Filiis matris meæ.

Quo-

Quoniam zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.

Et operui in jejunio animam meam, & factum eſt in opprobrium mihi.

Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiphona.

Quam putamus Matris mœſtitiam, cum videret prolis anguſtiam? Non dolor eſt, ut Matris Virginis plorantis Dei & hominis.

Capitulum.

DUm Chriſtus ad locum Calvariæ duceretur, & crucem ſibi bajularet, ſequebatur eum Mater mœſtiſſimas voces emittens, & uberes effundens lacrymas, pectus ſacrum percutiens. ℣. Quæſo mihi miſero Virginum Regina. ℞. Tecum flendi lacrymas uberes propina.

Oratio.

PRopter anguſtias & cruciatus, quos cor tuum ſuſtinuit Virgo beatiſſima, quando audiſti Filium tuum dilectiſſimum adjudicatum morti, & crucis ſupplicio, ſuccurre nobis tempore infirmitatis noſtræ, quando corpus noſtrum dolore infirmitatis cruciabitur, & ſpiritus noſter hinc propter inſidias dæmonum, illinc propter terrorem diſtricti judicis anguſtiabitur, ſubveni, inquam, nobis Domina tunc, ne damnationis æternæ contra nos proferatur ſententia, aut ne flammis gehennalibus tradamur æternaliter cruciandi. Præſtante eodem, &c.

Ad Sextam.

Deus in adjutorium meum, &c.

Hymnus.

Jeſu nate de Virgine.

Antiphona.

Ad locum.

Pſalmus.

ARuit tamquam teſta virtus mea, lingua mea adhæſit faucibus meis, & in pulverem mortis deduxiſti me.

Quoniam circumdederunt me canes multi, conſilium malignantium obſedit me.

Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea.

Ipſi vero conſideraverunt & inſpexerunt me, diviſerunt ſibi veſtimenta

A mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiphona.

Ad locum ſupplicii Virgo cum veniſſet, poſtquam ſuum Filium & crucem conſpexiſſet, augentur planctus & lacrymæ, multiplicantur dolores & anguſtiæ.

Capitulum.

ERecta cruce Jeſus aſcendit & extendit brachia, manus & pedes clavantur, quæ videns piiſſima Mater præ dolore defecit. ℣. Roſa rubens vertitur, heu mortis in pallorem. ℞. Cum in terram fluere ſacrum videret cruorem.

Oratio.

B PRopter doloris gladium, qui pertranſivit animam tuam, Virgo dulciſſima, quando Filium tuum dilectiſſimum cernebas, nudum in cruce levatum, clavis perforatum, ac per omnia laceratum plagis ac verberibus, necnon & vulneribus, adjuva nos, ut cor noſtrum nunc compaſſionis, & compunctionis gladius perfodiat, divinique amoris lancea vulneret, ita ut omnis peccati ſanguis effluat a pectore noſtro, & a noxiis vitiis emundemur, virtutum indumentis decoremur, ſemperque mente ac corpore de hac valle miſeriæ levemur ad cœleſtia, quo tandem cum promiſſus dies advenerit, pervenire ſpiritu & corpore mereamur. Præſtante C eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto Filio tuo, qui cum Patre.

Ad Nonam.

Deus in adjutorium meum intende, &c.

Hymnus.

Jeſu nate de Virgine, &c.

Antiphona.

Agnus mitis, &c.

Pſalmus.

TU ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reverentiam meam.

In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me, improperium expectavit cor meum & miſeriam.

Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, & qui conſolaretur, & non inveni.

Et dederunt in eſcam meam fel,

& in ſiti mea potaverunt me aceto. A Gloria Patri, &c.

Antiphona.

Agnus mitis caput excutiens, Heli clamat in cruce moriens, plorat Mater, cum ipſo patitur, ad clamorem ejus fere commoritur.

Capitulum.

CLamor Chriſti Matrem anguſtiat, nullus planctus plangentem ſatiat, eſt utriuſque compaſſio, nam præceſſit ſumma dilectio. ℣. Virgo Filium tuum in cruce conclavatum. ℟. Redde tuis precibus miſeriis placatum.

Oratio.

PRopter gravamen & tormentum, quo torquebatur ſpiritus tuus Virgo ſanctiſſima, quando juxta crucem Filium tuum præ doloribus voce magna clamantem te Matrem dilectam Joanni commendatam, in manuſque Dei Patris ſpiritum commendantem attendebas, ſuccurre nobis in fine vitæ noſtræ, & maxime tunc, quando lingua noſtra nequiverit ſe ad te invocandum movere, cum oculi noſtri lumine privabuntur, aures ſurdeſcent, & obturabuntur, omneſque vires ſenſuum noſtrorum deficient. Memento piiſſima Domina tunc, quod nunc fundimus preces ad aures tuæ pietatis & clementiæ, & ſubveni nobis in illa hora extremæ neceſſitatis, ac Filio tuo dilectiſſimo commenda ſpiritum noſtrum, per quem tuo interventu a tormentis & terroribus omnibus eruamur, & ad deſideratam cæleſtis patriæ requiem perducamur. Præſtante eodem, &c.

Ad veſperas.

Deus in adjutorium meum intende, &c.

Pſalmus.

SAlvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.

Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.

Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me.

Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ.

Defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum.

Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiphona.

Omnis ætas defleat mortem Salvatoris, glorioſæ Virginis prætexto doloris.

Capitulum.

MIhi abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. ℟. Deo gratias.

Hymnus.

CAſtæ Parentis viſcera,
Pœna torquentur aſpera:
Dum illum quem conceperat,
Verbo perverſi verberant.
Illum tractant crudeliter,
Cædunt, cruentant acriter.
Hæc audiens anxiæ.
Matris creſcunt anguſtiæ.
B Sed cum ad mortem ducitur,
Hunc Mater triſtis ſequitur:
Pectus perfundens fletibus:
Afficiens livoribus.
In cruce dum extenditur,
Videns Mater, quod moritur:
Nullus dolor amarior,
Nam nulla proles charior.
Sit honor laus. ℣. Nulla novit Genitrix anguſtias tam duras. ℟. Cum plagas inſpiceret, & capitis puncturas.

Ad Magnificat Antiphona.

Virgo paſſo Filio pœnas cordis indicat, & plebis in medio dolorem cordis replicat, urgente ſupplicio mœſta voce ſupplicat, quæ quondam præ gaudio cecinit Magnificat.

Pſalmus.

C Magnificat. ℣. Domine exaudi.

Oratio.

PRopter planctum acerbi ejulatus, quem profundo pectoris fonte manante abſcondere non valebas, Virgo caſtiſſima, quando, ut pie creditur, in amplexus ruebas exanimis corporis Filii tui de cruce depoſiti, cujus genas ante nitentes, & ora rutilantia, mortis conſpiciebas perfundi palloribus, ipſumque totum concuſſum cernebas, lividum livoribus, ac conciſum vulnere ſuper vulnus: auxiliare nobis, ut nunc ſic noſtra plangamus facinora, & emplaſtris pœnitentiæ peccatorum curemus vulnera, dum corpus noſtrum morte deformatur, noſtra tunc rutilet anima candore innocentiæ, quatenus digni ſimus frui mellifluis oſculis, conſtrin-

Digitized by Google

gamurque amoroſis amplexibus ſuper omnia dulciſſimi Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti. Qui, &c.

Ad Completorium.

Converte nos Deus ſalutaris. ℟. Et avertte iram tuam. &c. Deus in adjutorium meum intende, &c.

Antiphona.

Nos Matris compaſſio.

Pſalmus.

ADverſum me ſuſurrabant omnes. Verbum iniquum conſtituerunt. Etenim homo pacis meæ. Tu autem Domine miſerere. Gloria Patri, &c.

Antiphona.

Nos Matris compaſſio Jeſu Rex inſignis, ſervet a voragine gehennalis ignis.

Hymnus.

O Genitrix egregia,
Cum Judæos in furia:
Chriſtum videres capere,
Cor tuum cœpit tremere.
Alta ducens ſuſpiria,
Tu ſequebaris anxia:
In fletibus exuberans,
Ad templum uſque properans.
Sit honor laus, &c.

Bapitulum.

SEpulto Domino, diſperſiſque Diſcipulis, fides univerſalis Eccleſiæ Aſolum in Domini Matre manebat.

℣. Poſt mortem Filii, Virgo cum Joanne permanebat.

℟. Parata ſemper ad carcerem, & ad mortem.

Ad nunc dimit. Antiphona.

Paſſionis gladius Virgo carens crimine, tuam pertranſivit animam, omni cum gravamine, quod promiſit Simeon plenus ſacro flamine, cum in templo dixit: Nunc dimittis Domine.

Oratio.

PRopter ſingultus & ſuſpiria, indicibiliaque lamenta, quibus affligebantur intima tua, Virgo glorioſiſſima, quando Filium tuum unigenitum animæ tuæ ſolatium tibi ſublatum atque ſepultum videbas, ad nos exules filiæ Evæ ad te clamantes & ſuſpirantes in hac valle lacrymarum, illos tuos miſericordes oculos converte, & Jeſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtende, tuiſque ſuffragantibus meritis, Eccleſiaſticis Sacramentis muniri, & fine beato conſummari, & æterno judici tandem miſericorditer præſentari. Præſtante eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto Filio tuo, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit, &c.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

OPUSCULUM.

QUOD INSCRIBITUR.

PSALTERIUM BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Sequens Opuſculum, cui titulus eſt Pſalterium B. Virginis, artificioſe inſtar Davidici Pſalterii Sanctus Bonaventura compoſuit. Sunt autem in eo centum quinquaginta Pſalmi, quorum initia cohærent cum Pſalmis Davidis: quæ vero ſubſequuntur verba, Beatæ Virgini pulchre aptantur. Continet etiam Cantica octo, inſtar ſcilicet Canticorum Iſaiæ, Ezechiæ, Annæ, duorum Moyſi, Habacuc, trium puerorum, & Zachariæ. Præterea, Hymnum, Te matrem Dei laudamus, ſimilem illi, qui Ambroſio, & Auguſtino tribuitur, denique Symbolum, Quicumque vult, ad imitationem Symboli Athanaſii. Quis vero fuerit Auctoris Scopus, in hoc Opuſculo ex præfatione in ipſum ſatis apparet.

PRÆFATIO.

Prov. 4 *ARripe illam, & exaltabit te, & glorificaberis ab ea, cum illam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te*, ait Sapiens. Gloria in excelſis Deo, & gratiarum actio, & vox laudis, qui nunc per prophetica myſteria, nunc per oracula de cœlis lapſa, nunc per lectionem Evangelicam, nunc per Apoſtolicam turbam multifarie, multiſque modis ad honorem Virginis Mariæ, Reginæ cœlorum ac Angelorum ſinceriſſime nos invitat, ac incitat: ut per ipſius ſancta merita, omni acceptione digniſſima, ex infernorum clauſtris arreptos, Angelicæ militiæ nos adſcribat. Unde, licet Salomon verba prædicta de Sapientia protulerit: Spiritus tamen ſanctus illa ad Virginem præcellentem Mariam intellectu myſtico reflectit. In quo verbo vos, amicæ chariſſimæ, ad ipſius amorem eſt alliciens, veſtrumque cor ad ipſius amplexum, variis promiſſionibus attrahens, & demulcens. Aſſignat autem vobis aſſecutura, quatuor dona mirifica, ſi tam præclara puella nexu ſpirituali vobis fuerit conjuncta, & brachiis deſideriorum ferventium a vobis cum magna reverentia & devotione amplexata. Primo affert vobis exaltationem, ibi; *Et exaltabit te*. Secundo glorificationem, ibi; *Et glorificaberis ab ea*. Tertio gratiarum abundantiam, ibi: *Dabit capiti tuo augmenta gratiarum*. Quarto viriditatis perpetuæ immarceſcibilem coronam, ibi: *Corona inclyta proteget te*. Unde rogo, chariſſimæ & deſiderantiſſimæ, ne tam nobilem & ſpecioſiſſimam Virginem repellatis, ne tam admirandam reverendiſſimam Reginam Virginem Mariam vilipendatis: ne ſi a vobis contemptam ſe viderit, non dico tantis fraudemini, verum, quod abſit, mala perpetua incurratis. Quapropter ad obſequendum ei, ſinum mentis extendatis, ad laudandum & glorificandum eam cor præparate, linguam laxate, ac celeri famulatu illi placere feſtinate. Conſtat enim, quod ex ipſius acceſſu remaneb itis de.

devotiores, ex ipſius tactu mundiores, ex ipſius amplexu virtute & gratia profuſiores; & nitidiores. Et, ut tantorum bonorum vobis aliquam occaſionem conferam, mitto vobis ipſius Virginis ſacratiſſimæ Pſalterium, ex ſcintillula meæ pauculæ intelligentiæ, gratia & adiutorio illius conditum & compactum: in quo diverſis præconiis eam extolletis, nunc ipſius virginitatem & caſtimoniam, nunc ejus fœcunditatem & ſanctimoniam, nunc ejus largitatem ſive clementiam. Ibi efferetis eam, velut plenam omni gratia, velut repletam omni ſcientia, velut illuſtratam omni ſapientia & intelligentia. Ibi benedicetis fructum ſui ventris glorioſi, membra corporis ſancti, & prærogativas animæ, omni ſanctitate pollentes. Ibi ad ipſius laudem invocabitis choros Angelorum, & ſanctorum nationes hominum, inſulas gentium, cœlum, & pulchritudinem luminarium, ac totum orbem terrarum. Ibi eam rogabitis, ut deſtruat vires ſpiritualium hoſtium, ut vobis impetret veniam peccatorum, ut vobis reddat placabilem terribilem judicem, & ut veſtrum finem ſua illuſtret præſentia, vobiſque obtineat gaudia ſine fine manſura. Igitur, o chariſſimæ, hoc tantillum meum munuſculum primum vobis oblatum gratanter ſuſcipite, fructumque ex eo proferre ſatagite, & in eo matrem Dei frequentius collaudate: ſi forte piiſſima ſuper vos ſuum convertat amabilem vultum, ad ſuum amorem vos recipiens, veſtram animam in præſenti recreans & reficiens, & in futura gloria coronam de lapide pretioſo veſtro capiti ſuperponens.

PSALTERIUM

BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Pſalmus 1.

BEatus vir qui diligit nomen tuum Maria Virgo: gratia tua animam ejus confortabit.

Tamquam aquarum fontibus irrigatum uber: in eo fructum juſtitiæ propagabis.

Benedicta tu inter mulieres: per credulitatem cordis ſancti tui.

Univerſas enim feminas vincis pulchritudine carnis: ſuperas Angelos & Archangelos excellentia ſanctitatis.

Miſericordia tua & gratia ubique prædicatur: Deus operibus manuum tuarum benedixit. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 2.

QUare fremuerunt inimici noſtri: & adverſum nos meditati ſunt inania?

Protegat nos dextera tua mater Dei: ut acies terribilis confundens & deſtruens eos.

Venite ad eam, qui laboratis & tribulati eſtis: & dabit refrigerium animabus veſtris.

Accedite ad eam in tentationibus veſtris: & ſtabiliet vos ſerenitas vultus ejus.

Benedicite illam in toto corde veſtro: miſericordia enim illius plena eſt terra. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 3.

DOmina, quid multiplicati ſunt qui tribulant me? in tempeſtate tua perſequeris & diſſipabis eos.

Diſſolve colligationes impietatis noſtræ: tolle faſciculos peccatorum noſtrorum.

Miſerere mei Domina, & ſana infirmitatem meam: tolle dolorem, & anguſtiam cordis mei.

Ne tradas me manibus inimicorum meorum: & in die mortis meæ conforta animam meam.

Deduc me ad portum ſalutis: & ſpiritum meum redde factori & creatori meo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 4.

CUm invocarem, exaudiſti me Domina: & e ſublimi ſolio tuo, mei dignata es recordari.

A rugientibus præparatis ad eſcam: & de manibus quærentium liberabit me gratia tua.

Quoniam benigna eſt miſericordia & pietas tua: in omnes, qui invocant nomen ſanctum tuum.

Benedicta ſis Domina in æternum: & majeſtas tua in ſæculum.

Glorificate eam omnes gentes, in virtute veſtra: & cuncti populi terræ

ræ extolite magnificentiam ejus.
Gloria Patri, &

Pſalmus 5.

VErba mea auribus percipe Domina: & ne avertas a me ſpecioſitatem vultus tui.

Converte luctum noſtrum in gaudium: & tribulationem noſtram in jubilationem.

Corruant ante pedes noſtros inimici noſtri: virtute tua eorum capita conterantur.

Benedicat te omnis lingua: & nomen ſanctum tuum confiteatur omnis caro.

Spiritus enim tuus ſuper mel dulcis: & hereditas ſuper mel & favum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 6.

DOmina in furore Dei ſinas corripi me: neque in ira eius iudicari.

Propter honorem nominis tui Domina: propitietur nobis fructus glorioſi ventris tui.

De porta inferi, & de ventre abiſſi: tuis ſanctis præcibus libera nos.

Aperiantur nobis ianuæ ſempiternæ: ut enarremus in æternum mirabilia tua.

Quia non mortui, neque qui in inferno ſunt, laudabunt te Domina: ſed qui tua gratia vitam æternam obtinebunt. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 7.

DOmina mea in te ſperavi: de inimicis meis libera me Domina.

Conclude ora leonis & dentes eius: labia perſuquentium conſtringe.

Non moreris propter nomen tuum: facere nobis miſericordiam tuam.

Splendor vultus tui fulgeat ſuper nos: ut ſervetur conſcientia noſtra apud Altiſſimum.

Si perſequatur inimicus animam meam, Domina adiutorio tuo conforter: ne vibret gladium ſuum contra me. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 8.

DOmina, Dominus noſter factus eſt frater noſter: & Salvator noſter.

Ut ignis in rubo, & ros in vellere: deſcendit in te æternum Verbum Dei.

Spiritu ſancto fœcundante obumbravit tibi virtus Altiſſimi.

Benedictus ſit mundiſſimus conceptus tuus: benedictus ſit partus tuus virgineus.

Benedicta ſit munditia carnis tuæ: benedicta ſit dulcedo miſericordiæ cordis tui. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 9.

COnfitebor tibi Domina in toto corde meo: & narrabo in populis laudem & gloriam tuam.

Tibi enim debetur gloria, & gratiarum actio: & vox laudis.

Invenient gratiam peccatores apud Deum: per te inventricem gratiæ & ſalutis.

Reſpirent ad indulgentiam humiles pœnitentes: ſana contritiones cordis eorum.

In pulchritudine pacis, & requie opulenta: cibabis nos poſt laborem peregrinationis noſtræ. Gloria, &c.

Pſalmus 10.

IN Domina confido, propter dulcedinem miſericordiæ nominis ſui.

Oculi eius in pauperem reſpiciunt: & manus eius ad pupillum & viduam ſunt extenſæ.

Exquirite illam a iuventute veſtra: glorificabit vos ante faciem populorum.

Miſericordia illius noſtrorum auferat multitudinem peccatorum: & fœcunditatem nobis conferat meritorum.

Extende ad nos brachium tuum Virgo glorioſa: & ne avertas a nobis glorioſum vultum tuum. Gloria, &c.

Pſalmus 11.

SAlvum me fac Mater pulchræ dilectionis: fons clementiæ & dulcor pietatis.

Gyrum terræ ſola circuis: ut ſubvenias invocantibus te.

Pulchræ ſunt viæ tuæ: & ſemitæ tuæ pacificæ.

In te refulget ſpecies caſtitatis: lumen iuſtitiæ, & ſplendor veritatis.

Amicta ſolari lumine ſicut veſtimento: duodecim ſtellarum corona rutilans radianti. Gloria. Patri, &c.

Pſalmus 12.

USquequo Domina oblivíſceris me: & non liberas me in die tribulationis.

Uſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? potentia virtutis tuæ contere ipſum.

Ape-

Aperi oculos miſericordiæ tuæ : ne inimicus noſter adverſus nos prævaleat.

Magnificamus te gratiæ inventricem : per quam ſæcula reparantur.

Exaltata ſuper choros Angelorum : ante thronum Dei ora pro nobis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 13.

DIxit inſipiens adverſarius noſter in corde ſuo : perſequar & comprehendam, & interficiet eum manus mea.

Exurge Domina, & præveni eum, & ſupplanta eum : deſtrue omnes conatus illius.

Tuam pulchritudinem Sol & Luna mirantur : tibi Angelicæ poteſtates ſerviunt & famulantur.

Tuo tactu leniſſimo ſanantur infirmi : tuo odore roſeo mortui reviviſcunt.

Virgo Dei genetrix, quem totus non capit orbis : in tua ſe clauſit viſcera factus homo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 14.

DOmina quis habitabit in tabernaculo Dei? aut quis requieſcet cum Senatoribus populi?

Pauperes ſpiritu, & mundi corde : mites, pacifici, atque lugentes.

Recordare Domina, ut loquaris pro nobis bona : & indignationem Filii tui avertas a nobis.

Amplectamur Mariæ veſtigia peccatores : & ejus beatis pedibus provolvamur.

Teneamus eam fortiter, nec dimittamus : donec ab ea meruerimus benedici. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 15.

COnſerva me Domina, quoniam ſperavi in te : mihique tuæ ſtillicidia gratiæ impartire.

Alvus tuus virginalis & viſcera tua : Filium Altiſſimi genuerunt.

Benedicta ſint ubera tua : quibus lacte Deifico, Salvatorem enutriiſti.

Confitemini laudes Virgini glorioſæ : quicumque apud eam gratiam & miſericordiam inveniſtis.

Date magnificentiam nomini ejus & collaudate in ſæculum conceptum atque partum ejus. Gloria, &c.

A *Pſalmus* 16.

EXaudi Domina juſtitiam meam & amorem : amove a me tribulationem meam.

Confitebor tibi in voce exultationis, cum magnificaveris ſuper me miſericordiam tuam.

Imitamini eam ſanctæ Virgines Dei : ut imitatæ ſunt Agnes, Barbara, Dorothea, & Catharina.

Honorificate eam in voce labiorum veſtrorum : per hoc ejus gratiam Agatha, Lucia, Margarita, & Cæcilia ſuſceperunt.

Sponſum dabit vobis Patris Filium : & de Paradiſi liliis coronam incomparabiliter radiantem. Gloria &c.

Pſalmus 17.

B DIligam te Domina cœli & terræ : & in gentibus nomen tuum invocabo.

Confitemini illi tribulati corde, & roborabit vos contra inimicos veſtros.

Stilla nobis Domina gratiam uberum tuorum : ex manante lacte dulcedinis tuæ refice viſcera puerorum tuorum.

Religioſi omnes honorate illam : quia ipſa eſt adiutrix, & veſtra ſpecialis advocata.

Eſto refrigerium noſtrum glorioſa Mater Chriſti : quia tu es totius religionis mirabile firmamentum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 18.

C COeli enarrant gloriam tuam : & unguentorum tuorum fragrantia in gentibus eſt diſperſa.

Reſpirate ad illam perditi peccatores : & perducet vos ad indulgentiæ portum.

In hymnis & pſalmis & canticis pulſate viſcera ejus : & ſtillabit vobis gratiam dulcedinis ſuæ.

Glorificate eam juſti ante thronum Dei : quia fructu ventris ejus eſtis juſtitiam operati.

Laudate eam cœli cœlorum : & nomen ejus glorificet omnis terra. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 19.

EXaudias nos Domina in die tribulationis : & precibus noſtris convertere clementem faciem tuam.

Ne proiicias nos in tempore mortis

Digitized by Google

tis noſtræ: ſed ſuccurre animæ cum deſeruerit corpus ſuum.

Mitte Angelum in occurſum ejus: per quem ab hoſtibus defendatur.

Oſtende ei ſereniſſimum Judicem ſæculorum: qui ob tui gratiam veniam ei largiatur.

Sentiat in pœnis refrigerium tuum: & concede ei locum inter electos Dei. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 20.

DOmina in virtute tua lætabitur cor noſtrum: & in dulcedine nominis tui conſolabitur anima noſtra.

De ſedibus mitte nobis ſapientiam: per quam in omni veritate dulciter illuſtremur.

A carnalibus deſideriis concede gratiam abſtinendi: ut lumen gratiæ in in noſtris cordibus oriatur.

Quam dulcia diligentibus te, eloquia tua Domina: quam ſuavia ſunt tuarum ſtillicidia gratiarum.

Gloriam & honorem pſallam tibi: & in nomine tuo gloriabor in ſæculum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 21.

DEus Deus meus: reſpiciat in me meritis tuis Virgo ſemper Maria.

Domina mea clamavi ad te per diem & noctem: & feciſti cum ſervo tuo miſericordiam tuam.

Quia ego ſperavi in miſericordia tua: ſempiternum a me opprobrium abſtuliſti.

Deriſerunt me inimici mei undique: tu autem ſub umbra manus tuæ contuliſti mihi refrigerium bonum.

Adorent te familiæ gentium: & glorificent te omnes ordines Angelorum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 22.

DOminus regit me, Virgo Dei genitrix: quia tu amabilem vultum ejus ad me convertiſti.

Benedicti ſunt oculi tui ſplendiſſimi: quos digneris miſericorditer convertere ſuper nos peccatores.

Benedictum ſit lumen & ſplendor faciei tuæ: benedicta ſit gratia vultus tui.

Benedicta ſit miſericordia manuum tuarum: benedicta ſit emanatio virginei lactis tui.

Benedicant te Apoſtoli tui, & Prophetæ Dei: Martyres, Confeſſores, & Virgines pſallant tibi. Gloria, &c.

Pſalmus 23.

DOmini eſt terra & plenitudo ejus: tu autem ſanctiſſima Mater cum eo regnas in æternum.

Gloriam & decorem induiſti: omnis lapis pretioſus amictus, & operimentum tuum.

Splendor Solis ſuper caput tuum: lunaris pulchritudo ſub pedibus tuis.

Sidera micantia ornant ſedile tuum: aſtra te glorificant jugiter matutina.

Memento noſtri Domina in beneplacito tuo: & fac nos dignos glorificandi nomen tuum. Gloria, &c.

Pſalmus 24.

AD te Domina levavi animam meam: in judicio Dei, tuis precibus non erubeſcam.

Neque illudant mihi adverſarii mei: etenim præſumentes de te roborantur.

Non prævaleant adverſum me laquei mortis: & caſtra malignantium non impediant greſſus meos.

Collide impetum eorum in virtute tua: & cum manſuetudine occurre animæ meæ.

Ductrix mea eſto ad patriam: & me cœtui Angelorum digneris aggregare. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 25.

JUdica me Domina, quoniam ab innocentia mea digreſſus ſum: ſed quia ſperavi in te non infirmabor.

Ure cor meum igne amoris tui: & cingulo caſtitatis reſtringe renes meos.

Quoniam miſericordia tua, & clementia tua ante oculos meos: & delectatus ſum in voce laudis tuæ.

Domina dilexi decorem faciei tuæ: & veneratus ſum ſanctam majeſtatem tuam.

Confitemini nomini ejus, quoniam ſanctum eſt: enarrentur in ſæculum mirabilia ejus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 26.

DOmina illuminatio mea ſit ſplendor faciei tuæ, & ſerenitas tuæ gratiæ refulgeat menti meæ.

Exalta caput meum, & ego pſalmum nomini tuo decantabo.

Ne avertas faciem tuam a me: quia ſpeciem & decorem tuum a juventute mea concupivi.

Te

Te amavi & exquiſivi Regina cœ- A
lorum: miſericordiam tuam, & gratiam tuam, ne ſubtrahas a ſervo tuo.

Confitebor tibi in nationibus: & thronum gloriæ tuæ honorificabo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 27.

AD te Domina clamabo, & exaudies me, in voce laudis tuæ lætificabis me.

Miſerere mei in die anguſtiæ meæ: & in luce veritatis tuæ libera me.

Benedicta ſis, o Domina: in finibus omnibus orbis terræ.

Sanctuarium quod firmaverunt manus tuæ: eſt ſanctum templum corporis tui.

Conſcientia tua munda, & immaculata eſt: locus propitiationis & ha- B
bitaculum ſanctum Dei. Gloria, &c.

Pſalmus 28.

AFferte Dominæ noſtræ filii Dei: afferte Dominæ noſtræ laudem, & reverentiam.

Da virtutem ſanctis tuis Mater ſancta: & benedictionem laudantibus, atque glorificantibus te.

Exaudi gemitus ſuſpirantium ad te: & ne ſpernas vocata invocantium nomen tuum.

Sit manus tua ad ſuccurrendum mihi parata: & auris tua intendens ad deprecationem meam.

Benedicant tibi cœli & terra: mare & orbis terrarum Gloria Patri, &c.

Pſalmus 29.

EXaltabo te Domina, quoniam ſu- C
ſcepiſti me: ab iniquo adverſario meo liberabis me.

Convertere ad me, & vivifica me, de portis mortis reduc me: & de fluctibus tribulationum, quæ circumdederunt me.

Propter imperium & magnificentiam dexteræ tuæ: contere, & diſſipa omnes adverſarios meos.

Et ego offeram tibi ſacrificium laudis: & gloriam tuam devotius exaltabo.

Exultate cœli & iucundare terra: quia conſolatur Maria ſervos ſuos, & pauperum ſuorum miſerebitur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 30.

IN te Domina ſperavi, non confundar in æternum: in gratia tua ſuſcipe me.

Tu es fortitudo mea & refugium meum: conſolatio mea, & protectio mea.

Ad te Domina clamavi, dum tribularetur cor meum: & exaudiſti me de vertice collium æternorum.

Educas me de laqueo, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es adiutrix mea.

In manus tua Domina commendo ſpiritum meum: totam vitam meam, & diem ultimum meum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 31.

BEati, quorum corda te diligunt, Virgo Maria: peccata ipſorum a te miſericorditer diluentur.

Sancta, caſta & florigera ubera tua: quæ florem viriditatis perpetuæ eruperunt.

Decor pulchritudinis tuæ corruptionem non videbit: & vultus tui gratia in perpetuum non marceſcet.

Benedicta tu Virga Jeſſe ſublimis: qua te uſque ad ſedentem in throno dilataſti.

O Virgo Regina, ipſa es via: per quam nos ſalus de ſupernis ſedibus viſitavit. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 32.

EXultate iuſti in Virgine Maria: & in rectitudine cordis collaudate eam.

Accedite ad eam cum reverentia, & devotione: & delectetur cor veſtrum in ſalutatione eius.

Impedite ille ſacrificium laudis: & inebriamini ab uberibus dulcoris illius.

Influit enim vobis radios ſuæ pietatis: & clarificabit vos fulgoribus miſericordiæ ſuæ.

Suaviſſimus eſt fructus illius: in ore & in corde ſapientis dulceſcit. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 33.

BEnedicam Dominam in omni tempore: & non deficiet laus eius in ore meo.

Magnificate eam mecum omnes: qui impinguati eſtis melle & lacte recreationis eius.

In periculis, in rebus dubiis invocate eam: & in neceſſitatibus invenietis auxilium, & refrigerium dulce.

Sumite exemplum converſationis eius: & æmulamini ſtudia charitatis & humilitatis illius.

Quia

Digitized by Google

Quia ergo Domina humillima fuiſti: Verbum increatum ex te carnem ſuſcipere coegiſti. Gloria Patri, &c. A

Pſalmus 34.

JUdica Domina nocentes me: & contra eos exurge, & vindica cauſam meam.

Anima mea in te lætabitur: & tuis beneficiis devotus exultabo.

Gratia & dulcedine tua pleni ſunt cæli & terra: undique tuis beneficiis irretiſti nos ſemper.

Quocumque enim pergimus: occurrit nobis diffuſio tui uteri virginalis.

Curramus ergo chariſſimi, & ita nobilem & dulcifluam Virginem ſalutemus: ut in ſuæ dulcedinis gremio quieſcamus. Gloria Patri, &c. B

Pſalmus 35.

DIxit injuſtus, ut peccet in abſcondito, per ſe a malo propoſito diſcedat Mater Dei.

Inclina vultum Dei ſuper nos: coge illum peccatoribus miſereri.

Domina in cœlo miſericordia tua: & gratia tua diffuſa eſt ſuper terram.

Potentia & virtus in brachio tuo: robur & fortitudo in dextera tua.

Benedictum ſit imperium tuum ſuper cælos: benedicta ſit magnificentia tua ſuper terram. Gloria, &c.

Pſalmus 36.

NOli æmulari in malignantibus Domina: furorem eorum dulcifica per gratiam tuam.

Sperate in illa religioſi & clauſtrales: confidite in illa clerici & ſæculares. C

Delectamini in laudibus illius: & exaudiet petitiones cordis veſtri.

Melius eſt modicum cum gratia illius: quam theſauri argentei, & lapides pretioſi.

Gloria ſemper ſit tibi, o Regina cælorum: & in ullo tempore noli nos oblivisci. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 37.

DOmina ne in furore tuo arguat me Dominus: nobis veniam obtine de peccatis.

In conſpectu tuo ſit omne deſiderium noſtrum, ſpes noſtra & confidentia noſtra.

Cor meum conturbatum eſt in me: recedit lux de viſceribus meis.

Illumina ſplendore tuo cæcitatem meam: dulcifica dulcore tuo contritionem meam.

Ne derelinquas nos Domina mater Dei: gratia tua & virtus ſit a dexteris meis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 38.

DIxi cuſtodiam vias meas, o Domina: cum per te gratia Chriſti mihi fuit data.

Dulcore tuo liquefactum eſt cor meum: amore tuo inflammata ſunt viſcera mea.

Exaudi orationem meam Domina, & deprecationem meam: & contabeſcant adverſarii mei.

Miſerere mei de cælis, & de altitudine throni tui: & ne permittas me in valle miſeriæ conturbari.

Cuſtodi pedem meum næ lædatur: & in fine meo ſit gratia tua. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 39.

EXpectans expectavi gratiam tuam: & feciſti mihi ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui.

Exaudiſti preces meas: & eduxiſti me de lacu miſeriæ, & de fovea inimici.

Multa & mirabilia ſunt dona tua Domina: incomparabilia ſunt munera gratiarum tuarum.

Exultent & lætentur ſuper te omnes, qui diligunt te: qui oderunt nomen tuum corruant in infernum.

Benedicta ſis in æternum Domina: in ſæculum, & in ſæculum ſæculi. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 40.

BEata Maria intelligit ſuper egenum & pauperem: in ejus laudibus permanentem.

Domina Angelorum, Regina mundi: munda cor meum igne amoris, & charitatis tuæ.

Tu es mater illuminationis cordis mei: tu es nutrix refovens mentem meam.

Te cupit os meum collaudare: te affectat mens mea affectuoſiſſime venerari.

Te deſiderat anima mea exorare: quia tuitioni tuæ ſe commendat tota ſubſtantia mea. Gloria Patri, &c.

Digitized by Google

Pſalmus 41.

QUemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum: ita ad amorem tuum anhelat anima mea.

Quia tu es genitrix vitæ meæ: & altrix reparatoris carnis meæ.

Quia tu es lactatrix Salvatoris animæ meæ: initium & finis totius ſalutis meæ.

Exaudi me Domina, mundentur ſordes meæ: illumina me Domina, ut illuſtrentur tenebræ meæ.

Accendatur amore tuo tepor meus: gratia tua expellatur torpor meus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 42.

JUdica me Domina, & diſcerne cauſam meam de gente perverſa: a ſerpente maligno & a dracone peſti- B
fero libera me.

Sancta fœcunditas tua diſperdat eum: beata Virginitas tua conterat caput ejus.

Sanctæ preces tuæ corroborent nos contra eum: ſancta merita tua exinaniant virtutem ejus.

Perſecutorem animæ meæ mitte in abyſſum: puteus infernalis deglutiat eum viventem.

Ego autem & anima mea in terra captivitatis meæ benedicam nomen tuum: & glorificabo te in ſæcula ſæculorum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 43.

DOmina auribus noſtris audivimus: & Patres noſtri annuntiaverunt nobis.

Quia ineffabilia ſunt merita tua: & valde ſtupenda mirabilia tua.

Domina innumerabiles ſunt virtutes tuæ: & inæſtimabiles miſericordiæ tuæ.

Exulta anima mea, & lætare in illa: quia multa bona ſunt laudatoribus præparata.

Benedicta ſis Regina cælorum, & Angelorum: & benedicantur a Deo laudatores magnificentiæ tuæ. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 44.

ERuctavit cor meum verbum bonum Domina: cum rore mellifluo extitit dulcoratum.

Per tuam ſanctitatem peccata mea purgentur: per tuam integritatem mihi incorruptibilitas condonetur.

A Per tuam virginitatem anima mea a Chriſto adamatur: & ſibi amoris vinculo ſociatur.

Per tuam fœcunditatem ego captivus ſum redemptus per tuum partum virgineum de morte perpetua ſum ereptus.

Per tuam prolem digniſſimam perditus ſum reſtitutus: & de exilio miſeriæ in patriam beatitudinis ſum reductus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 45.

DOmina refugium noſtrum tu es in omni neceſſitate noſtra: & virtus potentior conterens inimicum.

Beneficiis tuis plenus eſt mundus: ſuperant cæleſtia, penetrant & inferna.

Plenitudine gratiæ tuæ, quæ in inferno erant: ſe lætantur liberata.

Obtentu fœcunditatis tuæ virgineæ, quæ ſupra mundum ſunt: ſe gaudent reſtaurata.

Per glorioſum tuæ virginitatis ſanctiſſimæ partum: homines Angelorum fiunt ſocii & concives. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 46.

OMnes gentes plaudite manibus: pſallite in jubilo virgini glorioſæ.

Quoniam ipſa eſt porta vitæ, janua ſalutis: & via noſtræ reconciliationis.

Spes pœnitentium, ſolamen lugentium: pax beata cordium, atque ſalus.

Miſerere mei Domina, miſerere mei: quia tu es lux & ſpes omnium
C confidentium in te.

Per tuam ſalutarem fœcunditatem placeat: ut peccatorum venia mihi concedatur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 47.

MAgna es Domina & laudabilis valde in civitate Dei cæli: in univerſa Eccleſia electorum ejus.

Aſcendiſti, alternantibus hymnidicis Angelicis choris: Archangelis conſtipata, roſis & liliis coronata.

Occurrite illi Poteſtates & Principatus: obviate ei Virtutes & Dominationes.

Cherubim & Throni & Seraphim exaltate eam: & conſtituite eam a dextris ſponſi amantiſſimi filii ejus.

O quam læto animo, quam ſereno aſpectu ſuſcepiſti eam Angelorum & hominum Deus: & dediſti ei principa.

Digitized by Google

cipatum ſuper omnem locum dominationis tuæ. Gloria Patri, &c. A

Pſalmus 48.

AUdite hæc omnes gentes: auribus percipite, qui ingredi cupitis regnum Dei.

Virginem Mariam honorate: & invenietis vitam & ſalutem perpetuam.

Pauperes ſervos tuos Domina: felici confœderatione conjuge Chriſto.

Eſuriem parvulorum tuorum: fructu ventris tui refice, & ſuſtenta.

Remanſiſti enim incorrupta poſt partum: & inviolata poſt Filium. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 49.

DEus deorum, Mariæ locutus eſt: per Gabrielem nuntium ſuum, dicens.

Ave gratia plena, Dominus tecum: per te ſalus mundi reparatur.

Speciem & decorem tuum: Altiſſimi Filius concupiſcit.

Adorna thalamum tuum Sion: præparare in occcurſum Dei tui.

Per Spiritum enim Sanctum concipies: qui tuum partum faciet virgineum & jucundum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 50.

MIſerere mei Domina: quæ mater miſericordiæ nuncuparis.

Et ſecundum viſcera miſericordiarum tuarum: munda me ab omnibus iniquitatibus meis.

Effunde gratiam tuam ſuper me: & ſolitam clementiam tuam ne ſubtrahas a me.

Quoniam peccata mea confitebor tibi: & coram te me accuſo de ſceleribus meis.

Fructui ventris tui me reconcilia: & pacifica me ei, qui me creavit. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 51.

QUid gloriaris in malitia: o maligne ſerpens, & draco infernalis?

Submitte caput tuum mulieri: cujus fortitudine demergeris in profundum.

Contere eum Domina pede virtutis tuæ: exurge, & diſſipa malitiam ejus.

Extingue potentiam ejus: & virtutem illius redige in favillam.

Ut viventes exultemus in nomine tuo: & læto animo dicamus tibi laudem. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 52.

DIxit inſipiens inimicus in corde ſuo: Hominem eiiciam de tabernaculo filiorum Dei.

Egrediar & ero ſpiritus mendax in ore ſerpentis: & per feminam eiiciam virum, virum eius.

Sicut exaltantur, o miſer, cæli a terra: ſic exaltatæ ſunt cogitationes Dei a cogitationibus tuis.

Noli extolli de caſu mulieris: quia mulier conteret caput tuum.

Tu illi foveam præparaſti, & in ſagena illius capieris. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 53.

DOmina in nomine tuo ſalvum me fac: & ab iniuſtitiis meis libera me.

B Ut non noceat mihi calliditas inimici: ſub umbra alarum tuarum protege me.

O Domina mea adiuva me gratiam tuam largire animæ meæ.

Voluntarie offeram tibi ſacrificium laudis: & confitebor nomini tuo, quoniam bonum eſt.

Quoniam ex omni tribulatione liberabis me: & inimicos meos deſpiciet oculus meus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 54.

EXaudi Domina orationem meam: & ne contemnas deprecationem meam.

Contriſtatus ſum in cogitatione mea: quia iudicia Dei perterruerunt me.

Tenebræ mortis venerunt ſuper me: & pavor inferni invaſit me.

C Ego autem in ſolitudine expecto conſolationem tuam: & in cubili meo attendo miſericordiam tuam.

Glorifica manum, & dexterum brachium tuum: ut proſternantur a nobis inimici noſtri. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 55.

MIſereri mei Domina, quoniam conculcaverunt me hoſtes mei quotidie: omnes cogitationes eorum in malum contra me.

Excita furorem & memento belli, & ſuper eos, effunde iram tuam.

Innova ſigna, & immuta mirabilia: ſentiamus adiutorium brachii tui.

Glorifica nomen tuum ſuper nos: ut cognoſcamus quoniam in ſæculum miſericordia tua.

Stilla nobis guttam ſuavitatis tuæ: quia

quia tu es pincerna gratiæ dulcoris. A
Gloria Patri, &c.

Pſalmus 56.

MIſerere mei Domina, miſerere mei: quia paratum eſt cor meum exquirere voluntatem tuam.

Et in umbra alarum tuarum requieſcam: quia delectabile eſt mihi refrigerium tuum.

Manus tuæ diſtillant myrrham primam: & digiti tui unguenta gratiarum.

Et fragmenta mali punici eſt guttur tuum: & ſpiramen oris tui ſuave compoſitum Thymiama.

Tu enim es mater pulchræ dilectionis, & anchora ſpei: portus indulgentiæ, & janua ſalutis. Gloria Patri. &c.

Pſalmus 57.

SI vere utique iuſtitiam loquimini: B
iuſtitiæ & miſericordiæ honorate Reginam.

Ad laudem enim & gloriam pertinet Salvatoris: quidquid honorificum ſuæ impenſum fuerit genitrici.

Roſæ Martyrum te circumdant o Regina: & lilia virginum ambiunt thronum tuum.

Laudate eam ſimul aſtra matutina: concentum illi facite omnes filii Dei.

Glorificate eam cæli & terra: mare & flumina ac fundamenta orbis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 58.

ERipe me de inimicis meis Domina mundi: exurge in occurſum meum Regina pietatis.

Aurum Obrizum in ornamentis C
tuis: Sardius & Topazius in diademate tuo.

Jaſpis & Amethyſtus in dextera tua; Berillus & Chryſolitus in ſiniſtra tua.

Hyacinthus & Achates in pectore tuo: Carbunculi ſcintillantes in monilibus tuis.

Myrrha, thus & balſamum in manibus tuis: Sapphyrus & Smaragdus in digitis tuis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 59.

DEus repuliſti nos propter peccata noſtra: & miſertus es nobis per Virginem Mariam.

Intercede pro nobis ſalutifera mater Dei: quæ Angelorum & hominum ſalutem peperiſti.

Tu enim mœſtis exultationem infundis: & mœrentibus lætitiam & dulcorem.

Lætifica nos dulcifluo ſono oris tui: & liquore tuo roſeo perfunde corda noſtra.

Tonate illi deſuper, & date illi laudem: glorifica illam terra cum omnibus habitatoribus tuis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 60.

EXaudi Domina orationem meam: ſuper firmam petram ſtabilias mentem meam.

Eſto mihi turris fortitudinis: me tuearis a facie crudelis vaſtatoris.

Ut caſtrorum acies ſis illi terribilis: & vivus corruat in profundum inferni.

Tu enim es rutilans & decora: nubes rorifera & conſurgens aurora.

Pulchra es clara, ut Luna pleniſſima: tamquam Sol refulget ſacer aſpectus tuus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 61.

NOnne Domina tibi ſubiecta erit anima: quæ Salvatorem omnium genuiſti?

Memento noſtri perditorum Salvatrix: exaudi planctus cordis noſtri.

Infunde gratiam de theſauris tuis: & unguentis tuis placa dolorem noſtrum.

Da nobis gaudium & lætitiam: ut confundas bonorum inimicos.

Ablue omnia peccata noſtra: ſana omnes infirmitates noſtras. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 62.

DEus Deus meus: per matrem te glorificabo.

Virginaliter enim te concepit: & ſine anguſtia te parturivit.

Benedicta ſis, o Domina noſtra: & pro nobis aſſiſte ante thronum Dei.

Species & claritas: in conſpectu tuo.

Cuſtodi animam meam Domina: ut numquam corruat in peccata. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 63.

EXaudi Domina orationem meam cum deprecor: a pavore crudelis liberam animam meam.

Impetra nobis pacem & ſalutem: in die noviſſimo.

Benedicta ſis ſuper mulieres: & benedictus ſit fructus ventris tui.

Illumina Domina oculos meos: & illuſtra cæcitatem meam.

Da mihi in te confidentiam bonam:

Digitized by Google

nam : in vita & in fine meo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 64.

TE decet hymnus Domina noſtra, in Sion : laus & jubilatio in Hieruſalem.

Benedictionem omnium gentium dedit tibi Dominus : laudem & gloriam ante conſpectum populorum.

Benedixit te Dominus in miſericordia ſua : & thronum tuum conſtituit ſuper Ordines Angelorum.

Gratiam & decorem poſuit in labiis tuis : & pallio gloriæ induit corpus tuum.

Coronam radiantem poſuit in capite tuo : & virtutum monilibus te decenter ornavit. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 65.

JUbilate Dominæ noſtræ omnis terra : pſallite hymnum nomini ejus, date honorificentiam majeſtati eius.

Benedictum ſit cor tuum Domina : cum quo ardenter & ſinceriter Filium Dei dilexiſti.

Reſpice paupertatem meam glorioſa Virgo : miſeriam & anguſtiam meam, ne tardes removere.

Aufer tribulationem meam : dulcifica languorem meum.

Benedicat te omnis caro : glorificet te omnis lingua. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 66.

DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis : per illam quæ eum genuit.

Miſerere noſtri Domina, & ora pro nobis : in lætitiam bonam converte mœſtitiam noſtram.

Illumina me Stella maris : clarifica me Virgo clariſſima.

Extingue ardorem cordis mei : refrigera me gratia tua.

Protegat me ſemper gratia tua : præſentia tua illuſtret finem meum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 67.

EXurgat Maria, & diſſipentur inimici ejus : conterantur omnes ſub pedibus eius.

Impetum inimicorum noſtrorum diſſipa : deſtrue omne iniquitatem eorum.

Ad te Domina clamavi in tribulatione : & ſerenaſti conſcientiam meam.

Non deficiat laus tua in ore noſtro : & amor tuus de viſceribus noſtris.

A Pax multa diligentibus te Domina : anima eorum non videbit mortem in æternum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 68.

SAlvum me fac Domina : quoniam intraverunt concupiſcentiarum aquæ uſque ad animam meam.

Infixus ſum in limo peccati : & aquæ voluptaptis circumdederunt me.

Plorans ploravi in nocte : & dies lætitiæ ortus eſt mihi.

Salva anima meam Genitrix Salvatoris : quia per te vera ſalus data eſt omni mundo.

Dum nuntiante Angelo fuiſti obumbrata : & Patris Sapientia prægnans & gravidata. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 69.

B DOmina in adiutorium meum intende : & luce miſericordiæ tuæ illuſtra mentem meam.

Doce nos exquirere bonitatem tuam : ut enarremus mirabilia tua.

Oſtende potentiam tuam contra inimicos noſtros : ut ſanctificeris in nationibus procul.

In ira flammæ tuæ mergantur in infernum : & qui conturbant ſervos tuos inveniant perditionem.

Miſerere ſervorum tuorum, ſuper quos invocatum eſt nomen tuum : & ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 70.

IN te Domina ſperavi non confundar in æternum : in tua miſericordia libera me, & eripe me. C

Propter multitudinem iniquitatum mearum : oppreſſus ſum vehementer.

Facti ſunt hoſtes mei in capite meo : ſubſannaverunt & deriſerunt me quotidie.

Vide Domina quoniam tribulor : expande manus tuas, ſuccurre pereunti.

Ne moreris, propter gratiam nominis tui : ut efficiaris mihi in gaudium & ſalutem. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 71.

DEus iudicium tuum Regi da : & miſericordiam tuam Reginæ matri eius.

In manu tua ſalus, & vita conſiſtunt : lætitia perpetua & æternitas glorioſa.

Reſperge cor meum dulcedine tua : fac me oblivíſci miſerias hujus vitæ.

Trahe me poſt te vinculis miſericordiæ

diæ tuæ: & fomentis gratiæ, & pietatis tuæ ſana dolorem meum.

Concupiſcentias ſempiternas excita in animam meam: & de gaudio Paradiſi inebria mentem meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 72.

QUam bonus Iſrael Deus: his qui colunt matrem ſuam, & venerantur.

Ipſa eſt enim ſolatium noſtrum: in laboribus ſubventio optima.

Obtexit caligine animam meam hoſtis: in viſceribus meis Domina lumen fac oriri.

Avertatur a me ira Dei per te: placa eum meritis & precibus tuis.

In iudicio pro me aſſiſte: coram eo ſuſcipe cauſam meam, & mea ſis advocata. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 73.

UT quid Domina repuliſti nos: nec ſubvenis in die tribulationis?

Ingrediatur oratio mea in conſpectu tuo: & voces gementium ne deſpexeris.

Tetendit arcum ſuum contra nos inimicus: firmavit dexteram ſuam & non eſt conſolator.

Diſrumpe in nobis ligaturam malitiarum ſuarum: & libera nos dextera tua.

Repelle eum in locum perditionis: ſempiterna damnatio ſuſcipiat eum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 74.

COnfitebimur tibi Domina, & laudabimus nomen tuum: fac nos in tuis laudibus delectari.

Cantate ei habitatores terræ: & laudem eius in populis nuntiate.

Confeſſio & magnificentia coram illa: fortitudo & exultatio in throno illius.

Adorate illam in decore illius: glorificate opificem pulchritudinis illius.

Recordamini in ſempiternum miſericordiæ illius: retinete in mente virtutes & mirabilia illius. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 75.

NOtus in Iudæa Deus: in Iſrael honorificentia matris eius.

Dulcis eſt memoria eius ſuper mel, & favum: & amor eius ſuper omnia aromata.

Salus & vita in domo illius: & in tabernaculo eius pax & gloria ſempiterna.

Honorificate illam cæli & terra: quia ſummus artifex hanc mirabiliter honoravit.

A Date illi omnes creaturæ laudem: & ſtupendam miſericordiam eius extollite gratulanter. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 76.

VOce mea ad Dominam clamavi: & ſua gratia intendit mihi.

Abſtulit a corde meo mœſtitiam & mœrorem: & ſuavitate ſua cor meum dulcoravit.

Formidinem meam erexit in confidentiam bonam: & ſuo aſpectu mellifluo mentem meam ſerenavit.

Adiutorio ſancto ſuo evaſi pericula mortis: & de manu crudeli ſubterfugi.

Gratias Deo & tibi mater pia, de omnibus, quæ aſſecutus ſum: de pietate & miſericordia tua. Gloria, &c.

Pſalmus 77.

B ATtendite popule Dei præcepta Dei: & Reginæ gratiæ nolite obliviſci.

Aperite cor ad inveſtigandum eam: & labia ad glorificandum illam.

Deſcendat amor eius in cordibus veſtris: concupiſcite placere illi.

Pulchritudo eius vincit Solem & Lunam: compoſitio eius ad ornamenta virtutum.

Miſerere mei Regina gloriæ, & honoris: & ab omni periculo cuſtodi mentem meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 78.

DOmina venerunt gentes in hereditatem Dei: quas tu meritis tuis Chriſto confœderaſti.

C Sit eloquium tuum dulce coram ipſo: & coniunge me illi, qui me redemit.

Extende brachium tuum contra hoſtem crudelem: & denuda mihi verſutiam illius.

Vox tua dulcis ſuper omnem melodiam: harmonia Angelica ei non valet comparari.

Diſtilla mihi ſuavitatem gratiarum tuarum: & tuorum chariſmatum fragrantiam & odorem. Gloria, &c.

Pſalmus 79.

QUi regis Iſrael intende ad me matrem tuam collaudare.

Expergiſcere de pulvere anima mea: perge in occurſum Reginæ cæli.

Solve vincula colli tui paupercula anima mea: & glorioſis laudibus accipe illam.

Odor vitæ de illa progreditur: & omnis ſalus de corde illius ſcaturizat.

Chariſmatum ſuorum fragrantia ſua-vi: animæ mortuæ ſuſcitantur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 80.

EXultate Dominæ adiutrici noſtræ: jubilate in lætitia cordis veſtri.

Accendantur affectus veſtri in illam: & inimicos veſtros induet confuſione.

Imitemur humilitatem eius: obedientiam & manſuetudinem illius.

Omnes gratiæ radiant in illa: capaciſſima enim fuit capacitas illius.

Currite ad illam cum devotione ſancta: & de bonis ſuis participabit vobis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 81.

DEus in ſynagoga Judæorum: de qua ut roſa de ſentibus progreſſa eſt mater Dei.

Terge fœditatem meam Domina: quæ ſemper rutilas puritate.

Fonte vitæ influe in os meum: ex quo viventes aquæ profluunt, & emanant.

Omnes ſitientes venite ad illam: & de fonte ſuo gratanter vos potabit.

Qui hauriet ex eo, ſaliet in vitam æternam: & qui bibet ex eo, non ſitiet umquam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 82.

DOmina mea, quis ſimilis erit tibi? quæ gratia, & gloria ſupereminens univerſos.

Sicut exaltantur cæli a terra: ſic tu præcelſior cunctis, & nimis exaltata.

Vulnera cor meum charitate tua; fac me dignum gratia & muneribus tuis.

Liqueat cura mea in timore tuo: & concupiſcentia tua cor meum inflammetur.

Fac me deſiderare honorificentiam & gloriam tuam: ut per te recipiar ad pacem Jeſu Chriſti. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 83.

QUam dilecta tabernacula tua Domina virtutum: quam amabilia tentatoria redemptionis tuæ.

Honorate illam peccatores: & impetrabit vobis gratiam & ſalutem.

Super thus & balſamum oratio ejus incenſum: preces ejus non revertuntur vacuæ, nec inanes.

Intercede pro me Domina apud Chriſtum tuum: neque derelinquas me in morte, neque in vita.

Benignus eſt enim ſpiritus tuus: gratia tua replet orbem terrarum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 84.

BEnedixiſti Domine domum tuam: conſecraſti habitationem tuam.

Hæc eſt ſpecioſa inter filias Hieruſalem: cujus memoria eſt in benedictione.

Beatiſſimam prædicaverunt illam Angeli ſancti: glorificate illam Virtutes, & Dominationes.

Populi gentium exquirite prudentiam ejus: & inveſtigate theſauros miſericordiæ illius.

Sentite de illa in bonitate: & in ſimplicitate cordis exquirite illam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 85.

INclina Domina aurem tuam & exaudi me: converte vultum & miſerere mei.

Diſtillatio dulcoris tui oblectat animas ſanctorum: & infuſio charitatis tuæ ſuper mel dulciſſimum.

Irradiatio gloriæ tuæ dilucidat intellectum: & lux miſerationum tuarum perducit ad ſalutem.

Fons bonitatis tuæ inebriat ſitientes: & aſpectus faciei tuæ retrahit a peccato.

Scire & cognoſcere te, eſt radix immortalitatis; & enarrare virtutes tuas eſt via ſalutis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 86.

FUndamenta vitæ in anima juſti: perſeverare in charitate uſque in finem.

Gratia tua revelat pauperem in adverſitate: & invocatio tui nominis immittit ei confidentiam bonam.

Miſerationibus tuis repletur paradiſus: & a terrore tuo hoſtis confunditur infernalis.

Qui ſperat in te, inveniet theſauros pacis: & qui te non invocat in hac vita non perveniet ad regnum Dei.

Fac Domina ut vivamus in gratia Spiritus ſancti: & perduc animas noſtras ad ſanctum finem. Gloria Patri, &c.

Pſal.

Digitized by Google

Pſalmus 87.

DOmina auxiliatrix ſalutis meæ : in die clamavi, & nocte coram te.

Ingrediatur oratio mea in conſpectu tuo: conſolare cum facie tua mœſtitiam meam.

Multiplicata ſunt mala in anima mea : expurga eam de ſordibus, & peccatis.

Virtus tua perſequatur inimicos noſtros: ne nos impediant ad ſalutem.

Confer gratiam animæ ad reſiſtendum eis : conforta cor noſtrum contra concupiſcentias carnis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 88.

MIſericordias tuas Domina : in ſempiternum decantabo.

Unguento pietatis tuæ medere contritis corde : & oleo miſericordiæ tuæ refove dolores noſtros.

Gratioſus tuus vultus mihi appareat in extremis : formoſitas faciei tuæ lætificet ſpiritum meum egredientem.

Excita ſpiritum meum ad amandam bonitatem tuam : excita mentem ad extollendam nobilitatem & pretioſitatem tuam.

Libera me ab omni tribulatione mala : & ab omni peccato cuſtodi animam meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 89.

DOmina refrigerium facta es nobis : in cunctis neceſſitatibus noſtris.

Diffuſio gratiæ tuæ producit operationes tuas : & ſtillicidium dulcoris tui affectiones facit ſanctiſſimas :

Miſerationum tuarum Domina recordabor : ſacrificium laudis, & carmen lætitiæ pſallam tibi.

Qui honorant te, coronam perennem pro cinere obtinebunt : & pallium laudis pro ſpiritu mœroris.

Qui ſperant in te, amicti lumine induentur : gaudium & perpetuam lætitiam ſortientur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 90.

QUi habitat in adiutorio Matris Dei : in protectione ipſius commorabitur.

Concurſus hoſtis non nocebit ei : ſagitta volans non tanget eum.

Quoniam liberabit eum de laqueo inſidiantis : & ſub pennis ſuis proteget eum.

Clamate ad illam in periculis veA ſtris : & flagellum non appropinquabit tabernaculo veſtro.

Fructus gratiæ inveniet, qui ſperaverit in illa : porta paradiſi reſerabitur ei. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 91.

BOnum eſt confiteri Virgini Mariæ : & pſallere illi gloriam, proſperitas eſt mentis.

Annuntiare merita ejus, lætificat intellectum : & imitari opera ejus, exhilarat Angelos Dei.

Qui acquirit gratiam ejus : agnoſcetur a civibus paradiſi.

Et qui habuerit characterem nominis ejus : annotabitur in libro vitæ.

Exurge Domina & judica cauſam noſtram : & ab inſurgentibus in nos, B libera nos.

Ne retrahas a peccatore dexteram tuam : & excipe gladio tuo jacula vaſtatoris. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 92.

DOminus regnavit, decorem induit : matremque ſuam ornamento coronavit virtutum.

Adimpleat propitiationem ſuam in nobis mater pacis : & viam æquitatis doceat ſervos ſuos.

Qui deſideratis ſapientiam Chriſti : ſervite Matri ejus animo reverenti.

Quis ſatisfaciet enarrare opera tua Domina? & quis inveſtigabit theſauros miſericordiæ tuæ?

Suſtine deficientes in tentationibus ſuis : deſtina illos in ſortem veritatis. C Gloria Patri, &c.

Pſalmus 93.

DEus ultionum Dominus : ſed tu Mater miſericordiæ ad miſerandum inflectis.

Magnificentia tua Domina prædicatur in ſæculum : qui autem colunt te, invenient viam pacis.

Servite illi reverenter exultantes : & ſanabit vos benedictus fructus caſtiſſimi ventris illius.

Reſpice Domina humilitatem ſervorum tuorum : & laudabunt te in generationibus ſæculorum.

Magnifica nomen tuum in multiplicatione gratiarum tuarum : & ne ſinas ſervos tuos ſubiacere periculis. Gloria Patri, &c.

Digitized by Google

Pſalmus 94.

VEnite, exultemus Dominæ noſtræ: jubilemus ſalutiferæ Mariæ Reginæ noſtræ.

Præoccupemus faciem ejus in jubilatione: & in canticis collaudemus eam.

Venite, adoremus & procidamus ante eam: confiteamur illi cum fletibus peccata noſtra.

Impetra nobis indulgentiam plenam: aſſiſte pro nobis ante tribunal Dei.

Suſcipe in fine animas noſtras: & introduc nos in requiem æternam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 95.

CAntate plenæ gratiæ canticum novum: cantate Mariæ omnes terrigenæ orbis.

Quoniam omnes Angelos ſanctitate præcellit: & natos mulierum virtutibus mirabilibus & ſignis.

Formoſitas & gloria in vultu illius: & gratia in oculis ejus.

Afferte illi gloriam Patriæ gentium: exultate in ea omnes creaturæ Dei.

Admirabile commercium habetis per eam: ex qua vocati eſtis filii Dei excelſi. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 96.

DOminus regnavit: exultet Maria in omni imperio dominationis ſuæ.

Adorate eam cives curiæ paradiſi: exaltate eam Virgines ſpecioſæ filiæ ejus.

Quoniam elevata eſt ſuper Principatus & Dominationes: exaltata eſt ſuper Angelorum & Archangelorum legationes.

Patriarchæ & Prophetæ concrepate illi laudem: concentum illi facite Apoſtoli, Martyreſque Chriſti.

Confeſſores cum Virginibus de canticis Sion dicite canticum ei: & regratiamini ei Monachi ſancti de acceptis triumphis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 97.

CAntate Dominæ noſtræ canticum novum: quia mirabilia fecit.

In conſpectu gentium revelavit miſericordiam ſuam: in extremis terræ auditum eſt nomen ejus.

Recordare Domina pauperum & miſerorum: & ſuſtenta eos ope refrigerii ſancti tui.

Tu autem Domina ſuavis & verax: patiens nimis & miſeratione plena.

A Conculca hoſtes animarum noſtrarum: & contumaciam illorum elide brachio ſancto tuo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 98.

DOminus regnavit iraſcantur populi: Maria ſub Cherubim ſedet a dextris.

Magna eſt in Sion gloria tua Domina: & in Hieruſalem magnificentia tua.

Cantate ante eam chori virginales: & adorate thronum ejus, qui ſanctus eſt.

In dextera ejus ignea lex: & in circuitu ejus ſanctorum millia:

Mandata ejus ante oculos ejus: & juſtitiæ regula in corde eius. Gloria Patri, &c.

B *Pſalmus* 99.

JUbilate Dominæ noſtræ homines terræ: ſervite illi in lætitia & jucunditate.

In toto animo veſtro accedite ad illam: & in omni virtute veſtra conſervate vias eius.

Inveſtigate illam & manifeſtabitur vobis: eſtote mundi corde, apprehendetis eam.

Quibus auxiliata fueris Domina, erit refrigerium pacis: & a quibus averteris vultum tuum, non erit ſpes ad ſalutem.

Recordare noſtri Domina, & non apprehendent nos mala: ſuccurre nobis in fine, & inveniemus vitam æternam. Gloria Patri, &c.

C *Pſalmus* 100.

MIſericordiam & iudicium cantabo tibi Domina: pſallam tibi in exultatione cordis, cum lætificaveris animam meam.

Laudabo nomen tuum & gloriam: & præſtabis refrigerium animæ meæ.

Zelatus ſum amorem tuum & honorem: ideo defendas cauſam meam ante iudicem ſæculorum.

Allectus ſum gratia & bonitate tua: oro, ne frauder a ſpe & confidentia bona.

Conforta animam meam in noviſſimis: & in carne iſta fac me conſpicere Salvatorem. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 101.

DOmina exaudi orationem meam: & clamor meus: ad te veniat.

Non avertas ſacrum aſpectum tuum a me:

Digitized by Google

a me : neque abomineris me propter immunditiam meam.

Non derelinquas me in cogitatu & conſilio inimicorum meorum : & ne ſinas me cadere in exprobrationem illorum peſſimam.

Qui confidunt in te, non timebunt colubrum tortuoſum : & qui exaltant te præconiis, evadunt manus Acherontis.

Per virginalem conceptum tuum da mihi in te confidentiam bonam : & per admirabilem partum tuum lætifica animam meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 102.

BEnedic anima mea matri Jeſu Chriſti : & omnia præcordia mea glorificate nomen eius.

Ne obliviſcaris beneficia ejus : nec gratiam & conſolatus illius.

Gratia eius peccata relaxantur : & miſericordia eius ægritudine reparantur.

Benedicite ei omnes virtutes cælorum : glorificate eam chori Apoſtolorum, & Prophetarum.

Benedicite mare & inſulæ gentium : hymnum dicite ei cæli & habitatores eorum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 103.

BEnedic anima mea Virgini Mariæ : honor & magnificentia eius in perpetuum.

Formoſitatem & pulchritudinem induiſti : amicta es Domina fulgenti veſtimento.

De te procedit peccatorum medela : & pacis diſciplina, ac fervor charitatis.

Imple nos ſervos tuos virtutibus ſanctis : & ira Dei non appropinquet nobis.

Jucunditatem æternam da ſervitoribus tuis : & noli eo obliviſci in certamine mortis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 104.

COnfitemini Dominæ noſtræ & invocate nomen ejus : Cantate ei glorioſe, narrantes virtutes eius.

Laudate & exultate eam Virgines filiæ Sion : quia deſponſabit vobis Regem Angelorum.

Honorate Reginam plenam omni gratia : & contemplamini cum reverentia ſanctiſſimum vultum eius.

Salus ſempiterna in manu tua Domina : qui te digne honorificaverint, ſuſcipient illam.

Clementia tua non deficiet a ſæculis æternis : & miſericordia tua a generatione in generationem. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 105.

COnfitemini Dominæ noſtræ, quoniam bonum eſt : per cunctas tribus terræ enarrate miſericordias eius.

Longe eſt ab impiis converſatio eius : a via Altiſſimi non declinavit pes eius.

Fons irrigantis gratiæ procedit de ore illius : & emanatio virginalis ſanctificans animas caſtas.

Spes de gloria paradiſi in corde illius : quæ devoto animo honorificaverit illam.

Miſerere noſtri fulgentiſſima Regina cæli : & præſta conſolationem de gloria tua. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 106.

COnfitemini Domino quoniam bonum : confitemini matri eius, quoniam in ſæculum miſericordia eius.

Innocentiam & viam prudentiæ oſtende nobis Domina : & viam intelligentiæ indica ſervis tuis.

Timor Dei illuſtrat intellectum : & amor tuus exhilarat illum.

Beatus vir, cuius eloquium eſt tibi gratum : illius oſſa impinguabuntur adipe & pinguedine.

Eloquium tuum ſuſtentat animam imbecillem : & labia tua eſurientem animum refocillant. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 107.

PAratum cor meum Domina paratum cor meum : laudes tibi pſallere & cantare.

Maior eſt charitas tua cunctis divitiis : & gratia tua ſuper aurum, & lapidem pretioſum.

Beatitudo & iuſtitia donantur a Deo : qui autem de peccatis converſi fuerint ad te, pœnitentiæ remedium conſequentur.

Emiſſionis tuæ gratia & pax : qui autem tibi placuerit procul fiet a perditione.

Eſto umbraculum protectionis in tentationibus noſtris : expanſio alarum tuarum defendat nos a devorante. Gloria Patri, &c.

Digitized by Google

Pſalmus 108.

DOmina laudem meam ne deſpexeris : & hoc dedicatum tibi pſalterium digneris acceptare.

Reſpiee voluntatem cordis mei : & affectionem meam fac tibi beneplacentem.

Propera ad viſitandum ſervos tuos : ſub tegumento manus tuæ illæſi conſerventur.

Illuminationem Spiritus ſancti per te ſuſcipiant : & refrigerium contra cupiditatis æſtum.

Medere contritis corde Domina : & refove eos Unguento pietatis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 109.

DIxit Dominus Dominæ noſtræ : ſede mater mea a dextris meis.

Bonitas, & ſanctitas placuerunt tibi : ideo regnabis mecum in æternum.

Corona immortalitatis in capite ſancto tuo : cujus fulgor & claritas non extinguetur.

Miſerere noſtri Domina mater luminis & ſplendoris : illumina nos Domina veritatis & virtutis.

De theſauris tuis infunde nobis ſapientiam Dei : & intellectum prudendentiæ, ac formam diſciplinæ. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 110.

COnfitebor tibi Domina in toto animo meo : glorificabo te in tota mente mea.

Opera gratiæ tuæ commorabuntur : & teſtamentum miſericordiæ tuæ ante thronum Dei.

Per te miſſa eſt redemptio a Deo : populus pœnitens habebit ſpem ſalutis.

Intellectus bonus omnibus honorantibus te ; & ſors illorum inter Angelos pacis.

Glorioſum & admirabile eſt nomen tuum : qui illud retinent, non expaveſcent in puncto mortis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 111.

BEatus vir qui timet Dominam : & beatum cor, quod diligit illam.

Jucundus homo, qui non ſatiatur laude tua ; & a relatu virtutum tuarum non fatigatur.

Exortum eſt in corde illius lumen Dei : Spiritus ſanctus illuminat intelligentiam ejus.

A Diſperge Domina gratiam tuam pauperibus tuis : eſurientes refove, & egenos.

In memoria æterna fiunt per te nomina : ab auditu terribili non trepidet cor noſtrum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 112.

LAudate pueri matrem Dei : glorificate ſenes nomen ejus.

Benedicta ſit Maria mater Chriſti : ipſa enim eſt via ad patriam ſanctitatis.

Excelſus ſuper Cherubim thronus ejus : & ſedes ejus ſuper cardines cæli.

Super humiles, vultus ejus : & ſuper confidentes in eam aſpectus illius.

Miſericordia ejus ſuper omnem carnem : & eleemoſyna illius uſque ad

B extremum terræ. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 113.

IN exitu animæ meæ de hoc mundo ; occurre illi Domina, & ſuſcipe eam.

Conſolare eam vultu ſancto tuo ; aſpectus dæmonis non turbet illam.

Eſto illi ſcala ad regnum cœlorum ; & iter rectum ad Paradiſum Dei.

Impetra ei a patre indulgentiam pacis ; & ſedem lucis inter ſervos Dei.

Suſtine devotos ante tribunal Chriſti ; ſuſcipe cauſam eorum in manibus tuis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 114.

DIlexi matrem Dei Domini mei ; & lux miſerationum ejus infulſit mihi.

C Circumdederunt me dolores mortis ; & viſitatio Mariæ lætificavit me.

Dolorem & periculum incurri ; & recreatus ſum gratia illius.

Nomen ejus & memoriale illius ſit in medio cordis noſtri ; & non nocebit nobis ictus malignantis.

Convertere anima mea in laudem ipſius, & invenies refrigerium in noviſſimis tuis. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 115.

CRedidi propter quod locutus ſum ; gloriam tuam Domina orbi terræ.

Compatere animæ meæ, & dirige illam : dignare beneplacitum tuum inſinuare illi.

Statue illi teſtamentum pacis & dilectionis tuæ ; præbe illi ingenui memoriam nominis tui.

De

Digitized by Google

De benedictione ventris tui da mihi ſuſtentationem: & de pinguedine gratiæ tuæ dulcora animam meam.

Diſrumpe vincula peccatorum meorum: & de virtutibus exorna faciem animæ meæ. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 116.

LAudate Dominam noſtram omnes gentes glorificate eam omnes populi.

Quoniam confirmata eſt ſuper nos gratia, & miſericordia ejus: & veritas illius permanet in æternum.

Qui digne coluerit illam, juſtificabitur: qui autem neglexerit illam, morietur in peccatis ſuis.

Labia Angelorum enarrabunt ſapientiam ejus: & omnes cives paradiſi cantabunt ejus laudem,

Bono animo accedentes ad illam: non capientur ab Angelo devaſtante. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 117.

COnfitemini Domino, quoniam bonus: confitemini matri ejus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Amor illius expellit peccatum a corde: & gratia illius expiat conſcientiam peccatoris.

Via veniendi ad Chriſtum eſt appropinquare ad illam: qui autem fugerit eam, non inveniet viam pacis.

Qui obduratus eſt in peccatis, ſæpe invocet illam: & lux in ſuis tenebris orietur.

Qui triſtatur in corde ſuo clamet ad illam: & dulcoranti ſtillicidio inebriabitur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 118.

BEati immaculati in via: qui matrem Domini imitantur.

Beati imitatores humilitatis ejus: beati participes charitatis illius.

Beati perſcrutatores virtutum illius: beati conformes imagini illius.

Beati qui conceptum & partum illius venerantur: beati qui devote ei famulantur.

Beati qui in ea habent ſpem & confidentiam: beati qui per illam ſuſcipient felicitatem ſempiternam. Gloria Patri, &c.

REtribue ſervo tuo Domina: vivifica me, & faciam voluntatem tuam.

A Incola ego ſum in terra: nihil abſcondas mihi de amore tuo.

Concupivit anima mea laudem tuam deſiderare: omni tempore.

Tu enim ſalus mea in Domino: quæ me morti adjudicatum liberaſti:

Quid pro his retribuam tibi, niſi me totum? Domina ſuſcipe me. Gloria Patri, &c.

LEgem pone mihi, Domina, voluntatis tuæ, ſanctarum ſanctiſſima: & exquiram eam ſemper.

Deduc me in ſemitam miſerationum tuarum mulierum pulcherrima: quia ipſam volui.

Inclina animam meam ad ſupernorum amorem Domina; & non ad B impudicitiam.

Ecce concupivi caſtimoniam tuam a juventute mea: in miſericordia tua confirma me.

Et obſervabo viam teſtimoniorum tuorum in ſæculum: & ſcrutabor mandata Filii tui, quæ dilexi. Gloria Patri, &c.

MEmor eſto verbi tui Dominarum primiceria: in quo mihi ſpem dediſti.

Hæc in tempeſtatum fluctibus potenter tenuit me: quia eloquium tuum vivificabit me.

Circumdederunt me viri mendaces, & congregata ſunt ſuper me flagella: & ecce manus tua erripuit me.

C Communicavi in bonis omnibus timentibus te: & cuſtodientibus obnixe mandata tua.

Miſerationibus tuis plena eſt terra: ideo viam juſtificationum tuarum exquiſivi. Gloria Patri, &c.

BOnitatem feciſti cum ſervo tuo Domina: de qua gaudent Angeli.

Diſciplinam morum tuorum & æquitatem tuam doce me: quia verbis tuis præ cunctis credidi.

Bonum mihi, quia onere tuo humiliaſti me: ut ſequar converſationem tuam.

Qui amant ſervientes tibi venerabantur; qui autem abominatus fuerit eos, ruet in æternum.

Veniant mihi ſemper deſuper guttæ clementiæ tuæ, & vivam: quia

lex

Digitized by Google

lex tua ſancta meditatio mea eſt. Gloria Patri, &c.

DEfecit in ſemitis tuis anima mea Domina; & niſi miſeratio maxima eſſet, periiſſem, utique in infirmitate mea.

Defecerunt oculi mei in contemplatione tua: velut uter in pruina a te viſa eſt anima mea.

Secundum bonitatem tuam vivifica me: & non obliviſcar ſermones tuos, quia tibi adhærere bonum eſt.

Diſpoſitione tua perſeverat mundus: quem & tu cum Deo fundaſti ab initio.

Tuus totus ego ſum Domina ſalvum me fac: quoniam deſiderabiles erant laudes tuæ in tempore peregrinationis meæ. Gloria Patri, &c.

QUomodo dilexi legem tuam Domina: in conſpectu meo ſemper.

Suavitatum tuarum affluentia cor meum alienavit a me: & caro mea mirabiliter exultavit in te.

Quam dulcia peccatoribus eloquia tua Domina: ſuper omnem melodiam refectio tua dulcis ori meo.

Illuminatio greſſibus meis verbum tuum: & lumen ineffabile ſemitis meis.

Quoties exaſperaverunt me peccatores inferni, quia a charitate tua declinare nolui: ego autem ſperavi in te Domina. Gloria Patri, &c.

INiquos odio habui: & viam tuam dilexi Domina gratioſa.

Adjuva me & ſalvus ero Domina mundi: & meditabor honorificentiam mandatorum tuorum.

Fac me ſemper ſtare in timore tuo: & non tradas me Virgo calumniantibus me.

Vernaculus tuus ſum ego: minimus in familia tua.

Cuſtodi me Domina a negligentibus judicia juſtitiæ tuæ.

Contemnes omnes diſcedentes a ſervitio tuo: quia injuſta eſt converſatio eorum. Gloria Patri, &c.

A

MIrabilia tua teſtimonia mater alma: & ſermonibus tuis illuminatum eſt cor meum.

Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis: filiæ regum collaudant faciem tuam.

Ardens verbum labiorum tuorum vehementer: qui ad te properat, percipiat illud.

Arundo agitata ſum in conſpectu tuo: tene me Domina ſub jugo tuo, & non confundar.

Servientes tibi plus aliis invadunt dracones inferni: ſed tu Domina defende nos. Gloria Patri, &c.

B

CLamavi in toto corde meo ad te Domina: de neceſſitatibus meis clementer eripe me.

Vocem gemitus mei exaudi Domina mea: doce me quid acceptum ſit apud te omni tempore.

Longe a neſcientibus te ſalus: qui autem præſtat in obſequio tuo procul fiat a perditione.

Miſericordia tua rigat univerſum; Domina in ſalutari tuo vivifica me.

Initium eloquiorum tuorum veritas in æternum: & legem tuam immaculatam non ſum oblitus. Gloria Patri, &c.

PRincipes perſecuti ſunt me gratis: & ab invocatione nominis tui trepidat ſpiritus malignus.

C

Pax multa obſervantibus nomen tuum mater Dei: & non eſt illis ſcandalum.

Septenis horis decantavi tibi laudes Domina: Juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

Intret oratio mea in conſpectu tuo, ut non derelinquam te Domina cunctis diebus vitæ meæ: quoniam viæ tuæ miſericordia & veritas.

Concupiſcam in æternum laudare te Domina: cum docueris me juſtificationes tuas. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 119.

AD Dominam cum tribularer clamavi: & exaudivit me.

Domina libera nos ab omni malo; cunctis diebus vitæ noſtræ.

Contere caput inimicorum noſtrorum: pede inſuperabilis virtutis tuæ,

Ut

Ut exultavit ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo: ſic veram digneris infundere lætitiam cordi meo.

Ad Dominum accede rogatura pro nobis: ut per te noſtra ſpeccata deleantur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 120.

LEvavi oculos meos ad te mater Chriſti: per quam venit ſolatium omni carni.

Auxilium tuum, & gratiam tuam nobis impende: in omni tribulatione noſtra.

Cuſtodi nos Domina Virgo Maria: ne peccatorum laqueo capiamur.

Non dormit neque dormiet pupilla oculi tui: ut tua ſemper cuſtodia protegamur.

Angelorum, & hominum te laudat omnis lingua: & ante te omnia genua curvantur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 121.

LÆtatus ſum in te Regina cœli: quia te duce in domum Domini ibimus.

Hieruſalem cœleſtis civitas: ad Mariæ præmia veniamus.

Pacem, & indulgentiam Virgo nobis impetra: & palmam de hoſtibus, & triumphum.

Conforta, & conſolare cor noſtrum. tuæ dulcedine pietatis.

Sic Domina nobis infunde clementiam: ut devote in Domino moriamur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 122.

AD te levavi oculos meos Regina, quæ regnas in cœlis.

Adjutorium noſtrum in virtute ſit nominis tui: per te omnia opera noſtra dirigantur.

Benedicta ſis in cœlo, & in terra: in mari, & in omnibus abyſſis.

Benedicta ſit fœcunditas tua: benedicta ſit virginitas, & munditia tua.

Benedictum ſit corpus tuum ſanctum: benedicta ſit anima tua ſanctiſſima, Gloria Patri, &c.

Pſalmus 123.

NIſi quia Domina noſtra erat in nobis: inveniſſent nos pericula multa.

Eſto virgo defenſatrix noſtra: & ante Deum advocata propitia.

Oſtende nobis Domina miſericordiam tuam: & conforta nos in ſervitio ſancto tuo.

Benedicant te ſancti Angeli in cœlo: benedicant te omnes homines ſuper terram.

Non tradas beſtiis animas confitentium tibi: ora te canentium non obturentur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 124.

QUi confidunt in te mater Dei: non timebunt a facie inimici.

Gaudete & exultate omnes qui diligitis eam: quia adjuvabit vos in die tribulationis veſtræ.

Reminiſcere miſerationum tuarum Domina: & releva peregrinationem incolatus noſtri.

Converte amabilem vultum tuum ſuper nos; confunde, & deſtrue omnes inimicos noſtros.

Benedicta ſint omnia opera manuum tuarum Domina: benedicta ſint omnia ſancta miracula tua. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 125.

IN convertendo faciem tuam ſereniſſimam ſuper nos: lætificabis nos Virginea Mater Dei.

Benedicta ſis, o ſacrarium Chriſti: præ cunctis mulieribus ſuper terram.

Benedictum ſit glorioſum nomen tuum: quod os Domini mirabiliter nominavit.

Non deficiat laus tua de labiis noſtris; nec charitas tua de præcordiis noſtris.

Qui te diligunt benedicantur a Deo: & qui te volunt diligere non defraudentur a fide. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 126.

NIſi Domina ædificaveris domum cordis noſtri; non permanebit ædificium ejus.

Ædifica nos gratia, & virtute tua: ut maneamus firmi in perpetuum.

Benedictum ſit eloquium tuum: & benedicta ſint omnia verba oris tui.

Benedicantur a Deo qui te benedicunt: & in juſtorum numero computentur.

Benedic Domina te benedicentes: & ne umquam avertas ab eis gratioſum vultum tuum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 127.

BEati omnes, qui timent Dominam noſtram: & beati omnes, qui ſciunt facere voluntatem tuam, & be-

be-

Digitized by Google

beneplacitum tuum.

Benedicti ſunt Pater, & Mater, qui te genuerunt; quorum memoria permanet in ſæculum.

Benedictus eſt venter, qui te portavit: & benedicta ſint ubera, quæ te lactaverunt.

Converte miſericordiam tuam ſuper nos: & deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.

Intuere, & reſpice opprobrium noſtrum: aufer a nobis cunctas iniquitates noſtras. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 128.

SÆpe expugnaverunt me a juventute mea inimici mei; libera me Domina, & vindica me ab ipſis.

Ne des illis poteſtatem in animam meam; cuſtodi omnia interiora, & B exteriora mea.

Obtine nobis veniam peccatorum: per te Spiritus ſancti gratia nobis detur.

Fac nos digne, & laudabiliter pœnitere: ut beato fine ad Deum veniamus.

Placatum tunc, & ſereniſſimum nobis oſtende: glorioſum fructum ventris tui. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 129.

DE profundis clamavi ad te Domina: Domina exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes: in vocem laudis, & glorificationis tuæ.

Libera me de manu adverſariorum meorum: confunde ingenia & conatus eorum contra me.

Erue me in die mala; & in die mortis ne obliviſcaris animæ meæ.

Deduc me ad portum ſalutis: inter juſtos ſcribatur nomen meum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 130.

DOmina non eſt exaltatum cor meum: neque ſublimati ſunt oculi mei.

Benedixit te Dominus in virtute ſua: qui per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.

Benedictus ſit, qui te ſanctificavit: & mundam de matris utero te produxit.

Benedictus ſit qui te obumbravit: & ſua gratia te fœcundavit.

Benedic nos Domina, & conforta A nos in gratia tua: ut per te ante conſpectum Domini præſentemur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 131.

MEmento Domina David: & omnium invocantium nomen tuum.

Da nobis in nomine tuo fiduciam: & confundantur adverſarii noſtri.

Conſolare nos in terra peregrinationis noſtræ; & releva paupertatem noſtram.

Da nobis panem lacrymarum Virgo ſancta: & dolorem peccatorum in terra incolatus noſtri.

Redde nobis propitium benedictum fructum ventris tui: ut Spiritus ſancti gratia repleamur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 132.

ECce quam bonum, & quam jucundum Maria: diligere nomen tuum.

Unguentum effuſum, & aromaticum eſt nomen tuum: diligentibus ipſum.

Quoniam magna multitudo dulcedinis tuæ Domina: quam præparaſti diligentibus, & ſperantibus in te.

Eſto refugium pauperum in tribulatione; quia tu es baculus pauperum, & miſerorum.

Inveniat, quæſo, gratiam apud Deum: qui te in ſuis neceſſitatibus invocabunt. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 133.

C ECce nunc benedicite Dominam: omnes qui ſperatis in nomine ſancto ejus.

Gaudete gaudio magno, qui exultatis, & glorificatis eam: quia lætabimini ab ubertate conſolationis ejus.

Ecce nunc inundante ubertate declinabit in vos: ad conſolandum, & lætificandum corda veſtra.

Benedicite illam omnes ſervi ejus: & memoriale ſit in deſiderio animæ veſtræ.

Benedicite illam omnes Angeli, & ſancti Dei: laudate in ſæcula mirabilia ejus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 134.

LAudate nomen Domini: benedicite nomen Mariæ matris ejus.

Mariæ precamina frequentate: & ſuſcitabit vobis voluptates ſempiternas.

In

In anima contrita veniamus ad illam: & non ſtimulabit nos cupiditas peccati. A

Qui cogitat de illa in tranquillitate mentis: inveniet dulcorem, & requiem pacis.

Reſpiremus ad illam in finitione noſtra: & reſerabit nobis atria triumphantium. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 135.

CONfitemini Domino quoniam bonus eſt: quoniam per ſuam dulciſſimam matrem Virginem Mariam datur miſericordia ejus.

Impetra nobis Domina amicitiam Jeſu Chriſti: & cuſtodi nos, ne perdamus innocentiam noſtram.

Comprime hoſtem noſtrum imperio tuo: ne feriat in nobis virtutem charitatis. B

Bona naturalia conſerva in nobis: & bona gratiæ per te multiplicentur.

Illumina vias & ſemitas noſtras: ut noſcamus quæ beneplacita ſunt Deo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 136.

SUper flumina Babylonis fleverunt Hebræi: nos vero ſuper iniquitates noſtras lugeamus.

Clamemus humiles ad puerperam Virginem; offeramus ei planctus, & ſuſpiria noſtra.

Non invenitur propitiatio ſine illa: nec ſalus ſine fructu illius.

Per illam peccata purgantur; & per fructum illius, animæ dealbantur.

Per illam fit ſatisfactio peccatis; C per fructum illius, ſanitas condonatur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 137.

COnfitebor tibi Domina in toto corde meo: quia per te expertus ſum clementiam Jeſu Chriſti.

Audi Domina verba mea, & preces meas: & in conſpectu Angelorum cantabo tibi laudes.

In quacumque die invocavero te, exaudi me: & multiplica virtutem in anima mea.

Confiteantur tibi omnes tribus, & linguæ: quia per te ſalus reſtituta eſt nobis.

Ab omni perturbatione libera ſervos tuos: & fac eos vivere ſub pace, & protectione tua. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 138.

DOmina probaſti me, & cognoviſti me: ruinam, & tranſgreſſionem meam.

Copioſa facta eſt ſuper me miſericordia tua: & dilatata eſt ſuper me clementia.

Imperfectum meum aſpexit oculus tuus: & palpebræ tuæ noverunt vias meas.

Affluentiam deſiderii ſancti habeamus à Spiritu ſancto: & macula peccati non turpet conſcientiam noſtram.

Serenet corda noſtra lux miſericordiæ tuæ; & recreet nos tuæ pacis dulcedo. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 139.

ERipe me Domina ab omni malo: & ab hoſte inferni defende me.

Contra me tetendit arcum ſuum: & in fraude ſua inſidiatur mihi.

Conſtringe vires ejus malignas; & obtunde potenter aſtutias ejus.

Converte iniquitatem ipſius in verticem illius: & in foveam quam fecit, cadat feſtinanter.

Nos autem exultemus in ſervitio tuo: & in tuis laudibus gloriemur. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 140.

DOmina clamavi ad te exaudi me; intende orationi meæ, & poſtulationi meæ.

Dirigatur obſecratio mea velut incenſum coram facie tua; & in tempore ſerotini ſacrificii, & matutini.

Non declinet cor meum in verbis malignantibus: & nequitiæ cogitatus non ſubvertant ſenſum meum.

Fac me aſſentiri beneplacito cordis; & tuis actionibus conformari.

Gladio intelligentiæ reverbera cor meum; & igniculo charitatis inflamma mentem meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 141.

VOce mea ad Dominam clamavi: ipſamque humiliter deprecatus ſum.

Effudi in conſpectu ejus lacrymam meam: & dolorem meum ſibi expoſui.

Inſidiatur hoſtis calcaneo meo: extendit contra me rete ſuum.

Adjuva me Domina, ne corruam coram eo: fac ut conteratur ſub pedibus meis.

Educ

Digitized by Google

Educ de carcere animam meam : A
ut confiteatur tibi, & pſallat Deo forti in perpetuum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 142.

DOmina exaudi orationem meam: percipe tuis auribus ſupplicationem meam.

Perſecutus eſt malignus vitam meam; depoſuit in terra converſationem meam.

Denigravit me caligine ſua: & anxiatus eſt nimis ſpiritus meus.

Ne avertas faciem tuam a me: ut non corruam cum deſcendentibus in lacum.

Emitte lucem tuam, & gratiam tuam: & repara denuo vitam meam, & conſcientiam meam. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 143.

BEnedicta ſis Domina, quæ inſtruis ſervos tuos ad prælium: & eos roboras contra inimicum.

Fulgure, & coruſcatione diſſipa illum: mitte jacula tua, ut confundas illum.

Clarifica de alto manum tuam: & cantent ſervi tui laudem, & gloriam tuam.

Eleva de terrenis affectionem noſtram: de ſempiternis deliciis refice viſcera noſtra.

Concupiſcentiam ſupernorum accende in cordibus noſtris: & de gaudiis paradiſi velis nos recreare.

Exaltabo te mater filii Dei: & per ſingulos dies cantabo laudes tuas. C

Generatio, & populi laudabunt opera tua: & miſericordiam tuam inſulæ expectabunt.

Abundantiam dulcoris tui Angeli eructabunt: & ſuavitatem tuam ſancti pronuntiabunt.

Oculi noſtri ſperant in te Domina: mitte nobis cibum & eſcam delectantem.

Laudationem tuam loquatur lingua mea: & benedicam te in ſæculum ſæculi. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 145.

LAuda anima mea Dominam; glorificabo eam quamdiu vixero.

Nolite ceſſare a laudibus ejus: & per ſingula momenta recogitate illam:

Cum exierit ſpiritus meus, Domina ſit tibi commendatus: & in terra ignota præſta illi ducatum.

Non conturbent eum culpæ prius commiſſæ: nec inquietent ipſum occurſus malignantis.

Perduc eum ad portum ſalutarem: ibi præſtoletur ſecure adventum Redemptoris. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 146.

LAudate Dominam, quoniam bonus eſt pſalmus; jucunda, & decora ſit illi noſtra laudatio.

Ipſa enim medetur contritis corde: & refovet eos unguento pietatis.

Magna eſt virtus illius; & clementia ejus nullum habebit finem.

Præcinite ei in jubilatione: & in confeſſione pſalmum canite illi.

B Beneplacitum eſt ei ſuper timentes Deum; & in eis qui ſperant in miſericordia ejus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 147.

LAuda Hieruſalem Dominam; glorifica illam etiam o Sion.

Ipſa enim conſtruit muros tuos: & filios tuos benedicit.

Gratia ſua te impinguat: pacemque donat terminis tuis.

Emiſit verbum ſuum altiſſimus: & virtus ejus obumbravit illi.

Levemus corda noſtra cum manibus ad illam: ut ſuam influentiam ſentiamus. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 148.

LAudate Dominam noſtram de cælis; glorificate eam in excelſis.

Laudate eam omnes homines, & jumenta: volucres cæli, & piſces maris.

Laudate eam Sol, & Luna: Stellæ, & circuli Planetarum.

Laudate eam Cherubim, & Seraphim: Throni, & Dominationes, & Poteſtates.

Laudate eam omnes legiones Angelorum: laudate eam omnes Ordines ſpirituum ſupernorum. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 149.

CAntate Dominæ noſtræ canticum novum: laus ejus in congregatione juſtorum.

Lætentur cæli de gloria ejus: inſulæ maris, & totus orbis.

Aqua, & ignis laudent eam: frigus & æſtus, ſplendor, & lumen.

Exul-

Digitized by Google

Exultationes eius in gutture juſtorum: & laudes ejus in cœtu triumphantium.

Civitas Dei jucundare in illa; & pro incolis tuis frequenta illi carmen. Gloria Patri, &c.

Pſalmus 150.

LAudate Dominam in ſanctis ejus: laudate eam in virtutibus, & miraculis ejus.

Laudate eam cœtus Apoſtolorum; laudate eam chori Patriarcharum & Prophetarum.

Laudate eam exercitus Martyrum: laudate eam turmæ Doctorum & confeſſorum.

Laudate eam in collegio Virginum, & Continentium: laudate eam ordines Anachoretarum, & Monachorum.

Laudate eam conventus Religioſorum omnium: laudate eam omnes animæ civium ſupernorum.

Omnis ſpiritus: laudet Dominam noſtram. Gloria Patri, &c.

CANTICA

AD B. VIRGINEM

Canticum inſtar illius Iſaiæ 12.

COnfitebor tibi Domina quoniam per te placatus eſt mihi Dominus, & conſolata es me. Ecce Domina ſalvatrix mea: fiducialiter agam in te, & non timebo.

Quia fortitudo mea, & laus mea in Domino es tu: & facta es mihi in ſalutem.

Hauriam aquas in gaudio de rivulo: & ſemper invocabo nomen tuum.

Notas facite in populis virtutes Dominæ noſtræ: quia excelſum eſt valde nomen ejus.

Exalta, & lauda totum genus humanum: quia talem dedit tibi mediatricem Dominus Deus meus. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Ezechiæ.

Iſa. 38.

EGo dixi circa dimidium dierum meorum: vadam ad Mariam, ut me Chriſto reconciliet.

A Quæſivi reſiduum annorum meorum: in amaritudine animæ meæ.

Generatio mea ablata eſt, quia pater, & mater, & omnia dereliquerunt me: Maria autem aſſumpſit me.

Sperabam in illa mane, ſero, & meridie; quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa peccatorum meorum.

Et tu Domina eruiſti animam meam, ut non periret: & de manu canis unicam meam.

Domina ſalvum me fac: & laudem tuam cantabo cunctis diebus vitæ meæ, o pia Mater Domini mei. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Annæ.

1. *Reg.* 2.

EXultavit cor meum in Domino: & exaltatum eſt cor meum in B Domina mea.

Quia fecit mihi magna, qui potens eſt: per Mariam Matrem ejus.

Non eſt ſancta ut eſt Domina noſtra: quæ ſola ſuperegreſſa eſt univerſas.

Recedant ergo vetera de ore noſtro: & linguis loquamur novis.

Exalta & lauda Mariam Sion, & Hieruſalem: quia maxima in dominabus Iſrael.

Ipſa pauperem facit, & ditat; humiliat, & ſublimat.

Altior cœlo, terra latior: eſt hæc Domina noſtra. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Mariæ.

Exod. 15.

C CAntemus Dominæ glorioſæ Virgini Mariæ: in hymnis & confeſſionibus benedicamus eam.

Domina noſtra omnipotens poſt Deum nomen ejus: currus Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mare.

Dextera tua Domina magnificata eſt in fortitudine: quia in multitudine miſericordiæ tuæ ſtraviſti adverſarios meos.

De ore leonis liberaſti me Domina: & tamquam infantem genitum Mater ſuſcepiſti me.

O Domina chariſſima mea; velut gallina tege me mirabili poſſeſſione tua.

Tuus totus ego ſum: & omnia mea tua ſunt, Virgo ſuper omnia benedicta.

Ponam te ſicut ſignaculum ſuper cor meum; quia fortis eſt, ut mors

di.

dilectio tua. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Habacuc 3.

DOmina audivi auditionem tuam, & obſtupui: conſideravi opera tua, & expavi.

Domina opus tuum: circa medium annorum vivificaſti illud.

Confitebor tibi Domina: quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & revelaſti ea parvulis.

Operuit cælos gloria tua; & miſericordia tua plena eſt terra.

Egreſſa es Virgo in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.

O benedicta, in manibus tuis eſt repoſita noſtra ſalus: recordare pia paupertatis noſtræ.

Quem vis, ipſe ſalvus erit; & a quo avertis vultum tuum, vadit in interitum. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Moyſi Deut. 32.

AUdite cæli quæ loquar de Maria: audiat terra verba oris mei.

Magnificate ipſam mecum ſemper: & exaltemus nomen ejus in ſæculum ſæculi.

Generatio prava atque perverſa: agnoſce Dominam noſtram ſalvatricem tuam.

Numquid non ipſa eſt mater tua, quæ poſſedit te; & in fide generavit te?

Si hanc dimittis non es amicus ſummi Cæſaris: quoniam ipſe ſine ea non ſalvabit te.

Utinam ſaperes, & intelligeres; ac noviſſima provideres.

Quemadmodum infans ſine nutrice non poteſt vivere: ita nec ſine Domina noſtra potes habere ſalutem.

Sitiat ergo anima tua ad ipſam, tene eam nec dimitte: donec benedixerit tibi.

Repleatur os tuum laude ſua: decanta tota die magnificentiam ejus. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius trium Puerorum, Dan. 3.

BEnedicite omnia opera Dominæ glorioſæ; laudate & ſuperexaltate eam in ſæcula.

Benedicite Angeli Dominæ noſtræ: benedicite cœli Dominæ noſtræ.

Benedicat omnis creatura Dominam noſtram: quam Rex ſic voluit benedici.

A Benedicta ſis o ſummi Regis filia: quæ odore præis cuncta lilia.

Benedicta ſis corona Dominarum omnium: benedicta ſis Gloria Hieruſalem.

Odor tuus ſicut agri pleni, cui benedixit Dominus; qui in benedicentes te redundat, irrigans omnia intima eorum.

Qui benedixerit tibi o Virgo beata; ſit ille iugiter benedictus.

Qui maledixerit tibi roſa candidiſſima: ſit ille maledictus.

Non recedat de domo ſervorum tuorum; vini, & olei abundantia.

In nomine tuo omne genuflectatur; cæleſtium; terreſtrium & infernorum.

B Benedicamus Deum qui te creavit: benedictus uterque parens, qui te generavit.

Benedicta ſis Domina in cælo, & in terra; laudabilis, & glorioſa, & ſuperexaltata in ſæcula. Gloria Patri, &c.

Canticum inſtar illius Zachariæ, Luc. 1.

BEnedicta ſis Domina, & mater Dei mei Iſrael: qui per te viſitavit, & fecit Redemptionem plebis ſuæ.

Et erexit unicornu ſalutaris caſtitatis tuæ: in domo David pueri ſui.

Sicut locutus eſt per os Iſaiæ: & aliorum ſanctorum Prophetarum eius.

C Salutem ex inimicis præſta Virginum Virgo: de manu omnium, qui nos oderunt pacem nobis tribue.

Et fac miſericordiam pro parentibus, & nobis: ut memor ſis teſtamenti omnipotentis Dei.

Quod iuravit ad Patres noſtros; Abraham, & ſemini eius in ſæcula.

Sic ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati; quiete ſerviemus illi.

In ſanctitate, & iuſtitia coram te; omnibus diebus noſtris.

Et tu Maria Propheta Dei vocaberis: quoniam noviſti, quod reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

Per quam dedit ſcientiam ſalutis plebis eius: in remiſſionem peccatorum.

Per viſcera multitudinis miſericordiæ tuæ; viſita nos ſtella matutina oriens ex alto.

Illu-

Digitized by Google

Illumina tenebras ſedentium in umbra mortis : & eas luce dilectiſſimi filii tui digneris inſtillare.

Miſerere miſericordiæ mater nobis miſeris peccatoribus, qui retroacta peccata pœnitere negligimus: ac multa quotidie pœnitenda committimus Gloria Patri, &c.

Hymnus inſtar illius, qui aſcribitur Ambroſio, & Aug.

TE Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem profitemur.

Te æterni Patris ſponſam omnis terra veneratur.

Tibi omnes Angeli, & Archangeli: tibi Throni, & Principatus fideliter deſerviunt.

Tibi omnes Poteſtates, & omnes Virtutes cælorum: & univerſæ Dominationes obediunt.

Tibi omnes Chori, tibi Cherubim, & Seraphim exultantes aſſiſtunt.

Tibi omnis Angelica creatura inceſſabili voce proclamat.

Sancta, ſancta, ſancta Maria Dei genitrix, Mater, & Virgo.

Pleni ſunt cæli, & terra Majeſtatis gloriæ fructus ventris tui.

Te glorioſus Apoſtolorum chorus, ſui Creatoris Matrem collaudat.

Te beatorum Martyrum cœtus candidatus, Chriſti Genitricem glorificat.

Te glorioſus Confeſſorum exercitus, Trinitatis templum appellat.

Te ſanctarum Virginum chorea amabilis, Virginitatis, & humilitatis exemplum prædicat.

Te tota cæleſtis curia Reginam honorat.

Te per univerſum orbem Eccleſia invocando concelebrat.

Matrem divinæ Majeſtatis.

Venerandam te veram Regis cœleſtis puerperam, ſanctam quoque, dulcem, & piam.

Tu Angelorum Domina, tu Paradiſi janua.

Tu ſcala regni cæleſtis, & gloriæ.

Tu thalamus, tu arca pietatis, & gratiæ.

Tu vena miſericordiæ, tu ſponſa, & Mater Regis æterni.

Tu templum, & ſacrarium Spiritus ſancti, totius beatiſſimæ Trinitatis nobile triclinium.

Tu Mediatrix Dei, & hominum, amatrix mortalium cæleſtis illuminatrix.

Tu Agonizatrix pugnantium, advocata pauperum, miſeratrix, & refugium peccatorum.

Tu Erogatrix munerum, ſeparatrix, ac terror dæmonum, & ſuperbotum.

Tu mundi Domina, cæli Regina, poſt Deum ſola ſpes noſtra.

Tu ſalus te invocantium, portus naufragantium, miſerorum ſolatium, pereuntium refugium.

Tu Mater omnium beatorum, gaudium plenum poſt Deum, omnium ſupernorum civium ſolatium.

Tu promotrix juſtorum, congregatrix errantium, promiſſio Patriarcharum.

Tu veritas Prophetarum, præconium, & doctrix Apoſtolorum, magiſtra Evangeliſtarum.

Tu fortitudo Martyrum, exemplar Confeſſorum, honor, & feſtivitas Virginum.

Tu ad liberandum exulem hominem, Filium Dei ſuſcepiſti in uterum.

Per te expugnato hoſte antiquo, ſunt aperta fidelibus regna cœlorum.

Tu cum Filio tuo ſedes ad dexteram Patris.

Tu ipſum pro nobis roga virgo Maria, quem nos ad judicandum credimus eſſe venturum.

Te ergo poſcimus nobis tuis famulis ſubveni, qui pretioſo ſanguine Filii tui redempti ſumus.

Æterna fac pia Virgo, cum ſanctis tuis nos gloria munerari.

Salvum fac populum tuum Domina, ut ſimus participes hereditatis Filii tui.

Et rege nos, & cuſtodi nos in æternum.

Per ſingulos dies o pia te ſalutamus.

Et laudare te cupimus uſque in æternum, mente, & voce.

Dignare dulcis Maria, nunc & ſemper nos ſine delicto conſervare.

Miſerere pia nobis, miſerere nobis.

Fiat miſericordia tua magna nobiſcum, quia in te Virgo Maria confidimus.

Digitized by Google

In te dulcis Maria ſperamus, nos defendas in æternum.

Te decet laus, te decet imperium, tibi virtus, & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Symbolum inſtar illius Athanaſii.

Quicumque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt: ut teneat de Maria firmam fidem.

Quam niſi quiſque integram, inviolatamque ſervaverit: abſque dubio in æternum peribit.

Quoniam ipſa ſola Virgo manens peperit: ſola cunctas hæreſes interemit.

Confundatur, & erubeſcat Hebræus: qui dicit Chriſtum ex Joſeph ſemine eſſe natum.

Confundatur Manichæus: qui dicit Chriſtum fictum habere corpus.

Palleat omnis, qui hoc ipſum aliunde, non de Maria dicit aſſumpſiſſe.

Idem namque Filius, qui eſt Patris in divinis unigenitus: eſt, & verus unigenitus Virginis Mariæ filius.

In cœlis ſine matre, in terris ſine Patre.

Nam ſicut anima rationalis, & caro propter unionem de homine vere naſcitur; ita Deus, & homo Chriſtus, de Maria Virgine vere generatur.

Induens carnem de carne Virginis; quia ſic genus humanum redimi congruebat.

Qui ſecundum divinitatem æqualis Patri: ſecundum vero humanitatem minor Patre.

Conceptus in utero Virginis Mariæ Angelo annuntiante de Spiritu ſancto: non tamen Spiritus ſanctus eſt pater ejus.

Genitus in mundum ſine pœna carnis Virginis matris: quia ſine delectatione carnis conceptus.

Quem lactavit mater: ubere de cœlo pleno.

Quem circumſtant Angeli obſtetricum vice: nuntiantes paſtoribus gaudium magnum.

Hic a Magis muneribus adoratus, ab Herode in Ægyptum fugatus, a Joanne in Jordane baptizatus: traditus, captus, flagellatus, crucifixus, mortuus, & ſepultus.

A Cum gloria reſurrexit: ad cœlos aſcendit.

Spiritum ſanctum in diſcipulos, & in matrem miſit.

Quam demum ipſe in cœlum aſſumpſit: & ſedet ad dexteram Filii, non ceſſans pro nobis Filium exorare.

Hæc eſt fides de Maria Virgine: quam niſi quiſque fideliter, firmiterque crediderit, ſalvus eſſe non poterit.

LITANIA

B. MARIÆ VIRGINIS.

B Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos.

Pater de cœlis Deus, Mariæ conditor glorioſus, miſerere nobis.

Filii Redemptor mundi Deus, Mariæ nobilis fœcundator, miſerere nobis.

Spiritus ſancte Deus, Mariæ mirabilis obumbrator, miſerere nobis.

Sancta Trinitas unus Deus, qui Mariam glorificas, miſerere nobis.

Sancta Maria, quæ totum mundum illuminas, ora pro nobis.

Sancta Maria, quæ tuos ſervos exaltas, ora pro nobis.

Sancta Maria, quæ pro peccatoribus ſupplicas, ora pro nobis.

C Sancta Maria illuminatrix cordium, ora pro nobis.

Sancta Maaria fons miſericordiæ, ora pro nobis.

Sancta Maria ſplendor S. Eccleſiæ, ora pro nobis.

Sancta Maria flumen ſapientiæ, ora pro nobis.

Sancta Maria ab Angelo ſalutata, ora pro nobis.

Sancta Maria per Spiritum ſanctum obumbrata, ora pro nobis.

Sancta Maria in cœlis glorificata, ora pro nobis.

Sancta Maria roſa veris ſpecioſa, ora pro nobis.

Sancta Maria vitis frondens generoſa, ora pro nobis.

Sancta Maria dulcis virgo, & ſpecioſa, ora pro nobis.

San-

Digitized by Google

Sancta Maria a Deo patre ſponſa electa. ora pro nobis.
Sancta Maria Verbi Dei mater prælecta, ora pro nobis.
Sancta Maria a Spiritu ſancto protecta, ora pro nobis.
Sancta Maria, quæ Deum in utero concepiſti, ora pro nobis.
Sancta Maria, quæ Deum, & hominem genuiſti, ora pro nobis.
Sancta Maria virgo virginum ſignifera, ora pro nobis.
Sancta Maria virga Jeſſe Chriſtifera, ora pro nobis.
Sancta Maria arbor vitæ fructifera, ora pro nobis.
Sancta Maria feminarum pulcherrima, ora pro nobis.
Sancta Maria humilium humillima, ora pro nobis.
Sancta Maria ſanctarum ſanctiſſima, ora pro nobis.
Sancta Maria ſuper omnes diligentius amanda, ora pro nobis.
Sancta Maria ſuper omnes excellentius magnificanda, ora pro nobis.
Sancta Maria mater Conditoris, ora pro nobis.
Sancta Maria mater Redemptoris, ora pro nobis.
Sancta Maria mater Salvatoris, ora pro nobis.
Sancta Maria mater mundo deſiderabilis, ora pro nobis.
Sancta Maria inferis terribilis, ora pro nobis.
Sancta Maria mater amabilis, ora pro nobis.
Sancta Maria virgo plena gratia, ora pro nobis.
Sancta Maria virgo plena clementia, ora pro nobis.
Sancta Maria pia fundens ſolatia, ora pro nobis.
Sancta Maria flos, & decus virginalis, ora pro nobis.
Sancta Maria fluvius ſapientalis, ora pro nobis.
Sancta Maria ſplendor, & lux Orientalis, ora pro nobis.
Sancta Maria virtutum cœli Regina, ora pro nobis.
Sancta Maria domus Dei cypreſſina, ora pro nobis.
Sancta Maria cœli feneſtra cryſtallina, ora pro nobis.

Sancta Maria perpetuæ lucis aurora, ora pro nobis.
Sancta Maria virgo pulchra, & decora, ora pro nobis.
Sancta Maria melodia dulcis, & ſonora, ora pro nobis.
Sancta Maria deliciarum Dei dapifera, ora pro nobis.
Sancta Maria cœleſtis curiæ pincerna, ora pro nobis.
Sancta Maria paradiſi porta pervia, ora pro nobis.
Sancta Maria placitum Dei umbraculum, ora pro nobis.
Sancta Maria virginum nova exultatio, ora pro nobis.
Sancta Maria mulierum prima benedictio, ora pro nobis.
Sancta Maria miſerorum pia conſolatio, ora pro nobis.
Sancta Maria vera ſalus & beatitudo, ora pro nobis.
Sancta Maria charitatis magnitudo, ora pro nobis.
Sancta Maria pietatis latitudo, ora pro nobis.
Sancta Maria mater orphanorum, ora pro nobis.
Sancta Maria mammilla orphanorum, ora pro nobis.
Sancta Maria mammilla parvulorum, ora pro nobis.
Sancta Maria conſolatio afflictorum, ora pro nobis.
Sancta Maria, cui Angeli obediunt, & obſecrantur, ora pro nobis.
Sancta Maria nobilis Regina cœlorum, ora pro nobis.
Sancta Maria, cui Sancti & Sanctæ congaudent, & gratulantur, ora pro nobis.
Sancta Maria, quam omnia laudant, & venerantur, ora pro nobis.
Propitia eſto, Parce nobis Domina.
Propitia eſto, Libera nos Domina.
Ab omni malo, Libera nos Domina.
Ab omni mala tentatione, libera nos Domina.
Ab ira & indignatione Dei, libera nos Domina.
A periclitatione & deſperatione, libera nos Domina.
A ſuperbia præcipitante, libera nos Domina.
A peccato iræ & invidiæ cruciante, libera nos Domina.

R 2 A car-

A carnis tentatione undique anxiante, libera nos Domina.
A peccato gulæ & caſtrimargiæ commaculante, libera nos Domina.
Ab incurſu hoſtis malignantis, libera nos Domina.
Per dulcorem & gaudium de Chriſti Incarnatione, libera nos Domina.
Per dolorem & anguſtiam de illius Paſſione, libera nos Domina.
Per gaudium & miraculum de illius Reſurrectione, libera nos Domina.
Per fidem tuam de Spiritus ſancti miſſione, libera nos Domina.
Per gaudium & lætitiam de illius Aſcenſione, libera nos Domina.
Per gaudium & lætitiam de tua Coronatione, libera nos Domina.
In hora mortis devaſtante, libera nos Domina.
In judicis diſtricto examine, libera nos Domina.
Ab inferni horribili cruciamine, libera nos Domina.
Peccatores, Te rogamus audi nos.
Ut ſanctam Eccleſiam piiſſima Domina conſervare digneris, te rogamus audi nos.
Ut juſtis gloriam, peccatoribus gratiam impetrare digneris, te rogamus audi nos.
Ut tribulatis conſolationem, captivis liberationem impetrare digneris, te rogamus audi nos.
Ut famulos & famulas tibi devote ſervientes conſolari digneris, te rogamus audi nos.
Ut populum Chriſtianum filii tui pretioſo ſanguine redemptum conſervare digneris, te rogamus audi nos.
Ut cunctis fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris, te rogamus audi nos.
Mater Dei, te rogamus audi nos.
Mater chariſſima & Domina noſtra, miſerere nobis, & dona nobis perpetuam pacem, Amen.
Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon.

A Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem.
℣. Ego dixi Domina miſerere mei.
℟. Sana animam meam, quia peccavi tibi.
℣. Converte miſericordiam tuam ſuper nos.
℟. Et deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.
℣. Oſtende potentiam tuam contra inimicos noſtros.
℟. Ut juſtificeris in nationibus populorum.
℣. Miſerere ſervorum tuorum, ſuper quos invocatum eſt nomen tuum.
℟. Et ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis.
℣. Ne proiicias nos in tempore mortis noſtræ.
B ℟. Ft ſuccurre animæ cum deſeruerit corpus ſuum.
℣. Eſto nobis Domina turris fortitudinis.
℟. Et petra duriſſima contra inimicum.
℣. Adjuva me Domina, ne corruam coram eo.
℟. Fac ut conteratur ſub pedibus meis.
℣. Exaudi orationem meam, & deprecationem meam.
℟. Et contepeſcant adverſarii mei.

Oremus.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui pro nobis de caſtiſſima Virgine Maria naſci dignatus es, fac nos tibi C caſto corpore ſervire, & humili mente placere.

ORamus etiam te, piiſſima virgo Maria, mundi Regina & Angelorum Domina, ut eis quos in purgatoriis ignis examinat, impetres refrigerium, peccatoribus indulgentiam, & juſtis perſeverantiam in bono: nos quoque fragiles ab omnibus inſtantibus defende periculis. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Amen.

S. BO-

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS, OPUSCULUM,

QUOD INSCRIBITUR

SPECULUM B. MARIÆ VIRGINIS.

Sanctus Bonaventura hoc Opuſculo ſalutationem Angelicam dilucide explicat, & Sanctiſſimæ Dei genitricis excellentiam miris laudibus effert. Propterea enim Opuſculo titulum hujuſmodi præfigit, quia in eo, Beatiſſimæ Virginis gratiæ, virtutes, & dona veluti imagines in lucidiſſimo ſpeculo repræſentantur. Adhibet autem ad hoc comprobandum auctoritates varias, quibus totum Opuſculum conſperſum eſt: & iiſdem majori ex parte conquiſitis ſumma cum diligentia, priſtino ſuo ſplendori reſtitutum. Sunt autem decem & octo capita, ad quæ reduci poſſunt omnia, quæ de hoc argumento a Sancto Bonaventura tractantur: ideoque in lectiones totidem tractatum iſtum diſtinximus.

SINGULARUM LECTIONUM SUMMA HÆC EST.

Quod in ſalutatione Angelica quinque ſententiæ ordinantur, in quibus quinque dulciſſimæ laudes B. Mariæ Virginis inſinuantur. Lectio I.

Quod B. V. Maria libera fuit a triplici væ culpæ actualis: a triplici væ miſeriæ originalis: & a triplici væ pœnæ gehennalis. Lect. II.

De ſignificationibus nominis, Maria. Et quod B. V. mare amarum, ſtella maris, illuminatrix & Domina convenientiſſime dicitur. Lect. III.

Nomen Maria, B. Virgini quam ſit convenientiſſimum. Et quod eadem omni vitio caruit, & omni virtute claruit. Lect. IV.

Quod gratia B. Mariæ ſit vera, immenſa, multiplex, & utilis valde. Lect. V.

Quod quadruplex gratia in B. Maria eſt conſideranda, ſcilicet donorum, labiorum, privilegiorum, & præmiorum, & de earum ſingulis. Lect. VI.

Quod novem ſint plenitudines in Maria, quæ novem ordinum Angelorum plenitudines repræſentant in gloria. Lect. VII.

Quod Dominus, de quo dicitur B. Mariæ, Dominus tecum, generaliter eſt Dominus univerſalis omnium rerum, potentiſſimus, ſapientiſſimus, opulentiſſimus, ac indeficientiſſimus, & cum eo B. Maria etiam talis. Lect. VIII.

Quod Dominus de quo dicitur B. Mariæ, Dominus tecum, ſpecialiter eſt Dominus creaturæ rationalis piiſſimus, juſtiſſimus, certiſſimus, ac nominatiſſimus, & talis etiam cum ipſo B. Maria. Lect. IX.

Quod Dominus, de quo dicitur B. Mariæ, Dominus tecum, tam ſingulariter eſt cum Maria, ut ipſa ejus ſit filia nobiliſſima, mater digniſſima, ſponſa venuſtiſſima, & ancilla devotiſſima. Lect. X.

Quod Maria propter ſe, & propter nos convenientiſſime auroræ comparatur. Lect. XI.

Quomodo B. Maria ſit virga, & virga florens. Lect. XII.

Quomodo B. Maria comparetur reginæ in palatium cum rege ingredienti. Lect. XIII.

Quod B. Maria ſit benedicta ob plenitudinem gratiæ, ob celſitudinem prolis, ob multitudinem miſericordiæ ſuæ, & ob magnitudinem gloriæ ſuæ. Lectio XIV.

Quod Maria ſit benedicta per ſeptem virtutes contra ſeptem capitalia vi- A *tia. Lect. XV.*

Qui, & qualis ſit fructus ventris Beatæ Mariæ. Lect. XVI.

Fructus ventris Beatæ Mariæ quorum ſit, & quibus debeatur. Lect. XVII.

Fructus ventris Beatæ Mariæ, ad quos effectus ſit neceſſarius, & de duodecim utilitatibus ejus. Lectio. XVIII.

PROLOGUS.

Hieron. Epiſt. 10 ad Paulam, & Euſtochium, ante med. to. 9

QUoniam, ut ait beatus Hieronymus, Nulli dubium eſt, quin totum ad gloriam & ad laudem pertineat Dei, quidquid digne genitrici ſuæ impenſum fuerit: ideo ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, aliqua de laude, & gloria glorioſiſſimæ matris ejus promere cupiens, dulciſſimam ejuſdem matris ſalutationem pro materia aſſumere, dignum duxi. Sed certe ad hoc opus nimiam omnino fateor eſſe meam inſufficientiam, propter nimiam materiæ incomprehenſibilitatem: propter nimiam ſcientiæ meæ tenuitatem: propter nimiam linguæ meæ ariditatem: propter nimiam vitæ meæ indignitatem, & propter nimiam perſonæ laudandæ laudem, & laudabilitatem. Quis namque materiam illam incomprehenſibilem eſſe dubitat, de qua ſanctus Hieronymus ea, quæ ſequuntur dicere, non dubitat? Quod natura non habuit, uſus neſcivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet cælum, ſtupet terra, creatura etiam miratur omnis cæleſtis, hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ divinitus nuntiatur, & per Chriſtum adimpletur. Qua de cauſa, de tali tantaque me loqui indignum fateor. Item quomodo ſcientia mea tenuiſſima, & mens mea obſcuriſſima, dignas Mariæ laudes excogitare ſufficiat: cum in his ille illuminatæ mentis Anſelmus deficiat? Ait enim ſic; Lingua mihi deficit, quia mens mea non ſufficit, Domina. Domina, omnia intima mea ſolicita ſunt, ut tantorum beneficiorum tibi gratias exſolvam. Sed nec cogitare poſſum dignas, & pudet pro- B ferre non dignas. Beatus quoque Auguguſtinus Mariam alloquens, ait: Quid dicam de te pauper ingenio, cum de te quidquid dixero, minor laus eſt, quam dignitas tua meretur? Item: Quomodo lingua mea rudiſſima, quomodo interpretativa mea aridiſſima, in enarrandis Mariæ laudibus non deficiat? cum ille diſertiſſimæ linguæ Auguſtinus dicat: Quid nos tantilli, quid actione puſilli in laudibus Mariæ referemus, cum omnium noſtrum membra ſi in linguas verterentur, eam laudare nullus ſufficere valeret? Item; Cum laus non ſit ſpecioſa in ore peccatoris: quomodo ego miſer peccator homo, quomodo indigniſſimæ vitæ ego homuncio, laudes Mariæ audeam ſonare, cum in his illum digniſſimæ vitæ Hieronymum audiam trepidare? Sic C namque dicit: Timeo ſatis & valde pertimeſco, dum veſtris cupio parere profectibus, ne forte ſicut improbus, ita & indignus laudator inveniar. Profecto cum nec ſanctitas, nec facundia ſuppetat, ut beatam & glorioſam virginem digne laudare queam. Item. Ad quid aquæ pauxillum mari addam? Ad quid modicum lapillum monti adiiciam? Sed certe cum Maria divinis & angelicis laudibus nimium magnificata ſit, quid noſtra, quid præcipue mea parvitas ejus laudibus adiicere poſſit? Denique beatus Hieronymus de ipſa loquens, ait: Ut verum fatear quidquid humanis dici poteſt verbis, minus a laude cæli eſt: quoniam divinis & angelicis eſt excellentius prædicata, & laudata præconiis. A Prophetis quidem prænuntiata, a Patriarchis figuris & ænigmatibus præſi-

Ibid. poſt multa. · *Aug. de Sanct. ſer. 35 ante med. to. 10* · *Ibid.* · *Hier. epiſt. 10 ad Paulam & Euſtoch. ante med. tom. 9* · *Ibid. paulo poſt.*

gnata,

gnata, ab Evangeliſtis exhibita, & A monſtrata, ab angelis venerabiliter atque officioſiſſime ſalutata. Hæc omnia diligenter penſata, pium lectorem, piumque auditorem movere debent merito, ut ignoſcat mihi, quidquid inſufficientiæ, quidquid imperitiæ ei occurrerit in hoc ſcripto. Quomodo enim ego tam inſufficiens, cudere valerem ea, quæ tantæ Virginis laudibus digna, tantæque Virginis zelatoribus forent accommoda, cum in his ille tantus zelator ejus & laudator beatus Bernardus coercetur. Ait enim ſic: Non eſt quod me delectet magis, quam de gloria Virginis matris habere ſermonem. Et cauſam hujus ſubjungens, ait: Tanto eam affectu devotionis amplectuntur, honorant, B ſuſcipiunt, ut dignum eſt, univerſi, ut licet de ea loqui geſtiant omnes, quidquid dicitur de indicibili, eo ipſo, quo dici potuerit minus gratum ſit, minus placeat, minus acceptetur. Hortatur tamen & conſolatur me beatus Hieronymus dicens: Et ſi ad hoc nemo invenitur idoneus, votis tamen omnibus ceſſare non debet quilibet peccator à laudibus. Beatus etiam Auguſtinus loquens quomodo Dei filius matri ſuæ fœcunditatem veniendo attulit, & integritatem naſcendo non abſtulit, poſt pauca ſic intulit, dicens: Tantum quippe donum Dei nec fari poſſumus, ad ejus enarrandum magnitudinem parvuli, & tamen laudare compellimur, C ne tacendo maneamus ingrati. Et certe vidua paupercula, quæ duo æra minuta Deo gratiſſima obtulit, non propter hoc offerre non debuit, quia magis offerre non valuit, immo offerendo quod potuit, ſummo Deo placuit. Hinc eſt, quod ego pauper ingenio, immo pauperrimus tam ſcientia quam eloquentia, hoc exiguum donum, hoc pauperculum ſcriptum ad honorem tantæ Reginæ offerre præſumpſi: ut in ipſo tamquam in quodam obſcuro ſpeculo, ſimpliciores ejuſdem Reginæ amatores, qualis & quanta ſit ſaltem tenuiter ſpeculentur. Et quia idem ſcriptum adinſtar rudis ſpeculi aliquantum repræſentativum eſt vitæ, & gratiæ, & gloriæ Mariæ: ideo non inconvenienter appellari poteſt ſpeculum, Maria. Eja ergo benigniſſima Domina mea Maria, illud exiguum munus, quod dat tibi pauper amicus, accipito placide. Te enim cum hoc munuſculo, te, cum hoc opuſculo ſalutationis tuæ ſaluto, te genibus flexis, te capite inclinato, te corde, & ore ſaluto, ſalutemque dico. Ave Maria, &c.

Ber. ſer. 4 de aſſump. B. Mar. circa med.

Hier. ubi ſupra proxime.

Luc. 21

LECTIO I.

Quod in ſalutatione Angelica quinque ſententiæ ordinantur, in quibus quinque dulciſſimæ laudes B. Mariæ Virginis inſinuantur.

AVe Maria *gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*. Audi dulciſſima virgo Maria, audi nova, audi mira. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Audi Gabrielem nuntium illum glorioſum. Audi fœcundationis tuæ modum miraculoſum. Inclina aurem tuam ad conſenſum fructuoſum. Audi certe quod a Deo patre tibi annuntiabitur. Vide quomodo filius Dei ex te incarnabitur. Inclina aurem Spiritui ſancto, qui intra te operabitur. Quia ergo habes aures audiendi, audi, & in principio audiendorum, audi inauditam hanc ſalutationem: *Ave Maria*. Hoc nomen, Maria, non a Gabriele, ſed a fidelium devotione & Spiritus ſancti inſpiratione interpoſitum eſt. Ultima quoque clauſula videlicet: *Et benedictus fructus ventris tui*, non a Gabriele ſalutante edita, ſed ab Eliſabeth prophetante addita eſt. Dicamus ergo ſinguli, dicamus univerſi: *Ave Maria, &c.* O vere gratioſa, & venerabilis. O vere glorioſa & admirabilis ſalutatio, ut ait Beda, quanto humanæ conſuetudini inaudita, tanto Mariæ dignitati eſt congrua. In hac dulciſſima ſalutatione quinque dulciſſimæ ſententiæ ordinantur, in quibus quinque dulciſſimæ commendationes, ſive laudes virginis inſinuantur. O vere dulcis inſinuatio. Inſinuatur namque in his quam puriſſima, quam pleniſſima, quam tutiſſima, quam digniſſima, quam utiliſſima fuerit virgo B. Maria. Puriſſima,

Beda hom. de annunt. B. Mar. tom. 5

inquam, propter culpæ carentiam. Pleniſſima, propter gratiæ affluentiam. Tutiſſima propter divinam præſentiam. Digniſſima propter perſonæ ſuæ reverentiam. Utiliſſima, propter prolis ſuæ excellentiam. Quam puriſſima, propter culpæ carentiam fuerit Maria, bene inſinuatur, cum dicitur: *Ave*. Recte namque ei dicitur: *Ave*, quæ ab omni væ culpæ immuniſſima fuit. Sic utique matrem Dei decuit Anſel. teſte, qui ait: Decebat ut hominis illius conceptio de matre puriſſima fieret, ut ea puritate, qua major ſub Deo nequit intelligi, virgo illa niteret, cui Deus pater unicum filium, quem de corde ſuo æqualem ſibi genuit, ita dare diſponebat, ut eſſet unus atque idem Dei & hominis filius. Item quam pleniſſima per gratiæ affluentiam fuerit Maria, bene inſinuatur, cum dicitur: *Gratia plena*. Et vere plena, & plus quam plena, ſicut teſtatur Anſel. devotiſſime clamans & dicens: O fœmina plena & ſuperplena gratia, de cujus plenitudinis exundantia reſperſa, ſic reviviſcit omnis creatura. Item quam tutiſſima per divinam præſentiam fuerit Maria bene inſinuatur, cum dicitur: *Dominus tecum*. Merito Domino præſente, Domino ſecum exiſtente Maria ſpecialiter tutiſſima eſt: quia Dominus pater, Dominus filius, Dominus Spiritus ſanctus ſic ſecum eſt, quod ipſa ei ſpecialiter familiariſſima eſt, ſicut patet per beatum Bern. qui ſic dicit: Nec tantum Dominus Filius tecum, quem carne tua induis: ſed & Dominus Spiritus ſanctus, de quo concipis, & Dominus Pater qui genuit, quem concipis. Item quam digniſſima propter perſonæ ſuæ reverentiam fuerit Maria, bene inſinuatur, cum dicitur: *Benedicta tu in mulieribus*. Nequaquam enim perſona ejus poſſet non eſſe digniſſima, quæ tanta benedictione eſt reverendiſſima. Unde iterum ſtupens, & exclamans dicit Anſelmus. O virgo benedicta & ſuperbenedicta, per cujus benedictionem benedicitur omnis creatura, non ſolum a creatore, ſed creator a creatura. Item quam utiliſſima per prolis ſuæ excellentiam fuerit Maria, bene inſinuatur cum dicitur: *Et benedictus fructus ventris tui*. Ad ſalvandum namque mundum per hoc utiliſſima fuit, quod ipſa fructum ſalutis excellentiſſimum, & potentiſſimum genuit. Ideo idem devotus Anſelmus ait; Per fœcunditatem tuam Domina, immundus peccator eſt juſtificatus, damnatus ſalvatus, & exul reductus. Partus enim tuus Domina mundum captivum redemit, ægrum ſanavit, mortuum ſuſcitavit. Videtis chariſſimi ergo, quomodo Maria propter culpæ carentiam, & immunitatem, merito per *Ave*, ſalutatur: propter gratiæ affluentiam, & immenſitatem, merito, *Gratia plena* commemoratur: propter divinam præſentiam, & familiaritatem, merito, *Dominus tecum* inſinuatur: propter perſonæ ſuæ reverentiam & dignitatem, merito, *Benedicta tu in mulieribus* nuntiatur: propter prolis ſuæ excellentiam, & utilitatem, merito, *Benedictus fructus ventris tui* proclamatur. De his autem ſingulis ſecundum ordinem videamus.

Anſel. de concep. Virg. & pecc. origi. cap. 18

Bern. hom. 3 ſuper Miſſ. eſt, ante med.

Lectio II.

Quod B. Virg. Maria libera fuit a triplici væ culpæ actualis: a triplici væ miſeriæ originalis; & a triplici væ pœnæ gehennalis.

Ave Maria *gratia plena*, *&c.* Verbum bonum & ſuave perſonemus illud ave, quod initiata eſt noſtra redemptio ab æterno væ. Perſonemus, inquam, ſinguli, perſonemus devotiſſime univerſi, dicentes: *Ave Maria*, Ave, & ave, & iterum ave, & millies ave. Ecce chariſſimi, ſicut ſupradictum eſt, ſanctiſſimæ Virgini Mariæ propter omnimodam culpæ carentiam & immunitatem, propter omnimodam vitæ innocentiam, & puritatem, merito in principio ſalutationis *Ave* dicitur; Ave utique & abſque væ. Conſiderandum autem eſt, quod triplex eſt væ, a quo immuniſſima fuit iſta, cui dictum eſt: *Ave*. Eſt autem væ culpæ, væ miſeriæ, & væ gehennæ. Eſt autum væ culpæ actualis, væ miſeriæ originalis, & væ pœnæ gehennalis. De his tribus væ non incongrue intelligimus, quod in Apocalypſi legimus. Audivi, in

Beata virgo immunis fuit a triplici væ

Apoc. 8

inquit Joannes, vocem unius Aquilæ volantis per medium cælum, dicentis voce magna. Væ, væ, væ, habitantibus in terra. Sed ecce quodlibet iſtorum trium, væ, multiplicatur, heu per tria væ, ut ſic ſimul ſint novem væ, contra quæ Mariæ recte dicitur: *Ave*. Nam tria culpæ, tria miſeriæ, tria gehennæ ſunt væ, pro quorum carentia, ipſa merito ſalutatur per, *Ave*.

Beata Maria immunis fuit ab omni peccato cordis, oris, & operis.

Primo igitur chariſſimi conſiderandum eſt, quod triplex eſt væ culpæ, videlicet væ culpæ cordis, væ culpæ oris, & væ culpæ operis. De his tribus væ etiam dici poteſt: Væ, væ, væ habitantibus in terra. Væ ergo peccatoribus pro culpa cordis, ſicut dicitur in Iſaia: Væ, qui profundi eſtis corde, ut a Domino abſcondatis conſilium, &c. (*Iſa. 29*) Væ certe profundis corde ad malum, quia profunda corda malorum, ſunt profundæ ſentinæ diabolorum, & profunda ſepulcra plena fœtoribus vitiorum. Væ ergo eis, ut dicitur in Matth. (*Mat. 23*) Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa, intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. O quam longe ab iſto væ fuit innocentiſſimum cor Mariæ, teſte Bern. qui ait: (*Ber. ſer. 2 in Aſſump. B. Mariæ poſt med.*) Proprium delictum Maria non habuit, & ab innocentiſſimo corde ejus etiam pœnitentia longe fuit. Unde ergo cor Mariæ pœnitere debuit, cum numquam dignum aliquid pœnitentia admiſit? Ideoque mundiſſimum cor ejus non fuit ſentina diaboli, non fuit ſepulcrum vitii, immo fuit hortus & paradiſus Spiritus ſancti. Juxta illud Cant. (*Cant. 4*) Hortus conclusus ſoror mea ſponſa. Hortus, ut ait Hieronymus, (*Hieron. ad Paul. & Euſtoch. de aſſump. B. Mar. ep. 10 circa med. tom. 9*) hortus deliciarum, in quo conſita ſunt univerſa florum genera, & odoramenta virtutum. Quia ergo Maria tam longe fuit ab iſto væ, ideo merito dictum eſt ei: *Ave*. Item væ peccatoribus pro culpa oris, ſicut dicitur in Iſaia: (*Iſa. 5*) Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Væ his, væ omnibus, qui ore peccant, ſicut in Pſalmo dicitur: (*Pſal. 13*) Venenum aſpidum ſub labiis eorum. O quam longe ab iſto væ fuit ſanctiſſimum os Mariæ, A unde beatus Ambroſius dicit: (*Amb. li. 2 de Virgin. longe ante med. to. 4*) Nihil torvum in oculis Mariæ, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum fuit. In ore igitur Mariæ non fuit fel, & venenum diaboli, ſed mel & lac Spiritus ſancti. Juxta illud Canticorum: (*Cant. 4*) Favus diſtillans labia tua ſponſa: mel & lac ſub lingua tua. Nonne Maria mundiſſimum lac habuit ſub lingua, quando caſtiſſimum illud verbum ait: (*Luc. 1*) Quomodo fiet iſtud? Nonne etiam Maria dulciſſimum mel ſub lingua habuit, quando illud mellifluum verbum dixit: (*Ibidem.*) Ecce ancilla Domini? Quia ergo a Maria tam longe fuit oris væ, ideo merito dictum eſt ei: *Ave*. Item væ peccatoribus pro culpa operis, ſicut B dicitur in Eccleſ. (*Eccli. 2*) Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis & manibus male facientibus. Væ duplici corde pro culpa cordis: væ labiis ſceleſtis, pro culpa oris: væ manibus male facientibus, pro culpa operis. O quam longe a tali væ fuit omne opus, & omnis vita Mariæ. Propter quod Bernardus ait: (*Ber. Epiſt. 174 ad Canonic. Lug. circa med.*) Decuit Reginam virginum, ſingulari privilegio ſanctitatis abſque omni peccato ducere vitam, ut dum peccati mortis pareret peremptorem, munus vitæ, & juſtitiæ omnibus obtineret. Nota, nec corde, nec ore, nec opere maculam peccati habuit, nec contraxit, ut vere ei Dominus dicere poſſet: (*Cant. 4*) Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. C Sic ergo innocentiſſima, & ſanctiſſima Maria corde fuit abſque væ, ore abſque væ, opere abſque væ, & ideo dictum eſt ei: *Ave*.

B. Virgo Maria a triplici væ originalis miſeriæ immunis.

Secundo, chariſſimi, conſiderandum eſt, quod Maria immunis fuit non ſolum a triplici væ culpæ actualis, ſed etiam a triplici væ originalis miſeriæ: videlicet a væ miſeriæ naſcentium, a væ miſeriæ parientium, & a væ miſeriæ morientium. Væ miſeriæ naſcentium eſt væ fomitis naſcentes infirmantis: & væ miſeriæ parientium, eſt væ doloris parientes cruciantis: væ miſeriæ morientium, eſt væ riſolutionis morientes incinerantis. De his tribus væ dici poteſt: (*Apoc. 8*) Væ, væ, væ habitantibus in terra. Væ ergo miſeriæ naſcentium, eſt væ fomitis nobis innati, quo ſecundum ori-

originalem corruptionem tam infirmi ad bonum, & tam proni ad malum ſumus, quod quilibet cum fomite natus, quilibet per fomitem infirmus & plagatus, dicere poteſt illud Hieremiæ: Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Plane hæc infirmitas mea eſt, & ego portabo illam. Sed heu, non ſolum ineſt naſcentibus væ infirmitatis & miſeriæ, adultos ad peccatum inclinantis, ſed etiam væ fœditatis & culpæ, parvulos ad iram obligantis. De qua Apoſtolus ait: Omnes naſcimur filii iræ. O quam immunis ab iſto væ naſcentium fuit ſanctiſſima nativitas Mariæ, quæ non ſolum ab originali culpa, ſed etiam a fomitis miſeria inquantum ad peccatum ductivus erat, ſic liberata creditur per ſanctificationem in utero, ut numquam ad peccatum inclinata fuerit in hoc mundo, teſte Bern. qui ait: Puto quod copioſior gratia ſanctificationis in ipſam deſcenderit, quæ non ſolum ortum ejus ſanctificavit, ſed etiam vitam deinceps ab omni peccato cuſtodierit immunem. Quia ergo nativitatis Mariæ, tam longe fuit ab iſto, væ, ideo merito ei dictum eſt: *Ave*. Item væ miſeriæ parientium, eſt illud originalis maledictionis væ, de quo dictum eſt Evæ: In dolore paries filios, &c. De hoc væ pleriſque prægnantibus dici poteſt generaliter quod Dominus de quibuſdam prægnantibus dicit ſpecialiter: Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. O quam immunis ab iſto væ fuit prægnans, & pariens uterus Mariæ, Auguſtino teſte, qui ait: O quam beata Mater iſta eſt, quæ ſine contaminatione concepit, munditiam & ſine dolore peperit medicinam. Quia ergo Maria tam longe fuit ab iſto parientium væ, ideo merito dictum eſt ei: *Ave*. Item miſeriæ væ morientium, eſt væ incinerationis, quod homini inflictum eſt, quando peccanti dictum eſt: Pulvis es, & in pulverem reverteris. Unde tam de væ morientium, quam de væ naſcentium, bene intelligi poteſt quod dicitur in Eccleſiaſtico: Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini altiſſimi. Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini, & ſi mortui fueritis, in maledictione pars veſtra erit. Certe tam pii, quam impii naſcuntur in maledictione fomitis, & mortui erunt in maledictione pulveris: & tamen ſolis impiis væ utriuſque maledictionis non inconvenienter hic inculcatur, eo quod ipſis & fomes periculoſior, & incineratio odioſior eſſe videatur. Denique injuſtis miſeria fomitis nocivior, & memoria incinerationis amarior eſt quam juſtis. O quam longe ab iſto incinerationis væ fuit, ut credimus, corpus Mariæ ſanctiſſimum. Hoc enim corpus eſt arca ſanctiſſima Dei, quam decuit non putrefieri, ſed adinſtar filii ſui ante omnem putrefactionem ſuſcitari. Unde tam de filio, quam de matre notabiliter ait Propheta: Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca ſanctificationis tuæ. Hæc arca de lignis imputribilibus facta eſt, quia caro Mariæ nequaquam, ut credimus, putrefacta eſt. Ideoque bene beatus Auguſt. ait, Tam præclarum theſaurum dignius eſt cælum ſervare quam terram, tantamque integritatem merito incorruptibilitas, non putredinis ulla reſolutio ſequitur. Si ergo Maria, eo modo, quo dictum eſt, longe fuit a naſcentium væ, longe fuit etiam a morientium væ, & ideo merito ei dictum eſt: *Ave*.

Tertio, chariſſimi, conſiderandum eſt, quod Maria immunis fuit non ſolum a triplici væ culpæ actualis: non ſolum a triplici væ miſeriæ originalis, ſed etiam a triplici pœna gehennali. Hoc triplex væ conſiſtit in pœnarum magnitudine, multitudine, & longitudine. Væ ergo damnatis pariter & damnandis, væ, inquam, propter magnitudinem, væ propter multitudinem, væ propter longitudinem tormentorum. De his etiam tribus væ dici poteſt: Væ, væ, væ, habitantibus in terra. Væ ergo gehennæ conſiſtit in pœnarum magnitudine. De hoc væ dicitur in Ezechiele: Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram. Civitas ſanguinum eſt collectio impiorum, cujus grandis erit pyra, in grandi concrematione damnatorum.

Marginalia: *Hier. 10.* — *Epheſ. 2.* — *Bern. ubi ſup. proxime.* — *Geneſ. 3.* — *Mat. 24.* — *Augu. ſer. 3 de nativ. B. Mar. prout habetur in Milleloq.* — *Gen. 3* — *Eccl. 41* — Corpus B. Virg. ſurrexit glorioſum ante omnem putrefactionem. — *Pſal. 131* — *Aug. de Aſſump. Mariæ, lib. unico, ca. 6 to. 9* — B. Virgo Maria immunis a triplici væ pœnæ gehennalis. — *Apoc. 8* — *Ezec. 24*

O

O quam longe ab iſto væ grandi magnitudinis pœnæ fuit grandis magnitudo gratiæ, & gloriæ Mariæ: cui contra grandem damnandorum pœnam in inferno, etiam Deus præparaverat grandem gloriam in cælo, ut ſicut fuit grandis in merito, ita etiam grandis eſſet in præmio. Unde ipſe eſt thronus ille grandis, de quo dicitur: Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem. [3 Reg. 10] Thronus vero Salomonis eſt Maria, grandis omnino in gratia, & in gloria. Propter quod bene beatus Bern. ait: Quantum gratiæ Maria in terris adepta eſt præ cæteris, tantum in cælis obtinuit gloriæ ſingularis. [Ber. ſer. 1 in Aſſump. B. Mariæ, prope fin.] Quia ergo Maria tam longiſſime fuit ab iſto væ, ideo merito ei dictum eſt: *Ave*. Item væ gehennæ conſiſtit non ſolum in pœnæ magnitudine, ſed etiam in pœnarum multitudine. Unde in Iſaia dicitur: Væ animæ eorum, quia reddita ſunt eis mala. [Iſa. 3] Pluraliter dicit mala, quia plura: immo plurima mala malis redduntur in gehenna. O quam longe ab iſto væ multitudinis tormentorum, fuit in Maria multitudo meritorum & præmiorum, cui contra multa damnatorum mala in inferno jam Deus præparaverat multa bona in cælo: ita ut nullus angelus, nullus ſanctorum ei æquari poſſit, in multitudine & congregatione bonorum cæleſtium, Juxta illud Proverbiorum: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu ſola ſupergreſſa es univerſas. [Prov. 31] Si filias iſtas intelligamus ſanctas animas vel intelligentias angelicas, numquid non ſupergreſſa eſt divitias Virginum, Confeſſorum, Martyrum, Apoſtolorum, Prophetarum, Patriarcharum, & Angelorum? cum cum ipſa ſit primitiva Virginum, ſpeculum Confeſſorum, roſa Martyrum, regiſtrum Apoſtolorum, oraculum Prophetarum, filia Patriarcharum, regina Angelorum? Quid enim de divitiis omninum horum defuit? Hieronymus enim ait; Mariam ſi diligentius aſpicias, nihil virtutis eſt, nihil ſpecioſitatis, nihil candoris & gloriæ quod in eo non reſplendeat. [Hier. ep. 10 ad Pau. & Euſtoch. poſt med. tom. 9] Quia ergo Maria tam longiſſima fuit a prædicto væ gehennæ; ideo merito dictum ei: *Ave*. Item væ gehennæ non ſolum in magnitudine, non ſolum in multitudine; ſed etiam in longitudine, ſive perpetuitate pœnarum conſiſtit. Unde in canonica Judæ dicitur: Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt. [Juda c. 1] *Et poſt pauca ſequitur*: Quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum. Nota, quod dicit, in æternum: & penſa quanta ſit illa pœnarum & tenebrarum longitudo, quæ finem non accipit in æternum. O quam longiſſime ab iſto longiſſimo gehennæ væ, fuit longitudo gloriæ Mariæ, cui contra æternas tenebras in inferno, jam Dominus præparaverat æternam lucem in cælo, ut ſicut anima peccatrix ſedes diaboli eſt mirabiliter tenebroſa in æternum: ita Maria mediatrix ſedes Chriſti mirabiliter luminoſa eſt in æternum, juxta illud Pſalmi: Thronus ejus ſicut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternum. [Pſal. 88] Sic ergo beatiſſima Virgo Maria longe fuit a triplici væ gehennæ: immo longe fuit a prædictis novem væ, & ideo merito ei dictum eſt: *Ave*. Nos ergo, chariſſimi, omnes ei dicamus ave, omneſque oremus, ut propter ſuum dulciſſimum ave, nos, oret, liberari ab omni væ. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium ſuum.

LECTIO III.

De ſignificationibus nominis Mariæ. Et quod B. Virgo mare amarum, ſtella maris, illuminatrix, & Domina convenientiſſime dicitur.

AVE MARIA. Hoc nomen, ſicut dictum eſt ſupra, non angelus, ſed devotio fidelium interpoſuit. De hoc beatus Evangeliſta Lucas ſignanter ait: Nomen Virginis Maria. [Luc. 1] Hoc nomen ſanctiſſimum, nomen dulciſſimum, nomen digniſſimum, tam ſanctiſſimæ, tam dulciſſimæ, tam digniſſimæ Virgini convenientiſſime eſt impoſitum. Maria enim amarum mare, Maria eſt ſtella maris, & Maria illuminata, vel illuminatrix, Maria Domina interpretatur. [Quid ſignificat nomen Maria.] Maria autem eſt mare amarum dæmonibus: & ſtella maris hominibus: & illuminata, vel

vel illuminatrix angelicis ſpiritibus: A Domina creaturis omnibus. Maria, inquam, dæmonibus eſt mare amarum ſpiritualiter, & Maria hominibus eſt ſtella maris officialiter, & Maria angelis illuminatrix eſt æternaliter, & Maria creaturis omnibus eſt Domina univerſaliter.

Maria amarum mare. Conſiderandum ergo eſt, quod Maria interpretatur amarum mare: hoc optime ei competit contra diabolum. Sed nota, quomodo Maria ſit mare, & quomodo ſit amara, & quomodo ſimul ſit amarum mare. Maria eſt mare gratia affluendo: & Maria eſt amara filio compatiendo: & Maria eſt amarum mare diabolum ſubmergendo. Maria utique eſt mare, per affluentem Spiritus ſancti repletionem. B Maria eſt amara, per affluentem filii ſui paſſionem: Maria eſt mare amarum, per ſubmergendum diaboli ſuffocationem.

Primo conſidera, chariſſime, quod Maria dicitur, mare propter affluentiam, & copiam gratiarum. Unde *Eccleſ. 1* ſcriptum eſt in Eccleſiaſte: Omnia flumina intrant in mare. Flumina ſunt Chariſmata Spiritus ſancti. Unde Joannes dicit: *Joan. 7* Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Omnia ergo flumina intrant in mare, dum omnia chariſmata ſanctorum intrant in Mariam. Flumen enim gratiæ An- C gelorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Patriarcharum, & Prophetarum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Apoſtolorum intrat in Mariam; & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Confeſſorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Virginum intrat in Mariam. Omnia flumina intrant in mare, id eſt omnes gratiæ intrant in Mariam. Unde ipſa optime dicere *Eccl. 24* poteſt illud Eccleſiaſtici: In me omnis gratia viæ, & veritatis, & in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Quid mirum ſi omnis gratia in Mariam confluxit, per quam tanta gratia ad omnes defluxit? Ait enim beatus Auguſtinus: Gratia es plena Maria, quam apud Dominum inveniſti, & hanc per totum mundum effundere meruiſti.

Secundo conſidera, chariſſime, quod Maria in Paſſione filii ſui valde amara fuit, quando ſuam ipſius animam gladius pertranſivit. Unde ipſa bene potuit dicere illud Ruth: Non voce- *Ruth. 1* tis me Noemi, id eſt pulchram, ſed vocate me mara, id eſt amaram, quia amaritudine valde replevit me omnipotens. Amara fuit Noemi, quia duo filii ſui fuerunt mortui. Noemi pulchra, & amara, ſignat Mariam, pulchram quidem per Spiritus ſancti ſanctificationem, amaram vero per filii ſui Paſſionem. Duo autem filii Mariæ ſunt homo Deus, & homo purus, unius enim corporaliter, alterius ſpiritualiter mater eſt Maria. Unde beatus Bernardus ait: Tu mater Regis, tu mater exulis, tu mater Dei, tu mater judicis, & tu mater Dei & hominis, cum mater ſis utriuſque diſcordiam inter filios tuos nequis ſuſtinere. Ideo exclamans, Anſelmus ait: O beata fiducia, o tutum refugium mater Dei, & mater noſtra. Iſti duo filii Mariæ ambo mortui fuerunt in paſſione: Unus in corpore, alius mente: Unus crucis acerbitate, alter mentis infidelitate. Et ideo viſcera Mariæ valde repleta fuerunt amaritudine, ſicut Sanctus Auguſtinus teſtatur, dicens: Illa, inquit, pia mater immani dolore ejulans, pectora debilitata contundens, ita ipſius, viſcera omniaque membra fatigaverat, ut inceſſu deficiens, vix pervenire potuiſſet ad Chriſti funus. Vides modo quomodo Maria ſit mare Spiritus ſancti. Vides ſecundo, quomodo ipſa ſit amara pro morte filii ſui.

Tertio conſidera, chariſſime, quod Maria eſt mare amarum diabolo, & angelis ejus per ipſam oppreſſis, quemadmodum mare rubrum amarum fuit Ægyptiis in ipſo ſubmerſis, de quibus habetur in Exodo: Reduxit *Exo. 15* ſuper eos Dominus aquas maris. O quam amarum & timendum eſt hoc mare Ægyptiis. O quam amara & timenda eſt hæc Maria dæmonibus. Unde beatus Bern. Non ſic timent hoſtes viſibiles quaſi caſtrorum multitudinem copioſam, ſicut aereæ poteſta-

Digitized by Google

teſtates Mariæ vocabulum, patrocinium, & exemplum: Fluunt & pereunt ſicut cera a facie ignis, ubicumque veniunt crebram hujus nominis recordationem, devotam invocationem, ſolicitam imitationem. Sic ergo vides, chariſſime, quomodo Maria eſt mare per affluentiam ſuæ repletionis, quomodo Maria eſt mare per vehementiam Dominicæ Paſſionis, & quomodo Maria eſt mare amarum per potentiam diabolicæ ſubmerſionis.

Maria eſt ſtella maris. Conſequenter conſiderandum eſt, quod Maria interpretatur ſtella maris. Hoc optime convenit Mariæ, quæ gerit officium ſtellæ marinæ. Legitur enim & verum eſt, quod nautarum mos eſt, ut cum in aliquam terram navigare diſponunt, unum ſidus eligunt, cujus ſigno luce radiante, in eam, quam deſiderant partem poſſunt ſine errore adduci. Tale certe officium eſt ſtellæ noſtræ Mariæ, quæ navigantes per mare mundi in navi innocentiæ, vel pœnitentiæ, dirigit ad littus cæleſtis patriæ. Propter hoc bene Innocentius, ait ſic: Quibus auxiliis poſſunt naves inter tot pericula pertranſire uſque ad littus patriæ? Certe, inquit, per duo, ſcilicet per lignum & ſtellam, id eſt per fidem crucis, & per virtutem lucis, quam peperit nobis Maria maris ſtella. Bene autem Maria ſtellæ maris comparatur, propter puritatem, propter radioſitatem, & propter utilitatem. Maria enim eſt ſtella puriſſima, ſtella radioſiſſima, & ſtella utiliſſima. Maria eſt ſtella puriſſima puriſſime vivendo: & Maria eſt ſtella radioſiſſima, radium æternum pariendo: Maria eſt ſtella utiliſſima, ad littus patriæ dirigendo.

Primo ergo conſidera, chariſſime, quod Maria eſt ſtella puriſſima, ſine peccato puriſſime vivendo. Unde de ea dici poteſt illud Sapientiæ: *Sap. 7* Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata invenitur purior. Quidam legunt hic prior, quidam purior, utrumque vero ſtellæ noſtræ competit. Maria enim eſt prior, id eſt potior ſive dignior. Maria etiam purior eſt Sole, & ſtellis, & luce: quia tam dignitate quam puritate, Solem, & ſtellas, & omnem lucem ſuperat corporalem, immo etiam ſpiritualem, id eſt Angelicam creaturam. De qua dicitur. *Gen. 1* Diviſit Deus lucem a tenebris, id eſt Angelos ſtantes a cadentibus. Hac utique luce Angelica prior, & purior eſt Maria. Prior dignitate, & purior ſanctitate. Unde Anſelmus exclamans, ait: *Anſel. in invocatione Matris Virgin. Mariæ, & filii ejus.* O benedicta ſuper mulieres, quæ Angelos vincis puritate, ſanctos ſuperas pietate. Vides modo quomodo Maria ſit ſtella puriſſima puriſſime vivendo.

Secundo conſidera, chariſſime, quod Maria eſt ſtella radioſiſſima, radium æternum emittendo, & Dei filium pariendo. Ipſa enim eſt ſtella, de qua dicitur in Numeris: *Num. 24* Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael, &c. Virga iſta eſt Dei filius, qui ſtellæ noſtræ Mariæ eſt radius. Radius utique de quo cantatur: Sicut ſidus radium, &c. De quo etiam B. Bern. ait: *Bern. ho 2 ſup. Miſſ. eſt, circa fin.* Nec ſideri radius ſuam minuit claritatem, nec Virgini filius ſuam virginitatem. O vere beatiſſima, o vere radioſiſſima ſtella Maria: cujus radius non ſolum mundum, immo etiam cælum, & non ſolum cælum, immo etiam infernum penetravit, ſicut B. Bernardus ſcribens, *Ibidem.* ait: Ipſa eſt præclara & eximia ſtella ex Jacob orta, cujus radius univerſum orbem illuminat, cujus ſplendor etiam in ſupernis præfulget, & inferos penetrat. Vides modo quomodo Maria eſt ſtella puriſſima, puriſſime vivendo: vides ſecundo, quomodo Maria ſit ſtella radioſiſſima, filium Dei pariendo.

Tertio conſidera, chariſſime, quod Maria eſt ſtella utiliſſima nos ad patriam cæleſtem dirigendo, immo ducendo nos per mare hujus ſæculi ad gratiam filii ſui tamquam ad portum Paradiſi. Unde ipſa eſt ſtella illa clariſſime fulgens, tres Magos ad Chriſtum rectiſſime ducens. Maria certe eſt ſtella, quæ in fluctibus præſentis vitæ valde eſt neceſſaria. Unde Bern. dicit: *Ibidem.* Ne avertas oculos tuos a fulgore hujus ſideris, ſi non vis obrui procellis. Si inſurgunt venti tentationum, ſi incurris ſcopulos

los tribulationum: reſpice ſtellam, voca Mariam. Igitur chariſſime, ne in mari hujus mundi demergaris, ſtellam ſequaris, Mariam imiteris, Securiſſimum enim eſt ipſam ſequi, ſicut idem B. Bernardus teſtatur dicens: Ipſam ſequens non devias: ipſam rogans non deſperas; ipſam cogitans non erras. Ipſa tenente non corruis: ipſa protegente non metuis: ipſa duce non fatigaris: ipſa propitia pervenis: & ſic in temetipſo experiris, quam merito dictum ſit. Et nomen Virginis Maria. Sic ergo vides: quomodo Maria eſt ſtella puriſſima a peccato, ſtella radioſiſſima in filio, & ſtella utiliſſima in mundo.

Ibidem.

Maria eſt illuminata, & illuminatrix.

His viſis conſiderandum eſt, quod Maria etiam intrepretatur illuminata, vel illuminatrix. Hoc ſimiliter competit tantæ Virgini, quæ mirabiliter illuminata eſt per præſentiam Domini: juxta illud Apocalypſis: Vidi Angelum alium deſcendentem de cælo, habentem poteſtatem magnam, & terra illuminata eſt a gloria ejus. Filius Dei eſt Angelus magni conſilii: terra vero a gloria Dei illuminata eſt Maria, quæ ſicut illuminata fuit a gratia ejus in mundo, ita nunc illuminata eſt a gloria ejus in cælo, ut ſic illuminata, fieret illuminatrix in mundo & in cælo. Propter quod conſiderandum eſt, quod Maria illuminata, illuminatrix eſt, per exempla, per beneficia, & per præmia: illuminatrix per exempla vitæ ſuæ, illuminatrix per beneficia miſericordiæ ſuæ, illuminatrix eſt Maria per præmia gloriæ ſuæ.

Apoc. 18

Primo ergo conſidera, chariſſime, quod Maria eſt illuminatrix plurimorum per exempla lucidiſſimæ vitæ ſuæ. Ipſa eſt cujus vita glorioſa lucem dedit ſæculo. Ipſa eſt cujus vita inclyta cunctas illuſtrat Eccleſias. Ipſa enim eſt lucerna Eccleſiæ ad hoc illuminata a Deo, ut per ipſam contra tenebras mundi illuminaretur Eccleſia. Oret ergo Eccleſia, oret fidelis anima, & dicat: Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas. Hanc vere lucernam Dominus illuminavit pleniſſime, & per hanc illuminationem tenebras animarum noſtrarum fugat & fugavit. Hoc bene ſentiens Bern. ait: O maria tu virtutum tibi inditarum magnificis exemplis ad imitationem tui nos provocas, ſicque noctem noſtram illuminas. Qui enim vias tuas inſectatus fuerit, non ambulat in tenebris, ſed habet lucem vitæ. Vides modo quomodo Maria eſt illuminatrix mundi per exempla lucidiſſimæ vitæ ſuæ.

Pſal. 17

Secundo conſidera, quod Maria eſt illuminatrix per beneficia lucidiſſimæ miſericordiæ ſuæ: per quam multi in nocte hujus ſæculi illuminati ſunt ſpiritualiter, ſicut quandoque filii Iſrael per columnam ignis illuminati fuerunt corporaliter, juxta illud Pſal. Deduxit eos in nube, &c. Maria eſt nobis columna nubis, quia tamquam nubes protegit ab æſtu divinæ indignationis: protegit etiam ab æſtu diabolicæ tentationis, ſicut iterum dicitur in Pſal. Expandit nubem, &c. Maria quoque columna ignis eſt, illuminans nos, immo illuminans mundum multis miſericordiæ ſuæ beneficiis. Quid nos miſeri, nos obtenebrati, quid in nocte hujus ſæculi faceremus, ſi tam lucidam lucernam, ſi tam luminoſam columnam non haberemus? Quid enim totus mundus valeret, ſi ſolem non haberet? Propter hoc bene B. Bern. ait: Tolle corpus hoc ſolare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc maris ſtellam, quid niſi caligo involvens, umbra mortis, ac denſiſſimæ tenebræ relinquuntur: Vides modo quomodo Maria eſt illuminatrix, per lucidiſſimam vitam: vides ſecundo quomodo Maria eſt illuminatrix per lucidiſſimam miſericordiam ſuam.

Pſal. 77

Pſal. 140

Bern. ſer. in Nat. B. Mariæ, de aquæduct. ante med.

Tertio conſidera, chariſſime, quod Maria etiam eſt illuminatrix per lucidiſſimam gloriam ſuam, quæ per omnia illuminat cælum ſicut Sol mundum, juxta illud Eccleſiaſtici: Sol illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus ejus. Sol illuminans eſt Maria, quæ eſt pulchra ut Luna, electa ut Sol. Pulchra ut Luna per gratiam: electa ut Sol per gloriam. Gloria enim Domini plenum eſt opus ejus. Opus

Eccl. 42

Do-

Digitized by Google

Domini excellentiſſimum eſt Maria. A Hoc opus ſicut plenum fuit gratia Domini in mundo, ſic plenum eſt gloria Domini in cælo. Sic ergo illuminans Maria in gloria ſua, rutilans per omnia reſpicit, quia per omnes Angelos, & per omnes Sanctos gloriæ ſuæ illuminationem extendit. Quid mirum ſi Mariæ præſentia totum illuminat cælum, quæ etiam totum illuſtrat orbem? Ait enim Bernard. Mariæ præſentia totus illuſtratur orbis, & ipſa cæleſtis patriæ clarius rutilat virgineæ lampadis irradiata fulgore. Sic ergo vides quomodo Maria illuminatrix eſt per vitam ſuam lucidiſſimam: quomodo illuminatrix per gloriam ſuam fulgidiſſimam eſt Maria.

Bern. ſer. 1 in Aſſump. B. Mar. ſtatim a princ.

Maria cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, Domina.

Poſt prædicta omnia conſiderandum eſt, quod Maria interpretatur Domina. Hoc quoque optime competit tantæ Imperatrici, quę re vera Domina eſt cęleſtium, terreſtrium, & infernorum. Domina, inquam, Angelorum, Domina hominum, Domina dęmonum, Domina utriuſque in cęlo, Domina in mundo, Domina in inferno.

Eſther. 15

Primo conſidera, chariſſime, quod Maria eſt Domina Angelorum, ipſa enim ſignata eſt in Domina Eſther Regina, de qua legitur, quod ſuper unam famulam ſuam delicioſe innitebatur, altera autem famularum ſequebatur Dominam, defluentia in humum veſtimenta ſuſtentans. Per Do- C minam Eſther Reginam, intellige Mariam Reginam: duę famulę, quarum Domina eſt Regina Maria, ſunt Angelica, & humana creatura. O quantum gaudendum eſt nobis, miſeris hominibus, quod Angeli Dominum & Dominam habent, ex hominibus. Veriſſime enim Angelorum Domina, eſt Maria. Unde Auguſt. ipſam alloquens, ait: Si te cęlum vocem, altior es. Si matrem gentium dicam, pręcedis. Si Dominam Angelorum nominem, per omnia eſſe comprobaris. Si formam Dei appellem, digna exiſtis. Anima vero humana eſt famula, quę Dominam ſuam Mariam ſequitur in mundo. Sequitur certe colligens veſtimenta Dominę, ſcilicet colligens virtutes, & exempla Mariæ. Intelligentia vero angelica eſt famula, ſuper quam Domina ſua Maria innititur in cęlo. Innititur certe tamquam familiariſſima ſe Angelis ſociando, innititur etiam tamquam delicatiſſima in Angelis deliciando: innititur quoque tamquam pleniſſima ſe cum ſua plenitudine Angelis communicando, innititur inſuper tamquam potentiſſima, Angelis imperando. Omnibus enim Angelis Maria innititur ſuo imperio. Unde Auguſtinus ait: Michael Dux & Princeps militię cęleſtis cum omnibus ſpiritibus adminiſtratoriis, tuis Virgo paret præceptis, in defendendis in corpore, & in ſuſcipiendis de B corpore animabus fidelium, ſpecialiter tibi Domina, & die ac nocte ſe tibi commendantium. Vides modo, quomodo Maria eſt Domina Angelorum in cęlo.

Auguſt. de ſanct. ſer. 35 ante med. to. 10

Secundo conſidera, chariſſime, quod Maria eſt Domina hominum in mundo. De hac Domina in Pſalmo dicitur: Sicut oculi ancillæ in manibus Dominę ſuę, &c. Ancilla Dominę Marię eſt quęlibet anima fidelis, immo etiam Eccleſia univerſalis. Oculi hujus ancillę in manibus Dominę ſuę ſemper debent eſſe, quia oculi Eccleſię, oculi omnium noſtrum ad manus Marię ſemper debent reſpicere, ut per manus ejus aliquid boni accipiamus, & per manus ejus quidquid boni agimus, Domino offeramus. Per manus enim hujus Dominę habemus, quidquid boni poſſidemus, teſtante B. Bern. qui ait: Nihil nos Deus habere voluit, quod per Marię manus non tranſiret. Per manus quoque hujus Dominę offerre Deo debemus, quidquid boni egerimus, quemadmodum B. Bern. hortatur, dicens: Modicum illud quod offerre deſideras, gratiſſimis illis, & omni acceptione digniſſimis Marię manibus tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Bene nobis, chariſſimi, bene nobis, quod talem Dominam habemus, quę manus tam liberales habet ad nos, & tam prępotens eſt apud filium ſuper nos, ut ſecuri ad ipſam confugere poſſimus omnes nos. Unde

Pſal. 112

Ber. ſer. 3 in vig. Natal. Dom. in fine.

Ber. ſer. in Nat. B. Mariæ. de aquæductu, circa fin.

Digitized by Google

de devotiſſimus Anſel. ait: Domina magna, cui gratias agit concio lęta juſtorum, ad quam territa fugit turba reorum: ad te prępotens & miſericors Domina, ego peccator anxius confugio. Vides modo, quomodo Maria eſt Domina Angelorum in cęlo. Vides ſecundo quomodo Maria eſt Domina hominum in mundo.

Tertio conſidera, chariſſime, quomodo Maria eſt Domina dęmonum in inferno, tam potenter eis dominans etiam, ut de ipſa accipi poſſit illud Pſal. Virgam virtutis tuę emittet Dominus, &c. Virga virtutis eſt Virgo Maria. Ipſa eſt virga Aaron florida per virginitatem, & fructifera per fœcunditatem. Ipſa quoque eſt virga, de qua dicitur in Iſaia: Egredietur virga de radice Jeſſe. Hæc virga Virgo Maria, virga virtutis eſt contra inimicos infernales, quibus magna virtute dominatur, & ideo Domina tam magna, tam magnę virtutis, merito a nobis amatur, merito a nobis laudatur, & merito a nobis exoratur, ut nos contra inimicos iſtos tueatur. Exemplum dat nobis Anſel. qui tantam Dominam alloquens ait: Te Domina magna, & valde magna, te vult cor meum amare, te cupit os meum laudare, te deſiderat venerari mens mea, te affectat exorare anima mea, quia tuitioni tuę ſe commendat tota ſubſtantia mea. Sic ergo vides quomodo Maria eſt Domina Angelorum in cælo, Domina hominum in mundo, & Domina dæmonum in inferno. Vides ergo ex prædictis, quod Maria mare amarum, quod Maria ſtella maris, Maria illuminatrix, Maria Domina convenientiſſime interpretatur. Maria enim amarum mare eſt dæmonibus perverſis. Maria ſtella maris eſt hominibus converſis. Maria illuminatrix eſt Angelis non averſis. Maria eſt Dominans creaturis univerſis. Oremus, chariſſimi, oremus devotiſſime, oremus Mariam & dicamus: Eia mare amarum, Maria adiuva nos, ut in vera pœnitentia totaliter amaricemur. Eia ſtella maris Maria adiuva nos, ut per mare ſæculi ſpiritualiter rectificemur. Eia illuminatrix Maria adiuva nos, ut in gloria æternaliter illuminemur. Eia Domina Maria adiuva nos, ut tua gubernatione, & dominatione filialiter gubernemur. Per Dominum noſtrum, &c.

Pſal. 109

Iſa. 11

Lectio IV.

Nomen Maria, B. Virgini quam ſit convenientiſſimum. Et quod eadem omni vitio caruit, & omni virtute claruit.

Ave Maria. Nomen id affectuoſum, & dulciſſimum, nomen id gratioſum & nobiliſſimum, nomen id glorioſum & digniſſimum optime convenit beatæ Virgini Dominæ noſtræ. Convenientiſſime Virgo tam pia vocata eſt Maria. Ipſa enim eſt maria, quæ & omni vitio caruit, & omni virtute claruit. Ipſa, inquam, eſt Maria, quæ a ſeptem vitiis capitalibus fuit immuniſſima. Maria enim contra ſuperbiam profundiſſima, per humilitatem: contra invidiam affectuoſiſſima, per charitatem: contra iram manſuetiſſima, per lenitatem: contra acediam indefeſiſſima per ſedulitatem: Maria contra avaritiam tenuiſſima per paupertatem: Maria contra gulam temperatiſſima, per ſobrietatem: Maria contra luxuriam caſtiſſima per virginitatem fuit. Hæc omnia ex illis ſcripturis colligere poſſumus, in quibus nomen Mariæ expreſſum invenimus.

Primo conſidera, chariſſime, quod Maria profundiſſima apud ſe fuit per humilitatem. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur in Luca: Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini. O mira & profunda humilitas Mariæ. Ecce Mariam Archangelus alloquitur, Maria gratia plena dicitur, ſuperventio Spiritus ſancti præmittitur, Maria in matrem Domini aſſumitur, Maria jam omnibus creaturis anteponitur, Maria jam Domina cæli & terræ efficitur, & pro his omnibus non extollitur, ſed in his omnibus mira humilitate deprimitur, dicens: Ecce ancilla Domini. Propter hoc bene ait Beda ſic: Maria nequaquam

Luc. 1

B. Mariæ humilitas.

quam

Beda hom. in æſtiv. de ſanct. de ſolemn. Deip. quan. de viſitavit Eliſabeth, non longe a princ.

quam ſe de donis cæleſtibus quaſi a ſe hæc eſſent, extulit: ſed ut magis magiſque donis apta eſſet divinis, in cuſtodia humilitatis greſſum mentis fixit, Angelo reſpondens: Ecce Ancilla Domini. Hoc eſt contra multos, qui in proſperis & honoribus, qui in gratiis, & virtutibus non humiliantur cum Maria, & cum Chriſto, ſed intumeſcunt cum Eva, & Lucifero. Sed certe Mariæ humilitas, non ſolum in verbo, ſed etiam in facto declaratur: non ſolum in verbo regalis reſponſionis, ſed in facto legalis purgationis: non ſolum in verbo, quo ſe humiliavit tamquam ancillam ſervitricem, ſed etiam in facto, quo ſe humiliavit tamquam ream, & peccatricem. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur in Luca: *Luc. 2.* Poſtquam impleti ſunt dies, &c. O dura, & infelix ſuperbia, o ſuperba & infelix duritia peccatoris: ecce Maria abſque omni peccato legem ſubiit purgationis, & tu miſer plenus peccatis non vis legem ſubire ſatisfactionis?

B Maria affectuoſa per charitatem.

Vide, chariſſime, quod Maria affectuoſa fuit per charitatem. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur in Luca. Exſurgens autem Maria, abiit in montana cum feſtinatione, &c. Abiit, inquam, ut viſitaret, ut ſalutaret, ut miniſtraret Eliſabeth. *Ibidem.* Vide quomodo illa viſitatio Mariæ plena fuit charitate. In deſcriptione enim illius viſitationis Maria quater nominatur, in quo charitas Mariæ ad Deum, & ad proximum plenius declaratur. Charitas proximi debet haberi, & foveri, corde, ore, & opere: Maria autem charitatem proximi habebat in corde, & propter hoc exurgens Maria abiit in montana cum feſtinatione. Quid enim eam ad officium charitatis feſtinare cogebat, niſi charitas quæ in corde eius fervebat? Legimus quod paſtores venerunt feſtinantes ad præſepium, *Luc. 2* & quod Maria abiit cum feſtinatione ad obſequium, *Luc. 1* & quod Zachæus feſtinans deſcendit ad hoſpitandum Dominum: *Luc. 19* Væ ergo tardis ad opera charitatis. Item Maria charitatem proximi ore fovebat. Ipſa enim eſt de qua ibidem dicitur: Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, &c. Charitas, inquam,

A proximi ſalutationibus, & aliis charitativis locutionibus ſemper fovenda eſt. Unde Angelus ſalutavit Mariam: Maria ſalutavit Eliſabeth: Filius Mariæ ſalutavit Marias euntes de ſepulcro, dicens illis: Avete. Væ eis, qui propter odium ſalutationem proximo negant. Væ & illis, qui doloſe proximum ſalutant, ſicut Judas cum dixit: Ave Rabbi. *Matt. 26* O quam dulciter Maria ſalutare novit. O Maria digneris nos per gratiam tuam ſalutare. Et certe ipſa nos libenter ſalutat beneficio & conſolatione, ſi nos eam frequenter ſalutamus ſervitio & oratione. Libenter nos ſalutat cum gratia, ſi libenter eam ſalutamus cum Ave Maria. Item Maria charitatem non ſolum corde habebat, B non ſolum ore fovebat, ſed etiam opere exercebat. Ipſa enim eſt Maria, de qua ibi dicitur: Manſit autem Maria cum illa *Luc. 1* quaſi menſibus tribus. Manſit videlicet pro miniſterio & conſolatione Eliſabeth. Unde Ambroſius: Quæ *Ambroſ. comment. in Luc. li. 2 co 1 ro. 3* propter officium venerat, officio inhærebat. Item Maria ſicut in omnibus charitatem habuit ad proximum, ita ſuper omnia charitatem habuit ad Deum. Ipſa enim eſt Maria, de qua ibidem dicitur: Magnificat anima mea Dominum. *Ibidem.* Anima quod amat hoc magnificat, & in hoc exultat. Idcirco anima Mariæ Deum decentiſſime magnificavit, & in Deo firmiſſime exultavit, quia Deum C excellentiſſime amavit. De cujus amore bonum verbum dicit magiſter Hugo de Sancto Victore. Quia, inquit, in corde ejus amor Spiritus *Hugo de ſancto Vict. de Maria virginitate perpetua, cap. 2 poſt med.* ſancti ſingulariter ardebat, ideo in carne eius, virtus Spiritus ſancti mirabilia faciebat.

Manſuetudo, & patientia B. Mariæ.

Tertio vide, chariſſime, quod Maria manſuetiſſima fuit per lenitatem, patientiſſima contra omnem adverſitatem. Ipſa enim eſt Maria, quam Simeon ſic alloqebatur; ſicut in Luca *Luc. 1* dicitur: Ex dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur, & tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Hic gladius acutiſſimam filii ſui paſſionem, ſive mortem ſignat. Gladius corporalis animam nec occidere

poteſt, nec vulnerare, ſic acutiſſima Chriſti paſſio, licet animam Mariæ per compaſſionem pertranſivit, ipſam tamen nec per odium occidit, nec per impatientiam vulneravit. Maria enim interfectores filii ſui numquam odivit, numquam contra eos impatiens fuit. Nam ſi alii martyres patientiſſimi fuerunt in martyrio ſuo corporali, quanto magis martyr noſtra Maria in martyrio ſuo ſpirituali? De cujus nobili martyrio Hieron. ait: Quia ſpiritualiter & atrocius paſſa eſt gladio paſſionis Chriſti, pluſquam martyr fuit. O mira Mariæ patientia & manſuetudo, quæ non ſolum patientiſſima fuit, dum coram ipſa filius ejus crucifigeretur, ſed etiam dum ante crucifixionem, propter ipſam filius eius vilipenderetur, ſicut in Evangelio Marci dicitur: Nonne hic eſt fabri filius, & Mariæ? Ubi poſt pauca ſequitur: Et ſcandalizabantur in eo. Revera faber eſt Chriſtus, ſed qui fabricatus eſt auroram, & Solem. Heu quam longe a gratia mitiſſimæ Mariæ ſunt, qui tam immites, tam impatientes, tam iracundi ſunt ſicut commenſales, & ſocii & vicini ſæpe ſentiunt.

Hieron. ad Paul. & Euſt. de Aſſump. Beatæ Mariæ, ep. 10 poſt med. tom. 9

Mar. 6

Pſal. 37

B. Mariæ diligentia indefeſſa.

Quarto vide, chariſſime, quod indefeſſiſſima & ſtudioſiſſima fuit, per ſedulitatem in bonis operibus. Ipſa namque eſt Maria illa, de qua dicitur in Actis: Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jeſu. Maria indefeſſe perſeverando in oratione exemplum dedit: quam oportet ſequi, & non deficere. Et ſi Maria tam ſedule oravit in terris, quomodo non ſedule orabit pro nobis in cælis? Propter hoc nos bene hortatur Auguſt. dicens: Omnes Mariæ patrocinia omni niſu imploremus: ut, dum ſupplici eam obſequio frequentamus in terris, ipſa nos prece ſedula commendare dignetur in cælis. Sed ecce Maria noſtra non ſolum ore in orationibus, ſed etiam corde in ſanctis meditationibus indefeſſa fuit & ſedula. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur in Evangelio Lucæ: Maria conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Quia ergo Maria non fuit acedioſa, ideo non fuit odioſa: & ideo, non ſolum mentem in ſanctis meditationibus, non ſolum linguam in devotis orationibus; ſed etiam manus in bonis operibus ſedulas habuit. Propter quod bene, ſicut ſupradictum eſt, manſit Maria cum Eliſabeth tribus menſibus. Ad quid? reſpondet Beda & ait: Ut mulieri provectæ ætatis, virgo juvencula miniſterium ſedula impenderet. Heu quam longe a gratia Mariæ eſt miſer acedioſus, cuius mens, manus, & lingua ſunt toties a meritis otioſæ.

Act. 1

Aug. ſer. 33 de ſanct. circa fin. tom. 10

Luc. 2

Beda hom. in Solemn. Dep. Vir. quando ſalutavit Eliſabeth, ante med. tom. 7

B. Maria pauper. tas.

Quinto vide, chariſſime, quod Maria tenuiſſima fuit per paupertatem. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur Invenerunt Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio. Paſtores pauperes invenerunt pauperem Mariam matrem, & pauperem infantem in paupere loco, non in pompoſa curia, ſed in paupere præſepio. Quæ utique paupercula mater bonum hoſpitium habuiſſet, ſi pauper non fuiſſet. Iſta dum diligenter attendis, tunc paupertatem Mariæ evidenter perpendis. De qua Joannes Chryſoſtomus ait: Vide paupertatis Mariæ magnitudinem, & quicumque pauper eſt, accipiat conſolationem. Quicumque certe propter Deum pauper eſt voluntarie, & libenter, vel etiam quicumque pauper eſt neceſſarie & patienter, multum conſolari poteſt de paupertate Mariæ, & de paupere Chriſto. Ab illa conſolatione iniqui divites longe ſunt, qui longe aliam quærunt. Unde Salvator dicit: Væ vobis divitibus, qui habetis hic conſolationem veſtram. Nolo tamen deſperare divites, quia non ſolum pauperes paſtores, ſed etiam divites reges pauperem Mariam, & pauperem Filium eius invenerunt, ſicut dicitur in Matthæo: Et intrantes domum invenerunt, &c. Sic illi divites ipſos invenerunt, qui munera attulerunt. Pauperes ergo conſolationem iſtam inveniunt per paupertatem, divites vero per liberalitatem. Dum pauperes per paupertatem Chriſto conformantur, divites per liberalitatem Chriſto reformantur.

Luc. 2

Luc. 6

Matt. 2

B. Mariæ ſobrietas.

Sexto vide, chariſſime, quod Maria temperatiſſima fuit, per ſobrietatem. Ipſa enim eſt Maria, cui dicitur:

Ne

Luc. 1 Ne timeas Maria, inveniſti gratiam, &c. Nota, quod dicitur: Inveniſti gratiam. Numquam Maria tantam gratiam inveniſſet, niſi gratia Mariam in cibo & potu temperatiſſimam inveniſſet. Non enim ſe compatiuntur gratia & gula: quia impoſſibile eſt, quod homo ſimul ſit per gratiam Deo gratus, & per gulam ingratus. Bonum eſt ergo quærere gratiam & fugere gulam. Dicit enim Paulus: Hebr. 13 Optimum eſt gratia ſtabilire cor non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Nota etiam quod dicitur: Luc. 1 Ecce concipies in utero. Numquam Maria Deum in utero concepiſſet, ſi idem uterus contra Deum crapuloſus fuiſſet, & ſi uterus ille mero æſtuaſſet: cum venter mero æſtuans cito deſpumat in libidinem. Uterus ergo ille, qui Deo incarnato gravidatus eſt, numquam in cibo & potu intemperato gravatus eſt. Unde Chryſ. ho. 1 in Matt. oper. imperf. to. 2 Joannes Chryſoſtomus ait: Commeſſatrix, aut vinolenta Maria numquam fuit. Heu quam longe a gratia Mariæ ſunt, qui in cibo, & potu toties excedunt.

B. Mariæ virginitas. Septimo vide, chariſſime, quod Maria caſtiſſima fuit per virginitatem. Ipſa eſt Maria, de qua dicitur: Luc. 1 Nomen virginis Maria. Eximiæ caſtitatis Mariæ teſtem Evangeliſtam, teſtem ipſam Mariam, teſtem habemus angelicam perſonam. Caſta enim fuit in virginea carne, ſicut Evangelium teſtatur, dicens: Nomen virginis Maria. Caſtior fuit Maria in virginea mente, ſicut ipſamet teſtatur. Ipſa enim eſt, de qua dicitur: Luc. 1 Dixit autem Maria ad Angelum. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? ideſt, non cognoſcere propono. Caſtiſſima vero fuit Maria in virginea prole, ſicut angelus teſtatur, Matt. 1 qui de illa Maria dixit in Matthæo: Joſeph fili David, noli timere. Ex quo Maria Virgo de Spiritu ſancto divina eſt prole fœcundata, nequaquam virginitas eius tali eſt prole vitiata, ſed mirabiliter eſt in tanta prole glorificata. Nam in prole approbata, in prole conſecrata, in prole nobilitata, in prole ditata, & dotata, conſignata & confirmata eſt tua virginitas, o Maria. Propter quod A bene ait Auguſtinus: Mariam virginem veraciter prædicamus, & matrem: cuius virginitatem glorificavit vera fœcunditas, & cuius veram fœcunditatem glorificavit intemerata virginitas. Beatus quoque Bernardus ait: Longe glorioſior fuit virginitas ex fœcunditate, & fœcunditas ex virginitate. Ber. ſer. de B. Virg. ex verb. Apoc. 12 poſt med. Heu quam longe a gratia Mariæ ſunt quicumque continentes non ſunt, qui caſtitatis inimici ſunt. Cum ergo dulciſſimum nomen Mariæ tanta, ut ſupra dictum eſt, ſit gratia, ideo merito hoc nomen invocamus orantes, ſecundum quod beatus Bernardus orans, ait: Idem ſer. 4 in Aſſump. B. Mariæ in fin. Dulciſſimum Mariæ nomen invocantibus ſervulis per te Regina clemens gratiæ B ſuæ munera largiatur Jeſu Chriſtus, Filius tuus, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Lectio V.

Quod gratia Beatæ Mariæ ſit vera, immenſa, multiplex, & utilis valde.

Ave Maria *gratia plena*. Oſtenſum eſt ſupra, quomodo Maria propter puriſſimam vitæ innocentiam merito per, Ave, ſalutatur. Oſtendendum autem eſt nunc, quomodo per pleniſſimam gratiæ affluentiam merito gratia plena fore commemoratur. C *Ave ergo gratia plena*. Conſideremus, chariſſimi, gratiam iſtam, gratiam Mariæ, gratiam admirandam. Conſideremus, inquam, gratiæ Mariæ veritatem, immenſitatem, multiplicitatem, & utilitatem. Gratia namque Mariæ gratia veriſſima, gratia immenſiſſima, gratia multipliciſſima, & gratia utiliſſima eſt.

Primo conſideremus gratiæ Mariæ veritatem. B. Mariæ gratia veriſſima. De hac Gabriel ait: Inveniſti gratiam, &c. Gratia utique vera eſt, quæ apud Deum, invenitur, qui veritas eſt, apud Deum dicit, non apud Diabolum. Diabolus enim gratiam malæ proſperitatis offert, ut eo liberius peccet. Unde Holofernes, qui Diabolum ſignat, ait: Judith. 2 Bibe nunc & accumbe in iucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me. Item,

Digitized by Google

Apud Deum dicit, non apud mundum, A quia apud mundum, ideſt, apud homines mundanos ſæpe valde falſa gratia, falſa contritio invenitur. *Eccl. 8* Unde in Eccleſiaſtico dicitur: Non omni homini manifeſtes cor tuum, ne forte inferat tibi gratiam falſam & convitietur tibi. Item, Apud Deum dicit, non apud homines: *Bern. ſer. in Nativ. B. Mariæ de aquæductu, ante med.* Ideo beatus Bernardus: Quæramus gratiam, ſed gratiam apud Deum: nam apud homines eſt gratia fallax. Item, Apud Deum dicit, non apud carnem, nam gratia carnis falſa eſt, utpote carnis pulchritudo, & hujuſmodi. *Prov. 31* Unde Salomon: Fallax gratia & vana eſt pulchritudo, quia gratiſſima virgo Maria falſam gratiam Diaboli, falſam gratiam mun- B di, falſam gratiam carnis, contempſit. Ideo merito apud Deum gratiam invenit, veram itaque & puram, nulla adulterina mixtura vitiatam, ut vere dicere poſſit in Ec- *Eccl. 42* cleſiaſtico: Quaſi balſamum non mixtum odor meus. Balſamum Mariæ eſt unctio gratiæ, qua Maria copio- *Bern. ibid. ubi ſup. proxime, longe ante med.* ſiſſime infuſa eſt. Unde Bernardus loquens de illo verbo, Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, ait: Pretioſum illud balſamum tanta tibi co- *Ber. ſer. in Nativit. B. Mariæ de aquæductu, ante med.* pia, tantaque plenitudine influet, ut copioſiſſime effluat circumquaque. Balſamum miſceri ſolet, & vitiari melle, vel oleo. Sed certe balſamum Spiritus ſancti in Maria non fuit mixtum, quia nec melle carnalitatis, C & mundanæ conſolationis, nec oleo veræ laudis, & adulationis fuit vitiatum. Sed quia tam vera & tam pura Mariæ gratia fuit, ideo bene *Hieron. in ſer. de Aſſump. B. Mar. quæ eſt epiſt. 10 tom. 9 circa med.* Hieronymus de ipſa ſic dicit: Quicquid in Maria geſtum eſt, totum puritas, & ſimplicitas, totum gratia & veritas, totum miſericordia & juſtitia fuit, quæ de cœlo proſpexit. Quicumque ergo cum Maria veram gratiam invenire deſiderant, ipſi cum Maria omni deſiderio, omni ſtudio ad eum, apud quem invenitur, accedant; ſicut hortatur Apoſto- *Hebr. 4* lus ad Hebræos dicens: Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno: Et nota, quod quicumque vult invenire, debet quærere, & quicumque vult invenire, debet ſe inclinare. Inclinet ergo ſe cum Maria per humilitatem veram, quicumque cum Maria invenire cupit gratiam veram. Dicitur enim in Eccleſiaſtico: Quanto magnus es, hu- *Eccli. 3* milia te in omnibus: & coram Deo invenies gratiam. Maria certe quia veriſſime ſe per humilitatem inclinavit, veriſſimam gratiam invenit, ut vere dicere poſſit: Reſpexit humilitatem meam. *Pſal. 30*

B. Mariæ gratia immenſa. Secundo conſideremus, chariſſimi, gratiæ Mariæ immenſitatem, propter hanc dicta eſt gratia plena. Immenſa certe fuit gratia, qua ipſa fuit plena. Immenſum enim vas non poteſt eſſe plenum, niſi immenſum ſit iſtud quo eſt plenum. Maria autem vas immenſiſſimum fuit, ex quo illum qui cœlo major eſt, continere potuit. Quis eſt cœlo major? certe ille, de quo Salomon ait: Si cœlum & cœli cœlorum *3 Reg. 8* te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi? Non utique domus per Salomonem ædificata, ſed domus per illam ſignificata Deum capere potuit. Tu ergo immenſiſſima Maria capacior es cœlo: quia quem cœli capere non poterant, tuo gremio contuliſti. Tu capacior es mundo: quia quem totus non capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo: Si ergo Maria tam capaciſſima fuit ventre, quanto magis mente, & ſi capacitas tam immenſa fuit gratia plena, oportuit utique quod gratia illa, quæ tantam impleviſſe potuit capacitatem, eſſet immenſa. Quis immenſitatem Mariæ poteſt menſurare? Ecce quod dicitur in Eccleſiaſtico: Al- *Eccli. 1* titudinem cœli, latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt? Cœlum eſt Maria, tum quia cœleſti puritate, cœleſti claritate, cœleſtibus aliis virtutibus abundavit. Tum quia ſedes Dei altiſſima fuit, teſte Propheta, qui dicit: Dominus in *Pſal. 102* cœlo paravit ſedem ſuam. Terra quoque Maria fuit, quæ fructum illum nobis protulit, de quo idem Propheta *Pſal. 66* ait: Terra dedit fructus ſuos. Abyſſus etiam eſt Maria in bonitate & in miſericordia profundiſſima. Unde etiam profundiſſimam miſericordiam Filii ſui

pro

Digitized by Google

Pſal. 41

pro nobis interpellat, quaſi abyſſus abyſſum invocat. Cœlum ergo eſt Maria, terra eſt Maria, abyſſus eſt Maria. Quis hujus cæli altitudinem, quis hujus terræ latitudinem, quis hujus abyſſi profunditatem, quis, inquam Mariæ immenſitatem dimenſus eſt, niſi ille ſolus qui ipſam non ſolum in gratia & in gloria, ſed etiam in miſericordia tam altiſſimam, tam latiſſimam, tam profundam operatus eſt? Unde ſpecialiter de ejus miſericordia ait beatus Bernardus: Quis miſericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem, & latitudinem, & ſublimitatem, & profundumqueat inveſtigare? Nam longitudo ejus, uſque ad noviſſimum diem invocantibus eam ſubvenit univerſis: latitudo ejus replet orbem terrarum, ut ſua quoque miſericordia plena ſit omnis terra: ſed & ſublimitas ejus ſupernæ civitatis invenit reſtaurationem, & profundum ejus ſedentibus in tenebris, & umbra mortis obtinuit redemptionem.

Bern. ſer. 4 de aſſump. B. Mariæ poſt med.

Tertio conſideremus, chariſſimi, gratiæ Mariæ multiplicitatem, de qua ipſa dicere poteſt illud Eccleſiaſtici: Ego quaſi terebinthus, extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratiæ. Terebinthus magna arbor eſt in Syria ſecundum gloſſam & Plinium, & habet ramos multos & extenſos. Maſculus hujus arboris non fert fructum, ſed tantum fœmina. Cujus fructus invenitur duplex, videlicet rubeus, & pallidus, & eſt jucundi odoris. Arbor, iſta arbor procera & creſcens in Syria, eſt beata virgo Maria. Syria enim interpretatur humectata. Et vere humectata fuit per gratiam tota vita Mariæ, quæ in humore gratiæ crevit ab utero matris ſuæ. Quid mirum ſi Maria in humore gratiæ creſcat, cum ſine humore gratiæ, omne ſemen areſcat? Unde de ſemine dicitur in Luca: Natum aruit, quia non habebat humorem. Rami hujus arboris, rami honoris & gratiæ, ſunt virtutes & exempla, & beneficia Beatæ Mariæ. Multi enim rami ſunt multæ ejus gratiæ merita, multæ ejus virtutes & exempla, multæ ejus miſericordiæ, & beneficia. In his ramis libenter habitant, in his libenter jubilant cœleſtes aviculæ, id eſt animæ ſanctæ, ut de ipſis etiam dici poſſit illud Danielis: In ramis ejus converſabantur volucres cœli. O quam late, quam alte arbor illa magna beata Virgo Maria ramos ſuos extendit. Quam late ad homines, quam longe ad Angelos, quam alte ad Deum. Quomodo autem ad hos omnes extendit ramos gratiarum & miſericordiarum ſuarum, Bern. exponit, dicens: Maria omnibus ſinum miſericordiæ aperuit, ut de plenitudine ejus accipiant univerſi, captivus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, juſtus gratiam, Angelus lætitiam, denique tota Trinitas gloriam, Filii perſona carnis humanæ ſubſtantiam. Fructus hujus arboris eſt ille, de quo dicitur: Benedictus fructus ventris tui. Iſte fructus rubeus fuit ſanguine, pallidus autem morte. Unde ſponſa Dei, ideſt anima ſancta, ait illud Cantici; Dilectus candidus & rubicundus, jam etiam poteſt dicere: Dilectus meus pallidus & rubicundus. Iſte quoque fructus odore jucundus eſt devotis animabus. Quod bene ſenſerat beatus Joannes Apoſtolus, qui Domino dixit. Odor tuus in me concupiſcentias excitavit æternas. O anima, o anima miſericordiæ odorem hujus fructus non ſentis? o ſi ſentires, nonne poſtipſum curreres, ſicut dicitur in Canticis: Curremus in odorem unguentorum tuorum? Notabile autem eſt, quod fructum huius terebinthi non maſculus ſed femina huius arboris proferre ſolet. Sic certe fructum vitæ Jeſum Chriſtum, non maſculus ſed femina, non vir, ſed virgo protulit. Propter quod bene Auguſtinus ait: Electa eſt virgo mater, quæ ſine concupiſcentia carnis, conciperet carnem, & ſine viro pareret virum.

Eccli. 24 — Plin. li. 13 de nat. hiſt. ca. 6 — Beata Maria eſt terebinthus. — Luc. 9 — Dan. 4 — Bern. ſer. de B. Maria ex ver. Apoc. 12 longe ante med. — Luc. 1 — Cant. 4 — Cant. 1

Quarto conſideremus, chariſſimi, gratiæ Mariæ utilitatem. De hac dicitur: Mulier gratioſa inveniet gloriam. Ecce utilitas gratiæ gratioſæ Mariæ, eſt inventio gloriæ perpetuæ. Utiliſſima certe fuit gratia Mariæ & ſibi & nobis. Utiliſſima, inquam, fuit gratia Mariæ ſibi ipſi. Gratia enim delicioſam, gratia miraculoſam, gratia glorioſam fecit Mariam. Delicioſam in animo, miraculoſam in Filio,

Beatæ Mariæ gratia utiliſſima ſibi, & nobis. — Prov. 11

lio, glorioſam in regno. Delicioſa certe fuit Maria in mente ſpirituali, miraculoſa in prole virginali, glorioſa in diademate æternali. Gratia ergo mentem & animam Mariæ fecit delicioſam deliciis ſpiritualibus, tamquam Dei vivi ſpiritualem paradiſum, *Eccli. 40* juxta illud Eccleſiaſtici: Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus. Vere paradiſus Dei fuit, in benedictionibus multiplicium deliciarum ſpiritualium. De quibus etiam beatus Bernardus ait: *Ber. ſer. 4 in Aſſump. B. Mar. circa prin.* Quid niſi delicias dixerim decus virginitatis, cum munere fœcunditatis, inſigne humilitatis, diſtillantem charitatis favum, miſericordiæ viſcera, plenitudinem gratiæ, prærogativam gloriæ ſingularis? Item, gratia Mariam fecit miraculoſam in B prole, miraculoſo conceptu & partu, dum miraculoſe virgo peperit, & miraculoſius Deum concepit, Deum peperit. Unde de hac ejus gratia *Luc. 1* bene dicitur: Inveniſti gratiam apud Deum, & cætera. De hoc nomine *Ber. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, poſt med.* beatus Bernardus ad Mariam loquens, dixit: Intellige prudens virgo, quantam ex nomine promiſſi filii, & quam ſpecialem gratiam inveneris apud Deum. Item, gratia Mariam fecit glorioſam, propter quod bene ſupra dictum eſt: *Prov. 11* Mulier gratioſa inveniet gloriam. O vere felix inventrix Maria, quæ tam magna in mundo, tam magna in cœlo. Nulla pura creatura tantam gratiam in mundo, nulla tantam gloriam in C cœlo invenit. Et certe tam gratiam, quam gloriam invenit apud Dominum, quia ſicut in Pſalmo dicitur: *Pſal. 83* Gratiam & gloriam dabit Dominus. Sed certe chariſſimi gratia Mariæ non ſolum utiliſſima fuit ſibiipſi, ſed etiam nobis, immo toti humano generi. Gratia enim Mariæ colligit malos, impinguat bonos, liberat univerſos. Colligit a culpa, impinguat gratia, liberat a morte æterna. Dico ergo, quod gratia Mariæ colligit ad miſericordiam, colligit ad Eccleſiam malos. Hoc bene ſignatum eſt in gratia, quam in colligendis ſpicis a meſſoribus derelictis *Ruth. 2* Ruth invenerat, quando dixit ad Booz: Inveni gratiam in oculis Domini mei, &c. Ruth interpretatur

A videns vel feſtinans: & ſignat beatam Virginem, quæ vere videns in contemplatione & bene feſtinans fuit in actione. Videns etiam noſtram miſeriam eſt, & feſtinans ad impendendam ſuam miſericordiam. Booz interpretatur virtus, & ſignat illum, de quo in Pſalmo, dicitur: *Pſal. 146* Magnus Dominus, & magna virtus ejus. Ruth ergo in oculis Booz, Maria in oculis Domini hanc gratiam invenit, ut ipſa ſpicas, ideſt animas a meſſoribus derelictas, colligere ad veniam poſſit. Qui ſunt meſſores niſi Doctores & Rectores? O vere magna Mariæ gratia, qua multi ex eis ad miſericordiam colliguntur, qui a Doctoribus, & rectoribus tamquam incorrigibiles relinquuntur. Et ideo bene beatus Bernardus *Bern. in deprec. & lau. ad Virg. M. non longe a princ.* ait: Maria tu peccatorem toti mundo deſpectum, materno affectu amplecteris, foves, nec deſeris, quouſque horrendo judici miſerum reconcilies. Item gratia Mariæ bonos impinguat pinguedine gratiæ. Unde in Eccleſiaſtico dicitur: *Eccli. 26* Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit. Mulier ſedula Maria fuit: de cujus ſedulitate Beda *Beda in ho. hiem. de Sanct. in antor. natal. Dom. tom. 7* ait: Maria ſecreta Dei ore tacito, vigili cum corde ſedula ſcrutabatur. Quis hujus mulieris eſt vir niſi ille, quem ipſa circumdedit in utero? de quo dicit Hieremias: *Hier. 31* Creavit Dominus novum ſuper terram, mulier circumdabit virum. Huius viri oſſa, ſunt quicumque in corpore eius, id eſt, in Eccleſia fortes ſunt. Iſta oſſa ſuffragante gratia Mariæ impinguantur unctionibus gratiæ. Impinguantur, inquam, pinguedine Spiritus ſancti, qua & ille impinguari cupiebat, qui dicebat: *Pſal. 61* Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. O quis æſtimare valeat, quam multæ animæ opitulante gratia Mariæ, ſint per gratiam impidguatæ, immo certe, quis æſtimare valeat, quanta in ipſa Maria fuit impinguatio gratiarum, cujus gratia impinguata ſunt tot millia animarum? Cuius enim virtutis pinguedine ipſa caruit, quæ omnium virtutum pinguiſſimum habitaculum fuit? Ait enim Joannes *Damaſc. lib. 4 fid. orth. c. 13* Damaſcenus: Maria in domo Domi-

ni

Digitized by Google

ni plantata & impinguata ſpiritu, ut oliva fructifera omnis virtutis habitaculum facta eſt. Item gratia Mariæ liberat a morte æterna univerſos, qui liberantur. Hoc bene ſignatum eſt in Eſther, de qua legitur ſic: Adamavit eam rex pluſquam omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite eius. Huius autem gratiæ quam Eſther coram rege habuit, duplex legitur fuiſſe utilitas. Una quod ipſa diadema regni obtinuit: alia quod ipſa gentem ſuam morti addictam a morte eripuit. Sic certe Eſther noſtra beata Maria tantam gratiam coram rege æterno impetravit, quod per hanc non ſolum ipſa ad coronam pervenit, ſed etiam generi humano, morti addicto ſubvenit. Unde Anſelmus ait: Quid, inquit, digne referam genitrici Dei & Domini mei? per cuius fœcunditatem captivus ſum redemptus, per cuius partum, de morte æterna ſum exemptus, per cuius prolem, perditus, ſum reſtitutus, & de exilio miſeriæ ad patriam æternæ beatitudinis ſum reductus? O ergo mater gratiæ fac nos filios gratiæ: fac, ut per gratiam tuam veriſſimam, colligemur ad veniam remiſſionis, impinguemur per gratiam devotionis, liberemur a morte damnationis. Per Dominum noſtrum, &c.

Eſther. 2

Lectio VI.

Quod quadruplex gratia in B. Maria eſt conſideranda, ſcilicet donorum, labiorum, privilegiorum, & præmiorum, & de earum ſingulis.

AVe Maria *gratia plena*. Adhuc chariſſimi, aliqua de gratia dulciſſimæ Mariæ ſunt dicenda. Conſideranda eſt ergo quadruplex Mariæ gratia, videlicet gratia donorum, gratia labiorum, gratia privilegiorum, & gratia præmiorum.

B. Maria habuit gratiam donorum, Spiritus ſancti. *Eccli. 24*

Primo conſiderate chariſſimi in Maria gratiam donorum Spiritus ſancti. De hac gratia Maria gratulabunda dicere poteſt illud Eccleſiaſtici: In me omnis gratia vitæ, & veritatis. Quid mirum, ſi ipſa eſt gratia plena vitæ, & veritatis, quæ mater eſt

A eius, quem legimus, plenum gratiæ & veritatis? Et quid mirum, ſi in illa virga eſt tanta donorum Spiritus ſancti affluentia, in cuius flore Spiritus ſanctus requievit cum tanta donorum ſuorum effluentia? Maria namque eſt illa virga, & filius Mariæ eſt ille flos de quo dicitur in Iſaia: Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. In hoc flore mira Spiritus ſancti effluentia: de quo in omnem Eccleſiam tam mira fit influentia, ut beatus Evangeliſta Joannes dicat: De

Joan. 1 *Iſa. 11* *Joan. 1*

B plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Cum ergo de iſto flore tanta gratia redundet in totum hortum, quanto magis in ipſam huius floris virgam in ipſam Mariam? Dicat ergo Maria, dicat ſecure: In me omnis gratia vitæ & veritatis. Gratia certe vitæ & veritatis conſiſtit in prædictis ſeptem Spiritus ſancti donis. Per prædicta enim ſeptem dona, fuit gratia vitæ & veritatis in Maria. Gratia veritatis ordinavit Mariam in veritate ſupra ſe, infra ſe, intra ſe, & extra ſe. Gratia, inquam, veritatis ordinavit Mariam in veritate ſupra ſe, per donum ſapientiæ: infra ſe, per donum conſilii: intra ſe, per donum

C intellectus: extra ſe per donum ſcientiæ. Gratia utique veritatis ordinavit animam Mariæ in veritate, ſupra ſe, in ſapientiſſima fruendorum contemplatione: infra ſe, in conſultiſſima fugiendorum proviſione: intra ſe in certiſſima credendorum cognitione: extra ſe, in rationabiliſſima agendorum diſcretione. Gratia autem vitæ, ordinavit vitam Mariæ in bona vita reſpectu Diaboli, reſpectu proximi, & reſpectu Dei. Gratia, inquam, vitæ ordinavit Mariam in bona vita: erga Diabolum, per donum fortitudinis: erga proximum, per donum pietatis: erga Deum, per donum timoris. Gratia utique vitæ ordinavit vitam Mariæ erga Diabolum, in fortiſſima reſiſtentia: erga proximum, in piiſſima benevolentia: erga

Digitized by Google

Deum, in devotiſſima reverentia. Hinc eſt, quod Spiritus ſanctus Mariam, per domum convenientiſſime ſignavit, quam ſibi Sapientia increata cum ſeptem columnis ſeptem donorum Spiritus ſancti excellentiſſime ædificavit. Quicumque ergo columnas Spiritus ſancti cœperit deſiderare, ipſe formam columnarum in iſta domo poterit invenire, quam pro columnis hujuſmodi, debet cum magnis deſideriis, & precibus convenire. Similiter quicumque ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam adipiſci deſiderat, ipſe florem Spiritus ſancti in virga quærat. Per virgam enim ad florem, per florem ad ſpiritum, in ipſo requieſcentem, pervenimus. Per Mariam ad Chriſtum accedimus & per Chriſtum gratiam Spiritus ſancti invenimus. Propter quod bene Mariam alloquens beatus Bernardus, ait: Per te acceſſum habemus ad filium, o Benedicta inventrix gratiarum, genitrix vitæ, mater ſalutis, ut per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis.

Beata Maria eſt domus, quam ſibi Sapientia ædificavit.

Bern. de Adven. Domin. fer. 2 prope fin.

Secundo conſiderate, chariſſimi in Maria gratiam labiorum, de qua in Pſalmo dicitur: Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Tanta ſiquidem fuit gratia labiorum in Maria, ut ipſa optime per Judith ſignari poſſit, de qua dicitur in libro Judith: Non eſt mulier talis ſuper terram, in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. Re vera non eſt, non fuit, non erit mulier talis ſuper terram, qualis Maria fuit in aſpectu clariſſimæ vitæ, in pulchritudine mundiſſimæ conſcientiæ, & in ſenſu verborum diſertiſſimæ linguæ. Gratiam autem verborum labiorum Mariæ videbimus evidenter, ſi verba labiorum ejus ex Evangelio colligamus diligenter. Invenimus autem ſeptem in Evangelio mellifluas ſententias, de mellifluis Mariæ labiis diſtillantes, & mellifluam labiorum ejus gratiam optime indicantes, juxta illud Canticorum: Favus diſtillans labia tua. Septem mellis ſtillæ, ſunt ſeptem dulciſſima verba Mariæ, quæ ad Angelum, ad hominem, & ad Deum legitur habuiſſe. Duo ad Angelum, duo ad hominem, tria ad Deum. Ad Angelum Maria habuit verbum caſtitatis, &

Pſal. 44

Judith. 11

Cant. 4

A verbum humilitatis. Verbum caſtitatis habuit Maria ad Angelum in labiis, quando Angelo reſpondens dixit: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Hoc eſt contra impudicos, qui non caſta, non pudica, ſed impudica, & turpia, & carnalia verba in labiis ſuis habent. Verbum autem humilitatis ad Angelum habuit Maria in labiis, quando Angelo humiliter reſpondens, dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Hoc eſt contra ſuperbos, & arrogantes, qui de ſe nec humilia ſentiunt, nec loquuntur, ſed verba jactantiæ, & inflationis in labiis ſuis habent. Item ad hominem habuit verbum charitatis, & verbum veritatis. Verbum charitatis in ſalutatione, verbum veritatis in inſtructione. Verbum charitatis ad hominem Maria in labiis habuit, quando matrem præcurſoris tam affectuoſe ſalutavit, quod etiam infans in utero ejus exultavit. Hoc eſt contra rancoroſos, qui proximis ſuis, vel charitative non loquuntur, vel omnino eis loqui dedignantur. Verbum veritatis Maria in labiis habuit, quando deficiente vino miniſtris dixit: Quodcumque dixerit vobis, facite. Hoc eſt contra illos, qui alios non ad bonum, ſed ad malum inſtruunt, & malum eis conſulunt. Item ad Dominum tria verba habuit Maria. Plus ergo cum Deo, quam cum Angelo, vel cum homine locuta eſt Maria, ex quo bis Angelo, bis homini, ter autem Deo locuta eſt. Heu, heu contra multos, qui tam parum cum Deo in orationibus, & tam multum cum hominibus loquuntur in fabulationibus inutilibus, & ſæpe valde nocivis. Habuit autem Maria ad Deum verbum gratulativum, quærulativum, & compaſſivum. Gratulativum, pro ſui reſpectione; quærulativum pro filii amiſſione: compaſſivum, pro vini defectione. Verbum gratulationis Maria ad Deum habuit in labiis, quando pro eo quod Dominus humilitatem ſuam reſpexit, dixit: Magnificat anima mea Dominum. Hoc eſt contra ingratos, qui, heu, pro multis & magnis beneficiis, parvas Deo gratias agunt, & quandoque

Luc. 1

Ibidem.

B

Ibidem.

Joan. 2

C

Luc. 1

Digitized by Google

doque per ipſa Dei beneficia contra Deum inſoleſcunt. Verbum quærulationis Maria ad Deum habuit in labiis, quando Filio, per triduum amiſſo dixit: Fili, quid feciſti nobis ſic: [*Idem*] ſequitur: Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Hoc eſt contra indevotos, qui cum dolore Jeſum non quærunt, quando ipſum per ſubtractionem devotionis per multos dies amiſerunt. Verbum compaſſionis ad Deum habuit Maria, quando in nuptiis Filio dixit: Vinum non habent. [*Ioan.* 2] Hoc eſt contra immiſericordes, quos aliorum defectus ad pietatem non movent, nec apud Deum, nec apud homines proximos ſuos promovent. Eia nunc Advocata noſtra Maria. Ecce adhuc neceſſe eſt nobis, ut Filio tuo ſuggeras pro nobis, quoniam vinum non habent multi ex nobis: vinum utique gratiæ Spiritus ſancti, vinum compunctionis, vinum devotionis, vinum ſpiritualis conſolationis. De quo [*Ber. ſer.* 2 *in Domin.* 1 *poſt oct. Epiphan. circ. med.*] beatus Bern. ſic ait; Quoties mihi neceſſe eſt, fratres, poſt lacrymoſas querimonias veſtras exorare matrem miſericordiæ, ut ſuggerat benigniſſimo filio ſuo quoniam vinum non habetis: & ipſa, dico vobis chariſſimi, ſi pie a vobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati veſtræ, quoniam miſericors eſt miſericordiæ mater. Nam ſi compaſſa eſt verecundiæ illorum, a quibus fuerit invitata, multo magis compatietur vobis, ſi pie fuerit invocata. Penſate fratres ex prædictis, quantus amicus Mariæ Rex regum fuerit, cum ipſa tantam gratiam labiorum habuerit. Scriptum quippe eſt in Proverbiis: [*Prov.* 22] Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem.

Tertio conſiderate chariſſimi, in Maria gratiam privilegiorum. [B. Maria habuit gratiam privilegiorum 7.] De hac quidem gratia dicitur, inveniſti gratiam apud Dominum, ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Hic erit magnus & Filius altiſſimi vocabitur. Vide quomodo Gabriel, aſſerens Mariam inveniſſe gratiam, ſtatim eamdem gratiam ſpecificans ſubjungit: Ecce, inquit, concipies in utero, &c. O quam magnum & omnibus ſæculis inauditum privilegium, quod virgo in

A utero concepit, & Filium Altiſſimi peperit. Poſſumus autem notare ſeptem privilegia Mariæ: Privilegium, inquam, immenſis gratiis eſſe plenam ſoli Mariæ a Deo conceſſum. Primum Mariæ privilegium, eſt quod [Privilegium primum.] ſuper omnes homines, ab omni peccato ſit puriſſima. Fuit namque tam copioſiſſime in utero ſanctificata, quod etiam ad veniale peccatum, numquam in tota vita ſua fuiſſe creditur inclinata. Unde Bern. ait: Decuit Reginam virginum, ſingularis privilegio [*Bern. ep.* 174 *ad Canonic. Lugdum ante med.*] ſanctitatis ab omni peccato ducere vitam, quæ dum peccatum, mortiſque pareret peremptorem, munus vitæ & juſtitiæ omnibus obtineret. Secundum [Privileg. 2] Mariæ privilegium eſt, quod ipſa ſuper omnes homines fuit gratia pleniſſima. B Unde Hieron. Ceteris per partes præſtatur, [*Hier. ſer. de Aſſump. B. Mar. quæ eſt ep.* 10 *tom.* 9 *ante med.*] Mariæ vero ſe tota infundit plenitudo gratiæ. Et ideo bene beatus idem Doctor gratiam Mariæ, gratiæ Angelorum conferens, & præferens ait: [*Ibid.*] Beatam & glorioſam Virginem Mariam, credendum eſt ampliora promeruiſſe virtutum privilegia, & percepiſſe etiam gratiam ab Angelis collaudatam. Tertium [Privileg. 3] Mariæ privilegium eſt, quod ipſa ſola mater, & virgo incorruptiſſima eſt. Hoc privilegium beatus Bern. commendans, ait: [*Ber. ſer.* 4 *in Aſſum. B. Mar. poſt med.*] Optimam partem elegit ſibi Maria, optimam plane: quia bona eſt fœcunditas conjugalis, melior caſtitas virginalis: optima virginea fœcunditas, ſeu fœcunda virginitas. C Mariæ privilegium non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Quartum Mariæ privilegium eſt, quod [Privileg. 4] ipſa ſola mater Filii ineffabiliſſima eſt, ipſa ſola illius Filii mater eſt; cujus ſolus Deus Pater eſt. Mirum ſupra modum, quod tam maximum privilegium creaturæ conceſſum eſt. De hoc etiam privilegio beatus Bern. [*Bern. ſer.* 2 *de annum Dom. circ. med.*] ait: Ipſa eſt noſtræ virginis gloria ſingularis, & excellens prærogativa Mariæ, quod Filium ſuum eumdem cum Deo Patre, meruit habere communem. Quintum Mariæ privilegium eſt, [Privileg. 5] quod ipſa ſuper omnem creaturam, Deo corporaliter familiariſſima fuit. Nam quod numquam creaturæ conceſſum eſt, nec concedetur in æternum, ipſa Deum novem menſibus

ſibus in utero portavit, ipſa Deum A ubere de cœlo pleno lactavit, ipſa Deum multis annis dulciter educavit, ipſa Deum ſibi ſubditum habuit, ipſa Deum purum in amplexibus & oſculis familiariſſime contrectavit, ſicut Aug. evidenter aſſerit, dicens: Nec mirum, Maria, ut dignetur tibi congaudere Deus regnans in cœlis, quem parvulum ex te hominem natum, toties oſculata es in terris. Sextum Mariæ privilegium eſt, quod ipſa ſuper omnem creaturam apud Deum, potentiſſima eſt. Unde Aug. Ipſa meruiſti exiſtere mater ejuſdem Redemptoris. Idem, Impetra, quod rogamus, excuſa quod timemus: quia nec potentiorem meritis invenimus quam te, quæ meruiſti exiſtere mater ejuſdem Redemptoris, & Judicis. Grande privilegium eſt, quod ipſa præ omnibus ſanctis apud Deum, tam potentiſſima eſt; ſicut illud Auguſt. declarat, dicens: Neque enim dubium, quæ meruit pro liberandis proferre pretium, poſſe plus omnibus ſanctis libertatis impendere ſuffragium. Sed quid tanta Mariæ potentia prodeſſet nobis, ſi ipſa nihil curaret de nobis? Propter hoc chariſſimi, ſciamus indubitanter, & pro hoc gratias agamus inceſſanter, quia ſicut ipſa apud Deum omnibus ſanctis eſt potior: ita quoque pro nobis apud Deum omnibus ſanctis eſt ſolicitior, teſtante eodem Doctore Aug. qui ſic ait. Te ſolam, o Maria, pro ſancta Eccleſia ſolicitam præ omnibus ſanctis ſcimus, quæ impetras inducias tranſgreſſoribus, ut renuncient ſuis erroribus. Septimum Mariæ privilegium eſt, quod ipſa ſuper ſanctos in gloria excellentiſſima eſt. Unde Hieron. Ubique confidenter ſancta Dei canit Eccleſia, quod de nullo alio ſanctorum fas eſt credere, ut ultra Angelorum, vel Archangelorum merita tranſcenderit. Hoc quippe privilegium quaſi non naturæ, ſed gratiæ, eſt Virginis Mariæ. Ecce quam glorioſum gloriæ Mariæ privilegium, quod ipſa in gloria glorioſiſſima eſt poſt Deum. Glorioſum gloriæ Mariæ privilegium eſt, quod quidquid poſt Deum pulchrius, quidquid dulcius, quidquid jucundius in gloria eſt, hoc Maria, hoc in Maria, hoc per Mariam eſt. Glorioſum omnino gloriæ Mariæ privilegium eſt, quod poſt Deum major gloria noſtra, majus noſtrum gaudium de Maria eſt. Unde Bern. Summa gloria eſt, o Maria, poſt Dominum te videre, tibi adhærere, in tuæ protectionis munimine demorari. Hæc igitur ſunt ſeptem glorioſiſſima privilegia Mariæ, quorum gratia obtinemus, vitam gratiæ. Et ideo obſecrare poſſumus Mariam, ſicut Abraham obſecravit Saram, dicens: Dic obſecro, quod ſoror mea ſis, ut bene mihi ſit propter te, & vivet anima mea ob gratiam tui. O ergo Maria, o Sara noſtra, dic quod ſis ſoror noſtra, ut propter te bene B nobis ſit a Deo, & ob gratiam tui, vivant animæ noſtræ in Deo. Dic, inquam, chariſſima Sara noſtra, quod quod ſis ſoror noſtra, ut propter talem ſororem Ægyptii, id eſt dæmones nos revereantur, ut etiam propter talem ſororem Angeli nobis in acie conjungantur, ut inſuper propter talem ſororem, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus noſtri miſereantur.

Aug. ſer. 35 de ſanct. cir. fin. tom. 10 — *Privil. 6.* — *Aug. ibid.* — *Aug. ibid. cir. fin.* — *Privil. 7* — *Hier. ſer. de Aſſump. B. Mariæ quæ eſt epiſt. 10 tom. 9 ante med.* — *Gen. 12*

Quarto conſiderate, chariſſimi, in Maria gratiam præmiorum: de qua tamen pro parte, in ſeptimo Mariæ privilegio jam tactum eſt. De hac gratia poteſt accipi, quod dicitur in Eccleſiaſtico: Gratia ſuper gratiam mulier pudorata, & ſancta. Mulier C ſuper omnes mulieres pudorata, ſuper omnes ſancta eſt. Maria, in qua eſt gratia ſuper gratiam, gratia gloriæ ſuper gratiam viæ, gratia præmiorum in cœlo, ſuper gratiam meritorum in mundo. Hæc autem gratia beatitudinis Mariæ conſiſtit in ſeptem dotibus corporis & animæ. Quodlibet enim corpus glorificatum habet quatuor dotes glorioſas, videlicet dotem miræ claritatis, dotem miræ ſubtilitatis, dotem miræ agilitatis, & dotem miræ impaſſibilitatis, & ſi omnium beatorum corpora, his quatuor dotibus Deus glorificavit, quanto magis corpus iſtud, quod ipſum glorificatorem omnium corporum genuit? Quid mirum, ſi dote claritatis clariſſima ſit in cœlo, quæ dono ſanctitatis tam clariſſima fuit in mundo?

B. Maria habuit gratiam præmiorum. — *Eccli. 26* — *B. Maria habet dotes beatorum corporum.*

De

Bern. in deprecatione & laude ad B. V. Mar. ante med.

De ipſa namque beatus Bern. ait: Adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum claruiſti ſanctitate, ut ſola ſolio æterni Regis approximare merueris. Item, quid mirum ſi dote ſubtilitatis ſubtiliſſima ſit, quæ dono humilitatis tam ſubtiliſſima fuit in mundo? Ipſam enim alloquens beatus Bern. dicit: Numquam ſupra choros Angelorum ſublimata aſcendiſſet, niſi prius infra omnes homines humiliata deſcendiſſet.

Ibid. poſt med.

Item, quid mirum, ſi dote agilitatis velociſſima ſit in cœlo, quæ dono pietatis tam velociſſima fuit in mundo? Ipſa namque abiit in montana cum feſtinatione pro officio pietatis, de cujus feſtinationis velocitate Ambroſ. ait:

Amb. Com. in Luc. li. 2 cap. 1 edit. Rom. tom. 3

Quo jam Deo plena, niſi in montana cum feſtinatione aſcenderet? Neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia. Item, quid mirum, ſi dote impaſſibilitatis impaſſibiliſſima ſit in cœlo, quæ dono patientiæ, & æquanimitatis tam impaſſibiliſſima fuit in mundo, ut ipſa nec minimum impatientiæ, vel odii vulnus ſentiret, cum ſuam ipſius animam gladius pertranſiret?

Luc. 2

Immo etiam ſignum vulneris, ſignum paſſionis impatientiæ, nec legimus, nec credimus in Maria quandoque apparuiſſe. Unde Bern. ait:

Ber. ſerm. de B. Mar. Virg. ex verbis Apoc. 12 non longe a prin.

Revolve diligenter Evangelicæ hiſtoriæ ſeriem univerſam, & ſi quid forte increpatorium, ſi quid durum, ſi quod denique ſignum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cetero ſuſpectam habeas, & accedere vereаris. Ceterum ſi tanta eſt gloria glorioſiſſimi corporis Mariæ, quanta puta eſt gloria ſuæ beatiſſimæ animæ? Quod licet certe beata anima tres habet dotes ipſam beatificantes, videlicet dotem miræ cognitionis, dotem miræ dilectionis, dotem miræ fruitionis, vel, ſecundum modernos quoſdam, dotem viſionis, fruitionis, & tentionis, quocumque autem modo dotes animæ accipiantur, certum eſt quod dotes animæ Mariæ omnium animarum dotibus præferantur. Nam ſi omnes beatę animæ his dotibus beatificantur in cœlo, quanto magis anima ejus, quæ omnium animarum beatificatorem genuit in mundo? Quid mirum ſi jam in lucidiſſima cognitione eſt anima Mariæ, quæ jam profundiſſimæ unita eſt luci æternæ? Unde beatus Bern. ait:

Ibid. non multo poſt.

Profundiſſimam divinæ ſapientiæ, ultra quam credi valeat, penetravit abyſſum, ut quantum ſine perſonali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur unita. Item, quid mirum ſi jam in fœcundiſſima dilectione eſt anima Mariæ? quid, inquam, mirum ſi præ omnibus diligat, quæ præ omnibus eſt dilecta? Vere præ omnibus. Ait enim beatus Aug. ad ipſam:

Aug. de Sanct. ſer. 35 cir. fin. tom. 10

Te ipſe Rex Regum ut matrem veram, & decoram ſponſam, præ omnibus diligens, amoris amplexu ſibi aſſociat. Item, quid mirum ſi jam jucundiſſima fruitione ſit anima Mariæ, quæ benedicto fructu ventris ſui paſcitur dulciſſime? Unde beatus Auguſtinus, ait:

Aug. de Aſſump. B. Mariæ libro unico c. 6 tom. 9

Mariæ anima, claritate fruitur Chriſti, & glorioſis ejus amplexibus ſemper præſens, ſemper conſpiciens, ſemper videre ſitiens ineſtimabiliter paſcitur. Igitur ſicut glorioſiſſima Maria omnes ſanctos excedit in gratia viæ, & in gratia meritorum, ita omnes ſanctos excedit in gratia gloriæ, & in gratia præmiorum. Unde bene ipſa ſignata eſt per Eſther reginam,

Eſther 2

de qua legitur, quod ducta ad cubiculum Regis Aſſueri habuit gratiam & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus. Eſther interpretatur evacuata & elevata. Hoc optime convenit Mariæ, de qua beatus Hieron. ait:

Hier. ſer. de Aſſump. B. M. Vir. quæ eſt ep. 10 tom. 9 poſt med.

Elevatur ſuper choros Angelorum, ut poſſit ſpeciem vultumque videre Salvatoris, quem amaverat, quem concupierat ex toto deſiderio cordis. Iſta Eſther Regina beata virgo Maria, ducta eſt in ejus aſſumptione in cubiculum regis Aſſueri, regis æterni, in cubiculum utique de quo Auguſt. Mariam alloquens ait;

Aug. de Sanct. ſer. 35 cir. fin. tom. 10

Tu in cubiculi regii beatitudine, gemmis, ac margaritis ornata conſiſtis. Ducta itaque in hoc cubiculum quietis æternæ Regina Maria, gratiam regis Aſſueri, ideſt, gratiam veri regis habet ſuper omnes mulieres, ideſt, ſuper omnes intelligentias angelicas, & ſuper omnes beatas animas, ut ſit in Maria gratia,

tia, ſuper gratiam omnium beatorum. Nam revera in capite ejus Rex regum diadema regni poſuit. Diadema certe tam impretiabile, diadema tam delectabile, diadema tam mirabile, quod hoc omni linguæ inenarrabile, omni ingenio inſcrutabile eſt. Sic ergo, chariſſimi, vidiſtis quanta gratia donorum, quanta gratia labiorum, quanta gratia privilegiorum, quanta gratia præmiorum affluentiſſima ſit Maria. Rogemus ergo ipſam tantam inventricem gratiarum, ut & nos faciat invenire gratiam apud Dominum, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum: qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Lectio VII.

Quod novem ſint plenitudines in Maria, quæ novem Ordinum Angelorum plenitudines repræſentant in gloria.

Ave *gratia plena*. Non ſufficit Archangelo gratiam Mariæ ſimpliciter commendare, ſed etiam plenitudinem ejus voluit ſignanter inſinuare, cum dixit: *Gratia plena*. O vere plena, & plene plena. Adhuc certe non dixerat Gabriel: *Ecce concipies in utero, &c.* Adhuc etiam non dixerat: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, &c.* C Si ergo ante ſuperventionem Spiritus ſancti, ſi ante conceptionem Filii Dei, plena fuit Maria: quanto magis poſt? Propter hoc bene de ejus plenitudine & de plenitudinis ejus gratitudine dicit Anſelmus: Hæc millies pleniſſima ab Angelo ſalutata, Spiritu ſancto repleta, plenitudine divinitatis afflata. Bene ergo plena dicitur Maria. Plena, inquam, illuminatione ſapientiæ, plena inundatione gratiæ, plena poſſeſſione bonæ vitæ, plena unctione miſericordiæ, plena fœcundatione prolis piæ, plena perfectione Eccleſiæ, plena reſperſione odoriferæ famæ, plena reſultatione divinæ gloriæ, plena etiam fruitione æternæ lætitiæ. Has novem plenitudines conſideremus in Maria, quæ novem Ordinum Angelicorum plenitudines repræſentant in gloria.

Primo conſideremus, chariſſimi, quod plena eſt Maria illuminatione ſapientiæ, & intellectus. Unde ipſa bene per lunam plenam ſignari poteſt, de qua dicitur in Proverbiis: Non eſt vir in domo ſua, abiit via longiſſima: ſacculum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ lunæ reverſurus. Hic eſt vir ille, de quo Hieremias ait: Creavit Dominus novum ſuper terram, Mulier circumdabit virum. Mulier Maria? mulier utique ſexu, non corruptione: mater virtutis Dominum noſtrum circumdedit utero ſuo, circumdedit habitu noſtro. Hic vir ſi tamen, ut ait Joſephus, virum appel- B lari fas eſt, tres domos habet. Imperatoriæ majeſtatis eſt, in palatio habere tres manſiones, videlicet conſiſtorium, cœnaculum, & cubiculum. Conſiſtorium eſt domus cauſarum, cœnaculum ciborum, cubiculum quietis. Sic Imperator noſter, qui imperat ventis, & mari, habet domum cauſarum, mundum: habet domum ciborum, modo Eccleſiam, olim ſynagogam: habet domum quietis, rationalem animam. Sed heu, vir iſte Dominus virtutum, a domo mundi, a domo ſynagogæ, a domo animæ valde fuit elongatus; quia longe a peccatoribus ſalus. Vir ergo iſte in domo ſua non fuit: quando per Hieremiam conquerendo dixit: Reliqui domum meam, dimiſi hereditatem meam. Sacculum etiam pecuniæ ſecum tulit: quia theſaurum miſericordiæ, & gratiæ ſuæ a mundo abſcondit. Sed ecce vir iſte in die plenæ lunæ reverſus eſt, illius, inquam, lunæ, de qua dicitur in Canticis: Pulchra ut luna. Luna ergo eſt Maria, luna plena, Maria plena. Lunæ plenæ Maria bene comparata eſt, quæ lumine ſapientiæ & veritatis a ſole æterno plene illuminata eſt. Unde Maria bene illuminata interpretatur, ſive illuminatrix. Ipſa namque luna & lucerna noſtra illuminata fuit a Domino, & illuminatrix fuit mundo, juxta illud Propheticum: Quoniam tu illuminas lucernam, &c. In hujus lunæ plenitudine, vir reverſus eſt in domum, quando Chriſtus per carnem

B. Maria plena illuminatione ſapientiæ. — *Prov. 7* — *Hier. 31* — *Joſeph. Antiq. Judaic. l. 18 cap. 4* — *Matt. 8* — *Pſal. 118* — *Hier. 12* — *Cant. 6* — *Pſal. 17*

ve-

Digitized by Google

venit in mundum. O vere mirabilis A hujus lunæ plenitudo. Ecce ſi Maria plena fuit lumine ſapientiæ, quod a ſole æterno recepit, priuſquam ipſum concepit, quanto plenior fuit, dum hunc ſolem tam mirabiliter concepit, & tam totaliter in ſe recepit? Et ideo bene plenitudinem ſapientiæ Mariæ beatus Bernardus commendans, ait: Extruxit in Maria ſibi domum ſapientia cœleſtis: quæ adeo mentem ejus replevit, ut de plenitudine mentis ejus fœcundaretur & caro, ac virgo ſingulari gratia eamdem ipſam ſapientiam, carne tectam pareret, quam prius mente pura conceperat.

B. Maria plena inundatione gratiæ. Secundo conſideremus, quod plena eſt Maria inundatione gratiæ in affectu. Tanta nempe inundatio gratiæ, B tanta profunditas, & magnitudo in Maria fuit, ut ipſa bene mare plenum dici poſſit, juxta illud: Tonet *1 Par. 6* mare, & plenitudo ejus. Sicut in mari aquarum, ſic in Maria ſunt con- *Gen. 1* gregationes gratiarum. Unde ſcriptum eſt: Congregationeſque aquarum appellantur maria. Dicitur quoque in *Eccl. 1* Eccleſiaſte: Omnia flumina intrant in mare. Omnia flumina ſunt omnia gratiarum dona, quæ intraverunt in *Eccli. 24* Mariam, juxta illud Sapientis: In me omnis gratia viæ, & veritatis, &c. Quam plenum ſit hoc mare, quam *Hier. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 tom. 9 ante med.* plena gratia ſit Maria, beatus Hieronymus aperit, dicens: Bene plena, quia ceteris per partes præſtatur: Mariæ vero ſimul ſe tota infudit pleni- C tudo gratiæ. Hoc ergo plenum mare audiamus contra vitia tonare. Tonet ergo mare & plenitudo ejus, tonet plenum mare, tonet plena Maria. *Luc. 1* Tonet contra luxuriam, caſtitatem proponendo, & dicat: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? *Ibid.* Tonet etiam contra ſuperbiam, humilitatem ſentiendo, & dicat; Ecce ancilla Domini, &c. Tonet quoque contra ingratitudinem, gratias agendo, & dicat; Magnificat anima, &c. *Ibid.* De plenitudine hujus maris ſimiliter *Pſal. 95* in Pſalmo dicitur: Moveatur mare, & plenitudo ejus. Moveatur mare, moveatur Maria, moveatur certe ſuſpiriis, & caſtigationibus, moveatur lacrymis, & orationibus, moveatur eleemoſynis; & aliis venerationibus

Moveatur, inquam, plene, ut nobis effundat de ſua plenitudine. Attendamus, quid nobis beatus Bernardus de ea loquatur. Ait enim ſic: Vas liquore plenum ſi moveatur, de facili ſubvertitur, & effundit liquorem. Sic beata virgo Maria, ſi moveatur precibus, effundit liquorem in nobis.

Tertio conſideremus, quod plena eſt Maria poſſeſſionibus bonæ vitæ in effectu. De hac plenitudine vere poſſumus dicere; Domini eſt terra, &c. Per terram bene ſignificatur Maria, de qua ſic legitur in Iſaia: Aperiatur terra, & germinet Salvatorem. Quid terra humilius? quid terra utilius? Terram omnes ſub pedibus habemus, & de terra omnes vitam fovemus. Unde enim victum & veſtitum, panem, & vinum, lanam, & linum, & hujus vitæ neceſſaria, niſi de terra, & de plenitudine terræ habemus? Quid ergo humilius? quid utilius terra? Similiter quid humilius, quid utilius Maria? Ipſa denique humilitate ſua omnium eſt infima. Ipſa plenitudine ſua omnium eſt utiliſſima. Vitæ namque ſpiritualis neceſſaria habemus de pleniſſima terra Maria. Et ideo bene beatus Bernardus ait; Altius intuemini quanto devotionis affectu a nobis voluit honorari Mariam, qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria: ut proinde ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid ſalutis ab ea noverimus redundare. Sed a quo, & cujus eſt tanta hujus terræ plenitudo? Audi Pſalmiſtam: Domini eſt terra & plenitudo ejus. Et iterum: Meus eſt orbis terræ & plenitudo ejus. Plenitudo terræ conſiſtit in fructibus, & diverſis poſſeſſionibus terræ, juxta illud Pſalmiſtæ: Impleta eſt terra poſſeſſione tua. Fructus autem & poſſeſſiones pleniſſimæ terræ Mariæ ſunt opera, mores, exempla, & diverſa merita ſanctiſſimæ vitæ Mariæ. Talibus enim poſſeſſionibus eam Dominus replevit, talibus eam bonis implevit, ut dicitur in Eccleſiaſtico: Dominus in terram reſpexit, & implevit eam bonis ſuis. De hac ejus plenitudine. Hieronymus mentionem faciens, inquit: Talibus decebat Virginem oppi-

Maria eſt plena poſſeſſionibus bonæ vitæ. *Pſal. 23* *Iſa. 45* *Ber. in ſer. Nat. B. M. de aquæductu, ante med.* *Pſal. 23 & 49* *Pſal. 103* *Eccl. 16* *Hier. in ſer. de Aſſump.*

Digitized by Google

B. M. qua eſt ep. 10 to. 9 ante med.

pignerare muneribus, ut eſſet gratia plena: quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum, pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, ordinem vitæ, & moribus diſciplinam.

B. Maria plena miſericordia.

Quarto conſideremus chariſſimi, quod Maria plena eſt unctione miſericordiæ, plena oleo pietatis: Unde ipſa ſignata eſſe poteſt per illam mulierem, cui clauſo oſtio domus ſuæ, omnia vaſa intus congregata, facta ſunt miraculoſe oleo plena, ſecundum quod Eliſæus ei prædixerat, dicens: Cum plena fuerint, tolles. Mulier iſta eſt Maria, quæ etiam a Filio ſuo mulier appellata eſt in Joanne, ubi dicitur: Mulier, ecce filius tuus. Hujus mulieris vaſa ſunt affectus & effectus, deſideria & beneficia, quæ omnia oleo miſericordiæ plena ſunt in Maria. Unde de hoc oleo beatus Bernardus bene ait: Nec mirum, o Domina ſi tam copioſo oleo miſericordiæ cordis tui, perfuſum eſt ſanctuarium: cum illud inæſtimabile opus miſericordiæ, quod prædeſtinavit Deus ante ſæcula in redemptionem noſtram, primum ſit in te a mundi artifice fabricatum. Dicamus ergo, chariſſimi, dicamus Mariæ: Date nobis de oleo veſtro. Petamus oleum miſericordiæ ejus in mundo, ne fruſtra petamus in judicio. Quod autem domus, in qua vaſa replebantur, clauſa fuit, hoc optime Mariæ convenit, de cujus clauſura Ezechiel ait: Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſiet per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael egreſſus eſt per eam. Porta Mariæ clauſa fuit ſera virginali, vir non tranſivit per eam, amplexu maritali: Dominus Deus egreſſus eſt per eam, nativitate ſingulari. Sed certe quia ad multiplicationem olei, vaſa etiam vicinorum non pauca collecta fuerunt; ideo quoque per vaſa illa omnes ſignari poſſunt, qui plenitudinis miſericordiæ Mariæ participes ſunt. Qui autem ſint illi, beatus Bern. declaravit cum dixit: Maria omnibus ſinum miſericordiæ aperuit, ut ex plenitudine ejus accipiant univerſi: captivatus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, juſtus gratiam, Angelus lætitiam, denique A tota Trinitas gloriam, Filii perſona carnis humanæ ſubſtantiam.

4 Reg. 4 — *Joan. 19* — *Ber. in deprecatione ad V. M. non longe a princ.* — *Matt. 25* — *Ezech. 44* — *Ber. ſer. de B. V. Mar. ex verb. Apoc. 12 ante med.*

B. Maria plena fœcunditate prolis divinæ. *Iſa. 6*

Quinto chariſſimi, conſideremus, quod plena eſt Maria fœcundatione prolis divinæ. De plenitudine illa intelligere poſſumus illud Iſaiæ: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum, & plena erat domus majeſtate ejus. Domus illa in cujus ſolio Dominus ſedit, eſt beata virgo, in cujus mentis ſolio Dominus requievit: O vere beatiſſimum, o vere ſtabiliſſimum ſolium, ſicut dicitur in libro Regum: Firmiſſimum ſolium tuum in æternum. Hoc ſolium excelſum eſt in intellectu, elevatum in affectu. Excelſum eſt quoque ſuper homines, elevatum ſuper homi-B nes. Excelſum inſuper eſt gratia, elevatum in gloria, in ſolio ergo Mariæ, in ſolio, inquam, mentis ejus Dominus ſedebit, & domus corporis ejus majeſtate Verbi incarnati plena erat. De hac ineffabili plenitudine beatus Ambroſius ait: Bene ſola gratia plena dicitur, quæ ſola gratiam, quam nulla alia, conſecuta eſt, ut gratiæ repleretur auctore. O vere felix domus tam felici fœcunditate plena, ait namque beatus Bernardus. Bene gratia plena, quæ & virginitatis gratiam tenuit, & fœcunditatis gloriam acquiſivit. Dominus ergo in ſolio mentis Mariæ ſedit per gratiam, & domum corporis ejus majeſtate ſua implevit per aſſumptam natu-C ram. Unde in tertio Regum dicitur: Impleverat gloria Domini domum Domini. Tunc ait Salomon. Dixit Dominus, ut habitaret in nebula. Domus ergo Domini Maria impleta eſt gloria divinæ majeſtatis per nebulam aſſumptæ a Deo humanitatis, illam dico nebulam, de qua dicitur in Eccleſiaſtico: Medicina omnium in feſtinatione nebulæ. Et iterum. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, &c. Nam quaſi ſtella in nebula, eſt verbum in carne aſſumpta.

3 Reg. 8 — *Amb. com. in Luc. c. 1 eius.* — *Rom. 1. 8* — *Ber. ho. 3 ſup. Miſſus eſt, longe ante med.* — *3 Reg. 8* — *Eccl. 43 & 50*

B. Maria plena perfectione univerſalis Eccleſiæ.

Sexto conſideremus, chariſſimi, quomodo Maria fuerit plena perfectione univerſalis Eccleſiæ. Diverſas & mirificas perfectiones & gratias in diverſis ſanctis ſuis habuit, & habet Eccleſia, in quorum plenitudine videtur detenta fuiſſe Maria, ut vere poſ-

poſſit dicere illud Eccleſiaſtici : In plenitudine ſanctorum detentio mea. Revera in plenitudine ſanctorum Mariæ detentio fuit : dum in mirifica perfectione ſua, plenitudo perfectionis ſanctorum ſibi non defuit. Sicut beatus Bern. declarat, cum ait : Merito in plenitudine ſanctorum detentio ejus, cui nec defuit fides Patriarcharum, ſpiritus Prophetarum, zelus Apoſtolorum, conſtantia Martyrum, ſobrietas Confeſſorum, caſtitas Virginum, fœcunditas Conjugatorum, immo nec puritas Angelorum. Scriptum enim eſt in Eccleſiaſtico : In plenitudine ſancta admirabitur. Ad hoc certe in plenitudine ſanctorum, non in plenitudine impiorum detentio Mariæ eſt : quia apud eos, qui pleni ſunt ſanctitate, non apud eos, qui pleni ſunt iniquitate, Maria libenter eſt. Ipſa quoque non ſolum in plenitudine ſanctorum detinetur, ſed etiam in plenitudine ſanctos detinet, ne eorum plenitudo minuatur. Detinet nimirum virtutes, ne fugiant : detinet merita, ne pereant : detinet dæmones, ne noceant : detinet Filium, ne peccatores percutiat. Ante Mariam non fuit, qui ſic detinere Dominum auderet, teſtante Iſaia, qui dixit : Non eſt, qui invocet nomen tuum, qui conſurgat & teneat te.

Eccli. 24

Ibid.

Iſa. 64

Septimo conſideremus, quomodo plena ſit Maria reſperſione odoriferæ famæ. Sicut enim ager plenus odoriferarum ſpecierum odoribus : ſic Maria plena eſt odoriferis famæ aſperſionibus. De hac plenitudine accipiamus quod legitur in Geneſi : Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Ager iſte eſt Maria, in qua theſaurus Angelorum, immo totus Dei Patris abſconditus eſt. Felix qui vendit omnia, quæ habet, & emit agrum iſtum. Hujus agri pleni plenus odor eſt plena Mariæ fama, plenus honor. De hoc beatus Hieronymus ait : Quia multis repleta erat virtutum odoribus, manans ex ea fragrabat ſuaviſſimus odor ſpiritibus angelicis. De iſto odore ipſa ſancta gloriando dicere poteſt, illud Eccleſiaſtici : Sicut cinnamomum & balſamum, amœnitatis odorem dedi. Odor Mariæ fuit ſicut cinnamomum exterius, in cortice converſationis : ſicut balſamum interius, in unctione devotionis : ſicut myrrha in amaricatione caſtigationis. Fuit quoque odor Mariæ ſicut cinnamomum in actione ; ſicut balſamum in contemplatione : ſicut myrrha in paſſione. O vere dives & nimis dives, quæ præter alia aromata, tam plena fuit odorifero Spiritus ſancti balſamo, ut bene de illo ſuper illud, *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te*, beatus Bern. dicat : Pretioſum illud balſamum, tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, ut copioſiſſime effluat circumquaque. Bene ergo dicere potuit Deus Pater : Ecce odor Filii mei ſicut odor agri pleni, quaſi dicat : Ecce odor filii mei, honor Filii pleni, ex honore plenæ matris ſuæ eſt & fama. Unde Hieronymus ait : Honor maternus ejus eſt, qui de ea natus eſt.

B. Maria plena reſperſione odoriferæ famæ.

Gen. 27

Matt. 13

Hier. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 c. 9 ante med.

Eccli. 24

Ber. ſer. in Nativ. B. Mariæ de aquæ ductu ante med.

Hier. ibid. ubi ſupra proxime.

Octavo conſideremus, chariſſimi, quomodo plena eſt Maria reſultatione ſive expreſſione divinæ gloriæ, juxta illud Eccleſiaſtici : Gloria Domini, plenum eſt opus ejus. Antonomaſtice, opus Domini mirabile eſt Maria, de quo dicitur in Eccleſiaſtico : Vas admirabile opus excelſi. Vere opus mirabile, quia numquam invenitur ſimile. Unde de hoc dicitur. Non eſt factum tale opus in univerſis regnis. Non utique in regno cœleſtium, non, in regno terreſtrium, non in regno infernorum : quia nullum tale opus in cœlo, nullum tale in mundo, nullum tale in limbo fuit. Hoc enim opus plenum eſt Dominica gloria, quia ſuper omnem puram creaturam reſultat, & relucet pleniſſime in Maria. Nam præter aſſumptam a verbo naturam, nullum eſt opus, nulla eſt creatura, in qua tanta divinæ gloriæ materia reluceat, ſicut in Maria. Gloriam enim de reſtauratione facta in cœlo, gloriam de redemptione facta in mundo, gloriam de liberatione facta in inferno, habet Dominus per Mariam, habet per plenitudinem Mariæ. Et ideo bene ait Anſelm. ſic : Tibi ſolum loquor, Domina, beneficiis tuis plenum eſſe mundum, inferna penetravit, cœlos ſupperavit. Plenitudinem enim gratiæ tuæ, quæ in inferno erant, ſe lætantur liberata,

B. Maria plena reſultatione divinæ gloriæ.

Eccli. 42

Eccli. 43

3 Reg. 10

Digitized by Google

ta, & quæ ſupra mundum ſunt, ſe gaudent reſtaurata. Plenum ergo eſt gloria Domini opus eius Maria, quia ſicut dicitur in Iſaia: Plena eſt omnis terra gloria ejus. Plena utique eſt omnis terra, plena eſt tota Maria, relucente in ſe pleniſſime divina gloria. Merito autem omnibus prædictis gratiis pleniſſima dicitur, quæ omnibus non ingratis gratiſſima creditur, ſicut beatus Bernardus oſtendit, qui de hoc verbo. *Ave gratia plena*, loquens ſic ait: Bene plena gratia: quia Deo, & Angelis, & hominibus grata. Hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem.

Iſa. 6

B. Maria plena fruitione lætitiæ æternæ

Nono conſideremus, chariſſimi, quomodo plena ſit Maria fruitione lætitiæ æternæ. Quis enim neſciat, eam ab his non excluſam, quibus filius ejus dixit; Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum plenum ſit? Si ergo omnium Apoſtolorum, immo omnium cum Deo regnantium gaudium plenum eſt, quanto matris Dei gaudium pleniſſime eſt plenum? De hac plenitudine B. Hieron. inquit: Plena ſiquidem gratia, plena Deo, plena virtutibus, non poteſt non poſſidere pleniter gloriam claritatis æternæ. Quid mirum ſi lætitiam & gloriam plenam, & ſuperplenam habet in regno, quæ gratiam plenam & ſuperplenam, habuit in exilio? Quid certe mirum, ſi tam in cælo quam in mundo ejus plenitudo ſuper omnem creaturam ſit, de cujus plenitudine omnis creatura vireſcit? Unde Anſelmus ait: O femina plena & ſuperplena gratia, de cujus plenitudinis exundantia, reſperſa reviviſcit omnis creatura. Sic ergo, chariſſimi, videtis in Maria plenitudinem ſapientiæ illuminativam, plenitudinem gratiæ inundativam, plenitudinem vitæ fructificativam, plenitudinem miſericordiæ ſubventivam, plenitudinem Eccleſiæ perfectivam, plenitudinem famæ reſperſivam, plenitudinem divinæ gloriæ expreſſivam, & plenitudinem æternæ lætitiæ ſuperegreſſivam. Eja ergo pleniſſima Virgo Maria, nos tam inanes, tam vacuos ſic participes plenitudinis tuæ facias, ut tandem ad æternam plenitudinem pertingere valeamus. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, &c.

Joan. 16 Hier. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 tom 9 poſt med.

Lectio VIII.

Quod Dominus, de quo dicitur B. Mariæ, Dominus tecum, generaliter eſt Dominus univerſalis omnium rerum, potentiſſimus, ſapientiſſimus, opulentiſſimus, ac indeficientiſſimus, & cum Beata Maria etiam talis.

Ave Maria *gratia plena*, *Dominus tecum*. Oſtenſum eſt ſupra, quomodo Maria propter puriſſimam vitæ innocentiam merito per, *Ave*, ſalutatur: oſtenſum eſt quoque quo modo propter copioſiſſimæ gratiæ affluentiam merito, *Gratia plena*, commemoratur. Oſtendendum autem nunc eſt, quomodo propter ſpecialiſſimam Dei præſentiam merito Dominus ſecum fore inſinuatur. *Dominus ergo tecum*. O magne Gabriel, magnum, magnæ Mariæ, de magno Domino nuntias. Magnum eſt quod ei dicit, *Dominus tecum*. Sed dic nobis, quantum, vel quomodo ſecum? Et ecce beatus Auguſtinus in perſona Gabrielis ad hoc reſpondens, ait: *Dominus tecum* ſed pluſquam mecum. *Dominus tecum*, ſed non ſicut mecum. In me licet ſit Dominus, memetipſum creavit Dominus, per te autem naſciturus eſt Dominus. Dominus ergo, o Maria, ſed quis, vel quantus Dominus? Dominus terræ, & omnium generaliter, Dominus hominum ſpecialiter, Dominus tuus ſingulariter, o Maria. Dominus inquam, creaturæ generaliter univerſalis, Dominus ſpecialiter naturæ rationalis, Dominus ſingulariter aulæ tuæ virginalis, o Maria. Conſiderandum eſt ergo, chariſſimi, quod Dominus iſte, de quo dicitur: *Dominus tecum*, ipſe eſt generaliter Dominus creaturæ univerſalis. Unde Judith; Dominus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ. Et Sapiens: Omnium Dominus dilexit illam. Omnium certe univerſaliter, omnium inquam, viſibilium & inviſibilium. Iſte univerſalis omnium Dominus ſic cum Maria fuit, quod etiam ipſam univer-

Verbi illius: Dominus tecum, declaratio.

Aug. de temp. ſer. 18 paulo ante med. tom. 10

Jud. 9

Sap. 8

verſalem omnium Dominam fecit. Dominam inquam, cæli, & Dominam mundi. Propter quod Anſelmus ait: Regina cæli, & Domina mundi, mater ejus, qui mundat mundam, tibi conſiteor, quod corpus meum nimis eſt immundum. Sed ecce iſte universalis omnium Dominus, ipſe eſt Dominus potentiſſimus, Dominus ſapientiſſimus, Dominus opulentiſſimus, Dominus indeficientiſſimus. Dominus enim ſine potentia, Dominus ſine ſapientia, Dominus ſine opulentia, Dominus ſine permanentia minus perfectus Dominus eſſet. Unde Dominus impotens, Dominus inſipiens, Dominus indigens, Dominus deficiens, ſive non permanens, minus reputareretur. Dominus ergo univerſalis, ipſe Dominus eſt potentiſſimus voluntate, Dominus ſapientiſſimus veritate, Dominus opulentiſſimus proprietate, Dominus indeficientiſſimus æternitate.

Primo attendite, chariſſimi, quod Dominus univerſalis qui cum Maria eſt, cum Dominus potentiſſimus voluntate ſit, bene de illo Propheta ait: *Pſal. 113* Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit, &c. uſque in abyſſis. Ergo nec in cælis, nec in terris, nec in omnibus inferni abyſſis, voluntati tam potentiſſimi Domini reſiſtere quiſquam poteſt, teſte Mardochæo, qui de iſto Domino ait: Domine Rex o- *Eſther 13* mnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui tuæ reſiſtere C poſſit voluntati. Ecce Maria, quantus Dominus eſt: quam potentiſſimus Dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia Dominus potentiſſimus, potentiſſime tecum eſt: ideo & tu es potentiſſima ſecum, potentiſſima es per ipſum, potentiſſima apud ipſum, ita ut vere *Eccl. 24* dicere poſſis illud Eccleſiaſtici: In Hieruſalem poteſtas mea. Hieruſalem ſignat Eccleſiam triumphantem in cælis, ſignat etiam Eccleſiam militantem in terris. Nam vere tam in cælis, quam in terris poteſtatem habet mater potentiſſima creatoris. Quam potentiſſimam cognoſcit Anſelmus, cum orans, ait: Exaudi pia, adeſto propitia, adjuva potentiſſima, ut mundentur ſordes mentis meæ, & illuminentur tenebræ meæ, Do-

A minus ergo tecum, o Maria potentiſſima.

Secundo attendite, chariſſimi, quod univerſalis Dominus, qui eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus ſapientiſſimus veritate. Ipſe enim eſt Dominus, de quo in Pſalmo dicitur: Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus. O quam ſapientiſſimus Dominus, cujus ſapientiam nihil fallere, nihil latere poteſt; quia omnia manifeſta & occulta novit. Omnia utique opera noſtra bona & mala, omnia verba noſtra bona, & mala, omnes cogitationes, & omnia deſideria noſtra bona, & mala, omnia ſcit Dominus. Unde Petrus ait: Domine, *Joan. 21* B tu, omnia ſcis. Ecce Maria, qualis Dominus eſt, quam ſapientiſſimus Dominus, qui tecum eſt. Et quia Dominus ſapientiſſimus, ſapientiſſime eſt tecum: ideo tu es ſapientiſſima ſecum, ſapientiſſima es per ipſum. Tu enim ſignata es per illam Abigail, de qua *1 Reg. 25* dicitur: Eratque illa mulier prudentiſſima, & ſpecioſa Maria tam prudentiſſima, tam ſpecioſa fuit, ut Anſelmus de ipſa audacter dicat: Omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ in Maria. Dominus ergo tecum, o Maria ſapientiſſima.

Tertio attendite, chariſſimi, quod Dominus univerſalis, qui cum Maria eſt, ipſe eſt Dominus opulentiſſimus proprietate, ſicut bene de iſto Domino Propheta teſtatur, dicens: Domini eſt terra, &c. uſque in eo, Domini certe eſt non ſolum terra & plenitudo ejus, immo etiam cælum & plenitudo ejus. Tui enim Domine ſunt cæli, & tua eſt terra: quia cælum cæli Domino. Domini hujus om- *Pſal. 23* nia ſunt propria, cælum & terra, corporalia & ſpiritualia, omnis natura, omnis gratia, omnis cæleſtis gloria, omnia ſunt Domini propria. Dominus ergo ditiſſimus eſt, ſicut etiam Apoſtolus, ait. Ideo Dominus omni- *Rom. 10* um, dives in omnes qui invocant illum. Ecce Maria, quantus Dominus eſt, quam opulentiſſimus Dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia Dominus opulentiſſimus, opulentiſſime eſt tecum, ideo tu es opulentiſſima ſive ditiſſima ſecum, ita ut vere tibi dici

Digitized by Google

Prov. 31 poſſit illud Proverbiorum: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu ſupergreſſa es univerſas. Filia Agnes, filia Lucia, filia Cæcilia, filia Agatha, filia Catharina, & multæ aliæ filiæ, & multæ aliæ Virgines ſanctæ, multæ animæ juſtæ congregaverunt divitias virtutum, & gratiarum, divitias meritorum & præmiorum: ſed Maria univerſis divitiis ſupergreſſa es excellentiſſime univerſas. O quam dives eſt Maria in gloria, quæ tam dives fuit in miſeria. O quam dives eſt in cælo, quæ tam dives fuit in mundo. O quam dives eſt in anima ſua, quæ tam dives fuit in carne ſua, ut etiam beatus Bern. exclamans, dicat: O dives in omnes & ſuper omnes Maria, de cujus ſubſtantia modica pars aſſumpta, totius mundi ſufficit ſolvere delicta. Dominus ergo tecum, o Maria opulentiſſima.

Quarto attendite chariſſimi, quod Dominus univerſalis, qui eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus indeficientiſſimus æternitate: Unde habetis in
Exod. 15 Exodo: Dominus regnabit in æternum, & ultra. Et in Pſal.
Pſal. 101 De iſto Domino dicitur: Tu autem Domine in æternum permanes. Ecce Maria quantus Dominus eſt, quam indeficientiſſimus Dominus eſt qui tecum eſt, & quia Dominus indeficientiſſimus indeficientiſſime eſt tecum, & ideo tu es indeficientiſſime in æternum ſecum. Tu enim es thronus ille indeficiens, thronus in æternum,
Pſal. 88 thronus Filii Dei, de quo Pater per Prophetam ait; Thronus ejus ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna perfecta in æternum, & vere in æternum. Unde non ſolum vere dicimus; Tu autem Domine in æternum permanes: ſed etiam vere dicere poſſumus: Tu autem Domina in æternum permanes. Quid mirum ſi Maria ipſa in Filio ſuo permaneat in æternum, cum etiam beneficia Mariæ in ſervis ſuis permaneant in æternum?
Bern. ſer. 2 die Pent. cir. med. Ait enim beatus Bern. In te o Maria Angeli lætitiam, juſti gratiam, peccatores veniam inveniunt in æternum. Dominus ergo tecum o Maria indeficientiſſima. Gaude nunc Maria gaude. Ecce Dominus potentiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es potentiſſima A ſecum. Dominus ſapientiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es ſapientiſſima ſecum. Dominus opulentiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es opulentiſſima ſecum. Dominus indeficientiſſimus, ſic eſt tecum, quod tu es indeficientiſſima ſecum. Eja ergo potentiſſima Domina, eſto nobis impotentiſſimis auxiliatrix. Eja ſapientiſſima Domina, eſto nobis inſipientibus auxiliatrix, & conſiliatrix. Eja opulentiſſima Domina, eſto nobis indigentibus locupletatrix. Eia indeficientiſſima Domina, eſto nobis deficientibus perpetuatrix in omni bono.

LECTIO IX.

B *Quod Dominus, de quo dicitur Beatæ Mariæ, Dominus tecum, ſpecialiter eſt Dominus creaturæ rationalis, piiſſimus, juſtiſſimus, certiſſimus, ac nominatiſſimus, & talis etiam cum ipſa Beata Maria.*

Conſequenter conſideremus, chariſſimi, quod Dominus iſte de quo dicitur: Dominus tecum, ipſe eſt Dominus ſpecialiter creaturæ rationalis, ſicut ipſa rationalis creatura in Pſalmo ait: Domine Dominus noſter, Pſal. 8
&c. Dominus omnium univerſaliter: Dominus noſter, ſpecialiter. Sicutique Dominus noſter, ſicut dicitur in Iſaia: Dominus iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus rex noſter. Iſa. 33
C Dominus legifer noſter, in mundo: Dominus iudex noſter, in iudicio: Dominus rex noſter, nos coronans in cælo. Iſte ſpecialis noſter Dominus ſic cum Maria fuit, quod etiam ipſam ſpecialem noſtram Dominam fecit. Quod bene beatus Bernardus recognoſcens, ait: Domina noſtra, mediatrix noſtra, advocata noſtra: tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filios nos repræſenta. Sed ecce iſte noſter ſpecialis Dominus, ipſe eſt piiſſimus, Dominus iuſtiſſimus, Dominus certiſſimus, Dominus nominatiſſimus. Dominus enim qui non eſſet pius in beneficiis, iuſtus in iudiciis, Dominus qui non eſſet certus in promiſſis, Dominus qui non eſſet nominatus in populis, minus reputaretur. Dominus

ergo

Digitized by Google

ergo noſter eſt Dominus piiſſimus liberalitate; Dominus juſtiſſimus æquitate: Dominus certiſſimus fidelitate: Dominus nominatiſſimus famoſitate.

Primo ergo attendite, chariſſimi, quod Dominus noſter ſpecialis, qui cum Maria eſt, ipſe eſt Dominus piiſſimus liberalitate miſericordiæ ſuæ infinitæ. Ipſe enim eſt Dominus, de
Pſal. 85 quo Propheta ait: Tu Domine ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te. Multæ miſericordiæ Dominus, in multis beneficiis temporalibus, ſpiritualibus, æternalibus, quæ ex multa miſericordia ſua contulit nobis, & conferre non ceſſat. Utinam tantis Domini miſericordiis non ſimus ingrati. Utinam Domino tam miſericordiſſimo ſimus valde grati cum Iſaia, qui de
Iſa. 63 Domino ait: Miſerationum Domini recordabor: laudabo Dominum ſuper omnibus, in quibus reddidit nobis Dominus. Ecce Maria qualis Dominus eſt, quam piiſſimus, quam miſericordiſſimus Dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia Dominus miſericordiſſimus miſericordiſſime eſt tecum: ideo & tu es miſericordiſſima ſecum, ut vere de te dici poſſit illud Iſaiæ:
Iſa. 16 Præparabitur in miſericordia ſolium ejus, & ſedebit ſuper illud in veritate. Solium divinæ miſericordiæ eſt Maria, mater miſericordiæ, in quo omnes inveniunt ſolatia miſericordiæ. Nam ſicut miſericordiſſimum Dominum: ita miſericordiſſimam Dominam habemus. Dominus noſter multæ miſericordiæ eſt omnibus invocantibus ſe: & Domina noſtra multæ miſericordiæ eſt omnibus invocantibus ſe.
Ber. ſer. 4 de Aſſump. B. Mar. cir fin. Propter quod optime Bern. dicit: Sileat miſericordiam tuam, Virgo beata, qui invocatam eam in neceſſitatibus ſuis, ſibi meminerit defuiſſe? Dominus ergo tecum, o Maria miſericordiſſima.

Secundo attendite chariſſimi, quod Dominus noſter ſpecialis, qui eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus juſtiſſimus æquitate, ſicut bene de Domino iſto
Pſal 10 & 118 in Pſal. dicitur: Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit. Et iterum: Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Juſtus certe eſt Dominus in omnibus A judiciis ſuis, in omnibus cauſis, in omnibus factis ſuis, ſicut iterum in Pſal. dicitur: Juſtus Dominus, in omnibus viis ſuis. *Ibid. 144* Dominus ita juſtus eſt in omni via juſtitiæ, quod propter nullam perſonam declinat a via juſtitiæ. Et ideo bene de iſto Domino dicitur: *Sap. 6* Non ſubtrahet perſonam cujuſquam Dominus, qui eſt omnium dominator, nec verebitur magnitudinem cujuſquam, quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus. Ecce Maria qualis Dominus eſt, quam juſtiſſimus Dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia Dominus juſtiſſimus eſt tecum, ideo & tu es juſtiſſima ſecum: Tu enim es virga Aaron recte florida B & fructifera. Recta immo rectiſſima per juſtitiam & æquitatem. Florida per virginitatem. Fructifera, per fœcunditatem. Quæ enim eſſet virga recta, ſi non virga Aaron eſſet recta? Quæ anima eſſet juſta, ſi non Maria eſſet juſta? Hoc eſt quod beatus Bern. *Ber. ſer. in Nat. B. Mar. de aquaductu, ante med.* dicit: Quis juſtus, ſi non Maria juſta, de qua ortus eſt Sol juſtitiæ? Dominus ergo tecum, o Maria juſtiſſima.

Tertio attendite chariſſimi, quod Dominus ſpecialis noſter, qui eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus certiſſimus fidelitate, & fideliſſimus certitudine, ſicut Propheta teſtatur, qui ait: Fide- *Pſal. 144* lis Dominus in omnibus verbis ſuis. Recogitate ergo verba iſta, quibus C promiſit coronam juſtis, & gehennam injuſtis, & ſcitote quod Dominus fidelis, fideliter verba ſua tenebit, fideliter quod locutus eſt implebit, ſicut de iſto Domino dicitur in Ezechiele: *Ezec. 36* Ego Dominus locutus ſum, & faciam. Verba utique ſua Dominus fideliſſimus, fideliſſime tenebit, ſicut ipſe in Evangelio ſuo dicit: Cælum & terra *Matt. 24* tranſibunt, &c. Ecce Maria, qualis Dominus eſt, quam fideliſſimus Dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia Dominus fideliſſimus, fideliſſime eſt tecum, ideo & tu es fideliſſima ſecum. Tu enim es illa fideliſſima columba Noe, quæ inter ſummum Deum, & mundum diluvio ſpirituali ſubmerſum, mediatrix fideliſſima extitit. Corvus infidelis, columba fidelis fuit. Sic & Eva infidelis: Maria vero fide-

Digitized by Google

ſidelis inventa eſt. Eva infideliſſima mediatrix perditionis: Maria vero fideliſſima mediatrix ſalutis fuit. Ideo beatus Bernardus ait: Fidelis mediatrix Maria, quæ ſalutis antidotum viris, & mulieribus propinavit. Dominus ergo tecum, o Maria fideliſſima.

Ber. in ſer. de B. M. Virg. ex verbis Apoc. 12 non longe a prin.

Quarto attendite chariſſimi, quod noſter Dominus ſpecialis, qui cum Maria eſt, ipſe eſt Dominus nominatiſſimus famoſitate. Magni enim nominis eſt, teſte Hieremia, qui de Domino iſto ait: Non eſt ſimilis tui Domine, & magnus tu, & magnum nomen tuum. Magnum utique fama & laude nomen Domini eſt in omni populo, ſicut Propheta oſtendit, dicens: Reges terræ, & omnes populi principes, & omnes iudices terræ. Juvenes, & virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen Domini. Nominis autem Domini laus & fama, non ſolum omnem populum, ſed etiam ad omne tempus ſe extendit, ſicut per eumdem Prophetam patet, qui ait: Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & uſque in ſæculum. Item nominis Domini laus, & fama non ſolum ad omnem populum, non ſolum ad omne tempus: ſed etiam ad omnem locum ſe extendit, ſicut iam dictus Propheta declarans, ait: A ſolis ortu uſque ad occaſum laudabile nomen Domini. Ecce Maria quantus Dominus, quam nominatus Dominus eſt, qui tecum eſt: & quia Dominus nominatiſſimus, ſive famoſiſſimus, famoſiſſime eſt tecum, ideo & tu famoſiſſima & nominatiſſima ſecum. Tu enim bene ſignata es per illam Ruth, de qua legitur ſic; Sit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethleem, id eſt in Eccleſia. O celeberrimi nominis Maria, quomodo poſſet nomen tuum non eſſe celebre, quæ etiam devote nominari non potes ſine nominantis utilitate? Teſtatur tuus Bern. dicens: O magna, o pia, o multum laudabilis Maria, tu nec nominari potes quin accendas: nec cogitari quidem, quin recrees affectus diligentium te: tu numquam ſine dulcedine divinitus tibi inſita, piæ memoriæ portas ingredieris. Maria ergo fratres, optime ſignata eſt per illam famoſiſſimi nominis fœminam Judith, de qua ſcriptum eſt: Hæc erat in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui de illa loqueretur verbum malum. Famoſa quidem eſt Maria, propter virtutes & exempla ſua tam laudabilia. Famoſior autem, propter miſericordias, & beneficia ſua tam inenarrabilia. Famoſiſſima vero propter gratias, & privilegia ſua tam mirabilia. Quid enim mirabilius, quam eſſe matrem, & virginem, & eſſe Dei matrem? Quid autem mirum ſi Maria, de tantis millibus miſericordiæ ſuæ beneficiis, famoſa eſt in mundo, quæ tam famoſa eſt de unifico beneficio ſuo circa Theophilum exhibito? Ait beatus Bern. Famoſum ſummæ tuæ benignitatis teſtimonium eſt, per te reſtauratus Theophilus o Maria. Dominus ergo tecum famoſiſſima o Maria. Gaude nunc o Maria, gaude. Ecce Dominus piiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es piiſſima ſecum. Dominus iuſtiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es iuſtiſſima ſecum. Dominus famoſiſſimus ſic eſt tecum, quod tu es famoſiſſima ſecum. Eia ergo piiſſima Maria, nos impios ſalva per tuam miſericordioſiſſimam pietatem. Eia iuſtiſſima Maria, nos iniuſtos ſalva per tuam iuſtiſſimam æquitatem. Eia fideliſſima Maria, nos perfidos ſalva, per tuam certiſſimam fidelitatem. Eia famoſiſſima Maria, nos infames ſalva, per tuam ſuaviſſimam famoſitatem.

Hier. 10 — *Pſal. 148* — *Pſal. 112* — *Ibid.* — *Ruth 4* — *Bern. in deprecat. & laud. ad Virg. Mar. poſt med.* — *Judith 8* — *Bern. ibid. non longe a princ.*

A B C

LECTIO X.

Quod Dominus, de quo dicitur B. Mariæ, Dominus tecum, tam ſingulariter eſt cum Maria, ut ipſa ejus ſit filia nobiliſſima, mater digniſſima, ſponſa venuſtiſſima, & ancilla devotiſſima.

POſt prædicta, chariſſimi conſiderandum, quod Dominus iſte de quo dicitur: Dominus tecum, non ſolum eſt Dominus generaliter creaturæ univerſaliter, non ſolum eſt Dominus ſpecialiter creaturæ rationalis: immo ipſe etiam eſt Dominus ſingulariter aulæ virginalis ſuæ ſanctiſſimæ genitricis. Maria ſingulariter tam corpore, quam anima eſt aula Domi-

mihi, domus Dei ſanctiſſima, de qua in Pſalmo dicitur. Domum tuam decet ſanctitudo Domine. O vere ſingulariter beatam domum, quæ ſola tam ſingulariter talem meruit habere Dominum. Ecce enim beatus Bern. ait: Tu ſola digna inventa es, ut in tua virginali aula Rex Regum & Dominus dominantium a regalibus ſedibus veniens, primam ſibi inter filios hominum manſionem eligeret. Iſte ſingularis Mariæ Dominus, ſic ſingulariter cum Maria fuit, quod etiam ipſam tam ſingulariter Dominam fecit, quod nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem: dum ipſa ſingulariter Domini filia, Domini mater, Domini ſponſa, & Domini ancilla facta eſt. Maria enim filia Domini ſingulariter, generoſa mater Domini ſingulariter, glorioſa ſponſa Domini ſingulariter, pretioſa ancilla Domini ſingulariter obſequioſa fuit. Si autem illa tribus perſonis divinis volumus appropriare, poſſumus dicere, quod Dominus iſte, tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus ſanctus, Dominus trinus & unus. Ipſe eſt Dominus Pater, cujus Maria filia nobiliſſima. Ipſe eſt Dominus Filius, cujus Maria mater digniſſima, Ipſe eſt Dominus Spiritus ſanctus, cujus Maria ſponſa juſtiſſima. Ipſe eſt Dominus trinus & unus, cujus Maria eſt ancilla ſubjectiſſima. Maria certe eſt filia ſummæ æternitatis, mater ſummæ veritatis, ſponſa ſummæ bonitatis, ancilla ſummæ Trinitatis.

Pſal. 92

Bern. ibid. ubi ſupra proxime.

Dominus eſt cum Maria, ejus filia nobiliſſima.

Primo ergo attendite, chariſſimi, quod Dominus iſte, qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus cujus filia nobiliſſima eſt Maria. De iſto enim Domino, & de illa filia accipi poteſt, quod Booz dixit: Benedicta es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti. Unde benedicta à Domino filia eſt Maria a ſummo, inquam, Domino, cujus ipſa, eſt filia. O vere nobiliſſimi Regis nobiliſſima filia, quæ tam multiplici interius ornata es gloria, ut vere de ea dicere poſſit: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, &c. Ideo tamquam veriſſima Regis filia ad regnum copioſiſſime eſt tracta,

Pſal. 44

A teſte beato Bern. qui ait: Tu filia delicata, & omni gratia plena, chariſſima in deliciis tuis tracta es ad gloriam decoris tui, & in ſignum dilectionis. Iſta benedicta filia priorem miſericordiam poſteriore ſuperavit. Magna enim erga miſeros fuit miſericordia Mariæ adhuc exulantis in mundo, ſed multo major erga miſeros eſt miſericordia ejus jam regnantis in cælo. Maiorem per beneficia innumerabilia nunc oſtendit hominibus miſericordiam, qui magis nunc videt innumerabilem hominum miſeriam. Unde pro ſplendore prioris miſericordiæ fuit Maria pulchra ut Luna: pro ſplendore vero poſterioris miſericordiæ, eſt electa ut Sol. Nam quemadmodum B Sol Lunam ſuperat magnitudine ſplendoris: ſic priorem Mariæ miſericordiam ſuperat magnitudo poſterioris. Quis eſt ſuper quem Sol & Luna non luceat? quis eſt ſuper quem miſericordia Mariæ non reſplendeat? Audi quid de hoc beatus Bernardus ſentiat, ait enim ſic: Quemadmodum Sol oritur ſuper bonos & malos indifferenter: ſic Maria petita non diſcurrit merita, ſed omnibus ſeſe exorabilem, omnibus clementiſſimam præbet, omnium denique neceſſitatibus ampliſſimo miſeretur affectu. Dominus ergo tecum, o Maria, ficut pater cum filia nobiliſſima.

Bern. in ſerm. de B. Mar. Virg. ex ver. Apoc. 12 ante med.

Secundo attendite, chariſſimi, quod Dominus iſte, qui tam ſingulariter C eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus, cuius mater digniſſima eſt Maria. De iſto Domino & de iſta matre dixit Eliſabeth: Unde mihi hoc, ut veniat mater Domini ad me? Mater Domini, mater & virgo, mater eſt, digniſſima. Ipſa eſt mater, quæ tali filio eſt decentiſſima. Ipſa mater eſt, cui talis filius decentiſſimus fuit. Ipſa eſt qua maiorem Deus facere non poſſet. Maiorem mundum poſſet facere Deus, maius cælum poſſet facere Deus: majorem matrem quam matrem Dei non poſſet facere Deus. Unde Bernardus ait: Nec enim decebat Deum alia mater, quam virgo, nec Virginem alius filius quam Deus: quia nec maior inter matres, nec maior inter filios naſci potuit. Hæc itaque mater eſt flos miſericordiæ,

Luc. 1 Domini, qui eſt ſingulariter cum Maria, ipſa eſt mater digniſſima.

Ber. ho. 2 ſup. M.ſſ. eſt, non longe a princ. in ſenſu.

mater Solis iuſtitiæ, mater fontis ſapientiæ, mater Regis gloriæ. Mater inquam eſt eius, cuius miſericordia ad dilectionem, cuius juſtitia ad timorem, cuius ſapientia ad agnitionem, cuius gloria ad ſpem nos inducit. Maria ergo mater eius, quæ effective eſt noſtra dilectio per miſericordiam, noſter timor per iuſtitiam, noſtra agnitio per ſapientiam, noſtra ſpes per gloriam, ut vere ipſa dicere poſſit illud Eccleſiaſtici: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei. Sed numquid ſolius Chriſti mater eſt Maria: Immo certe, quod iucundiſſimum eſt, Maria non ſolum eſt mater Chriſti ſingularis, ſed etiam mater omnium fidelium univerſalis. Unde beatus Ambroſius ait: Si Chriſtus eſt credentium frater, cur non ipſa, quæ genuit Chriſtum credentium ſit mater? Eia, chariſſimi, omnes nunc gaudeamus, nunc omnes gaudendo dicamus: Benedictus frater, per quem Maria eſt noſtra mater; & benedicta mater, per quam Chriſtus eſt noſter frater. Hinc bene Anſelmus ait: Domina mater, per quam talem fratrem habemus, quid gratiarum, quid laudis tibi retribuemus? Deus ergo tecum, o Maria, ſicut Filius cum matre digniſſima.

Eccli. 24

Maria omnium fidelium mater eſt.

Tertio attendite, chariſſimi, quod Dominus iſte, qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus, cuius ſponſa venuſtiſſima eſt Maria. Unde tam de iſto Domino, quam de iſta ſponſa exponi poteſt illud Oſeæ: Sponſabo te mihi in iuſtitia, & iudicio, & in miſericordia, & in miſerationibus, & ſponſabo te mihi in fide: & ſcies quia ego Dominus. Ecce pulchra ſponſa, pulchra in iuſtitia & iudicio reſpectu ſui, pulchra in miſerationibus & miſericordia reſpectu proximi, pulchra in fide reſpectu Dei. Pulchra utique in iuſtitia vitæ, & in iudicio conſcientiæ, pulchra in miſericordia in affectu, & in miſerationibus in effectu: pulchra in fide, qua credidit omnia credenda ſupra ſe, & qua credidit omnia perficienda in ſe, iuxta illud: Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur in te ea, quæ dicta ſunt tibi a Domino. Sed ecce ſponſa Spirituſſancti Maria, ſicut formoſiſſima fuit & eſt in converſatione, ita etiam dulciſſima eſt in allocutione, ſicut dicitur in Cant. Favus diſtillans, &c. uſque, tua. O quam melliflua verba ſæpius diſtillaverunt dulciſſima Mariæ labia. Quæ etiam bene lac & mel ſub lingua habuit in duobus verbis, quæ ipſa Gabrieli reſpondit. Nonne Maria lac ſub lingua habuit, quando lacteum illud continentiæ verbum reſpondit: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Nonne etiam mel ſub lingua habuit, quando mellifluum illud dulcedinis verbum reſpondit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum? De mellifluentia namque huius melliflui verbi, per totum mundum melliflui facti ſunt cæli. Maria inſuper mel ſub lingua habuit, in mellifluis orationibus ad Deum: lac vero ſub lingua habuit, in lacteis collationibus ad proximum. Eia ergo quanti decoris, & quanti dulcoris eſt illa ſponſa ſummi conſolatoris. Quia inquit Auguſtinus: Quæ eſt hæc Virgo tam ſancta, ut ad eam venire dignaretur Spiritus ſanctus? tam ſpecioſa, ut eam ſponſam eligeret Deus? Dominus ergo tecum, o Maria, ſicut ſponſus cum ſponſa delicatiſſima.

Oſee 2

Luc. 1

Cant. 4

Luc. 1

Aug: de Sanct. ſer. 35 ante med. t. 10 & de tem. ſer. 10

Quarto attendite, chariſſimi, quod Dominus iſte, qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus, cuius ancilla devotiſſima eſt Maria, ſicut ipſamet teſtatur, dicens: Ecce ancilla Domini. Maria ancilla eſt Domini Patris; Domini Filii, & Domini Spirituſſancti. Quid mirum, ſi Maria ſit huius Domini ancilla, cum etiam Filius Mariæ ſit huius Domini ſervus, ſecundum aſſumptam a matre naturam? Ipſe enim in Pſalmo confitetur, dicens: O Domine, quia ego ſervus, ego ſervus tuus, & Filius ancillæ tuæ. O quam bona ancilla, & bonus ancillæ Filius. Heu quot ſunt malæ ancillæ, & mali ancillarum filii. Sed quid dicit ſcriptura? Eiice ancillam & filium eius. Legitur in Geneſi de ancilla Saræ, quod concepiſſe ſe videns, deſpexit Dominam ſuam. Mala ergo ancilla Agar de fœcunditate inflatur, bona vero ancilla Maria de humilitate fœcundatur.

Domini, qui eſt ſingulariter cum Maria, ipſa eſt ancilla devotiſſima.

Gen. 16

An-

Ancilla illa ſuperba dominam deſpexit, ancillam iſtam humilem Dominus reſpexit, ſicut ipſa humiliter recognoſcens dicit: Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. O anima Chriſtiana Domini ancilla, ſic cum Maria amplectere fœcunditatem, ut nequaquam deſeras humilitatem. Ut ergo de boni operis fœcunditate non inflerís, ſed magis de humilitate fœcunderis: attende humilem ancillam, reſpice humilem Mariam. Ecce, ait, ancilla Domini, unde Ambroſius: Vide, inquit, humilitatem, vide devotionem. Ancillam ſe dicit Domini, quæ mater eligitur Domini, nec repentino exaltata promiſſo eſt. O vere admiranda humilitas. Ecce non ſolum Domini ancilla, ſed etiam ſervorum Domini ancilla, quodam modo dignatur eſſe Maria. Ipſa namque ſignata eſt per illam Abigail, pro qua adducenda, cum David nuntios miſiſſet, reſpondit: Ecce famula tua ſit in ancillam, ut lavet pedes ſervorum Domini mei. Per benedictam ancillam Mariam quaſi tot ſervi Domini loti ſunt, quot fideles eius ſuffragiis a peccatis mundati ſunt. Ipſa enim quaſi tot ſervorum Domini pedibus aquam obtulit, quot pœnitentibus lacrymas compunctionis obtinuit. Dominus ergo tecum, o Maria, tamquam cum ancilla devotiſſima, Dominus Pater tecum, Dominus Filius tecum, & Dominus Spirituſſanctus tecum. Unde Bern. Pater, inquit, tecum, qui ſuum Filium facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile Sacramentum, miro modo & ſibi reſerat genitale ſecretum, & tibi ſervat virginale ſignaculum. Spirituſſanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum ſanctificat uterum. Dominus ergo tecum. Dominus certe, cuius filia es, qua nulla nobilior: Dominus cuius mater es, qua nulla mirabilior: Dominus cuius ſponſa es, qua nulla amabilior: Dominus, cuius ancilla es, qua nulla humilior umquam fuit, nec eſt, nec erit in æternum. Eia ergo Domina, quia Dominus tantus ac talis, tantum ac taliter eſt tecum, fac ut etiam ipſe per gratiam ſit nobiſcum.

Luc. 1

Amb. l. 2 com. in Luc. ca. 1 tom. 3 edit. Rom.

1 Reg. 25

Ber. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, ante med.

LECTIO XI.

Quod Maria propter ſe, & propter nos convenientiſſime Auroræ comparatur.

DOminus *tecum*. His dulciſſimis verbis ille devotus Beatæ Mariæ Anſelmus devote alludens, ait ſic: Maria obſecro te per gratiam, qua ſic Dominus eſſe tecum, & te voluit eſſe ſecum, fac propter ipſum ſecundum eamdem ipſam gratiam miſericordiam tuam mecum: fac ut amor tui ſemper ſit mecum, & cura mei ſemper ſit tecum: fac ut timor neceſſitatis meæ, quamdiu ipſa perſiſtit tecum, & reſpectus pietatis tuæ, quamdiu ego ſubſiſto, ſit mecum: fac ut congratulatio beatitudinis tuæ ſemper ſit mecum, & compaſſio miſeriæ meæ ſemper, quantum mihi expedit, ſit tecum. Dominus ergo tecum, o Maria. Tecum certe tecum. Tecum fuit, tecum eſt, tecum erit. Tecum utique ſicut Sol cum aurora ipſum præveniente: tecum ſicut flos cum virga ipſum producente: tecum ſicut Rex cum Regina ad ipſum ingrediente. Sol namque omnibus luminibus lumínoſior, flos omnibus floribus pretioſior. Rex omnibus regibus glorioſior eſt Dominus Jeſus Chriſtus. Aurora vero hunc Solem clariſſima irradiatione præveniens, virga hunc florem mirabiliſſima emiſſione producens, Regina ad hunc Regem ſolemniſſima proceſſione ingrediens, eſt beatiſſima Virgo Maria. De his ſingulis per ordinem videamus.

Dominus tecum. Tecum certe ſicut Sol cum aurora de Sole procedente, & ortum Solis præveniente, & lumine Solis diem initiante. Revera enim aurora mundi Maria a Sole æterno ſingulariter præparata progrediens, eiuſdemque Solis ortum mirabiliter irradiata præveniens, diem gratiæ tantæ Solis mundo feliciter initiavit, teſtante beato Bernardo, qui ait: Sicut aurora valde rutilans in mundo progreſſa es, o Maria, quando veri Solis ſplendorem tantæ ſanctitatis iubare præcurriſti, ut vere diem ſalutis, diem propitiationis, diem quam fecit

B. Maria auroræ comparatur.

Bern. in depres. & laud. ad B. V. M. poſt med.

Dominus, a tanta claritate initiari dignum fuerit. Maria ergo aurora, de qua dicitur: *Cant. 6* Quæ eſt iſta, quæ progreditur, *uſque*, conſurgens. Bene auroræ comparata Maria, tam propter ſe, quam propter nos. Propter ſe ſpecialiter, propter nos generaliter. Maria propter ſe bene comparatur auroræ ſecundum ſcripturam. Primo propter abſceſſum noctis culpæ. Secundo propter proceſſum lucis gratiæ. Tertio propter ortum Solis juſtitiæ. Quarto propter locum ſedis gloriæ. Primum in pleniſſima ejus ſanctificatione Secundum in clariſſima ejus conſervatione. Tertium in mirabiliſſima Filii ejus generatione. Quartum in glorioſiſſima ejus aſſumptione attendamus.

B

B. Maria aurora ob abſceſſum noctis culpæ.

Primo attendite, chariſſimi, quod quædam felix aurora eſt Maria, propter felicem abſceſſum noctis culpæ in ſua ſanctificatione. Unde Job, *Job 3* maledicens nocti, in qua dictum eſt, Conceptus eſt homo, ait: Obtenebrentur ſtellæ ejus caligine. Expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ. Quid hic per ſtellas, quid per lucem, quid per auroram, ſignatur? Dico, quod per ſtellas, animæ ſanctorum, per lucem ſanctus ſanctorum, per auroram Regina ſancterum deſignatur. Stellæ utique omnes ſancti ſunt, qui ordinem morum & diſciplinæ, curſum quoque fervoris & bonæ vitæ non relinquunt & ſic contra diabolum vi pugnaturi ſunt. Unde de his ſtellis bene legitur in libro *Jud. 5* Judicum: Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus Siſaram pugnaverunt. Siſara interpretatur tollens recedentem, & ſignat diabolum, qui quemlibet recedentem a Deo tollit. Per lucem quoque ſanctus ſanctorum Jeſus Chriſtus ſignatur, ſicut ipſe oſtendit, dicens: *Joan. 8* Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Sequamur fratres, ſequamur hanc lucem, ne in tenebris ambulantes, cadamus in lutum peccati, & in foveam inferni. Sequamur autem non claudicando, ſecundum quod dicitur: Uſquequo claudicatis in duas partes? *3 Reg. 18* Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Per auroram autem, cujus ortum nox non vidit, beata Virgo ſignificatur, cujus nativitatem nox originalis culpæ non initiavit. Nox enim cui Job maledicit, nox in qua conceptus eſt homo, peccatum originale eſt, in quo omnes concipimur. Unde Pſalmiſta: In *Pſal. 50* peccatis concepit me mater mea. Quia ergo vere omnes ſancti in peccato concipiuntur, & in peccato naſcuntur, ideo bene hic dicitur, quod ſtellæ per hanc noctem obtenebrantur. Sed quia Chriſtus nec conceptus, nec natus in peccato fuit, ideo bene hic dicitur, quod nox iſta lucem non vidit. Quia vero beata Virgo in peccato concepta fuit, ſed ſine peccato nata: in peccato orta non fuit: ideo non auroram, ſed ortum auroræ dicitur nox iſta non vidiſſe. Hoc eſt contra illos, qui ipſam non ſolum ſine peccato natam, ſed etiam ſine peccato conceptam dicunt. Contra quos beatus Bernardus arguens ait: *Ber ep. 174 ad Canc. Lug. poſt med.* Si ante conceptum ſuum Maria ſanctificari non potuit, quoniam non erat, ſed nec in ipſo conceptu propter peccatum quod inerat: reſtat ut poſt conceptum in utero jam exiſtens, ſanctificationem accepiſſe credatur, quæ excluſo peccato, ſanctam fecerit nativitatem, non conceptionem.

Secundo attendite, chariſſimi, quod quædam felix aurora eſt Maria propter felicem ejus progreſſionem in luce gratiæ, juxta illud: *Cant. 6* Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora, *&c.* Sicut

C

enim lux auroræ progreditur creſcendo in claritate: ſic Maria progrediebatur proficiendo in claritate gratiæ, & bonæ vitæ. Progrediebatur utique proficiendo in omnibus virtutibus univerſaliter, ut in omni virtutum claritate eſſet quaſi aurora conſurgens apud ſe, pulchra ut Luna apud proximos, electa ut Sol apud Deum: Progrediebatur quoque proficiendo in quibuſdam virtutibus ſpecialiter, de quibus beatus Bernardus, *Bern ſer. in Nativit. B. M. de aquæductu, ante med.* ait ſic: Fervebat in quærendo gratiam Mariæ charitas, ſplendebat in carne virginitas, in obſequio humilitas eminebat. Harum itaque virtutum claritate, Maria fuit quaſi aurora conſurgens in rutilanti virginitate, pulchra ut Luna in micanti humilitate, electa ut Sol in radiante charitate.

Digitized by Google

tate. Felix qui hos tres fulgores, A has tres virtutes Mariæ ſecutus fuerit, per quas ipſa Deum & magiſtrum omnium virtutum concepit, teſtante iterum beato Bernardo, qui ait: Hanc invenit gratiam plena jam gratia, ut charitate fervida, virginitate integra, humilitate devota, fieret ſine virili commixtione gravida, ſine muliebri dolore puerpera.

Bern. ibid. cir. med.

Tertio attendite, chariſſimi, quod quædam felix aurora eſt Maria, propter felicem ortum Solis juſtitiæ. Sol namque juſtitiæ Chriſtus Deus noſter, mediante aurora ſua Maria ortus eſt in mundo, ortus utique abſque ullo peccati nubilo, propter quod aurora illa valde rutilans fuit oriente Sole ſuo, juxta illud: Sicut lux auroræ oriente Sole mane abſque nubibus rutilat, &c. Lux igitur auroræ eſt ſanctitas Mariæ, quæ ipſam irradiare dignatus eſt, proceſſurus de ipſa Sol juſtitiæ. De hoc bene beatus Bernardus, ait: Recte quidem, o Maria auroræ officium impleſti. Ipſe enim Sol Juſtitiæ de te proceſſurus ortum ſuum quadam matutina irradiatione præveniens, in te lucis ſuæ radios copioſe transfudit. Lux hujus auroræ mirabiliter rutilabat, oriente Sole abſque nubibus, id eſt naſcente Chriſto abſque originalis peccati obſcuritatibus. Ecce hic dicitur, quod Sol abſque nubibus oritur: & in Exodo dicitur, quod rubus abſque combuſtione ignitur: & in Daniele dicitur, quod lapis ſine manibus abſcinditur. Quid ergo per ſolem, quid per ignem, quid per lapidem niſi Chriſtus ſignatur? Ipſe enim eſt Sol illuminans intellectum, ignis accendens affectum, lapis firmans nos contra defectum. Dico, quod Chriſtus Jeſus eſt Sol illuminans intellectum, iuxta illud Malachiæ: Orietur vobis timentibns nomen meum, Sol Juſtitiæ. Vide ergo ſi timeas Dominum, ſcriptum quippe eſt: Qui timet Deum, nihil negligit. Item Chriſtus eſt ignis accendens affectum, ut dicit Apoſtolus ad Hebræos: Deus noſter ignis conſumens eſt. Hic ignis non ſolum fuit in rubo uteri virginalis, ſed etiam in rubo devoti cordis eſt. Hunc namque ignem ſenſerunt, qui dixerunt: Nonne cor, &c. Item Chriſtus eſt lapis firmans nos contra defectum, ſi bene fundati fuerimus ſuper ipſum. Unde dicitur in Matthæo: Deſcendit pluvia, venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra petram. Ecce nec pluvia hæreticæ eloquentiæ, nec flumina mundanæ concupiſcentiæ, nec venti humanæ violentiæ, nocere poſſunt domui mentis ſupra petram Chriſti fundatæ. Quid ergo eſt quod Sol ſine nube oritur, rubus ſine combuſtione ignitur, lapis ſine manu abſcinditur: niſi quod Chriſtus, qui eſt Sol veritatis, ignis charitatis, lapis firmitatis, ſive æternitatis, ipſe concipitur, & naſcitur ſine B nube peccati originalis; ſine combuſtione concupiſcentiæ carnalis: ſine manibus amplexus maritalis? In conceptione enim Chriſti nec peccatum prolis, nec concupiſcentiam matris, nec amplexus patris invenies. Quod autem Virgo tam miraculoſe concepit, hoc ille facere potuit, qui alludentia huic miraculo mirabilia multa præmiſit, ſicut Beatus Auguſt. teſtatur, qui ſic dicit: Qui ſcripſit lapideas tabulas ſine ferro, ipſe gravidavit Mariam Spiritu ſancto. Et qui produxit panem in eremo ſine aratione, ipſe imprægnavit Virginem ſine corruptione. Et qui fecit virgam ſine pluvia germinare, ipſe fecit filiam David ſine ſemine generare.

B. Maria aurora ob ortum Solis juſtitiæ — *2 Reg. 23* — *Ber. in deprecatione, & laud. ad B. V. Mar. cir. fin.* — *Exod. 3* — *Dan. 2* — *Mal. 4* — *Eccl. 7* — *Heb. 12* — *Luc. 24* — *Matt. 7* — *Aug. de temp. ſer. 18. poſt med. to. 10*

C Quarto attendite, chariſſimi, quod quædam felix aurora eſt Maria, propter felicem locum eius in gloria, & ſecundum hoc bene de aurora dicitur a Job: Numquid oſtendiſti auroræ locum ſuum? Jam certe aurora noſtra Maria ſublimiter locata in cælo locum tenet viciniſſimum Soli æterno. Conſiderare autem poſſumus triplicem Mariæ locum notabilem. Primus eſt, quo ipſa Dominum ſuſcepit ſpiritualiter. Secundus eſt, quo Dominum ſuſcepit corporaliter. Tertius eſt, quo ipſam Dominus recepit æternaliter. Ecce triplex locus Mariæ. Dico quod primus locus, quo Maria Dominum ſuſcepit ſpiritualiter, eſt mens Mariæ pacificata & quietata, ſecundum quod Pſalmiſta dicit: Factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion, quod

B. Maria aurora, ob ejus locum in gloria. Job 38 — *Pſal. 75*

Digitized by Google

quod interpretatur, vel ſpeculum, vel ſpeculatio. Ecce quicumque Deum mente ſpeculari deſiderat, oportet ut ei in pace mentis locum faciat. Nam ſine pace mentis nemo venit ad ſpeculationem contemplationis. Unde Apoſtolus: Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum. O quis enarrare, vel etiam cogitare ſufficiat, in qualibus quotidie ſpeculationibus ſancta illa Sion, ſancta illa mens Mariæ fuerit: dum omnia illa myſteria præ omnibus mortalibus ſibi nota ferventiſſima ſibi mente revolvit? De hoc bene Beatus Hieron. ait: Si qua ſunt in vobis viſcera pietatis, conſiderate quo cruciabatur amore, quove deſiderio æſtuabat hæc Virgo, dum revolveret animo cuncta, quæ audierat & viderat, quæ cognoverat, quantiſve movebatur, repleta Spiritu ſancto, cœleſtium ſecretorum incitamentis. Item locus, quo Maria concepit corporaliter, eſt uterus Mariæ, de quo accipi poteſt illud Geneſis; Fluvius qui egrediebatur de loco voluptatis, Jeſus Chriſtus de utero Virginis ad irrigandum Paradiſum. Paradiſus ſpecialis eſt Maria: univerſalis, eſt Eccleſia. Felix irrigatio utriuſque paradiſi, per fluvium ventris Mariæ Jeſum Chriſtum, qui ait: Dixi, irrigabo hortum plantationum mearum. Hinc eſt quod bene ſanctus Hieron. loquens de illis verbis: Vidi ſpecioſam aſcendentem deſuper rivos aquarum; ait: Bene deſuper rivos aquarum, quia ſuper aquam refectionis educaverat eam Dominus & nutrierat, de qua multi educti rivi, omnem irrigant terram deliciarum, & infundunt hortum voluptatis. Item locus quo Mariam Dominus ſuſcepit manſuram æternaliter in cœlo, eſt locus gloriæ, de quo Dominus ad Job loquitur: Numquid oſtendiſti auroræ locum ſuum? quaſi dicat, non tu, ſed ego. Non ad te pertinet oſtendere auroræ Mariæ locum ſuum in cælo, ſed ad me: Bene autem dicit ſuum, quaſi appropriando, & diſcernendo illum ab aliis omnium ſanctorum locis. Hinc etiam bene legitur: Intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Dominis in locum ſuum. Hic certe locus eſt ſuper omnes choros Angelorum. Hic denique locus eſt in cœlo digniſſimus, teſtante beato Bern. qui ait: Nec in mundo locus dignior virginalis uteri thalamo, in quo Filium Dei Maria ſuſcepit, nec in cælis regali ſolio, quo Mariam Mariæ Filius ſublimavit. Sic ergo Maria propter ſe bene comparatur auroræ. Primo propter terminationem noctis culpæ, in pleniſſima ejus ſanctificatione. Secundo propter progreſſionem lucis gratiæ, in clariſſima ejus converſatione. Tertio propter productionem Solis juſtitiæ, in mirabiliſſima Filii ejus generatione. Quarto propter appropriationem loci gloriæ, in glorioſiſſima ejus aſſumptione.

Heb. 12 — *Hier. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 c. 9 longe poſt med.* — *Gen. 2* — *Eccli. 24* — *Hier. ibid. ubi ſupra, poſt pauca.* — *Job 38* — *3 Reg. 8* — *Ber. ſer. 1 in Aſſump. B. M. cir. med.*

Deinde conſiderandum eſt, quod lucidiſſima Virgo Maria, non ſolum propter ſe, ſed etiam propter nos bene comparatur auroræ. Nam ſicut in Scriptura per auroram ſignatum eſt, ipſa nobis eſt ad Deum mediatrix, ad Angelos pacificatrix, ad dæmones defenſatrix, ad nos ipſos illuminatrix.

B. Maria etiam propter nos auroræ comparatur.

Primo attendite, quod aurora noſtra Maria nobis eſt ad Deum mediatrix, ſicut in Pſal. ſignatum eſt, ubi dicitur: Tuus eſt dies, & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & Solem. Sicut bene beatus Greg. ait. Dies vita juſti, nox vero vita accipitur peccatoris. Et ideo bene Dominus filios Iſrael præcedebat per diem in columna nubis, per noctem vero in columna ignis: quia ab ardore iræ ſuæ tamquam nubes pios protegit: & tamquam ignis impios urit. Unde bene Sol intelligitur Chriſtus. Sol utique juſtitiæ, qui illuminat electos, & urit reprobos. Graviter quandoque urit in mundo, gravius autem in judicio, graviſſime autem in inferno. De hac triplici uſtione intelligi poteſt illud Eccleſ. Tripliciter Sol exurens montes, id eſt, ſuperbos peccatores. Propter hoc bene refrigeratrice, mediatrice inter nos & Solem juſtum, indigemus. Et ideo bene Pſalmiſta in prædicto verſu, auroram inter noctem & ſolem ponit mediam, quæ certe etiam ordine naturali media eſt. Aurora itaque eſt beatiſſima Virgo Maria, quæ inter noctem & ſolem, inter hominem & Deum, inter hominem

B. Maria mediatrix inter nos & Deum — *Pſal. 73* — *Eccli. 43*

nem

nem injuſtum, & Deum juſtum eſt optima mediatrix, optima iræ Dei refrigeratrix. Teſtatur beatus Bern. dicens: Securum jam habet homo acceſſum ad Deum, ubi mediatorem cauſæ ſuæ Filium habet ante Patrem, & ante Filium matrem. Filius nudato corpore Patri oſtendit latus & vulnera. Maria Filio pectus & ubera. Non poteſt ullo modo fieri repulſa, ubi concurrunt & perorant tanta charitatis inſignia.

B. Maria quomodo pacificatrix. *Gen. 32*

Secundo attendite, chariſſimi, quod aurora noſtra Maria nobis eſt ad Angelos pacificatrix, ſicut ſignatum eſt in Gen. ubi legitur, quod Angelus qui cum Jacob luctabatur, benedixit eum in aurora. Dicente namque Angelo: Dimitte me, jam enim aſcendit aurora, non dimiſit eum Jacob, niſi ipſum benediceret. In aurora lucta fuit inter Angelum & Jacob, diſcordia fuit inter Deum, Angelos, & homines. Homo enim peccando offenderat creatorem. Offenſo autem creatore, omnis offenditur creatura, quanto magis illa, quæ Creatori magis eſt conjuncta. Illa ergo lucta potuit hujus diſcordiæ eſſe figura. Sed certe adveniente aurora, adveniente Maria, pacificati ſunt Angelus atque homo, ita quod in ipſa aurora, in ipſa Virgine Maria Angelicam benedictionem conſecutus eſt homo. Angelus namque dixit, Benedicta tu in mulieribus ad Virginem, & per hanc benedictionem Virginis homo conſequitur benedictionem pacis, & ſalutis in filio Virginis, benedictionem utique illam, de qua Apoſtolus ait: Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione in cæleſtibus in Chriſto, quam etiam benedictionem ipſe benedictus Filius benedictæ Virginis confirmabit, quando dicet; Venite benedicti patris, &c. Jacob ergo auroræ aſcendenti, & nos Mariæ advenienti gratias agamus pro benedictione, qua cum Angelo pacificati ſumus. Merito certe per auroram, merito per Mariam homines cum Angelis pacificantur, ex quo per Mariam ab hominibus Angelorum chori reintegrantur, ſicut Anſel. inſinuat, dicens: O femina mirabiliter ſingularis, & ſingulariter mirabilis, per

Eph. 1

Matt. 26

A quam elementa renovantur, inferna remediantur, homines ſalvantur, Angeli reintegrantur.

B. Maria defendit nos a dæmonibus. *Job 24*

Tertio attendite chariſſimi, quod aurora noſtra Maria nobis eſt contra dæmones defenſatrix, ſicut ſignatum eſt in Job, ubi de homicida, & de fure, & de adultero dicitur. Perfodiunt in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem. Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. Homicida diabolus, fur diabolus, adulter diabolus eſt. Homicida, inquam, eſt, quia genus humanum occidit. Fur, quia quæcumque poteſt, nobis bona ſubtrahit. Adulter, quia ſponſam Dei animam corrumpit. Heu quanta no-
B bis mala hujuſmodi malefici, quanta nobis mala ſpiritus maligni faciunt. Perfodiunt namque in tenebris ignorantiæ, in tenebris obſcuritatis, interiores domos mentium noſtrarum, domos utique, de quibus in Pſal. dicitur: Deus in domibus ejus cognoſcetur. *Pſal. 67* Perfodiunt certe tentationibus perforati vis domos illas, in quibus ille libenter habitat, qui dicit: Hodie in domo tua oportet me manere. *Luc. 19* Perfoſſis autem domibus, perforatis uſque ad infelicem peccati conſenſum mentibus, heu quanta mala malefici iſti occidendo, furando, adulterando committunt in animabus. Ad evadenda ergo tanta pericula, utinam nobis aurora appareat, utinam nobis Maria
C ſuccurrat. Si enim ſubito apparuerit aurora, ſi cito nobis advenerit, & ſupervenerit Mariæ gratia & miſericordia, arbitrantur umbram mortis, id eſt, ſic timent homines, ſic trepidant, ſic fugiunt, ſicut homines timent, & fugiunt umbram mortis, Propter hoc bene beatus Bern. ait: Non ſic timent hoſtes viſibiles, quamlibet caſtrorum multitudinem copioſam, ſicut aereæ poteſtates Mariæ vocabulum, & exemplum fluunt, & pereunt ſicut cera a facie ignis, ubicumque invenerint crebram hujus nominis recordationem, devotam invocationem, ſolicitam imitationem.

B. Maria illuminat nos.

Quarto attendite chariſſimi, quod aurora noſtra Maria nobis eſt, quo ad noſipſos illuminatrix ad bene operandum. Operarii ab aſcenſu auroræ inci-

cipiunt operari. Unde in Neem. dicitur: *Nem. 4* Noſipſi faciemus opus, media pars noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra. Duo nobis neceſſaria ſunt, videlicet ut bonis operibus inſiſtamus, & ideo bene aiunt ædificantes: Noſipſi faciemus opus. Quod opus? niſi de quo *Gal. 6* Apoſtolus ait: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Bene aune autem dicunt. *2 Cor. 6* Noſipſi faciemus noſipſi, non noſtri vicarii. Unde alibi ait: In omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros. Sed certe Maria non nutricem aliam, non vicariam, ſed ſemper ſemetipſam exhibuit Dei miniſtram, ſicut *Aug. de Aſſumpt. B. Mar. lib. unico, c. 7 tom. 9* beatus Auguſt. teſtatur, dicens: Maria abſque dubio operi miniſtratrix B extitit, quæ hunc utero geſſit, partuque profuſum aluit, & fovit, in præſepio reclinavit, & a facie Herodis abſcondit fugiens in Ægyptum, & omnem infantiam ejus pio matris affectu eſt proſecuta, ita ut uſque ad mortem crucis, ab eius indubitanter non receſſerit conſectatu, non ſolum greſſibus pedum, tamquam pro amore filii, verum etiam imitatione morum tamquam pro reverentia Domini. Neceſſarium etiam nobis eſt, ut non ſolum bonis operibus inſiſtamus, ſed etiam ut vitiis reſiſtamus, & ideo bene additur de lanceis tenendis. Tenere enim debemus lanceam zeli contra impetum vitii, contra impugnationem diaboli, carnis & mundi. De C *Hier. 46* his lanceis bene dicitur in Hieremia: Polite lanceas, induite vos loricis. Lorica iuſtitiæ a malo protegimur: ſed lancea zeli malum impugnamus. Si lanceam zeli contra vitia non extendis in mundo, Deus lanceam iræ ſuæ contra te extendet in iudicio. Unde in Sapientia dicitur. *Sap. 8* Acuet iram diram in lanceam. O qualis bellatrix fuit Maria, cui ſancta zeli ſui lancea. *Bern. in deprecat. & laud. ad Mar. Virg. poſt med.* Unde Bern. Tu bellatrix egregia, primo eum qui primus Evam ſupplantavit, expugnare viriliter aggreſſa es. Ut ergo bonis operibus fideliter inſiſtamus, & malis viriliter reſiſtamus, neceſſarium nobis eſt, ut Mariæ exemplum inſpiciamus, Mariæ ſuffragium imploremus. Tunc quaſi A ab aſcenſu auroræ operamur, quando irradiante exemplo & vita Mariæ, quando irradiante patrocinio & miſericordia Mariæ, ad bene operandum incitamur. Bene autem operari debemus, donec egrediantur aſtra, hoc eſt, donec animæ noſtræ lucide tamquam aſtra exeuntes de corporibus, evolent ad aſtra. Sed ſuper omnia aſtra iam egreſſa, vel adhuc egreſſura ad aſtra, ſplendidiſſimum aſtrum eſt aurora noſtra Maria, teſtante B. Bern. *Ber. ibid.* qui ait. Tu veri ſolis expreſſiſſima imago, inter millia aſtrorum Deo aſſiſtentium, virginali puritate in cælis glorioſa præfulges. Sic ergo, chariſſimi, vidiſtis, quam convenienter aurora dicta ſit Maria. Dominus ergo tecum, o Maria, ſicut Sol cum aurora. Eia ergo Domina aurora ſuaviſſima, Domina Maria dulciſſima, fac etiam nobiſcum eſſe Solem iuſtitiæ, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

LECTIO XII.

Quomodo B. Maria ſit Virga: & Virga florens.

D*ominus tecum*. Viſo quomodo Dominus fuit cum Maria, ſicut Sol cum aurora ipſum præveniente, videamus nunc quomodo Dominus ſit cum Maria, ſicut flos cum virga florente. Maria enim eſt illa virga, de qua dicitur in Iſaia: *Iſa. 11* Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. His verbis oculum mentis apponamus, & primo ad virgam: ſecundo ad florem conſiderationem noſtram dirigamus.

Primo conſideremus chariſſimi, quod virga iſta virga regia eſt Virgo Maria, ſicut patet per beatum Doctorem Ambroſium, qui beatam Virginem alloquens, ait. *Amb. ſer. de Purific. B. M. Virg. tom. 9 edit. Rom.* Tu ipſa, quæ Dominum genuiſti, ex populo Iſrael: in virgam creviſti, virga de radice Jeſſe ſurrexiſti & floruiſti, virga Aaron fronduiſti & peperiſti:

Eſt

B. Maria virga fumea incipientibus. Cant. 3

Eſt autem Maria virga fumea, virga lignea, virga aurea, virga ferrea. Maria eſt virga fumea incipientibus, virga lignea proficientibus, virga aurea conſummantibus, virga ferrea incorrigibilibus & dæmonibus.

Dico quod Virgo Maria eſt virga fumea incipientibus, & pœnitentibus. De hac virga dicitur in Canticis: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii? Deſertum eſt cor peccatoris, quod utique deſertum eſt a gratia & virtutibus. Fumus aromaticus, fumus ſuavis animæ, eſt aſpiratio ſpei veniæ. Beata itaque virgo Maria per deſertum quaſi virgula fumi aſcendit, quando ipſa ſuffragante, cor peccatoris fumum veniæ ſuſcepit. Hic autem fumus generatur ex aromatibus myrrhæ in contritione, & thuris in confeſſione, & univerſi pulveris pigmentarii, in multimoda ſatisfactione. Nullum piiſſima virgo Maria deſertum abhorret, nulnullm peccatorem deſpicit, ſed quocumque pertranſierit ſuaviſſimum ſpei veniæ fumum reſpergit. Unde optime beatus Bern. ſic ait: Peccatorem quantumcumque fœtidum non horres, non deſpicis, ſi ad te ſuſpiraverit, tuumque interventum pœnitenti corde flagitaverit; tu illum de deſperationis baratro pia manu retrahis, ſpei medicamen aſpiras, ac toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, foves, nec deſeris, quouſque tremendo judici miſerum reconcilies.

Bern. ubi ſupra proxi. in prin.

B. Maria virgo florida proficientibus. Num. 17

Item Virgo Maria eſt virga lignea, virga florida proficientibus. De hac virga dicitur in Numeris, quod virga Aaron, quæ utique lignea fuit, flores ſimul & fructum habuit. Per flores virtutes ſignantur, quæ poſt tranſitum diabolicæ hiemis in cordibus oriuntur, ſicut bene de his floribus dicitur in Canticis: Jam hiems tranſiit, &c. uſque, Noſtra. Tranſeat ergo hiems, tranſeat torpor, quo charitas refrigeſcit, & tunc iterum flores virrutum appareant. O quantis floribus Virgo florida abundavit, teſte beato Bern. qui ipſam alloquens ait: Tu ſanctorum areola aromatum, a cæleſti conſita pigmentario, virtutum omnium floribus delectabiliter vernans es. Sicut autem per flores virtutes, ita per fructus opera virtutes, ita per fructus opera virtutum ſignantur. De his bene dicitur: A fructibus eorum cognoſcetis eos. Quando ergo in virtutibus, & in virtutum operibus, per exempla & merita Mariæ proficimus, tunc virga ligna, florida, & fructifera nobis eſt Virgo Maria.

Cant. 2 — *Bern. ibid. circa med.* — *Mat. 7*

B. Maria virgo aurea perfectis. Eſther. 15 — *Pſal. 30*

Item Virgo Maria eſt virga aurea perfectis & contemplativis. De hac virga legitur, quod Eſther cum duabus puellis ingreſſa eſt ad regem Aſſuerum, cum præ nimio ſtupore pene exanimata fuiſſet, extendit ad eam Rex virgam auream ad confortandum ipſam. Eſther interpretatur, elevata vel abſcondita, & ſignat animam contemplativam, quam in contemplatione elevat Deus, & abſcondit in abſcondito faciei ſuæ a conturbatione hominum. Iſta per contemplationem ingreditur ad regem Chriſtum. Duæ puellæ cum quibus ingreditur, ſunt duæ vires animæ, videlicet intellectiva, quæ præcedit per cognitionem, & affectiva, quæ ſequitur per dilectionem. Anima autem, quæ ſic ad Chriſtum bene ingreſſa fuerit, ipſa præ ſtupore quandoque a ſe deficit, dum inacceſſibilem divinæ gloriæ claritatem, vel terribilem divinæ juſtitiæ ſeveritatem attendit. Virga aurea, virga regia eſt illa aurea, illa regia Virgo Maria. Aurea quidem charitate, regia vero nobilitate. Aurea quoque per munditiam, regia vero per juſtitiam. Aurea inſuper per incorruptionem, & integritatem virginalem, regia vero per dominationem & poteſtatem regalem. Hæc eſt felix virga, quæ ad animam contemplativam confortandam clementer extenditur, quando felix Virgo Maria contemplationi, & devotioni ejuſdem animæ tam pia & dulcis igeritur, quod ex hoc ipſa anima contra terrorem divinæ juſtitiæ, & ſplendorem divinæ gloriæ confortatur. Hanc virgam illa contemplativa Anſelmi anima ad ſe extendi deſideravit, quando tam devore exclamans dicit: O pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum,

Digitized by Google

dum, quæ evadit capacitatem cordis, nunc præſtolare Domina infirmam animam te ſequentem.

B. Maria eſt virga ferrea dæmonibus.

Pſal. 2.

Item Virgo Maria eſt virga ferrea dæmonibus, & incorrigibilibus. De hac virga non incongrue accipi poteſt illud Pſal. Reges eos in virga ferrea. O Maria virga aurea perfectis, virga aurea duris, virga aurea hominibus, virga ferrea & dura dæmonibus, arceas dæmones a nobis. Hoc Domina petimus, & devote petimus, cum Innocentio petente & dicente ſic: Ave Dei mater alma, quæ ex dignitate, qua Dei mater es, imperare potes dæmonibus. Compeſce dæmones, ne nobis noceant. Præcipe Angelis, ut nos cuſtodiant. Sic ergo beata Virgo Maria eſt nobis virga fumea in noſtra converſione: virga florida in noſtra converſatione: virga aurea in noſtra contemplatione: virga ferrea in noſtra defenſione. Hanc virgam vere contemplans, & digne admirans beatus Bernardus ait: O Virgo virga ſublimis, ad quantam celſitudinem verticem ſanctum erigis, uſque ad ſedentem in throno, uſque ad thronum majeſtatis, quoniam in altum mittis radices humilitatis. Conſequenter conſideremus chariſſimi, florem hujus virgæ: conſideremus, inquam, in virga regia, & in virgine Maria quadruplicem florem, videlicet florem pretioſæ virginitatis, florem virtuoſæ honeſtatis, florem miraculoſæ fœcunditatis, & florem glorioſæ immortalitatis. De flore primo conſideremus, chariſſimi, in Maria florem pretioſæ virginitatis, qui eſt ipſa virginitas. De hoc dicitur in Iſaia: Exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Maria convenienter ſolitudo dici potuit, quæ tam libenter ſolitaria fuit, quam etiam tamquam libenter ſolitariam Angelus viſitavit. Ideoque bene B. Ambroſius ait: Solam in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus autem reperit ſolam ſine comite, aut ſolam ſine teſte: quomodo autem iſta ſolitudo, quomomodo Maria virgo exultaverit, ipſa dicat, ipſam audiamus. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Hæc terræ ſolitudo floruit quaſi lilium per virginitatem. O lilium

Bern. ſer. 2. de Adven. Dom. poſt med.

In B. Maria fuit flos virginitatis.

Iſa. 35

Amb. lib. 2 comment. in Luc. c. 1 to. 2 edit. Ro.

Luc. 1

A Angelicum, o flos cæleſtis. O vere flos cæleſtis, quem tantum dilexit apis illa ſupercæleſtis. Dicit enim B. Bernardus: Apis illa quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam, quando ad civitatem Nazareth, quod interpretatur flos, advolavit, & ad ſuaveolentem perpetuæ virginitatis florem pervenit, illi inſedit, illi inhæſit. Flos virginitatis quaſi tot habet folia, quot virginitas conditiones & præconia. O quantum hujus floris coronæ per Mariam ſunt multiplicatæ. Unde B. Ambroſius ait: Cum in toto mundo virgineus flos Maria immarceſſibiles coronas innectat, & ſeptigeram pudoris aulam immaculato conſervet affectu, B quoſque integritas perſeveravit ad palmam, ut in puellis trophæum ſanctitatis arriperet, & per veſtigia matris virginis ad cæleſtem thalamum perveniret.

Ber. ser. 2 de Adven. Dom. circa med.

In B. Maria flos honeſtatis.

Secundo conſideremus chariſſimi, in Maria florem virtuoſæ honeſtatis, morum, & vitæ, & de hoc quid ipſa dicat, audiamus. Flores mei, inquit, fructus honoris & honeſtatis. O quam pulcher eſt virtuoſæ & honeſtæ vitæ flos morum, & diſciplinæ. Sed certe pluraliter dicitur, Flores mei: ideo dicamus, quod tot ſunt in moribus flores, quot virtutes. Tot ſunt honeſtæ vitæ flores, quot ſunt virtutes vitam honeſtantes. De his floribus dicitur: Flores apparuerunt C in terra noſtra. De his etiam dicitur: Lectulus noſter floruit. Ecce flores in terra, flores in lecto invenimus. Terra mens activorum, lectus autem mens contemplativorum. Terra, inquam, eſt mens fructificans in bona actione. Lectulus autem mens quietem fovens in contemplatione. Sive ergo ſit mens activa, ſive contemplativa, ſemper debet floribus eſſe venuſta. Hoc quoque notandum eſt, quod flos honeſtatis, immo flos cujuslibet virtutis, quaſi tot habet folia, quot bona & meritoria habet opera. O quam florida fuit terra, quam floridus fuit lectulus Mariæ, quæ in floridæ vitæ honeſtate florebat omnium virtutum venuſtate, ſicut teſtatur beatus Bernardus, dicens: Tu ſanctorum areola aromatum

Eccli. 24

Cant. 2

Cant. 1

Ber. in depre. & lau. B. V. M. circa med.

tum o Maria, a cæleſti confita pigmentario, virtutum omnium ſpecioſis floribus delectabiliter vernans, inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiam: viola humilitatis, lilium caſtitatis, roſa charitatis hi ſunt.

In B. Maria flos fœcunditatis.

Tertio conſideremus chariſſimi, in Maria florem miraculoſæ fœcunditatis. Hic flos eſt ipſe Filius virginis, de quo ſpecialiter dicitur: Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, &c. *(Iſa. 11)* Eia quam pulcher hic flos egreſſus eſt ſine peccato naſcendo, & quam miſere contritus eſt quaſi peccator moriendo, juxta illud: Quaſi flos egreditur & conteritur. *(Job. 14)* O quam candidus in egreſſione, & quam rubicundus in contritione fuit flos iſte. Flos, inquam, Angelis delectabilis, flos hominibus ad vitam perutilis. Unde Bernardus ait: *(Ber. ſer. 2 de Adven. Dom. circa med.)* Flos eſt Filius virginis, flos candidus & rubicundus electus ex millibus, flos in quem deſiderant Angeli proſpicere, flos ad cujus odorem reviviſcunt mortui. Felix ſilva, quæ producit hujus floris virgam. Felix magis virga, quæ producit hunc florem in ſilva. Felix ſuper omnia flos, ſine quo nulla ſilva nec virga felix eſſe poteſt. Vere feliciſſimus flos, in quo ſpiritus Domini ſic requievit, ut ſine ipſo nullus gratiam Spiritus ſancti habere poſſit. Teſtatur hoc B. Hieronymus, dicens: *(Hiero. li. 4 comment. in Iſa. c. 11 tom. 4)* Spiritus ſanctus, qui in magna ſilva humani generis requiem non invenerat, tandem ſuper hunc florem requievit, ita quod abſque Chriſto nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec conſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Domini. Hic flos, quaſi tot habet folia, quot ſunt miniſteria & exempla. Si hunc florem habere deſideras, virgam floris precibus flectas. Si flos eſt nimis altus divinitate, virga tamen eſt flexibilis pietate. Et ſi flos eſt rariſſimus, quia in cælo & in terra non invenitur niſi unicus, eſt tamen communiſſimus tamquam flos non in horto clauſus, ſed in campo omnibus tranſeuntibus expoſitus. Et ideo bene dicere poteſt Chriſtus illud: Ego flos campi. *(Cant. 2)* Unde flos campi dicitur

A non ſolum propter hoc quod omnibus patulus exponitur: ſed etiam propter hoc quod ſine omni cultura humana producit. Hoc bene B. Bernardus meminit, cum dixit: *(Ber. ſer. 2 de adven. Do. poſt med.)* Campus ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non defoſſus ſarculo, non impinguatus ſimo: ſic omnino, ſic virginis alvus floruit, ſic inviolata & integra caſta Mariæ viſcera tamquam paſcua æterni viroris protulere, cujus pulchritudo non videat corruptionem, cujus gloria in perpetuum non marceſcat.

In B. Maria flos immortalitatis.

Quarto conſideremus, chariſſimi, florem gratioſæ immortalitatis. De hoc ſignatum eſſe poteſt in libro Numerorum, B ubi dicitur, quod virga Aaron flores ſimul & fructum habuit. *(Num. 17)* In Virga Aaron recte, virgo Maria poteſt eſſe figurata. In virga namque Mariæ rectitudo, in flore autem corporis glorificati pulchritudo, in fructu vero animæ ejus beatitudo poteſt eſſe ſignata. Notandum enim eſt, quod caro floret in juventute, ſicut in Pſalmo dicitur: Mane floret & tranſit. *(Pſal. 89)* Flos autem perit in morte, ſicut dicitur in Iſaia: Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. *(Iſa. 40)* Refloret & in glorioſa reſurrectione, juxta Pſalmiſtam: Refloruit caro mea. *(Pſal. 27)* Iſte flos glorificationis corporis quaſi tot habet folia, quot corpus glorificatum habet dotes & præmia.

B. Maria corpore & anima aſſumpta in cælo.

Et certe quidam ſancti Doctores C probabiliter ſentire videntur, & rationabiliter probare nituntur, & fideles hunc ſenſum pie amplectuntur, videlicet quod beata Maria jam cum corpore ſit aſſumpta, & corpus jam omnino cum anima ſit glorificatum. De hoc namque Auguſtinus ſic ait: *(Auguſt. de Aſſump. B. M. li. 1 cap. 8 to. 9)* Vera ratione confitendum cenſeo, Mariam in Chriſto, & apud Chriſtum eſſe. In Chriſto, quia in ipſo vivimus, movemur, & ſumus: apud Chriſtum, ad gloriam æternitatis aſſumptam. Unde digne credimus lætari Mariam lætitia inenarrabili, anima & corpore in proprio filio per filium proprium, nec ullam ſequi corruptionis ærumnam, quam nulla ſecuta eſt tantum filium pariendo integritatis corruptio, quæ omnium integram, perfectamque

que genuit vitam: ſit cum illo, quem in ſuo geſſit utero; ſit apud illum illa, quæ genuit, fovit, & aluit. Illa Maria Dei genitrix, Dei miniſtratrix, Dei nutrix, & Dei ſecutrix. De qua, quia aliter ſentire, quam dixi non debeo, aliter dicere non præſumo. Secundum hoc ergo Maria jam dicere poteſt: Refloruit caro mea. Et ſecundum hoc etiam florem & fructum ſimul habet Florem, inquam, corporis glorificati, & fructum ſpiritus glorificati. Florem utique in glorioſa corporis pulchritudine, fructum vero in voluptuoſa animæ beatitudine. Notandum etiam eſt, quod ſecundum quadruplicem ſimul habuit florem prædictum, Virgo Maria quadruplicem ſimul habuit florem honeſtatis, & fructum fœcunditatis, ſimul habuit florem honeſtatis, & fructum humilitatis, ſimul habuit in prole florem humanitatis, & fructum divinitatis, ſimul habuit florem immortalitatis in corpore, & fructum beatæ voluptatis in anima. Hos igitur flores chariſſimi, in virga virginea diligamus, & illos novos gaudiorum flores de horto virgineo colligamus quos vidit, quos collegit, quos nobis commendavit B. Bernardus, cum ad Mariam loquens dixit: Hortus deliciarum nobis eſt tuus ſanctiſſimus uterus o Maria: quia ex eo multiplicis gaudii flores colligimus, quoties recolimus mente, quam magna multitudo dulcedinis immenſo orbi inde profluxerit. O igitur dulciſſima Virgo Maria, ecce vere Dominus tecum, ſicut flos cum virga ipſum producente. Fac ergo, ut etiam Dominus ſit mecum, immo nobiſcum, communicetque nobis florem iſtum, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Amen.

Ber. in dec pre. & laud. B. V. M. circa med.

Lectio XIII.

Quomodo B. Maria comparatur Reginæ, in Palatium cum Rege ingredienti.

D*Ominus tecum*, o Domina Domino chariſſima, Domino familiariſſima. *Dominus tecum*, o Domina aptiſſima, Domino digniſſima, *Dominus tecum*. Tecum certe; ſecundum quod ſupra dictum eſt, ſicut Sol cum aurora ipſum præveniente, ſicut flos cum virga ipſum producente, ſicut Rex cum Regina in palatium ingrediente. Viſo ergo quomodo Maria ſit aurora ſolem æternum, ſolem juſtitiæ præveniens: viſo quoque quoque quomodo Maria ſit virgo florem æternum, florem miſericordiæ proferens; videamus, modo, quo modo Maria ſit Regina ad Regem æternum, ad Regem gloriæ ingrediens. Maria ergo, chariſſimi, eſt Regina illa ingrediens, de qua dicitur, quod ingreſſa eſt Regina Sabba in Hieruſalem cum comitatu multo & divitiis. Vere Regina eſt Maria, teſtante B. Auguſtino, qui ait: Hanc vere fateamur Reginam cœlorum, pro eo quod Regem peperit Angelorum. Sed de hac Regina differui in ſermone: Aſtitit Regina, &c. ideo nunc de ejus ingreſſu differendum eſt. Conſiderandum eſt ergo, quod Mariam ingredientem, egredientem, progredientem, & ſupergredientem invenimus. Egreſſus eſt naturæ, progreſſus gratiæ, ingreſſus gloriæ, ſupergreſſus abundantiæ. Egreſſa eſt naſcendo, progreſſa proficiendo, ingreſſa perveniendo, ſupergreſſa omnes ſanctos excedendo. Egreſſa eſt ſine peccato, progreſſa ſine exemplo, ingreſſa ſine obſtaculo, ſupergreſſa ſine termino.

3 Reg. 10
Auguſt. de Sanct. ſer. 35 paulo poſt prin. tom. 10

Primo conſidera, chariſſime, quod invenimus Mariam egredientem per nativitatem ſuam ſine peccato. Ipſa namque poteſt eſſe vas illud, de quo dicitur: Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum. Rubigo fuit ablata de argento, quando ab originali peccato Maria ſanctificata fuit in utero, & certe ſic egreſſa eſt, tamquam vas puriſſimum. Hic diſtinguendum eſt vas purum, vas purius, & vas puriſſimum. Vas purum in ingreſſu fuit, quicumque ex utero ſic ſanctificatus proceſſit, quod tamen fomes tam ad mortale, quam ad veniale peccatum in ipſo remanſit, ſicut quidam dicunt fuiſſe in Hieremia. Vas autem purius, in egreſſu fuit, quicumque ex utero ſic ſanctificatus proceſſit, quod in ipſo fomes

Prov. 25

Hieremias
Joannes
Beata Virgo diverſi-

modo fuerunt in Materno utero ſanctificati.

fomes ſecundum quod ductivus eſt ad A effectum mortalis peccati extinctus fuit, ſed ad veniale remanſit, ſicut in beato Joanne Baptiſta, de quo canit Eccleſia: Ne levi ſaltem maculare vitam famine poſſet. Vas ergo in egreſſu puriſſimum fuit beata virgo, quæ ex utero ſic ſanctificata proceſſit, quod in ea, ut creditur, fomes ad effectum tam mortalis, quam venialis peccati non remanſit. Propter hoc B. Bernardus ait: Ego puto, quod copioſior benedictio ſanctificationis in eam deſcenderit, quæ non ſolum ejus ortum ſanctificaverit, verumetiam vitam ejus deinceps ab omni peccato cuſtodivit immunem. Ablata ergo rubigine originalis peccati, egreſſum eſt ex utero vas purum in Hieremia, B vas purius in Joanne Baptiſta, vas puriſſimum in Maria.

Ber. epiſt. 174 ad Can. Lugd. circa med.

Gratiam & privilegia, quæ habuit Maria in vita. Cant. 6

Secundo conſidera, chariſſime, quod invenimus Mariam progredientem ſine exemplo per gratiam. Unde in Canticis: Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol. His tribus luminoſis, videlicet Auroræ, Lunæ, & Soli, bene comparatur Maria, propter tria in ipſa lucidiſſime excellentiſſima. Fuit enim in corde & mente ejus, excellenter lucida virginitas. Fuit in virginitate excellenter lucida fœcunditas. Fuit in fœcunditate ejus excellenter lucida ſingularitas. Aurora refrigerativa & avibus grata, fuit iſta virgo Maria. Ipſa C enim virginitate ſua carnis ardorem refrigeravit, teſte B. Bernardo, qui ad eam loquens ait: Tu ardorem vetitæ concupiſcentiæ virtute caſtitatis in tua virginea carne eatenus extinxiſti, ut is in cujus conſpectu, nec aſtra munda ſunt, tantæ munditiæ carnem tuam judicaverit, ut eam ſuæ divinæ puritati agglutinare non deſpexerit. Ipſa enim virginitate ſua avibus cæli, id eſt, Angelis Dei, grata fuit: quia ut Hieronymus ait: Semper eſt, Angelis cognata virginitas. Propter hoc bene legitur, quod Angelis in aurora benedixit Jacob. Hic Jacob ſpiritum caſtum poteſt ſignare, qui fratrem ſuum, id eſt, corpus ſuum ſupplantavit. Hic non ſolum a patre, ſed etiam ab Angelo benedicitur in aurora, hoc eſt in caſtiſſima Virgine Maria, cui Angelus dixit: Benedicta tu in mulieribus. Item, pulchra ut Luna fuit Virgo Maria, in luminoſa virginitatis fœcunditate. Pulchritudo enim Lunæ conſiſtit in lumine recepto a Sole. Penſa igitur, quam pulchra Luna fuerit Maria, quando æternus ille Sol, totus receptus, & conceptus eſt in ipſa. Maria ergo eſt illa Luna, in cujus plenitudine ille vir Eccleſiæ rediit, de quo dicitur: In die plenæ Lunæ reverſurus eſt in domum ſuam. Beata Virgo fuit Luna plena, quando ei dictum fuit: Ave gratia plena. Item electa ut Sol fuit Maria, in lucidiſſima fœcunditatis ſingularitate, quando non homo purus, non Angelus verus: ſed ipſe Dei filius, ipſe Sol juſtitiæ in Sole poſuit tabernaculum ſuum, dum in Maria conceptus fuit. Valde certe ſingulare fuiſſet, ſi Virgo purum hominem concepiſſet, multo aute ſingularius fuiſſet, ſi Virgo Angelum concepiſſet: ſed ſupra omnia ſingulariſſimum fuit, quod Virgo Deum concepit, Deum peperit. Propter quod bene beatus Auguſtinus ait: Merito Beata Maria ſingulari a nobis præconio extollitur, quæ ſingulare commercium mundo præbuit, cum tantum ſe ad cæli faſtigia ſublimavit, ut Verbum in principio apud Deum manens, de ſuprema cæli arce ſuſciperet. Beata igitur Virgo Maria progreſſa eſt quaſi Aurora conſurgens, imitanda carnis & mentis virginitate. Electa ut ſol, in adoranda partus virginalis divinitate.

Bern. in depre. & laud. B. M. V. poſt med.

Hier. ſer. de Aſſump. B M. quæ eſt ep. 10 ante med.

Gen. 32

Luc. 1

Prov. 7

Aug. de Sanct. ſer. 18 ante med. to. 10

B. Maria quomodo ingreſſa fuit cælum.

Tertio conſidera, chariſſime, quod invenimus Mariam ingredientem ad gloriam cæleſtem ſine obſtaculo. Quis enim obſtare poſſet tantæ Reginæ cum tanto comitatu progredienti? Ipſa namque ſignata eſt per Reginam Sabba, de qua dicitur: Et ingreſſa Hieruſalem cum comitatu multo, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas. Conſidera in his verbis gloriam ingredientis Mariæ in cæleſtem Hieruſalem. Conſidera, dico, ingredientis excellentiam, ingredientis potentiam, ingredientis opulentiam. Conſidera excellentiam in principatu, potentiam in comitatu, opulentiam in appa-

3 Reg. 10

apparatu. Conſidera certe excellentiam principatus Reginæ noſtræ Mariæ in eo, quod dicitur: Regina Sabba, quod interpretatur clamor. Maria enim eſt Regina mundi, ubi eſt clamor gemebundus. Eſt etiam Regina cæli, ubi eſt clamor jucundus. Clamant enim in cælo ſicut dicitur in Apocalypſi: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens. Hæc & ipſa Regina clamantium cum ceteris clamantibus clamare non ceſſat, teſtante Aug. qui ait: Tu Maria concivis cæli civibus, ſine fine choris conjuncta Angelicis, Archangeliſque ſociata, indefeſſa voce, Sanctus, Sanctus, Sanctus, clamare non ceſſas. Hæc utique eſt Regina, quam Pſalmiſt. deſcribens. ait: Aſtitit Regina, &c. uſque, *Varietate*. Hanc Reginam ad regnum ſequi poſſunt fiducialiter quicumque ei in mundo ſervierint fideliter. Unde B. Bernardus: Præceſſit nos Regina noſtra, præceſſit, & tamglorioſe ſuſcepta eſt, ut fiducialiter ſervi ad Dominam clamantes, Trahe me poteſt te, dicant. Item conſidera in ingreſſu Reginæ noſtræ potentiam comitatus ipſam ſtipantis, in eo quod dicitur: Comitatu multo. Ingreſſa enim eſt Maria cæleſtem Hieruſalem, cum comitatu multo potentium Angelorum. Unde B. Hieron. ait: Legimus quam ſæpe ad funera & ſepulturas quorumlibet ſanctorum Angelos adveniſſe, & animas electorum uſque ad cælos cum hymnis atque laudibus detuliſſe. *Et poſt pauca*. Quanto magis credendum eſt militiam cælorum cum ſuis agminibus, feſtive obviam veniſſe Genitrici Dei, eamque ingenti lumine circumfulſiſſe, & uſque ad thronum olim ſibi ante mundi conſtitutionem paratum, cum laudibus & canticis ſpiritualibus perduxiſſe? Item conſidera in Maria opulentiam meritorum, in apparatu munerum pretioſorum. Attulit namque ſecum aurum infinitum dilectionis Dei & proximi, gemmas pretioſas virtutum. & donorum, aromata bonorum operum & exemplorum. Parum eſt enim, quod de theſauris Mariæ dico, reſpectu ejus, quod B. Bernardus Mariam alloquens, dixit: In manibus, inquit, tuis ſunt omnes theſauri miſerationum

Apoc. 4

Auguſt. ubi ſupra proxime, circa fin.

Pſal. 44

Ber. ſer. 1 in Aſſump. B. M. ante med.

Hiero. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 tom. 9 ante med.

A B C

Domini. Abſit ut ceſſet manus tua, neque enim gloria tua minuitur, ſed augetur, cum pœnitentes ad veniam, juſtificati ad gloriam aſſumuntur. Ingreſſa igitur eſt mater Domini ad gloriam, tamquam Regina cælorum, ingreſſa eſt cum multo comitatu Angelorum, ingreſſa eſt cum divitiis innumerabilium meritorum.

Quarto conſidera, chariſſime, quod invenimus ſupergredientem omnes ſanctos in ſuperabundantia meritorum, & præmiorum ſine termino, juxta illud: Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu ſupergreſſa es univerſas. Supergreſſa utiqua es, ſupergreſſa certe es in natura, ſupergreſſa es in gratia, ſupergreſſa es in gloria, univerſas filias, univerſas animas, univerſas intelligentias Angelicas, o Maria. Dico, quod Maria in natura ſupergreſſa eſt univerſas filias hominum, dum quod natura non admittit, virgo concepit, & virgo peperit, juxta illud: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, Et non ſolum hoc, quod virgo filium, ſed etiam quod Deum peperit ſuper omnem naturam eſt. Ideoque B. Hieronymus ſic ait: Quod natura non habuit, uſus neſcivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet cælum, ſtupet terra, creatura etiam omnis miratur cæleſtis, hoc totum eſt quod per Gabrielem Mariæ divinitus nuntiatur, & per Chriſtum adimpletur. Item ſupergreſſa eſt Maria in gratia univerſas animas ſanctorum, dum non ſolum gratia plena, ſed etiam ſuperplena fuit, teſte Gabriele, qui prius dixit: *Ave gratia plena*. Et poſtea ſubiunxit: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te. Si autem gratia plena fuit, ergo quidquid ſibi ſuperveniens poſtea Spiritus contulit, in hoc utique pluſquam plena, in hoc certe ſuperplena fuit. Unde B. Bernardus ait: Veniente jam Spiritu ſancto plena ſibi, eodem quoque ſuperveniente nobis ſuperplena & ſupereffluens fit Maria. Item ſupergreſſa eſt Maria in gloria univerſas intelligentias Angelicas. Ipſa enim eſt thronus ille ſapphyreus, qui ſicut in Ezechiele legitur ſuper firmamentum Angelicum exaltatus eſt. Propter hoc B. Bernardus bene ait ſic: Aſcendit plane Ma-

B. Maria ingreditur cælum meritis, & præmiis ſuperans omnes ſanctos.

Prov. 31

Iſai. 7

Hieron. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 tom. 9 ante med.

Ber. ſer. 2 in Aſſump. B. M. non longe a princ.

Ezech. 1

Ber. ſer. in Nativit.

B. M. de aquæductu, circa med.

Maria ſuper omne humanum genus, aſcendit uſque ad Angelos, ſed & ipſos quoque tranſcendit, & cæleſtem omnem ſupergreditur creaturam. Sic ergo, chariſſimi, Maria egreſſa, & progreſſa, & ingreſſa, & ſupergreſſa eſt. Egreſſa, inquam, eſt naſcendo ad vitam miſerorum: progreſſa eſt proficiendo in gratia privilegiorum: ingreſſa eſt perveniendo ad regnum cœlorum: ſupergreſſa eſt excedendo gloriam omnium beatorum. Ecce igitur dulciſſima virgo Maria, ecce vere Dominus tecum, ſicut Sol cum aurora progrediente, ſicut flos cum virga florente, ſicut Rex cum Regina ingrediente. O igitur aurora ſuaviſſima fac, ut etiam nobiſcum ſit Sol ſapientiæ. O virga ſublimiſſima fac etiam, ut nobiſcum ſit flos gratiæ. O regina potentiſſima fac, ut etiam nobiſcum ſit rex gloriæ Dominus noſter Jeſus Chriſtus.

Lectio XIV.

Quod B. Maria ſit benedicta ob plenitudinem gratiæ, ob celſitudinem prolis, ob multitudinem miſericordiæ ſuæ, & ob magnitudinem gloriæ ſuæ.

B*Enedicta tu in mulieribus*. Oſtenſum eſt ſupra, quomodo Maria propter puriſſimam vitæ innocentiam merito per Ave ſalutatur: oſtenſum quoque eſt, quomodo Maria propter copioſiſſimam gratiæ affluentiam merito gratia plena commemoratur: oſtenſum inſuper eſt, quo modo Maria propter ſpecialiſſimam Dei præſentiam merito Dominus ſecum fore inſinuatur: Oſtendendum autem nunc eſt, quo modo propter gratiſſimam perſonæ ſuæ reverentiam, benedicta in mulieribus nuntiatur. Ecce igitur glorioſus ille Archangelus Gabriel, glorioſam virginem Mariam ſalutans glorioſa ſalutatione ipſam decentiſſime conſummavit in benedictione, dicens: *Benedicta tu in mulieribus*, id eſt, benedicta pluſquam omnes mulieres. Ac per hoc quidquid maledictionis infuſum eſt per Evam, totum abſtulit benedictio Mariæ. Dicat ergo Gabriel dicat: *Benedicta tu in mulieribus*. Benedicta, inquam, propter plenitudinem gratiæ in te venerandæ, benedicta propter multitudinem miſericordiæ per te præſtandæ, benedicta propter celſitudinem perſonæ ex te incarnandæ, benedicta propter magnitudinem gloriæ ſuper te cumulandæ.

B. Maria benedicta propter gratiam, quod in ſe habet.

Primo penſate, chariſſimi, quo modo vere benedicta eſt Maria propter plenitudinem gratiæ in ipſa venerandæ, ſicut apte oſtendit Gabriel, dicens: *Ave gratia plena Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus*. Benedicta tu, quia plena es tu. Inveniſti enim gratiam apud Dominum, & ideo tu es benedicta apud Dominum. Unde B. Bernardus optime de hac benedictione Mariæ, dicit: Per te acceſſum habemus ad Filium, o benedicta inter mulieres, inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis. Benedicta tu Maria propter gratiam. Benedicta, inquam, propter gratiam cordis, propter gratiam oris, propter gratiam operis. Benedicta utique in corde, propter gratiam donorum. Benedicta in ore, propter gratiam labiorum. Benedicta in opere, propter gratiam morum. Vere benedicta Maria propter gratiam cordis, propter gratiam donorum in corde, propter quam cor ejus fuit delicioſiſſimum, ſicut paradiſus Dei, ita ut de hac benedictione merito intelligi poſſit Eccleſiaſticus: Gratia ſicut paradiſus in benedictione. Ibi dicit interlinearis: Fructificans diverſas ſpecies virtutum. De his felicibus gratiarum & virtutum benedictionibus Apoſtolus dicit: Qui benedixit nos in omnibus benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto. Si ergo gratia mentem humanam in benedictionibus virtutum delicioſam facit ſicut paradiſum Dei: quanto magis delicioſiſſima anima Mariæ fuit ſicut paradiſus Dei in benedictionibus donorum Spiritus ſancti? Immo certe paradiſus Dei non ſolum mente, ſed etiam ventre fuit Maria, continens in ſe lignum vitæ Jeſum Chriſtum. Unde B. Bernardus ait: Vere paradiſus Dei tu es, quæ mundo lignum vitæ contuliſti, de quo qui manducaverit, vivet in æternum. Heu quam longe eſt ab

Ber. ſer. 2 in Adv. Dom. circa fin.

Propter gratiam cordis.

Eccli. 40

Epheſ. 1

Ber. in de prec. & lau. ad B. V. M. circa med.

hac benedictione Mariæ, cujuſcumque mens non eſt paradiſus Dei in benedictionibus gratiæ, ſed eſt ſentina diaboli in maledictionibus malitiæ. Talis enim ſicut in Pſalmo dicitur: Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Pſal. 108

Item, chariſſimi, benedicta eſt Maria non ſolum propter gratiam donorum cordis, ſed etiam propter gratiam labiorum oris, juxta illud Pſalmi: Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. O quanta in orationibus devotiſſimis, quanta in collationibus utiliſſimis gratia in labiis Mariæ fuit. O quanta ad homines, quanta ad Angelos, quanta ad Dominum gratia ſemper fuit in labiis Mariæ. Ipſe namque Deus verba labiorum ejus libenter audivit, teſtante beato Bernardo, qui alloquens ipſam dicit: Cui placuiſti ex ſilentio, jam magis placebis ex verbo: cum ipſe tibi clamet e cælo: O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Eia quam veraciſſima, quam ſinceriſſima ſemper fuerunt Mariæ labia, & ideo vere benedixit eam Deus in æternum. Heu quam longe ab hac Mariæ benedictione illi ſunt, quorum labia labiis Mariæ diſſimilia ſunt. Illi, inquam, in quorum labiis non eſt gratia diffuſa, ſed malitia confuſa eſt: propterea non benedixit, ſed maledicet eos Deus in æternum.

Pſal. 44

Ber. ho. 4 ſuper Miſſus eſt poſt med.

B. M. benedicta propter gratiam operationum.

Item, chariſſimi, benedicta eſt Maria non ſolum propter gratiam donorum cordis, non ſolum propter gratiam labiorum oris, ſed etiam propter gratiam morum converſationis. Et de hac benedictione accipi poteſt, quod dicitur in Hieremia: Benedicat tibi Dominus pulchritudo juſtitiæ mons ſanctus. Mons ſanctus eſt ſancta Maria, quæ bene mons dicitur, propter excellentiam meritorum, propter altitudinem vitæ & morum. Hic eſt mons, de quo, ſicut in Daniele legitur: Lapis ſine manibus abſciſſus eſt: dum Chriſtus de Maria ſine opere maritali natus eſt. Pulchritudo hujus montis, pulchritudo, inquam, juſtitiæ, pulchritudo vitæ & morum Mariæ tanta fuit, ut merito in Canticis de ipſa dici poſſit: Tota pulchra es amica mea, &c. Pulchra utique in vita, pulchra in morum diſciplina, & tota pulchra. Tota certe tota. Quomodo tota? Audi Hieron. ait enim ſic: Quidquid in Maria geſtum eſt, totum puritas & ſimplicitas, totum gratia & veritas fuit, totum miſericordia & juſtitia, quæ de cælo proſpexit. Tali pulchritudini Mariæ Dominus merito benedixit. Heu quam longe eſt ab iſta nenedictione Mariæ, quicumque talis eſt in opere, quod ſicut Mariæ dicitur: Benedicat tibi Dominus pulchritudo juſtitiæ: ſic ei dici poteſt: Maledicat tibi Dominus, turpitudo injuſtitiæ. O quanta maledictio erit, cum dicetur: Diſcedite a me maledicti in ignem æternum. Ecce vidimus o chariſſima Maria, quod tu es vere benedicta propter plenitudinem gratiæ. Benedicta, inquam, propter gratiam conſcientiæ & donorum, benedicta propter gratiam linguæ, & labiorum benedicta propter gratiam vitæ & morum.

Hier. 31 *Dan. 2* *Can. 4* *Hieron. in Aſſumpt. B. Mariæ, cap. 10 tom. 9* *Matt. 25*

B. Maria benedicta propter prolem.

Secundo penſate, chariſſimi, quomodo vere benedicta ſit Maria propter celſitudinem ſuæ benedictæ prolis, propter benedictum fructum ſui ventris. Merito enim terra illa benedicta eſt, quæ tam benedictum fructum profert. Unde Pſalmus: Benedixiſti Domine terram tuam. Terra illa eſt Maria, de qua in eodem Pſalmo dicitur: Veritas de terra orta eſt. Veritas eſt Chriſtus, quia ait: Ego ſum via, veritas, & vita. Benedicta eſt ergo hæc terra, propter benedictum fructum; Benedicta eſt Maria propter benedictum Filium. Unde beatus Bern. dicit: Non quia tu benedicta, ideo benedictus fructus ventris tui: ſed quia ille te prævenit in benedictionibus dulcedinis, ideo tu benedicta. Igitur Maria propter prolem piam benedicta. Benedicta, inquam, a Domino, ab Angelo, ab homine. Propter prolem utique benedicta eſt a Domino, benedictionem ejus operante, benedicta ab Angelo, benedictionem ejus nuntiante, benedicta ab homine, benedictionem ejus prophetante. Vere benedicta propter prolem eſt Maria a Domino, benedictionem ejus operante ſive donante. Hoc bene ſignatum eſt in ſecundo Regum, ubi legitur, quod bene-

Pſal. 48 *Joan. 14* *Ber. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, ante med.* *2 Reg. 6*

nedixit Dominus Obededom propter Arcam. Obededon interpretatur ſervus ſanguineus. Et bene ſignat Chriſtum, qui ſervus noſter factus eſt, ſerviens nobis miſeris uſque ad ſanguinem. Propter nos enim ſervus, propter nos ſanguineus factus eſt Chriſtus. Sanguineus in dorſo per flagella, ſanguineus in capite per ſpinas, ſanguineus in latere per lanceam, ſanguineus in manibus & pedibus per clavos. Hujus ſervi domus Maria, de qua in Pſalmo dicitur: Replebimur in bonis domus tuæ. Arca in hac domo locata, Chriſtum ſignat. Chriſtus enim ſervus noſter, Chriſtus vita noſtra eſt. In Arca urna aurea & manna. Arca ſancta, carnem ſanctam, urna aurea animam Chriſti pretioſiſſimam, manna vero divinitatem dulciſſimam ſignat. Propter hanc Arcam, propter Jeſum Chriſtum Filium Mariæ, Dominus benedixit domui Mariæ. O vere domus benedicta, ex qua omnium proceſſit vita. Ait enim Auguſtinus: Benedicta tu in mulieribus, quæ vitam viris & mulieribus peperiſti.

Pſal. 64

Aug. ſer. 21 de temp. circa med. tom. 10 & de ſanct. ſer. 18 non longe a princ. eod. tom.

Item, chariſſimi, propter prolem benedicta eſt Maria non ſolum a Domino benedictionem ejus operante, ſed etiam ab Angelo benedictionem ejus nuntiante, ſicut patet in Gabriele dicente: *Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus*. Quomodo tecum? Auguſtinus ait: Tecum in corde, tecum in ventre. Ideo benedicta tu ſecum, quia ſic eſt tecum. Tecum utique tecum non tantum ſicut creator cum creatura, ſed etiam ſicut partus cum paritura. Propter partum enim benedicta es ante partum, propter partum benedicta es in partu, propter partum benedicta es poſt partum. Vere benedicta quæ ſic partum effudiſti, quod ante partum, & in partu, & poſt partum virgo permanſiſti: & ideo præcipue benedicta dici meruiſti, quia non hominem purum, non Angelum verum, ſed hominem & Angelorum Dominum peperiſti. Propter quod bene ait Beda ſic: Vere benedicta in mulieribus, quæ ſine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gaviſa eſt honore parentis, quodque Virginem matrem decebat, Deum Filium procreavit.

Ibid. ante med.

Beda in ho. hiem. de ſanct. in feſt. Annun. B. M. V. tom. 7

Item, chariſſimi, benedicta propter prolem eſt Maria, non ſolum a Domino benedictionem ejus operante, non ſolum ab Angelo benedictionem ejus nuntiante, ſed etiam ab homine benedictionem ejus prophetante, ſicut patet in Eliſabeth, quæ exultante in utero ejus infante, repleta Spiritu ſancto, prophetando exclamavit, dicens: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Ideo utique benedicta, quia benedictus fructus ventris tui. Sicut ager, ideo benedictus quia benedictus fructus ejus eſt. Maria enim, fratres, eſt ager ille benedictus, de quo dicitur in Geneſi: Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. De hoc beatus Hieronymus, ait ſic: Bene ager plenus dicitur, quia Maria plena gratia pronuntiatur, de cujus utero credentibus fructus vitæ proceſſit. O vere ager ſuper omnes agros benedictus, propter fructum. O vere mater ſuper omnes matres benedicta propter Filium, ſecundum quod etiam exclamans beatus Auguſtinus, ait: O femina ſuper feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum ſuo utero circumdedit. Ecce vidimus, o dulciſſima Maria, quia tu propter benedictum Filium ventris tui, es vere benedicta benedictione divina, angelica, & humana. Heu quam longe ab iſta benedictione Mariæ ſunt, qui propter maledictum fructum operis ſui, maledictionem incurrunt divinam, angelicam, & humanam: dum maledicti a Deo, maledicti ab Angelis, maledicti ab hominibus erunt in æternum.

Luc. 1

Gen. 27

Hieron. ſer. de Aſſump. B. M. quæ eſt ep. 10 tom. 9 poſt med.

Aug. ſer. 9 de temp. circa med. tom. 10

B. M. benedicta propter miſericordiam, quam nobiſcum operatur.

Tertio penſate, chariſſimi, quomodo vere benedicta ſit Maria, propter multitudinem miſericordiæ ſuæ. Ipſa namque per illam Ruth ſignatur, de qua dicitur: Benedicta es a Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti. Prior Mariæ miſericordia fuit, quam exhibuit, dum adhuc viveret in mundo: poſterior vero ejus miſericordia eſt, quam jam amplius, quam per mille ducentos annos exhibuit de cælo. Poſterior namque priorem ſuperavit, quia iſta illam multitudinem innu-

Ruth. 3

merabilium beneficiorum exceſſit. A
Quis æſtimare poſſit, quam inæſti-
mabiliter Maria propter miſericor-
diam ſuam ſit benedicta, cum inæſti-
mabilis ſit ipſa ejus miſericordia? Et
quis æſtimare poteſt, quam inæſti-
mabilis ſit Mariæ miſericordia, pro-
pter quam ipſa tam inæſtimabiliter
eſt benedicta? Hinc eſt, quod beatus
Ber. ſer. 4 in Aſſump. B. M. circa fin. Bernardus, exclamans dicit: Quis
miſericordiæ tuæ, o benedicta, lon-
gitudinem, & latitudinem, & ſubli-
mitatem, & profunditatem queat in-
veſtigare? Benedicta ergo eſt Maria
pro multiplici miſericordia, quam
per eam homo recepit. Benedicta utï-
que, quia per eam Deus homini pla-
cabilis eſt. Benedicta quoque eſt,
quia per eam homo Deo acceptabilis B
eſt. Benedicta inſuper eſt, quia per
eam diabolus homini ſuperabilis eſt.
Dico, chariſſimi, quod Maria bene-
dicta eſt, quia per eam Deus homi-
ni placabilis eſt, ſicut ſignatum eſt
in Abigail, de qua legitur, quod
cum David offenſus occidere vellet
Nabal ſtultum, Abigail occurrens of-
fenſo, placavit eum. Qui placatus
1 Reg. 25 dixit: Benedictum eloquium tuum,
& benedicta tu, quæ prohibuiſti me,
ne irem hodie ad ſanguinem, & ul-
ciſcerer me manu mea: Nabal ſtul-
tus ſignat peccatorem. Omnis enim
peccator ſtultus eſt. Sed heu, ſicut
Eccleſ. 1. dicitur in Eccleſiaſte: Stultorum in-
finitus eſt numerus. Abigail Mariam
ſignat, interpretatur enim Patris C
exultatio. O quanta Patris cæleſtis
in Maria, & Mariæ in Patre cæle-
ſti fuit exultatio, cum ipſa dixit:
Luc. 1 Exultavit ſpiritus meus in Deo ſalu-
tari meo. Sicut autem Abigail Do-
minam noſtram, ſic David Dominum
noſtrum ſignat. David autem offen-
ſus eſt ſtulto Nabal, quando Domi-
nus offenſus eſt homini impio. Da-
vid Nabal ſtulto per Abigail placa-
tur, quando Dominus impio per Ma-
riam reconciliatur. Abigail placavit
David verbis & muneribus, Maria
placat Dominum precibus & meri-
tis. Abigail ultionem temporalem:
Maria vero æternalem convertit:
dum illa humanum, iſta vero divi-
num gladium convertit. Propter hoc
Ber. in deprecatione, bene ait Bern. Nemo tam idoneus

Domina, qui gladio Domini pro no- *& laud. ad*
bis manum obiicias, ut tu Dei aman- *B. V. Mar.*
tiſſima, per quam primum ſuſcepi- *fere in pri.*
mus miſericordiam de manu Domini
Dei noſtri. Item, chariſſimi, Maria
non ſolum benedicta eſt, quia per
eam Deus homini placabilis eſt, ſed
etiam ideo benedicta eſt, quia per
eam homo Deo acceptabilis eſt, eo
quod per ipſam benedictam homo be-
nedictus eſt. Unde bene in Iſaia di- *Iſa. 19*
citur, quod erit Iſrael benedictio in
medio terræ, cui benedixit Dominus
exercituum, dicens: Benedictus po-
pulus meus, &c. Medium terræ cui
benedixit Dominus, dici poteſt bea-
ta Virgo, in quo terræ medio in-
choata eſt ſalutis noſtræ benedictio,
juxta illud Pſal. Deus autem Rex no- *Pſal. 73*
ſter ante ſæcula operatus eſt ſalutem,
&c. De hoc terræ medio B. Bern. ſic *Ber. ſer. 2*
ait: Maria mirabili proprietate ter- *de Pentec.*
ræ medium appellatur, ad illam enim *circa med.*
ſicut ad medium, ſicut ad arcam
Dei, ſicut ad rerum cauſam, ſicut
ad negotium ſæculorum reſpiciunt,
& qui habitant in cælo, & qui ha-
bitant in inferno, & qui nos præceſ-
ſerunt, & qui nos ſequuntur. Illi
qui ſunt in cælo, ut reſarciantur:
qui in inferno, ut eripiantur: qui
præceſſerunt Prophetas, ut fideles in-
veniantur: qui ſequuntur, ut glori-
ficentur. In hoc ergo benedicto ter-
ræ medio, benedictus eſt Iſrael, be-
nedictus eſt Dei populus, dum per
benedictam Dei matrem Deo eſt ac-
ceptus. Quid per mirum ſi per be-
nedictam Mariam, benedicta & ac-
cepta Deo ſit creatura rationalis, cum
etiam per ipſam benedicta ſit creatu-
ra univerſalis? Unde Anſel. excla-
mans dicit: O Virgo benedicta, &
ſuperbenedicta, per cujus benedictio-
nem benedicitur omnis creatura, non
ſolum creatura a Creatore, ſed Crea-
tor a creatura.

Item, chariſſimi, Maria non ſo-
lum benedicta eſt, quia per eam Do-
minus homini placabilis eſt: non ſo-
lum quoque benedicta eſt, quia per
eam homo Deo acceptabilis eſt; ſed
etiam ideo benedicta eſt, quia per
eam diabolus homini ſuperabilis eſt.
Unde ipſa per Judith ſignata eſt, de *Judith. 13*
qua dicitur: Benedixit te Dominus
in

in virtute ſua, qui per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Inimici noſtri ſunt dæmones, quos beata Virgo ad nihilum redegit, dum & in ſe, & in multis aliis vires eorum confregit, ſicut B. Bern. teſtatur, cum ait: Tu bellatrix egregia, & infra: Omnis ante faciem tuam militia ſpiritualium nequitiarum, in fugam eſt converſa. Fugiamus ergo, fratres, & confugiamus ad auxilium matris Domini, in omnibus vexationibus, & impugnationibus diaboli. Ipſa namque eſt inimicis animarum noſtrarum terribilis, ut caſtrorum acies ordinata. Et heu, quia multiplex eſt noſtra miſeria, pro qua benedictione Mariæ indigemus & miſericordia, ideo hanc benedictionem invocemus cum beato Bern. qui ſic ait: Sit pietatis tuæ Virgo benedicta, ipſam quam apud Deum meruiſti, gratiam, notam facere mundo, reis veniam, ægris medelam, puſillis corde robur, afflictis conſolationem, peregrinantibus adiutorium & liberationem, ſanctis tuis precibus obtinendo. Ecce vidimus, o dulciſſima Maria, quia tu es vere benedicta pro tua multiplici miſericordia. Benedicta, inquam, es quia per te Deus homini placatur: Benedicta es, quia per te homo Deo gratificatur: Benedicta, quia per te diabolus ab homine ſuperatur. Heu quam longe ab hac Mariæ benedictione eſt, cuicumque Deus placatus non eſt, quicumque Deo gratus non eſt, quicumque a diabolo ſubiugatus eſt: & ideo talis a Deo maledictus eſt.

Ber. in deprecatione, & laud. ad Virg. Mar. poſt med.

Ber. ſer. 4 in Aſſump. B. M. circa fin.

B. Maria benedicta propter magnitudinem gloriæ ſuæ. *Ezech. 3*

Quarto penſate, chariſſimi, quomodo vere benedicta ſit Maria propter magnitudinem gloriæ ſuæ, juxta illud Ezechielis: Benedicta gloria Domini de loco ſuo. Gloria Domini eſt glorioſa mater Domini, quæ vere benedicta eſt propter gloriam, quam habet de loco ſuo duplici. Benedicta, inquam, de loco, quo Filius ejus apud ipſam requievit in utero. Benedicta eſt de loco, quo ipſa apud Filium requieſcit in cælo. Uterque enim locus digniſſimus eſt, ſicut patet per B. Bern. dicentem ſic: Nec in mundo locus dignior virginalis uteri thalamo, in quo Filium Dei

Ber. ſer. 2 de Aſſump. B. M. poſt med.

A Maria ſuſcepit, nec in cælis regali ſolio, in quo Mariam Filius Mariæ ſublimavit. Benedicta ergo eſt Maria propter gloriam ſuam: Benedicta utique propter gloriam ſuam ſublimiſſimam, copioſiſſimam, & ſtabiliſſimam. Benedicta, dico, propter gloriam ſuam ſublimiſſimam dignitate: benedicta propter gloriam ſuam copioſiſſimam immenſitate: benedicta propter gloriam ſuam ſtabiliſſimam perpetuitate. Dico, chariſſimi, quod benedicta eſt Maria propter gloriam ſuam excellentiſſimam dignitate. De hac benedictione accipi poteſt verbum Pſalmi, dicentis: Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Nota quod eſt annus æquanimitatis, annus ſeveritatis, & annus benignitatis. Primus annus militantium in mundo. Secundus ejulantium in inferno. Tertius exultantium in cælo. Primus annus habet dies & noctes. Secundus habet noctes & non dies. Tertius habet dies & non noctes. Dico quod primus annus habet dies & noctes, id eſt, bonos, & malos qui ſimul in hoc mundo ſunt. Tot autem ſunt dies & noctes in hoc anno, quot ſunt boni & mali in mundo. Secundus annus habet ſolas noctes, id eſt, ſolos peccatores noctibus tenebroſiores. Tot autem ſunt noctes in hoc anno, quot ſunt peccatores in inferno. Tertius annus habet ſolos dies, ſcilicet ſolos bonos die clariores. Tot autem ſunt dies in hoc anno, quot ſunt iuſti in cælo. In primo anno æquanimitatis, boni & mali æquanimiter tolerantur. In ſecundo anno ſeveritatis, mali ſeveriſſime cruciantur. In tertio anno benignitatis, boni benigniſſime coronantur. Hujus autem anni benedicti corona eſt benedicta Virgo Maria. Ipſa certe eſt corona omnium dierum hujus anni: quia ipſa eſt corona omnium ſanctorum cæli. Corona enim ſuper caput poni ſolet: ſic Maria quaſi ſuper capita omnium ſanctorum locata eſt, ſicut teſtatur B. Hieron. dicens: Exaltari meruit ſuper choros Angelorum, & pervenit ultra quam noſtræ humilitatis eſt natura. Filius certe Mariæ eſt ſumma ſanctorum corona: Maria vero corona ſub corona. Patet ergo, quam ſublimiter benedi-

Pſal. 64

Hier. in ſer. de Aſſumpt. B. M. quæ eſt epiſt. 10 tom. 9 ante med.

nedicta ſit corona noſtra, mater noſtra Maria. Omnes ergo tam ſublimiter benedictam, ſequamur, benedictam utique de qua beatus Bernardus ait: Non eſt nobis hic manens civitas, ſed eam inquirimus, ad quam hodie Maria benedicta pervenit.

Ber. ſer. 1 in Aſſump. B. M. non longe a princ.

Item, chariſſimi, benedicta eſt Maria, non ſolum propter gloriam ejus excellentiſſimam dignitate, ſed etiam propter gloriam ejus copioſiſſimam immenſitate: cujus copia tanta eſt, quod ad omnes diſtenditur, & ideo merito ab hominibus benedicitur: ſecundum quod de ipſa per ſignificationem dicitur in libro Judith: Benedixerunt eam omnes una voce dicentes: Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri. Benedixerunt eam utique omnes. Nota, quod dicitur omnes, nam omnis eſt ſignum univerſale, requirens tria appellata. Et ecce quaſi tria appellata ſunt, Deus, Angelus, & homo, qui Mariam benedixerunt. Deus utique benedixit Mariam: Pater benedixit Mariam: Spiritus ſanctus benedixit eam, omnes tres perſonæ benedixerunt eam. Angelus etiam benedixit Mariam. Prima hierarchia benedixit eam, ſecunda benedixit eam, tertia benedixit eam, omnes Angeli benedixerunt eam. Homo quoque benedixit Mariam, conjugati benedixerunt eam, viduæ benedixerunt eam. Virgines benedixerunt eam, omnes benedixerunt eam. Benedixerunt autem eam, dicentes: Tu gloria Hieruſalem triumphantis, gloria, inquam, omnium Sanctorum, tu lætitia Iſrael Deum contemplantis: tu lætitia, inquam, omnium Angelorum, tu honorificentia populi peregrinantis, honorificentia, inquam, omnium in mundo juſtorum. Benedictus ergo ſit dulciſſimus Filius tuus, o Maria, qui copioſiſſima benedictione tua, tanta præſtat bona in cælo & in terra: ut tam Angeli quam homines gratulari poſſint cum Anſelmo, qui ait: Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti ventris benedictæ Mariæ provenerunt.

Judith. 15

Item chariſſimi, Maria non ſolum benedicta eſt propter gloriam ejus ſublimiſſimam dignitate, non ſolum

A benedicta eſt propter gloriam ejus copioſiſſimam immenſitate: immo etiam benedicta eſt propter gloriam ejus ſtabiliſſimam perpetuitate. Ipſa namque per domum illam ſignatur de qua primi Paralipomenon dicitur: Te Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum. Vere in perpetuum, ſicut etiam in Pſalmo dicitur: Propterea benedixit te Deus in æternum. Si ergo o dulciſſima Virgo Maria, tu es vere in mulieribus, & ſuper mulieres, immo etiam ſuper viros, immo etiam ſuper Angelos benedicta. Benedicta, inquam, propter plenitudinem gratiæ, quam inveniſti: benedicta propter celſitudinem perſonæ, quam genuiſti: benedicta propter B multitudinem miſericordiæ, quam exhibuiſti: benedicta propter magnitudinem gloriæ, quam percepiſti. Te igitur, o nimis benedicta, invocamus, te imploramus, te oramus cum beato Bernardo, qui benedictam orans, ait: Fac, o benedicta, per gratiam quam inveniſti, per prærogativam, quam meruiſti, per miſericordiam, quam peperiſti; ut qui mediante te fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente, participes nos faciat beatitudinis, & gloriæ ſuæ, Amen.

1 Par. 17

Pſal. 44

Ber. ſer. 2 de Adventu, prope fin.

LECTIO XV.

C *Quod Maria ſit benedicta per ſeptem virtutes contra ſeptem capitalia vitia.*

BEnedicta tu in mulieribus. De benedictione noſtræ Virginis benedictæ adhuc dicamus, adhuc audiamus. Felix Maria benedicta, infelix vero omnis anima maledicta, omnes, quibus dicetur: Diſcedite a me maledicti in ignem æternum. Maledicta certe omnis anima vitioſa: benedicta tu vero Maria virtuoſa. Maledictionem per ſeptem vitia capitalia mundus incurrit: benedictionem autem per virtutes contrarias Maria obtinuit. Benedicta ergo tu in mulieribus, o Maria. Benedicta utique pro humilitate contra ſuperbiam, pro charitate contra invidiam, pro lenitate contra iracundiam, pro ſtrenuitate

Matt. 25

tate contra acediam, pro liberalitate contra avaritiam, pro ſobrietate contra gulam, benedicta pro caſtitate contra luxuriam.

B. Maria benedicta per humilitatem contra ſuperbiam.

Primo audiamus, chariſſimi, quomodo benedicta ſit Maria pro humilitate contra ſuperbiam. Superbi enim maledicti ſunt, ſicut ſcriptum eſt: Increpaſti ſuperbos, maledicti qui declinant a mandatis tuis. *Pſal. 118* Contra hanc ſuperbiæ maledictionem, Maria obtinuit humilitatis benedictionem. Unde ipſa per vallem illam ſignari poteſt, de qua in libro Paralipomenon dicitur: *1 Par. 20* Vocaverunt locum illum vallem benedictionis. Si omnis humilis eſt quædam Dei vallis, juxta illud Iſaiæ; Omnis vallis exaltabitur: *Iſa. 40* quanto magis, vallis fuit Maria, quæ tanta fuit humilitate profunda. Quid mirum ſi ipſa fuit vallis vallium, quæ fuit humillima humilium? O quantis hæc vallis benedicta benedictionibus eſt exaltata pro humilitate ſua, tam profunda, tam utili, tam grata. Unde B. Auguſt. ait: *Aug. ſer. 35 de Sanc. poſt med. tom. 10* O vere beata humilitas Mariæ, quæ Dominum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cælos innovavit, mundum purificavit, paradiſum aperuit, & hominum animas ab inferis liberavit. Vallis quanto humilior, tanto receptibilior eſt aquarum: ſic & Maria gratiarum. Vallis autem irrigationes aquarum recipit, quandoque a ſuperiori, quandoque ab inferiori. A ſuperiori quidem, per pluvias de monte defluentes: ab inferiori vero, per aquas de fonte effluentes. Similiter humilis Maria quaſi de ſuperiori, & inferiori, quaſi de monte & fonte irrigata eſt, cum de divina & humana Filii ſui natura, tanta gratiarum benedictione infuſa eſt. Hæc itaque benedictio eſt, de qua legitur in libro Judicum, *Judic. 1* quod cum Axa diceret patri ſuo: Da mihi benedictionem: dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius & inferius. Axa Mariæ typum gerit, quæ irriguam a Patre cæleſti benedictionem ſuſcepit. Dedit enim ei Deus pater irriguum ſuperius in Chriſti divinitate, inferius vero in Chriſti humanitate. Item ſuperius in mente, inferius in ventre. Item ſuperius in charitate Dei, inferius in charitate proximi. Item ſuperius in contemplatione, inferius in actione. Vel certe Pater ejus cæleſtis dedit ei benedictionem ineffabilis irrigui ſuperius in cælis, inferius in terris: ut in cælis benedictionem gloriæ, in terris vero benedictionem gratiæ poſſidens, benedicta eſſet tam in cælo, quam in terra, ſecundum, quod B. Bern. innuens dicit: *Bern. hom. ſuper Miſſ. eſt, circ. med.* Memento Maria, quod Chriſtus maledictionem pertulit crucis, qui te ſuam matrem benedixit in cælis. Sed & in terris ab Angelo benedicta, & a cunctis terræ generationibus merito benedicta prædicaris.

B. Maria benedicta per charitatem contra invidiam.

Secundo, chariſſimi, audiamus, quomodo benedicta eſt Maria pro charitate contra invidiam. Invidi namque maledicti ſunt, ſicut de invido Caim dicitur: Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Contra invidiæ maledictionem, Maria obtinuit charitatis benedictionem. Unde ipſa bene per Saram ſignari poteſt, de qua Dominus dixit: *Gen. 17* Benedicam ei, & ex illa dabo tibi Filium, cui benedicturus ſum. Sara interpretatur carbo. Hoc bene Mariæ convenit, quæ tamquam carbo ardore charitatis ignita fuit. Propter quod etiam ipſa bene per rubum ardentem ſignatur, per quam fideli cuilibet benedictio gratiæ miniſtratur. Unde in Deuteronomio dicitur: *Deut. 33* Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph. Joſeph interpretatur augmentum, & ſignificat quemlibet fidelem divina gratia adauctum. Benedictus rubus, & benedictus, qui per incarnationem apparuit in rubo, per quem tanta venit ſuper capita fidelium benedictio. Et o vere benedictus carbo, tam benedictam flammam producens, benedicta Maria tam benedictam prolem gignens. Ex illa, inquit Dominus, dabo tibi Filium, cui benedicturus ſum. Penſa ergo quantam Maria charitatem ad Deum habuerit, cum Deus Filius ejus ſit corporaliter. Penſa etiam quantam ad proximum habuerit, cum bonus proximus Filius ejus ſpiritualiter ſit. Si autem filii ejus ſumus, ergo & fratres Filii ejus ſumus. Et ideo bene

ne de iſta matre benedicta dicit Anſel. O benedicta & exaltata, non tibi ſoli, ſed etiam nobis, quid eſt, quam magnum eſt, quam amabile eſt, quod video per te evenire nobis, quod videns gaudeo, quod gaudens dicere non audeo? Si enim tu Domina es mater Dei, nonne & alii filii tui fratres Dei?

B. Maria benedicta per manſuetudinem contra iram. *Gen. 49*

Tertio, chariſſimi, audiamus, quomodo benedicta ſit Maria pro lenitate, & manſuetudine contra iracundiam. Iracundi enim maledicti ſunt, ſicut ſcriptum eſt in Geneſi: Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura. Contra hanc iræ maledictionem, Maria obtinuit manſuetudinis benedictionem. Cuius revera tanta fuit manſuetudo, quod non ſolum propria ira caruit, ſed etiam iram Domini ad manſuetudinem convertit. Unde ipſa bene per Abigail ſignatur, cui David dixit: Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me, ne irem hodie ad ſanguinem, & ulciſcerer me manu mea. Proprium eſt hoc manſuetorum, manſuetis verbis frangere iram offenſorum, iuxta illud Proverb. Reſponſio mollis frangit iram. Manſueta Abigail manſuetam Mariam ſignat. Vis noſſe quam manſueta fuerit Maria? audi B. Bern. Revolve, inquit, diligentius Evangelicæ hiſtoriæ ſeriem univerſam, & ſi quid forte increpatorium, ſi quid durum, ſi quod denique ſignum, vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cetero ſuſpectam habeas, & accedere verearis. Quod ſi plena magis omnis pietatis & gratiæ, plena manſuetudinis & miſericordiæ inveneris, quæ ad eam pertinent: gratias age ei, qui talem tibi mediatricem benigniſſima miſeratione providit, in qua nihil poſſit eſſe ſuſpectum. David Chriſtum ſignat, qui per manſuetiſſimam Mariam manſueſcit & placatur: ne ſe de peccatore per mortem æternam ulciſcatur. Omnis enim anima morti æternæ obnoxia, anhelare non ceſſet ad tantam Mariæ manſuetudinem, pro qua ipſa merito eſt benedicta. Dico ergo: Omnis ſpiritus moribundus dicat cum Anſelmo, dicente ſic: O tu benedicta

1 Reg. 25

Prov. 15

Ber. ſer. de B. Virg. ex verb. Apoc. 12 non longe a princ.

A ſuper mulieres, quæ Angelos vincis puritate, ſanctos ſuperas pietate, anhelat moribundus ſpiritus meus ad tantæ benignitatis reſpectum, ſed erubeſcit, ad tanti nitoris aſpectum.

B. Maria benedicta per ſtrenuitatem contra acediam. *Hier. 48*

Quarto audiamus, chariſſimi, quomodo benedicta ſit Maria pro ſtrenuitate contra acediam. Acedioſi enim maledicti ſunt, qui opera Dei ſtrenue & fideliter non agunt. Unde Hieremias dicit: Maledictus, qui facit opus Dei fraudulenter. Contra torporis maledictionem, Maria meruit rigoris benedictionem. Ipſa namque per illam Jahel ſignata eſſe poteſt, quæ clavo Siſaram interfecit. Propter quod in libro Judicum dicitur: Benedicta inter mulieres Jahel, &c. B Jahel interpretatur aſcendens, quod convenit Mariæ, quæ non ſicut acedioſi deſcendit: ſed ſtrenue de virtute in virtutem, de inferioribus ſemper aſcendit. Juxta illud Canticorum: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi? iſta benedicta Jahel quid fecit? certe clavo Tabernaculi Siſaram interfecit. Siſara excluſio gaudii interpretatur: & bene diabolum ſignat: quia a gaudio cæleſti excluſus etiam alios excludere feſtinat. Immo heu nos omnes excluſerat per Matrem generis humani, cuius excluſionis maledictio, excluſa eſt per benedictam Matrem Salvatoris. Unde bene venerabilis preſbyter Beda ait: Benedicta tu inter C mulieres, per cuius partum virginem, a natis mulierum maledictio primæ matris excluſa eſt. Sed quid per clavum ſignatur quo caput Siſaræ perforatur? Quis eſt clavus iſte, niſi rigor diſciplinæ? Quid eſt enim rigor diſciplinæ acedioſis: niſi quaſi quidam clavus in oculis? Rigor utique diſciplinæ clavus eſt diabolum acerrime pungens, clavus eſt diabolum rigidiſſime configens. Benedicta itaque Jahel caput Siſaræ clavo interficiente confixit, quando benedicta Maria virtutem Satanæ rigore diſciplinæ in ſe extinxit. Benedicta ergo inter mulieres Jahel, benedicta inter mulieres Maria. Inter quas mulieres? audi Bedam qui dicit: Non ſolum benedicta tu in mulieribus, ſed inter mulieres benedictas majo-

Jud. 5

Cant. 3

Beda hom. Æſt. in ſolemn. Dep. Virg. Ma. quando ſalutavit Eliſabeth, ante med. tom. 7

ri

ri benedictione ſpecialiter inſignis.

Quinto audiamus, chariſſimi, quomodo benedicta ſit Maria pro liberalitate contra avaritiam. Avari enim maledicti ſunt, ut Petrus ait: Cor excitatum avari habentes maledictionis filii, &c. Contra hanc avari maledictionem, Maria meruit largitatis & profuſionis benedictionem. Ipſa tamquam vera fontana ſemper fuit effluens, ſemper larga: & ideo vere benedicta, juxta illud: Sit vena tua benedicta. In temporalibus vena illa Maria plus quam larga fuit, quia large & perfecte omnia contempſit. Unde ſecundum expoſitionem Haymonis, Beata Dei genitrix Lunam ſub pedibus habuit, quia cuncta temporalia deſpexit. O quantæ gratiæ per hanc venam ad homines defluxerunt. Sit ergo, o Eccleſia, vena tua benedicta, per quam tibi tanta affluunt bona. Vera vena nobilis, vena Spiritu ſancto plena, vena fontis vitæ, vena ſalutis noſtræ Maria. Per hanc namque venam fons vitæ Chriſtus ad nos venit, & per hanc ad fontem vitæ Jeſum Chriſtum etiam nos venimus: & ideo vere eſt benedicta. Unde beatus Bernardus ait: Per te acceſſum habemus, o benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis: ut per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis.

1 Pet. 2

Prov. 5

Haymo. in Apoc. 12

Bern. ſer. 4 de Adven. cir. fin.

B. Maria benedicta per temperantiam contra gulam.

Sexto audiamus, chariſſimi, quomodo benedicta ſit Maria pro ſobrietate contra gulam. Guloſi namque maledicti ſunt, ſicut patet in gula primorum parentum: pro qua & ipſi & totum genus humanum maledictionem incurrerunt. Contra hanc gulæ maledictionem, Maria obtinuit abſtinentiæ & omnis temperantiæ benedictionem. Merito enim contra maledictiones gulæ in paradiſo materiali, abundaverunt benedictiones temperantiæ in paradiſo ſpirituali, juxta illud Eccleſiaſtici. Gratia quaſi paradiſus in benedictionibus. Tanta gratiarum copia in Maria abundavit, ut etiam ipſa gratioſa Virgo gratia quodammodo dici poſſit. Hæc autem gratia, videlicet gratioſiſſima Virgo Maria, fuit quaſi paradiſus in benedictionibus. Sicut enim in paradiſo materiali, gulæ Evæ meruit maledictiones

Eccli. 40

A pœnarum: ſic in paradiſo ſpirituali, temperantia Mariæ meruit benedictiones gratiarum. Unde Auguſtinus ait: Maledictio Evæ in benedictionem vertitur Mariæ: Sicut autem gula Evæ non ſolum maledictionem in anima, ſed etiam in corpore: ſic Maria non ſolum benedictionem in corpore, ſed etiam in anima, non ſolum benedictionem ſpiritualem, ſed etiam corporalem obtinuit. Maledictio enim Evæ guloſæ, fuit parere cum dolore: benedictio autem Mariæ temperatæ, parere ſine dolore, teſte beato Bernardo, qui ait: Benedicta tu in mulieribus, quæ illam generalem maledictionem evaſiſti, qua dictum eſt: In dolore paries filios: & nihilominus illam qua dictum eſt: Maledicta ſterilis in Iſrael: ac ſingularem conſecuta es benedictionem, ut nec ſterilis maneas, nec cum dolore parias.

B

Aug. de ſanct. ſer. 18 paulo poſt prin. tom. 10

Bern. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, cir. med.

Gen. 3

Septimo audiamus, chariſſimi, quomodo benedicta eſt Maria per caſtitatem contra luxuriam. Luxurioſis dicitur: Maledictus qui dormit cum uxore alterius proximi ſui, & dicit omnis populus: Amen. Sic dicitur in Deuteronomio. Contra hanc incontinentiæ maledictionem Maria meruit continentiæ benedictionem: ſicut ſignatum poteſt eſſe in libro Judith, ubi dicitur: Benedixerunt eam una voce dicentes: Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi, quæ feciſti viriliter & confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum alium neſcieris. Ideo manus Domini confortavit te, & eris benedicta in æternum. In hac caſta Judith benedictione, poteſt benedictio Mariæ non ſolum ſignari, ſed etiam per locum a majori probari. Si enim ſic benedicta eſt vidua caſta, quanto magis Virgo caſta? Maxime talis Virgo, quæ Deum parere & certe ſic parere meruit, quod virginitatem non amiſit. Propter quod bene Beda dicit: Benedicta eſt incomparabiliter, quæ & divini germinis gloriam ſuſcepit; & coronam virginitatis ſervavit. Notandum autem eſt, quod in ſcripturis invenimus benedictam conjugatam, benedictam viduam, & benedictam Virginem. Benedicta conjugata fuit

C

B. Maria benedicta per caſtitatem contra luxuriam.

Deut. 27

Jud. 15

Beda ubi ſup. prox.

fuit Sara, de qua dicitur in Tobia: A
Tob. 9 dicatur benedictio ſuper uxorem Tobiæ. Benedicta autem vidua fuit Judith, ſicut oſtenſum eſt. De vidua quoque benedicta in Pſalmo dicitur:
Pſal. 131 Viduam ejus benedicens benedicam. Benedicta vero fuit Virgo Maria, teſte Angelo, qui dixit: Benedicta tu in mulieribus. Benedicta ergo quæ conjugalem, benedicta magis quæ vidualem, benedicta maxime, quæ virginalem amaverit caſtitatem. Benedicta certe quæ cum Sara & Suſanna fuerit caſta conjugaliter; benedicta magis quæ cum Judith & Anna fuerit caſta vidualiter: benedicta maxime quæ cum Maria fuerit caſta virginaliter. Propter quod beatus Auguſtinus dicit: Bonum Suſannæ in B conjugali caſtitate laudamus: ſed tamen ei bonum viduæ Annæ, ac multo magis Virginis Mariæ anteponimus. Vere dignum & juſtum eſt hoc. Dignum eſt, ut benedicta ſit, quæ nec cum viro ſuo nec poſt virum alium non novit. Juſtum magis eſt, ut benedicta ſit quæ nec cum viro ſuo, nec poſt, virum alium non novit. Dignum & juſtum eſt, ut maxime benedicta ſit, quæ nec ſuum, nec alium virum novit, & tamen virum tam immenſum
Aug. ſer. 2 de temp. cir. med. tom. 10 concepit. Ideoque Auguſtinus exclamans, dicit: O femina ſuper feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum ſuo utero circumdedit. Sic ergo, chariſſimi, pro humilitate benedicta, benedicta pro charitate, benedicta pro lenitate, benedicta pro ſtrenuitate, benedicta pro liberalitate, benedicta pro ſobrietate, benedicta pro caſtitate Maria merito fuit: quæ humilitate excellentiſſima, charitate opulentiſſima, lenitate patientiſſima, ſtrenuitate ferventiſſima, largitate affluentiſſima, ſobrietate abſtinentiſſima, virginitate continentiſſima fuit. Eja ergo tu tam multipliciter benedicta, tu tam feliciter ſuperbenedicta Maria, oremus, ut tua benedictione nos miſeros abſolutos ab omni maledictione, dignos reddas divina benedictione. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, &c.

Lectio XVI.

Qui, & qualis ſit Fructus Ventris Beatæ Mariæ.

Benedictus fructus ventris tui. Oſtenſum eſt ſupra quomodo Maria propter puriſſimam vitæ innocentiam merito per *Ave*, ſalutatur: quomodo propter copioſiſſimam gratiæ affluentiam, merito gratia plena commemoratur: quomodo propter familiariſſimam Dei præſentiam Dominus ſecum fore inſinuatur. Oſtendendum autem nunc eſt quomodo propter utiliſſimam prolis ſuæ excellentiam, merito benedictus fructus ventris ſui proclamatur. *Benedictus*, ergo, *fructus ventris tui*, o benedicta mater filii Dei. Hic eſt ille fructus, de quo propheta dicit: Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructus ſuos. Quod exponens Beda dicit. Dedit Dominus benignitatem, quia in ingreſſu unigeniti ſui, virginalis uteri templum, Spiritus ſancti gratia, conſecravit. Et terra noſtra dabit fructum ſuum, quia eadem Virgo, quæ de terra corpus habuit, Filium genuit divinitate quidem Deo Patre coæqualem, ſed ſibi carnis veritate conſubſtantialem. Conſiderandum autem eſt, quod fructus iſte fructus generoſiſſimus, fructus delicioſiſſimus, fructus virtuoſiſſimus, fructus copioſiſſimus eſt. Fructus, inquam, generoſitate ſublimiſſimus, fructus delectabilitate deſiderabiliſſimus, fructus virtuoſitate utiliſſimus, fructus copioſitate univerſaliſſimus.
Pſal. 84
Beda ubi ſup. prox.
C

Primo conſideremus, chariſſimi, quomodo fructus uteri virginalis generoſiſſimus ſit. Generoſus quidem eſt, quia de utero regali eſt. Generoſior autem eſt, quia de utero virginali eſt. Generoſiſſimus certe eſt, quia de utero paternali, de utero, inquam, Patris æterni eſt. Dico chariſſimi, quod generoſus eſt fructus iſte, quia de utero, regali de utero, inquam, regis David prodiit, ſicut ſibi Dominus promiſerat, dicens in Pſal. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Hoc autem promiſſum Apoſtolus teſtatur, dicens ad Romanos: Qui
Fructus uteri virginalis generoſiſſimus.
Chriſtus e ſtirpe regia.
Pſal. 131
Rom. 1

Digitized by Google

Qui factus eſt ex ſemine David ſecundum carnem: Et certe fructus iſte generoſus & nobilis eſt, non ſolum propter Regem David, ſed & propter omnes illos nobiles Reges, progenitores ſuos, per quos ſecundum genealogiam a Matthæo deſcriptam propagatus in mundum venit, juxta illud Sapientiæ: A regalibus ſedibus venit.

Sap. 18

Item, chariſſimi, fructus iſte licet generoſus ſit propter uterum regalem, generoſior tamen eſt propter uterum virginalem, de quo dicitur: *Benedictus fructus ventris tui;* ventris utique, qui ſecundum quod in virga Aaron ſignificatum fuit, florem virginitatis ſimul cum fructu fœcunditatis retinuit.

Chriſtus ex Virgine.

Propter quod bene beatus Bernardus ait: Naſcitur Chriſtus ex muliere, ſed cui fœcunditatis fructus ſic accedat, ut non decidat flos virginitatis.

Bern. ſer. 1 de Circ. Domini, cir. med.

Iſta fructus virginalis nobilitas ſicut mirabilior, ita excellentior eſt, quam prima, pluſquam cæli Exaltentur a terra. O vere mirabilis & inaudita nobilitas, o vere nobilis de Virgine nativitas. Nobilitas, inquit, Auguſtinus, fuit naſcentis in virginitate parientis, & nobilitas parientis in Divinitate naſcentis. Item, chariſſimi, fructus iſte licet generoſus ſit propter uterum regalem, generoſior autem propter uterum virginalem, generoſiſſimus tamen propter uterum paternalem. Unde de iſto fructu accipi poteſt illud Oſeæ: Ex me fructus tuus inventus eſt.

Oſeæ 14

Originale habet, tuus, ſed Septuaginta habent, ejus. Dicat ergo Deus Pater ad Mariam, dicat ad fidelem animam, dicat ad Eccleſiam: Ex me fructus tuus inventus eſt, tuus o Maria, ad hunc fructum producendum electa. Tuus o anima, ad hunc fructum diligendum illecta. Tuus o Eccleſia, ad hunc fructum percipiendum collecta. Tuus, inquam, tuus. Tuus certe corporaliter per aſſumptam naturam, tuus ſpiritualiter per gratiam, tuus ſacramentaliter per Euchariſtiam, tuus æternaliter per gloriam. Ex me tamen tuus eſt, quia ex meo utero genitus eſt, ſicut in Pſal. ſcriptum eſt: Ex utero ante luciferum genui te.

Pſal. 109

O vere nimis admiranda, nimiſque veneranda nobilitas, quod fructus ventris materni eſt Filius uteri æterni, & ſapientia cordis paterni, ſicut & B. Bern. de iſto fructu, ait: Illius o Maria eris mater, cujus Deus eſt Pater, Filius Paternæ charitatis, erit corona tuæ caſtitatis: ſapientia paterni cordis, erit fructus uteri virginalis.

Ber. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, cir. med.

Iſta ergo fructus generoſiſſimi hujus nobilitas, primam & ſecundam in infinitum ſua dignitate præcedit, & omnem intellectum humanum & angelicum cum ſua ſublitate excedit. Ideoque bene de hoc fructu dicitur ab Iſaia: Erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis.

Iſa. 4

In magnificentia, propter realem, in gloria, propter virginalem, ſublimis propter æternalem ſine paternalem generoſitatem.

Secundo conſideremus chariſſimi, quomodo fructus uteri virginalis delicioſiſſimus ſit.

Fructus uteri virginalis delicioſiſſimus.

Delicioſus quidem eſt in odore, delicioſior in ſpecie, delicioſiſſimus vero in ſapore. Decorem autem ejus fide, odorem ſpe, ſaporem ejus charitate percipimus. Dico, chariſſimi, quod fructus Mariæ delicioſus eſt ſuavi odore. Unde de ipſo bene poteſt dicere mater ejus illud Eccleſiaſtici; Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris.

Eccl. 24

Fructus vitis, eſt proles Virginis. Quod tamen vere mirum eſt, & mire verum eſt, teſte Aug. qui de hoc fructu ſic ait: De creatura Creator omnium procreatus naſcitur, de rivulo ſuo fons magnus educitur, radix omnium de virgulto ſuo naſcitur, & vitis vera palmitis ſui fructus efficitur.

Aug. de temp. ſer. 9 ante med. tom. 10

Fructus vitis vinum eſt, odor vini delectabilis eſt. Sic certe odor exemplorum Chriſti, odor conſolationum Chriſti, odor promiſſionum Chriſti valde delectabilis eſt animæ Chriſtum ſitienti. Et ideo ſicut odor vini ſitientem, ſic odor Chriſti trahit poſt ipſum currentem & dicentem: Trahe me poſt te, &c.

Cant. 1

Quod nos miſeri heu non currimus, ſed, vix ſerpimus, ſignum eſt, quod de odore hujus fructus heu parum ſuſcepimus. O ſi olfactum Iſaac haberemus, qui hujus fructus odorem tam longe præſenſit, teſte beato Bern. qui ſic dicit: Hujus odoriferi fructus fragrantiam ſentiebat, qui dicebat: Ecce odor Filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Item, chariſſi-

Gen. 7

Bern. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, ante med.

riſſi.

riſſimi, fructus iſte non ſolum deliciosus eſt odore, ſed etiam delicioſior eſt ſpecie & decore. De hoc nota quod dicitur in Levitico: Sumetiſque die primo fructus arboris pulcherrimæ. Primus dies animam illuminans eſt fides. Et certe ſi ſumere debemus fructus arboris pulcherrimæ, arbor pulcherrima eſt Maria, pulchra quidem in foliis oris. Pulchrior autem in floribus cordis. Pulcherrima vero in pulcherrimo fructu ventris. De quo B. Bern. infert ſic: Si, inquit, fructus ille mortis non ſolum ſuavis fuit ad veſcendum, ſed etiam, teſte ſcriptura, delectabilis aſpectu: quanto magis hujus vitalis fructus vivificum decorem debemus inquirere? Illum, in quem deſiderant Angeli proſpicere. Pulcher utique fructus Chriſtus eſt, qui ſpecioſus forma præ Filiis hominum eſt. Si autem plenius cognoſcere volumus fructus hujus pulchritudinem, recurramus ad ipſam arborem pulcherrimam, requiramus ipſam pulcherrimam ejus matrem, & dicamus illud Canticorum: Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Et ecce ipſa reſpondens ſtatim dicit. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Ipſe candor lucis æternæ. Candidus quidem eſt divinitate, rubicundus autem humanitate. Candidus quoque converſatione, rubicundus paſſione. Ecce quam pulcher fructus, propter hoc bene de ipſo dicit Auguſtinus: Pulcher in cælis, pulcher in terris, pulcher in Patre Verbum, pulcher in Matre caro & verbum. Hæc autem pulcherrima arbor Maria, non ſolum habet pulcherrimum fructum ventris, ſed etiam pulcherrimos habet fructus mentis. De quibus Apoſtolus ad Galatas ſcribens, ait: Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Item, chariſſimi, fructus iſte non ſolum delicioſus eſt odore, & delicioſior decore, ſed etiam delicioſiſſimus eſt ſapore. Quod bene illa ſancta anima experta fuit, quæ in Canticis dicit: Sub umbra illius, quem deſiderabam, ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.

Lev. 23. *Ber. hom. 3 ſup. Miſſ. eſt, paulo ante med.* *1 Pet. 1.* *Pſal. 44.* *Cant. 5.* *Ibid.* *Aug. de temp. ſer 23 circa med. tom. 10.* *Gal. 5.* *Cant. 2.*

A Quid mirum ſi fructus iſte tam dulcis eſt, qui tam altus eſt? Dicit enim beatus Bern. Fructus quanto altior, tanto dulcior, ergo tu ſolus dulciſſimus, quia tu ſolus altiſſimus. Quo modo autem poteſt Altiſſimus eſſe ille fructus, cujus breviſſima eſt arbor? Sed certe arbor hujus fructus Maria, & altiſſima ſimul eſt, & breviſſima. altiſſima dignitate, breviſſima humilitate. Altiſſima in oculis Domini, breviſſima in oculis ſuis, quæ licet hoc modo ſit brevis, fructus tamen ejus eſt valde dulcis. Unde in Eccleſiaſtico dicitur: Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus ejus. Si igitur fructus ventris Mariæ in olfactu, in viſu, & in guſtu deliB cioſiſſimus eſt, ideo vere benedictus eſt. Sicut etiam beatus Bern. teſtatus eſt dicens: *Benedictus fructus ventris tui*. Benedictus in odore, benedictus in ſapore, benedictus in ſpecie.

Tertio, chariſſimi, conſideremus, quo modo virginalis uteri fructus ſit virtuoſiſſimus. Nam revera virtuoſus eſt ad perditorum ſalvationem, ad ſalvandorum multiplicationem, & ad multiplicatorum conſervationem. Dico, chariſſimi, quod fructus iſte benedictus virtuoſus eſt ad ſalvandum, ſive ad ſalutem, propter etiam fructus ſalutis dicitur. Unde Eccleſiaſticus ait: Corona ſapientiæ timor Domini, replens pacem & ſalutis fructum. Quid eſt, quod dicit pacem & fructum? C fructus ſalutis noſtræ & pax noſtra ille eſt, qui fecit utraque unum Jeſus Chriſtus. Et certe hunc fructum, hanc pacem timor Domini replevit, teſte Iſaia, qui ait: Et replevit eum eum ſpiritus timoris Domini. Bene autem dicitur fructus ſalutis, ſine quo nulla ſalus eſt nobis: juxta illud: Non eſt in aliquo alio ſalus. Et Anſel. Non eſt, inquit, ſalus, niſi quem tu Virgo peperiſti. Tu igitur, o Maria, vere es arbor ſalutis, quæ mundo portaſti fructum ſalutis. Sicut B. Bern. exclamans dicit: O vere cæleſtis planta pretioſior cunctis, ſanctior univerſis. O vere lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum, portare ſalutis fructum. Sed heu multi fructum juſtum ſalutiferum faciunt mortiferum, fructumque tam melliferum ſibi conver-

Eccli. 11 *Bern. ho. 4 ſup. Miſſ. eſt, ante med.* Fructus virginalis uteri virtuoſiſſimus *Eccli. 1* *Iſa. 11.* *Act. 4.* *Bern. ſer. 2 de Adven. Dom. poſt med.*

Digitized by Google

vertunt in abſynthium æternum, ſicut in Amos dicitur: Convertiſtis in amaritudinem judicium, & fructus juſtitiæ in abſynthium. Item, chariſſimi, fructus iſte valde eſt virtuoſus, non ſolum virtute ſalvativa, ſed etiam virtute multiplicativa. Unde etiam in bono exponere poſſumus, quod ſcriptum eſt: A fructu frumenti, vini, & olei ſui, multiplicati ſunt, ut frumentum ad corpus Chriſti, oleum ad animam Chriſti, vinum ad divinitatem Chriſti referamus. Fructum quoque frumenti ad Sacramentum corporis Chriſti, fructum autem vini ad Sacramentum ſanguinis Chriſti, fructum vero olei, ad unguentum Spiritus ſancti referre poſſumus. Ab hoc ergo fructu multiplicati ſunt filii in Eccleſia, & multiplicata eſt Eccleſia in filiis. Nam omnes filii ventris Eccleſiæ, ſunt hereditas & merces fructus ventris Mariæ, ſicut in Pſalmo dicitur: Ecce hereditas Domini filii merces, fructus ventris. De hoc quoque beatus Hieronymus ait: Ipſe Dominus natus ex Virgine, factus eſt fructus ventris, cujus aſſumpta humanitas hanc accepit mercedem, ut gentes vocatæ in filiis ſint hereditas ejus. Item, chariſſimi, fructus iſte benedictus, non ſolum virtute ſalvativa virtuoſus, non ſolum virtute multiplicativa virtuoſior, ſed etiam virtute conſervativa virtuoſiſſimus eſt. Unde de hoc fructu poſſumus accipere illud Proverbiorum: Fructus juſti, lignum vitæ. Sicut enim lignum vitæ, quod fuit in medio paradiſi terreſtris, virtutem habuit ſervandi vitam naturæ, ſic certe fructus ventris Mariæ, qui eſt lignum vitæ, & fructus vitæ in medio paradiſi Eccleſiæ, conſervat vitam gratiæ, in medio paradiſi cæleſtis patriæ, vitam gloriæ. Conſervat quidem vitam gratiæ a corruptione culpæ, vitam vero gloriæ a corruptione omnis miſeriæ, ut ſic recipiamus in fructu Mariæ, quod amiſimus in fructu Adam & Evæ, ſicut bene notavit Beda, dicens: Benedictus fructus ventus ventris illius, per quem & ſemen incorruptionis in agro ſupernæ hereditatis, quam in Adam perdidimus, fructum recepimus. Sit ergo benedictus fructus Mariæ ſalutem dando ſpiritualiter, ſalvandos multiplicando univerſaliter, multiplicatos conſervando æternaliter virtuoſiſſimus.

Amos 6

Pſal. 4

Pſal. 126

Hieron. in Pſal 126 tom. 7

Prov. 11

Beda hom. Æl. in ſolemn. Deip V.M. quando ſalutavit Eliſabeth, ante med. tom. 7

Quarto conſideremus, chariſſimi, quo modo virginalis uteri fructus ſit copioſiſſimus. Revera enim tam copioſus eſt, quod animam plene poteſt reficere: tam copioſus eſt, quod omnibus poteſt ſufficere: tam copioſus eſt, quod numquam poteſt deficere. In primo quidem copioſus, in ſecundo copioſior, in tertio copioſiſſimus eſt. Dico, chariſſimi, quod fructus iſte benedictus tam copioſus eſt, quod animam rationalem, quam totus mundus, omniſque creatura ſatiare non poteſt, fructus iſte ad ſatietatem reficere poteſt. Unde ſcriptum eſt; De fructu operum tuorum ſatiabitur terra. Fructus ventris Mariæ, eſt fructus operum tuorum Domine. Tuorum utique tuorum, non humanorum, non mortalium, ſed tuorum. Tuum enim, Domine, opus eſt tantæ virtutis præparatio, tuum opus eſt Gabrielis miſſio, tuum opus eſt Spiritus ſancti ſuperventio, tuum opus eſt verbi & carnis unitio. Talium operum tuorum Domine eſt fructus iſte, quia de talibus operibus, quaſi de quibuſdam floribus, proceſſit fructus iſte. Unde etiam in Nazareth quod flos interpretatur, bene apparuerunt flores iſti. Dicit enim beatus Bernardus: In Nazareth nuntiatur Chriſtus naſciturus, quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Terra quæ iſto fructu ſatiatur, eſt anima humana, quæ ad modum terræ ſemper eſt germinativa, ſive utilium, ſive inutilium herbarum, ideſt, cogitationum & deſideriorum. Iſta, inquam, terra fructu Mariæ ſatiatur, ſicut ſcriptum eſt: Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Quid mirum ſi in gloria ſatientur hoc fructu fruentes, cum etiam in miſeria ſatientur credentes? Unde Caſſiodorus exclamans dicit: O fructus ille mirabilis, qui humanum genus dulciſſima credulitate ſatiavit. Unde non guſtare peccare eſt. Vide ergo quam copioſus iſte fructus eſt, qui animam ſatiare poteſt, quam totus mundus ſatiare non poteſt. Item, chariſſimi, fructus iſte benedictus non ſolum tam copioſus eſt, quod animam inſatiabilem

Fructus virginalis uteri copioſiſſimus

Chriſtus ſolus animam ſatiare poteſt.

Pſal. 103

Ber. ſer. 1 ſup. Miſſ. eſt, cir. med.

Pſal. 16

Caſſiod. in Pſal. 1

lem poteſt plene reficere: ſed etiam
tam copioſus eſt, quod univerſitati
ſalvandorum poteſt bene ſufficere.
Hinc enim eſt fructus arboris illius
glorioſæ, de qua dicitur: Fructus e-
jus nimius, eſca univerſorum in ea
Dan. 4 eſt. Univerſorum certe in Domino
viventium, quieſcentium, & reſur-
gentium. Sicut pulchre ſignatum po-
Lev. 25 teſt eſſe in Levitico, ubi dicitur: Da-
bo vobis benedictionem meam anno
ſexto, & faciet fructum trium anno-
rum. Annus ſextus ætatem ſextam,
ſeptimus ſeptimam, octavus octavam
ſignat. Iſte annus ſextus eſt annus
plenitudinis, ſecundum illud Apoſto-
li: At ubi venit plenitudo temporis,
Gal. 4 miſit Deus Filium ſuum, &c. Hic
itaque annus protulit fructum, Dei
Filium, fructum utique tam copio-
ſum, quod per ipſum, anno ſexto
viventium, anno ſeptimo quieſcenti-
um, & anno octavo reſurgentium,
habemus omnes fructus animarum no-
ſtrarum. Ipſe ergo eſt fructus ſuffici-
ens univerſitati animarum noſtrarum,
quia eſt Dominus ſufficiens univerſi-
tati creaturarum. Hic autem eſt fru-
ctus ventris Mariæ, teſte Auguſtino,
qui ait: Illa Virgo ſingulari gratia
præventa eſt, atque repleta, ut ip-
ſum haberet ventris ſui fructum,
quem ex initio habet univerſitas Do-
minum. Item, chariſſimi, fructus no-
ſter benedictus, non ſolum in hoc co-
pioſus eſt, quod animas ſatiandas po-
teſt ad ſatietatem reficere, non ſo-
lum in hoc copioſior eſt, quod ani-
marum ſatiandarum poteſt univerſita-
ti ſufficere, ſed etiam tam copioſiſſi-
mus eſt, quod ſatiandis animabus &
Angelis numquam poteſt deficere,
Ezech. 47 juxta illud Ezechielis: Non deficiet
fructus ejus. O infinita copia, o co-
pia defectus neſcia. Deficere utique
non poteſt copia hujus fructus in æ-
ternum, cum ſit copioſiſſime benedi-
ctus in æternum. Ait enim beatus
Ber. ſer. 3 ſup. Miſſ. eſt, ante med. Bernardus: *Benedictus fructus ventris
tui*, qui eſt benedictus in æternum.
Sic ergo fructus iſte benedictus copio-
ſus eſt, dum ad ſatietatem reficit.
copioſior dum ſatiandorum univerſi-
tati ſufficit: copioſiſſimus, dum ſa-
tiandis in perpetuum non deficit.
Vides nunc, o lector, vides, o audi-
tor, quam generoſiſſimus, quam de-
licioſiſſimus, quam copioſiſſimus ſit
fructus ventris Mariæ benedictus. Vi-
des, inquam, quo modo ſit genero-
ſus ex utero regali, generoſior ex vir-
ginali, generoſiſſimus ex paternali,
Vides etiam quo modo delicioſus ſit
odore, delicioſior decore, delicioſiſſi-
mus ſapore. Vides nihilominus quo
modo virtuoſus ſit ad curandum, vir-
tuoſior ad multiplicandum, virtuoſiſ-
ſimus ad conſervandum. Vides inſu-
per quomodo copioſus ad ſatietatem,
copioſior ad univerſalitatem, copioſiſ-
ſimus ad perpetuitatem. Hæc duode-
cim conditiones hujus fructus ſignari
poſſunt per illos duodecim fructus,
de quibus in Apocalypſi dicitur, quod *Apoc.* 22
B Angelus Joanni oſtendit lignum vi-
tæ afferens fructus duodecim. Et quia
fructus iſte fructus vitæ, lignum vi-
tæ, omnibus hominibus ad vitam
producitur, ideo merito omnis homo
ad laudandum hujus fructus aucto-
rem inducitur, ſicut ſcriptum eſt:
Confiteantur tibi populi Deus, con- *Pſal.* 66
fiteantur tibi populi omnes, terra de-
dit fructum ſuum. Eja nunc benedi-
cta mater hujus benedicti fructus, fac
ut hoc fructu fruamur in æternum.
Per eumdem fructum Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum.
Amen.

LECTIO XVII.

C *Fructus ventris Beatæ Mariæ quorum
ſit, & quibus debeatur.*

B*Enedictus fructus ventris tui*. Poſt-
quam tenuiter vidimus de fructu
ventris Mariæ, qualis & quantus ſit
& credatur: videamus modo quorum
ſit, & quibus debeatur. Fructus nam-
que iſte, non ſolum eſt fructus ven-
tris, ſed etiam mentis. Fructus eſt
ventris ſolius Mariæ, fructus autem
mentis cujuslibet fidelis animæ. Fru-
ctus ventris per carnem, fructus men-
tis per fidem. Unde ſanctus Ambro-
ſius, ait: Si ſecundum carnem una *Amb. l. 2 comment. in*
mater eſt Chriſti, ſecundum tamen *Luc. c. 1*
mentem omnium fructus eſt Chriſtus. *Rom. edit.*
Omnis enim anima concipit Dei ver- *tom. 3*
bum, ſi tamen immaculata & immu-
nis

nis vitiis. Igitur ſecundum Ambroſium, quæcumque mens hunc fructum ſibi voluerit adeſſe, debet a vitiis immunis eſſe. Chriſtus enim fructus eſt mentis non vitioſæ, ſed virtuoſæ: non vitioſæ per ſeptem vitia capitalia, ſed virtuoſæ contra ſeptem vitia capitalia. Fructus ergo iſte eſt fructus humilium contra ſuperbiam, fructus amantium contra invidiam, fructus mitium contra iram, fructus laborantium contra acediam, fructus liberalium contra avaritiam, fructus abſtinentium contra gulam, fructus continentium contra luxuriam.

Fructus ventris Mariæ eſt humilium contra ſuperbiam.

Primo, chariſſimi, videamus, quomodo fructus iſte benedictus ſit humilium contra ſuperbiam. De hoc enim accipere poſſumus, quod dicitur in libro Regum: Quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum. De domo Juda fuit beata Maria; de domo Juda eſt quælibet fidelis anima. Illa corporaliter, iſta ſpiritualiter. Illa per carnem, iſta per fidem. Et ideo non ſolum Maria, ſed etiam quilibet fidelis volens facere fructum ſurſum, debet radicem mittere deorſum. Radix autem deorſum mittenda, humilitas eſt: quæ ad modum radicis ſemper ad ima tendens eſt. Hujus benedictæ radicis arbor, quanto fuerit procerior, tanto radix ipſa debet eſſe profundior, juxta illud Eccleſiaſtici: Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Alioquin arbor quanto major eſſet, tanto citius vento inflationis ſubverteretur, ſi non magna & profunda humilitatis radice firmaretur. Penſemus ergo quantum illius virgæ radix profunda fuerit, quæ ſic in ſublime excrevit, quod fructum Angelis altiorem ferre meruit, fructum utique de quo beatus Ambroſius ait: Ipſe fructus eſt flos radicis. De qua Iſais: Exiet, inquit, virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet. Quæcumque anima hanc humilitatis radicem deorſum miſerit, ipſa hunc ſurſum habebit. Surſum, inquam, in alto intellectu, ſurſum in alto affectu, ſurſum in contemplatione, ſurſum in dilectione. Sic ergo fructus iſte benedictus humilium eſt. Ideo

4 Reg. 19

Eccli. 3

Amb. ubi ſup. prox. Iſa. 11

A Maria ſuper omnes homines fuit hoc digniſſima, quia ſuper omnes homines humilitate fuit radicatiſſima. Propter quod bene beatus Bernardus exclamans dicit: O Virgo virga ſublimis, ad quantam celſitudinem verticem ſanctum erigis; uſque ad thronum majeſtatis, quoniam in altum mittis radicem humilitatis.

Bern. ſer. 2 de Advent. Domini, poſt med.

Secundo videamus, chariſſimi, quomodo fructus iſte benedictus ſit amantium Deum & proximum contra invidiam. De hoc accipere poſſumus illud Pſalmi: Ecce hereditas Domini filii merces, fructus ventris. Hoc exponens beatus Ambroſius ait: Hereditas Domini, filii ſunt, qui merces ſunt fructus illius, qui de Mariæ B ventre proceſſit. Multi ergo filii ſunt merces unici filii, qui eſt fructus ventris benedicti. Sed ubi, vel quando meruit hanc mercedem? Meruit certe naſcendo, meruit in præſepio jacendo, meruit circumciſionem ſuſtinendo, meruit docendo, meruit opera ſalutis noſtræ exercendo, meruit moriendo. Meruit, inquam, nobis, triginta tribus annis nobis ſerviendo. Et propter hoc juſtiſſime hanc mercedem exigit, dicens: Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam. Sed certe non ſolum filii ſunt merces fructus ventris, ſed ipſe fructus ventris ſanctiſſimi, eſt merces filii cujuslibet adoptivi. Qui autem ſunt iſti filii? audi. Fi- C liorum eſt diligere patrem, & patris filios. Filii ergo Dei & filii Eccleſiæ ſunt, quicumque Deum & proximum diligunt. Unde Apoſtolus ad Epheſios: Eſtote imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulate in dilectione, &c. Et in Matthæo dicitur: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, ut ſitis filii patris veſtri, qui in cælis eſt, &c. Tales ergo filii, videlicet amatores Dei & proximi, ſunt merces hujus fructus benedicti, taliumque filiorum merces eſt ipſe fructus benedictus. Sic igitur fructus iſte diligentium eſt, & ideo Maria ſuper omnes homines fuit hoc fructu digniſſima: quia ſuper omnes homines fuit charitate affectuoſiſſima. Propter quod

Pſal. 126

Amb. com. in Luc. l. 2 c. 1 edit. Rom. to. 3

Zach. 11

Eph. 5

Matt. 5

Digitized by Google

bene ait beatus Auguſtinus ſic: Quis A dubitare poterit omnino in affectionem charitatis tranſiſſe viſcera Mariæ, in quibus ipſa, quæ Deus eſt, charitas, novem menſibus corporaliter requievit?

Tertio, chariſſimi, videamus, quomodo fructus Mariæ benedictus ſit patientium, & mitium contra iram. De hoc accipiamus quod dicitur in libro Job: Acquieſce ergo illi & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. Acquieſcere & pacem habere, eſt mitium & patientium. Qui autem tales ſunt, ipſi per hæc fructus optimos habebunt. Duo autem optimi ſunt fructus, unus virtutis, alter ventris. Optimus fructus mentis eſt charitas, de qua Apoſtolus ait: Fructus autem ſpiritus, &c. Fructus qui ibi enumerantur, alii quidem ſunt boni, alii vero meliores: ſed primus qui eſt charitas optimus eſt, per quem alii omnes ſicut oſtendit Auguſtinus boni ſunt. Optimus autem fructus ventris, eſt Chriſtus. Ille namque bonus fructus ventris eſt, quicumque in ventre ſanctificatus eſt. Ideoque bonus eſt fructus ventris Eliſabeth, melior autem fructus ventris Annæ, optimus autem fructus ventris Mariæ. Bonus autem fructus ventris Eliſabeth Joannes, melior fructus Annæ Maria, optimus fructus Mariæ Jeſus. Penſa frater, quis ſit iſte fructus, & de qua terra ſit productus, & videbis quod eſt optimus. Audi Hieronymum, qui ait: Fructus eſt virgo de Virgine, Dominus de ancilla, Deus ex homine, Filius ex matre, fructus ex terra. O felices, qui in omnium caſtigationum diſciplina, animum tam patientem habent, & tam paratum, quod ex hoc juſtiſſime conſequuntur fructum patientium, fructum pacatiſſimum, de quo ad Hebræos Paulus loquitur: Omnis, inquit, diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudii, ſe mœroris, poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ. Exercitatam ergo patientiam habentes, fructum optimum referunt juxta illud Lucæ: fructum afferunt in patientia. Sicut ergo fructus iſte benedictus eſt patientium & mitium, & ideo Maria ſuper omnes homines fuit hoc fructu digniſſima, quia ſuper omnes homines fuit mitiſſima, ita ut nec oculo, nec verbo, nec facto tenuiſſimum impatientiæ ſignum oſtenderit, & patientiſſima, teſte Ambroſio, qui ait: Nihil torvum in oculis Mariæ, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum.

Job 22. — Gal. 5. — Hier. in Pſ. 66 t. 7 — Heb. 12 — Luc. 8 — Amb. li. 2 de V. ant. med. to. edit. Rom.

Quarto, chariſſimi, videamus, quomodo fructus Mariæ ſit exercentium ſe & laborantium, contra acediam. De hoc dicitur in Sapientia: Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Quærendus ergo eſt fructus iſte cum exercitio laboris, ſecundum quod apis quærit fructum mellis. Fructum, inquam, de quo Eccleſiaſticus dicit: B Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus ejus. Conſidera, chariſſime, quo modo apis de horto ad hortum, de arbore ad arborem, de flore ad florem diſcurrit pro fructu mellis: ſic & tu meditationibus & deſideriis & zelo imitandæ virtutis, diſcurre circa exempla juſtorum, & maxime perfectorum. Diſcurre, inquam, de horto ad hortum, ideſt, de ſtatu ad ſtatum. Diſcurre de arbore ad arborem, ideſt, de juſto ad juſtum. De flore ad florem, ideſt, de virtute ad virtutem, de exemplo ad exemplum. Diſcurre maxime ſuper illum florem, in quo invenies totum divini mellis fructum, ſuper illum utique florem, C qui eſt & flos, & fructus. De quo beatus Ambroſius ait: Flos Mariæ Chriſtus eſt, qui velut bonæ arboris fructus, pro noſtræ proceſſu virtutis nunc fructificat in nobis. Laboremus fratres bene pro hoc fructu, quia bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Nota ergo: non quorumcumque laborum, ſed tantum bonorum laborum eſt fructus iſte, non enim eſt illorum laborum, de quibus dicitur in Sapientia: Sapientiam qui abiicit, & diſciplinam infelix eſt, & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu. Sic ergo fructus iſte benedictus exercentium ſe in bono, contra acediam. Et ideo Maria ſuper omnes homines fuit hoc fructu digniſſima, quia ſuper omnes homines in bono fuit exercitatiſſima, ſicut bene oſten-dit

Sap. 3 — Eccli. 11 — Amb. com. in Luc. l. 2 c. 2 tom. 3 — Sap. 3

Beda lib. 1 in Luc. c. 1 tom. 5

dit Beda, qui ſuper hoc verbo, Magnificat anima mea Dominum, inducit ipſam ſic loquentem: Totum animi affectum in agendis gratiarum laudibus offero, totum quod vivo, quod ſentio, quod diſcerno in ejus magnitudine contemplanda, totum in ejus præceptis obſervandis impendo.

Fructus ventris Mariæ eſt liberalium contra avaritiam. *Cant. 8*

Quinto videamus, chariſſimi, quo modo fructus Mariæ ſit liberalium contra avaritiam, & maxime illorum liberalium, qui pro hoc fructu renuntiant omnibus temporalibus, juxta illud Canticorum: Vir affert pro fructu ejus mille argenteos, relinquendo ſcilicet omnia, dicit interlinearis. Et iterum Gloſſa dicit: Per mille perfectio, per argentum omne mundanum accipitur. B Qui ergo perfecte omne mundanum pro Chriſto relinquit, ipſe quaſi mille argenteos pro hoc fructu tradit. Sed ecce qui dare noluerit mille, omnia reliquendo, det ſaltem aliqua pro hoc fructu, pauperibus ſubveniendo, ut ſit ſicut oliva fructifera, fructum miſericordiæ ferendo. Quia vero ſummus miſericordiæ fructus eſt ſumma miſericordia, quæ eſt Deus: ideo Maria, quæ habet miſericordiæ fructum copioſiſſime tulit. Ipſa ſicut oliva fructifera, ipſa quaſi oliva ſpecioſa in campis, convenientiſſime fuit. Propter quod bene Joannes Damaſcenus dicit: Maria in domo Domini plantata, & impinguata Spiritu ſancto, ut oliva fructifera omnis virtutis habitaculum facta eſt. Heu quam longe ab iſto fructu miſericordium, & terrena non concupiſcentium, ſunt animæ avarorum. De quibus dicitur: Ab ſolicitudinibus & divitiis & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. Dicitur quoque in Eccleſiaſte: Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. Sic ergo fructus iſte benedictus liberalium, & temporalia contemnentium eſt, & ideo Maria ſuper omnes homines fuit hoc fructu digniſſima, quia ſuper omnes homines in contemptu temporalium fuit liberaliſſima, teſtante beato Bernardo, qui ait. Quidquid Maria honoris in populo, quidquid rerum terrenarum de paterna domo habere potuiſſet, om-

Damaſc. fid. orthod. l. 4 ca. 15

Luc. 8

Eccl. 5

Ber. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt ante med.

A nia arbitrata eſt quaſi ſtercora, ut Chriſtum lucrifaceret.

Sexto videamus, chariſſimi, quo modo fructus Mariæ ſit abſtinentium contra gulam. Et de hoc notemus quod dicitur a Salomone: De fructu oris ſui ſatiabitur bonis. Fructus Mariæ fructus oris dici poteſt, non ſolum, quia oris oratione & doctrina, ſed etiam, quia oris abſtinentia acquiritur. De iſto fructu ſatiabitur ſpiritualibus, qui pro iſto fructu abſtinens eſt a bonis temporalibus. Satiabitur bonis de iſto fructu, quicumque eſurit & ſitit corporaliter, magis autem ſpiritualiter pro iſto fructu. Unde beatus Bernardus ait: Bonus fructus eſt, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, eſca & potus eſt. Bene qui pro hoc fructu eſuriunt in mundo, quia de ipſo ſatiabuntur in cælo, juxta illud Salvatoris: Beati qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Hic ergo pro hoc fructu abſtinentes, ibi erunt de iſto fructu comedentes. Unde Iſaias dicit: Dicite juſto, quoniam bene: quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet. Si ergo fructus iſte benedictus eſt abſtinentium contra gulam, & ideo Maria ſuper omnes homines fuit contra gulam temperatiſſima. Propter quod bene Joannes Chryſoſtomus ait: Comeſſatrix, aut vinolenta numquam Maria fuit, non levis, non jocoſa, non cantatrix, non turpium verborum amatrix, talia certe intemperantiam ſequi ſolent.

Prov. 13

Bern. ubi ſup. prox.

Luc. 6

Iſa. 3

Chryſoſt. hom. 3 oper. imp. in Matt. tom. 2

C Septimo, chariſſimi, videamus, quo modo fructus ventris Mariæ ſit continentium contra luxuriam. De hoc enim dicit Sapiens: Felix ſterilis & incoinquinata, quæ neſcivit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum. In reſpectione, inquam, per gratiam, magis autem in reſpectione per gloriam. Et certe fructus ventris altiſſimi, fructus ventris virginalis merito eſt fructus continentium ſpecialis. Cum enim per fructum Virginis benedictum, benedicantur omnes fideles generaliter, merito continentes benedicentur per ipſum ſpecialiter, per quem etiam continentium Regina be-

Sap. 3

Digitized by Google

nedicta eſt præ omnibus, ut dicit beatus Bernardus declarans: Vere benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ ſunt omnes gentes: de cujus plenitudine tu quoque accepiſti cum ceteris, & etiam differentius a ceteris. Væ luxurioſis, qui nullam partem habent in fructu virgineo: væ miſeris, qui nullum habent ramum, qui poſſit ferre fructum virgineum. Unde de adultera dicitur in Eccleſiaſtico: Rami ejus non dabunt fructum. Igitur fructus iſte benedictus eſt continentium contra luxuriam, & ideo Maria ſuper omnes fuit hoc fructu digniſſima, quia ſuper omnes homines fuit caſtiſſima, ſicut bene teſtatur Chryſoſtomus, dicens: O ineffabilis laus Mariæ, magis credebat Joſeph caſtitati ejus, quam utero ejus, & plus gratiæ quam naturæ, poſſibilius credebat mulierem ſine viro concipere, quam Mariam poſſe peccare. O igitur Maria feliciſſima, quæ vere tamquam virtuoſiſſima fructu divino fuiſti digniſſima, adjuva nos, ut virtutibus ad hunc fructum pertingere valeamus, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium tuum. Amen.

Bern. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt, ante med.

Eccli. 23

Chryſ. ibid. ubi ſup. prox.

Lectio XVIII.

Fructus Ventris Beatæ Mariæ, ad quos effectus ſit neceſſarius, & de duodecim utilitatibus ejus.

Benedictus fructus ventris tui. Vidimus de benedicto fructu ventris Mariæ quis, & qualis fuit, vidimus quoque quorum, & qualium ſit, videamus nunc ad quos & ad quales effectus neceſſarius ſit. Nam fructus iſte contra malum, fructus ad bonum neceſſarius eſt. Neceſſarius eſt quidem propter ſex effectus contra malum, neceſſarius eſt etiam propter ſex effectus ad bonum. Hujus itaque benedicti fructus ſunt duodecim effectus valde utiles, ſive utilitates valde notabiles, pro quibus merito ejuſdem fructus laudant omnes homines, juxta quod ſcriptum eſt in Pſalmo: Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum ſuum. Primus ergo fructus effectus, eſt expiatio culpæ mor-

Fructus Virginis, nempe Filius ejus 12 utilitates habet.

Pſal. 66

A talis, ſecundus pacificatio inimicitiæ capitalis, tertius ſanatio plagæ originalis, quartus relevatio inediæ mentalis, quintus evitatio iræ judicialis, ſextus elongatio pœnæ gehennalis, ſeptimus renuntiatio ſubſtantiæ temporalis, octavus locupletatio animæ rationalis, nonus conſummatio vitæ ſpiritualis, decimus multiplicatio Eccleſiæ univerſalis, undecimus reintegratio ruinæ empyrealis, duodecimus perpetuatio gloriæ æternalis.

Primo ergo, chariſſimi, fructus Mariæ benedictus, neceſſarius eſt ad expiationem culpæ mortalis. De hoc exponi poteſt, quod dicitur in Iſaia: Iſte omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus. Omnis fructus intelligi B poteſt ille, de quo beatus Bernardus loquens, ait: In cruce pendet omnis fructus vitæ, quia ipſa arbor vitæ in medio paradiſi. Omnis ergo fructus eſt totus fructus, totus ille. Hic fructus ad hoc datus eſt, ad hoc natus eſt, ad hoc paſſus eſt, ut auferatur peccatum hominis. Ipſe enim, ſicut Angelus inquit apud Matthæum, ſalvum fecit populum ſuum a peccatis eorum. Ipſe quoque eſt, de quo Joannes dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Iſte ergo agnus, iſte certe fructus tollit peccata mundi, tam mortalia, quam venialia: ut qui per hunc fructum purgatus a mortalibus ejuſdem fructum portat, purgetur, & a venia- C libus, ut fructum abundantius ferat, juxta illud: Omnem, qui facit fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Fructus ventris Mariæ neceſſarius ad expiationem culpæ mortalis.

Iſa. 27

Matt. 1

Joan. 1

Joan. 15

Secundo, chariſſimi, fructus Mariæ benedictus, neceſſarius eſt ad pacificationem inimicitiæ capitalis, quæ fuit inter Deum, & hominem, inter Angelos, & homines. Unde Iſaias ait: Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei qui longe eſt, & qui prope eſt. Fructus ventris Mariæ bene poteſt dici fructus labiorum Mariæ: quia dum de labiis ſuis ſtillaverunt melliflua verba illius: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum, ſtatim concepit mellifluum fructum ſuum. O vere melliflua labia, ſicut dicitur in Canticis: Favus diſtillans labia tua ſponſa. Horum ergo labiorum fru-

Iſa. 57

Luc. 1

Cant. 4

Digitized by Google

fructum Jeſum Chriſtum, Deus Pater creavit, ſive fecit pacem, pacem, inquam, ei qui longe eſt per culpam, ut fiat prope per gratiam, pacemque ei qui prope eſt per gratiam, ne fiat longe per culpam. Ipſe enim, ſicut Apoſtolus ait, eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum. *Eph. 2* Fructus iſte etiam factus eſt pax inter homines, quæ longe eſt in mundo, & inter Angelum, qui prope eſt in cælo, utroſque enim *Col. 1* pacificavit in patibulo, juxta illud Apoſtoli: Pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in cælis, ſive quæ in terris ſunt. Itaque fructus iſte pax hominis ad hominem, pax hominis ad Angelum, & pax hominis ad Deum factus eſt. Quid mirum ſi per hunc fructum pacem habeat homo cum Deo, cum ipſe fructus pacificans ſit Deus & homo? *Beda hom. Æſt. in ſolemn. Deip. Vir. M. quando ſalutavit Eliſabeth, tom. 7* Teſtatur Beda, qui ait: Terra noſtra dabit fructum ſuum, quia Virgo Maria, quæ de terra corpus habuerat, Filium genuit, divinitate quidem Deo Patri coæqualem, ſed ſibi carnis veritate conſubſtantialem.

Fructus ventris Mariæ neceſſarius ad curationem plagæ originalis.

Tertio, chariſſimi, fructus Mariæ benedictus neceſſarius eſt ad curationem plagæ originalis: gravi enim plaga, immo gravibus plagis homo incidens in latrones, vulneratus eſt, dum per originale peccatum tam cæcus ad verum, tam infirmus ad bonum, tam pronus ad malum factus eſt. Sed hæ plagæ per hunc fructum ſanantur. In hac quidem vita in parte ſanantur per gratiam, in futura vero tota in toto ſanabuntur per gloriam. Unde bene *Apoc. 22* legitur in Apocalypſi, quod Angelus oſtendit Joanni lignum vitæ, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium. Lignum vitæ eſt Mater vitæ Maria: vel lignum vitæ, eſt lignum crucis: vel etiam lignum eſt ipſe auctor vitæ Jeſus Chriſtus, qui eſt fructus vitæ: hujus folia ſanativa ſunt verba, & documenta ædificativa. Si autem ſanativa ſunt folia ejus, quanto magis ſanativus eſt ipſe fructus? Ut ergo per hunc fructum ſanemur, accedamus ad arborem ejus, accedamus, inquam, ad Mariam orantes cum Anſelmo, qui orans, ait: Exaudi me Domina, ſana animam ſervi tui peccatoris per virtutem benedicti fructus

A ventris, qui ſedet in dextera omnipotentis Patris ſui.

Quarto, chariſſimi, fructus Mariæ benedictus neceſſarius eſt ad relevationem inediæ, ſive famis mentalis, ne propter defectum nutrimenti, deficiant animalia Dei. Propter quod bene dicitur a Propheta Joele: *Joel. 2* Nolite timere animalia regionis, quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, & lignum attulit fructum ſuum. Deſertum, quod ſine cultura germinat & profert paſtum animalium, ſignare poteſt Mariam, quæ ſine cultura maritali protulit Filium, qui eſt paſtus omnium fidelium. Ideo bene de ipſa dici poteſt illud Ezechielis: *Ezech. 36* Terra illa inculta, facta eſt ut hortus voluptatis. B Specioſa hujus feliciis deſerti ſunt ſpecioſa germina cæleſtium deſideriorum, ſpecioſæ herbæ operum bonorum, ſpecioſi flores virtutum, & donorum, ſpecioſa folia utilium verborum, & certe ſpecioſus fructus ventris ſui, qui eſt paſtus omnium juſtorum. Maria eſt deſertum hoc ſpecioſum, Maria quoque eſt lignum hoc fructuoſum, de quo dicitur: *Joel. 2* Et lignum attulit fructum ſuum. O vere mirabilem fructum, per quem tam fames, quam ſitis relevatur animarum, ſicut teſtatur beatus Bernardus dicens: *Bern. ho. 3 ſup. Miſſ. eſt ante med.* Bonus fructus, qui animarum eſurientium, & ſitientium eſca & potus eſt. Nolite ergo timere animalia Dei, nolite timere fideles Chriſti, quod inedia C deficiatis, cum plena paſcua in deſerto plenum fructum in ligno, plenum etiam pabulum in præſepio habeatis. Ait enim beatus Bernardus: Natus reclinatur in præſepio, ut fideles omnes velut facta animalia carnis ſuæ alimento reficeret. Et beatus Auguſtinus ait: *Aug. de temp. ſer. 9 poſt med. tom. 10* O præſepe ſplendidum, in quo jacuit fœnum animalium, ſed Angelorum inventum eſt pabulum.

Quinto, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus ad evitationem iræ judicialis, quam utique certam habet omnis injuſtus, ſicut fructum, quo iram judicii evadere certum utique habet omnis juſtus. Unde in Pſalmo dicitur: *Pſal. 57* Si utique eſt fructus juſto, utique eſt Deus judicans eos in terra, eos, ideſt, injuſtos, ſicut exponit Gloſſa. Injuſtos namque judi-

judicabit Deus in terra, dum in judicio juſti in aere erunt: injuſti vero in terra remanebunt, quia terrenis contra Deum adhæſerunt, ita ut dicere poſſent: Adhæſit in terra venter
Pſal. 43 noſter. Dominus ergo ibi ſicut utique eſt fructus ſuavis iuſto, ſic utique erit iudex gravis iniuſto. Væ ergo eis, qui fructum tam ſuaviſſimum convertunt ſibi in iudicium amariſſi-
Amos 6 mum, ſicut dicitur in Amos: Convertiſtis in amaritudinem iudicium, & fructum iuſtitiæ in abſynthium.
Pſal. 66 Fructus, iuſtitiæ fructus iuſti. Juſtus eſt fructus Mariæ, de quo certe Pſalmiſta ait; Juſtum fructum dedit terra Virgo, quia veritas de terra orta eſt.

Sexto, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad elongationem, ſive declinationem pœnæ gehennalis, ſive mortis æternalis, de quo exponere poſſumus, quod dicitur
4 Reg. 18 in libro Regum: Transferam vos in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, & olei ac mellis, & vivetis & non moriemini. In terram Mariæ, vel in terram Eccleſiæ transferentur, qui toto corde ad ipſam convertuntur. Hæc autem terra valde eſt fructifera, ferens fructum panis, vini, olei, & mellis, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Ipſe namque nobis eſt fructus panis confortantis, contra defectum: ipſe nobis eſt fructus vini, ad perfectum: ipſe quoque nobis eſt fructus olei illuminantis intellectum: ipſe inſuper nobis eſt fructus mellis, dulcorantis affectum. Per huiuſmodi certe fructum, vivetis, chariſſimi, non moriemini morte æterna. Benedicta ſit terra huius fructus, benedictus ſuper omnia ſit ipſe fructus, per quem exempti ſumus a tantis malis, ſicut etiam bene declaravit Anſelmus, cum dixit: Quid digne referam Genitrici Dei, & Domini mei, & per cuius fœcunditatem captivus ſum redemptus, per cuius partum, de morte æterna ſum exemptus, per cuius prolem perditus ſum reſtitutus, & de exilio miſeriæ ad patriam ſum reductus: *Benedicta in mulieribus*, hæc omnia mihi dedit benedictus fructus ventris tui in regeneratione baptiſmatis ſui. Væ ergo
Matt. 3 omnibus ab iſto fructu alienis. Scriptum namque eſt: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Septimo, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad renuntiationem, ſive contemptum ſubſtantiæ temporalis. Unde in Canticis dicitur: Vir affert pro fructu eius mille argenteos, Relinquendo temporalia, dicit Interlinearis. Nam ſicut alia gloſſa dicit, per mille perfectio, per argentum vero omne mundanum accipitur. Unde quaſi mille argenteos pro hoc fructu dat, quicumque perfecte omnibus temporalibus pro Chriſto renuntiat: & vere merito pro hoc fructu omnia temporalia ferventer vilipendit, quicumque quam pretioſiſſimus ſit ille fructus diligenter attendit dicens illud Proverbiorum: Melior eſt fructus meus auro & lapide pretioſo, & gemma mea auro electo. Vir certe eſt, quicumque tam virilis eſt; vir autem ille viriliter pro hoc fructu contemnere debet non ſolum res, & divitias, ſed etiam honores & potentias, dicens illud Judicum: Non poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque dulciſſimos, & ire ut inter cetera ligna promoveat. Suaviſſimi ſunt fructus Chriſti, & charitas. Ligna ſilvarum, ſicut dicit Gloſſa, ſunt homines infructuoſi, æterno incendio præparati. Igitur propter fructus iſtos ſuaviſſimos viriliter contemnat honores, ſuper ligna ſilvarum periculoſiſſimos: viriliter contemnat omnia propter fructum benedictum, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. *Cant. 8* *Prov. 8* *Judic. 9*

Octavo, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad locupletationem, ſive repletionem animæ rationalis. Unde dicitur in Proverbiis: De fructu oris ſui unuſquiſque replebitur bonis. Dominum Jeſum non ſolum fructum ventris, ſed etiam fructum oris non incongrue fateamur: quia ipſius oris prædicatione, oris confeſſione & oris oratione meremur. Ipſum quoque ore exteriori ſumimus ſacramentaliter, ore quoque interiori ſpiritualiter. Propter quod Hieronymus ait: Flos Mariæ factus eſt fructus, ut nos illum comedere-mus. De iſto fructu oris unuſquiſque replebitur fidelis bonis ſpiritualium divi- *Prov. 12* *Hieron. in Pſal. 99 tom. 7*

divitiarum, bonis, inquam, virtutum & gratiarum. De talium bonorum repletione Apoſtolus dicit: Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis, in ſpe & virtute Spiritus ſancti. O vere beata hujus fructus plenitudo, qua repletus eſt non ſolum ager Virginis hunc fructum producentis, ſed etiam ſaccus uniuſcujuſque fidelis hunc fructum continentis, ſicut patet per beatum Hieronymum, qui ait: Bene ager plenus dicitur, quia plena Virgo Maria pronuntiatur, de cujus utero credentibus fructus vitæ proceſſit, & nos omnes de plenitudine ejus, accipimus gratiam pro gratia.

Rom. 15

Hier. ſer. de Aſſump. B. V. quæ eſt ep. 10 t. 9 poſt med.

Nono, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad perfectionem vitæ ſpiritualis. Unde de viro perfecto bene in Pſalmo dicitur: Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, *&c. uſque*, proſperabuntur. Quid intelligere debemus per decurſus aquarum, niſi irrigationes gratiarum, per quas homo dat, ſive profert fructum ſuum Dominum Jeſum Chriſtum? Tres autem hic conditiones perfectæ vitæ inſinuantur, quæ hominem hoc fructu fructiferum comitantur. Perfectorum namque eſt tempus ſuum non negligere, propter quod bene dicitur: Fructus ſuos dabit in tempore ſuo. Perfectorum quoque eſt in verbis inutilibus non defluere, propter quod bene additur: Et folium ejus non defluet. Perfectorum inſuper eſt quæ ſpiritui proſpera ſunt, non omittere, propter quod bene ſubjungitur: Omnia quæcumque faciet, proſperabuntur. Vel certe ei qui hunc fructum per charitatem tulerit omnia proſperabuntur, quando ſibi omnia in bonum cooperantur, ſicut ſcriptum eſt: Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Beatus vir qui tam perfecte tulerit fructum iſtum, ut tempus ſuum non tranſeat infructuoſum, ut verbum ſibi non defluat otioſum, ut opus ſibi non pereat virtuoſum, ſicque ſit tamquam lignum fructiferum ſpiritualiter, quemadmodum etiam Maria fuit corporaliter, de qua beatus Bernardus, ait: O vere lignum vitæ, quod ſolum dignum fuit, portare ſalutis fructum.

Pſal. 1

B

Ibid.

Rom. 8

Decimo, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad multiplicationem Eccleſiæ univerſalis. Unde dicitur; De fructu manuum ſuarum plantavit vineam. Dominus Jeſus ſicut bene dicitur fructus ventris, quia ventre concipitur, & ſicut bene fructus oris dicitur, quia ore ſumitur: ita bene fructus manuum dicitur, quia manibus bonorum operum acquiritur, manibus quoque ſacerdotalibus miniſtratur. Unde fructus iſte pleniſſime eſt fructus Mariæ, fructus certe ventris ejus eſt, quia de ventre ejus ſingulariſſime natus eſt. Fructus etiam oris ejus eſt, quia ore ejus dulciſſime communicatus eſt: fructus quoque manuum ejus eſt, quia manibus ejus devotiſſime attrectatus eſt. De iſto itaque manuum fructu, Maria, vel primitiva Eccleſia, ſicut exponit gloſſa, plantavit vineam, ideſt, Eccleſiam univerſalem per orbem diffuſam. O quomodo palmites hujus vineæ, videlicet fideles Eccleſiæ, per hunc fructum multiplicati ſunt, dum rectores Eccleſiæ in cordibus fidelium eumdem fructum ſpiritualiter naſci fecerunt. Hinc bene in Pſalmo dicitur: Fecerunt fructum nativitatis, & benedixit eis, & multiplicati ſunt nimis. Et quia Eccleſia de omnibus generationibus eſt per hunc fructum multiplicata, ideo virgo hunc fructum producens, merito ab omnibus generationibus prædicatur beata. Propter quod bene ipſa ait: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. De quibus verbis loquens Bernardus, inducit Mariam loquentem ſic: Ecce jam video, quod futurum eſt in me, quis fructus procedat de me, quot & quanta bona non mihi ſoli, ſed omnibus generationibus provenient per me.

Fructus Mariæ neceſſarius ad Eccleſiæ multiplicationem.

Prov. 31

Pſal. 106

C

Undecimo, chariſſimi, neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad reſtaurationem ruinæ empyrealis, ruinæ, inquam, factæ in cælo empyreo. De hoc notare poſſumus, quod Dominus de medulla cedri plantare volens, dixit per Ezechielem: In monte ſublimi Iſrael plantabo illud, & erumpet ut germen, & faciet fructum. Mons ſublimis, eſt ſublimis

Fructus Mariæ neceſſarius ad reſtaurationem ruinæ empyrealis.

Ezech. 17

Digitized by Google

illa manſio, ſublimis illa ſocietas Angelorum, quæ bene mons Iſrael dicitur, quia Iſrael viſio Dei interpretatur. Et ecce Angeli ſemper ſunt in viſione Dei, teſtante eo, qui ait in Evangelio Matthæi: Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt. In iſto ſublimi monte, in iſta ſublimi Angelorum ſocietate Deus plantavit illud, quod de maſſa perditionis elegit, plantavit, inquam, medullam cedri, medullam generis humani, ideſt, omnes electos Dei, quorum quidam in re, quidam in ſpe plantati jam ſunt in Angelico monte. O vere ſuper omnia diligendus fructus, propter quem tam ſublimiter plantatur omnis electus. Libenter hunc fructum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum portare poſſumus, propter quem inter Angelos jam in ſpe plantati ſumus: huic etiam fructui ſemper gratias agimus, cujus gratia Angelorum univerſitatem reintegramus. Unde hujus fructus mater Maria bene poteſt gloriari, & dicere verba illa, quæ beatus Bernardus, quaſi ex ore Mariæ loquens, ait: Angelicarum generationum numerus per meum generatum reintegrabitur, & hominum generatio per Adam maledicta, per benedictum fructum ventris mei ad æternam beatitudinem regenerabitur.

Matt. 18

Duodecimo, chariſſimi, neceſſarius eſt Mariæ fructus benedictus, ad perpetuationem gloriæ æternalis, quæ æterna non eſſet, niſi per hunc fructum conſervaretur. Unde dicitur in proverbiis: Fructus juſti lignum vitæ. Optime fructus iſte dictus eſt lignum vitæ, quia ſicut lignum fuit ad conſervandam vitam naturalem in paradiſo terreſtri, ſic Chriſtus eſt ad conſervandam vitam æternalem in paradiſo cæleſti. Hæc ergo tanta bona, quæ per benedictum Mariæ fructum conſequimur, benedictus ille Anſelmus bene advertit, cum dixit; Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti ventris benedictæ Mariæ provenerunt.

Fructus Mariæ neceſſarius ad perpetuitatem gloriæ. Prov. 11

Sic ergo, chariſſimi, audiſtis, quomodo benedictus fructus Mariæ neceſſarius omnino eſt. Primo ad expiandam culpam mortalem. Secundo ad pacificandam inimicitiam capitalem. Tertio ad ſanandam plagam originalem. Quarto ad revelandam inediam mentalem. Quinto ad vitandam iram judicialem. Sexto ad declinandam pœnam gehennalem. Septimo ad contemnendam ſubſtantiam temporalem. Octavo ad locupletandam animam rationalem. Nono, ad conſummandam vitam ſpiritualem. Decimo ad multiplicandam Eccleſiam univerſalem. Undecimo ad reparandam ruinam empyrealem. Duodecimo ad conſervandam gloriam æternalem. Et ecce hi duodecim effectus, ſive utilitates huius fructus, ſignari poſſunt, per duodecim fructus Ligni Vitæ, quos omnes habemus in fructu ventris Mariæ. De quibus duodecim fructibus legitur in Apocalypſi, quod Angelus oſtendit Joanni lignum vitæ, afferens fructus duodecim. Adiuva ergo nos, o benedicta in mulieribus, ut per benedictum fructum ventris tui, benedictionem horum duodecim fructuum conſequamur. Adiuva, o Virgo fructifera, ut per fructum tuum his fructibus, ita fructuoſi efficiamur, quod per hos fructus fructu tuo frui perpetuo mereamur. Adiuva, o dulciſſima, ut nobis concedat dulcedine ſua frui, ille liberaliſſimus communicator ſui benedictus fructus ventris tui. Qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Epilogus.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

OPUS CONTEMPLATIONIS.

Meditationum libellus, ſive Opus Contemplationis huic Opuſculo nomen eſt: in quo Meditationes devotæ, & piæ per ſingulas hebdomadæ Ferias ita diſtributæ ſunt, ut ſpeciales materiæ, miro brevitatis artificio, unicuique Feriæ aptatæ ad contemplandum proponantur: quatenus fidelis homo in his ſe exercens, ſic tempus redimat in via, ut æternæ libertatis præmio poſtea perfruatur in patria.

Feria ſecunda, Flos primus.

JEſus ineffabilis perſona Trinitatis.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

Perſonarum Trinitatem, in eſſentia Divinitatis.

Perſonarum æqualitatem, in excellentia Majeſtatis.

Perſonarum æternitatem, in permanentia immutabilitatis.

Flos ſecundus.

Jeſus actor mirabilis, in omnibus creatis.

Ad Primam, tres fructus attende.

Dei potentiam, in rerum creatione,

Dei ſapientiam in ipſarum ordinatione,

Dei benevolentiam in univerſa perfectione.

Flos tertius.

Jeſus factor amabilis humanæ dignitatis.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Angelicam diviſionem, in ſtatus differentia,

Humanam tranſgreſſionem, in tentationis violentia,

Divinam retributionem, in meritorum exigentia.

Flos quartus.

Jeſus promiſſus patribus, Salvator deſperatis.

Ad Sextam, tres fructus attende.

Humanam calamitatem, in multa deordinatione.

Dæmonis importunitatem, in multa perſecutione,

A Divinam pietatem; in frequenti repromiſſione.

Flos quintus.

Jeſus promotor providus materiæ dignitatis.

Ad Nonam, tres fructus attende.

Mariæ mirabilem conceptionem, abſque inquinatione,

Puellæ mirabilem educationem, in templum oblatione,

Virginis mirabilem deſponſationem, Joſeph copulatione.

B *Flos ſextus.*

Jeſus aulam ingrediens clauſæ virginitatis.

Ad Veſperas, tres fructus attende:

Trinitatis dignationem; in condeſcenſione.

Angeli ſalutationem, cum devotione.

Mariæ reſponſionem, humili ſubmiſſione.

Flos ſeptimus.

Jeſus Joannem viſitans, utriſque nondum natis.

C *Ad Completorium, tres fructus attende.*

Puerorum convenientium, in utero exultationem,

Matrum occurrentium in myſterio, congratulatione,

Patrum audientium, myſterii admirationem.

Oratio.

Ave Jeſu Verbum Dei, factor orbis; ſalus rei, promiſſus divinitus, honor matris, incarnatus de Maria, nondum natus, præcurſori agnitus.

Feria

Digitized by Google

Feria tertia, Flores, & Fructus arboris ſanctiſſimæ vitæ.

Flos primus.

Jeſus mundum ingrediens in Bethleem eſt natus.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

Naturarum convenientium diverſitatem,

Circumſtantiarum concurrentium congruitatem,

Miraculorum atteſtantium novitatem.

Flos ſecundus.

Jeſus cultro vim patiens, ab ævo ſic vocatus.

Ad Primam, tres fructus attende.

Legis gravem rigorem, in ſua obſervatione,

Pueri magnum honorem, in nominis impoſitione.

Parentum magnum dolorem, in pueri circumciſione.

Flos tertius.

Jeſus Magis ſol oriens, per ſtellam eſt monſtratus.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Magorum magnam diligentiam, pro puero videndo,

Judæorum magnam inſipientiam, quod norunt refellendo.

Piorum magnam indigentiam, defectum ſuſtinendo.

Flos quartus.

Jeſus cum pare turturum, legaliter oblatus.

Ad Sextam, tres fructus attende.

Offerentium miram humilitatem, & devotionem,

Oblatorum miram dignitatem, & ſignificationem,

Recipientium miram jucunditatem, & exultationem.

Flos quintus.

Jeſus, occiſis pueris, in Ægyptum fugatus.

Ab nonam, tres fructus attende.

Herodis & Judæorum æmulationem, Chriſtum perſequendo.

Puerorum & matrum ejulationem, in pueros perdendo,

Piorum exultationem, in Ægyptum fugiendo.

Flos ſextus.

Jeſus in templo perditus, paret matri vocatus.

Ad Veſperas, tres fructus attende.

A Jeſu mirabilem ſapientiam; in Judæos docendo,

Parentum inconſolabilem diligentiam, in puerum quærendo.

Filii imitabilem obedientiam, piam matrem ſequendo.

Flos ſeptimus.

Jeſus Jordani flumine, Joanne baptizatus.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Baptizati ſublimem dignitatem, in lato teſtimonio,

Baptiſtæ profundam humilitatem, in ſuo præconio,

Baptiſmatis grandem ſanctitatem, in ſuo myſterio.

Oratio.

B Ave Jeſu puer natus, circumciſus, viſitatus a Magis, legaliter immolatus, effugatus, matri parens, baptizatus in aqua realiter.

Feria quarta, Flores, & Fructus.

Flos primus.

Jeſus in deſerto abſtinens, a dæmone tentatur.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

Jeſu abſtinentiam, in corporis domatione,

Jeſu ſapientiam, in hoſtis confutatione,

Jeſu reverentiam, in Angelorum miniſtratione.

Flos ſecundus.

Jeſus notus Diſcipulis, ad nuptias

C vocatur.

Ad Primam, tres fructus attende.

Jeſu prudentiam, in Diſcipulorum vocatione,

Apoſtolorum obedientiam, in prompta imitatione,

Matris benevolentiam, in vini procuratione.

Flos tertius.

Jeſus Doctor circuiens, labore fatigatur.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Doctorem veraciſſimum, moribus, & ſermone,

Laborem graviſſimum, in circuitione,

Populum rudiſſimum, in informatione.

Flos quartus.

Jeſus paſtor reficiens, a turbis frequentatur.

Ad Sextam, tres fructus attende.

Paſtorem benigniſſimum, ſolicitum pro grege,

Populum ſolicitum, pro temporali rege,

Digitized by Google

Jeſum laudis incurium, quæ fit humana lege.

Flos quintus.

Jeſus infirmos medicans, a ſcribis reprobatur.

Ad Nonam, tres fructus attende.

Medici diligentiam, medicinam gratis dantis,

Morbi peſtilentiam, quotidie augmentantis,

Infirmi negligentiam, medicinam non curantis.

Flos ſextus.

Jeſus naturæ imperans, dæmoniis minatur.

Ad Veſperas, tres fructus attende.

Jeſu miram potentiam, quæ dæmones coegit,

Rerum obedientiam, quas præcepto ſubegit,

Miram experientiam illorum, quos elegit.

Flos ſeptimus.

Jeſus coram Diſcipulis, monte transfiguratur.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Teſtium auctoritatem, in viſu & ſermone,

Jeſu magnam claritatem, in transfiguratione,

Diſcipulorum jucunditatem, in dicta viſione.

Oratio.

Ave Jeſu in deſerto degens, vocans in aperto paſtores & prædicans, turbam paſcens, ægros curans, dæmoniacos conjurans, monte te clarificans.

Feria quinta, Flores, & Fructus.

Flos primus.

Jeſus jumento inſidens, plorat rex honoratus.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

Jeſu miram humilitatem, in ejus aſinatione,

Turbæ obſequioſitatem, in proceſſione,

Urbis tantæ calamitatem, in lacrymatione.

Flos ſecundus.

Jeſus templum ingrediens, menſas vertit iratus.

Ad Primam, tres fructus attende.

Jeſu exemplaritatem, in templi viſitatione,

A Jeſu dignam auctoritatem, in Phariſæorum confutatione,

Jeſu amandam pietatem, in adulteræ defenſione.

Flos tertius.

Jeſus ſuſcitans Lazarum, a Martha hoſpitatus.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Judæorum ingratitudinem, in eſurientis expulſione,

Sororum amaritudinem, in Lazari ſuſcitatione,

Jeſu miram gratitudinem, in hoſpitæ conſolatione.

Flos quartus.

Jeſu in domo Simonis unctus, donat reatus.

Ad ſextam, tres fructus attende.

B Mariæ pœnitentiam, in publica contritione,

Phariſæi falſam reverentiam, in Jeſu reprehenſione,

Jeſu piam ſententiam, in peccatricis excuſatione.

Flos quintus.

Jeſus matris ſuſpiria ſolatur perturbatus.

Ad Nonam, tres fructus attende.

Matris deſolationem, cum pia ſupplicatione,

Filii conſolationem cum pia excuſatione,

Diſcipulorum compaſſionem, cum pia admiratione.

Flos ſextus.

Jeſus a Juda venditus, a Judæis damnatus.

C *Ad Veſperas, tres fructus attende.*

Judæ cupiditatem, in magiſtri venditione,

Judæorum iniquitatem, in ſua æmulatione,

Jeſu longanimitatem, in humili permiſſione.

Flos ſeptimus.

Jeſus in cœna ſerviens ſuis, panis ſacratus.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Charitatis beneficium, in Jeſu miniſtratione,

Pravitatis veneficium, in Judæ obſtinatione,

Pietatis exercitium, in Diſcipulorum devotione.

Oratio.

Ave Jeſu ſuſcitator unctus, culpæ relaxa.

laxator, rex aſello inſidens, zelum habens, conſolator matris, venditus, ſacrator panis; cœnam faciens.

Feria ſexta, Flores, & Fructus.

Flos primus.

Jeſus orans circumdatus, captus, & ſubſannatus.

Ad Matutinum, tres fructus attende,

Jeſu proceſſum doloroſum, in pœnæ prægustatione,

Luporum acceſſum doloſum, in agni captione,

Diſcipulorum receſſum timoroſum in magiſtri derelictione.

Flos ſecundus.

Jeſus coram judicibus ſpretus, & accuſatus.

Ad Primam, tres fructus attende.

Phariſæorum iniquitatem, in ſua inquiſitione,

Jeſu miram humilitatem, in ſua reſponſione,

Diſcipulorum anxietatem, in Magiſtri perſecutione.

Flos tertius.

Jeſus flagellis lividus, conſputus, coronatus.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Jeſu innocentiam, ſine excuſatione,

Judicum ſententiam, ſine ratione,

Malorum truculentiam, ſine miſeratione.

Flos quartus.

Jeſus damnatus crucifer, eſt cruci conclavatus.

Ad Sextam, tres fructus attende.

Patientis violentiam, in triplici gravitate,

Pendentis irreverentiam, in nefanda ſocietate,

Miram impœnitentiam, gentis obſtinatæ.

Flos quintus.

Jeſus morte mirabilis, agnus patri oblatus.

Ad Nonam, tres fructus attende.

Quam pie Jeſus condidit in Cruce teſtamentum,

Quam libere ſe obtulit patri per tormentum,

Quam grande mundi pertulit machina lamentum.

A

Flos ſextus.

Jeſus aperto latere, eſt cruci declavatus.

Ad Veſperas, tres fructus attende.

Corpus pendens exanime, abſque omni decore,

Aquam aperto latere, fluentem cum cruore,

Corpus de crucis ſtipite tollentes cum mœrore.

Flos ſeptimus.

Jeſus unctus cum lacrymis, in tumulo locatus.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Materna deſideria, in corporis obſervatione.

Devota miniſteria, in ſepulcri præparatione,

B Planctus & ſuſpiria, in corporis tumulatione.

Oratio.

Ave Jeſu orans proſtratus, coram turbis accuſatus, Factus plagis lividus, agnus cruce elevatus, Moriens inde delatus, in ſepulcro poſitus.

Sabbato.

Flos primus.

Jeſus victor ad inferos, calcans hoſtes tranſivit.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

C Salvatoris imperium in morte triumphando,

Patrum deſiderium in Jeſum expectando,

Angelorum miniſterium iter præparando.

Flos ſecundus.

Jeſus parentum vincula, cum gaudio contrivit.

Ad Primam, tres fructus attende.

Inferni ululationem in ejus fractione,

Dæmonum confuſionem, in prædæ reſignatione,

Patrum exultationem, in paradiſi apertione.

Flos tertius.

Jeſus Matri Diſcipulos, mœroribus univit.

Digitized by Google

Ad Tertiam, tres fructus attende. A

Matris Dolorem intimum, in lacrymas fundendo,

Fratrum timorem maximum, inſimul latendo,

Judæorum furorem peſſimum, in ſanctos perſequendo.

Flos quartus.

Jeſus ſui memoriam, tormentis ſtabilivit.

Ad Sextam, tres fructus attende.

Loci utilitatem, in Jeſum perdendo,

Tormentorum atrocitatem, in Chriſtum puniendo,

Militum ferocitatem, in plagas inferendo.

Flos quintus.

Jeſus teſtes multiplices, poſt mortem acquiſivit. B

Ad Nonam, tres fructus attende.

Judæorum diſceptationem, in ſignis quæ viderunt,

Mortuorum reſurrectionem, qui apparuerunt,

Fidelium confirmationem, qui Chriſto crediderunt.

Flos ſextus.

Jeſus fervorem Magdalenæ, & omnium præſcivit.

Ad Veſperas, tres fructus attende.

Diſcipulorum reverentiam, in matris conſolatione,

Mulierum diligentiam, in unguenti præparatione,

Militum inſipientiam, in ſepulcri munitione.

Flos ſeptimus. C

Jeſus, ſolutis patribus, ad tumulum redivit.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Patrum piam proviſionem, in tumuli regreſſione,

Corporis glorificationem, in ejus reaſſumptione,

Cuſtodem confutationem, in lapidis amotione.

Oratio.

Ave Jeſus mors leænæ, ſolus orbis planctus plene linquens teſtimonium, in tormentis & plene ne pereat crux Magdalenæ, ſpes reſumens tumulum.

Dominica Die, ad Matutinum.

Flos primus.

Jeſus ſurgens, apparuit ſuis glorificatus.

Ad Matutinum, tres fructus attende.

Diſcipulorum anxietatem, in Jeſu recordatione,

Magiſtri benignitatem, in frequenti apparitione,

Omnium jucunditatem, in crebra confortatione.

Flos ſecundus.

Jeſus ſcandit ad dexteram patris Rex honoratus.

Ad Primam, tres fructus attende.

Amoroſam dilectionem, dum ſuos conſolatur,

Doloroſam afflictionem, dum Jeſus ſeparatur,

Angelorum congratulationem, dum Jeſus exaltatur.

Flos tertius.

Jeſus emiſſo ſpiritu, per orbem prædicatus.

Ad Tertiam, tres fructus attende.

Donorum magnitudinem, ad piorum confortationem,

Linguarum multitudinem, ad fidei prædicationem,

Miraculorum valitudinem, ad gentium converſionem.

Flos quartus.

Jeſus ſuper angelicos matrem exaltat ſtatus,

Ad Sextam tres fructus attende.

Sanctorum diligentiam, in Domini occurſu,

Filii reverentiam, in materno amplexu,

Matris excellentiam, in filii conſeſſu.

Flos quintus.

Jeſus in cæli curia pro nobis advocatus.

Ad Nonam, tres fructus attende.

Jeſu ſolicitudinem, in noſtra proviſione,

Humanam ingratitudindm, in gratiarum actione,

Finis incertitudinem, in meriti expectatione.

Flos ſextus.

Jeſus Judex æquiſſimus, Rex omnibus prælatus.

Ad

Digitized by Google

Ad Veſperas, tres fructus attende.

Infallibilem veritatem, in dijudicando,
Invincibilem poteſtatem, in remunerando,
Inflexibilem æquitatem, in perſeverando.

Flos ſeptimus.

Jeſus ſanctorum gloria finis deſideratos.

Ad Completorium, tres fructus attende.

Deliciarum abundantiam, cum vera tranquillitate,
Amicorum concordantiam, cum mera charitate,
Æternam perſeverantiam, cum ſincera jucunditate.

Oratio.

Ave Jeſu ſurgens leo, ſcandens mittens pro trophæo ſpiritum, glorificans matrem, judex juſtus, Deo patri aſtans pro reo, finis beatificans, Amen.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

LAUDIMUS DE SANCTA CRUCE.

Laus iſta de Cruce rythmicæ conſonantiæ leges exacte obſervat, eodem fere modo compoſita, quo Proſa illa, ſive ſequentia, quam B. Thomas Aquinas modulatus eſt, & canit Eccleſia in feſto Corporis Chriſti. Quam vero elegans in proſis modulandis fuerit Auctor noſter, hæc una non obſcurum argumentum præſtat. Nam præter rythmi obſervantiam, myſteriorum quoque Sanctiſſimæ Crucis profunditatem dilucide enarratam complectitur, noſque ad recordationem, & meditationem beneficiorum humano generi per Chriſti Crucem collatorum adeo ardenter excitat; ut facile quiſque intelligat, quam ex intimis cordis viſceribus Proſam hanc cecinerit Bonaventura Sanctiſſimus.

RECORDARE Sanctæ Crucis,
Qui perfectam vitam ducis,
Delectare jugiter.
Sanctæ Crucis recordare,
Et in ipſa meditare,
Inſatiabiliter.
Stes in Cruce Chriſto duce,
Donec vivis in hac luce,
Modo proculdubio.
Non quieſcas, non tepeſcas,
In hoc creſcas, ut caleſcas,
Cordis deſiderio.
Ama Crucem mundi lucem,
Et habebis Chriſtum ducem,
Per æterna ſæcula.
Cruce corpus circumcinge,
Hanc conſtringe, manu pinge,
Conſignando ſingula.
Cor in Cruce, Crux in corde,
Abſque ſorde ſit cum corde,
Quæ tranquillum faciat.
Lingua crux efficiatur,
Crucem promat & loquatur,
Et numquam deficiat.
Crux in corde crux in ore,
Quodam intimo ſapore,
Det tibi dulcedinem,
Crux in membris dominetur,
Et ubique ſituetur,
Intra totum hominem,
Cor a Cruce ſorbeatur,
Et in illam rapiatur,
Amoris incendio,
Diſſipata carnis rixa;
A Mens ſit tota crucifixa,
Spiritali gaudio.
Specialem fer amorem.
Et præcipuum honorem,
Cruci ſalutiferæ.
Cum fervore medullarum,
Nixu virium tuarum,
Velis hanc diligere.
In præclara cruce ſtude,
Et in ipſa te reclude,
Magna cum lætitia.
Chriſto ſis confixus cruci,
Ut ſic valeas perduci.
Secum ad cæleſtia.
Quære crucem, quære clavos,
Quære manus, pedes cavos,
Quære foſſa lateris.
Ibi plaude, ibi gaude,
B Sine fraude, ſumma laude,
Quantumcumque poteris.
Iſtud pactum non ſit fractum,
Crux præcedat omnem actum,
Ut ſuccedant proſpera,
Crux eſt optima medela
Contra Zabulonis tela,
Valde ſalutifera.
Sis in Cruce Chriſti totus
Prompto animo devotus,
Jubilo dulcedinis.
Servum Dei Crux defendit,
Comprehendit, & oſtendit
Vitam rectitudinis.
Cum tentatus & afflictus,
Derelictus quaſi victus,

Digitized by Google

Et inter anguſtias:
Non ſis piger neque lentus:
Sed ſolicite intentus,
Cruce frontem munias.
Cum quieſcis, aut laboras,
Quando rides, quando ploras,
Doles, ſive gaudeas.
Quando vadis, quando venis
In ſolatiis, in pœnis,
Crucem corde teneas.
Crux in omnibus preſſuris,
Et in gravibus & duris,
Eſt totum remedium.
Crux in pœnis & tormentis,
Et dulcedo piæ mentis,
Et verum refugium.
Crux eſt porta Paradiſi,
In qua ſancti ſunt confiſi,
Qui vicerunt omnia.
Crux eſt mundi medicina,
Per quam bonitas divina
Facit mirabilia.
Crux eſt ſalus animarum,
Verum lumen & præclarum,
Et dulcedo cordium.
Crux eſt vita beatorum,
Et theſaurus perfectorum.
Et decor & gaudium.
Crux eſt ſpeculum virtutis,
Glorioſæ dux ſalutis,
Cuncta ſpes fidelium.
Crux eſt decus ſalvandorum,
Et ſolatium eorum,
Atque deſiderium.
Crux eſt navis, Crux eſt portus,
Crux deliciarum hortus,
In quo florent omnia.
Crux eſt fortis armatura,
Et protectio ſecura,
Conterens dæmonia.
Crux eſt arbor decorata,
Chriſti ſanguine ſacrata.
Cunctis plena fructibus.
Quibus animæ eruuntur,
Cum ſupernis nutriuntur,
Cibis in cœleſtibus.
O quam felix permanebis,
Nunc in Cruce ſi ſtudebis,
Donec mundo vixeris.
Sine fine lætus eris,
Tu qui ſanctam crucem quæris,
Si perſeveraveris.
Crucem quære, crucem gere,
Chriſti crucem intuere,
Ut amore langueas,
Summa fide crucem vide,

A Et pleniſſime confide:
Donec vitam habeas.
Circa crucem exercere,
Mente debes huic placere,
Et hanc corde gerere.
Hoc eſt opus ſalutare,
Circa crucem laborare,
Corde, ore, & opere.
Recordare frater pie,
Septem vicibus in die,
Paſſionis Domini.
Per quam ſumus liberati,
Et æternæ vitæ dati,
Et ſupremo lumini.
Hanc ſi amas & honoras,
Dicas illi certas horas,
Adhibendo ſtudium.
Horam primam matutinam,
B Trinam, Sextam, Veſpertinam,
Nonam, Completorium.
Quando ſedes, ſtas, & jaces,
Quando loqueris & taces,
Feſſus cum quieveris.
Chriſtum quæras in quo ſperas,
Crucifixum corde geras,
Ubicumque fueris.
Diligenter pone mentem,
Super Chriſtum patientem.
Et ſibi condoleas.
Chriſti mortem Chriſtiane
Plange ſero, atque mane,
Et in planctu gaudeas.
Quam deſpectus quam dejectus,
Rex cælorum eſt effectus,
Ut ſalvaret ſæculum.
Eſurivit & ſitivit,
C Pauper & egenus ivit,
Uſque ad patibulum.
Recordare paupertatis,
Et extremæ vilitatis,
Et gravis ſupplicii.
Si es compos rationis,
Eſto memor paſſionis,
Fellis & abſinthii.
Cum deductus eſt immenſus,
Et in cruce tunc ſuſpenſus,
Fugerunt diſcipuli.
Manus pedes perfoderunt,
Et aceto potaverunt,
Summum regem ſæculi.
Cujus oculi beati,
Sunt in cruce obſcurati,
Et vultus expalluit.
Suo corpori tunc nudo,
Non remanſit pulchritudo,
Decor omnis aufugit.

Pro-

Propter hominum peccata,
  Sua caro cruciata
  Fuit inter verbera.
Membra ſua ſunt diſtenta,
  Propter aſpera tormenta;
  Et illata vulnera.
Inter magnos cruciatus,
  Eſt in cruce lacrymatus,
  Et emiſit ſpiritum.
Suſpiremus & fleamus,
  Toto corde doleamus,
  Super unigenitum.
Qui hæc audis, ingemiſce,
  Et in iſtis planctum miſce,
  Et cordis mœſtitias.
Corpus ange, corde plange,
  Mentem frange, manu tange,
  Chriſti mortis ſævitias.
Virum reſpice dolorum,
  Et noviſſimum virorum,
  Fortem ad ſupplicia.
Tibi gratum ſit & æquum,
  Jam in cruce mori ſecum.
  Compati convitia.
Quando vides te afflictum,
  Deſolatum ita victum,
  Quaſi deficias.
A Chriſti cogites dolores,
  Graves pœnas, & mœrores,
  Sputa, contumelias.
Bone frater quidquid agas.
  Crucifixi vide plagas,
  Et ſibi compatere.
Omni tempore ſint tibi,
  Quaſi ſpiritales cibi,
  His gaudenter fruere.
Crucifixe fac me fortem,
  Ut libenter tuam mortem
  Plangam donec vixero.
Tecum volo vulnerari,
  Te libenter amplexari,
  In cruce deſidero.
Da dolorem quaſi rorem,
  Ut te plorem Redemptorem
  Chriſtum, qui te renoves.
Non te plices, ſed felices
  Cicatrices mille vices
  Tuas in te reſoves.
Totum ſit quod ego dixi,
  Ad honorem crucifixi,
  Ad laudem & gloriam.
Ut meorum peccatorum,
  Glorioſus rex cælorum,
  Mihi donet veniam. Amen.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

PHILOMENA.

Philomena propterea Opuſculum hoc inſcribitur, quia multa ſunt hujus avis propria, quæ Sanctus Bonaventura mirifice transfert ad devotam animam, quæ ſanctiſſimis meditationibus veluti dulciſſimis Philomenæ cantibus reſonans, Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti vitam, & ab eo in nos ſingularia beneficia collata, jugiter contemplatur.

PHILOMENA prævia temporis amœni,
Quæ receſſum nuntias imbris atque cœni,
Dum mulceſcis animos tuo cantu leni,
Ave prudentiſſima, ad me quæſo, veni,
Veni, veni, mittam te quo non poſſum ire,
Ut amicum valeas cantu delinire,
Tollens ejus triſtia voce dulcis Lyræ,
Quem heu modo neſcio verbis convenire.
Ergo pia ſuppleas meum imperfectum,
Salutando dulciter unicum dilectum,
Eique denunties, qualiter affectum
Sit cor meum jugiter ejus ad aſpectum.
Quod ſi quærat aliquis, quare te elegi?
Meum eſſe nuntium ſciat, quia legi,
De te quædam propria, quæ divinæ legi,
Et optato munere placent ſummo regi.
Igitur chariſſime, audi nunc attente,
Nam ſi cantus volucris hujus ſerves mente,
Ejus imitatio, ſpiritu docente,
Te cœleſtem muſicum faciet repente.
De hac ave legitur, quod cum deprehendit
Mortem ſibi propriam, arborem aſcendit,
Summoque diluculo roſtrum ſurſum tendit,
Diverſiſque cantibus totam ſe impendit.
Cantilenis dulcibus præviat auroram,
Sed cum dies rutilat circa primam horam,
Elevat prædulcius vocem inſonoram,
In cantando neſciens pauſam, ſive moram.
Circa vero tertiam quaſi modum neſcit,
Quia ſemper gaudium cordis ejus creſcit,
Vere guttur rumpitur, ſic vox invaleſcit,
Et quo cantat altius, plus & inardeſcit.
Sed cum in meridie ſol eſt in fervore,
Tunc dirumpit viſcera nimio clamore,
Oci, oci, clamitat illo ſuo more,
Sicque ſenſu deficit cantus præ labore,
Sic quaſſato organo hujus Philomenæ,
Roſtro tamen palpitans fit exanguis pene,

Sed

Sed ad nonam veniens moritur jam plene, A
Cum totius corporis dirumpuntur venæ.
Ecce, dilectiſſime, breviter audiſti
Factum hujus volucris: ſed ſi meminiſti,
Diximus jam primitus, quia cantus iſti
Myſtice conveniunt legi Jeſu Chriſti.
Reſtat, ut intelligo, eſſe Philomenam,
Animam virtutibus, & amore plenam,
Quæ dum mente peragrat patriam amœnam,
Satis delectabilem texit cantilenem.
Ad augmentum etenim ſuæ ſanctæ ſpei, B
Quædam dies myſtica demonſtratur ei,
Porro beneficia, quæ de manu Dei
Homo conſecutus eſt, ſunt horæ diei.
Mane, vel diluculum hominis eſt ſtatus,
In quo mirabiliter homo eſt creatus,
Hora prima, quando eſt Deus incarnatus,
Tertiam dic ſpatium ſui incolatus.
Sextam cum a perfidis voluit ligari,
Trahi, cædi, conſpui, dire cruciari,
Crucifigi, denique clavis terebrari,
Caputque ſanctiſſimum ſpinis coronari.
Nonam dic cum moritur, quando conſummatus C
Curſus eſt certaminis, quando ſuperatus
Eſt omnino zabulus, & hinc conturbatus,
Veſpera cum Chriſtus eſt ſepulturæ datus.
Diem iſtum, anima, meditans in hortis,
Suæ facit terminum ſpiritualis mortis,
Scandens crucis arborem, in qua leo fortis
Vicit adverſarium fractis portis mortis.
Statim cordis organa ſurſum elevando,
Suum a diluculo cantum inchoando,
Laudat, & glorificat Deum, replicando,
Sibi quam mirificus fuit hanc creando.
Pie (inquit) conditor quando me creaſti,
Quam ſit tua pietas larga declaraſti,
Nam conſortem gloriæ tuæ cogitaſti,
Facere gratuito, gratis quam amaſti.
O quam mira dignitas mihi eſt conceſſa,
Cum imago Domini mihi eſt impreſſa,
Sed creviſſet amplius dignitas poſſeſſa,
Niſi juſſu Domini fuiſſet tranſgreſſa.
Nam tu ſumma charitas tibi cohærere
Me volebas jugiter, ſurſumque habere
Dulce domicilium, tecumque manere,
Et me velut filiam alere, docere.
Ex tunc diſpoſueras, in id adunare
Cælicis agminibus, teque mihi dare,
Sed pro tanta gratia quid recompenſare
Poſſum, prorſus neſcio, niſi te amare.
Unica ſuavitas, unica dulcedo,
Cordium amantium ſalutaris prædo,
Totum quidquid habeo, vel ſum, tibi dedo,
Denique depoſitum meum tibi credo.
Oci, cantat tale cor gaudens in preſſura,
Dicens, quia dignum eſt, ut a creatura
Diligatur opifex talis mente pura,
Ei cum extiterit de ſe tanta cura.
Sic mens hoc diluculum tranſit meditando,
Sed ad primam transferens vocem exaltando,
Tempus acceptabile pie ruminando,
In quo venit Dominus, carne ſe velando.
Tunc liqueſcit anima tota per amorem,
Pavida conſiderans omnium auctorem,
Vagientem puerum, juxta noſtrum morem,
Et curare veterem velle ſe languorem.

Plorans ergo clamitat, o fons pietatis, A
Quis te pannis induit diræ paupertatis,
Tibi quis conſuluit ſic te dare gratis,
Niſi zelus vehemens, ardor charitatis?
Digne zelus vehemens eſt hic ardor dictus,
Cujus eſt dominio Rex cœlorum victus,
Cujus ſanctis vinculis captus & conſtrictus,
Pauperis infantuli pannis eſt amictus,
O prædulcis parvule puer ſine pari,
Felix, cui datum eſt, te nunc amplexari,
Pedes, manus lambere, flentem B conſolari,
Tuis in obſequiis jugiter morari.
Heu me cur non licuit mihi demulcere
Vagientem parvulum & cum flente flere?
Illos artus teneros ſive confovere?
Ejuſque cunabulis ſemper aſſidere?
Puto, pius parvulus hæc non abhorreret,
Immo more parvuli forſan arrideret,
Et flenti pauperculo fletu condoleret,
Et peccanti facile venia faveret.
Felix, qui tunc temporis matri ſingulari,
Potuiſſet precibus ita famulari,
Ut in die ſineret ſemel oſculari C
Suum dulcem parvulum, eique jocari,
O quam libens balneum ei præparaſſem,
O quam libens humeris aquam apportaſſem,
In hoc libens Virgini ſemper miniſtraſſem,
Pauperiſque parvuli pannulos lavaſſem,
Sic affecta pia mens ſitit paupertatem,
Cibi parſimoniam, veſtis vilitatem,
Labor ei vertitur in jucunditatem,
Vilem eſſe ſæculi dicit venuſtatem.
Ergo ſic infantiam Chriſti retexendo,
Horæ primæ canticum ſtrenue canendo,
Tranſitum ad tertiam facit recolendo,
Quantum Chriſtus paſſus eſt, homines docendo,
Tunc cum fletu recitat illius labores,
Sitim, famem, frigora, æſtus, & ſudores,
Qui dignanter pertulit propter peccatores,
Dum illorum voluit innovare mores.
Vox amoris flatibus tota concremata,
Oci, oci, clamitat Avis hæc beata,
Mundo mori cupiens, cujus vita lata,
Cui fœtet ſæculum, ſic eſt delicata.
Clamas ergo Domine dulcis prædicator,
Exulum refugium, pauperum amator,
Qui eſt pœnitentium pius conſolator,
Poſt te debent currere, juſtus & peccator.
Juſti quippe regula, vitæ es doctrina,
Peccatorum ſpeculum, mira diſciplina,
Feſſis, & debilibus efficax reſina,
Ægris & languentibus potens medicina.
Primus in hoc ſæculo charitatis ſcholam
Inſtauraſti, quærere docens Dei ſolam
Gloriam, deponere gravem mundi molam,
Et ſic poſſe perditam rehabere ſtolam.
Sed hanc ſtolam temere mundus irridebat,
Spernens & annihilans, quidquid promittebat,
Tua vero bonitas vices non reddebat,
Immo pœnitentibus totum ignoſcebat.
Quippe cui proprium erat miſereri,
Diligi deſiderans, magis quam timeri,
Sed verba non verbera proferens auſteri
Præceptoris, noluit more revereri.
Hæc in adulterio novit deprehenſa,
Quam ſi tua pietas, ſcilicet immenſa,
Magdalena ſenſit hoc, cum ei offenſa
Eſt dimiſſa, multiplex gratia impenſa.
Et quid multa dicerem, quot ſunt con-

conſecuti
Ejus magiſterium? a ſuis abluti
Vitiis, ſunt moribus optimis imbuti,
Et ab hoſtis invidi fraude facti tuti.
Felix, cui licuit, ſub hoc præceptore
Converſari jugiter, & ab ejus ore
Mel cæleſte ſugere, cujus præ dulcore
Amareſcunt cetera, plena ſunt fœtore.
Hæc, & multa talia dum mens meditatur,
Ad reddendas gratias tono præparatur,
Ad laudandum Dominum magis inflammatur,
Sicque horæ tertiæ cantus terminatur.
Oci, oci, anima clamat in hoc ſtatu,
Crebro fundens lacrymas ſub hoc incolatu,
Laudans & glorificans magno cum conatu
Chriſtum, qui tot pertulit ſuo pro reatu.
In hac hora anima ebria videtur,
Sed circa meridiem calor cum augetur,
Ut amoris ſtimulis magis perforetur,
Mox ab illa paſſio Chriſti recenſetur.
Plorans ergo reſpicit agnum delicatum,
Agnum ſine macula, ſpinis coronatum,
Lividum verberibus, clavis perforatum,
Per tot loca lateris foſſa cruentatum.
Tunc exclamat pia mens, oci, cum lamentis,
Oci, oci, miſeram, quia meæ mentis
Turbat ſtatum pallidus vultus morientis,
Et languentes oculi in cruce pendentis.
Siccine decuerat, inquit, te benignum
Agnum, mortis exitum pati tam indignum?
Sed ſic diſpoſueras vincere malignum,
Et hoc totum factum eſt, ob amoris ſignum.
Hæc amoris ſigna ſunt, & poſtrema primis
A Copulans aſſociat, ſumma figens imis,
Monſtrans, ut ſic moriens, nos animales nimis,
Dum te totum funderes tot apertis rimis.
Tu amicus novus es, tu es novum muſtum,
Sic te vocat ſapiens, & eſt ſatis juſtum,
Totus enim filius reddens dulcem guſtum,
Fundens carnis dolium, licet vas venuſtum.
Tantis ſignis pœnitens monitus jam credat,
Quod præcordialiter Chriſtus ei ſe dat,
B Iſta ſigna recolam, ne me Satan lædat,
Nam peccati rabiem nihil ita ſedat.
Iſta ſigna recolens, oci, oci, clamo,
Dulcis Jeſu querulor, quod te minus amo,
Stringi tamen cupio diſciplinæ chamo,
Sicut pro me captus es charitatis hamo.
Quantum hamum charitas tibi præſentavit,
Mori cum pro homine te ſolicitavit,
Sed & eſca placida hamum occupavit,
Cum lucrari animas te per hoc monſtravit.
Te quidem aculeus hami non latebat,
C Sed illius punctio te non deterrebat,
Immo hunc impetere tibi complacebat,
Quia deſiderium eſcæ attrahebat.
Ergo pro me miſera, quam tu dilexiſti,
Mortis in aculeum ſciens impegiſti,
Cum te Patri victimam ſanctam obtuliſti,
Et in tuo ſanguine ſordidam laviſti.
Quis miretur igitur pro te ſi ſuſpiro,
Juncta ſine meritis tam zelanti viro,
Nam affectum alitis meum modo miro,
Pro me vitam finiens exitu tam diro.
Vere jam non debeo tantum ſuſpirare,
Immo juxta verbum Job, crines lacerare,
In caverna lateris nidulum parare,
Et extremum ſpiritum illic exhalare.

Plane niſi moriar tecum non quieſcam,
Oci, oci, clamitans numquam conticeſcam,
Ab hoc deſiderio vere non tepeſcam,
Quantumcumque ſæculo propter hoc vileſcam.
Tunc, ut demens clamitat, veniant laniſtæ,
Qui affigant miſeram cruci tuæ, Chriſte,
Erit enim exitus mihi dulcis iſte,
Sic amplector moriens propriis ulnis te.
Vere ſic non aliter rabies doloris,
Qua cor meum ſingulis terebratur horis,
Deliniri poterit, niſi tu dulcoris,
Fons abundans medicus mei ſis doloris.
Plane dulcis medicus es, qui numquam pungis,
Sed a corde vitium leniter emungis,
Nam quos tibi firmiter per amorem jungis,
Tuis chariſmatibus ſemper eos ungis.
Heu quam damnabiliter mundus eſt cæcatus,
Qui cum ſit ab hoſtibus dire vulneratus,
Hunc declinat medicum, cum aſſit præparatus,
Languido aperiens ſuum dulce latus.
Heu cur beneficia Chriſti paſſionis,
Penes te memoriter homo non reponis.
Per hanc enim rupti ſunt laquei prædonis,
Per hanc Chriſtus maximis te ditavit bonis.
Suo quippe corpore languidum te pavit,
Quem in ſuo ſanguine gratis balneavit,
Demum ſuum dulce cor tibi denudavit,
Ut ſic innoteſceret, quantum te amavit.
O quam dulce balneum, eſca quam ſuavis,
Quæ ſumenti digne fit Paradiſi clavis,
Et ei quem reficis nullus labor gravis,
Licet ſis faſtidio cordibus ignavis:
Cor ignavi ſi quidem minime perpendit,

A Ad quid Chriſtus optimum ſuum cor oſtendit,
Super alas poſitum crucis, nec attendit,
Quod reclinatorii vices hoc prætendit.
Hoc reclinatorium quoties monſtratur,
Piæ menti toties ei glutinatur,
Sicut & accipiter totus ineſcatur,
Super carnem rubeam, per quam revocatur.
Poſt hoc clamat anima quaſi dementata,
O reclinatorium caro cruentata.
Per tot loca propter me, cur non vulnerata
Tecum ſum? dum moreris non ſum colligata.
B Licet tamen miſeræ ſit iſtud negatum,
Mihi quidem eligam novum cruciatum,
Gemitum videlicet, jugemque ploratum,
Donec mundi deſeram gravem incolatum.
Poſt hæc dulcis anima plus & plus ferveſcens,
Senſu toto deficit, corpore tabeſcens,
Jam, vix loqui ſufficit, ſed affectu creſcens,
Suo lecto decubat, utpote langueſcens.
Ergo dulcis gutturis organo quaſſato,
Lingua tantum palpitans ſonitu ſublato,
C Sed pro verbis pia mens fletu compenſato
Lamentatur Dominum, corde ſauciato.
Sic languenti ſiquidem nil niſi plorare
Libet, & ſatagere corde ſuſpirare.
Suos enim oculos neſcit revocare
A Chriſti vulneribus, aut cor ſeparare.
Sic eſt autem animus illius illectus,
Quaſi ei præſens ſit moriens dilectus,
Et a cruce minime retrahit aſpectus,
Quia ibi oculus, ubi eſt affectus.
Gemitus, ſuſpiria, lacrymæ, lamenta,
Sibi ſunt deliciæ, cibus, alimenta:

Qui-

Quibus nova martyr eſt interim inventa,
Sic ſuo martyrio præbent incrementa.
In hoc ſtatu reſpuit, quidquid eſt terrenum,
Mundique ſolatium reputat venenum,
Sed ad nonam veniens moritur ad plenum,
Cum amoris impetus carnis rumpit filum.
Nam cum, conſummatum eſt, recolit clamaſſe,
Hora nona Dominum, & ſic expiraſſe,
Quaſi ſimul moriens clamat penetraſſe
Vocem iſtam ſuum cor, atque laceraſſe.
Ferre tandem impotens jaculum tam forte,
Moritur, ut dictum eſt, ſed felici morte,
Nam panduntur protinus ei cæli portæ,
Dignam, ut intelligat, ſe ſanctórum ſorte.
Requiem pro anima tali non cantamus,
Immo eſt introitus Miſſæ, Gaudeamus,
Quia ſi pro martyre Deum exoramus,
Ut decretum loquitur, ſancto derogamus.
Eja dulcis anima, eja dulcis roſa,
Lilium convallium, gemma pretioſa,
Cui carnis fœditas extitit exoſa,
Felix tuus exitus, morſque pretioſa.
Felix quæ jam frueris requie cupita,
Inter ſponſi brachia dulciter ſopita,
Ejuſque ſpiritui firmiter unita,
Ab eodem percipis oſcula mellita.
Jam quieſcunt oculi, ceſſant aquæductus,
Nam aperte percipis ſpei tuæ fructus,
Quia per quem ſæculi evaſiſti fluctus,

Aug. de verb. Apo. ſer. 17 non longe a pr. & refer. ext. de Celebr. Miſſ. cum Mat. 6. ult.

A

Tuos inter oſcula conſolatur luctus.
Dic, dic dulcis anima, ad quid ultra fleres?
Habens cæli gaudium tecum cur lugeres?
Nam ſolus eſt omnium, cui tu adhæres,
Et ſi velles amplius certe non haberes.
Sed jam metrum finio: ne ſim tædioſus,
Nam ſi vellem ſcribere quam delicioſus

B

Sit hic ſtatus animæ, quamque glorioſus,
A malignis dicerer fallax, & mendoſus.
Quidquid tamen alii dicunt frater chare,
Iſtum novum martyrem libens imitare,
Cumque talis fueris Chriſtum deprecare,
Ut te cantus martyrum doceat cantare.
Frequentemus canticum iſtud ſoror pia,

C

Ne nos frangat tædio vitæ hujus via,
Nam lætantem animam in hac melodia,
Poſt hanc vitam ſuſcipit Jeſus, & Maria.
Ergo ſoror tuum cor ita citharizet.
Se baptizet lacrymis, planctu martyrizet,
Chriſto totis viribus ſic nunc organizet,
Ut cum Chriſto poſtea ſemper ſolemnizet.
Tunc ceſſabunt gemitus, & planctus dolorum,
Cum adjuncta fueris choris angelorum,
Nam cantando tranſies ad cæleſtem chorum.
Nupta feliciſſimo Regi ſæculorum,
Amen.

Deo gratias.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

DE SEPTEM VERBIS DOMINI IN CRUCE

Meditationes carmine exſcriptas in ſeptem verba, quæ Chriſtus Dominus in Cruce protulit, ita hoc Opuſculo S. Bonaventura proſequitur, ut ad ſingula ex his ſeptem verba, ſingularem quoque orationem adjungat omni affectus ardore ferventem.

Primum Verbum.

JEsu ſalutis hoſtia, ſalutis ſacrificium.
Jeſu ſalutis gratia, ſalutis beneficium.
Jeſu tuta fiducia, & tutum refugium.
Tu pro humano genere, ut captivum redimeres,
Tu pro humano ſcelere, ut culpas noſtras tolleres,
Tu pro divino munere, ut nos Deo conjungeres,
Non recuſaſti vincula, non flagella, non verbera,
Non latronum patibula, non livores, non vulnera,
Sed dum te crux ſuſciperet, & hoſtis in te fremeret,
Dum malleus percuteret, & clavus carnem ſcinderet,
Dum ſenſum dolor angeret, & ſacer ſanguis flueret,
Dum paſſio te premeret, anguſtiaque creſceret,
Patrem rogaſti precibus, ut tamquam ignorantibus,
Tuis ignoſcat hoſtibus, ac te crucifigentibus,
Dicens: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.*

Oratio.

O mitis patientia, o manſueta mititas,
O immenſa clementia, o immenſa benignitas,
Qui, ut ovis mitiſſima, non promis quærimoniam,
A Qui, ut mater chariſſima, jam excuſas injuriam,
Ut anima dulciſſima, tenes benevolentiam,
Ut voluntas piiſſima, præbes miſericordiam.
Ad te vadit ſpes animæ, ad te clamant ſuſpiria,
Ad te decurrunt lacrymæ, & pulſant deſideria,
Confidenter dicentia: Ignoſce nobis Domine.

Secundum verbum.

JEſu largitor veniæ, Jeſu ſolamen triſtium,
Jeſu laus pœnitentiæ: Jeſu ſpes pœnitentium,
Dum penderes innoxius, horum in B pœna ſocius,
Dum te unus argueret, & ſtulte reprehenderet,
Dum inſultans inſurgeret, & blaſphemando diceret:
Si tu es Dei filius, ſalva temetipſum & nos, *Luc. 23*
Eſto tibi propitius, ſicut ſalvaſti alios.
Dum alter hunc corriperet, & hunc ſtultum oſtenderet,
Dum ſe malum concederet, & te juſtum aſſereret,
Dum ad te ſe converteret, & ſupplex tibi diceret:
Memento mei Domine, dum ad tuum perveneris *Ibidem.*
Regnum plenum dulcedine, dum te regem oſtenderis,
Tu amas pœnitentiam, corda trahens per gratiam,

Non

Digitized by Google

Non ſolum hanc memoriam conceſſi-
ſti, ſed gloriam,
Dicens: *Amen dico tibi, hodie mecum*
eris in Paradiſo,

Oratio.

O prompta Dei charitas, prompta
miſericordia,
O prompta libertas, prompta muni-
ficentia.
Ad te currit devotio, ad te redit me-
moria,
Coram te fit confeſſio, tibi patent
præcordia,
Ideo cum fiducia tibi precamur Do-
mine,
Qui es ſine malitia ſolus, & ſine cri-
mine,
In tua patientia memento noſtri Do-
mine.

Tertium Verbum.

JEſu lux & rex gloriæ, fili Dei &
hominis,
Jeſu flos pudicitiæ, fili Mariæ Vir-
ginis.
Dum hæc Virgo ſanctiſſima tota ple-
na doloribus,
Genitrix amantiſſima, tot confecta
mœroribus,
Tu mater chariſſima, tota percuſſa
fletibus,
Nutrix diligentiſſima, tota facta ſin-
gultibus,
Juxta crucem aſſiſteret, & te penden-
tem cerneret,
Dum tormenta conſpiceret, & præ
luctu deficeret,
Tu videns matrem flebilem, preſſam
amaritudine,
Matrem tuam venerabilem, dignam
beatitudine,
Videns quoque diſcipulum amatum,
& amabilem,
Fidelem Dei famulum Joannem vita
nobilem,
Alloquens ambos dulciter præ vocis
oraculo,
Commendaſti benigniter matrem
Chriſti diſcipulo,
Dicens matri: *Mulier ecce filius tuus*,
Deinde diſcipulo. *Ecce mater tua*.

Oratio.

O qualis permutatio, o quanta inæ-
qualitas!
O qualis deſolatio, o quæ matris a-
cerbitas!

A Dum cuſtos matri traditur, pro ma-
giſtro diſcipulus,
Dum per matrem ſuſcipitur, pro Deo
vir pauperculus,
Dum matri cuſtos mittitur, pro rege
ſimplex famulus,
Sic tuæ Jeſu gratiæ me commendo
humiliter,
Tuæque providentiæ me committo
perenniter.
Ut exorante Virgine, pro nobis te
ſuppliciter,
A peccatorum turbine ſimus ſecuri ju-
giter.

Quartum verbum.

JEſus patris ingeniti virtus, & ſa-
pientia,
Jeſu cujuſque conditi, tenor, &
B conſiſtentia,
Tu virtute mirabili panes multipli-
caveras,
Tu virtute conſimili ſtellam infans
duxeras,
Defunctos ſuſcitaveras, opera mira
feceras,
Morbos omnes ſanaveras, totum or-
bem formaveras,
Tu virtute terribili dæmonia ejeceras,
Tu virtute conſimili hoſtes tuos pro-
ſtraveras,
Sed affixus patibulo patri factus obe-
diens,
Juſſu patris, ut vinculo vinctus ma-
nens, & patiens,
Qui vult quod hanc anguſtiam, ut
infirmus, ſuſtineas,
C Neque dictam potentiam te liberans
exerceas,
Quapropter tuo ſenſui condolens na-
turaliter,
Clamorem confers planctui dicens la-
mentabiliter,
Eli Eli lamazabatani, hoc eſt, Deus
meus,
Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

Oratio.

O lamentum mirabile, ſalutem agens
hominum,
O innocens cor humile, pœnas deplo-
rans criminum,
Ad te fert me compaſſio, pro me te
pati ſentio,
Ante te me proiicio, tecumque lu-
ctum facio,
Nam iſte luctus utilis eſt mihi pro
ſolatio,

Qui

Digitized by Google

Qui mihi præmialis ſit in æterno gaudio.

Quintum verbum ſequitur.

JEſu dulcis memoria, ſitibunda dilectio,
Jeſu dulcis fiducia, lætabunda refectio,
Dum extenſus exiſteres ſuper aram patibuli,
Dum immolatus ageres redemptionem populi,
Dum te nudum aſpiceret mundus inſtar ſpectaculi,
Dum lamentum oſtenderet ſuper te vultus ſæculi,
Dum hoſtes de te luderent, & noti tui fugerent,
Dum clavi membra tenderent, & nervi ſe contraherent,
Dum vulnera tumeſcerent, & humoret defluerent,
Dum carnes contremiſcerent, & virtutes areſcerent,
Sitim ſumpſiſti fervidam, ſitim amore languidam,
Joan. 19 Benigne dicens: *Sitio*, hominum fidem cupio,
Salutemque deſidero, pro qua pati me offero.

Oratio,

O ſitis ſaluberrima exoptans amicitias,
O ſitis cordis intima frangens concupiſcentias,
Præſta ut ad te ſitiam, & iſta ſiti ut ardeam,
Pravam ſitim effugiam, donec ad te fontem tranſeam,
Potumque vitæ hauriam, quo fœlix ſemper maneam,
Et Deum meum videam, ſanctam ingreſſus patriam,

Sextum Verbum.

JEſu noſtra Redemptio, Jeſu Redemptor omnium,
Jeſu noſtra dilectio, Jeſu ſalus credentium,
Dum per crucis myſterium diligenter perageres,
Redemptoris officium, ut hominem redimeres,
Suſtinendo ſupplicium, ut inde nos eriperes,
Conſummans ſacrificium tuæ carnis, & ſanguinis,
Conſummans pacis prælium ſalutaris certaminis,
A Conſummans tranſitorium curſum hujus imaginis,
Conſummans opificium redemptionis hominis,
Dum mortis horam cerneres, dum hac vita deficeres,
Dum finem jam contingeres, dum omnia perficeres,
Ut in ſumma concluderes, dixiſti: *Conſummatum eſt*, Joan. 19
Nam Jeſus crucifixus eſt, & agnus immolatus eſt,
Sanguis ejus effuſus eſt, pretium ſolutum eſt,
Diabolus devictus eſt, & bellum conſummatum eſt,
Chirographum deletum eſt, & homo iam redemptus eſt.

Oratio.

B O bonitas bone Jeſu, qui es noſtra iuſtitia,
O veritas vere Jeſu, qui es noſtra ſcientia,
O charitas chare Jeſu, qui es noſtra Redemptio.
O ſanctitas ſancte Jeſu, noſtra ſanctificatio,
Conſumma nobis gratiam, & conſumma juſtiam.
Conſumma conſcientiam, & conſumma iuſtitiam.

Septimum Verbum.

JEſu via rectiſſima, Jeſu ſalutis oſtium,
Jeſu porta tutiſſima, Jeſu protector omnium,
C Jeſu ſalubris veritas, & lux mentem illuminans,
Jeſu vitæ felicitas, decor in corde iubilans,
Dum in extremis ageres, ut animam deponeres,
Dum hanc vitam deſereres, ut ad limbum deſcenderes,
Volens viam oſtendere, per quam debemus pergere,
Volens cunctos inſtruere, qui facti ſunt de pulvere,
Volens illum oſtendere, qui poteſt nos defendere,
In quo debent confidere, qui mortem debent capere,
Tuum ſacratum ſpiritum tuo patri ſanctiſſimo,
Commendaſti per gemitum ſermone devotiſſimo,

Di-

Digitized by Google

Dicens: *Pater in manus tuas commendo* A
Luc. 23 *ſpiritum meum.*
Et inclinato capite fixus in crucis ſtipite,
Acriter cruentato te turpiter & indebite,
Tu emiſiſti ſpiritum, & orbis talem fremitum,
Quod quiſque per circuitum tuum percepit obitum,
Ut cuncta fletum facerent, & elementa tremerent,
Ut ſaxa ſe dirumperent, & ſepulcra ſe panderent,
Ut terræ motus fieret, velum templi ſe ſcinderet,
Ut luna retrocederet, ſolque contenebreſceret,
Ut mundus ingemiſceret, & natura flens diceret,
Ego lugens deficio, vel Deo ineſt paſſio.

Oratio.

O mors, mors lacrymabilis, ſuper quam plorant omnia,
O mors, mors lamentabilis, ſuper quam flent innoxia,
O mors, mors admirabilis, qua ſuſcitantur mortui,
O mors, mors amicabilis, qua exaltantur ſtrenui,
O mors ſacra, mors nobilis, per quam delentur ſcelera,
O mors pia, mors utilis, per quam donantur præmia,
Præſta, ut hæc memoria nos teneat continue,
Et ſtimulet præcordia, corque pungat aſſidue,
Ut menti lumen influat, & in agendis inſtruat,
Ut nos a culpis exuat, & vitæ donum tribuat, Amen.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

CORONA B. MARIÆ VIRGINIS.

Tractatus iſte pulchre Corona B. Virginis inſcribitur, cum non abs re ſit, precationes, quæ ad Virginem fiunt, hoc nomine prænotari, ſive quia ſertum ex variis floribus confectum, Corona ſignificat, ſive quia quaſi rota volvitur, & circumfertur. Utraque enim ſignificatio huic rei bene aptatur. Offerre ſiquidem B. Virgini Mariæ preces varias tamquam ſuaves & odoriferos flores, ſive eaſdem frequenter repetere, & in modum rotæ, iterare, ad ejuſdem B. Virginis patrocinium nobis conciliandum, plurimum valet. Modus autem iſte recitandi Coronam, a S. Bonaventura traditus, paucis præpoſitis, vel poſtpoſitis, ſimilis eſt illi, quem a S. Jordano excogitatum narrat Surius die 13. Februarii, tom. 7. de Vit. Sanct. Sanctus enim Jordanus, præmiſſio Hymno, Ave Maris ſtella, *ſingulis quinque elementis nominis Maria, ſingulos quoque aptavit Pſalmos. Pro primo, ſc. elemento M.* Magnificat, *pro ſecundo A,* Ad Dominum cum tribularer, *pro tertio R,* Retribue, *pro quarto I,* In convertendo, *pro quinto A,* Ad te levavi oculos meos, *devote recitabat.*

CUm jucunditate memoriam nominis Mariæ celebremus, ut ipſa pro nobis intercedat ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Amen.

Gaude virgo Maria Mater Chriſti,
Quæ per aurem concepiſti
Gabriele nuntio.
Jeſus fructus ventris tui,
Per te detur nobis frui,
In perenni gaudio, Amen.

Antiphona.

Ave Maria.

Pſalmus.

Magnificat.

MEdiatrix Dei & hominum, tu digne magnificas Dominum, quæ ſola concepiſti Filium, qui eſt vera ſalus humilium: hinc omnium Deum quærentium generatio, te beatam dicere, & devote ſalutare debet dicens: Ave Maria, *uſque* tui. ℟. Et beatus venter, qui te portavit, Domine Jeſu Chriſte, & beata ubera, quæ ſuxiſti.

O Igitur mediatrix noſtra Maria, Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, pro nobis quæſumus intercede, ut vere compunctionis & devotionis gratiam nobis inſpirare dignetur dilectiſſimus Filius tuus Dominus noſter Jeſus Chriſtus. Qui cum, &c.

Gaude, quia Deo plena,
Peperiſti ſine pœna,
Cum pudoris lilio.
Jeſus fructus ventris tui, &c.

An-

Digitized by Google

Antiphona.

Alma.

Pſalmus.

Ad Dominum cum.

ALma Redemptoris Mater eximia, qui tua egreſſus clauſtra Virginea, cum his pacificus factus eſt incola, a quibus dura perpeſſus eſt verbera: unde digna es, o Virgo puerpera, ut omnis creatura te veneretur, & benedicat dicens, Ave Maria, &c.

℟. Et beatus venter, qui te portavit, &c.

O Igitur alma Virgo Maria Mater Dei digniſſima, pro nobis quæſumus intercedere digneris, ut ſanctum propoſitum, quod Deo inſpirante concepimus, ad effectum ſalubriter perducere valeamus. Præſtante eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto benedicto Filio tuo. Qui cum Patre & Spiritu ſancto, &c.

Gaude, quia tui nati,
Quem dolebas mortem pati,
Fulget Reſurrectio.
Jeſus fructus ventris tui, &c.

Antiphona.

Regina cæli, &c.

Pſalmus.

Retribue ſervo, &c.

REgina cæli lætare cum jubilo: nam qui pendebat in crucis patibulo, ſurrexit vere ſummo diluculo, omni ablato contemptus opprobrio. Unde digne omnis homo, cum gaudio tibi congratulari, & benedicere debet, dicens: Ave Maria, &c.

℟. Et beatus venter, &c.

O Igitur Regina cæli digniſſima, ora pro nobis Deum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut nos Reſurrectionis ſuæ participes efficiat, in præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Qui cum, &c.

Gaude Chriſto aſcendente,
Et in cælum te vidente,
Motu fertur proprio,
Jeſus fructus ventris, &c.

Antiphona.

Imperatrix, &c.

Pſalmus.

In convertendo.

IMperatrix & mundi Domina, tuus natus cum quanta gloria, noſtræ carnis ſumpta materia, capta præda conſcendit æthera, hinc os cordis plenum lætitia, & lingua noſtra exultatione, te collaudet & benedicat, dicens: Ave Maria.

℟. Et beatus venter, &c.

O Igitur Imperatrix & Domina noſtra beningniſſima, jure Matris impera tuo dilectiſſimo Filio Domino noſtro Jeſu Chriſto, ut mentes noſtras ab amore terreſtrium ad cœleſtia deſideria erigere dignetur. Qui vivit & regnat, &c.

Gaude quæ poſt Chriſtum ſcandis,
Et eſt honos tibi grandis
In cæli Palatio.
Jeſus fructus ventris tui, &c.

Antiphona.

Advocata.

Pſalmus.

Ad te levavi.

ADvocata miſerorum, ad te ſunt oculi ſervorum, te aſſumpſit Rex cælorum, ſuper chorus Angelorum, ubi cœtus beatorum, te digne veneretur, & benedicit in æternum, dicens: Ave Maria, &c.

℟. Et beatus venter, qui te portavit, &c.

O Igitur glorioſiſſima Domina, excelſa ſuper ſidera, piiſſima advocata noſtra ſuſcipe laudum pia precamina, quæ ad honorem quinque vulnerum Filii tui, & ad laudem ſancti nominis tui decantavimus, & pro nobis quæſumus intercedere feſtina, quatenus dulciſſimus Filius tuus Dominus noſter Jeſus Chriſtus per ſuam magnam miſericordiam, a vinculis peccatorum noſtrorum nos eripiat, & in ſuo ſancto ſervitio nos conſervet, confortet, ac finaliter perſeverare faciat, nam te nihil negans honorat. Qui cum Deo Patre, &c.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

CARMINA SUPER CANTICUM SALVE REGINA.

Salve Regina ſic diſpoſitum eſt a Sancto Bonaventura, ut ſingulis vocibus quatuor adhibeat Carmina B. Virginis laudes uberius explicantia: id quod optime præſtitit Doctor ſanctiſſimus, cum vere religioſus eſſet, & affectione ſancta ferveret: non enim niſi ab iis, qui ejuſmodi ſunt canticum hoc ſubtiliter intelligi, aut efficaciter poterit decantari. De quo Bernardus, aut quiſquis alius eſt auctor, in Salve Regina ſer. 1. non longe a principio ſic loquitur: Tam ſuave eſt ad gratiam, tam fœcundum ad ſenſum, tam etiam profundum ad myſteria, quod a nobis conſiderari, & diſcuti, prout dignum eſt, non valeat. Ex eo autem, quod ſuaviter ſonat, mulcet affectum, & de ſenſuum ubertate mentem impinguat, & in Sanctam Sanctorum, advocatam ſcilicet noſtram, dum eam, quaſi præſentem ſalutat, omnia interiora noſtra medullitus inflammat. *Hæc ille. Ex quibus manifeſte apparet præſtantia hujus Cantici, quod Auctor noſter devote canendo, ad frequentem illius meditationem animos legentium accendit.*

Salve.

SALVE Virgo Virginum ſtella matutina,
Sordidorum criminum vera medicina,
Conſolatrix hominum, qui ſunt in ruina:
O vere peccaminum vere draconina.

Regina.

Regina regnantium Virgo puellaris,
Peperiſti Filium Mater ſingularis,
Sacratum Palatium Dei convocaris,
Divinum auxilium nobis largiaris.

Miſericordiæ.

Fons miſericordiæ dici meruiſti,
Atque Mater gratiæ, quia concepiſti.
Summum regem gloriæ, quem poſt peperiſti,
Largitorem veniæ mundo contuliſti.

Vita.

Vita, via, veritas eſt de terra nata.
Et tua virginitas reſtat illibata,
Nam tua humilitas fuit operata.
Quod in te divinitas eſſet incarnata.

Dulcedo.

Dulcedo dulcedinis fructus benedictus,
Ventris tui Virginis agnus Dei dictus.
Cujus unda ſanguinis homo derelictus,

Lotus

Lotus labe criminis eſt, & dæmon victus.

Et ſpes noſtra.

Iſa. 11 Et ſpes noſtra ſolida es virgo Maria,
Virga Jeſſe florida ut in Iſaia.
Rore cœli madida dicit prophetia,
Pulchra ut nix candida mater Dei pia.

Salve.

Salve lux fidelium fulgens ut aurora,
Quæ es ſupra lilium pulchra & decora,
Omne quod eſt noxium tolle ſine mora:
Et Dei auxilium pro nobis implora.

Ad te.

Ad te clamamus miſeri multum deſolati.
Nobis aures aperi pectoris ſacrati:
Ut a fauce inferi per te liberati,
Conſequamur liberi viam tui nati.

Clamamus.

Clamamus devotius ad te ſuſpirantes,
Et affectuoſius te pie precantes.
Dele quod interius male cogitantes
Geſſimus exterius opere peccantes.

Exules.

Exules exilio omnes ſumus dati,
Pro parentum vitio gloria privati,
Paradiſi gaudio & exorbitati,
Tuo beneficio ſumus reparati.

Filii.

Filii ſuſpiriis prodere coguntur,
Mundi pro miſeria, per quam involvuntur.
Ad damnata vitia ſæpe dilabuntur.
Sed miſericordia tua fulciuntur.

Evæ.

Evæ lapſus intulit damnum deſperatum.
Et a nobis abſtulit gaudium beatum.
Et poſt Evam contulit Virgini incarnatum.
Quo modo mortem ſuſtulit, diluit peccatum.

Ad te.

Ad te clamant jugiter tui famulantes,
Et in te fideliter omnes ſuſpirantes,
Juvamen humiliter tuum implorantes,
Quos miſericorditer audias clamantes.

Suſpiramus.

Suſpiramus fletibus noſtris pro peccatis.
Et multis gemitibus per nos perpetratis.
Sed in te confidimus mater pietatis.
Vere pœnitentibus veniam da gratis.

Gementes.

Gementes recolimus mala retroacta.
A Quæ inique geſſimus mente non coacta.
Sed in te confidimus Maria intacta,
Ut a te, quæ petimus, ſint in nobis facta.

Et flentes.

Et flentes doloribus mente verecunda,
Lumen noſtris cordibus infunde facunda:
Vitiorum ſordibus benigne tu munda,
Junge nos cæleſtibus Maria jucunda.

In hac valle.

In hac valle miſera multum tenebroſa,
Hominum ſunt genera multum fœdoſa,
Nam eorum opera ſunt contagioſa,
Propter facta ſcelera, & opprobrioſa.

B *Lacrymarum.*

Lacrymarum cumuli non proſunt, vel aquæ:
Cum ſenes & parvuli, & plebs unaquaque
Timeant, quod emuli quærunt circumquaque,
Et fratres hujus ſæculi trahunt uſquequaque.

Eja ergo.

Eja ergo digne ad te noſtras mentes,
Atque lapſus erige: conforta trementes,
Et errantes corrige te pie quærentes,
Miſeros nos dirige in te confidentes.

Advocata.

Advocata libera coram Salvatore:
Poſtulare propera, conſuetoque more,
C Et pro gente miſera benigno favore,
Natum tuum mitiga materno amore.

Noſtra.

Noſtra ſpes fidelium ſemper fuit talis,
Eſt & erit, omnium mater virginalis,
Ut nobis præſidium civitas regalis,
Sit atque remedium pulſis procul malis.

Illos tuos miſericordes oculos ad nos converte.

Illos pios oculos & miſericordes
Converte ad famulos in bono diſcordes:
Et ad malum ſedulos fortius concordes,
Noſtræ carnis ſtimulos deleas, & ſordes.

Et

Et Jeſum benedictum fructum.

Et Jeſum unigenitum fructum benedictum,
Monſtra nobis inclytum, pium & non fictum:
Per quem genus perditum a Deo in ævum victum,
Datum in interitum revixit invictum.

Ventris tui.

Ventris tui viſcera Jeſum portaverunt,
Et beata ubera ipſum lactaverunt,
Cui Judæi vulnera dira intulerunt,
Et ipſum poſt verbera cruci tradiderunt.

Nobis poſt hoc exilium oſtende.

Nobis poſt hoc exilium, benignum oſtende
Jeſum tuum Filium, & nobis impende
Verum patrocinium, & maternum extende,
Et cum ad judicium erimus, defende.

O clemens.

O clemens clementia ſummæ bonitatis,
Adonai filia, flos virginitatis,
Damnatorum venia, mater pietatis,
Virginum lætitia, ſtola charitatis.

O pia.

O pia piiſſima Regina cœlorum,
Omnium digna ditiſſima Dei ſæculorum,
Virgo prudentiſſima, gemma confeſſorum,
Atque iucundiſſima laus Apoſtolorum.

O dulcis.

O dulcis dulciſſima, ſuper favo, melle,
Columba caſtiſſima, carens omni felle,
Mater benigniſſima, iuxta noſtrum velle,
Cuncta fœtidiſſima a nobis repelle.

Maria.

Maria eximia, natum deprecare.
Ut quicumque omnia hæc vult recitare,
In tui memoria, & te collaudare,
Dignetur in gloria ſua collocare.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS.

OPUSCULUM INSCRIPTUM:

LAUS B. VIRGINIS MARIÆ.

Opuſculum hoc, quod Laus Beatæ Mariæ appellatur, Salutationem Angelicam continet, ſcilicet Ave Maria: ita tamen, ut juxta ſingulas litteras ejuſdem octonis verſibus Virginis Laudes celebret Auctor, & unumquemque octonarium ordiatur a litteris Salutationis Angelicæ, donec tota compleatur: Præterea 19. ſacræ Scripturæ locis Beatiſſimam Dei genitricem Mariam docet adumbratam, ut ex contextu apparet. Harum figurarum ſeries eſt, quæ ſequitur.

I. Figurata fuit per fontem, qui aſcendebat de terra, ut habetur. Gen. 2
II. Figurata fuit per lignum vitæ plantatum in medio paradiſi. Gen. 2
III. Figurata fuit per paradiſum rigatum a fluvio voluptatis. Gen. 2
IV. Figurata fuit per arcam Noe, per quam fuit genus humanum tempore diluvii conſervatum. Gen. 6 & 7
V. Figurata fuit per arcum, quem Dominus dedit Noe. Gen. 9
VI. figurata fuit per ſcalam, quam Jacob in ſomniis vidit. Gen. 28
VII. Figurata fuit per rubum, qui ardebat, nec comburebatur. Exod. 3
VIII. Figurata fuit per vas, in quo ſervatum fuit Manna. Exod. 16
IX. Figurata fuit per virgam Aaron, quæ habuit fructum præter opus naturæ. Num. 17
X. Figurata fuit per ſtellam, & per virgam, de quibus prophetavit Balaam. Num. 24
XI. Figurata fuit per concham Gedeonis, de qua habetur. Judic. 6
XII. Figurata fuit per domum Domini, quam ædificavit Salomon, & gloria Dei eam implevit. 3 Reg. 6
XIII. Figurata fuit per Abigail, quæ fecit pacem inter Nabal & David. 1 Reg. 25
XIV. Figurata fuit per Judith, quæ Holofernem peremit, & populum liberavit. Judith. 13
XV. Figurata fuit per Eſther, quæ Aman fecit ſuſpendi, & Mardochæum cum populo liberari. Eſther. 7
XVI. Figurata fuit per columbam, quæ attulit ramum olivæ Noe, & filiis ſuis in arcam. Gen. 8
XVII. Et per perticam, quæ tulit ſerpentem æneum in deſerto. Num. 21
XVIII. Figurata fuit per portam clauſam, per quam vir non tranſivit. Ezech. 44
XIX. Figurata fuit per mulierem, quam vidit Joannes. Apoc. 12

AVE cæleſte lilium,
Ave roſa ſpecioſa,
Ave Mater humilium,
Superis imperioſa,
Deitatis triclinium,
Hac in valle lacrymarum,
Da robur, fer auxilium,
O excuſatrix culparum.

Virgo pia ſine pare,
Gabriele nuntiante,
Quæ meruiſti portare
Chriſtum, Flatu ſacro flante.
Virgo partum poſt, & ante,
Refugium ſingulare,
Hac in vita vacillante,
Tuos ſervos conſolare.
Ecce ſtupet humanitas,
Quod ſis Virgo puerpera.
Scire nequit fragilitas
Tantæ virtutis opera.
Fides tranſcendens æthera,
Confitetur & veritas,
Ex te mater Chriſtifera,
Carnem ſumpſit divinitas.
Mater Natum, Patrem nata,
Stella Solem genuiſti,
Increatum res creata,
Fontem rivus emiſiſti.
Vas figulum peperiſti,
Virgo manens illibata,
Per te nobis Mater Chriſti,
Eſt perdita vita data.
Almiſſima ſunt viſcera,
Quæ Domini ſunt conclave.
Sanctiſſima ſunt ubera,
Quæ ſuxit, & lac ſuave,
Quo lactatur. Mater Ave,
Quæ regnans ſuper ſidera,
Perpetuæ mortis a væ
Nos & a malo libera.
Roſa decens, roſa munda,
Roſa recens ſine ſpina,
Roſa florens, & fœcunda,
Roſa gratia divina
Facta cælorum Regina,
Non eſt, nec erit ſecunda
Tibi, rei medicina
Noſtris cœptis obſecunda.
In ſcripturis figurata,
Multis locis oſtenderis,
Ænigmatibus monſtrata,
Sacris ut patet litteris,
Teſtamentorum veteris,
Et novi jure prælata,
Mulieribus ceteris,
Super omnes elevata.
Ante mundi originem
Te Dominus ordinavit,
Dum cæli latitudinem
Sapienter fabricavit.
Ex tunc ſancta mente cavit
Per te Matrem & Virginem,
Protoplaſti, qui peccavit,
A Expirare voraginem,
Gaude Virgo, Mater gaude,
Per te mundus reſtauratur,
Cum civibus cæli plaude
Qui honor tibi datur.
Deus decenter ſolvatur,
Tibi, majus omni laude,
Qui per te liberatur.
Omnis homo facta fraude,

I. Figurata fuit per Fontem, qui aſcendebat de terra, ut habetur, Geneſ. 2

Rigans mundum novo rore,
Nova prolis novitate,
Nova facis, novo more,
Cuncta mira claritate,
B Ex divina bonitate
Fons aſcendens in honore,
Rigans terram charitate,
Dei creſcens in amore.

II. Figurata fuit per Lignum Vitæ plantatum in medio Paradiſi, Gen. 2.

Arbor & lignum vitale
In paradiſi medio,
Plantaris ſpirituale,
Cujus fructus fruitio,
Replet omnia gaudio,
Numquam fuit, nec eſt tale;
Nec deerit proculdubio,
Lignum ita commodale.

C *III. Figurata fuit per Paradiſum rigatum a fluvio voluptatis, Gen. 2.*

Caſta Virgo te fluvius
Voluptatis irrigavit
Paradiſi, dum Filius
Dei corpus habitavit
Tuum, terra tunc donavit
Noſtra fructum uberius,
Et naturam reformavit
Noſtram Deus in melius.
In Paradiſo poſuit
Deus hominem Filium
Suum, cuſtodem poſuit
Tuum corpus egregium
Per Gabrielem nuntium
Dum viſitare voluit,
Redemptorem eximium
Nobis eum exhibuit.

IV. Fi-

Digitized by Google

IV Figurata fuit per Arcam Noe, per quam fuit genus humanum tempore diluvii conſervatum, Gen. 6 & 7

Arcam Noe fabricavit
Sed de lignis levigatis,
Fabricatam ſubintravit
Cum uxore & cum natis.
De parentibus beatis
Sibi Matrem te formavit
Dominus, & a peccatis
Te ſubintrans conſervavit.

V. Figurata fuit per arcum, quem Dominus dedit Noe, Gen. 9

Pactum ſuum antiquitus
Deus promiſit Patribus,
Arcum ſuum divinitus
Oſtendendum in nubibus,
Qui fœderis eſt omnibus
Signum promiſſum cælitus.
A Deo pax hominibus
Datur in eo penitus.
Labor & timor fugiunt
Arcu monſtrato fœderis,
Spes & gaudium veniunt
Peccatoribus miſeris,
Qui de reatu ſceleris
Flentes arcum conſpiciunt,
Per promiſſum de ſuperis
Se conſolatos ſentiunt.
Eſt in arcu cæruleus
Color, qui Virginitatis
Typum gerit: & rubeus
Etiam, qui charitatis
Formam notat: puritatis
Tuæ demonſtrat aqueus
Notam, & humilitatis;
Quam elegit in te Deus.
Nubibus cæli cerneris
Arcus, quæ nos illuminas,
Refulgens morum miſeris
Exempla cunctis feminas.
Hæreſes omnes terminas,
Et hæreticos conteris,
In Chriſto, quando geminas
Naturas ſimul congeris.
Arcus inſuperabilis,
Arcus potens, arcus fortis,
Arcus dulcis, amabilis,
Arcus patens cæli portis.
Poſt præſentis metam mortis
Nobis inevitabilis,

A Fac conſortes tuæ ſortis
Nos Virgo venerabilis.

VI. Figurata fuit per Scalam, quam Jacob in ſomnis vidit, Gen. 28

Dormiens Jacob ſomnio
Scalam vidit contingentem
Cælum: cujus confinio
Deum vidit innitentem.
Angelorum deſcendentem
Cœtum vidit. Promiſſio,
Terræ ſanctæ per potentem
Datur, & benedictio.
O Maria figuraris
Scala, ſed ſcalam ſuperas,
Ab Angelo ſalutaris,
Deum hominem generas.
B Super virtutes ſuperas,
Per Angelos collocaris,
Genus humanum liberas,
Ergo longe plus bearis.

VII. Figurata fuit per Rubum, qui ardebat, nec comburebatur, Exod. 3

Mater, tua Virginitas,
Rubo montis oſtenditur
Oreb, cujus viriditas
Per ardorem non uritur,
Sic nec tua corrumpitur
Virginalis integritas,
Dum ventre tuo jungitur
Humanitati Deitas.

VIII. Figurata fuit per Vas, in quo ſervatum fuit Manna, Exod. 16
C

In Vaſe Manna poſitum
Ut ſervetur, legitur,
Iſraelitis traditum
Neque vas Manna frangitur.
In te Chriſtus concipitur,
Virgo, per ſanctum Spiritum,
Neque tuæ minuitur
Virginitatis meritum.
Nobis Manna mirificum
Servaſti mirabiliter,
Manna terminans typicum
Figuratum veraciter,
In ſe miſericorditer
Per illud Manna cælicum,
Quod datur communiter
Iſrael in viaticum.
Vetuſtum Manna novitas

Digitized by Google

Tuæ gratiæ terminat.
Figurarum antiquitas
Fugit, & lux illuminat
Nova, quos lex diſcriminat
Nova. Ceſſat obſcuritas,
Purgat, mundat, eliminat
Antiqua nova claritas.
Summus artifex omnium
Te providit vas nobile,
Vas dignum, vas egregium,
Vas gratum, vas laudabile,
Vas cunctis venerabile
Famulis ut edulium
Miniſtres delectabile,
Panemque cæli civium.
Tu miniſtras hominibus
Verum panem Angelorum,
Tuis natum viſceribus
Pro ſalute peccatorum.
Hic eſt panis viatorum:
Qui non eſt dandus canibus,
Qui eſt ſalus miſerorum,
Præſtans omnibus panibus.
Ecce panis dulciſſimus,
Ecce panis amplectendus,
Ecce panis pinguiſſimus,
Ecce panis diligendus,
Ecce panis recolendus,
Ecce panis præoptimus,
Cibus cunctis præferendus,
Et præ cunctis gratiſſimus.
Cibus iſte nos reficit,
Recreat, & regenerat.
Et ſibi mentem allicit,
Dirigit, & confœderat.
Omne bonum exaggerat,
Et omne malum abiicit,
Vincit, regnat, & imperat,
Auget, alit & perficit.
Vinus panis, & vitalis,
Via, veritas & vita,
Et hic panis immortalis,
Et bonitas infinita:
Quo refulget præmonita
Nova ſponſa ſpiritualis,
Synagoga definita
Perit, & umbra legalis.
Manna ceſſat, & cælitus
Nobis panis proponitur,
Panis verus vivificus
Nobis de cælo mittitur,
Chriſtianis conceditur
Solis panis hic myſticus,
Quibus communis traditur
Verus panis Angelicus.

A

IX. Figurata fuit per virgam Aaron, quæ habuit fructum præter opus naturæ. Num. 17

Beatus tabernaculo
Moyſes virgam poſuit.
Aaron, ſed pro titulo
Sacerdotis: quæ fronduit,
Floruit, fructum habuit,
Evidenti miraculo.
Sacerdotis obtinuit
Jus Aaron in populo.
Ecce valde mirabilis
Res, & miranda novitas,
Floret ſiccitas ſterilis,
Gignit ſicca ſterilitas.
Parturit virgæ ſiccitas
B Fructum profert, & fertilis
Efficitur ſterilitas.
Non fuit ante ſimilis.
Notat virga florigera,
Quæ naturæ non opere
Efficitur fructifera,
Sed puro Dei munere,
Quod debebas concipere,
Virgo nova puerpera,
Novum fructum parere,
Poſt partum Virgo libera.
Ergo vere Virgo parens,
Germinaſti campi florem,
Dei Patris verbum parens,
Mundi paris Salvatorem,
Puritatiſque decorem
Non amittis, ſorde carens.
Charitatis fundens rorem,
Quo rigatur mundus arens.

C

X. Figurata fuit per ſtellam, & per virgam, de quibus prophetavit. Balaam. Num. 25

De Jacob exoritura
Nova ſtella prædicitur,
Ex Iſraele naſcitura
Virga nobis oſtenditur,
Per quam Moab percutitur.
Te præſignat hæc figura,
De qua Virga producitur
Chriſtus mirante natura.
Iſta ſtella clariſſima,
Quam non violat radius,
Luce nitens puriſſima,
Cryſtallo fulgens clarius,
Te ſignificat verius.

Vir-

Virgo ſemper caſtiſſima,
Quam non violat Filius,
Naſcens ex te mundiſſima.
Conſurgens Virgo florida,
Ex Iſraele Prophetice.
Promiſſa Virgo nitida,
Diceris virga myſtice.
Egrediens de radice
Jeſſe, potens & valida,
Florem profers mirifice
Virgo, materque gravida.
Tu es Virga, tu es ſtella,
Tu es gratiæ fluvius,
Deitatis munda cella,
Genitrix, cujus Filius
Flos dicitur, & radius,
Charitatis fundens mella,
Cælo, luctus ſuperius
Mundum ſervans a procella.
Ave Virgo fertilior
Univerſis arboribus.
Ave ſtella fulgidior
Univerſis ſideribus,
Factis, dictis, virtutibus,
Univerſis præſtantior,
Creaturis, hominibus,
Cuſtos, & quies tutior.

XI. Figurata fuit per concham Gedeonis, de qua habetur. Judic. 6

Tu Gedeonis rorida
Concha cæleſtis diceris,
Rore manans & fluida
Lana compreſſa velleris,
Divini dono muneris,
Tu ſemper manes madida,
Solatium das miſeris,
Sed terra manet arida.
Verus cæleſtis fluminis,
Tuam Concham munditiæ,
Ros replevit, dum numinis
Sacri munere gratiæ,
Plena ſolis juſtitiæ,
Mater Dei, & hominis,
Fis, flore pudicitiæ
Vernans Matris & Virginis.

XII. Figurata fuit per domum Domini, quam ædificavit Salomon, & gloria Dei eam implevit. 3 Reg. 6

Implevit domum Domini,
Superni Regis gloria,
A Suo ſacratam nomini,
Salomonis induſtria.
Dum te ſuperna gratia
Gabrielis affamini,
Parentem Virgo Maria
Replet dicatam numini.
Notat hic Dei Filium
Salomon Rex pacificus,
Qui fecit thronum regium,
Ut hic artifex cælicus.
Et nuntius Angelicus
Præparavit hoſpitium,
Noſtræ ſalutis piſticus,
Verum deferens gaudium;
Maria mater gratiæ,
Mater & fons bonitatis,
Mater miſericordiæ,
Fons, & fomes pietatis,
B Triclinium Deitatis
Mater ſolis juſtitiæ,
Perpetuæ claritatis
Confers lumen, & gloriæ.

XIII. Figurata fuit per Abigail, quæ fecit pacem inter Nabal & Davidem. 1 Reg. 25

Uxor Nabal cum Davide
Pacem datis muneribus,
Nabal reformat ſolide
Benigniſſimis precibus,
Licet Nabal ſermonibus,
Dictis, factiſque ſtolide,
Meruiſſet doloribus
Vitam finire turbide.
C Larga Nabal convivia
Suo faciens tonſori,
Quærendo temporalia,
Gulæ vacans & honori;
Comparatur peccatori,
Dei danti convitia,
Servis: Unde morte mori
Debent propter hæc vitia.
Iſte deſiderabilis
Vultu David gratioſus,
Rex nulli comparabilis.
Manu fortis, bellicoſus,
Clemens, pius, amoroſus,
Chriſtus eſt immutabilis,
Qui ſemper eſt glorioſus
In ſanctis & mirabilis.
Et tu Abigail ſapiens,
David deferens munera,

Nabal & David faciens
Precibus tuis fœdera.
Dum pia lactis ubera
Chriſto dediſti nutriens,
Hinc peccatoris ſcelera
Tuis meritis leniens.
Regina Virgo Regia
De genere David Regis,
Dei mater & filia
Chriſti parens; Chriſtum regis,
Noſtra mater noſtræ legis
Gaudium & lætitia,
Peccatoris fortis ægis,
Decus, honor, & gloria.
In te ſola ſpes figitur
Omnis humani generis,
Per te ſolam deſtruitur
Adæ peccatum veteris,
Vitæ portus es miſeris,
Per te ſalus acquiritur.
Neſcit reatum ſceleris,
Qui te devote ſequitur.
Bonum eſt ergo ſubdere
Seſe tuæ ſervituti.
Secundum te ſe regere,
Diſponendo ſe virtuti.
Namque tui ſervi tuti
Per te poſſunt aſcendere
Cælum, vitam aſſecuti,
Tecum ſemper & vivere.

XIV. Figurata fuit per Judith, quæ Holofernem peremit, & populum liberavit. Judith. 13

Volens mundum ſævitia
Principis Aſſyriorum,
Subiicere: nefaria
Manu collecta virorum,
Magnam plebem Judæorum
Obſedit in Bethulia,
In mortem mœſtam eorum
Mentem debacchans impia.
Sancta Judith pro populo
Salvando ſe præparavit,
Nocte ſurgens de lectulo,
Vocans Abram properavit,
Holoferni præſentavit
Se, pro gentis periculo.
Necans eum, liberavit
Cives a mortis jaculo.
Eſt civitas Bethulia,
Quam obſidet diſſenſio,
Dæmoniſque perfidia,
Et hæreſis deceptio,

A Conjuncta tuo Filio,
Noſtra mater Eccleſia,
Tuo tuta ſubſidio,
Munita tua gratia,
Tu es Judith pulcherrima,
Quæ liberas Eccleſiam,
Holofernis acerrima,
Ut per divinam gratiam
Hæreſiſque perfidiam,
Confutas....
Spem certiſſimam,
Fundens ſuper familiam.
Benignus ſapientiæ
Spiritus, & dulcedinis,
Conſilii, ſcientiæ,
Timoris, fortitudinis,
Lumen divini numinis,
Omnis genere gratiæ,
B Te replevit ut hominis
Cauſa ſis indulgentiæ.

XV. Figurata fuit per Eſther, quæ Aman fecit ſuſpendi, & Mardochæum cum populo liberari. Eſther. 7.

Ediſſa per connubium
Aſſuero conjungitur,
Thalamum ſubit Regium,
Coronatur, præficitur,
Cunctis. Vaſti deponitur,
Amittit regni ſolium.
Superba Vaſti tollitur
Eſther habet dominium.
Nota Eſther humile
Cor contritum humiliter,
C Cor dulce, cor amabile,
Cor diligens veraciter;
Cor contemplans ſublimiter.
Vaſti notat cor fragile,
Exaltans ſe perniciter
Superbum & indocile.
Et te quid eſt humilius
Per cuncta mundi climata?
Dulcius, amabilius,
Deſtruens cuncta ſchiſmata?
Te ſacra probant dogmata
Nil eſſe gratioſius,
Sacra probant ænigmata
Te nihil eſſe mundius.
Deſignat Eſther igitur
Te, qua numquam humilior
In creaturis legitur,
Fuiſſe; nec ſuavior,
Pulchrior, amabilior,

Dul-

Digitized by Google

Dulcior nulla dicitur.
Et propter hoc ſublimior
Eſſe, nulla te noſcitur.
In Judæos invidia
Sævit Aman perverſitas,
Damnat eos perfidia,
Crudeliſque doloſitas,
Mardochæi benignitas,
Eſther ſcribit euprepia,
Mutetur ut crudelitas
Decreti Regis impia.
Condolet Eſther fratribus
Totius ſui generis,
His auditis rumoribus,
Regem adit, qui fœderis,
Signum dedit peſtiferis,
Morti datis complicibus,
Damnatur Aman ſceleris,
Ejus notis criminibus.
Tu es Eſther, perfidiam
Aman reprimens graviter,
Famulorum miſeriam,
Exterminans benigniter.
Regi ſummo feliciter,
Deſponſata per gratiam,
Coronata perenniter,
Regiam tenes potentiam.
Vere notat inimicum
Aman humani generis,
Dirum ſerpentem lubricum,
Jure pulſum de ſuperis,
Condemnatum in inferis,
Accuſatorem iniquum,
Quem tu calcas & conteris,
Deum reddis pacificum.
Sicut pupillam oculi,
Servos, ſervas, ſervo Regis,
Tu ſolamen es ſæculi,
Refugium tui gregis.
Summa ſponſa, ſummi Regis,
Caput conteris zabuli.
Tu es verus liber legis,
Tu arca tabernaculi.
Flos vernalis, flos lilii,
Flos florum, decus Virginum,
Diceris, & auxilii,
Fons plenus, cuſtos hominum:
Cujus attraxit Dominum,
Et Angelum conſilii,
Dulcis odor, ut terminum
Nobis daret exilii.

A

XVI. Figurata fuit per columbam, quæ attulit ramum olivæ Noe, & filiis ſuis in arcam. Gen. 8

XVII. Et per perticam, quæ tulit ſerpentem æneum in deſerto. Num. 21

Ramum ferens virentibus,
Ore Columba proprio.
Foliis fructuantibus,
Generali diluvio,
Quos turbarat undatio,
Noe, natis, conjugibus,
Refovit eos gaudio:
Salutis intuitibus.
Una Serpentem pertica
B Deſerto tulit æneum,
Ut ſi intus vis toxica.
Quemquam læſerat Hebræum,
Sanaretur videns eum,
Ope Dei mirifica.
Propellente vipereum,
Virus virtute myſtica.
Columba tu ſimplicior
Omni, tutrix humilium,
Salus hominum tutior.
Mundo tuliſti gaudium,
Enixa Dei Filium,
Omni veneno fortior,
Medicina peccantium,
Signo Serpentis promptior.

XVIII. Figurata fuit per portam clauſam, per quam vir non tranſivit.
C *Ezech. 44*

Tu es Porta, quæ clauditur,
Apertionis neſcia,
De qua Propheta loquitur,
Hominum nulli pervia.
Quia Dei Sapientia
Ingreditur, & egreditur,
Semota violentia
Per egreſſum non frangitur.
Virginitas eſt janua,
Qua cælis fulgens altius,
Cæli non linquens ardua,
Meſſias Dei Filius,
Conceptus eſt, exterius
Carne tectus exigua,
Corpus ſumens perfectius
Ex te, Virgo præcipua.
Sicut ſidus perlucitur,

XIX. Figurata fuit per mulierem, quam vidit Joannes. Apoc. 12

Vidit Joannes myſticum
Signum quoddam mirabile,
Quod in cælo propheticum
Apparuit notabile.
Numquam fuerat ſimile
Prophetis ænigmaticum
Signum datum, quod utile,
Præcedens ut mirificum.
Erat patens cæleſtibus
Amicta Solis lumine
Mulier, Lunam pedibus
Supponens, cujus culmine
Capitis pro tegmine,
Duodecim ſideribus,
Sertum fulgebat numine,
Suis plenis viſceribus.
Nihil te magis proprie
Per iſtam intelligitur
Mulierem, quæ ſerie
Prophetæ nobis panditur.
In te namque concipitur,
Et oritur juſtitiæ
Verus Sol, unde oritur
Regnum cæleſtis curiæ.
Tuis Luna ſupponitur
Pedibus, & militia
Cæli tota per te regitur,
Caput duodenaria,
Patriarcharum gloria,
Quæ per te benedicitur,
Et biſſena victoria
Apoſtolorum texitur.
Repleris plenitudine
Generis omnis gratiæ,
Totaque multitudine
Virtutum & potentiæ,
Tu decus excellentiæ,
Tu lux carens fuligine
Culpæ: ſplendor gloriæ
Mundum decorans lumine.
In te totum perficitur,
Quidquid verbis propheticis,
De te virgo prædicitur,
Et legis ænigmaticis:
Sive quidquid angelicis
Tibi verbis exprimitur,
Finitis verbis typicis
Res manifeſta cernitur.
Salve ſolamen hominum,
A Salve munda ſtella maris,
Salve purgatrix criminum,
Salve virgo ſingularis.
Conſortio carens maris,
Concipis, paris Dominum.
Tu lapis es angularis,
Quæ das figuris terminum.
Tu ſupra cæli ſolium
Ad dexteram Dei reſides,
Juxta proprium Filium
Cæli Regina præſides,
Confirmans mentes deſides,
Præſtans eis auxilium,
Et tuis ſervis provides,
Impetrando ſubſidium.
Ubi namque ſanctiſſima
Caro, quam Dei filius
Sumpſit ex te mundiſſima.
B Inthronizatur celſius,
Creatis glorioſius,
Ratio vult certiſſima,
Eſſe te non inferius,
Vel ſede magis infima:
Ibi mater cum Filio
Gaudentes cæli patria,
Trinitatis conſortio;
Creata ſuper omnia.
Tua benigna gratia
Felicitatis gaudio
Nos coronat, & gloria,
Beatorumque præmio, Amen.

ORATIO.

C OMnipotens ſempiterne Deus qui glorioſæ Virginis Matris Mariæ corpus & animam, ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, Spiritu ſancto cooperante præparaſti, da, ut cujus commemoratione lætamur, ejus pia interceſſione ab inſtantibus malis, & a morte perpetua, & ſubitanea liberemur. Per Chriſtum Dominum, &c.

ALIA ORATIO.

DEus, qui beatiſſimam Virginem Mariam, Matrem tuam in Annuntiatione, Viſitatione, &

Aſ.

Digitized by Google

Aſſumptione multiplici gaudio læti-ficaſti, tribue quæſumus: ut ejus precibus & omnibus ſanctis tuis intervenientibus, ad inæſtimabile gaudium, quo nunc tecum ſine fine gaudent, pervenire mereamur. Per Christum Dominum, &c.

Has videas Laudes,
Qui ſacra Virgine gaudes;
Et venerando piam
Studeas laudare Mariam.
Virginis intactæ
Dum veneris ante figuram,
Prætereundo cave.
Ne ſileatur Ave.

A Invenies veniam,
Sic ſalutando Mariam,
Ave Maria gratia, &c.
Vilis homo materiæ
Surge de mortis tumulo,
Dum ſpes eſt adhuc veniæ,
Te ſubtrahe periculo.
Excutere de pulvere,
Dum opus eſt remedio,
Surge, curre pro bravio.
Dum licet comprehendere.
Viam quærens in invio
Malorum reminiſcere,
Ad Patriam revertere
Cum pœnitente filio.

Digitized by Google

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

OPUSCULUM NUNCUPATUM:

PSALTERIUM MINUS BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Opuſculum hoc, Pſalterium minus B. Mariæ Virginis prænotatur, quia quilibet quaternarius rithmicus aliquid continet ad imitationem Pſalmorum Davidis in ordine: ita ut primus quaternarius verſuum aliquid primi Pſalmi redoleat, ſecundus aliquid ſecundi, & ſic de ſingulis. Dividitur Opuſculum in quinquagenas tres, juxta numerum Pſalmorum centum quinquaginta, & B. Virginem initio cujuslibet quaternarii devote per Ave ſalutat S. Bonaventura, itidemque ejuſdem B. Virginis laudes decantat, necnon partem recenſet beneficiorum, quæ per talem mediatricem in genus humanum contulit omnipotens, & miſericors Deus: ut hac ſalutationis forma affectus devotorum Sanctiſſimæ Mariæ Virginis, magis ac magis erga ipſam excitetur.

PRIMA QUINQUAGENA.

AVE Virgo vitæ lignum,
Quæ perenni laude dignum,
Salvo voto quod voviſti,
Mundo fructum attuliſti.
Ave, cui ſine fine
Reges aſtant & Reginæ,
Tu Regina ſæculorum,
Regum Princeps, & regnorum.
Ave David germen juſtum,
Ut vitalem Dei guſtum
Mereamur experiri,
Fac de monte nos audiri.
Ave Virgo Deo digna,
Serva ſervos, & conſigna
Luce tuæ faciei,
Et ſplendore vultus Dei.
Ave Mater novi moris,
Nec conceptu Redemptoris,
Neque ortu deflorata
Scuto Dei obumbrata.
Ave Virgo, quæ furorem
Conditoris in amorem
Tua forma convertiſti,
Votis iram extinxiſti.
Ave Virgo, quam ſalvator,
Renum teſtis, & ſcrutator,
Quem non fallit nox erroris,
Laudat intus atque foris.
Ave Virgo plena bonis
Gratiarum dives donis,
Opus Dei digitorum,
Grande nimis & decorum.
Ave Virgo poſt, & ante,
Pro me ſemper te pugnante,
Vertat hoſtis mihi dorſum,
Et converſus ſtet retrorſum.
Ave Porta libertatis,
Aula ſummæ Trinitatis,

Et

Et ſolemne Dei templum,
Salus orbis & exemplum.
Ave virgo flos regalis,
Mulierum nulla talis,
Verba cujus ſunt argentum,
Lingua laudis inſtrumentum.
Ave virgo cui plaudo,
Tibi canto, te collaudo,
Bona mihi tribuentem,
Serva Virgo me canentem.
Ave virgo, Deo chara,
Pulchra, ſuavis, prudens, clara:
Sola Dei ſalutare,
Digna mundo generare.
Ave virgo virtus mea,
Natum Deum poſce Dea,
Ut in arce Sion clare
Nos concedat habitare.
Ave virgo forma morum,
Cui Chriſtus Rex cælorum,
Mundi curis expeditæ
Notas fecit vias vitæ.
Ave virgo cujus ori,
Voci, verbis & clamori,
Dei aures inclinatæ
Sunt, præſtandi largitate.
Ave virgo diligenda,
Laude cunctis præferenda,
Radix ſancta ſemen verum,
Flos & gemma mulierum,
Ave, cujus provocatus
Forma Deus Deo natus,
Pugnaturus non expavit,
Sed ut gigas exultavit.
Ave Scala cælum tangens,
Ad te Virgo clamo plangens,
Ut a malo ſtella maris,
De Sion me tuearis.
Ave Jeſſe ſtirps beata,
Virgo voto non fraudata,
Tui cordis & tuorum,
Voluntate labiorum.
Ave, cujus quæ naſcetur
Claritatem gens loquetur,
Cujus honor non decreſcit,
Et poteſtas finem neſcit.
Ave Digna omni laude,
Caſta Dei Mater gaude,
Et admitte vota precum,
Ut ſis Virgo, ſemper mecum.
Ave virgo, cujus manus,
Non fœdavit actus vanus,
Sed ab omni pravitate,
Innocentes ſunt ſervatæ.
Ave virgo ſpecioſa,
A Cujus quaſi recens roſa,
Spirat caro, cor lætatur,
Mens in bonis demoratur.
Ave virgo, quæ jam audis,
Coram throno vocem laudis,
Jube ſimul nos aſtare,
Dei laudes enarrare.
Ave virgo, rumpe moras,
Et ad omnes ſemper horas,
Mihi cuſtos, & adjutrix,
Eſto digna Dei nutrix.
Ave virgo vernans flore,
Guſtus cujus, & odore,
Rurſum homo iuveneſcit,
Et ad vitam revireſcit.
Ave virgo, & appare,
Jube tecum nos regnare,
Et ad Chriſtum, quo abiſti,
B Poſt te trahe, Mater Chriſti.
Ave virgo favus mellis,
Cedit ecce Sol cum ſtellis,
Tui vultus claritati,
Tu decoris conſummati.
Ave virgo finis iræ,
Purga culpas, & largire,
Nos peracto curſu mundi,
Pro peccatis non confundi.
Ave virgo pulchra viſu,
Deprecor te toto niſu,
Me clamantem quotidie
Clemens Mater audi pie.
Ave Mater Virgo tamen,
Poſce ſemper ſacrum flamen,
Ad munimen nobis dari,
Et a verbo nos firmari.
Ave virgo ruga carens,
C Da intacta Dei parens,
Ut laus tua cum dulcore
Meo ſemper ſit in ore.
Ave Mater expers viri,
Fac me dignum inveniri,
Quem digneris adjuvare,
Noli Virgo jam tardare.
Ave virgo vena munda,
Per te vivi fontis unda
Mihi ſemper irroretur,
Quo cor meum deebrietur.
Ave virgo vitæ via,
Salve mundi ſpes Maria,
Cujus legem cor rimatur,
Os ſophiam meditatur.
Ave virgo mundi decus,
Tibi cedens Judex æquus,
Eſt oblitus iræ ſuæ,
In aſpectu formæ tuæ.

Ave

Digitized by Google

Ave virgo mundi ratis,
Da, ut igni charitatis
De te mihi ſemper creſcat,
Cor amore incaleſcat.
Ave virgo, lux aſtrorum,
Educ, quæſo, vitiorum
Lutulenta me de fæce,
Pro me Deo fuſa prece.
Ave virgo fac dignare,
Te laudantem me ſanare,
A languore nimis gravi,
Quem peccando comparavi.
Ave virgo, da quod cernis,
Ut contempler in ſupernis,
Epulantis turbæ ſonum,
Et cantantis ante thronum.
Ave virgo ſingularis,
Vera veri ſalutaris,
Et emiſſæ lucis mater,
Cui Deus verus Pater.
Ave virgo, tu quietum
Fac frementis mundi fretum,
Jeſus navi ſoporatus,
A te ſurgat excitatus.
Ave virgo, digna coli,
Quæ divinæ tuæ proli,
In feſtiva claritate,
Veſtis aſtas deauratæ.
Ave virgo, mundi lumen:
Quæ a Patre verbi flumen,
Tibi miſſum & infuſum,
Effudiſti præter uſum.
Ave virgo, Mater agni,
Jeſus Chriſti regis magni,
Qui eſt pius, & begnignus,
Et honore ſummo dinus.
Ave virgo formæ raræ,
Cujus vultus ſingulare
Viſum jubar ſunt mirati
Reges cœlo congregati.
Ave virgo, veta mentem,
Te laudando diligentem,
Deputari inter reos,
Ubi mors depaſcet eos.
Ave veris claritudo,
Tecum agri pulchritudo,
Quæ perfuſa cœli rore,
Vernans orto Salvatore.
Ave Mater orphanorum,
Miſerere miſerorum,
Tollens ſordes, & peccata,
Super nivem dealbata.

A SECUNDA QUINQUAGENA.

AVe virgo primitiva
Virgo ferax ut oliva,
Quæ divini germen floris,
Attuliſti noſtris oris.
Ave ſchema clarum David,
Mundus omnis acclamavit,
Sola Deum requiſiſti,
Nec ad probra deſcendiſti.
Ave virgo novi voti,
Poſce bona mundo toti,
Tuum omnes adjuvamen,
Sentiamus ſemper, amen.
Ave virgo columbina,
Fac ut mundi de ſentina,
Illuc volem datis pennis,
Ubi quies eſt perennis.
Ave virgo, da, te duce,
B Me vivorum frui luce,
In qua raptus ad ſuperna,
Vita vivam ſempiterna.
Ave virgo ſpecialis,
Fove tuis me ſub alis,
Sede fruar, ut amœna,
Et quiete pace plena.
Ave decus puellarum,
Virga Judæ, ſemen clarum,
Patris parens, nata prolis,
Dei domus, aula ſolis.
Ave virgo flos de ſpina,
Quod rogamus, da Regina,
Surge nobis in occurſum,
Præbe dexteram, trahe ſurſum.
Ave virgo lacte lota,
Paſce ſemper nos, & pota;
Deitatis fonte trino,
De compunctionis vino.
C Ave Turris noſtræ ſpei:
Eſto virgo memor mei,
Et cantorem laudum harum,
Salva princeps fœminarum.
Ave virgo ſine dolo,
Cujus omnis ſpes in ſolo
Creatore ſemper manſit:
Non in mundo, qui pertranſit.
Ave virgo, caro cujus
Ridens dapes vitæ hujus,
Solum Deum concupivit,
Et eum mente ſitivit.
Ave virgo recti cordis,
Nec ullius umquam ſordis
Inquinata fœditate,
Dono prolis illibatæ.
Ave ſalus ex Judæis,
Votis virgo fave meis,
Ut in Sion reddam illa,

Dum

Digitized by Google

Dum reſurgam de favilla.
Ave virgo par argento.
  Quæ pudoris detrimento,
  Igne mundi non arſiſti,
  Quem illæſa pertranſiſti.
Ave parens abſque pare,
  Mater Dei deprecare,
  Deum mihi miſereri,
  Et cum juſtis me cenſeri,
Ave virgo Deo juncta,
  Te tollente mala cuncta
  Viæ meæ proſperentur,
  Res adverſæ ſecundentur.
Ave virgo, per quam volens
  Pauper ille fit, & dolens,
  Quo jubente dolor cedit,
  Et paupertas retro redit.
Ave virgo Dei cella,
  Quem pro nobis interpella,
  Placa um,nat ne moreris,
  Quæ repulſam non vereris.
Ave norma caſtitatis,
  Eſto virgo pro peccatis,
  Ne deſcendam ad tormentum,
  Forte mihi firmamentum.
Ave virgo vitæ portus,
  Porta clauſa, clauſus hortus,
  Vellus clari Gedeonis,
  Veri thronus Salomonis.
Ave virgo, cujus lotus
  Pes peccando non eſt motus,
  Ergo firma vacillantes,
  Leva lapſos, tene ſtantes.
Ave decus diſciplinæ,
  Stella lucis matutinæ,
  Veri ſolis tu aurora,
  Tu pro nobis ſemper ora.
Ave virgo, quam laudamus,
  Da ſecuri videamus,
  Hora Chriſti judicantis,
  Et poſt ſemper imperantis.
Ave virgo, ſed fœcunda,
  Firma vagos, fœdos munda,
  Et qui aufert regum flatum,
  Regem nobis fac placatum.
Ave virgo Dei quies,
  Tu antiquos mihi dies,
  Et per Evam quam amiſi,
  Redde lucem paradiſi,
Ave virgo, quæ rogaſti,
  De ſecreto ventris caſti,
  Super ora peccatorum
  Verum panem Angelorum.
Ave Templum impollutum,
  Cujus mundo cor exutum,

A Nulla umquam ſæculari
  Lue, quivit inquinari.
Ave mundi medicina,
  Miſce potum, & propina,
  Fletum mihi menſurate,
  Pro peccati quantitate.
Ave virgo, flos æſtatis,
  Tu divinæ ſuavitatis
  Mel, & Manna ſuſcepiſti,
  Et hæc nobis porrexiſti.
Ave virgo, fuga mortem,
  Serva reos, & in ſortem
  Transfer Dei filiorum,
  Reparatrix perditorum.
Ave virgo admiranda,
  Tibi nulla comparanda,
  Nulla talis in puellis,
  Univerſas tu præcellis,
B Ave virgo, quæ de triſti
  Valle fletus emerſiſti.
  Orta terris & in mare,
  De excelſo rutilare.
Ave terra fructuoſa,
  Jeſu mater generoſa,
  De qua nobis modo miro,
  Vir proceſſit ſine viro.
Ave grandis, & puſilla,
  Dei mater & ancilla,
  Tu regina reginarum,
  Honor cœli, laus terrarum.
Ave virgo mundi vita,
  Tu cum nato da petita
  Ut me Dei civitatis
  Civem eſſe faciatis.
Ave virgo dies feſta,
  Per te ſalver a moleſta
C Paupertate, qua laboro,
  Mater abſque viri thoro.
Ave virgo, & lætare,
  Te in cœlis imperare,
  Gens, & lingua omnis ſciat,
  In æternum fiat, fiat.
Ave virgo, cujus oris,
  De ſplendore conditoris,
  Splendor clare reſplendeſcit,
  Lucet corpus, cor clareſcit.
Ave virgo, decus rerum,
  Te jubente me dierum
  Comitetur longitudo,
  Et ſalutis plenitudo.
Ave cedrus exaltata,
  Virgo palmæ coæquata,
  Premens arce dignitatis
  Cuncta ligna voluptatis.
Ave virgo, quæ decorem

In-

Induiſti, Creatorem
Præcinxiſti pulchre Deum,
Carne munda velans eum:
Ave virgo gratioſa,
Tu quæ mitis, & formoſa,
Super omnes es puellas,
A te numquam me repellas.
Ave virgo vincens ſolem,
Cujus infans terræ molem,
Fundat, librat, & appendit,
Fines manu comprehendit.
Ave virgo vitæ rectæ,
Fac peccata nos perfecte
Confitendo, decorari,
Da te ſemper venerari.
Ave virgo vellus roris,
Tu dilecta Salvatoris,
Tu cor habes liquefactum,
Ad ignitum Dei tactum.
Ave ſponſa regis almi,
Pſalle Deo voce pſalmi,
Et fer opem, quam precamur,
Ne in culpa moriamur.
Ave nubes pluvialis,
Quæ peruſta mille malis,
Corda noſtra refeciſti,
Quibus Deum infudiſti.
Ave virgo, nec morare,
Surge portas reſerare,
Quas obſtruxit homo primus,
Ut intrare nos poſſimus.
Ave virgo, quam inviſi
Nuſquam tangit haſta, niſi
Tota felix, nec aduſta,
Qualicumque re injuſta.

TERTIA QUINQUAGENA.

Ave virgo, mundi ſidus,
Domus, tectum, mons, & nidus,
Ubi paſſer ſolitaris
Jeſu Chriſte demoraris.
Ave virgo delicata,
Mater virum dedignata,
Per te datur vitæ dator,
Et perennis miſerator.
Ave virgo, terra bona,
Tu petenti mihi dona,
Panem de te procreatum,
Vinum vera vite natum.
Ave mater Joſeph veri,
Ab interna qui tueri,
Semper fame nos dignetur,

A Per te illud impetretur.
Ave virgo, ac præbeto,
Unam mihi rem, quam peto,
Me in tuo ſalutari,
Ad ſalutem viſitari.
Ave virgo, fons ſignatus,
Cujus numquam violatus
Venter fudit Redemptorem,
Oppreſſorum ereptorem.
Ave virgo, & implora,
Ut cor meum omni hora,
Præparatum, lene, pronum,
Gaudens ſit ad omne bonum.
Ave virgo, vitæ datrix,
Ad te, dives Imperatrix,
Clamo pauper & egenus,
Et ærumna multa plenus.
Ave virgo, & ne ſinas
B Sion muros, & ruinas,
Sine nobis reparari,
Fac ad illam nos quadrari.
Ave virgo, cujus vultus,
Mores, modus, forma, cultus,
Cuncta placent ad perfectum,
In te nihil eſt neglectum.
Ave virgo agni nupta,
Opto, mater incorrupta,
Larga nimis, & felici
Tua manu benedici.
Ave virgo nauta mundo,
Ne mergamur in profundo,
Tu deporta nos ad portum,
Ad æterni ſolis ortum.
Ave virgo, quam ſincero
Semper eſſe corde ſpero,
Vitæ meæ protectricem,
C Credo Dei Genitricem.
Ave virgo lætabunda,
Per te vivam cum jucunda
Electorum concione,
In vivorum regione,
Ave virgo, virens ſalix,
Favus, uva, fons, & calix,
Quæ prophetæ protoplaſti,
Nectar orbi propinaſti.
Ave virgo, virga Jeſſe,
Dona nobis tecum eſſe,
Ut affectu quo debemus,
In æternum te laudemus.
Ave virgo Glorioſa,
Fac virtutem virtuoſa,
Et me jube ſemper frui
Viſione vultus tui.
Ave virgo, meque doce

In-

Digitized by Google

Intus ſono ſine voce
Bonitatem, diſciplinam,
Et ſcientiam divinam.
Ave virgo tota lenis,
Salves, oro, me a pœnis,
Gravis hujus incolatus,
Et æterni cruciatus.
Ave parens abſque nævo,
Ad te cor, & vultum levo,
Ut me quoque conſoleris,
Quæ cunctorum misereris.
Ave virgo, lux juſtorum,
Tu convexa ſuperorum
Glorianter introiſti,
Et, ut regnes, reſediſti.
Ave, cui dominator
Rex cœlorum habitator,
In perenni dedit jure,
Omnis ſceptra creaturæ.
Ave virgo benedicta,
Quam non traxit ad dilecta
Rerum iſte torrens vanus,
Ros decurrens, flos mundanus.
Ave Sion mons ſublimis,
Elevata virgo nimis,
Et in cœlis principatum,
Jus uſurpans & primatum.
Ave virgo, quam perflavit,
Et perflando fœcundavit,
Auſter fructu ſpiritali,
Chriſto flore virginali.
Ave plena gratiarum,
Domus ſeptem columnarum,
Dei manu fabricata,
Nec ab eo violata.
Ave palmes vitis veræ,
Bona Sion me videre
Cunctis, virgo, fac diebus,
Ut abundem lætis rebus.
Ave virgo, maris ſtella,
Dona vires, doce bella,
Fac me dote præliari,
Et ne ſinas expugnari.
Ave virgo, ſpes humana,
Preme ventos, fluctus plana,
Ut evictis mundi undis,
Emergamus de profundis.
Ave virgo, cujus ſenſus,
Numquam fuit deprehenſus
Arroganter elevari,
Aut injuſte gloriari.
Ave virgo, diva poli,
Cujus Deus ſibi ſoli
Habitandum cor elegit,
Et libenter ibi degit.

A Ave virgo, vas unguenti,
Jam in oram veſtimenti,
Unctionem, qua abundas,
Supplicamus, ut infundas.
Ave virgo, quæ ad pura
Adolendum precum thura
Deo manus extuliſti,
Cui mater extitiſti.
Ave virgo pia tota,
Da ut mente te devota;
Et amore ſemper puro,
Laudem nunc, & in futuro.
Ave cœlum ſpirituale,
Summum intellectuale,
Tu mons ille non inciſus,
Tu cœleſtis paradiſus.
Ave Mater, virgo vera,
Doce mente me ſincera,
B Sion ſemper recordari,
Non de mundo meditari.
Ave novi Mater Adam,
Cujus precor ut evadam,
In me juſtam ultionem,
Pro me reddas rationem.
Ave mater pietatis,
Per te noſtræ cæcitatis
Nox, ut dies, illuſtretur,
Malum omne propulſetur.
Ave digna prædicari,
Non me ſinas ſupplantari,
Et ne ruant ad exceſſus,
Meos, virgo, rege greſſus.
Ave virgo cor ornatum,
Veta, quæſo, ne peccatum
Verbis parem excuſare,
Doce linguam refrænare.
C Ave virgo da poſt luctum,
Mundi hujus hinc eductum,
Phœbi vultu clariora,
Me videre Chriſti ora.
Ave Regum alta proles,
Tu me virgo ſicut ſoles,
Ad te ſalva fugientem,
Serva tibi procidentem.
Ave arbor mire culta,
Virgo pollens laude multa,
In qua Deus cum deſcendit,
Fœdum nihil deprehendit.
Ave virgo, quæ lactaſti,
Suave lumen, quod guſtaſti,
Et in cœlo mente fixa.
Stella Solem es enixa.
Ave botrum ferens vitis,
Per quam pulſa mundi ſitis,
Lux eſt cæcis reſtaurata,

Et

Digitized by Google

Et libertas vinctis data.
Ave felix in ſeptenas,
Sparſa ſtellas, quas ſerenas,
Chriſtiani orbis rura,
Luce numquam occaſura.
Ave rerum potens diva,
Menſæ Dei tu conviva,
Tu medullam da frumenti,
Tecum mihi diſcumbenti.
Ave tota dealbata,
Virgo, cui comparata,
A Luna nigra reputatur,
Sol cum ſtellis obſcuratur.
Ave virgo, quæ lætaris,
Et exultans gloriaris,
De virtutum tot unguentis,
In cubili tuæ mentis.
Ave ſidus principale,
Alma Dei mater vale,
In æternum æternorum,
Digna ſono cymbalorum. Amen.

FINIS TOMI DECIMITERTII.

Digitized by Google

SERIES OPUSCULORUM,

Quæ Tomo decimotertio continentur.

DE quinque Feſtivitatibus Pueri Jeſu. pag. 1.
Alphabetum Religioſorum. pag. 13.
Collaſtiones octo. pag. 16.
Speculum Diſciplinæ ad Novitios. pag. 21.
De Profectu Religioſorum. pag. 73.
De Inſtitutione Novitiorum. pag. 183.
Regula Novitiorum. pag. 204.
Remedium defectum Religioſi. pag. 217.
De Paſſione Dominica Officium. pag. 220.
De Compaſſione B. Mariæ Virginis Officium. pag. 226.
Pſalterium B. Mariæ Virginis. pag. 232.
Speculum B. Mariæ Virginis. pag. 261.
Opus Contemplationis. pag. 329.
Laudiſmus de S. Cruce. pag. 335.
Philomena. pag. 338.
De ſeptem verbis Domini in Cruce. pag. 344.
Corona B. Mariæ Virginis. pag. 348.
Carmina ſuper Canticum Salve Regina. pag. 350.
Laus B. Mariæ Virginis. pag. 353.
Pſalterium minus B. Mariæ Virginis. pag. 362.

Digitized by Google

INDEX
RERUM, ET VERBORUM,
Quæ Tomo Duodecimo & Decimotertio.
OPERUM S. BONAVENTURÆ CONTINENTUR.

A

ABſtinentia laudatur: pagin. 448 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 12.
Abſtinentiæ utilitas. pag. 209 col. 2 b c & ſeq. to. 13
Abſtinentiæ gradus varii. pag. 217 col. 1 b c & 2 a to. 12
Acedia quid. pag. 260 col. 1 b to. 12
Acediæ ſex comparationes. ibid. & ſeq.
Acediæ remedia. pag. 97 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Acediæ ſpecies. pag. 96 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Acediæ multa damna. pag. 261 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Acediæ filiæ quot, & quæ. pag. 262 col. 1 c & 2 a to. 12
Acriſia quid. pag. 255 col. 1 c & 2 a t. 12
Actio. In actione tria obſervanda. pag. 116 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13.
Activa vita præcedit contemplativam. pag. 453 col. 1 b c & 2 a & ſeq. to. 12
Adorationis Magorum ſolemnitas. pag. 7 col. 2 a & ſeqq. to. 13
Ævum ex Dionyſio & Damaſceno quid. pag. 109 col. 1 b to. 12
Affectus quintuplex. pag. 153 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Affectus ſpiritualis triplex. pag. 154 col. 2 b to. eod.
Altaris munditia procuranda. pag. 41 col. 1 & 2. 42 & 43 per totum to. 13
Amethyſti proprietas. pag. 359 col. 2 b to. 12
Amor duplex creatus, & increatus. pag. 151 col. 2 b c to. 12
Amor divinus quid. pag. 152 col. 2 a to. eod.
Amor angelicus quid. pag. 152 col. 1 a to. eod.
Amor naturalis quid. pag. 151 col. 2 to. eod.
Amor Angelorum quis. pag. 168 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Amor intellectualis quid. pag. 152 col. 1 a b to. eod.
Amoris magna vis. pag. 52 col. 2 c 53 col. 1 a & ſeqq. to. eod.
Amoris gratuiti ſex gradus. pag. 162 col. 1 c & 2 a & ſeqq. to. eod.
Amoris Seraphici quinque proprietates pag. 168 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Amoris fortitudo, & violentia, & amoris violenti gradus quatuor. pag. 164 col. 2 b c & ſeq. & 165 166 167 per totum to. eod.
Amoris carnalis indicia. pag. 131 col. 2 c & 132 per tot. & 133 col. 1 a to. 13
Amor. In amore quid acumen, & ſuperfervidum dicatur. pag. 103 col. 2 c & ſeq. to. 12
Angelis debetur a nobis reverentia. pag. 441 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Angeli quomodo intercedebant pro nobis ante Verbi incarnationem. pag. 382 col. 1 a b to. 12
Anima habet quinque ſenſus ſpirituales. pag. 184 col. 1 b & ſeq. to. 12
Anima rationalis terrenorum vilitate contempta ad Deum ſe erigere debet. pag. 57 col. 1 b c to. 12
Animæ ſanitas in quo conſiſtat. pag. 116 col. 1 c to. 13
Anna mater Virginis fuit de tribu Levitica. pag. 362 col. 1 a b to. 12
Apoſtoli ſinguli ſingulos Symboli articulos protulerunt. pag. 308 & 309 per tot. to. 12
Appetitus concupiſcibilis cur datus homini. pag. 83 col. 2 a to. 13
Appetitus delectationis quorſum homini datus. pag. 85 col. 2 b to. eod. & cur appetitus honoris. pag. 84 col. 1 a to. eod.
Appetitus iraſcibilis ad quid homini datus. pag. 83 col. 2 b to. eod.
Aqua æſtivalis quid ſpiritualiter ſignificet.

Digitized by Google

cet. pag. 129 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Attentio triplex. pag. 154 col. 1 c & 2 a b to. 13
Attritio & contritio quomodo differant. pag. 318 col. 1 c to. 12
Avaritia quid. pag. 258 col. 1 a to. 12
Avaritia unde in nobis generetur. pag. 86 col. 1 a to. 13
Avaritiæ damna multa. pag. 259 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Avaritiæ filiæ duodecim. ibid. col. 2 c & ſeq.
Avaritiæ novem ſimilitudines. pag. 258 col. 1 & 2 per tot. 259 col. 1 a to. eod.
Avaritiæ tres ſpecies. p. 98 col. 1 a b to. 13
Avaritiæ affectus cur datus fuerit homini. pag. 88 col. 2 a b c to. 13
Avaritiæ remedia. pag. 98 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Ave Maria, & ſuper eam meditatio. pag. 77 col. 2 & ſeq. to. 12
Aurea in quibus conſiſtat. pag. 352 col. 2 b to. eod.
Aureola quid, & quotuplex. pag. 298 col. 1 c to. eod. & 352 ut ſupra.

B

Baptiſmus triplex per quæ figuretur. pag. 337 col. 1 c & 2 a to. 12
Beatorum quinque privilegia. pag. 360 col. 2 a to. 12
Beatitudinis deſcriptiones. pag. 57 col. 2 a b to. 12
Bellum in ſcriptura quadruplex. pag. 339 col. 1 c & 2 a to. 12
Benignitas. Ad Benignitatem quatuor inducunt. pag. 345 col. 1 b c to. 12
Bonum alacriter incipiendum & perficiendum. pag. 120 col. 1 a to. 13
Bonum propter vanam gloriam non omittendum. pag. 85 col. 2 a to. 13

C

Caathitæ quos Religioſos ſignificent. pag. 79 col. 1 c to. 13
Cæcilia quomodo Chriſti Euangelium portabat in pectore. p. 380 col. 1 a b to. 12
Cæleſtis choreæ interminabilis circuitus. pag. 361 col. 1 a b to. 12
Cæleſti in curia tria conſideranda. pag. 352 col. 2 a & 354 col. 2 c & ſeq. to. 12
Cæleſti in tripudio cœtus infinitus. pag. 360 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Calix reverenter tractandus. pag. 42 col. 1 a to. 13
Carnis quæſtio. pag. 76 col. 1 c & ſeq. to. 12
Caſti triplicem modum dilectionis habere debent. pag. 297 col. 2 b to. 12
Caſtitas virtus cæleſtis. pag. 150 col. 2 b c to. 13
Caſtitas fons dicitur. pag. 298 col. 2 b c to. 12
Caſtitas quibus indigeat. ibid.
Caſtitas ingens pretium ſuper omnes gemmas. pag. 297 col. 2 c to. 12
Caſtitatis utilitates. pag. 150 col. 2 c & 151 col. 1 a b c to. 13
Caſtitatis ſolium excelſum. pag. 298 col. 1 a to. 12
Caſtitatis fructus uberrimus. ibid. b
Caſtitatis gradus. pag. 210 col. 2 b & 211 col. 1 a to. 12 & 156 col. 2 b c & ſeq. tom. 13
ad Caſtitatis acquiſitionem, quæ ſint utilia. pag. 296 col. 2 c 297 col. 1 a & ſeq. to. 12
de Caſtitate multa. ibid.
Chalcedonii proprietas. pag. 356 col. 1 c tom. 12
Charitas quid ſit. pag. 151 col. 2 a b to. 12 & 302 col. 1 a b to. eod.
Charitas dilectio & amor idem ſunt, & in quibus conſiſtant. pag. 127 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Charitas ex Rabano laudatur. pag. 155 col. 1 c to. 12
Charitas igni in decem comparata. pag. 304 col. 2 c & 305 col. 1 per tot. to. 12
Charitas per Chryſolitum, Beryllium, & Topazium ſignificatur. pag. 357 col. 2 a & ſeq. to. 12
Charitatis tres ſunt gradus. pag. 129 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Charitatis perfectæ ſigna intrinſeca. pag. 160 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Charitatis gradus varii ſunt. pag. 208 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Charitatis comparationes. pag. 302 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Charitatis roboratæ, ſeu proficientis ſigna. pag. 157 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Charitatis veſtis quatuor commendatur. pag. 304 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Charitatis perfectæ ſigna extrinſeca quæ. pag. 158 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Charitatis genitæ varia ſigna. pag. 156 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Charitativa affectio quartum æternitatis iter. pag. 151 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Charitativa affectio a naturali affectione, vel acquiſita dilectione diſtinguitur. pag. 153 col. 1 a b & ſeq. to. 12

Digitized by Google

in Choro in quibus, & quomodo eſt uniformitas ſervanda. pag. 39 col. 1 a b to. 13
in Choro diſſolutio, aut in verbis, aut in riſu vitanda. pag. 38 col. 1 c & 2 a to. 13
Chriſtus redit in Bethaniam, & ipſum unxit Maria Magdalena. pag. 480 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus Lazarum reſuſcitavit. pag. 478 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus Dominus in cena quinque magnarum virtutum fuit exemplum. pag. 485 col. 2 c & ſeq. to. 12
Chriſtus venit in Hieruſalem ſuper aſellum. pag. 481 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus in ſua paſſione duodecim fructus ſpiritus oſtendit. pag. 26 col. 2 c to. 12
Chriſtus duabus vicibus multiplicavit panes. pag. 430 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Chriſtus apparuit diſcipulis in Galilæa. pag. 515 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Chriſtus fugit de templo, & abſcondit ſe, quando Judæi voluerunt eum lapidare. pag. 477 col. 1 c & 2 a to. 12
Chriſtus in ſua paſſione beatitudines octo perfecte habuit. pag. 26 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſtus, quomodo intravit domum Zachæi. pag. 476 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus quomodo apparuit Joſeph, Jacobo minori, & Petro. pag. 511 col. 2 c & ſeq. to. 12
Chriſtus apparuit pluſquam quingentis diſcipulis ſimul, & de apparitionibus. pag. 516 col. 2 c & 517 col. 1 per tot. to. 12
Chriſtus cum Samaritana loquitur. pag. 429 col. 1 & 2 fere per tot. to. 12
Chriſtus de templo ejecit ementes, & vendentes. pag. 444 col. 1 c & 2 a to. 12
Chriſtus in Jericho cæcum illuminat, & alia facit. pag. 474 col. 2 c 745 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Chriſtus relinquenti omnia retributionem promittit. pag. 442 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſtus maledixit ficui. pag. 479 col. 1 b c to. 12
Chriſtus ſub parabola cultorum vineæ Eccleſiæ Eccleſiam devolvendam ad gentiles docuit. pag. 474 col. 1 per tot. to. 12
Chriſtus quomodo diſcipulis apparuit euntibus in Emmaus. pag. 513 col. 1 & 2 per tot. to. 12
Chriſtus quomodo apparuit diſcipulis, & erat in eis Thomas. pag. 515 col. 1 per tot. & 2 a to. 12
Chriſtus quomodo apparuit tribus Mariis. pag. 510 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus Cananæam exaudit. pag. 440 col. 2 c 441 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus fugit, quando voluerunt eum facere regem. pag. 431 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Chriſtus a diſcipulis quæſivit quid de eo diceretur. pag. 443 col. 2 b c to. 12
Chriſtus quomodo apparuit recluſis in die reſurrectionis. pag. 514 col. 1 & 2 per tot. to. 12
Chriſtus apparuit diſcipulis ad mare Tiberiadis. pag. 516 col. 1 per tot. & 2 a b to. 12
Chriſtus mortem ſuam matri prædixit. pag. 482 col. 2 c 483 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus transfiguratus in monte. pag. 444 col. 1 a b to. 12
Chriſtus cæleſti gloria cantabit canticum dulciſſimum ſingulis ſanctis. pag. 362 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſtus quomodo cenavit, & de modo ſedendi in menſa. pag. 483 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſti vitæ meditatio quantum proſit. pag. 380 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſti paſſionis ad Primam meditatio. pag. 492 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Chriſti Domini paſſio in generali conſiderata. pag. 487 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Chriſti Domini noſtri baptiſmus. pag. 409 col. 1 c & 2 a b & ſeq. uſque ad 414 to. 12
Chriſti diſcipulorum vocatio. pag. 419 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſti Domini in monte ſermo a paupertate inchoatus. pag. 421 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti circumciſio quomodo facta fuerit. pag. 393 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti oratio in horto. pag. 489 col. 1 c 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti paſſionis ad horam tertiam meditatio. pag. 494 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſti paſſionis ad horam ſextam meditatio. pag. 495 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti paſſionis meditatio ad horam nonam. pag. 497 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſti ex ſermonem poſt cenam quinque meditanda præcipue. pag. 486 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti vita quo pacto meditanda. pag. 524 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti ſepulturæ ad horam Completorii meditatio. pag. 501 col. 2 c & ſeq. t. 12
de Chriſti oratione in monte, & ambulatione ipſius ſuper aquas. pag. 435 col. 1 b c & ſeq. to. 12
de Chriſti aſcenſione meditatio. pag. 517 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti ex Ægypto reditus. pag. 402 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſti Domini fuga in Ægyptum. pag. 398 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti Domini ieiunium & tentationes. pag. 414 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſti ante matutinum paſſio, qualis fuerit. pag. 489 col. 1 a b & ſeq. t. 12
de Chriſti lateris apertione meditatio. pag. 498 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Chriſti vita fundamentum ædificii ſpiritualis. pag. 523 col. 1 c to. 12
de Chriſti operibus a duodecimo anno uſque ad trigeſimum. pag. 405 col. 2 c & ſeq. to. 12
ex Chriſti verbis aliqui fuerunt ſcandalizati. pag. 442 col. 1 b c & 2 a to. 12
de Chriſti in navicula dormitione. pag. 424 col. 1 b c to. 12
Chriſti Domini apertio libri in Synagoga. pag. 418 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſti remanſio in Hieruſalem anno duodecimo. pag. 404 col. 1 a b to. 12.
de Chriſti corporis depoſitione de cruce ad horam veſpertinam meditatio. pag. 499 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Chriſto crucifixo homo compati debet. pag. 7 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Chriſtum in Nazareth de ſupercilio montis voluerunt præcipitare. pag. 429 col. 2 c & ſeq. to. 12. In Chriſto dum erat in horto quadruplex voluntas, quomodo. pag. 491 col. 1 b to. 12
a Chriſto filius viduæ ſuſcitatur. pag. 424 col. 1 c & 2 a to. 12
a Chriſto puella ſuſcitatur. ibid. b c & ſeq.
a Chriſto Centurionis ſervus, & Reguli filius liberati. pag. 422 col. 2 c 423 col. 1 a b to. 12
a Chriſto curatur habens manum aridam. pag. 430 col. 1 b c & 2 a to. 12
a Chriſto paralyticus miſſus per tectum curatur. pag. 423 col. 1 c & 2 a b tom. 12
a Chriſto ſocrus Simonis liberatur. ibid. col. 2 c & ſeq.
Chryſolithi proprietas. pag. 357 col. 2 b c to. 12
Chryſopraſi virtus. pag. 358 col. 2 c tom. 12
Circumſtantiæ peccatorum quæ. pag. 225 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Cogitatio moroſa quomodo, & quando ſit confitenda. pag. 234 col. 2 c & ſeq. tom. 12
Cognoſcendi ſeipſum modus. pag. 243 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Comedere animæ ſpirituale quid. pag. 147 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
ad Communicandum, vel celebrandum quibus affectibus trahamur. pag. 181 col. 1 b c to. 13
Compaſſionis gradus varii. pag. 216 col. 1 c & 2 a b to. 12
Compunctio, & ſatisfactio in quo differant. pag. 94 col. 2 a b to. 12
Concordiæ gradus varii. pag. 217 col. 2 b c to. 12
Concupiſcentia carnis ob triplicem rationem prohibetur. pag. 288 col. 2 a b c to. 12
Confeſſor qualis eſſe debeat. pag. 242 col. 2 a b to. 12
Confeſſor a novitio religioſo non mutandus. pag. 33 col. 1 a to. 13
Confeſſio duplex eſt. pag. 93 col. 1 a tom. 12
Confeſſio debet eſſe pura, & vera. pag. 223 col. 2 a & ſeq. to. 12
Confeſſio pura quæ dicatur. pag. 33 col. 2 b c to. 13
Confeſſionis ſeptem conditiones. pag. 270 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Confeſſionis quinque pennæ. pag. 93 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Confeſſionis gradus varii. pag. 219 col. 1 c & 2 a to. 12
in Confeſſione publica ordo ſervandus. pag. 34 col. 1 a b to. 13 & in eo cautela. ibid.
Congratulationis gradus varii. pag. 216 col. 2 b c 217 col. 1 a to. 12
in Conſilio quatuor neceſſaria. pag. 320 col. 2 b to. 12
in Concilio quatuor laudabilia. ibid. c
Conſilia abiicienda quæ. pag. 3 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Conſtantiæ gradus varii. pag. 215 col. 1 c & 2 a b to. 12
Contendere non eſt religioſorum. pag. 45 col. 2 c & ſeq. to. 13
Contemplatio differt a cogitatione, meditatione, ſpeculatione, & intuitiva viſione. pag. 132 col. 1 b c & ſeq. t. 12

Contemplatio, & ſpeculatio, etſi differant, in Scripturis tamen unum pro altero ponitur. pag. 133 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Contemplatio tertium Æternitatis iter finis eſt meditationis. pag. 130 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Contemplatio majeſtatis Dei. pag. 462 col. 2 c & ſeq. to. 12.
Contemplationis tria genera. pag. 460 col. 2 b to. 12
Contemplationis deſcriptiones. pag. 130 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Contemplationis utilitates multæ. pag. 145 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Contemplationis impedimenta quatuor. pag. 468 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Contemplationis gradus ſex ex auctore de Spiritu, & anima. pag. 141 col. 1 b c & ſeq. totidem ex Richardo 138 col. 1 b c & ſeq. & ex Origene 143 col. 2 c & ſeq. to. 12
Contemplationis gradus varii. pag. 220 col. 1 a b to. 12
Contemplationis gradus ex Auguſtino ſeptem. pag. 204 col. 1 & 2 uſque ad 207 per tot. to. 12 ex Vercellenſi novem. pag. 136 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
ad Contemplationis quietem tria inducunt. pag. 60 col. 1 & 2 a & ſeq. to. 12
in contemplatione anima inebriatur a Creatore ſuo. pag. 63 col. 1 a b & ſeq. tom. 12
a Contemplatione propter quas cauſas liceat ſubtrahi. pag. 472 col. 1 a b & ſeq. to. 12
in Contemplatione quot gradus ſint neceſſarii. pag. 134 col. 2 b c & ſeq. t. 12
Contemplativa vita præfertur activæ. pag. 470 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12
Contemplativus debet gaudere de bonis proximi. pag. 65 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Contemplativus non debet reputare alios impares ſibi. pag. 68 col. 1 a b & ſeq. tom. 12
Contemplativus non judicat alios, propter defectus in ipſis apparentes. pag. 66 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Contemplativis quatuor ſunt neceſſaria. pag. 130 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Contritionis gradus varii. pag. 218 col. 2 c & ſeq. to. 12
Cor triplici baptiſmo mundatur. pag. 336 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Cordis ſanitas in quibus conſiſtat. pag. 118 col. 2 b to. 13
Corona quadruplex in ſcriptura laudatur. pag. 344 col. 2 b c tom. 12
Corona Sanctorum duplex. pag. 352 col. 2 b c to. 12
Corporalia in altari quomodo explicanda. pag. 43 col. 1 b to. 13
Corporalia munda eſſe debent. pag. 41 col. 2 b c to. eod.
Crux Chriſti duplex. pag. 334 col. 1 a tom. 12

D

Damnatis ineſt dolor a diverſis cauſis. pag. 350 col. 2 b c to. 12
Decalogi tranſgreſſores decem ſunt. pag. 289 col. 2 a b to. 12
Devotio quas habeat conditiones. pag. 19 col. 1 b c & 2 a b to. 13
Devotio docti, & devotio indocti inter ſe conferuntur. pag. 173 col. 2 b to. 13
Devotionis gratiam cur Deus quandoque ſubtrahat a bonis. pag. 178 col. 2 b c tom. 13
Devotionum ſeptem genera. pag. 172 col. 2 & 173 per tot to. eod.
Devotionum contemplationis ſpecies diverſæ. pag. 171 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Deo gratias ſalutandi modus a B. Maria Virgine initium duxit. pag. 385 col. 1 a to. 12
Diaconus offerens thuribulum quid ſignificet. pag. 274 col. 1 a b to. 12
Dilectio quid. pag. 152 col. 1 b to. 12
Dilectio duplex. pag. 97 col. 2 c to. 12
Dilectio Dei quot habeat pennas. pag. 98 col. 2 a b to. 12
Dilectio proximi multiplex. pag. 130 col. 2 a b to. 13
Dilectio proximi quot habeat pennas. pag. 97 col. 2 e & ſeq. to. 12
Dilectionis proximi gradus. pag. 133 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Diligentia, & ejus utilitates. pag. 19 col. 2 b c & ſeq. to. 13
Diſciplina quid, & qualis eſſe debeat. pag. 32 col. 1 c & ſeq. to. 13
Diſciplina monacho quam utilis. pag. 20 col. 1 b & 2 a b to. 13
Diſcretionis gradus varii. pag. 220 col. 1 c & 2 a to. 12
Divitiæ quas ob cauſas contemnendæ. pag. 144 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Divitiarum duplex contemptus. ibid. col. 1 a
Divitiarum contemptus triplex gradus. pag. 145 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Doctorem bonum ſeptem præcedere debent.

Digitized by Google

bent. pag. 454 col. 1 c & 2 a & ſeq. t. eod.
Doloris gradus varii. pag. 221 col. 1 c & 2 a b to. 12
Doloris Beatæ Mariæ in paraſceve compaſſio. pag. 10 col. 2 a b & ſeq. to 12
Dominus, qui eſt cum B. Maria Virgine qualis. pag. 290 col. 2 b c & ſeq. tom. 13
Dominicæ orationis dilucida explicatio. pag. 155 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Duodenarius numerus quid ſignificet. pag. 355 col. 2 a to. 12

E

Ebrietas mentis duplex. pag. 64 col. 2 b to. 12
Ecſtaſis in contemplatione quid. pag. 205 col. 1 c to. 12
Eleemoſyna triplicem motum ſtimulantem habet. pag. 279 col. 2 c to. 12
Eleemoſyna habet triplicem modum regulantem. pag. 280 col. 1 b c to. eod.
Eleemoſynæ ſimilia. pag. 278 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
in Epiphania quæ conſiderari debeant. pag. 394 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Euchariſtia an raro, an ſæpe ſit ſumenda. pag. 180 col. 2 a b to. 13
Executio finalis ſententiæ, & tria in ea annotanda. pag. 349 col. 1 b c tom. 12
Exercitia ſeptem quibus bonum promovetur, & malum cavetur. pag. 120 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Experientia quid ſit. pag. 183 col. 1 a tom. 12
Exprimentalis notitiæ quarum potentiarum ſit. ibid. col. 2 a b & ſeq. to. 12

F

Feminarum familiaritatis pericula. pag. 237 col. 2 c & ſeq. to. 12
Fides quid. pag. 305 col. 2 a to. 12
Fides tribus magnifica oſtenditur. pag. 307 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Fides eſt ſicut inſtrumentum ad ſcandendum. pag. 346 col. 2 a b to. eod.
Fides tribus commendabilis redditur. pag. 307 col. 1 b & ſeq. to. eod.
Fides per Jaſpidem, Sapphirum, & Chalcedonium quomodo ſignificetur. pag. 356 col. 1 a to. 12
Fidei multæ comparationes. pag. 305 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Fidei quatuor ſimilitudines. pag. 345 col. 2 c & ſeq. to. 12
Fidei catholicæ profeſſio continet duodecim articulos fidei, qui ſunt in Symbolo. pag. 307 col. 2 c & ſeq. to. 12
Fletus triplex eſt. pag. 331 col. 2 c & ſeq. to. 12
Fletus impedimenta ſunt ſex. pag. 332 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Fletum ſex incitant. ibid. b
Formicæ prudentia in decem conſiſtit. pag. 311 col. 1 b c to. 12
Fortitudo quid. pag. 313 col. 1 a to. 12
Fortitudo tribus præcipue ſimilis eſt. ibid. b
Fortitudinis gradus varii. pag. 213 col. 2 a b to. 12
Franciſcus ſanctus, vitæ Chriſti meditator aſſiduus. pag. 381 col. 1 a to. 12
Fratres hoſpites cum charitate excipiendi. pag. 67 col. 2 c to. 13
Fructus crucis, & paſſionis Chriſti ſunt duodecim. pag. 353 col. 1 a b & ſeq. t. 12
Furtum eſt contra triplicem legem. pag. 287 col. 1 a b to. 12

G

Gabriel. circa Gabrielis Archangeli miſſionem meditatio. pag. 385 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Gaudium ſpirituale derivatur a quinque bonis cæleſtibus. pag. 342 col. 2 c & ſeq. to. 12
Gaudium ſpiritale a cæleſti gaudio quomodo pigmentatum. pag. 343 col. 2 a to. eod.
Gaudii affectus cur homini datus. pag. 88 col. 1 a b & ſeq. to. 13.
Gaudii gradus varii. pag. 221 col. 2 c & ſeq. to. 12
Gerſonitæ quos religioſos ſignificent. pag. 78 col. 2 a b to. 13
Gloriæ cæleſtis honor inſuperabilis. pag. 352 col. 2 b c to. 12
Gloriæ cæleſtis valor inpretiabilis. pag. 351 col. 2 b c to. eod.
Gloriæ immortalis ſunt duodecim fructus. pag. 354 col. 1 c & 2 a b to. 12
Gloriæ cæleſtis decor inæſtimabilis. pag. 351 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Gratia expellit vitia. pag. 91 col. 1 b c tom. 13
ad Gratiarum actionem ſeptuplex conſideratio accendit. pag. 157. col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Gratitudinis gradus varii. pag. 218 col. 1 a b c to. 12
Gula quid. pag. 262 col. 2 b to. 12
Gulæ damna. pag. 263 col. 2 a b to. eod.

Digitized by Google

Gulæ comparationes octo. pag. 262 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Gulæ filiæ duæ. pag. 261 col. 1 a b to. eod.
Gulæ quatuor ſpecies. pag. 99 col. 1 c to. 13
Guſtu interiori ſpirituali quomodo æterna prægustantur. pag. 185 col. 2 b c & ſeq. to. 12

H

HAbitus religioſi, & quæ circa eumdem diſciplina ſervanda. pag. 52 col. 2 c & ſeq. to. 13
Hieremias quomodo fuerit in utero ſanctificatus. pag. 304 col. 2 c to. 13
Homicidæ triplex. pag. 285 col. 2 c & ſeq. to. 12
Homicidarum triplex pœna. pag. 286 col. 1 b to. eod.
Homo qualiter poſſit in Deum mutari, & quam ſit glorioſa hæc mutatio. pag. 61 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Homo qui Deum deguſtavit mirabile eſt, quomodo poſſit ab eo ſeparari. pag. 62 col. 1 c & 2 a to. 12
Homo qualiter ſe debet odio habere, ut Deum perfecte diligat. pag. 48 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Homo quomodo ad operandum plus in Deo ferveat. pag. 47 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Homo debet dirigere cogitationes ſuas ad Deum, ut ipſum ſemper habeat in corde. pag. 46 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Homo debet ſe quantum poteſt ad Dei amorem excitare. pag. 42 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Homo quomodo diverſimode inebrietur. pag. 64 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Homo debet eſſe ordinatus in cogitatione, locutione, & operatione. pag. 53 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Homo quare ſecundum duplicem naturam operari tenetur. pag. 194 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Homo quomodo debet eſſe ordinatus ad proximum. pag. 54 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Homo in brevi poteſt eſſe perfectus per contemplationem. pag. 62 col. 2 b c & ſeq. to. 12.
Homo quomodo in omni actione debet contemplatione frui. pag. 51 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Homini decem obſervanda, ut poſſit magis proficere. pag. 40 col. 1 & 2 a & ſeq. to. 12
Honor quis Prælatis, & ſenioribus a religioſis deferri debeat. pag. 31 col. 1 b & ſeq. to. 13
in Hoſpitio a fratribus quæ diſciplina ſervanda. pag. 57 col. 2 c & ſeq. to. 13
Humilitas quid. pag. 134 col. 1 b to. 13.
Humilitas deſcribitur. pag. 324 col. 1 b c to. 12
Humilitas in decem meliorem partem eligit. pag. 328 col. 1 a to eod.
Humilitas ad Deum quæ. pag. 135 col. 2 a b to. 13
Humilitas quæ ad proximos. ibid. col. 1 a b c
Humilitas quæ ad nos ipſos. pag. 134 col. 2 b c to eod.
Humilitatis gradus. pag. 330 col. 1 b to. 12 & 210 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Humilitatis ſimilitudines. pag. 324 col. 1 c & ſeq. to. 12
Humilitatis quinque præcipua ſigna. pag. 329 col. 2 c & ſeq. to. 12
Humilitatis effectus. pag. 325 col. 1 b c to. eod.
Humilitatis in nobis duæ cauſæ. pag. 134 col. 1 b c to. 13
ad Humilitatem incitant cauſæ quinque. pag. 328 col. 2 a b to. 12
Hyacinthi proprietas. pag. 359 col. 1 a to. 12.

I

JAbel quid ſignificet. pag. 314 col. 2 b to. 13
Jaſpidis virtus. pag. 356 col. 1 a to. 12
Jejunii comparationes. pag. 275 col. 2 b & ſeq. to. 12
in Jejunio quatuor reprobantur. pag. 276 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Jejunium triplex commendatur in Scriptura. pag. 277 col. 2 b to. eod.
Idololatria triplex eſt. pag. 283 col. 2 a to. 12
de Jeſu nominis impoſitione. pag. 6 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Jeſu ſpiritualis conceptionis. pag. 2 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Jeſu ſpiritualis nativitatis in anima ſolemnitas. pag. 4 col. 2 b c & ſeq. to. eod.

Digitized by Google

Jeſu Chriſti humanitatis contemplatio. pag. 460 col. 2 c & ſeq. to. 12
Jeſu Chriſti ad inferos deſcendentis meditatio. pag. 504 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Jeſu Chriſti nativitas multis ſignis comprobata. pag. 5 col. 2 a b to. 13
Jeſu pueri præſentationis ſpiritualis ſolemnitas. pag. 11 col. 2 a b & ſeq. tom. eod.
Ignis in contemplatione quid ſit. pag. 204 col. 1 b & 2 a to. 12
Imaginatio quid. pag. 141 col. 2 c & ſeq. to. 12
Imaginatio alia beſtialis, alia rationalis. pag. 138 col. 2 c to. eod.
Imber ſpiritualiter quid ſignificet. pag. 129 col. 1 b to. eod.
Incarnatio Verbi fuit opus totius Trinitatis. pag. 385 col. 2 b to. 12
Inceſſus in religioſis qualis eſſe debeat. pag. 51 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Induſtria valet ad expellenda vitia adjuvante gratia. pag. 91 col. 2 c to. 13
Intellectus quid ſit. pag. 142 col. 2 a t. 12
Intellectus, & ſapientia, quomodo a prudentia, & conſilio differant, atque inter ſe. pag. 311 col. 2 b c to. 12.
per Intellectus donum quæ ſubtiliter penetranda. pag. 322 col. 2 a b to. 12
Intelligentia quæ vis animæ ex auctore de ſpiritu, & anima. pag. 132 col. 2 c tom. 12
Intentio noſtra quomodo moveri ſoleat. pag. 154 col. 1 b c to. 13
Intentio proprie, & principaliter eſt actus voluntatis. pag. 112 col. 1 c to. 12
Intentio actualis majoris eſt meriti, quam habitualis. ibid. col. 2 b
Intentio finis actionis debet actionem præcedere. pag. 111 col. 2 b to. eod.
Intentio prava in confeſſione explicanda. pag. 228 col. 2 a b c to. 12
Intentio recta, & ſimplex per quæ ſigna exteriora cognoſcatur ex Origene. pag. 114 col. 2 b c to. 12
Intentionis rectæ, & ſimplicis ſigna interiora. pag. 116 col. 1 a to. eod.
Intentiones diverſæ. pag. 113 col. 1 a b to. eod.
Invidiæ affectus cur naturaliter homini inſitus. pag. 87 col. 1 c & 2 a to. 13
Invidiæ quinque damna. pag. 255 col. 2 b to. 12
Invidiæ novem ſimilitudines. pag. 254 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Invidia triplex eſt. pag. 94 col. 1 a b tom. 13
Invidiæ filiæ duæ. pag. 256 col. 1 c t. 12
Invidiæ remedia. pag. 94 col. 2 a b & ſeq. to. 13
Joannes Baptiſta quomodo fuerit in utero ſanctificatus. pag. 305 col. 1 a to. 13
Joannes mittit diſcipulos ad Jeſum. pag. 427 col. 1 b c & 2 a to. 12
Joannis Baptiſtæ laus. pag. 403 col. 2 a to. eod.
Joannis Baptiſtæ obitus. pag. 427 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Joſeph quid ſignificet. pag. 313 col. 2 b tom. 13.
circa Joſeph volentem dimittere Mariam meditatio. pag. 389. col. 1 a b & ſeq. tom. 12
Ira quid. pag. 256 col. 1 a to. 12
Iræ octo ſimilitudines. ibid. b
Iræ affectus cur homini datus. pag. 87 col. 2 b c to. 13
Iræ damna. pag. 257 & 2 a b to. 12
Iræ filiæ ſex. ibid. c
Iræ triplex eſt qualitas. pag. 95 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Iræ remedia. Ibid. col. 2 b c & ſeq.
Irreverentia quomodo, & circa quæ vitari debeat a religioſo. pag. 29 col. 2 b c & ſeq. tom. 13.
Judæi voluerunt capere Jeſum in ſermone. pag. 474 col. 2 a b to. 12
Judæi in feſto encæniorum voluernut Chriſtum lapidare. pag. 477 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Judæi in judicio adulteræ Dominum decipere voluerunt. pag. 479 col. 2 a b c tom. 12
Judicium juſtum. pag. 75 col. 2 c to. 13
Judicium temerarium quid ſit. ibid. b
Judicia vitanda. pag. 213 col. 1 a b t. 13
in Judicio tria ſcripta aperientur. pag. 348 col. 1 c & ſeq. to. 12
in Judicio quanta futura judicis ſententia. ibid. col. 2 b c & ſeq.
Juſtitia quid. pag. 314 col. 1 a to. 12 & 198 col. 1 c & 2 a b to. eod.
Juſtitia ſeu æquitas generalis per Chryſopraſſum, Hyacinthum, & Amethyſtum ſignificatur. pag. 358 col. 2 b c t. 12
Juſtitiæ gradus varii. pag. 213 col. 2 c & ſeq. to. 12.
Juſtitiæ comparationes. pag. 314 col. 2 b & ſeq. to. 12

Digitized by Google

L

Lacryma debet habere tria. pag. 336 col. 2 b to. 12
Languor triplex. pag. 166 col. 2 a b to. 12
Largitatis gradus varii. pag. 215 col. 2 c & ſeq. to. 12
Laudatio Dei orationis effectus. pag. 158 col. 2 b c to. 13
Laudis Dei ſeptuplex conſideratio. pag. 159 col. 1 a b to. eod.
Liber duplex eſt legendus. pag. 322 col. 1 a b to. 12
Libri curioſe ſervandi. pag. 68 col. 1 c tom. 13
Libidinis fluxus, qui vigilantibus accidit, cauſæ. pag. 234 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Lilii folia, & grana caſtitatem notant. pag. 297 col. 1 a b to. 12
Linguæ frenum religionis initium. pag. 66 col. 1 a to. 13
Linguæ peccata vigintiduo. pag. 287 col. 2 a b to. 12
Longanimitas ſeu perſeverentia coronatur. pag. 344 col. 2 b to. 12
Longanimitatis effectus. ibid. col. 1 c
Longanimitatis laudes. ibid. col. eod. b c
Loquacitas vitium peſſimum. pag. 394 col. 1 b to. 12
in Loquutione quæ obſervanda. pag. 116 col. 2 c to. 13
Luxuria quid. pag. 264 col. 1 b to. 12
Luxuria quadruplex eſt. pag. 101 col. 2 b c & ſeq. to. 13
Luxuria ob triplicem cauſam prohibetur. pag. 286 col. 1 c & 2 per tot. to. 12
Luxuriæ damna. pag. 265 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Luxuriæ remedia. pag. 103 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Luxuriæ filiæ quinque. pag. 266 col. 1 b to. 12
Luxuriæ comparationes novem. pag. 264 col. 1 c

M

Magdalena, & aliæ duæ Mariæ veniunt ad monumentum. pag. 509 col. 2 c & ſeq. to. 12
Magdalenæ converſio. pag. 425 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Magorum fides quanta. pag. 395 col. 1 c. & ſeq. to. 12
Manſuetudo a natura, a figura, & a ſcriptura demonſtratur. pag. 331 col. 1 c to. 12
Manſueti cum Deo familiaritatem habentis ſignum triplex. pag. 330 col. 2 b c to. eod.
Manſuetis quæ conveniant. pag. 345 col. 2 a b to. eod.
Manſueti habent hereditatem in cælo. pag. 330 col. 2 b to. eod.
Manuale opus quomodo exercendum a religioſis. pag. 48 col. 2 c & ſeq. tom. 13
Maria Virgo ſtella maris. pag. 269 col. 1 a b to. 13
Maria Virgo a triplici væ originalis miſeriæ immunis. pag. 295 col. 2 c to. eod.
Maria Virgo habuit gratiam privilegiorum. pag. 281 col. 1 c to. eod. comparatur Reginæ in palatium cum Rege ingredienti. pag. 304 col. 1 c & ſeq. to. eod. plena fuit expreſſione divinæ gloriæ pag. 287 col. 2 b to. eod. cæleſtium, terreſtrium, & infernorum Domina. pag. 271 col. 1 b & ſeq. to. eod. plena fuit reſperſione odoriferæ famæ. pag. 287 col. 1 b c to. eod. habuit gratiam præmiorum. pag. 282 col. 2 b c to. eod. interpretatur illuminata, & illuminatrix. pag. 270 col. 1 b & ſeq. to. eod. habuit gratiam labiorum. pag. 280 col. 1 b & ſeq. to. eod. plena poſſeſſionibus bonæ vitæ in effectu. pag. 285 col. 2 a b & ſeq. to. eod. benedicta dicitur per ſeptem virtutes contra ſeptem capitalia vitia. pag. 312 col. 2 c & ſeq. to. eod. immunis a triplici væ. pag 264 col. 2 c & ſeq. to. eod. immunis a triplici væ pœnæ gehennalis. pag. 266 col. 2 c & ſeq. tom. eod. beata corpore & anima aſſumpta in cælum. pag. 303 col. 2 b c to. eod. plena fœcundatione prolis divinæ. pag. 286 col. 2 a & ſeq. to. eod. fuit virga, & virga florens. pag. 300 col. 2 b c & ſeq. to. eod. plena illuminatione ſapientiæ, & intellectus. pag. 284 col. 2 a & ſeq. to. eod. habuit gratiam donorum Spiritus ſancti. pag. 279 col. 1 c & ſeq. to. eod. plena fuit fruitione lætitiæ æternæ. pag. 288 col. 1 b & ſeq. to. eod. plena unctione miſericordiæ. pag. 286 col. 1 a & ſeq. to. eod. per charitatem affectuoſa. pag. 273 col. 1 b & ſeq. to. eod. Auroræ comparatur. pag. 295 col. 2 c & ſeq. to. eod. plena perfectione univerſalis Eccleſiæ. pag. 286 col. 2 c & ſeq. to. eod. plena inundatione gratiæ. pag. 285 col. 1 a b & ſeq. to. eod. aurum a Magis oblatum pauperibus erogavit. pag. 396 col. 1 a b to. 12 amarum mare. pag.

pag. 268 col. 1 a & ſeq. to. 13 ejus virginitas . pag. 275 col. 1 b c to. 13 purificatio . pag. 397 col. 1 b c & ſeq. to. 12 paupertas. pag. 396 col. 1 b c to. 12 ventris ejus qui, & qualis fructus . p. 316 c. 2 a b & ſeq. t. 13 quomodo ejus gratia immenſa . p. 276 col. 2 a b to. eod. ejus poſt Epiphaniam mora ad præſepe. pag. 396 col. 2 a b & ſeq. to. 12. ſeptem habuit privilegia . pag. 281 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 13. Mariæ nomen quomodo beatæ Virgini convenientiſſimum . pag. 272 col. 2 a b & ſeq. to. eod. ejus humilitas quanta. ibid. c. Mariæ Virginis ſalutatio quinque ſententias continet, in quibus quinque dulciſſimæ ejus laudes continentur . pag. 363 col. 1 a b & ſeq. to. eod. Mariæ nomen quid ſignificet. pag. 5 col. 1 b & ſeq. to. eod. item . pag. 267 col. 2 c & ſeq. to. eod. ejuſdem manſuetudo, & patientia . pag. 373 col. 2 c & ſeq. to. eod. vita & ejus ſeptem petitiones. pag. 383 col. 2 a b & ſeq. to. 12 gratiæ ejus utilitas. pag. 277 col. 2 c & ſeq. to. 13. gratia ejus multiplex . ibid. col. 1 b c item veriſſima . pag. 275 col. 2 c to. eod. Mariæ virginis corpus ſurrexit glorioſum ante omnem putrefactionem. pag. 266 col. 2 a b to. eod. ejus diligentia indefeſſa . pag. 274 col. 1 b c to. eod.

Martha, & Maria quomodo Chriſto miniſtrabant . pag. 452 col. 1 c & 2 a & ſeq. & quid per eas ſignificetur . ibid. b

Meditatio quid ſit, & quomodo a cogitatione diſtinguatur. p. 118 c. 2 b c & ſeq. t. 12

Meditatio neceſſaria orationi . pag. 35 col. 2 b c to. 13

Meditatio ſtudioſa æternorum eſt ſecundum iter æternitatis, & de ordine hujus itineris. pag. 118 col. 1 b & ſeq. t. 12

Meditatio poſt Completorium . pag. 501 col. 2 c & ſeq. to. 12

in Meditationis itinere Deus quomodo ſpiritum humanum illuminet, & alloquatur. pag. 119 col. 1 c & 2 a b & ſeq. t. 12

Membra circa Membrorum geſtum quæ diſciplina a religioſo ſervanda . pag. 52 col. 1 a b & ſeq. to. 13

Memoria noſtra quinque modis Dei inhærere docetur . pag. 153 col. 2 b to. 13

Memoria quo pacto reformari debeat. pag. 82 col. 2 b c & ſeq. to. 13

Memoria mortis ſex in homine bona facit . pag. 326 col. 1 b c to. 12

Menſa, & quomodo in ea religioſi oculos cuſtodire debeant, & ſervare ſilentium. pag. 46 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 13

in Menſa a religioſis ſpecialia non ſunt quærenda . pag. 47 col. 1 b to. eod.

circa Menſam quæ diſciplina ſervanda . pag. 47 col. 2 c & ſeq. to. eod.

Meraritæ quos religioſos deſignent . pag. 79 col. 1 b to. eod.

Meritoria operatio quomodo ſit ſeptimum iter æternitatis . pag, 193 col. 1 c to. 12

Michael Angelus Chriſtum in agone conſortat . pag. 490 col. 2 a to. 12

Millenarius numerus quid ſignificet . pag. 355 col. 2 a b to. 12

Miniſtri altaris, & illorum officium . pag. 42 col. 1 a b & ſeq. to. 13

Miſericordia ceteras virtutes ſuperat . pag. 335 col. 1 b to. 12

Miſericordiæ comparationes . pag. 333 col. 2 c & ſeq. to. eod.

Miſericordiæ gradus varii . pag. 211 col. 2 c & ſeq. to. eod.

Miſericordiæ laudes . pag. 334 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.

ad Miſericordiam quibus meditationibus moveamur. pag. 335 col. 2 c & ſeq. to. 12

Miſſale in loco honeſto reponendum . pag. 42 col. 1 a to. 13

Monachorum tria genera. p. 293 c. 1 a t. 12

Montes quatuor mala habent, & valles quatuor bona . pag. 328 col. 1 b to. 12

Mores in religioſis quales eſſe debeant . pag. 117 col. 2 c & ſeq. to. 13

Multiloquim, & otioſa verba fugienda . pag. 190 col. 2 b c to. 13

Munditia carnis quid, & quot ſint ejus pennæ . pag. 96 col. 1 a b & ſeq. to. 12

Munditiam cordis tria faciunt . pag. 336 col. 2 a & ſeq. to. 12

ad Munditiam cordis quæ diſponunt . ibid. c & ſeq.

Myrrhæ faſciculus quid ſit . pag. 125 col. 1 b c to. 12

N

Nativitas Chriſti, & circa eam meditatio . pag. 390 col. 1 c & 2 a b & ſeq. to. 12

Nazareth flos interpretatur . pag. 319 col. 2 b to. 13

Neceſſitas duplex, & utraque valet ad fuganda vitia . pag. 91 col. 2 a b to. 13

Novitiatus in religione duplex . pag. 74 col. 1 a b to. 13

Novitius quomodo ſe habebit cum ſocio in via . pag, 193 col. 1 c & 2 a to. 13

Novitius ſeipſum corrigat . pag. 202 col. 2 a b c to. eod.

Novitius ad Euchariſtiam quomodo ſe debeat præparare . pag. 208 col. 1 b c & ſeq. to. eod.

No-

Novitius fugiat rumores, & jactantiam. pag. 190 col. 1 b c & 2 a to. eod.
Novitius non habeat res curioſas. pag. 200 col. 2 a b to. eod.
Novitius quomodo debeat conſiteri. pag. 207 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Novitius deſideret ſemper eſſe in cella. pag. 187 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Novitius vitare debet curioſitatem. pag. 298 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Novitius otium fugiat. pag. 191 col. 1 c to. eod.
Novitius circa dormitionem quomodo ſe geret. pag. 210 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Novitius quando a Superiori corripitur genuflectat. pag. 185 col. 2 a b to. 13
Novitius ad Miſſas libenter miniſtret. pag. 187 col. 1 b c & 2 a to. eod.
Novitius extra domum non circumſpiciat per loca. pag. 193 col. 1 b c to. eod.
Novitius prædicationis, & confeſſionis officium non deſideret. pag. 188 col. 1 b c & 2 a b to. 13.
Novitius qualiter ſe gerere debeat in dormitorio. pag. 186 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Novitius capiat horas ad meditandum, & orandum. pag. 193 col. 2 b c to. eod.
Novitius pacificum habeat auditum. pag. 191 col. 1 a b to. eod.
Novitius det bonum exemplum in converſatione. pag. 193 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Novitius quomodo ſe gerere debeat circa comeſtionem. pag. 209 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Novitius in omnibus ſemper habeat honeſtatem. pag. 211 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Novitius conſiteatur ter in ſeptimana, pag. 187 col. 2 b c to. 13
Novitius in capitulo qualiter ſe gerere debeat. pag. 185 col. 1 b c to. eod.
Novitius qualiter in menſa ſe gerere debeat. ibid. col. 2 b c & ſeq.
Novitius humili verecundia præditus eſſe debet. pag. 189 col. 1 b c to. 13
Novitius proponat ſibi in omnibus exemplum Chriſti. pag. 191 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Novitius in religione debet omnia tranſitoria abdicare. pag. 23 col. 1 c & ſeq. tom. 13
Novitius litteras ad ſe miſſas non aperiat abſque licentia Superioris. pag. 27 col. 1 c & 2 a to. eod.
Novitius peccantibus debet compati. pag. 299 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Novitius qualiter cantare debeat. pag. 192 col. 1 c & 2 a b to. eod.
Novitius odium & detractionem contra ſe patienter ſuſtineat. pag. 201 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Novitius quatuor cautelas obſervare debet. pag. 74 col. 1 c & ſeq. to. 13
Novitius in omnibus vanam gloriam fugiat. pag. 192 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Novitius confeſſionem generalem quam primum faciat. pag. 23 col. 2 b t. eod.
Novitius ſit voluntarie ſubjectus. pag. 196 col. 1 a b to. 13
Novitius in propoſito bono non fluctuet. pag. 2 col. 2 c to. 13.
Novitii lectio qualis. pag. 188 col. 1 a b to. eod.
Novitii modus loquendi qualis. pag. 191 col. 1 b to. eod. & qualis ejus converſatio inter fratres. pag. 189 col. 1 a b to. eod. qualis inceſſus, & ſeſſio. ibid. col. 2 a b qualis riſus, & qualia verba. ibid. & c
Novitio cui & quoties ſit confitendum. pag. 33 col. 1 c & ſeq. to. 13
Novitio in colloquio mulierum quæ vitanda. pag. 194 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Novitio otium vitandum. pag. 197 col. 2 b & ſeq. to. eod. & malas cogitationes. pag. 298 col. 1 b to. eod.
Novitio familiaritates ſæcularium vitandæ. pag. 213 col. 1 per tot. to. eod.
Novitio quæ memoriter diſcenda ex divino officio. pag. 37 col. 1 a & ſeq. to. 13
Novitio qualis debet eſſe religionis fervor. pag. 190 col. 2 c & ſeq. to. 13
Novitio de abſente quomodo loquendum. ibid. col. 1 a
Novitio quæ orationes dicendæ & quomodo. pag. 205 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Novitio in egreſſu foras quæ obſervanda. pag. 192 col. 2 c & ſeq. to. 13
Noviitorum bonorum quæ ſigna, & quæ pravorum. pag. 68 col. 2 b c & ſeq. to. 13
Novitiis quid ſemper conſiderandum. pag. 183 col. 1 a & ſeq. to. 13
Novitiis, & noviter converſis ſæpe prodeſt loci mutatio. pag. 24 col. 1 c & 2 a to. 13
Novitiis quomodo a ſomno ſurgendum. pag. 184 col. 2 a b to. 13
Novitiis neceſſaria humilitas. pag. 24 col.

col. 2 b c to. eod.
Nuntii divini ad animam, quomodo a falſis diſtinguantur. pag. 125 col. 1 c & ſeq. to. 12

O

Obed-Edom quid ſignificet. pag. 309 col. 1 a to. 13
Obedientia quid. pag. 40 col. 2 c to. 13
Obedientia triplex eſt. pag. 141 col. 2 a b to. 13
Obedientia qualis eſſe debeat. pag. 18 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Obedientia perfecta ſua imperfecta relinquit. pag. 25 col. 1 b to. eod.
Obedientia Prælatis debita. pag. 183 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Obedientia in operibus, in locutione, & in uſu rerum. pag. 25 col. 2 c & ſeq. tom. 13
Obedientiæ laudes. pag. 214 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Obedientiæ ratio quæ. pag. 140 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Obedientiæ diſtinctio. pag. 141 col. 2 c to. eod.
Obedientiæ ſex auxilia. pag. 294 col. 2 b to. 12
Obedientiæ præconia. pag. 293 col. 1 c & ſeq. to. 12
Obedientiæ comparationes. ibid. col. 2 c & ſeq.
Obedientiæ exemplum mirabile. pag. 73 col. 1 c & ſeq. to. 12
Obedientiæ gradus varii. pag. 209 col. 1 c & ſeq. to. 12
Obedientiæ gradus ſeptem. pag. 293 col. 2 b c to. 12 & 142 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Occaſiones peccandi confitendæ. pag. 231 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Oculus triplex, carnis, rationis, & contemplationis. pag. 131 col. 1 a to. 12
Officium divinum quam devotiſſime perſolvendum. pag. 64 col. 1 b c to. 13
Officium divinum quomodo recitandum. pag. 204 col. 1 b & 2 a & ſeq. to. 13 & quomodo perſolvendum etiam extra chorum. pag. 39 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Officia a Religioſis quomodo aliis committenda. pag. 30 col. 2 b & ſeq. to. eod.
in Officiis monaſterii quæ diſciplina a Religioſis ſervanda. pag. 5? col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Operatio hominis tam ſpiritualis, quam corporalis, quomodo Deiformis efficiatur. pag. 195 col. 2 b & ſeq. to. 12
Orandi tres modi. pag. 154 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Orandi modus a Novitiis ſervandus. pag. 35 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Orandum eſt mane, & veſpere. pag. 36 col. 1 a b to. 13
Orantis formæ variæ. pag. 163 col. 2 c to. eod.
Orantes quare quandoque non exaudiantur. pag. 167 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. eod.
Oratio quid. pag. 273 col. 2 a to. 12
Oratio brevis ſit & pura. pag. 36 col. 1 a to. 13
Oratio duabus alis ſublevatur. pag. 35 col. 2 b to. eod.
Oratio paſcit hominem interiorem. pag. 36 col. 1 b c to. eod.
Oratio commendatur. pag. 454 col. 1 c & ſeq. to. 12
Orationis Dominicæ meditatio. pag. 81 col. 1 b & ſeq. to. 12
Orationis figura triplex. pag. 274 col. 1 a to. eod.
Orationis utilitates. pag. 164 col. 1 c & ſeq. to. 13
Orationis effectus. pag. 162 col. 1 b & ſeq. to. eod.
Orationis comparationes. pag. 273 col. 2 b & ſeq. to. 12
Orationis perfectio. pag. 170 col. 2 c to. 13
in Oratione varii affectus formantur. pag. 155 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Orationes ſpeciales, quibuſdam expediunt; & de ipſis multa. pag. 167 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Otioſitas fugienda. pag. 211 col. 1 c & 2 a to. 13

P

Pacificus rex propter tria dicitur. pag. 340 col. 2 b c to. 12
Paradiſus qualis locus ſit. pag. 300 col. 2 a b to. 12
Paſſio Domini quomodo clavis Davidica. pag. 27 col. 2 c to. 12
Paſſio Domini qualiter adaptetur quatuor affectibus animi. pag. 14 col. 1 c & ſeq. to. eod.

in

in Paſſione Domini relucent ſumma ſapientia, potentia, & clementia. pag. 31 col. 1 a b & ſeq. to. eod
in Paſſione Domini cor hominis inflammatur ad ſeptem opera miſericordiæ. pag. 33 col. 2 c & ſeq. to. eod.
in Paſſione Domini ſpeculari poſſumus decem mandatorum Decalogi exemplum, & quomodo. pag. 27 col. 1 a b & ſeq. tom. 12
in Paſſione Domini relucent omnis Angelicæ hierarchiæ officia. pag. 28 col. 1 a b & ſeq. to eod.
Paſſionis Chriſti meditatio quam ſit utilis. pag. 4 col. 2 c & ſeq. to. eod.
circa Paſſionem Chriſti oratio valde devota. pag. 36 37 38 39 per tot. to. 12
Paſſiones ſeu affectiones ſunt ſeptem. pag. 124 col. 2 a b to. 13
Patientiæ laudes. pag. 339 col. 1 b & ſeq. to. 12
Patientiæ gradus qui. pag. 139 col. 1 c & 2 a & ſeq. to. 13
Patientiæ probatio quæ ſit. pag. 137 col. 2 a b to. eod.
Patientiæ utilitates quot. pag. 138 col. col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Patientis ſcutum quale. pag. 340 col. 2 a to. 12
Patientis ſtrenuitas in tribus. ibid. col. 1 b c
Paupertas multiplex. pag. 143 col. 2 a b & ſeq. to. 13
Paupertatis utilitas. pag. 214 col. 2 b c & ſeq. to. 13
Paupertatem profitenti quæ ſint neceſſaria. pag. 447 col. 1 a b to. 12
Paupertatis gradus varii. pag. 112 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Paupertas quam profeſſa eſt virgo qualis eſſe debeat. pag. 446 col. 2 c to. 12
Pacis gradus varii. pag. 214 col. 2 c & ſeq. to. 12
Pacis præconia. pag. 338 col. 1 c & ſeq. tom. 12
Pacis contraria quæ. pag. 339 col. 1 b & ſeq. to. eod.
ad Pacem tria ducunt. pag. 338 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Pacem dedit Chriſtus diſcipulis ſuis triplici jure. ibid. a b
Peccatum quid. pag. 250 col. 1 c to. 12
Peccatum propter quæ deteſtandum. ibid. & ſeq.
Peccatum eſt ſicut ludus aleatoris. pag. 252 col. 2 a to. eod.
Peccatum eſt ſicut vinculum. ibid. c
Peccatum quantum placeat diabolo. pag. 250 col. 2 c
Peccatum eſt quaſi putredo in pomo. pag. 251 col. 2 c to. 12 ſicut falſitas in panno. pag. 252 col. 1 c to. eod. & ſicut taberna diaboli. ibid.
Peccata principalia, ſeu capitalia ſunt ſeptem. pag. 251 col. 2 c to. 12
Peccatum ſicut vulnus in corpore. pag. 252 col. 1 a to. eod.
Peccati ob cauſam quatuor mala nobis injuncta, quæ ſunt omnium malorum materia. pag. 316 col. 2 c to. eod.
Peccatum infirmitas eſt. pag. 251 col. 1 c to. eod.
Peccati deformitatem quantum deteſtetur Deus. pag. 250 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Peccatorum origo. col. 1 b c to. eod.
Peccatum publice committens, quomodo dupliciter peccet. pag. 85 col. 1 c to. 13
Peccatum in Spiritum ſanctum quid. pag. 245 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Peccata in Spiritum ſanctum ſunt ſex. pag. 317 col. 1 a to. eod.
Pedagiis defraudare principes, peccatum eſt. pag. 474 col. 2 b c to. 12
Pedes ex Dionyſio in ſacra Scriptura ſignificant virtutem motivam acute penetrantem, & velocem, ideſt ſemper in divina tendentem. pag. 105 col. 1 b c to. 12
Perfectio duplex. pag. 158 col. 2 c to. 12
Pigritia in decem caſibus reprehenſibilis. pag. 261 col. 2 b & ſeq. to. 12
Plagæ Ægypti decem. pag. 289 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Pœna non honorantium parentes triplex. pag. 285 col. 2 a b to. 12
Pœnæ novem in ſacra Scriptura inveniuntur. pag. 350 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Pœnarum inferni diuturnitas. pag. 351 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Pœnarum inferni diverſitas. pag. 350 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Pœnarum inferni acerbitas. ibid.
Pœnarum inferni univerſitas. pag. 351 col. 1 b c to. eod.
Pœnitentia quomodo imponenda, & adimplenda. pag. 267 col. 2 c & ſeq. to. 12
Pœnitentiæ laudes, & triplex ejus comparatio. pag. 266 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Pollutionis nocturnæ tres ſunt cauſæ. pag. 231 col. 2 c & ſeq. to. 12
poſt Pollutionem an ad Euchariſtiam acce-

Digitized by Google

accedendum. pag. 232 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Præcepta Decalogi ubi, & quomodo ſcripta. pag. 281 col. 1 b & ſeq. to. 12
Præcepta ſecundæ tabulæ explicantur. pag. 284 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Præcepta Decalogi quo ordine in tabulis ſcripta. pag. 283 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Præcepta primæ tabulæ. ibid.
circa Præceptorum editionem, vel promulgationem quæ notanda. pag. 289 col. 1 b c to. eod.
Præceptum tertium Decalogi cur per Memento proponatur. pag. 284 col. 1 b & ſeq. to. eod.
Præcepti honorandi parentes triplex ratio. pag. 285 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Prælati præcepta quomodo accipienda. pag. 67 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Prælatorum negligentia. pag. 17 col. 2 c & ſeq. to. 13
Præſumptio interior, & exterior vitanda a religioſo. pag. 27 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Præſumptio in uſurpatione officii alieni potiſſime religioſo vitanda. pag. 28 col. 1 a b to. eod.
Præſumptio in geſtibus, & locutione vitanda religioſo. pag. ibid. col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Præſumptuoſi quæ indicia ſint. pag. 29 col. 2 a to. eod.
Profectus, & ab eo quæ retrahant. pag. 166 col. 1 a & ſeq. to. 13
Prudentia quid. pag. 197 col. 2 a to. 12
Prudentia, & conſilium quomodo differant. pag. 320 col. 1 c & ſeq. to. 12
Prudentiæ comparationes. pag. 310 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Prudentiæ gradus varii. pag. 213 col. 1 a b c to. eod.
Pſallendum cum timore. pag. 37 col. 2 a to. 13
Pſallendi modus debitus ibid. c
Pudicitia. ad Pudicitiam neceſſaria ſunt ſex. pag. 297 col. 1 a to. 12
Pudor cur datus ſit homini. pag. 90 col. 1 c to. 13

Q

QUies contemplationis gradus quid. pag. 207 col. 2 b c to. 12

R

RAptus mirabilis S. Bonaventuræ. pag. 3 col. 2 b & ſeq. to. 12
Ratio quid. pag. 142 col. 1 b to. 12
Ratio quomodo reformari debeat. pag. 82 col. 1 a b c to. 13
Rationalis natura ad quid condita. pag. 194 col. 1 b to. 12
Religionis gradus varii. pag. 218 col. 1 c & 2 a b to. 12
Religionis ortus. pag. 292 col. 2 b c to. 12
Religionis habitus obſervatio exterior utilis eſt. pag. 125 col. 1 c & ſeq. to. 13
Religionis nodus, ſive votum triplex. pag. 293 col. 1 a b to. 12
in Religione tria commendantur. pag. 290 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Religioſus non affectet placere hominibus. pag. 200 col. 2 c & ſeq. to. 13
Religioſi perfectio ſumma quæ. pag. 65 col. 2 b to. 13
Religioſi profectus ſeptem progreſſus habet. pag. 106 col. 1 a b & ſeq. tom. 13
Religioſi comparationes. pag. 292 col. 1 a b to. 12
Religioſi ordinatio reſpectu Dei qualis. pag. 63 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Religioſi quomodo in loquendo ſe debeant gerere inter ſæculares. pag. 59 col. 2 c & ſeq. to. 13
Religioſi cum ſæcularibus quomodo debeant converſari. pag. 55 col. 1 c & 2 a to. eod.
Religioſorum tria genera. pag. 78 col. 1 c & ſeq. to. 13
Religioſo ſex documenta aſſidue recolenda. pag. 215 col. 2 c & ſeq. to. 13
in Religioſo tria reprobantur, & quæ. pag. 291 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Religioſorum geſtus quales eſſe debeant. pag. 44 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Religioſo tria præſtanda. pag. 291 col. 1 c & 2 a to. 12
Religioſi in faciendo itinere quomodo ſe gerere debeant. pag. 55 col. 2 b & ſeq. tom. 13
Religioſi, ſi comedunt cum ſæcularibus, quæ debeant obſervare. pag. 61 col. 1 b & ſeq. to. eod.
Religioſi nihil comedere debent extra refectionem communem. pag. 66 col. 1 b to. eod
Religioſo alp habetum religioſorum in me-

memoria habendum. pag. 13 col. 1 a & ſeq. to. 13
Remedia generalia contra vitia quæ. pag. 92 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Revelatio unde dicatur. pag. 178 col. 1 c to. 12
Revelatio æternorum quare dicatur occulta. pag. 175 col. 2 b & ſeq. to. eod.
Revelatio ſuperintellectualis æternorum quali modo a nobis acquiratur. pag. 180 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Revelatio occulta æternorum eſt ſecundum iter æternitatis. pag. 175 col. 1 a & to. eod.
per Revelationem ſenſibilem ſpiritus noſter ad acceſſum æternorum allicitur. pag. 176 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
per Revelationem ſuperintellectualem quali modo ſpiritus noſter æternitati uniatur. pag. 178 col. 2 b c & ſeq. tom. eod.
per Revelationem intellectualem ſpiritus noſter ad æterna introducitur. pag. 177 col. 2 b & ſeq. to. eod.
Revelationes divinæ multipliciter fiunt. pag. 176 col. 1 a & ſeq. to. eod.
Revelationum, ſeu viſionum quatuor genera. pag. 174 col. 1 b & ſeq. to. 13
Revelationum modi multi. pag. 175 col. 2 c & ſeq. to. eod.
de Revelatione per vocem. pag. 176 col. 1 a to. 13
de Revelatione per ſpiritum Angelicum. ibid. b
de Revelatione per ſomnium. ibid.
de Revelatione per Spiritum ſanctum. ibid. c
Reverentia exterior in divino officio requiritur. pag. 37 col. 2 a b to. 13

S

SAbbati dies cur attribuatur beatæ Virgini. pag. 504 col. 1 a b to. 12
Sacerdotes in altari, vel circa altare, quomodo a miniſtris honorandi. pag. 41 col. 1 c & ſeq. to. 13
Sacramenta Eccleſiaſtica a Paſſione Domini trahunt virtutem. pag. 27 col. 2 c & ſeq. to. 12
Sacrificia quæ Deo offerri debent quinque. pag. 121 col. 1 b c to. 13
Salve Regina, & ſuper ea meditatio. pag. 87 col. 1 c & ſeq. to. 12
Sapientia quid ſit & quotuplex. pag. 143 col. 1 b & ſeq. to. 12
Sapientia eſt donum profundiſſimum. pag. 323 col. 1 b to. 12
Sapientiæ donum eſt ſplendidiſſimum. pag. 323 col. 1 b c to. 12
Sapientiæ donum eſt ſapidiſſimum. ibid.
Sapphiri proprietas. pag. 356 col. 1 b to. 12
Sardi virtus. pag. 357 col. 1 c to. 12
Sardonycis virtus. ibid. a
Satisfactio quid, & quot ejus pennæ. pag. 95 col. 1 c & ſeq. to. 12
Satisfactionis ſeptem conditiones. pag. 272 col. 1 b & ſeq. to. 12
Satisfactionis gradus varii. pag. 219 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Scriptura tripliciter monet ad præceptorum obſervantiam. pag. 281 col. 1 b c to. 12
circa Scripturam divinam, quomodo dicta, & facta Salvatoris meditari arbemus. pag. 381 col. 1 c & 2 a b to. 12
Secretum intrinſecum in Chriſto quid dicatur. pag. 100 col. 1 c & ſeq. to. 12
ad Secretum intrinſecum, quomodo admittatur homo. pag. 102 col. 2 a & ſeq. to. eod.
in Secreto ipſius Chriſti variæ ſunt manſiones. pag. 101 col. 1 b & ſeq. to. eod.
Senior quis in religione dicendus. pag. 28 col. 2 a b to. 13
Seniores honorandi a fratribus. pag. 66 col. 2 c & ſeq. to. 13
Senſus quid. pag. 141 col. 2 b to. 12
Senſus interiores in anima quinque. pag. 157 col. 2 c & ſeq. to. 12
Senſus ſpirituales potentiarum, quomodo ab experimentali notitia impediantur. pag. 184 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Senſus interior ſpiritualis quali modo æterna experiatur. pag. 187 col. 2 c & ſeq. to. 12
Senſus ſpirituales quali modo reparantur, & reformantur. pag. 184 col. 2 c & ſeq. to. 12
in Sententia ultima tria annotanda. pag. 348 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Sepulcri Dominici ex Beda forma. pag. 501 col. 2 b to. 12
Seraphim nomen quid ſignificet. pag. 168 col. 2 b c to. 12
Sermo Religioſi gravis eſſe debet. pag. 45 col. 2 a to. 13
Sermo religioſi debet eſſe modeſtus & humilis. pag. 44 col. 2 b to. eod.
Sermo religioſi debet eſſe rarus, & verus. pag. 45 col. 1 a b c to. eod.

Digitized by Google

Serpens quinque aſtutiis utitur. pag. 311 col. 2 a b to. 12
Signum duplex naturale, & poſitivum. pag. 322 col. 1 c & ſeq. to. 12
Signa præcedentia univerſale judicium qualia. pag. 347 col. 2 c & ſeq. to. 12
Silentii utilitates. pag. 18 col. 2 c to. 13
Silentii laudes. pag. 215 col. 1 c & ſeq. tom. 13
Siſura quid ſignificet. pag. 314 col. 2 b tom. 13
Smaragdi proprietates. pag. 356 col. 2 a b to. 12
Sobrietas quid & quotuplex. pag. 146 col. 2 a b to. 13
Sobrietas in quibus conſiſtat. pag. 147 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Sobrietatis gradus tres. pag. 148 col. 1 a & ſeq. to. eod. & utilitates ejuſdem. pag. 147 col. 2 a & ſeq. to. eod.
Speculatio contemplationis gradus, quid. pag. 205 col. 2 a b to. 12
Spes quid ſit. pag. 310 col. 1 a to. 12
Spes triplex. pag. 356 col. 2 a to. 12
Spes gratiæ quid. ibid. c
Spes gloriæ quid. 357 col. 1 b to. eod.
Spes ſignificatur per Smaragdum, Sardonychem, & Sardium. pag. 356 col. 2 a b to. eod.
Spes cur data ſit homini. pag. 89 col. 2 c & ſeq. to. 13
Spei gradus varii. pag. 220 col. 2 b c tom. 12
Spei comparationes. pag. 310 col. 1 a b & ſeq. to. 12
Spiritus ſanctus quomodo fuit miſſus. pag. 522 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Spiritus, os, & lingua quid. pag. 122 col. 1 c & ſeq. to. 12
Spiritus quali modo per iter contemplationis æternum Chriſti manerium ingrediatur. pag. 148 col. 2 c & ſeq. ut ad contemplationis perfectionem ingrediatur debet temporalia fugere. pag. 127 col. 1 c & ſeq. to. eod. quali modo per utramque vitam activam, ſcilicet, & contemplativam, æterna ingrediatur. pag. 198 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Spiritus humanus quali modo ad veniendum per iter contemplationis invitatur. pag. 149 col. 2 b c & ſeq. to. 12 item quali modo per intentionem ſimplicem, & rectam ad intrinſecum æternale ingrediatur. pag. 116 col. 1 a & ſeq. to. eod. item ad veniendum per iter meditationis quali modo a Jeſu invitetur. pag. 128 col. 1 c & ſeq. to. eod. quomodo etiam per iter charitativæ affectionis æternum manerium ingrediatur. pag. 173 col. 1 a & ſeq. to. eod. qualiter ad veniendum per iter meritoriæ operationis a Deo invitetur. pag. 200 col. 1 a & ſeq. to. eod. quomodo per iter meditationis æternitatem ingrediatur. pag. 127 col. 1 a to. eod.
Spiritus humanus dividitur, & alienatur a corpore. pag. 103 col. 2 a b to. eod.
Spiritus & anima in ſuis meditationibus ſeptem potiſſimum modis Deum alloquitur. pag. 121 col. 2 c & ſeq. tom. 12
Spiritus noſter in meditationis itinere Deum ſe alloquentem alloquitur. ibid.
Spiritus noſter in intrinſeco ſecreto exiſtens quali ſe habeat modo. pag. 105 col. 2 b c & ſeq. to. 12
Spiritus noſter in ſecreto arcano per veram fidem collocatur, & per ſanctam charitatem in eodem perpetuatur. pag. 106 col. 2 c & ſeq. to. eod.
Spiritus noſter ad veniendum per iter prægustationis experimentalis a Domino invitatur. pag. 191 col. 2 b c & ſeq. to. eod. idem quam dulciter a Jeſu invitetur ad veniendum per iter rectæ intentionis. pag. 116 col. 2 c & ſeq. to. eod. idem qualiter ad veniendum per iter charitativæ affectionis ad æterna a Domino invitetur. pag. 173 col. 2 b & ſeq. to. eod.
Spiritus & animæ verba, quæ ſint. pag. 122 col. 2 b & ſeq. to. 12
Stadium quid. pag. 355 col. 1 b to. 12
Superbia quinque damna homini infert. pag. 253 col. 2 b to. 12
Superbia ſummopere a religioſis fugienda. pag. 65 col. 2 b c to. 13
Superbiæ ſigna ex Proſpero. pag. 69 col. 2 b c to. eod.
Superbiæ filiæ ſeptem. pag. 254 col. 1 b c to. 12
Superbiæ remedia. pag. 93 col. 1 c & ſeq. to. 13
Superbiæ novem comparationes. pag. 253 col. 1 b to. 12
in ſuperbia tumentes, & de ſe præſumentes multa dicuntur, pag. 71 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Suſpicio tentationes generat. pag. 77 col.

col. 2 c & ſeq. tom. 13
Suſpicio quid. pag. 75 col. 2 b to. 13
Suſpicio & timor in quo differant. ibid.
Surſſurrium divinum quid. pag. 123 col. 2 c to. 12

T

TEmperantia quid. pag. 312 col. 1 b to. 12 & 198 col. 1 b to. eod.
Temperantiæ gradus varii. pag. 214 col. 1 c & 2 a b to. eod.
Temperantiæ ſimilitudines. pag. 312 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Tentatio carnis, quomodo confitenda. pag. 237 col. 1 b c & ſeq. to. eod.
Tentatio de prædeſtinatione reprimi debet. pag. 75 col. 1 c & ſeq. to. 12
Tentationibus quomodo reſiſtendum. pag. 115 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Tentationes utiles ſunt ſervis Dei. pag. 74 col. 2 b c to. 12
Tentationes devotorum duæ, & earum remedia. pag. 179 col. 1 b c & ſeq. to. 13
Tentationis remedia. pag. 112 col. 1 b c to. 13
Tentationis graviſſimæ. ibid.
de Tentatione generaliſſima. ibid. col. 2 a b
Tentationes quatuor ſunt, & quæ. pag. 76 col. 1 b to. 13
Tentationum initiis reſiſtendum. pag. 24 col. 1 b to. 13
Tentatio a carne. pag. 76 col. 1 b to. 13 a mundo ibid. col. 2 c a diabolo pag. 77 col. 1 a to. eod.
Tentationes blaſphemiæ. pag. 77 col. 2 b to. eod.
Tentationes quomodo vincendæ. ibid. col. 1 c
Tentatio a Deo. ibid. b
Tentatio faſtidii. pag. 110 col. 2 b to. 13
Tentatio impatientiæ. pag. 111 col. 1 a b to. eod.
Tentatio minus moleſta perículoſior. ibid. col. 2 a
Tentationis multæ ſunt ſpecies. pag. 109 col. 2 a b & ſeq. to. eod.
Tentatio a privatione conſolationis. ibid.
Tentatio humiliat. pag. 108 col. 2 c to. eod.
in tentatione ad Chriſtum recurrendum. pag. 212 col. 1 c & ſeq. to. 13
Teſtis falſus tribus perſonis eſt obnoxius. pag. 287 col. 2 b to. 12
Timor cur datus ſit homini. pag. 90 col. 1 b c to. 13
Timor Domini ſeptem habet effectus. pag. 318 col. 1 b c & ſeq. to. 12
Timoris ſpecies ſunt ſex, & cur ſint ſex. pag. 319 col. 1 a
Timoris gradus varii. pag. 221 col. 1 a b c to. 12
Timoris Domini utilitates. pag. 17 col. 2 b c to. 13 & ejuſdem ſimilitudines. pag. 315 col. 2 c & ſeq. to. 12.
Topazii proprietates. pag. 358 col. 1 c & 2 a to. 12
Triſtitia animum deiiciens cito depelli debet. pag. 24 col. 1 b c to. 13
Triſtitiæ affectus cur datus fuerit homini. pag. 87 col. 2 c & ſeq. to. 13
Tuba dicitur omnis actus, quo operis jactantia demonſtratur. pag. 114 col. 2 c & ſeq. to. 12

V

VÆ triplex. pag. 264 col. 2 c to. 13
Væ culpæ triplex. pag. 265 col. 1 a to. 13
Vanagloria caute confitenda. pag. 126 col. 2 c & ſeq. to. 12
Verecundiæ laudes. pag. 18 col. 2 a b tom. 13
Veritatis gradus varii. pag. 112 col. 1 b c & 2 a to. 12
Victualium appetitus cur datus ſit homini. pag. 88 col. 2 c & ſeq. to. 13
Virtus quid. pag. 300 col. 1 a to. 12 & 90 col. 2 c to. 13
Virtus in medio conſiſtit. pag. 149 col. 1 a & ſeq. to. 13
Virtus paradiſo cæleſti, & terreſtri comparatur. pag. 300 col. 1 c & 2 a to. 12
Virtutes connexæ ſunt una charitas. pag. 128 col. 1 a b & ſeq. to. 13
Virtutum quatuor genera. pag. 197 col. 1 b c to. 12
Virtutes ſunt ſeptem. pag. 299 col. 1 c to. eod.
Virtutis comparationes. pag. 300 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Virtutes Cardinales quæ. pag. 299 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Virtutum Cardinalium definitiones, & gradus. pag. 197 col. 1 c & ſeq. to. eod.
Virtutes Theologicæ quæ. pag. 299 col. 1 c to. eod.
Viſiones corporales. pag. 174 col. 1 b to. 13

Digitized by Google

Viſiones ſeductorum ſpirituum. pag. 175 col. 1 c & 2 a to. eod.
Viſiones imaginariæ. pag. 174 col. 1 c to. eod.
Viſiones imaginariæ dormientium. ibid.
Viſiones imaginariæ vigilantium. ibid.
Viſitatio B. Mariæ, & circa eam meditatio. pag. 387 col. 2 c to. 12
Vita activa, & quis in ea vivendi modus ſervari debet. pag. 464 col. 2 c & ſeq. to. 12
Vitæ activæ exercitia. pag. 456 col. 2 a b & ſeq. to. 12
Vita contemplativa, & quis in ea vivendi modus ſervari debet. pag. 466 col. 2 b & ſeq. to. eod.
Vitæ contemplativæ exercitia. pag. 458 col. 1 a b & ſeq. to. eod.
Vitium quid. pag. 90 col. 2 c to. 13
Vitia communia apud homines tria. pag. 200 col. 1 b c to. eod.
Vitia mentiuntur ſe eſſe virtutes. pag. 149 col. 2 b c & ſeq. to. eod.
Unctio in contemplatione quid ſit. pag. 204 col. 2 b & ſeq. to. 12
Unguentum triplex. pag. 334 col. 1 b to. 12
Unguentum unctionis Sacerdotum in veteri teſtamento ex quinque rebus conficiebatur, & quid ſignificaret. pag. 337 col. 2 b & ſeq. to. 12
Voluntas propria grande malum. pag. 25 col. 2 a to. 13
Voluntatis propriæ abdicatio eſt religionis perfectio. pag. 24 col. 2 c to. eod.
Voluntas quomodo reformanda ſit. pag. 82 col. 2 b c to. eod.

Z

Zelator animarum qualiter ſe debeat gerere ad earum profectum. pag. 55 col. 1 c & ſeq. to. 12

Finis Indicis Rerum, & Verborum, quæ Duodecimo, & Decimotertio Tomo operum S. Bonaventuræ continentur.

Digitized by Google

INDEX

Locorum Sacræ Scripturæ, qui a Sancto Bonaventura in ſuis operibus explicantur.

Ex Geneſi.

Cap. 1 IN principio creavit Deus cœlum, & terram. pag. 23 col. 2 tom. 5 & pag. 19 col. 2 to. 12
Diviſit Deus lucem a tenebris. pag. 269 col. 2 to. 13
Fecit Deus firmamentum in medio aquarum, & diviſit aquas ab aquis. pag. 234 col. 1 to. 5
Congregationeſque aquarum appellavit maria. pag. 285 col. 1 to. 13
Sint in ſigna, & tempora dies & annos. pag. 22 col. 2 to. 5
Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. pag. 776 col. 1 to. 5
Creſcite, & multiplicamini. pag. 30 col. 1 to. 5
Dominamini piſcibus, & volucribus. pag. 214 col. 1 to. 5
Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. pag. 345 col. 1 to. 12
Complevit Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat. pag. 344 col. 1 to. 12
Fons aſcendebat a terra. pag. 333 col. 1 to. 12
Cap. 2 Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. pag. 298 col. 1 to. 13
De ligno ſcientiæ boni, & mali, ne comedas. pag. 30 col. 1 to. 5
De omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali, ne comedas. pag. 295 col. 1 to. 12
Cap. 3 Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis, & cetera. pag. 33 col. 1 to. 5
Eritis ſicut Dii ſcientes bonum, & malum. pag. 434 col. 1 to. 12
Domine audivi vocem tuam, & timui. pag. 268 col. 1 to. 5
Mulier quam dediſti mihi ſociam dedit mihi de ligno. pag. 288 col. 1 to. 12
In dolore paries filios. pag. 315 col. 2 to. 13 & pag. 266 col. 1 to. 13
Maledicta terra in opere tuo. pag. 35 col. 1 to. 5
Pulvis es, & in pulverem reverteris. pag. 253 col. 1 to. 12 & 311 col. 2 to. eod. & 325 col. 2. 266 col. 1 to. eod. & 134 col. 1 to. 12
Collocavit Cherubin, & gladium flammeum, atque verſatilem. pag. 209 col. 1 to. 5
Si recte offeras, recte autem non dividas, peccaſti. pag. 467 col. 2 to. 5 Cap. 4
Et interfecit eum. pag. 332 col. 2 to. 12
Vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. pag. 353 col. 2 to. 12
Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. pag. 313 col. 2 to. 13
Omnis qui viderit me, occidet me. pag. 317 col. 2 to. 12 & pag. 255 col. 1 to. eod.
Pœnitet me feciſſe hominem. pag. 383 col. 1 to. 12 Cap. 6
Cataractæ cæli apertæ ſunt, & facta eſt pluvia magna. pag. 245 col. 2 to. 5 Cap. 7
Multiplicatæ ſunt aquæ, & elvaverunt arcam in ſublime. pag. 333 col. 1 to. 12
Columba reverſa eſt, portans ramum olivæ. pag. 275 col. 1 & 2 to. 12
Cum obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus. pag. 238 col. 2 to. 5 Cap. 9
Dic ergo obſecro te, quod ſoror mea ſis, ut bene ſit mihi propter te. pag. 282 col. 2 to. 13 Cap. 12
Si ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo. pag. 315 col. 1 to. 12 Cap. 13
Da mihi animas, cetera tolle tibi. pag. 250 col. 2 to. 12 Cap. 14
Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam. pag. 307 col. 2 to. 12 Cap. 15
Eiice ancillam, & filium ejus. pag. Cap. 21

pag. 294 c. 2 to. 13
Revertere ad dominam tuam & humiliare ſub manu illius. pag. 198 c. 2 to. 5
Cap. 17 Ambula coram, me & eſto perfectus. pag. 204 c. 1 to. 5
Benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus ſum. pag. 313 c. 2 to. 13
Cap. 18 Afferam pauxillum aquæ, & laventur pedes veſtri. pag. 208 c. 1 to. 5
Abſit a te, ut rem hanc facias, & occidas juſtum cum impio. pag. 167 c. 2 to. 12
Loquar ad Dominum meum cum ſim pulvis & cinis. pag. 305 c. 1 to. 12 & 328 c. 2 to. eod.
Cap. 19 Veneruntque duo Angeli Sodomam. pag. 205 c. 1 to. 5
Nec ſtes in omni circa regione. pag. 297 c. 2 tom. 12 & pag. 223 c. 1 to. 5
Cap. 23 Princeps Dei es apud nos. pag. 200 c. 2 to. 5
Cap. 25 Deditque Abraham cuncta, quæ poſſederat Iſaac: filiis autem concubinarum largitus eſt munera. pag. 296 c. 2 to. 12
Cap. 26 Palæſtini omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt. pag. 332 c. 2 to. 12
Cap. 27 Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni. pag. 304 c. 2 to. 12 287 c. 1 to. 13. 309 c. 2 317 c. 2 to. eod. & 150 c. 2 to. 12
In pinguedine, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua. pag. 241 c. 2 to. 5
Cap. 28 Viditque in ſomnis ſcalam &c. pag. 294 c. 1 to. 12 346 c. 2 & 347 c. 1 to. eod. & 199 c. 1 to. 5
Cap. 29 Et os ejus grandi lapide claudebatur. pag. 332 c. 2 to. 12
Cap. 32 Tetigit nervum femoris ejus. pag. 166 c. 2 to. 12
Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea. pag. 146 c. 1 to. 12
Cap. 36 Anna invenit aquas calidas. pag. 266 c. 2 to. 12
Accuſavit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo. pag. 338 c. 2 to. 11
Cap. 37 Oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. p. 105 c. 1 to. 9
Fera peſſima devoravit eum. pag. 255 c. 2 to. 12
Cap. 44 Scyphus argenteus in ſacco Beniamin. pag. 241 c. 1 to. 5
Cap. 49 In conſilio eorum non veniat anima mea. pag. 321 c. 1 to. 12
Maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum, quia dura. pag. 314 c. 1 to. 13

Ex Exodo.

Cap. 3 Apparuit Dominus in Flamma ignis de medio rubi. pag. 199 c. 1 to. 5
Solve calceamenta de pedibus. pag. 174 c. 2 to. 12
Ego ſum qui ſum. pag. 322 c. 2 to. 11 & 180 c. 1 to. 12
Qui eſt, miſit me. pag. 178 c. 1 to. 12
Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob, hoc nomen mihi eſt in æternum. pag. 361 c. 2 to. 12 & 177 c. 1 to. eod.
Ibimus viam trium dierum. pag. 340 c. 2 to. 5
Cap. 12 Percuſſit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti. pag. 286 c. 1 to. 12
Cap. 14 Quid clamas ad me? pag. 476 c. 2 to. 12
Tollens ſe Angelus Domini, qui præcedebat caſtra Iſrael. pag. 197 c. 2 to. 5
Cap. 15 Fiant immobiles quaſi lapis. pag. 291 c. 2 to. 12
Dominus regnabit in æternum, & ultra. pag. 290 c. 1 to. 13
Reduxit ſuper eos Dominus aquas maris. pag. 268 c. 2 to. 13
Cap. 17 Cum elevaret Moyſes manus vincebat Iſrael. pag. 275 c. 1 to. 12
Cap. 18 Ultra vires tuas eſt negotium, ſolus ſuſtinere non poteris. pag. 215 c. 2 to. 5
Eſto tu populo in his, quæ ſunt ad Deum. pag. 470 c. 2 to. 5
Cap. 19 Vos ipſi vidiſtis quid fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos ſuper alas aquilarum. pag. 361 c. 2 to. 12
Veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te. pag. 220 c. 2 to. 5
Cap. 20 Non habebis deos alienos. pag. 295 col. 1

c. 1 to. 12 320 c. 1 to. 11 322 c. 1 323 c. 2 to. eod.
Et faciens in miſericordiam millia, his qui diligunt me. pag. 323 col. 2 to. 11
Non aſſumes nomen Dei tui in vanum. pag. 328. 329 per tot. & 330 col. 1 fere per tot. tom. 11
Memento ut diem Sabbati ſanctifices. pag. 106 col. 2 to. 9 & 330 col. 2 to. 11
Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. pag. 285 col. 2 tom. 12 133 col. 1 tom. 11 & 334. 335 per tot. & 336 per tot. prim. col. tom. ejuſd.
Non occides, mœchaberis, Non furtum facies. pag. 336 col. 1 to. 11 & pag. 107 col. 1 to. 9 & 287 col. 1 to. 12
Ut probaret vos venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. pag. 318 col. 2 tom. 12
Non aſcendes ad altare meum per gradus. pag. 140 col. 1 to. 9
Cap. 22 Qui immolat dii occidetur, præterquam Domino ſoli. pag. 277 col. 2 to. 5
Maleficos non patieris vivere. pag. 337 col. 2 to. 11
Si pecuniam dederis mutuo populo meo pauperi, non urgebis eum quaſi exactor. pagin. 108 col. 1 to. 9
Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices. pag. 221 col. 1 to. 5
Cap. 23 Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti reduc ad eum. pag. 203 col. to. 5
Nec accipias munera, quæ etiam excæcant prudentes. pag. 216 col. 2 to. 5
Præcedet te Angelus meus. pag. 199 col. 2 to. 5
Cap. 24 Sub pedibus ejus, quaſi opus lapidis Sapphirini, & quaſi cælum cum ſerenum eſt. pagin. 228 col. 1 to. 5
Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: daboque tibi duas tabulas lapideas. pag. 321 col. 1 to. 11
Cap. 25 Duos quoque Cherubim Facies ex utraque parte oraculi. pag. 206 col. 2 to. 5
Reſpiciantque ſe mutuo verſis vultibus in propitiatorium. pag. 356 col. 1 to. 5
Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt pag. 369 col. 1 to. 5
Et tres cubitos in altitudine. pag. 330 col. 1 to. 12 Cap. 27
Poneſque in eo quatuor ordines lapidum. pag. 330 col. 1 to. 12 Cap. 28
Et geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo in conſpectu Domini ſemper. pag. 467 col. 2 to. 5
Aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. pag. 167 col. 2 to. 12 Cap. 32
Loquebatur autem Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum. pag. 330 col. 2 to. 12 & 474 col. 1 to. 5 Cap. 33
Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te. pag. 200 col. 1 to. 5
Ego oſtendam omne bonum tibi. pag. 355 col. 1 to. 5
Non enim videbit me homo & vivet. pag. 149 col. 1 to. 12
Et fecit illi coronam auream per gyrum. pag. 224 col. 2 to. 7
Ipſum autem altare non erat ſolidum, ſed cavum. pag. 276 col. 1 to. 12 Cap. 38
Fecit & labrum æneum. pag. 336 col. 2 to. 12

Ex Levitico.

Cum autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento conſperſo oleo, & lagana azyma oleo lita. pag. 319 col. 1 & 2 to. 5 Cap. 2
Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet. pag. 280 col. 1 to. 12
Ignis eſt iſte perpetuus, qui numquam deficiet in altari. pag. 475 col. 1 to. 5 Cap. 6
Omne, quod habet pinnulas, & ſquamas, tam in mari, quam in fluminibus, & ſtagnis, comedetis. pag. 286 col. 2 to. 5 Cap. 11

Ani-

Cap. 17 Anima omnis carnis in ſanguine eſt. pag. 141 col. 1 to. 9
Cap. 19 Non facies quod iniquum eſt, nec injuſte judicabis. pag. 53 col. 1 to. 9
Coram cano capite conſurge. pag. 220 col. 2 to. 5
Cap. 23 Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ. pag. 318 col. 1 to. 13
Cap. 24 Qui blaſphemaverit nomen Domini morte morietur. pag. 330 col. 1 to. 11
Cap. 25 Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum. pag. 320 col. 1 tom. 13
Cap. 26 Quod ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea. pag. 318 col. 2 to. 11

Ex Numeris.

Cap. 4 Sed & altare & mundabunt cinere, & involvent illud purpureo veſtimento. pag. 223 col. 1 to. 5
Cap. 5 Præcipe filiis Iſrael, ut eiiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit. &c. pag. 470 col. 1 to. 5
Cap. 7 Audiebant vocem loquentis ad ſe de propitiatorio, quod erat ſuper arcam teſtimonii inter duos Cherubim. pag. 208 col. 2 to. 5
Cap. 9 Siquis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis. pag. 54 col. 1 to. 6
Cap. 11 Quid æmularis pro me? Quis tribuat, ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum. pag. 207 col. 2 to. 5
Cap. 23 Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus. pag. 731 col. 1 to. 5
Cap. 24 Orietur ſtella ex Jacob; & conſurget virga de Iſrael. pag. 269 col. 2 to. 13

Ex Deuteronomio.

Cap. 1 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus, ac jurgia. pag. 462 col. 1 & 2 to. 5
Nec accipietis cujuſquam perſonam. pag. 116 col. 1 to. 9
Cap. 4 Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt. pag. 305 col. 1 to. 12
Ego ſequeſter, & medius fui inter Dominum & vos. pag. 474 col. 2 to. 5 Cap. 5
Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Deus unus eſt. pag. 354 col. 1 to. 5 Cap. 6
Non tentabis Dominum Deum tuum. pag. 97 col. 2 to. 9
Rerum omnium abundantia perfrueris. pag. 454 col. 2 to. 12 Cap. 8
Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei. pag. 281 col. 2 to. 12 Cap. 9
Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit a te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus? pag. 318 col. 1 to. 11 Cap. 10
Oculi veſtri viderunt omnia opera Domini magna, quæ fecit ut cuſtodiatis univerſa mandata illius. pag. 317 col. 2 to. 11 Cap. 11
Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. pag. 296 col. 2 to. 12
En propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem, & maledictionem. pag. 319 col. 1 to. 11
Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur. pag. 214 col. 1 to. 5 Cap. 15
Non accipias perſonam, nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientum. pag. 216 col. 2 to. 5 & 217 col. 1 to. 9 Cap. 16
Juſte quod juſtum eſt exequeris. pag. 337 col. 2 to. 11
Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem. pag. 52 col. 2 to. 9 Cap. 17
Poſtquam autem ſederit in ſolio regni ſui deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a ſacerdotibus. pag. 203 col. 2 to. 5 & 218 col. 1 to. eod.
Perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuo. pag. 269 col. 2 to. 5 & 158 col. 2 to. 12 Cap. 18
Quando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi hominis cadaver occiſi; & ignorabitur cædis reus; egredientur majores natu, &c. pag. 329 col. 1 to. 11 Cap. 21
Non abominaberis Idumæum, quia fra- Cap. 23

Digitized by Google

frater tuus eſt; nec Ægyptium; quia advena fuiſti in terra ejus. pag. 52 col. 1 to. 9

Cum votum voveris Domino Deo tuo non tardabis reddere. pag. 457 col. 2 to. 5

Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis obſervabis. pag. 329 col. 2. 330 col. 1 to. 11

Cap. 24 Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus. &c. pag. 201 col. 1 to. 5

Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam. pag. 310 col. 2 to. 12

Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi non ingredieris domum ejus. &c. pag. 56 col. 1 to. 9

Cap. 25 Pro menſura peccati erit & plagarum modus. pag. 83 col. 1 to. 9

Cap. 27 Maledictus qui dormit cum uxore proximi ſui. pag. 315 col. 2 to. 13

Cap. 28 Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum ut pluviam tribuat terræ. &c. pag. 237 col. 2. 238 col. 1 to. 5

De cælo deſcendat ſuper te cinis. pag. 239 col. 2 to. 5

Cap. 30 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſitum. pag. 319 col. 2 to. 11

Cap. 32 Incraſſatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem ſuum. pag. 263 col. 2 to. 12 & 295 col. 2 to. eod.

Ipſi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus. pag. 324 col. 2 to. 11

Utinam ſaperent, & intelligerent, & noviſſima providerent. pag. 29 col. 2 to. 6 part. 1

Videte, quod ego ſum ſolus, & non ſit alius Deus præter me. pag. 183 col. 2 to. 12 & 261 col. 1 to. 5

Cap. 33 Perfectio tua, & doctrina tua a viro ſancto. pag. 204 col. 1 to. 5

Benedictio illius qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph. pag. 313 col. 2 to. 13

Benedictus in filiis Aſer ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum. pag. 334 col. 2 to. 12 & 327 col. 2 to. eod.

Sicut dies juventutis, tuæ ita & ſenectus tua. pag. 226 col. 1 to. 5

Cœlique caligabunt rore. pag. 230 col. 1 to. 5

Ex Joſue.

Confortare, & eſto robuſtus. pag. 413 col. 1 to. 12 Cap. 1

Ingreſſis eis Jordanem, &c. Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant, &c. pag. 241 col. 2 to. 5 Cap. 3

Solve de calceamentum de pedibus tuis. pag. 743 col. 1 to. 5 Cap. 5

Da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere &c. pagin. 52 col. 2 to. 9 Cap. 7

Non fuit ante, & poſtea tam longa dies obediente Domino voci hominis. pag. 294 col. 2 to. 12 & pag. 221 col. 1 to. 5 Cap. 10

Terram auſtralem, & arentem dediſti mihi. pag. 332 col. 2 to. 12 Cap. 15

Ex Judicum libro.

Da mihi benedictionem, &c. dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius. pag. 313 col. 1 to. 13 Cap. 1

Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. pag. 201 col. 1 to. 5 Cap. 2

Terra mota eſt, cælique ac nubes diſtillaverunt aquis. pag. 230 col. 1 to. 5 Cap. 5

Cor meum diligit principes Iſrael, qui propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini. pag. 220 col. 1 & 2 to. 5 & 221 col. 2 to. eod.

De cælo dimicatum eſt contra eos; ſtellæ manentes in ordine, & curſu ſuo adverſus Siſaram pugnaverunt. pag. 296 col. 1 to. 13 & pag. 231 col. 1 to. 5

Extendit Angelus Domini ſummitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos. pag. 197 col. 2 to. 5 Cap. 6

Quod me facere videritis, hoc facite. pag. 465 col. 1 to. 5 Cap. 7

Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, Cap. 9

Digitized by Google

mos , & ire , ut inter cetera ligna promoveat ? pagin. 326 col. 2 tom. 13 & pagin. 456 col. 2 tom. 5

Egrediatur ignis de rhamno , & devoret cedros Libani . pag. 257 col. 1 to. 12

Abimelech inde proficiſcens venit ad oppidum Thebes, &c. accedenſq. Abimelech juxta turrim . pag. 265 col. 1 to. 12

Cap. 13 Obſecro Domine , ut vir Dei , quam miſiſti , veniat iterum , &c. pag. 198 col. 2 to. 5

Ab omnibus , quæ locutus ſum uxori tuæ abſtineat ſe . pag. 196 col. 1 to. 5

Angelus Domini pariter in flamma aſcendit . pag. 199 col. 2 to. 5

Ex Ruth.

Cap. 1 Ne vocetis me Noemi , ideſt pulchram ; ſed vocate me Mara , ideſt amaram : quia amaritudine valde replevit me omnipotens . pag. 268 col. 2 to. 13

Cap. 2 Inveni gaatiam apud oculos tuos Domine mi . pag. 278 col. 1 to. 13

Cap. 3 Benedicta es a Domino filia , & priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti . pag. 293 col. 1 to. 13 & 309 col. 2 to. eod.

Cap. 4 Sit virtutis exemplum in Ephrata , & habeat celebre nomen in Bethleem . pag. 292 col. 1 to. 13

Ex primo Regum.

Cap. 1 Affligebat quoque eam æmula ejus . pag. 121 col. 2 to. 5

Cum eſſet Anna amaro animo oravit ad Dominum . pag. 333 col. 1 & 2 to. 12

Cap. 2 Donec ſterilis peperit plurimos . pag. 504 col. 1 to. 5

Cap. 3 Nec poterat videre lucernam Dei , antequam extingueretur . pag. 255 col. 1 to. 12

Cap. 11 Ut eruam omnium veſtrum oculos dextros . pag. 306 col. 1 to. 12

Cap. 15 Melior eſt obedientia , quam victimæ . pag. 293 col. 2 to. 12

Cap. 16 Ne reſpicias vultum ejus , neque altitudinem ſtaturæ ejus . pag. 218 col. 2 to. 5

Paſcebat ſervus tuus patris ſui gregem , & veniebat leo , vel urſus , &c. pag. 217 col. 1 to. 5 Cap. 17

Si mundi ſunt pueri maxime a mulieribus , manducent . pag. 222 col. 1 to. 5 Cap. 21

Benedicti vos a Domino , quia doluiſtis vicem meam . pag. 460 col. 2 to. 5 Cap. 23

Eratque mulier illa prudentiſſima , & ſpecioſa . pag. 289 col. 2 to. 13 Cap. 25

Homines iſti boni ſatis fuerunt nobis , & non moleſti . pag. 456 col. 1 to. 5

Ipſe eſt filius Belial , ita ut nemo poſſit ei loqui . pagin. 463 col. 2 to. 5

Benedictum eloquium tuum , & benedicta tu , quæ prohibuiſti me hodie , ne irem ad ſanguinem . pag. 314 col. 1 to. 13

Ecce famula tua ſit in ancillam , ut lavet pedes ſecundum Domini mei . pag. 330 col. 1 to. 12 & 295 col. 1 to. 13

Eruit David omnia , quæ tulerant Amalechitæ , &c. pag. 217 col. 1 & 2 to. 5 Cap. 30

Ex ſecundo Regum.

Quomodo ceciderunt fortes in prælio ? pag. 216 col. 2 to. 12 Cap. 1

Benedixit Dominus Obededom , & omnem domum ejus . pag. 308 col. 2 309 col. 1 to. 13 Cap. 6

Si inique aliquid geſſerit , arguam eum in virga virorum , & in plagis filiorum hominum . pag. 464 col. 2 to. 5 Cap. 7

Ovem reddet in quadruplum . pag. 217 col. 2 to. 5 Cap. 12

Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum ; non morieris . pag. 52 col. 2 to. 9

Ne penitus pereat , qui abiectus eſt . pag. 460 col. 2 to. 5 Cap. 14

Sicut Angelus Domini , ſic eſt Dominus meus rex , ut nec benedictione , nec maledictione moveatur . pag. 199 col. 1 to. 5 & 216 c. 1 to. eod.

Dimitte eum , ut maledicat me . pag. 330 col. 1 to. 12 Cap. 16

Quis mihi tribuat , ut ego moriar pro te Abſalom fili mi ? pag. 451 col. 1 to. 5 Cap. 18

Cap. 19 Tu autem Domine mi rex, ſicut Angelus Dei es. pag. 298 col. 2 to. 5

Cap. 23 Sicut lux auroræ oriente ſole, mane abſque nubibus rutilat. pag. 277 col. 1 to. 5 & 297 col. 1 to. 13 & 349 col. 2 to. 5

Ex tertio Regum.

Cap. 1 Quæramus Domino noſtro regi adoleſcentulam virginem. pag. 378 col. 1 to. 12

Cap. 3 Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut populum tuum judicare poſſit, & diſcernere inter bonum & malum. pag. 466 col. 1 to. 5 & 218 col. 1 to. eod.

Cap. 6 In ingreſſu oraculi fecit duo oſtiola de lignis olivarum. pag. 335 col. 2 to. 12

Cap. 8 Intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in locum ſuum. pag. 298 col. 1 to. 13

Impleverat gloria Domini Domum Domini. pag. 286 col. 2 to. 13

Dixit Dominus, ut habitaret in nebula. pag. 286 col. 2 to. 13

Firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternum. ibid.

Si cælum, & cæli cælorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi? pag. 276 col. 2 to. 13

Cap. 10 Ingreſſa Hieruſalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata. pag. 304 col. 2 to. 13 & 305 col. 2 to. eod.

Videns regina omnem ſapientiam Salomonis &c. non habebat ultra ſpiritum. pag. 330 col. 1 to. 5 & 104 col. 1 to. 12

Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem. pag. 298 col. 1 to. 12 & 267 col. 1 to. eod. & pag. 247 col. 2 to. 5

Non eſt factum tale opus in univerſis regnis. pag. 287 col. 2 to. 13

Cap. 11 Depravatum eſt cor ejus per mulieres. pag. 265 col. 2 to. 12

Cap. 12 Derelicto conſilio ſeniorum, quod ei dederant, locutus eſt eis ſecundum conſilium juvenum. pag. 321 col. 1 to. 12

Cap. 18 Vivit Dominus exercituum ante cujus conſpectum ſto. pag. 476 col. 2 to. 5

Uſquequo claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum. pag. 296 col. 1 to. 13

Cecidit autem ignis Domini, & voravit holocauſtum, & ligna, & lapides. pag. 230 col. 2 to. 5

Tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. pag. 197 col. 1 to. 5 Cap. 19

Grandis enim tibi reſtat via. pag. 261 col. 2 to. 12

Et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. pag. 276 col. 1 to. 12

Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum. pag. 359 col. 2 to. 12

Ex quarto Regum.

Percuſſit aquas, & diviſæ ſunt huc, atque illuc, & tranſiit Eliſeus. pag. 242 col. 1 to. 5 Cap. 2

Cum plena fuerint, tolles. pag. 286 col. 1 to. 13 Cap. 4

Vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſiit per nos frequenter. Faciamus ergo ei cœnaculum. pag. 211 col. 2 to. 5

Lavare ſepties in Jordane. pag. 336 col. 2 to. 12 Cap. 5

Melius eſt, ut accipias duo talenta. pag. 216 col. 1 to. 12

Videbis oculis tuis, & inde non comedes. pag. 139 col. 1 to. 9 Cap. 7

Transferam vos in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, & uvarum, terram olivarum & olei, ac mellis. pag. 326 col. 1 to. 13 Cap. 18

Quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum. pag. 321 col. 1 to. 13 Cap. 19

Ex primo Paralipomenon.

Tonet mare, & plenitudo ejus. pag. 285 col. 1 to. 13 Cap. 16

Te Domine benedicente benedicta erit in perpetuum. pag. 312 col. 2 to. 13 Cap. 17

David & magiſtratus exercitus ſegregaverunt in miniſterium Aſaph, & Heman, & Idithun, qui prophetarent in citharis, &c. pag. 474 col. 2 to. 5 Cap. 25

Au-

Digitized by Google

Cap. 28 Aurum puriſſimum dedit, ut ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ cherubim. pag. 207 col. 1 to. 5
Omnia venerunt ſcripta manu Domini ad me, ut intelligerem univerſa opera exemplaris. pag. 201 col. 2 to. 5

Ex ſecundo Paralipomenon.

Cap. 13 Roboam erat rudis, & corde pavido. pag. 467 col. 2 to. 5
Cap. 15 Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro. pag. 464 col. 1 to. 5
Cap. 19 Non eſt apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, nec cupido munerum. pag. 211 col. 2, 212 col. 1 to. 5
Cap. 20 Cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te. pag. 316 col. 1 to. 5 & 477 col. 1 to. eod.
Vocaverunt locum illum vallis benedictionis pagin. 313 col. 1 tom. 13

Ex ſecundo Eſdræ.

Cap. 4 Nos ipſi faciemus opus, & media pars noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu auroræ donec egrediantur. pag. 300 col. 1 to. 13

Ex Tobia.

Cap. 3 Numquam concupivi virum. pag. 220 col. 2 to. 12
Numquam cum ludentibus miſcui me. pag. 272 col. 2 to. 12 & 473 col. 2 to. 5
Cap. 4 Eleemoſyna ab omni peccato, & a morte liberat. pag. 273 col. 1 to. 12
Superbiam numquam in tuo ſenſu dominari permittas. pag. 215 col. 1 to. 5
Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. pag. 287 col. 1 to. 12 & 295 col. 1 to. eod.
Conſilia ſemper a ſapiente perquire. pag. 320 col. 2 to. 12
Cap. 5 Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo. pag. 43 col. 2 to. 9
Cap. 6 Fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum. pag. 474 col. 1 to. 5 & 223 col. 1 to. eod.
Cap. 8 Raphael Angelus apprehendit dæmonium. pag. 217 col. 1 to. 5
Cap. 9 Dicatur benedictio ſuper uxorem tuam. pag. 316 col. to. 13
Cap. 11 Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſanaſti me. pag. 211 col. 2 to. 12
Cap. 12 Qui faciunt peccatum, & iniquitatem hoſtes ſunt animæ ſuæ. pag. 285 col. 2 to. 12
Quando orabas cum lacrymis. pag. 274 col. 1 to. 12 & 474 col. 1 to. 5
Ego ſum Raphael Angelus unus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominum. pag. 224 col. 2 to. 5
Cap. 13 Ex Sapphiro, & Smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioſo. pag. 210 col. 1 to. 5
Per vicos ejus alleluia cantabitur. pag. 331 col. 1 to. 5

Ex Judith.

Cap. 6 Non derelinquis præſumentes de te, & de ſua virtute gloriantes humilias. pag. 357 col. 1 & 2 to. 12
Cap. 8 Habens ſuper lumbos ſuos cilicium jejunabat. pag. 272 col. 2 to. 12
Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valde. pag. 292 col. 2 to. 13
Indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus. pag. 333 col. 2 to. 12
Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbiteri in populo Dei; ex vobis pendet anima illorum, &c. pag. 208 col. 2 to. 5
Cap. 9 Humilium, & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. pag. 330 col. 2 to. 12
Deus cælorum, Creator aquarum, & Dominus totius creaturæ. pag. 288 col. 2 to. 13
Cap. 11 Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. pag. 280 col. 1 to. 13
Cap. 12 Bibe nunc & accumbe in jucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me. pagin. 275 col. 2 tom. 13

13. 444 col. 2 tom. 5

Cap. 13 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam. pag. 226 col. 2 to. 7

Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. pag. 310 col. 2 311 col. 1 to. 13

Cap. 15 Benedixerunt eam omnes una voce dicentes, tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri. pagin. 312 col. 1 tom. 13 & 315 col. 2 tom. eod.

Ex Eſther.

Cap. 2 Adamavit eam rex pluſquam omnes mulieres, &c. & poſuit diadema regni in capite ejus. pagin. 279 col. 1 tom. 13 & 283 col. 2 to. eod.

Cap. 4 Non enim erat licitum indutum ſacco aulam regis intrare. pag. 319 col. 2 to. 12

Cap. 13 Cum plurimis gentibus imperarem, & univerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem, &c. pag. 218 col. 2 to. 5

Et non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati. pagin. 289 col. 1 to. 13

Cap. 15 Et ſuper unam quidem innitebatur quaſi præ deliciis. pag. 271 col. 1 to. 13

Vidi te Domine quaſi Angelum Dei. pag. 199 col. 2 to. 5

Cap. 16 Aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes callida fraude decipiunt. pag. 473 col. 1 to. 5

Nec putare debetis ſi diverſa jubeamus, ex animi noſtri venire levitate, ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum. pag. 466 col. 2 to. 5

Ex Job.

Cap. 1 Et erat vir ille ſimplex, & rectus. pag. 115 pag. 1 to. 12

Ibant filii ejus, & faciebant convivia. pag. 255 col. 2 to. 5

Circuivi terram, & perambulavi eam. pag. 251 col. 1 to. 12

Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc. pag. 258 col. 2 to. 12

Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus. pag. 296 col. 1 to. 13 Cap. 3

Antequam comedam ſuſpiro. pag. 160 col. 2 to. 12

Si cœperimus loqui tibi forſitan moleſte accipies. pagin. 463 col. 2 to. 5 Cap. 4

Porro ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtive ſuſcepit auris mea venas ſuſurrii ejus. pag. 121 col. 1 to. 12

Virum ſtultum interficit iracundia. pag. 257 col. 2 to. 12 Cap. 5

Increpationem Domini ne reprobes: quia ipſe vulnerat, & medetur. pag. 222 col. 1 to. 5

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. pag. 329 col. 1 to. 12

Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore non parcat. pag. 222 col. 1 to. 5 Cap. 6

Militia eſt vita hominis ſuper terram. pag. 139 col. 2 to. 9 Cap. 7

Elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea. pag. 358 col. 2 to. 5 132 col. 1 to. 12 366 col. 2 to. 5 371 col. 2 to. eod.

Quis reſtitit ei, pacem habuit. pag. 338 col. 2 to. 12 Cap. 9

Verebar omnia opera mea. pag. 316 col. 1 to. 12

Tædet animam meam vitæ meæ. pag. 161 col. 2 to. 12 Cap. 10

Loquar in amaritudine animæ meæ. pag. 123 col. 2 to. 12

Manus tuæ fecerunt me. pag. 317 col. 2 to. 11

Ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. pag. 350 col. 1 to. 12 & 286 col. 1 to. eod.

Longior terra menſura ejus, & latior mari. pagin. 323 col. 2 tom. 12 Cap. 11

Auris verba dijudicat, & fauces comedentis ſaporem. pag. 191 col. 1 to. 12 Cap. 12

Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur. pag. 241 col. 2 to. 5

Etiamſi occiderit me in ſperabo. pag. 371 col. 2 to. 5. Cap. 13

Qui quaſi putredo conſumendus ſum. pag. 252 col. 1 to. 12

Quaſi flos egreditur, & conteritur. pag. 363 col. 1 to. 13 Cap. 14

Quis

Quis enim mundus erit a ſorde? at nemo, & ſi unus dies ſit vita ejus ſuper terram. pag. 383 col. 1 to. 12 & 142 col. 1 to. 9

Cap. 17 Poſuit me quaſi in proverbium vulgi. pag. 204 c. 1 to. 5

Cap. 18 Tenebitur planta illius laqueo. pag. 252 col. 2 to. 12

Attenuatur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas ejus. pag. 188 c. 1 to. eod.

Conſumat brachia ipſius primogenita mors. pag. 254 c. 1 to. eod.

Cap. 19 Obſederunt in gyro tabernaculum meum. pag. 225 c. 2 to. 7

Cap. 20 Gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. pag. 432 c. 1 to. 5

Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ. pag. 53 c. 2 to. 9

Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri. pag. 187 c. 1 to. 12

Cap. 22 Excelſior cælo eſt, & ſuper ſtellarum verticem ſublimatur. pag. 236 c. 1 to. 5

Acquieſce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. pag. 322 c. 1 to. 13

Qui humiliatus fuerit, erit in gloria. pag. 262 c. 2. 263 c. 1 to. 5

Cap. 24 Oculus adulteri obſervat caliginem. pag. 53 col. 2 to. 9

Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem. pag. 299 c. 2 to. 13

Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. 307 c. 1 to. 12

Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium. pag. 350 c. 1 to. eod.

Cap. 25 Qui facit concordiam in ſublimibus ſuis. pag. 236 c. 2 to. 5

Numquid eſt numerus militum ejus? pag. 326 c. 1 to. 5

Cap. 26 Appendit terram ſuper nihilum. pag. 325 c. 1 to. 12

Spiritus ejus ornavit cœlos. pag. 229 c. 2 to. 5 & 242 c. 1 to. eod.

Donec deficiam non recedam ab innocentia mea. pag. 290 c. 1 tom. eod.

Cap. 27 Juſtificationem meam, quam cœpi tenere non deſeram. pag. 215 c. 2 to. 12

Cap. 28 Lapis ſolutus calore in æs vertitur. pag. 257 c. 1 to. eod.

Omne pretioſum vidit oculus ejus, profunda quoque fluviorum ſerutatus eſt. pag. 203 c. 2 to. 5

Neſcit homo pretium ejus. pag. 300 c. 1 to. 12

Nec invenitur in terra ſuaviter viventium. pag. 206 c. 2 to. 5

Senes aſſurgentes ſtabant. Principes ceſſabant loqui &c. pag. 200 c. 2 to. 5 & 220 c. 2 to. eod. Cap. 29

Eo quod liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adiutor. pag. 217 c. 1 to. 5

Oculus fui cæco, & pes claudo. pag. 211 c. 2 to. 12

Qui me comedunt non dormiunt. pag. 251 c. 1 to. eod. & 286 c. 2 to. eod. Cap. 30

Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. pag. 332 c. 1 to. eod.

Frater fui draconum & ſocius ſtruthionum. pag. 254 c. 2 to. eod.

Pepigi fœdus cum oculis meis. pag. 210 c. 2 to. eod. Cap. 31

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans. pag. 265 c. 1 to. eod. & 288 c. 2 to. eod.

Si negavi quod volebant, pauperibus. pag. 211 c. 2 to. eod.

Et oculos viduæ expectare feci. pag. 22 c. 1 to. 5

Ab infantia crevit mecum miſeratio. pag. 225 c. 1 to. 5

Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui Deum, & pondus ejus ferre non potui. pag. 318 c. 2 to. 12

Videbit faciem ejus in nubilo. pag. 189 c. 1 to. eod. Cap. 33

Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum illius, & flatum ad ſe trahet. pag. 301 c. 1 to. 10 Cap. 34

Suſpice cælum, & intuere, & contemplare æthera, quod altior te ſit. pag. 229 c. 1 to. 5 & 23 c. 2 to. eod. Cap. 35

Frumentum deſiderat nubes. pag. 152 c. 1 to. 12 Cap. 37

Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt. pag. 228 c. 2 to. 5

Involvimur tenebris. pag. 43 c. 2 to. 9

Ab Aquilone aurum venit. pag. 339 c. 2 to. 12

Per

Digitized by Google

Cap. 38 Per quam viam ſpargitur lux. pag. 204 col. 2 to. 5

Numquid conjungere valebis micantes ſtellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris diſſipare. 225 col. 2 to. 7

Numquid noſti ordinem cœli, & pones rationem ejus in terra. pag. 201 col. 2 to. 5 & 229 col. 2 to. eod.

Quis enarrabit cœlorum rationem. pag. 234 col. 1 to. 5

Conceptum cœli, quis dormire faciet. pag. 236 col. 2 to. 5

Cap. 39 Fervens, & tremens ſorbet terram. pag. 203 col. 1 to. 5

Cap. 40 Abſorbebit fluvium, & non mirabitur. pag. 251 col. 1 to. 12

Cap. 41 Halitus ejus prunas ardere facit. pag. 276 col. 1 to. 12 & 103 col. 1 to. 13

Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ pag. 254 col. 1 to. 12 & 466 col. 1 to. 5

Cap. 42 Auditu auris audivi te. pag. 150 col. 1 to. 12

Ago pœnitentiam in favilla, & cinere. pag. 272 col. 2 to. 12 & 131 col. 1 to. 10

Job autem ſervus meus orabit pro vobis: faciem ejus ſuſcipiam. pag. 206 col. 1 to. 5

Ex Pſalmis.

Pſal. 1 Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. pag. 354 col. 1 to. 12 & 327 col. 1 to. 13

Et folium ejus non defluet. pag. 94 col. 1 to. 9

Non ſic impii, non ſic: ſed tamquam pulvis, quem proicit ventus a facie terræ. pag. 288 col. 2 to. 12 & 326 col. 1 to. 12

Non reſurgunt impii in judicio neque peccatores in concilio juſtorum. pag. 296 col. 1 to. 5

Pſal. 2 Reges eos in virga ferrea. pag. 302 col. 1 to. 13

Pſal. 4 Sacrificate ſacrificium juſtitiæ. pag. 315 col. 1 to. 12

Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. pag. 50 col. 2 to. 9 & 185 col. 1 to. 12

A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt. pag. 319 col. 1 to. 13

In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. pag. 339 col. 1 to. 12

Mane aſtabo tibi, & videbo. pag. 205 col. 1 to. 5 & 290 col. 1 to. eod. & 296 col. 1 to. eod. Pſal. 5

Perdes omnes qui loquuntur mendacium. pag. 287 col. 2 to. 12 & 109 col. 2 to. 9

Cor eorum vanum eſt: Sepulcrum patens eſt guttur eorum. pag. 342 col. 2 to. 11

Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. pag. 8 col. 1 to. 5

Miſerere mei Domine, quoniam infirmus ſum. pag. 461 col. 1 to. 5 Pſal. 6

Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. pag. 309 col. 1 to. 5 & 336 col. 2 to. 12.

Turbatus eſt a furore oculus meus. pag. 257 col. 1 & 2 to. 12

Gloria & honore coronaſti eum. pag. 344 col. 2 tom. 12 & 352 col. 2 to. eod. Pſal. 8

Sediſti ſuper thronum, qui judicas juſtitiam. pag. 209 col. 1 to. 5 Pſal. 9

Annuntiate inter gentes ſtudia ejus. pag. 304 col. 1 to. 12

In laqueo iſto quem abſconderunt. pag. 112 col. 1 to. 12

Sciant gentes, quoniam homines ſunt. pag. 326 col. 2 to. 12

Laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ. pag. 117 col. 1 to. 5

Sedet in inſidiis cum divitibus, in occultis, ut interficiat innocentem. pag. 472 col. 2 to. 5

Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua. pag. 476 col. 2 to. 12 & 122 col. 2 to. eod.

In Domino confido. pag. 371 col. 2 to. 5 Pſal. 10

Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. pag. 350 col. 1 to. 12

Juſtus Dominus, & juſtitias dilexit. pag. 291 col. 1 to. 13

Diminutæ ſunt veritates a filiis hominum. pag. 5 col. 2 to. 9

Labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt. pag. 122 col. 1 to. 12 Pſal. 11

In circuitu impii ambulant. pag. 314 col. 1 to. 12

Uſquequo Domine oblíviſceris me in finem, uſquequo avertis faciem tuam a me. pag. 440 col. 2 to. 5

Vene-

Digitized by Google

Pſal. 12 Venenum aſpidum ſub labiis eorum:
pag. 265 col. 1 to. 13
Contritio, & infelicitas in viis eo-
Pſal. 13 rum. pag. 254 col. 1 to. 12
Domine quis habitabit in tabernacu-
lo tuo. pag. 359 col. 1 to. 12
Ad nihilum deductus eſt in conſpe-
Pſal. 14 ctu ejus malignus. pag. 326 col. 1
to. 12
Qui pecuniam ſuam non dedit ad
uſuram. pag. 109 col. 1 to. 9
Qui facit hæc non movebitur in æter-
num. pag. 315 col. 1 to. 12
Dixi Domino: Deus meus es tu;
quoniam bonorum meorum non
eges. pag. 32 col. 2 to. 5
Pſal. 15 Providebam Dominum in conſpe-
ctu meo ſemper. pag. 476 col. 1
to. 5
Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.
pag. 271 col. 2 to. 5
Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in
terram. pag. 264 col. 1 to. 5 & pag.
Pſal. 16 49 col. 2 to. 9 & pag. 259 col. 1
to. 12
Satiabor cum apparuerit gloria tua.
pag. 291 col. 2 to. 5 & 311 col. 2 &
328 col. 1 to. eod. & 354 col. 1 to.
12 & 364 col. 1 to. eod. & 319
col. 2 to. 13
Aſcendit ſuper Cherubim, & volavit,
volavit ſuper pennas ventorum.
Pſal. 17 pag. 225 col. 2 to. 5 & 200 col. 1
to. eod.
Tenebroſa aqua in nubibus aeris.
pag. 310 col. 1 to. 5
Cum ſancto ſanctus eris. pag. 48
col. 1 to. 9
Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine. pag. 270 col. 1 to. 13 &
284 col. 2 to. eod.
Quoniam in te eripiar a tentatione,
& in Deo meo tranſgrediar mu-
rum. pag. 105 col. 1 to. 12 & 127
col. 2 to. eod.
Qui perfecit pedes meos tamquam
cervorum. pag. 105 col. 1 tom.
eod.
Ut lutum platearum delebo eos.
pag. 288 col. 2 to. eod.
Non eſt, qui ſe abſcondat a calore
Pſal. 18 jus. pag. 353 col. 2 to. eod.
Præceptum Domini lucidum illumi-
nans oculos. pag. 199 col. 2 to. 5
Meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper. pag. 269 col. 1 to. 12
Timor Domini ſanctus permanet in
ſæculum ſæculi. pag. 319 col. 2 to.
eod.
Deſiderabilia ſuper aurum, & lapi-
dem pretioſum multum, & dulcio-
ra ſuper mel, & favum. pag. 319
col. 2 to. 11
Ab occultis meis munda me Domine,
& ab alienis parce ſervo tuo. pag.
333 col. 1 to. eod.
Tunc immaculatus ero, & erunt,
ut complaceant eloquia oris mei.
pag. 121 col. 2 to. 12
Holocauſtum tuum pingue fiat. pag. *Pſal.* 19
474 col. 1 to. 5
Poſuiſti in capite ejus coronam de *Pſal.* 20
lapide pretioſo. pag. 298 col. 2 to.
12 & 344 col. 2 & 352 col. 2 & 376
col. 2 to. eod.
Longe a ſalute verba delictorum meo- *Pſal.* 21
rum. pag. 129 col. 2 to. 9
Ego autem ſum vermis, & non ho-
mo. pag. 210 col. 1 to. 12
Concilium malignantium obſedit me.
pag. 274 col. 2 to. eod.
Foderunt manus meas, & pedes meos.
pag. 49 col. 1 to. 6 part. 2
Annunciabunt cæli juſtitiam ejus.
pag. 232 col. 1 to. 5
Dominus regit me, & nihil mihi dee- *Pſal.* 22
rit. pag. 313 col. 1 to. 5
Virga tua, & baculus tuus ipſa me
conſolata ſunt. pag. 460 col. 1 to. 5
Paraſti in conſpectu meo menſam ad-
verſus eos, qui tribulant me.
pag. 312 col. 1 to. 5
Impinguaſti in oleo caput meum. pag.
279 col. 1 to. 12
Et calix meus inebrians, quam præ-
clarus eſt. pag. 329 col. 2 to. 5
Domini eſt terra, & plenitudo ejus. *Pſal.* 23
pag. 285 col. 2 to. 13
Attolite portas principes veſtras, &
elevamini portæ æternales. pag.
353 col. 2 to. 12 & 289 col. 1 to. 5
Dulcis & rectus Dominus, propter *Pſal.* 24
hoc legem dabit delinquentibus in
via. pag. 466 col. 1 to. 5
Univerſæ viæ Domini miſericordia,
& veritas. pag. 36 col. 1 to. 5 & 64
col. 1 & 2 & 127 col. 1 to. eod.
Oculi mei ſemper ad Dominum. pag.
476 col. 1 to. 5
Dominus illuminatio mea, & ſalus *Pſal.* 26
mea quam timebo. pag. 474 col. 1
to. 5

Inſir-

Digitized by Google

Infirmati ſunt, & ceciderunt. pag. 335 col. 1 to. 5

Pſal. 27 Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum. pag. 339 col. 1 to. 12

Refloruit caro mea. pag. 303 col. 2 to. 13

Pſal. 29 Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. pag. 268 col. 2 to. 12 & pag. 241 col. 1 to. 5

Pſal. 30 In te Domine ſperavi. pag. 371 col. col. 2 to. 5

Reſpexiſti humilitatem meam. pag. 276 col. 2 to. 13

Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te. pag. 271 col. 2 to. 5 & 317 col. 2 to. 12 & 371 col. 2 to. 5

Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ a conturbatione hominum. pag. 149 col. 2 to. 12

Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum. pag. 201 col. 1 to. 5

Pſal. 31 Dixi confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino. pag. 270 col. 2 to. 12

Intellectum tibi dabo, & inſtruam te. pag. 301 col. 2 to. 5

Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus. ibid. & 265 col. 1 to. 12

In chamo & freno maxillas eorum conſtringe. pag. 263 col. 1 to. 12

Pſal. 32 Rectos decet collaudatio. pag. 359 col. 2 to. 12

Verbo Domini cæli firmati ſunt. pag. 239 col. 2 to. 5

Pſal. 33 Benedicam Dominum in omni tempore. pag. 475 col. 1 to. 5

Accedite ad eum, & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur. pag. 301 col. 2 to. 5 & 208 col. 1 to. 12

Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus. pag. 261 col. 1 to. 5 & 321 col. 2 to. 12 & 143 col. 2 to. eod. & 283 col. 2 to. eod.

Timete Dominum omnes ſancti ejus, quoniam nihil deeſt timentibus eum. pag. 274 col. 2 to. 5 & 317 col. 2 to. 12

Divites eguerunt & eſurierunt. pag. 291 col. 1 to. 12

Non delinquent omnes, qui ſperant in eo. pag. 356 col. 2 to. 12

Apprehende arma, & ſcutum, & exurge in adiutorium mihi. pag. 8 col. 1 to. 5 Pſal. 34

In populo gravi laudabo te. pag. 290 col. 2 to. 12

Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo. pag. 125 col. 1 to. 12 Pſal. 35

Domine in cœlo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes. pag. 383 col. 1 to. 12

Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos. pag. 102 col. 2 to. 5 & 322 col. 1 & 443 col. 2 to. eod.

Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen. pag. 129 col. 1 & 2 to. 12 & 206 col. 1 to. eod.

Spera in Domino &c. & paſceris in divitiis ejus pag. 365 col. 2 to. 12 Pſal. 36

Manſueti autem hereditabunt terram. pag. 339 col. 1 to. 12 & 345 col. 2 to. eod.

Mox ut honorificati fuerint, & exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient. pag. 253 col. 1 to. eod.

Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis. pag. 146 col. 2 to. eod. Pſal. 37

Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum. pag. 43 col. 2 to. 9 & 338 col. 2 to. 11

Quoniam ego in flagella paratus ſum: & dolor meus in conſpectu meo ſemper. pag. 66 col. 2 to. 6 par. 1

Concaluit cor meum intra me. pag. 320 col. 2 to. 5 Pſal. 38

In meditatione mea exardeſcet ignis. pag. 204 col. 2 to. 12 & 118 col. 2 & 128 col. 2 to. eod.

Theſaurizat, & ignorat, cui congregabit ea. pag. 259 col. 1 to. 12

Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem. pag. 322 col. 2 tom. eod. Pſal. 40

Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. pag. 366 col. 2 to. 5 & 371 col. 2 to. eod. Pſal. 41

Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. pag. 67 col. col. 1 to. 6 par. 1 & 129 col. 2 to. 12 & 164 col. 1 to. eod. & 329 col. 1 & 2 to. 5

Fue-

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. pag. 332 col. 1 to. 12
Tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei. pag. 365 col. 2 to. 5
Abyſſus abyſſum invocat. pag. 377 col. 1 to. 13
Pſal. 43 Conglutinatus eſt in terra venter noſter. pag. 326 col. 1 to. 13 & 225 col. 2 to. 5
Pſal. 44 Lingua mea calamus ſcribæ. pag. 281 col. 2 to. 12
Specioſus forma præ filiis hominum. pag. 318 col. 1 to. 13
Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. pag. 280 col. 1 to. 13 & 308 col. 1 to. eod. & 201 col. 1 to. 5
Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. pag. 200 col. 2 to. 5
Propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam. pag. 331 col. 2 to. 12
Dilexiſti juſtitiam &c. pag. 457 col. 1 to. 5
Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. pag. 338 col. 1 to. 12
Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato. pag. 304 col. 1 to. 12
Omnis gloria filiæ regis ab intus. pag. 302 col. 1 to. 12
Pſal. 45 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. pag. 329 col. 2 to. 5
Pſal. 46 Deus in domibus ejus cognoſcetur cum ſuſcipiet eam. pag. 299 col. 2 to. 13 & 135 col. 1 to. 12
Pſal. 48 Laborabit in æternum, & vivet adhuc in finem. pag. 384 col. 2 to. 12
Homo cum in honore eſſet non intellexit. pag. 265 col. 2 to. 12 323 col. 1 to. eod. & 777 col. 1 to. 5
Comparatus eſt jumentis. pag. 331 col. 2 to. 12
Quoniam cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria ejus. pag. 352 col. 2 to. 12
Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. pag. 174 col. 1 to. 12
Pſal. 49 Congregate illi ſanctos ejus. pag. 290 col. 2 to. 12
Pſal. 50 Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. pag. 142 col. 2 to. 9
Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. pag. 317 col. 1 to. 12
In peccatis concepit me mater mea. pag. 296 col. 2 to. 13
Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor, lavabis me &c. pag. 353 col. 2 to. 12
Cor mundum crea in me Deus. pag. 281 col. 2 to. 12 & 357 col. 1 to. eod.
Ecce homo, qui non poſuit Deum Pſal. 51
adiutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum. pag. 357 col. 1 to. 12
Ego autem ſicut oliva fructifera in Domo Dei. pag. 310 col. 2 to. 12
Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum, Pſal. 52
qui hominibus placent. pag. 26 col. 2 to. 5
Quis dabit mihi pennas ſicut colum- Pſal. 54
bæ, & volabo, & requieſcam. pag. 275 col. 2 to. 12 & 128 col. 2 to. eod. & 205 col. 2 to. 5
Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine. pag. 127 col. 1 to. 12
Expectabam eum, qui ſalvum me fecit a puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. pag. 127 col. 2 to. 12
Ab altitudine diei timebo. pag. 310 Pſal. 55
col. 2 to. 12
Ut placeam coram Deo in lumine viventium. pag. 142 col. 1 to. 9
Sicut aſpidis ſurdæ, & obturantis au- Pſal. 57
res ſuas. pag. 311 col. 2 to. 12
Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam. pag. 349 col. 2 to. 12
Si utique eſt fructus juſto, utique eſt Deus judicans eos in terra. pag. 325 col. 2 to. 13
Commoviſti terram, & conturbaſti Pſal. 59
eam, ſana contritiones ejus. pag. 182 col. 2 to. 5
Divitiæ ſi affluant, nolite cor appo- Pſal. 61
nere. pag. 259 col. 1 to. 12
Deus, Deus meus ad te de luce vigilo. Pſal. 62
pag. 371 col. 1 & 2 to. 5
Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. pag. 278 col. 2 to. 13
Replebitur in bonis domus tuæ. pag. Pſal. 64
309 col. 1 to. 13
Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. pag. 311 col. 2 to. 13
Tranſivimus per ignem, & aquam, Pſal. 65
& eduxiſti nos in refrigerium. pag. 363 col. 2 to. 12 & 128 col. 1 to. eod.
Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo. pag. 274 col. 1 to. 12
Veritas de terra orta eſt. pag. 326 Pſal. 65
col.

col. 1 to. 13
Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum. pag. 320 col. 2 & 324 col. 1 to. eod.
Pſal. 67 Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus. pag. 474 col. 1 to. 5 & 200 col. 2 to. eod.
Pſal. 68 Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. pag. 259 col. 1 to. 5
Zelus domus tuæ comedit me. pag. 463 col. 1 to. 5
In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulant me, improperium expectavit cor meum, & miſeriam. pag. 211 col. 1 to. 12 & 406 col. 1 to. 5
Et dederunt in eſcam meam fel. pag. 84 col. 1 to. 9
Quoniam quem tu percuſſiſti, perſequuti ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt. pag. 460 col. 1 to. 5
Pſal. 71 Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam. pag. 215 col. 2 to. 5
Pſal. 72 Quam bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde. pag. 62 col. 2 to. 12
Zelavi ſuper iniquos pacem peccatorum videns. pag. 339 col. 1 to. 12
Inflammatum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt. pag. 204 col. 2 to. 12
Ut jumentum factus ſum apud te. pag. 72 col. 1 to. 12
Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. pag. 280 col. 1 to. 12
Pſal. 73 Deus autem rex noſter ante ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ. pag. 310 col. 2 to. 13
Tuus eſt dies, & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & Solem. pag. 298 col. 2 to. 13 & 249 col. 2 to. 5
Ne trades beſtiis animas confitentes, tibi. pag. 382 col. 1 to. 12
Pſal. 74 Confitebimur tibi Deus, confitebimur. pag. 271 col. 2 to. 12
Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo. pag. 349 col. 2 to. 12
Calix in manu Domini vini meri plenus mixto pag. 320 col. 2 to. 5
Pſal. 75 Factus eſt in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion. pag. 328 col. 1 to. 12 & 339 col. 1 to. eod. 297 col. 2 to. 13
Ibi confregit potentias, arcum, ſcutum, gladium, & bellum. pag. 340 col. 1 & 2 to. 12
Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis, turbati ſunt omnes inſipientes corde. pag. 350 col. 1 to. 5
Viri divitiarum pag. 259 col. 1 to. 12 & 331 col. 1 to. eod.
Cum exurgeret in judicium Deus, ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ. pag. 345 col. 2 to. 12
Reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi. pag. 366 col. 1 to. 5
Renuit conſolari anima mea, memor Pſal. 76 fui Dei, & delectatus ſum. pag. 192 col. 1 to. 12
Memor fui Dei, & delectatus ſum. pag. 289 col. 1 to. 5
Meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. pag. 476 col. 1 to. 5 & 128 col. 2 to. 12
Numquid in æternum proiiciet Deus &c. pag. 382 col. 2 to. 12
Deduxit eos in nube Diei. pag. 270 Pſal. 77 col. 2 to. 13
Panem Angelorum manducavit homo pag. 55 col. 2 to. 6 par. 1
Spiritus vadens, & non rediens. pag. 44 col. 2 to. 9 & 329 col. 1 to. 12
Oſtende nobis faciem tuam &c. pag. Pſal. 79 387 col. 2 to. 12
Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. pag. 326 Pſal. 80 col. 1 to. 11
Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi. pag. 318 col. 2 to. 11
Neſcierunt, neque intellexerunt, in Pſal. 81 tenebris ambulant. pag. 304 col. 2 to. 5 & 309 col. 1 to. eod.
Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes. pag. 301 col. 2 to. 5
Quam dilecta tabernacula tua Do- Pſal. 83 mine virtutum. pag. 371 col. 2 to. 5
Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. pag. 474 col. 2 to. 5
Beatus vir cujus eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum, in loco quem poſuit.

Digitized by Google

poſuit. pag. 340 col. 1 to. 5
Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. pag. 331 col. 2 to. 5 & 135 col. 2 to. 12
Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia. pag. 450 col. 2 to. 5
Gratiam, & gloriam dabit Dominus. pag. 289 col. 1 to. 12
Pſal. 84 Benedixiſti Domine terram tuam, & avertiſti captivitatem Jacob, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ &c. pag. 308 col. 2 to. 13
Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam. pag. 264 col. 2 to. 5 & 119 col. 2 to. 12 & 126 col. 2 to. eod. & 178 col. 1 to. eod. & 299 col. 2 to. 5
Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructus ſuos. pag. 316 col. 2 to. 13
Pſal. 85 Tu Domine ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ invocantibus te. pag. 291 col. 1 to. 13
Pſal. 86 Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei. pag. 354 col. 2 to. 12
Pſal. 88 Miſericordias Domini in æternum cantabo. pag. 442 col. 2 to. 5
Beatus populus qui ſcit jubilationem. pag. 433 col. 2 to. 5
Domine in lumine vultus tui ambulabunt, &c. & in juſtitia tua exaltabuntur. pagin. 216 col. 2 to. 5
Thronus ejus ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna perfecta in æternum. pagin. 267 col. 2 tom. 13 & 290 col. 1 tom. eod. & 210 col. 2 tom. 5
Deſtruxiſti eum ab emundatione. pag. 337 col. 1 to. 12
Pſal. 89 Mane floreat, & tranſeat. pag. 303 col. 2 to. 13
Anni noſtri, ſicut aranea meditabuntur. pag. 369 col. 2 to. 12
Pſal. 90 Scuto circumdabit te veritas ejus. pag. 8 col. 1 to. 5
Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis. pag. 359 col. 1 to. 12
Cum ipſo ſum in tribulatione. pag. 166 col. 2 to. 12
Pſal. 91 Delectaſti me Domine in factura tua. pag. 48 col. 2 to. 9 & 343 col. 2 to. 5 & 186 col. 1 to. 12
Senectus mea in miſericordia uberi. pag. 226 col. 1 to. 5
Juſtus ut palma florebit. pag. 376 col. 1 to. 12
Dominus regnavit, decorem indutus eſt. pag. 305 col. 2 to. 5 Pſal. 92
Parata ſedes tua ex tunc. &c. pag. 247 col. 2 to. 5
Domum tuam decet ſanctitudo Domine. pag. 293 col. 1 to. 13
Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam. pag. 371 col. 2 to. 5 Pſal. 93
Præocupemus faciem ejus in confeſſione, in pſalmis. pag. 270 col. 2 to. 12 Pſal. 94
Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud. pagin. 322 col. 2 tom. 11
Nuntiate de die in diem ſalutare ejus. pag. 270 col. 2 to. 5 Pſal. 95
Omnes dii gentium dœmonia, Dominus autem cœlos fecit. pag. 324 col. 1 to. 11
Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus. pagin. 337 col. 1 tom. 12
Exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua Domine. pag. 65 col. 2 tom. 6 par. 1 Pſal. 96
Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. pag. 932 col. 2 to. 12 Pſal. 99
Introite portas ejus in confeſſione. pag. 272 col. 1 to. 12
Ambulans in via immaculata hic mihi miniſtrabat. pag. 222 col. 1 to. 5 Pſal. 100
Tu autem Domine in æternum permanes. pag. 290 col. 1 to. 13 Pſal. 101
Qui ſanat omnes infirmitates tuas. pag. 354 col. 1 to. 12 Pſal. 102
Renovabitur ut aquilæ juventus tua. ibid.
Miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum. pag. 330 col. 1 to. 11
Dominus in cælo paravit ſedem ſuam. pag. 276 col. 2 to. 13 & 235 col. 2 to. 5
Qui facit Angelos ſuos ſpiritus. pag. 197 col. 2 to. 5 Pſal. 103
De fructu operum tuorum ſatiabitur terra pag. 319 col. 2 to. 13
Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperam

Digitized by Google

ram . pag. 283 col. 1 to. 5 & 310 col. 1 & 2 to. eod.
Quam magnificata ſunt opera tua Domine. pag. 123 col. 1 to. 12
Impleta eſt terra poſſeſſione tua. pag. 285 col. 2 to. 13
Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus. pag. 19 col. 2 to. 12
Pſal. 104 Lætetur cor quærentium Dominum, quærite faciem ejus ſemper. pagin. 259 col. 2 to. 5 & 190 col. 1 to. 12
Expandit nubem. pag. 270 col. 2 to. 13
Pſal. 105 Ad videndum in bonitate electorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ. pag. 205 col. 2 to. 5
Et irritaverunt eum in adinventionibus ſuis. pag. 138 col. 1 to. 9
Pſal. 106 Aſcendunt uſque ad cælos. pag. 315 col. 1 to. 12
Fecerunt fructum nativitatis, & benedixit eis & multiplicati ſunt nimis. pag. 327 col. 2 to. 13
Errare fecit eos in invio, & non in via. pag. 314 col. 1 to. 12
Pſal. 108 Dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. pag. 308 col. 1 to. 13 & 319 col. 1 to. 11
Pſal. 109 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. pag. 272 col. 1 to. 13
Et utero ante Luciferum genui te. pag. 317 col. 1 to. 13
Pſal. 110 Confitebor tibi Domine in toto corde meo. pag. 271 col. 1 to. 12
Initium ſapientiæ timor Domini. pag. 319 col. 2 to. 12
Intellectus bonus omnibus facientibus eum. pag. 322 col. 2 to. 12
Pſal. 112 Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & uſque in ſæculum. pag. 292 col. 1 to. 13
Suſcitans de terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. pag. 315 col. 2 to. 12
Pſal. 113 Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus. pag. 337 col. 1 to. 12
Montes exultaverunt ut arietes, & colles ſicut agni ovium. pag. 133 col. 2 to. 12
Omnia quæcumque voluit fecit. pag. 289 col. 1 to. 13 & 343 col. 1 to. 12
Simulacra gentium argentum, & aurum. pag. 283 col. 2 to. 12
Oculos habent & non videbunt. pag. 184 col. 1 to. 12
Pericula inferni invenerunt me. pag. 274 col. 2 to. 12 *Pſal.* 114
Pretioſa in conſpectu Domini, mors ſanctorum ejus. pag. 31 col. 2 to. 6 par. 1 *Pſal.* 115
Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. pag. 289 col. 2 to. 12 *Pſal.* 118
Tunc non confundar cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. pag. 336 col. 2 to. 11
Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. pag. 178 col. 1 & 2 to. 12
Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. pag. 3 col. 1 to. 6 part. 2
Increpaſti ſuperbos, maledicti, qui declinant a mandatis tuis. pag. 313 col. 1 to. 13 & 319 col. 1 to. 11
Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum. pag. 323 col. 2 to. 11
Paratus ſum, & non ſum turbatus. pag. 295 col. 1 to. 12
Particeps ego ſum omnium timentium te. pag. 335 col. 1 to. 12
Bonum mihi, quia humiliaſti me. pag. 464 col. 2 to. 5
Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis ut non confundar. pag. 66 col. 2 to. 6 par. 1
Defecit in ſalutare tuum anima mea. pag. 331 col. 1 & 2 to. 5 & 104 col. 1 to. 12
Latum mandatum tuum nimis. pag. 355 col. 2 to. 12
Super ſenes intellexi, quia mandata tua quæſivi. pag. 318 col. 1 to. 11
Quam dulcia facibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. pag. 121 col. 2 to. 12
Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum propter retributionem. pag. 114 col. 1 to. 12
Declinate a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei. pag. 321 col. 1 to. 11
Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui. pagin. 316 col. 1 to. 12 & 66 col. 2 to. 6 par. 1
Servus tuus ſum ego, da mihi intel-

Digitized by Google

intellectum ut ſciam teſtimonia tua. pag. 328 col. 1 to. 11
Os meum aperui & attraxi ſpiritum. pag. 275 col. 1 to. 12
Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. pag. 267 col. 2 to. 12 & 332 col. 1 & 331 col. 1 to. eod.
Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. pag. 201 col. 2 to. 13
Tabeſcere me fecit zelus meus. pag. 463 col. 1 to. 5
Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſervus tuus dilexit illud. pag. 120 col. 2 to. 5
Longe a peccatoribus ſalus. pag. 45 col. 1 to. 9
Septies in die laudem dixi tibi. pag. 143 col. 2 to. 9
Servavi mandata tua, & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo. pag. 318 col. 1 to. 11
Pſal. 119 Ad Dominum cum tribularer. &c. pag. 274 col. 2 to. 12
Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. pag. 332 col. 1 to. 12
Pſal. 121 Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Hieruſalem. pag. 205 col. 1 to. 5
Rogate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem. pag. 339 col. 2 to. 12
Pſal. 122 Sicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum. pag. 382 col. 1 to. 12
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ. pag. 271 col. 2 to. 13
Pſal. 124 Qui confidunt in Domino ſicut mons. pag. 291 col. 1 to. 5
Pſal. 125 Magnificavit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lætantes. ibid.
Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent. pag. 333 col. 1 to. 12
Euntes ibant, & flebant. pag. 279 col. 1 to. 12
Pſal. 126 Niſi Dominus ædificaverit domum, &c. pag. 326 col. 1 to. 12
Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, &c. pag. 474 col. 2 to. 5
Ecce hereditas Domini filii merces fructus ventris. pag. 319 col. 1 to. 13 & 321 col. 2 to. eod.
Beatus vir, qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis. pag. 279 col. 2 to. 5 & 106 col. 1 to. 12
Pſal. 127 Filii tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ. pag. 292 col. 2 to. 12
Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum. pag. 274 col. 1 to. 5
Supra dorſum meum frabricaverunt peccatores. pagin. 34 col. 1 tom. 12 Pſal. 128
Quia apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. pag. 506 col. 1 to. 12 & 796 col. 2 to. 5 Pſal. 129
Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. pag. 266 col. 2 to. 13 Pſal. 131
De fructu ventris tui, ponam ſuper ſedem tuam. pag. 316 col. 2 to. 13
Viduam ejus benedicens, benedicam. ibid. col. 1
Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. pag. 318 col. 1 to. 5 & 6 col. 1 to. 12
Ecce quam bonum, & quam jucundum. pag. 205 col. 1 to. 5 Pſal. 132
Sicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. pag. 205 col. 1 to. 12
Aures habent, & non audient. pag. 120 col. 1 to. 12 Pſal. 134
Qui fecit cælos in intellectu. pag. 228 col. 1 to. 5 Pſal. 135
Solem in poteſtatem diei, Lunam & ſtellas in poteſtatem noctis. pag. 219 col. 2 to. 5
Super flumina Babylonis illic ſedimus, & flevimus. pag. 332 col. 1 to. 12 Pſal. 136
Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt & non potero ad eam. pag. 5 col. 2 to. 5 Pſal. 138
Si aſcendero in cœlum tu illic es, ſi deſcendero in infernum ades. pag. 324 col. 1 to. 12 & 128 col. 2 to. eod.
Si ſumpſero pennas meas diluculo. pag. 205 col. 2 to. 5
Nox illuminatio mea in deliciis meis. pag. 65 col. 2 to. 5 & 19 col. 1 to. 12
Nonne qui oderunt te Domine oderam? pag. 457 col. 2 to. 5
Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. pag. 273 col. 2 to. 12 Pſal. 140

Pſal. 143 Domine inclina cœlos tuos, & deſcende pag. 387 col. 2 to. 12

Sicut novellæ plantationes in juventute ſua. pag. 292 col. 2 to. 12

Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt. pag. 208 col. 1 & 2 to. 5

Pſal. 144 Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. pag. 335 col. 1 to. 12 & 66 col. 1 to. 6 part. 1

Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis. pag. 291 col. 2 to. 13

Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis. pag. 291 col. 2 to. 13

Pſal. 145 Dominus diligit juſtos. pag. 314 col. 1 to. 12

Pſal. 146 Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. pag. 326 col. 1 to. 5

Magnus Dominus, & magna virtus ejus. pag. 278 col. 2 to. 13

Suſcipiens manſuetos Dominus. pag. 345 col. 2 to. 12

Pſal. 147 Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. pag. 414 col. 2 to. 5

Mittit criſtallum ſuam ſicut buccellas. pag. 287 col. 1 to. 5

Pſal. 148 Reges terræ, & omnes populi, principes, & omnes judices terræ. pag. 292 col. 1 to. 13

Ex Proverbiis.

Cap. 1 Audiens ſapiens ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſidebit. pag. 218 col. 1 to. 5

Audi fili mi diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. pag. 285 col. 1 to. 12

Pedes eorum ad malum currunt. pag. 256 col. 2 to. 12

Vocavi, & renuiſtis. pag. 259 col. 1 to. 12

Ego quoque in interitu veſtro ridebo. pag. 349 col. 1 & 2 to. 12

Cap. 2 Si quæſieris ſapientiam, quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam. pag. 316 col. 1 to. 5

Servabit te, ut eruaris a via mala, & ab homine qui perverſa loquitur. pag. 455 col. 1 to. 5

Cap. 3 Invenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo, & hominibus. pag. 199 col. 2 to. 5

Honora Domninum de tua ſubſtantia. pag. 280 col. 1 to. 12

Pretioſior eſt cunctis opibus ſapientia; & omnia quæ deſiderantur huic non valent comparari. pag. 315 col. 2 to. 5

Omnes ſemitæ illius pacificæ. pag. 338 col. 2 to. 12

Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam. pag. 315 col. 1 to. 5

Ne dicas amico tuo, Vade, & revertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare. pag. 280 col. 2 to. 12 & 226 col. 1 to. 5

Stultorum exultatio ignominia. pag. 342 col. 2 to. 12

Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem. pag. 276 col. 2 to. 5 & 158 col. 2 to. 12 Cap. 4

Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. pag. 19 col. 1 to. 6 par. 1

Vias, quæ a dextris ſunt, novit Dominus: perverſæ vero ſunt, quæ a ſiniſtris ſunt. pag. 361 col. 1 to. 12

Ad inferos properat greſſus ejus. pag. 365 col. 1 to. 5 Cap. 5

Sit vena tua benedicta. pag. 315 col. 1 to. 13

Iniquitates ſuæ capiunt impium. pag. 343 col. 1 to. 12

Vade ad formicam o piger. pag. 261 col. 2 to. 12 & 311 col. 1 to. eod. Cap. 6

Homo apoſtata vir inutilis. pag. 330 col. 1 to. 11

Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus &c. Et eum qui ſeminat inter fatres diſcordias. pag. 101 col. 2 to. 9

Pretium ſcorti vix eſt unius panis, mulier autem viri pretioſam animam capit. pag. 264 col. 2 to. 12

Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ. pag. 349 col. 1 to. 12

Serva mandata mea, & vives, & legem meam quaſi pupillam oculi tui. pag. 318 col. 2 to. 11 Cap. 7

In die plenæ Lunæ reverſurus eſt in domum ſuam. pag. 305 col. 2 to. 13 & 284 col. 2 to. eod.

Ignorat quod ad vincula ſtultus trahitur. pag. 252 col. 2 to. 12

Timor Domini odit malum. pag. 317 col. 1 to. 12 Cap. 8

Per me reges regnant. pag. 329 col. 2 to. 5

Ego diligentes me diligo. pag. 110 col.

col. 2 to. 12
Melior eſt fructus meus auro, & lapide pretioſo, & genimina mea argento electo. pag. 326 col. 2 to. 13
Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. pag. 225 col. 2 to. 7
Nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram. pag. 6 col. 2 to. 6 par. 1
Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum. ibid. col. 1
Quando præparabat cœlos, aderam, &c. quando æthera firmabat ſurſum. pag. 230 col. 2 to. 5
Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie. pag. 315 col. 1 to. 5
Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet ſalutem a Domino. pag. 316 col. 1 to. 5
Cap. 9 Sapientia ædificavit ſibi domum. pag. 257 col. 2 to. 5
Sapientia immolavit ſibi victimas. ibid.
Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. pag. 454 col. 1 to. 5
Cap. 10 Egeſtatem operata eſt manus remiſſa. pag. 260 col. 2 to. 12
In multiloquio non deerit peccatum. pag. 214 col. 2 to. 12
Cap. 11 Salus ubi multa conſilia. pag. 320 col. 2 to. 12
Mulier gratioſa inveniet gloriam. pag. 278 col. 1 to. 13
Qui confidit in divitiis ſuis corruet. pag. 310 col. 1 to. 12
Qui conturbat domum ſuam poſſidebit ventos. pag. 463 col. 2 to. 5
Fructus juſti lignum vitæ. pag. 319 col. 1 to. 13 & 328 col. 1 to. eod.
Cap. 12 Conſilia impiorum fraudulenta. pag. 321 col. 2 to. 12
De fructu oris ſui unuſquiſque replebitur bonis. pag. 326 col. 2 to. 13
Cap. 13 De fructu oris ſui ſatiabitur bonis. pag. 323 col. 2 to. 13
Qui parcit virgæ odit filium. pag. 467 col. 2 to. 5
Venter impiorum inſaturabilis. pag. 262 col. 2 to. 12
Cap. 14 Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus. pag. 332 col. 1 to. 12
Eſt via, quæ videtur homini recta; noviſſima autem ejus deducunt ad mortem. pag. 19 col. 1 to. 6 part. 1
Extrema gaudii luctus occupat. pag. 432 col. 1 to. 5
Qui impatiens eſt exaltat ſtultitiam ſuam. pag. 463 col. 2 to. 5
Reſponſio mollis frangit iram; ſermo durus ſuſcitat furorem. pag. 330 col. 2 to. 12 & 463 col. 2 to. 5 & 314 col. 1 to. 13 Cap. 15
Os fatuorum ebullit ſtultitiam. pag. 256 col. 2 to. 12
Qui ſequitur juſtitiam diligitur a Domino. pag. 314 col. 1 to. 12
Secura mens quaſi juge convivium. pag. 342 col. 1 to. 12 & 222 col. 1 to. eod.
Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt mitigat ſuſcitatas. pag. 122 col. 2 to. 5 & 463 col. 2 to. eod.
Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam. pag. 259 col. 2 to. 12
Dulcedo animæ, & ſanitas oſſium. pag. 342 col. 2 to. 12 Cap. 16
Verboſus diſſipat principes. pag. 221 col. 1 to. 5
Melior eſt vir patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium. pag. 200 col. 2 to. 5 & 331 col. 1 to. 12
Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis. pag. 310 col. 2 to. 12 Cap. 17
Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit. pag. 252 col. 1 to. 12 Cap. 18
Accipere perſonam impii in judicio non eſt bonum. pag. 212 col. 1 to. 5
Timor deiicit pigrum. pag. 261 col. 1 to. 12
Spiritum ad iraſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere. pag. 463 col. 2 to. 5
Juſtus prior eſt accuſator ſui. pag. 270 col. 2 to. 12
Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis. pag. 212 col. 1 to. 5 Cap. 19
Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus. pag. 219 col. 2 to. 5
Qui negligit vitam ſuam mortificabitur. pag. 120 col. 1 to 9
Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis. pag. 335 col. 2 to. 12
Qui impatiens eſt ſuſtinebit damnum. pag. 257 col. 2 to. 12 & 331 col. 1 & 340 col. 1 to. eod.
Peſtilente flagellato ſapientior erit parvulus. pag. 458 col. 2 to. 5
Luxurioſa res eſt vinum. pag. 297 col. Cap. 20

Digitized by Google

col. 1 to. 12
Quicumque his delectatur non erit ſapiens. pag. 263 col. 2 to. 12
Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roborabitur clementia thronus ejus. pag. 64 col. 2 to. 5
Cap. 21 Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. pag. 280 col. 1 to. 12
Equus paratur ad diem belli, Dominus autem ſalutem tribuit. pag. 294 col. 2 to. 12
Cap. 22 Melius eſt nomen bonum, quam divitiæ multæ. pag. 102 col. 1 to. 9
Super aurum, & argentum gratia bona. pag. 199 col. 2 to. 5
Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum habebit amicum regem. pag. 281 col. 1 to. 13 & 201 col. 1 to. 5
Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam. pag. 316 col. 2 to. 12
Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter. pag. 104 col. 1 to. 5 & 360 col. 2 to. eod.
Vidiſti Virum velocem in opere ſuo. pag. 203 col. 1 to. 5
Cap. 23 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere. pag. 239 col. 1 to. 5
Tu virga percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis. pag. 458 col. 2 to. 5
Verberaverunt me, ſed non dolui: traxerunt me, & ego non ſenſi. pag. 303 col. 1 to. 12
Cap. 24 Septies in die cadit juſtus. pag. 356 col. 2 to. 12 & 219 col. 1 to. eod.
Per agrum hominis pigri tranſivi, &c. & ecce totum repleverant urticæ. pag. 261 col. 1 & 2 to. 12
Uſquequo piger dormies. ibid. col. 2
Cap. 25 Cælum ſurſum, & terra deorſum, cor autem regum inſcrutabile. pag. 235 col. 1 to. 5
Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum. pag. 304 col. 2 to. 13
Aufer iniquitatem, & impietatem de vultu regis, & firmabitur. pag. 210 col. 2 to. 5
Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua. pag. 126 col. 1 to. 12
Cap. 26 Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens. pag. 472 col. 2 to. 5
Cap. 27 Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis. pag. 63 col. 1 to. 6 part. 1
Anima ſaturata calcabit favum. pag. 366 col. 2 to. 5
Bonis amici conſiliis anima dulcoratur. pag. 319 col. 2 to. 5
In fornace aurum probatur. pag. 211 col. 2 to. 12
Corona tribuetur tibi in generatione, & generationem. pag. 201 col. 1 to. 12
Cap. 28 Beatus homo qui ſemper eſt pavidus. pag. 316 col. 1 to. 12
Dux indigens prudentia, multos opprimet per malitiam. pag. 311 col. 1 to. 12
Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet apud eum magis, quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. pag. 222 col. 1 to. 5
Cap. 29 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit repentinus ei ſuperveniet interitus. ibid.
Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habet impios. pag. 221 col. 1 to. 5
Qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur. pag. 212 col. 1 to. 5
Qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior. pag. 257 col. 2 to. 12
Humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. pag. 319 col. 1 to. 12
Cap. 30 Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, affer. pag. 264 col. 1 to. 12 & 305 col. 1 to. eod.
Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. pag. 311 col. 1 to. 12
Lepuſculus collocat in petra cubile ſuum ibid.
Cap. 31 Facta eſt quaſi navis inſtitoris. pag. 294 col. 1 to. 12 & 302 col. 2 to. eod.
De fructu manuum ſuarum plantavit vineam. pagin. 327 col. 2 tom. 13
Byſſus & purpura indumentum ejus. pag. 312 col. 2 to. 12
Fortitudo & decor indumentum ejus. pag. 313 col. 1 to. 12

Mul-

Multæ filiæ congregaverunt divitias; tu ſupergreſſa es univerſas. pag. 267 col. 1 to. 13 & 290 col. 1 & 306 col. 2 to. eod.
Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. pag. 48 col. 2 to. 9 & 276 col. 1 to. 13

Ex Eccleſiaſte.

Cap. 1 Oritur Sol, & occidit, & ad locum ſuum revertitur. pag. 225 col. 2 to. 7 & 244 col. 2 to. 5
Omnia flumina intrant in mare. pag. 268 col. 1 to. 13
Mare non redundat. pag. 258 col. 1 to. 12
Ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant. pag. 278 col. 2 to. 12
Vidi cuncta, que fiunt ſub Sole, & ecce omnia vanitas. pag. 474 col. 1 to. 5
Stultorum infinitus eſt numerus. pag. 310 col. 1 to. 13
Cap. 2 Et cognovi quod non eſſet melius, niſi lætari, &c. pag. 456 col. 2 to. 5
Cap. 4 Unus eſt & ſecundum non habet. pag. 359 col. 2 to. 12
Melius eſt duos eſſe ſimul, quam unum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ. pag. 290 col. 2 to. 12 & 205 col. 1 to. 5
Funiculus triplex difficile rumpitur. pag. 303 col. 1 to. 12 & 165 col. 2 to. 12
Cap. 5 Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio. pag. 330 col. 1 to. 11
Avarus non implebitur pecunia. pag. 259 col. 2 to. 12
Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. pag. 323 col. 1 to. 13
Cap. 6 Vir cui dedit Deus divitias, & ſubſtantiam, & honorem &c. pag. 277 col. 2 to. 12
Omnis labor hominis in ore ejus. pag. 262 col. 2 to. 12
Cap. 7 Nemo poteſt corrigere, quem Deus deſpexit. pag. 326 col. 1 to. 12
Qui timet Deum nihil negligit. pag. 316 col. 1 to. 12
Inveni amariorem morte mulierem. pag. 266 col. 1 to. 12
Solummodo hoc inveni, quod fecit Deus hominem rectum. pag. 324 col. 1 & 2 to. 12
Qui cuſtodit præceptum, non experietur quidquam mali. pag. 290 col. 1 to. 12 Cap. 8
Neſcit homo utrum amore, an odio dignus ſit. pag. 329 col. 1 to. 12 Cap. 9
Omni tempore ſint veſtimenta ſua candida. pag. 223 col. 2 to. 5
Quodcumque facere poteſt manus tua, conſtanter operare. pag. 19 col. 1 to. 6 par. 1
Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te &c. pag. 200 col. 2 to. 5 Cap. 10
Si mordeat Serpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit. pag. 102 col. 1 to. 9
Labor ſtultorum affliget eos. pag. 259 col. 2 to. 12
Væ tibi terra, cujus rex eſt puer. pag. 218 col. 1 to. 5
Spiritus redeat ad eum, qui dedit illum. pag. 302 col. 2 to. 12 Cap. 12
Deum time, & mandata ejus obſerva. pag. 323 col. 2 to. 11 & 195 col. 1 to. eod.

Ex Cantico Canticorum.

Oſculetur me oſculo oris ſui. pag. 309 col. 2 to. 5 & 419 col. 1 to. eod. Cap. 1
Meliora ſunt ubera tua vino. pag. 274 col. 2 to. 12
Oleum effuſum nomen tuum, ideo adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. pag. 364 col. 1 to. 12
Trahe me, poſt te curremus in odorem unguentorum. pag. 217 col. 2 to. 13 & 277 col. 2 to. eod. & 65 col. 2 to. 5 & 114 col. 1 to. 12 & 371 col. 2 to. 5
Introduxit me in cellaria ſua. pag. 435 col. 1 to. 5
Super vinum recti diligunt te. pag. 357 col. 1 to. 12
Filii matris meæ pugnaverunt contra me. pag. 164 col. 2 to. 12
Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie. pag. 284 col. 2 to. 5
Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum. pag. 416 col. 1 to. 5
Paſce hædos tuos juxta tabernacula pa-

Digitized by Google

paſtorum. ibid.
Equitatui meo in curribus Salomonis aſſimilavi te amica mea. pag. 294 col. 1 to. 12
Nardus mea, dedit odorem ſuum. pag. 325 col. 1 to. 12
Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. pag. 394 col. 1 to. 5 & 45 col. 1 to. 6 par. 1 & 125 col. 1 & 128 col. 2 to. 12
Botrus Cypri dilectus meus mihi. pag. 341 col. 2 to. 12
Ecce tu pulchra es amica mea, &c. Ecce tu pulcher es dilecte mi, &c. pag. 122 col. 1 to. 12
Lectulus noſter floridus. pag. 302 col. 2 to. 13
Cap. 2 Ego flos campi. pag. 326 col. 2 to. 12 & pag. 303 col. 1 to. 13
Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. pag. 268 col. 1 to. 12 & pag. 420 col. 1 to. 5
Sub umbra illius, quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo. pag. 319 col. 2 to. 5 & pag. 147 col. 2 & pag. 183 col. 1 & pag. 328 col. 1 to. 12
Introduxit me rex in cellam vinariam. pag. 320 col. 1 & pag. 473 col. 1 to. 5
Ordinavit in me charitatem. pag. 208 col. 2 to. 12 & pag. 117 col. 1 to. 9
Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. pag. 166 col. 2 to. 12
Amore langueo. pag. 166 col. 1 to. 12 & pag. 371 col. 2 to. 5 & ſecund. LXX vulnerata charitate ego ſum. pag. 164 col. 1 to. 12
Leva ejus ſuo capite meo. pag. 190 col. 2 to. 12
Vox dilecti mei, &c. pag. 189 col. 2 to. 12
Surge propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. pag. 144 col. 2 to. 5 & 110 col. 2 & 128 col. 1 & 173 col. 2 & 191 col. 2 & 200 col. 1 to. 12
Jam hiems tranſiit, imber abiit, &c. Flores apparuerunt in terra noſtra. pag. 301 col. 1 pag. 302 col. 2 to. 13 pag. 120 col. 1 to. 12
Tempus putationis advenit. pag. 180 col. 1 & 2 to. 12
Oſtende mihi faciem tuam. pag. 150 col. 1 to. 12
Vox enim tua dulcis. pag. 122 col. 1 to. 12
Dilectus meus mihi, & ego illi. pag. 371 col. 1 to. 5
In lectulo meo per noctem quæſivi quem diligit anima mea. pag. 163 col. 1 to. 12 & pag. 359 col. 2 to. 11 Cap. 3
Surgam, & circuibo civitatem per vicos, & plateas. pag. 293 col. 2 tom. 5
Inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum, &c. pag. 171 col. 2 to. 12 pag. 116 col. 1 tom. eod. & pag. 320 col. 1 to. 5
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii. pag. 325 col. 2 to. 12 & pag. 301 col. 1 & pag. 314 col. 2 to. 13
Ferculum fecit ſibi rex Salomon. pag. 211 col. 2 to. 5
Aſcenſum purpureum media charitate conſtravit. pag. 367 col. 1 to. 5
Quam pulchra es amica mea, &c. pag. 129 col. 1 to. 12 Cap. 4
Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. pag. 265 col. 2 to. 13 & pag. 147 col. 1 to. 12
Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, &c. pag. 298 col. 1 to. 12
Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum. pag. 131 col. 1 & pag. 164 col. 2 to. 12
Favus diſtillans labia tua, mel, & lac ſub lingua tua. pag. 280 col. 1 & pag. 294 col. 2 & pag. 324 col. 2 to. 13 & pag. 122 col. 1 to. 12
Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris. pag. 304 col. 2 to. 12
Hortus concluſus ſoror mea ſponſa. pag. 298 col. 2 & pag. 317 col. 2 to. 12 & pag. 265 col. 1 to. 13 & pag. 360 col. 1 to. 11
Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum. pag. 250 col. 1 to. 5
Veni Auſter perfla hortum meum, & fluent aromata illius. pag. 202 col. 1 to. 12
Comedi favum cum melle meo. pag. 100 col. 2 & 187 col. 2 to. 12 Cap. 5

Bibi

Bibi vinum meum cum lacte meo. pag. 322 col. 2 to. 5 & pag. 343 col. 2 to. 12
Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini chariſſimi. pag. 318 col. 1 & pag. 435 col. 2 to. 5 & pag. 121 col. 1 to. 12
Ego dormio, & cor meum vigilat. pag. 284 col. 2 & 310 col. 2 & 371 col. 2 to. 5 & pag. 147 col. 1 to. 12
Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? pag. 105 col. 1 to. 12 & pag. 691 col. 2 to. 5
Manus meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatiſſima. pag. 334 col. 1 to. 12
Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus meus locutus eſt. pag. 300 col. 1 & 310 col. 1 to. 5 & pag. 313 col. 1 121 col. 2 52 col. 2 to. 12
Adiuro vos filiæ Hieruſalem ſi inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo. pag. 426 col. 2 to. 5 & pag. 161 col. 1 166 col. 1 156 col. 2 to. 12 & pag. 267 col. 1 to. 5 & pag. 44 col. 1 to. 9
Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum? pag. 318 col. 1 to. 13
Dilectus meus candidus, & rubicundus. pag. 361 col. 1 189 col. 1 & 318 col. 1 to. 13 & 371 col. 2 to. 5
Caput ejus aurum optimum. pag. 224 col. 2 to. 7
Venter ejus eburneus. pag. 209 col. 2 to. 5
Cap. 6 Una eſt columba mea. pag. 117 col. 2 to. 12
Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol. pag. 284 & 296 col. 2 & 305 col. 1 to. 13
Revertere, revertere Sunamitis, &c. pag. 251 col. 2 to. 12 & 424 col. 1 to. 5
Cap. 7 Quam pulchri ſunt greſſus, &c. pag. 114 col. 2 to. 12
Quam pulchra es, & quam decora chariſſima in deliciis? pag. 321 col. 1 to. 5
Statura tua aſſimilata eſt palmæ. pag. 314 col. 1 to. 12
Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. pag. 361 col. 1 & pag. 159 col. 1 to. 12
Veni dilecte mi. pag. 203 col. 1 to. 12
Quis mihi det te fratrem meum ſugentem ubera matris meæ, ut inveniam te ſolum foris. pag. 419 col. 1 tom. 5 Cap. 8
Dabo tibi poculum ex vino condito. pag. 320 col. 2 to. 5 & 302 col. 2 & 341 col. 1 & 343 col. 2 to. 12
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto delitiis affluens innixa ſuper dilectum ſuum. pag. 444 col. 2 to. 5
Fortis eſt ut mors, dilectio. pag. 302 col. 2 & 160 col. 1 to. 12 & pag. 269 col. 2 & 371 col. 2 to. 5
Lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum. pag. 199 col. 1 to. 5
Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. pag. 304 col. 2 to. 12
Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. pag. 323 col. 1 & 326 col. 2 to. 13
Fac me audire vocem tuam. pag. 122 col. 1 to. 12

Ex Libro Sapientiæ.

In malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. pag. 52 col. 1 to. 6 & 211 col. 2 to. 5 Cap. 1
Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum. pag. 225 col. 2 to. 5
Et auferet ſe a cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu. pag. 264 col. 1 to. 5
In cogitationibus impii interrogatio erit. pag. 348 col. 1 to. 12
Juſtitia perpetua eſt, & immortalis. pag. 210 col. 2 to. 5 Cap. 2
Venite fruamur bonis, quæ ſunt, &c. coronemus nos roſis, antequam marceſcant. pag. 418 col. 1 to. 5
Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. pag. 254 col. 2 to. 12 Cap. 3
Juſtorum animæ in manu Dei ſunt. pag. 48 col. 1 to. 9 & 376 col. 2 to. 12
Tamquam aurum in fornace probavit illos. pag. 464 col. 2 to. 5
Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. pag. 102 col. 1 & 447 col. 1 to. 5
Sapientiam, & diſciplinam, qui abiicit

Digitized by Google

iicit, infelix eſt; & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu. pag. 322 col. 2 to. 13
Felix eſt ſterilis, & incoinquinata, quæ neſcivit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum. pag. 322 col. 2 to. 13
Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. pag. 322 col. 2 to. 13
Cap. 4 O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate. pag. 363 col. 2 & 378 col. 2 to. 12
Dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum. pag. 351 col. 2 to. 12 & 38 col. 2 to. 6 par. 1 & 208 col. 2 to. 5
Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. pag. 28 col. 2 to. 6 par. 1 & 110 col. 2 to. 12
Quid nobis profuit ſuperbia? pag. 38 col. 2 to. 6 par. 1
Juſti autem in perpetuum vivunt, & apud Dominum eſt merces eorum. pag. 210 col. 2 to. 5
Jnduet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro Galea judicium certum. pag. 407 col. 2 to. 5
Acuet diram iram in lancea. pag. 300 col. 1 to. 13
Cap. 6 Audite ergo reges, & intelligite, diſcite judices finium terræ, &c. pag. 216 col. 1 to. 5
Cum eſſetis miniſtri regni illius non recte judicaſtis, nec cuſtodiſtis legem juſtitiæ. pag. 459 col. 2 to. 5
Potentes potenter tormenta patientur. pag. 433 col. 2 & 434 col. 1 to. 12
Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam, & non excedatis. pag. 467 col. 1 to. 5
Incorruptio facit eſſe proximum Deo. pag. 312 col. 2 to. 12 & 224 col. 2 to. 5
Diligite lumen ſapientiæ, qui præeſtis populis. pag. 216 col. 2 to. 5
Non abſcondam a vobis Sacramenta Dei, ſed ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem. pag. 207 col. 2 to. 5
Cap. 7 Invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ. pag. 316 col. 2 to. 5
Omne aurum in comparatione illius arena eſt exigua. pag. 325 col. 1 to. 12 & 434 col. 1 to. 5
Ineſtinguibile eſt lumen illius. pag. 276 col. 2 to. 5
Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. pag. 63 col. 1 & 323 col. 2 to. 5
Suavis & benignus Spiritus ſapientiæ. pag. 474 col. 1 to. 5
Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia. pag. 203 col. 1 to. 5
Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis. 313 col. 2 to. 5 & pag. 305 col. 2 & 188 col. 2 to. 12
Neminem diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat. pag. 316 col. 1 to. 5
Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum luci comparata invenitur prior. pag. 323 col. 1 to. 12 & pag. 269 col. 1 to. 13
Cap. 8 Attingit a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. pag. 263 col. 1 & 296 col. 2 & 474 col. 1 & 198 col. 1 to. 12
Amator factus ſum formæ illius. pag. 233 col. 2 to. 5
Omnium Dominus dilexit illam. pag. 288 col. 2 to. 13
Sobrietatem, & prudentiam docet, & juſtitiam & virtutem, quibus utilius nihil eſt. pag. 299 col. 1 & 314 col. 2 to. 12
Non habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius. pag. 321 col. 2 & 474 col. 1 to. 5
Scivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi, &c. pag. 364 col. 1 to. 12 & pag. 200 col. 2 to. 5
Cap. 9 In ſapientia tua conſtituiſti hominem, ut dominaretur creaturæ tuæ quæ a te facta eſt. pag. 213 col. 1 to. 5
Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, &c. pag. 323 col. 2 to. 12
Dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſancti tui, quod præparaſti ab initio. pag. 201 col. 2 to. 5
Cogitationes mortalium timidæ, & cer-

Digitized by Google

incertæ providentiæ noſtræ . pag. 292 col. 2 to. 5
Quæ in proſpectu ſunt, invenimus cum labore; quæ autem in cœlis ſunt quis inveſtigabit ? pag. 237 col. 1 to. 5
Cap. 10 Juſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam ſanctorum . pag. 282 col. 1 to. 5 & 377 col. 2 to. 12
Cap. 11 Omnia menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti. pag. 19 col. 2 to. 5 & pag. 315 col. 1 to. 12
Cap. 12 O quam bonus & ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus. pag. 265 col. 1 to. 5
Cap. 13 A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit horum auctor videri . pag. 322 col. 1 to. 12 & 196 col. 1 to. 5
Cap. 16 Angelorum eſca nutriſti populum tuum . pag. 197 col. 1 & 208 col. 1 to. eodem.
Paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem. pag. 312 col. 1 to. 5 & 188 col. 1 to. 12
Cap. 18 A regalibus ſedibus proſilivit . pag. 317 col. 1 to. 13
Uſque ad cælum attingebat ſtans in terra. pag. 205 col. 1 to. 5
Proferens ſervitutis ſuæ ſcutum orationem, &c. reſtitit iræ . pag. 273 col. 2 to. 12

Ex Eccleſiaſtico .

Cap. 1 Omnis ſapientia a Domino Deo eſt. pag. 197 col. 2 to. 12
Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt. pag. 276 col. 2 to. 13
Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam . pag. 274 col. 1 to. 5
Timenti Dominum bene erit in extremis . pag. 274 col. 1 to. 5
Initium ſapientiæ timor Domini . ibid. & 332 col. 1 to. 5 & 318 col. 2 tom. 12
Corona ſapientiæ timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum . pag. 273 col. 2 to. 5 & 318 col. 2 to. 13
Timor Domini expellit peccatum . pag. 316 col. 2 & 318 col. 1 to. 12
Qui ſine timore eſt non poterit juſtificari . pag. 272 col. 2 to. 5
Omne quod tibi applicitum fuerit accipe: & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe. pag. 20 col. 2 & 221 col. 2 tom. 5 Cap. 2
Qui timetis Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra . pag. 271 col. 2 to. 5 & pag. 151 col. 1 to. 12
Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, & manibus maleſacientibus . pag. 265 col. 2 to. 13
Qui timent Dominum præparabunt corda ſua . pag. 318 col. 1 to. 12
Filii ſapientiæ Eccleſia juſtorum : & ratio illorum obedientia, & dilectio . pag. 221 col. 2 to. 5 Cap. 3
Qui honorat patrem ſuum, judicabitur in filiis, & in die orationis ſuæ exaudietur . pag. 334 col. 1 tom. 11
Ne glorieris in contumeliis patris tui: non enim eſt tibi gloria, ſed confuſio . ibid.
Gloria hominis ex onore patris ſui . ibid.
Fili ſuſcipe ſenectam patris tui : & non contriſtes eum in vita illius . ibidem .
Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. pag. 327 col. 1 to. 12 & 276 col. 2. 321 col. 1 to. 13 & 210 col. 2 to. 12
Qui amat periculum in illo peribit. pag. 118 col. 1 to. 9
Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum anguſtianti . pag. 226 col. 1 to. 5 Cap. 4
Reſponde illi pacifice in manſuetudine . pag. 280 col. 2 to. 12
Eris tu velut filius Altiſſimi obediens. pag. 221 col. 2 to. 5
Eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam . pag. 52 col. 2 to. 9
Pro juſtitia agonizare pro anima tua & uſque ad mrtem certa pro juſtitia . pagin. 216 colon. 1 to. 5
Noli eſſe ſicut leo in domo tua evertens domeſticos tuos . pag. 472 col. 1 tom. 5
Audi fili & accipe conſilium intellectus, & ne abiicias conſilium meum .

meum. pag. 296 col. 2 to. 5
Vincula illius alligatura ſalutis. pag. 165 col. 2 to. 12
Cap. 7 Noli quærere fieri judex, niſi valeas irrumpere iniquitates. pag. 216 col. 1 to. 5
Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris. pag. 285 col. 2 to. 12
De negligentia tua purga te cum paucis. pag. 204 col. 1 to. 5
Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis. pag. 326 col. 2 tom. 12
Cap. 8 Cum fatuis conſilium non habeas; non enim poterunt diligere, &c. pag. 321 col. 1 to. 12
Non omni homini cor tuum manifeſtes, ne forte inferat tibi gratiam falſam, & convitietur tibi. pag. 276 col. 1 to. 13
Cap. 9 Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus: Et temerarius in verbo ſuo odibilis erit. pag. 463 col. 2 tom. 5
Cap. 10 Principatus ſenſati ſtabilis erit. pag. 200 col. 2 to. 5
Secundum judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis eſt rector civitatis, tales & inhabitantes in ea. pag. 466 col. 2 & 214 col. 1 to. 5
Avaro nihil eſt ſceleſtius. pag. 342 col. 2 to. 11
Initium omnis peccati ſuperbia. pag. 40 col. 1 to. 5
Cap. 11 Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius. pag. 318 col. 2 & 322 col. 2 to. 13
Fili ne in multis ſint actus tui. pag. 471 col. 2 to. 5
In die bonorum ne immemor ſis malorum. pag. 326 col. 2 to. 12
Bona in mala convertens inſidiatur, & in electis imponet maculam. pag. 254 col. 2 & 255 col. 1 tom. 12 & pag. 102 col. 1 & 2 to. 9
Cap. 12 Benefac humili, & non dederis impio. pag. 279 col. 2 to. 12
Cap. 13 Quis tetigerit picem, inquinabitur ab ea. pag. 48 col. 1 to. 9
Cap. 14 Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? pag. 280 col. 2 to. 12
Nequam eſt oculus lividi. pag. 45 col. 1 to. 9
Ante mortem benefac amico tuo. pag. 278 col. 1 to. 12
Dominus in terram reſpexit, & implevit illam bonis ſuis. pag. 285 col. 2 to. 13 Cap. 16
In unamquamque gentem præpoſuit rectorem. pag. 197 col. 1 to. 5 Cap. 17
Eleemoſyna gratiam hominis quaſi pupillam conſervavit. pag. 201 col. 1 to. 5
Ante mortem confitere. pag. 262 col. 1 to. 12
Nec enim omnia poſſunt eſſe in hominibus. pag. 461 col. 2 to. 5
Virtutem altitudinis cœli ipſe conſpicit. pag. 235 col. 1 to. 5
Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul. pag. 24 col. 1 to. 5 Cap. 18
Cum conſummaverit homo, tunc incipiet. pag. 327 col. 2 to. 12
Ante judicium para juſtitiam. pag. 349 col. 1 to. 12
Poſt concupiſcentias tuas non eas. pag. 263 col. 2 to. 12
Qui ſpernit modica, paulatim decidet. pag. 469 col. 1 to. 5 Cap. 19
Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. pag. 199 col. 2 to. 5 Cap. 20
Exigua dabit & multa improperabit. pag. 105 col. 1 to. 9
Fatuo non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius. pag. 201 col. 1 to. 5
In labiis ſenſati invenietur gratia. pag. 201 col. 1 to. 5 Cap. 21
In lapide luteo lapidatus eſt piger. pag. 261 col. 1 to. 22 Cap 22
Ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ & minæ. pag. 105 col. 1 to. 9
Jurationi non aſſueſcat os tuum. pag. 329 col. 2 to. 11 Cap. 23
Nemo circumſpicit me, quem vereor. pag. 476 col. 2 to. 5
Rami ejus non dabunt fructum. pag. 324 col. 1 to. 13
Nihil melius eſt, quam timor Dei & nihil dulcius quam reſpicere in mandatis Domini. pag. 319 col. 2 to. 11
In plenitudine ſua admirabitur. pag. 287 col. 1 to. 13 Cap. 24
Thronus meus in columna nubis. pag. 192 col. 1 to. 12
Gyrum cœli circuivi ſola, & profundum abyſſi penetravi. pag. 224 col. 1 to. 7 & 203 col. 2 to. 5

Digitized by Google

Qui creavit me requievit in tabernaculo meo. pag. 415 col. 1 to. 5

Ab initio, & ante ſæcula creata ſum. pag. 247 col. 2 to. 5

In Hieruſalem poteſtas mea. pag. 289 col. 1 to. 13

In plenitudine Sanctorum detentio mea. pag. 287 col. 1 to. 13

In plateis ſicut cinnamomum, & balſamum aromatizans odorem dedi. pag. 315 col. 1 to. 5 & 325 col. 2 to. 12 & 287 col. 1 to. 13

Quaſi balſamum non mixtum odor meus. pag. 276 col. 1 to. 13

Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratiæ. pag. 277 col. 1 to. 13

Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris. pag. 317 col. 2 to. 13 & 202 col. 2 to. 12

Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei. pag. 294 col. 1 to. 13

Et flores mei fructus honoris, & honeſtatis. pag. 300 col. 2 to. 12 & 302 col. 2 to. 13

In me gratia omnis vitæ, & veritatis. pag. 368 col. 1 & 279 col. 1 to. 13 & 199 col. 2 to. 5

Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini. pag. 342 col. 1 to. 5

Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel, & favum. pag. 323 col. 1 & 192 col. 2 tom. 12

Qui edunt me adhuc eſurient. pag. 473 col. 2 to. 5

Qui bibunt me adhuc ſitient. pag. 328 col. 1 to. 12

Dixi, Rigabo hortum plantationum. pag. 298 col. 1 to. 13

Cap. 25
Quam ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intellectus. pag. 321 col. 1 to. 12

Timor Dei initium dilectionis ejus. pag. 221 col. 2 to. 5

Cap. 26
Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit. pag. 278 col. 2 to. 13

Gratiam ſuper gratiam mulier ſancta, & pudorata. pag. 282 col. 2 to. 13 & 260 col. 2 in fine & ſequenti pag.

Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ. pag. 297 col. 2 to. 12 & 224 col. 1 to. 5

Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubvertetur domus tua. pag. 317 col. 1 to. 12

Cap. 27
Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis. pag. 257 col. 1 to. 12

Cap. 29
Conclude in eleemoſynam in ſinu pauperis. pag. 278 col. 2 to. 12

Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam adverſus inimicum tuum pugnabit. pag. 267 col. 1 to. 12

Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris. pag. 329 col. 2 to. 12

Viros potentes gyrans migrare fecit. pag. 225 col. 1 to. 7

Cap. 30
Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. pag. 342 col. 2 in fine & 343 col. 1 to. 12

Miſerere animæ tuæ placens Deo. pag. 280 col. 2 to. 12

Cap. 31
Intellige quæ ſunt proximi tui ex teipſo. pag. 322 col. 2 & 336 col. 1 tom. 12

Cap. 32
Rectorem te conſtituerunt, noli extolli: eſto in illis, quaſi unus ipſis. pag. 465 col. 2 & 200 col. 1 to. 5. Curam illorum habe, &c. idem ibidem.

Sine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis. pag. 263 col. 1 to. 5 & 320 col. 2 to. 12 & 470 col. 1 & 473 col. 1 to. 5

Cap. 33
Timenti Dominum non occurrent mala. pag. 318 col. 2 to. 12

Cap. 34
Cor tuum phantaſias patitur. pag. 327 col. 1 & 124 col. 2 to. 12

Qui timet Dominum nihil trepidabit. pag. 317 col. 2 to. 12

Panis egentium vita pauperum eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. pag. 287 col. 1 to. 12

Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? pag. 85 col. 2 to. 12

Cap. 35
Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem. pag. 200 col. 1 to. 5

Dominus non elongabit ſe, ſed judicabit juſtos, &c. pag. 216 col. 2 tom. 5

Specioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluviæ in tempore ſiccitatis. pag. 210 col. 1 to. 5

Cap. 36
Ubi non eſt ſepes diripietur poſſeſſio.

Digitized by Google

pag. 267 col. 2 to. 12

Cap. 37 Cor boni conſilii ſtatue tecum. pag. 321 col. 1 to. 12

In multis eſcis erit infirmitas. pag. 263 col. 2 to. 12

Propter crapulam multi obierunt. pag. 362 col. 2 to. 12

Cap. 38 Impingua oblationem. pag. 474 col. 1 to. 5

Qui minoratur actu ſapientiam percipiet. pag. 185 col. 1 to. 12

Cap. 39 In omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen Domini. pag. 474 col. 2 to. 5

Cap. 40 Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus. pag. 300 col. 2 to. 12 & 278 col. 1 307 col. 2 315 col. 1 tom. 13

Gratiam & ſpeciem deſiderabit oculus tuus, & ſuper hoc virides ſationes pag. 325 col. 2 to. 12 & 200 col. 1 tom. 5

Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis. pag. 317 col. 2 to. 12

Cap. 41 Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini altiſſimi. pag. 266 col. 1 to. 13

Cap. 42 De veſtimentis procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. pag. 286 col. 2 to. 12

Sol Illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus ejus. pag. 270 col. 2 to. 13

Cap. 43 Vas admirabile opus excelſi. pag. 327 col. 1 to. 12 & 287 col. 2 to. 13

Tripliciter Sol exurens montes. pag. 254 col. 2 & 290 col. 1 to. 5 & 298 col. 2 to. 13

Gyravit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ. pag. 225 col. 1 to. 7

Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus. pag. 351 col. 2 to. 12

Gelavit cryſtallus ab aqua. pag. 331 col. 2 to. 5

Medicina omnium in feſtinatione nebulæ. pag. 286 col. 2 to. 13

Pie agentibus dedit ſapientiam. pag. 276 col. 2 to. 5

Cap. 44 Homines divites, in virtute pulchritudinis ſtudium habentes, pacificantes in domibus ſuis. pag. 216 col. 1 to. 5

Cap. 45 Corona aurea ſuper mitram ejus. pag. 344 col. 2 & 352 col. 2 to. 12

Offerre illi incenſum, &c. pag. 474 col. 1 to. 5

Cap. 47 Quaſi adeps ſeparatus a carne. pag. 197 col. 2 to. 5

Dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora. pag. 475 col. 2 tom. 5

Cap. 48 Surrexit Elias propheta quaſi ignis, & verbum ipſius ſicut facula ardebat. pag. 359 col. 2 to. 12 & 202 col. 2 to. 5

Cap. 50 Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ. pag. 286 col. 2 to. 13

Quaſi thus redolens in diebus æſtatis. pag. 325 col. 1 to. 12

Cap. 51 Confitebor tibi Domine rex, & collaudabo te. pag. 271 col. 2 to. 12

Exaltaſti ſuper terram habitationem meam. pag. 300 col. 2 to. 12

Ex Iſaia.

Cap. 1 A planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. pag. 251 col. 2 tom. 12

Subvenite oppreſſo, judicate pupillo. pag. 217 col. 1 to. 5

Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. pag. 360 col. 2 tom. 12

Vinum tuum mixtum eſt aqua. pag. 351 col. 2 in fine. to. 12

Omnes diligunt munera. pag. 216 col. 1 to. 12

Cap. 2 Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa humo, a facie timoris Domini, & a gloria majeſtatis ejus. pag. 460 col. 1 to. 12

Cap. 3 Væ animæ eorum, quoniam reddita ſunt eis mala. pag. 267 col. 1 to. 13

Dicite juſto, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet. pag. 323 col. 2 to. 13

Qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt. pag. 473 col. 1 to. 5

Cap. 4 Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis. pag. 317 col. 2 to. 13

Cap. 5 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. pag. 265 col. 1 to. 13

Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. pag. 206 col. 2 to. 5

Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo. pag. 81 col. 2 to. 9

Cap. 6 Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ejus excelſum, & elevatum, & plena erat domus majeſtate. pag. 286

Digitized by Google

286 col. 2 to. 13 & 248 col. 1 tom. 5
Clamabat alter ad alterum, & dicebat Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum. pag. 364 col. 2 to. 12 & 442 col. 2 & 224 col. 2 to. 5
Plena eſt omnis terra gloria ejus. pag. 288 col. 1 to. 13
Volavit ad me unus de ſeraphim, & in manus ejus calculus ignituſo. pag. 203 col. 1 to. 5
Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. pag. 204 col. 1 tom. 5
Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in oſtenſionem, ſicut terebinthus. ibid.
Cap. 7 Niſi credideritis non intelligetis. ſec. LXX. pag. 308 col. 2 to. 5 & 100 col. 2 & 187 col. 1 to. 12
Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. pag. 306 col. 2 to. 13
Cap. 11 Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini; ſpiritus Sapientiæ, & intellectus. pag. 62 col. 2 207 col. 2 257 col. 1 to. 5 & 272 279 col. 1 300 col. 2 303 col. 1 321 col. 1 to. 13
Et replebit eum ſpiritus timoris Domini. pag. 318 col. 2 to. 13
Levabit ſignum in nationes. pag. 306 col. 1 to. 12
Cap. 13 Pretioſior erit vir auro, & homo mundo obrizo. pag. 224 col. 1 tom. 5
Cap. 14 Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? pag. 235 col. 1 tom. 5
Sedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis. pag. 433 col. 2 tom. 12
Cap. 16 Emite agnum Domine. pag. 387 col. 2 tom. 12
Præparabitur in miſericordia tua ſolium, & ſedebit ſuper eum in veritate. pag. 291 col. 1 to. 13
Cap. 18 Ite Angeli veloces. pag. 198 col. 2 & 203 col. 1 to. 5
Sicut meridiana lux clara eſt. pag. 283 col. 1 to. 5
Cap. 19 Tradam Egyptum in manu dominorum crudelium. pag. 217 col. 1 tom. 5
Erit Iſrael benedictio in medio terræ, cui benedixit Dominus exercituum. pagin. 310 colon. 2 to. 13
Cap. 22 Recedite a me amare flebo. pag. 332 col. 2 tom. 12
Coronans coronabit te tribulatione. pag. 353 col. 1 to. 12
Cap. 24 Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi. pag. 101 colon. 1 tom. 12
Cap. 25 Præcipitabit mortem in ſempiternum. pag. 354 col. 2 to. 12
Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis. pag. 371 colon. 2 tom. 5
Omnia opera noſtra operatus es nobis. pag. 52 col. 2 to. 5
A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturivimus. pag. 286 col. 1 tom. 12
Cap. 27 In menſura contra menſuram cum abjecta fuerit, judicabit eam. pag. 83 col. 1 to. 9
Iſte omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus. pag. 324 col. 2 to. 13
Cap. 28 Audite illuſores, qui dominamini ſuper populum meum. pag. 214 col. 2 to. 5
Percuſimus fœdus cum morte, & cum inferno. pag. 287 col. 1 to. 12
Cap. 29 Væ qui profundi eſtis corde, ut a Domino abſcondatis conſilium. pag. 265 col. 1 to. 13
Cap. 30 Loquimini nobis placentia, videte nobis errores. pag. 252 col. 1 tom. 12
Comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida. pag. 258 col. 2 to. 12
Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. pag. 243 col. 1 & 324 col. 2 & 203 col. 1 tom. 12
Cap. 31 Proteget Dominus exercituum Hieruſalem protegens, & liberans, tranſiens, & ſalvans. pag. 162 col. 2 & 334 col. 1 to. 5
Cap. 32 Stultus fatua loquetur. pag. 222 col. 1 tom. 5
Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, pag. 338 col. 2 354 col. 2 to. 12 & 443 col. 2 tom. 5 &

87 col. 1
Cap. 33 Timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus. pag. 318 col. 1 to. 12
Angeli pacis amare flebunt. pag. 201 col. 1 to. 5
Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis. pag. 351 col. 1 tom. 12
Dominus judex noſter, Dominus legifer noſter. pag. 290 col. 2 to. 13
Cap. 35 Exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. pag. 302 col. 1 to. 13
Tunc aperientur oculi cœcorum. pag. 355 col. 2 to. 12
Tunc ſaliet ſicut cervus claudus. pag. 318 col. 2 to. 12
Cap. 37 Venerunt filii uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi. pag. 286 col. 1 to. 12
Cap. 38 Vidi lacrymam tuam, ecce ego, &c. pag. 333 col. 2 to. 12
Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. pag. 318 col. 2 & 359 col. 1 to. 12
Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. pag. 301 col. 1 to. 5
Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. pag. 270 col. 1 to. 12
Quia non infernus confitebitur tibi. pag. 301 col. 1 to. 12
Cap. 40 Omnis vallis exaltabitur. pag. 313 col. 2 to. 13
Exſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. pag. 303 col. 2 to. 13
Qui menſus eſt pugillo aquas, & cælos palmo ponderavit. pag. 228 col. 2 to. 5
Aſſument pennas ſicut aquilæ. pag. 250 col. 1 to. 12 & 226 colon. 2 tom. 5
Cap. 43 Narra ſi quid habes, ut juſtificeris. pag. 272 col. 1 to. 12
Cap. 45 Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtum. pag. 230 col. 1 & 241 col. 2 tom. 5
Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael Salvator. pag. 138 colon. 2 tom. 9
Aperiatur terra, & germinet Salvatorem. pag. 285 col. 2 to. 13
Ego Dominus loquens juſtitiam. pag. 126 col. 1 to. 12
Mihi curvabitur omne genu. pag. 317 col. 1 to. 12
Cap. 46 Redite prævaricatores ad cor. pag. 29 col. 2 in fine. tom. 6 par. 1
Cap. 48 Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas. Utinam attendiſſes mandata mea. pag. 318 col. 1 to. 9
Cap. 50 Induam cælos tenebris, & ſaccum ponam operimentum eorum. pag. 241 col. 1 to 5
Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. pag. 215 col. 2 to. 12
Cap. 52 Induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ. pag. 477 col. 2 to. 5
Jugiter tota die nomen meum blaſphematur. pag. 284 col. 1 to. 12
Cap. 53 Languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. pag. 49 col. 2 to. 12
Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuam declinavit. pag. 249 col. 1 to. 12
Propter ſcelus populi mei, percuſſi eum. pag. 250 col. 2 to. 12
Cap. 56 Neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam. pag. 216 col. 2 to. 5
Omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam a ſummo uſque ad noviſſimum. pag. 260 col. 1 to. 12
Cap. 57 Ego tacens, & quaſi non videns. pag. 469 col. 2 in fine to. 5
Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe eſt, & qui prope eſt. pag. 324 col. 2 to. 13
Cap. 58 Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem. pag. 277 col. 2 to. 12
Hoc eſt magis jeunium quod elegi, diſſolve colligationes iniquitatis. pag. 277 col. 1 to. 12
Cum videris nudum operi eum. pag. 280 col. 2 to. 12
Carnem tuam ne deſpexeris. ibidem.
Implebit ſplendoribus animam tuam. pag. 182 col. 1 to. 12
Subſtollam ſuper altitudines terræ, & cibabo te hereditate Jacob patris tui. pag. 211 col. 1 to. 5
Cap. 59 Telas araneæ texuerunt. pag. 253 & 269 col. 2 to. 12
Corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. pag. 212 col. 1 to. 5

Qui

Cap. 60 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant. pag. 203 col. 1 to. 5
Cap. 61 Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam. pa. 108 col. 1 to. 9
Gaudens gaudebo in Domino, &c. quia induit me veſtimento ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me, &c. pag. 448 colon. 2 tom. 5
Cap. 63 Quare rubrum eſt indumentum tuum. pag. 357 col. 1 to. 12
Miſerationum Domini recordabor, &c. pag. 291 col. 1 to. 13 & 475 col. 1 to. 5
Cap. 64 Utinam dirumperes cælos, & deſcenderes. pag. 387 col. 2 to. 12 & 130 col. 1 to. 9
Oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te. pag. 351 col. 2 to. 12
Non eſt, qui invocet nomen tuum, qui conſurgat, & teneat te. pag. 287 col. 1 to. 13
Cap. 65 Fumus erunt in furore meo. pag. 64 col. 2 to. 12
Servi mei comedent, & vos eſurietis. ibid.
Serpenti pulvis panis ejus. pag. 418 col. 2 to. 12
Cap. 66 Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum. pag. 234 col. 2 to. 5
Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & manſuetum, & timentem ſermones meos. pag. 474 col. 1 & 207 colon. 2 tom. 5
Ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis. pag. 92 col. 1 to. 12
Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. pag. 350 col. 1 to. 12

Ex Hieremia.

Cap. 2 Vide, quia malum, & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum. pag. 48 col. 1 to. 9
In alis tuis inventus eſt ſanguis animarum pauperum. pag. 226 col. 2 tom. 5
Cap. 3 Poſt me ingredi non ceſſabis. pag. 321 col. 2 to. 5
Cap. 4 Et jurabis, Vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in juſtitia. pag. 328 col. 2 to. 11
Sapientes ſunt, ut faciant mala. pag. 206 col. 2 to. 5
Aſpexi cælos, & non erat lux in eis. pag. 232 col. 1 to. 5
Cap. 5 Forſitan pauperes ſunt & ſtulti, ignorantes viam Domini, & judicium Dei ſui, &c. pag. 216 colon. 2 tom. 5
Saturavi eos, & mœchati ſunt. pag. 263 col. 2 to. 12
Unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.
Cap. 6 A minori uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent. pag. 260 col. 1 tom. 12
Cunfuſi ſunt, quia abominationem fecerunt. pag. 270 col. 2 to. 12
State ſuper vias & videte, & interrogate de ſemitis antiquis. pag. 205 col. 1 to. 5
Crudelis eſt & non miſerebitur. pag. 217 col. 1 to. 5
Cap. 8 A minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur. pag. 30 col. 1 to. 6 par. 1
Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus. pag. 350 col. 2 to. 12
Cap. 9 Aſcendit mors per feneſtras. pag. 316 col. 2 to. 12
Cap. 10 Leges populorum vanæ ſunt. pag. 239 col. 2 to. 5
Non eſt ſimilis tui Dominæ, magnus es tu, & magnum nomen tuum. pag. 292 col. 1 to. 13
Stultus factus eſt omnis homo a ſcientia ſua. pag. 335 colon. 2 tom. 11
Væ mihi ſuper contritione mea, plaga mea peſſima. pag. 266 col. 1 tom. 13
Cap. 11 Ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam. pag. 331 col. 2 tom. 12
Cap. 12 Probaſti cor meum tecum. pag. 337 col. 1 to. 12
Reliqui domum meam, dimiſi hereditatem meam. pag. 284 col. 2 tom. 13
Cap. 17 Maledictus homo, qui confidit in

Digitized by Google

in homine, & ponit carnem brachium ſuum. pag. 310 colon. 1 tom. 12

Cap. 23 Faciet judicium, & juſtitiam in terra. pag. 373 col. 1 to. 12

Cap. 26 Ecce ego in manibus veſtris ſum: facite mihi, quod bonum, & rectum eſt in oculis veſtris. pag. 139 col. 1 to. 9

Hieruſalem in acervum lapidum erit. pag. 303 col. 2 to. 12

Cap. 31 Inebriabo animas ſacerdotum pinguedine. pag. 208 col. 1 to. 5

Statue tibi ſpeculam. pag. 116 col. 2 tom. 12

Creavit Dominus novum ſuper terram, femina circumdabit virum. pag. 278 col. 2 to. 13 & 284 col. 2 tom. eod.

Benedicat tibi Dominus pulchritudo juſtitiæ, mons ſanctus. pag. 308 col. 1 to. 13

Dabo legem meam in viſceribus eorum. pag. 282 col. 1 to. 12

Cap. 46 Polite lanceas, induite vos loricis. pag. 300 col. 1 to. 13

Cap. 48 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter. pag. 314 col. 2 to. to. 13 & pag. 53 col. 2 to. 6 par. 1 & 474 col. 2 to. 5

Nec transfuſus eſt de vaſe in vas. pag. 261 col. 1 to. 12

Cap. 49 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui. pag. 49 col. 1 to. 12

Ex Threnis Hieremiæ.

Cap. 1 Plorans ploravit in nocte. pag. 332 col. 1 to. 12

Sordes ejus in pedibus ejus. pag. 326 col. 1 to. 12

Peccatum peccavit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. pag. 335 col. 2 to. 5

Dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandas animas. pag. 263 col. 1 to. 12 & 717 col. 1 to. 5

O vos omnes, qui tranſitis per viam attendite, & videte. pag. 334 col. 1 to. 12

De excelſo miſit ignem in oſſibus meis. pag. 199 col. 1 to. 5 & 246 col. 1 to. eod.

Succendit in Jacob, quaſi ignem flammæ devorantis in gyro. pag. 226 col. 2 to. 7

Magna eſt velut mare contritio tua. pag. 267 col. 2 to. 12 Cap. 2

Effunde ſicut aquam cor tuum. pag. 269 col. 2 to. 12

Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti. pag. 329 col. 2 tom. 12 Cap. 3

Saturabitur opprobriis. pag. 330 col. 1 to. 12

Inundaverunt aquæ ſuper caput meum. pag. 241 col. 2 to. 5

Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. pag. 340 col. 2 to. 12

Quomodo obſcuratum eſt aurum. pag. 51 col. 1 to. 9 Cap. 4

Ex Baruch.

Non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis &c. Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri malignum. pag. 318 col. 2 to. 11 Cap. 1

Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ eſt in æternum. pag. 282 col. 2 to. 12 Cap. 4

Ex Ezechiele.

Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. pag. 205 col. 2 to. 5 & 224 col. 2 to. eod. Cap. 1

Ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur. pag. 302 col. 2 to. 12 & 171 col. 2 to. eod.

Ibant, & revertebantur in ſimilitudinem ignis coruſcantis. pag. 229 col. 1 to. 5

Rota in medio rotæ. pag. 3 col. 2 tom. 5

Quocumque ibat ſpiritus, illuc euntе ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur ſequentes eum. pag. 203 col. 1 to. 5

Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis. pag. 228 col. 2 to. 5 & 231 col. 1 & 243 col. 1 to. eod.

Quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni. pag. 210 colon. 1 tom. 5

Vidi quaſi ſpeciem electi velut aſpectum ignis intrinſecus ejus

per

per circuitum. pag. 246 col. 1 to. 5

Cap. 2 Liber ſcriptus intus, & foris. pag. 282 col. 1 to. 12

Cap. 3 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos. pag. 313 col. 2 314 col. 1 to. 12 & 216 col. 1 tom. 5

Benedicta gloria Domini de loco ſuo. pag. 311 col. 1 to. 13

Cap. 5 Eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum, & ſtupor. pag. 204 col. 1 to. 5

Cap. 7 Aurum eorum in ſterquilinium erit. pag. 258 col. 1 to. 12

Cap. 8 Fili hominis, fode parietem. pag. 56 col. 1 to. 9

Cap. 9 Ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris. pag. 257 col. 2 to. 12

Signa Thau ſuper frontibus virorum gementium. pag. 135 col. 1 to. 9

Cap. 10 In firmamento, quod erat ſuper caput Cherubim, quaſi lapis ſapphirus. pag. 243 col. 2 to. 5

Cherubim ſtabant a dextris domus. pag. 208 col. 1 to. 5

Cum ambularent Cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea, &c. pag. 208 col. 2 to 5

Cap. 13 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael. pag. 216 col. 1 to. 5

Liniebant parietem cum luto abſque paleis. Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quod caſurus ſit. pag. 466 col. 1 to. 5

Cap. 14 Si fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noe, Daniel & Job, ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuos. pag. 202 col. 1 to. 5

Cap. 16 Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium. pag. 297 col. 1 to. 12

Cap. 17 Aquila grandis magnarum alarum. pag. 302 col. 2 to. 12

In monte ſublimi Iſrael plantabo illud, &c. pag. 327 col. 2 to. 13

Cap. 22 Sanctuaria mea ſpreviſtis, & ſabbata mea polluiſtis. pag. 284 col. 2 to. 12

Cap. 23 Duæ mulieres filiæ matris unius. pag. 256 col. 1 to. 12

Cap. 24 Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram. pag. 266 col. 2 tom. 12

Cap. 26 Comportabit aggerem in gyro. pag. 266 col. 1 tom. 7

Cap. 28 Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore. pag. 200 col. 1 to. 5

Cap. 30 Ego Dominus locutus ſum. pag. 291 col. 2 to. 13

Cap. 32 Solem nube tegam. pag. 319 col. 2 tom. 5

Cap. 33 Si non fuerit locutus, ut cuſtodiat ſe impius a via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur. pag. 459 col. 2 to. 5

Cap. 34 Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis. pag. 461 col. 2 to. 5

Cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia, & diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non eſſet paſtor. pag. 472 col. 1 to. 5

Ecce ego ipſe ſuper paſtores, requiram gregem meum de manu eorum. pag. 466 col. 2 to. 5

Cap. 36 Terra illa inculta facta eſt, ut hortus voluptatis. pag. 325 col. 2 tom. 13

Cap. 37 Circumduxit me per ea in gyro. pag. 226 col. 2 to. 7

Ego ero eis Deus. pag. 449 col. 2 to. 5

Cap. 44 Porta hæc clauſa erit, non operietur, & vir non tranſiet per eam. pag. 286 col. 1 to. 5

Cap. 47 Non deficiet fructus ejus. pag. 320 col. 1 to. 5

Ex Daniele.

Cap. 2 Lapis abſciſſus de monte ſine manibus. pag. 308 col. 1 to. 13

Ferrum comminuit, & domat omnia. pag. 313 col. 2 to. 12

Peccavimus, inique egimus recedentes a te, & deliquimus in omnibus. pag. 319 col. 1 to. 11

Cap. 3 Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus in fornacem. pag. 199 col. 1 to. 5

Et fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem. pag. 317 col. 2 tom. 12

Cap. 4 In ramis ejus converſabantur volucres cœli. pag. 277 col. 2 to. 13

Fructus ejus nimius, & eſca univerſorum in ea. pag. 320 col. 1 to. 13

Digitized by Google

Cognoſcant viventes, quoniam dominatur. Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum. pag. 219 col. 1 to. 5

Cap. 6 Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum. pag. 217 col. 1 tom. 5

Cap. 7 Thronus ejus, flammæ ignis. pag. 209 col. 2 to. 5

Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia. pag. 326 col. 1 & 199 col. 1 to. 5

Cap. 8 Gabriel fac intelligere iſtam viſionem. pag. 201 col. 1 to. 5

Cap. 9 Egreſſus ſum, ut docerem te, & intelligeres. ibidem.

Cap. 10 Vir deſideriorum. pag. 305 col. 1 tom. 12

Cap. 12 Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti. pag. 353 col. 1 tom. 12 & pag. 204 col. 2 tom. 5

Cap. 13 Exarſerunt in concupiſcentiam ejus, & everterunt ſenſum ſuum. pag. 223 col. 1 & 2 to. 5

Concupiſcentia ſubvertit cor tuum. pag. 43 col. 2 to. 9

Ex Oſeæ.

Cap. 2 Ducam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus. pag. 124 col. 1 to. 12

Sponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, & in miſericordia, & miſerationibus. pag. 294 col. 1 to. 13

Sponſabo te mihi in fide. pag. 306 col. 1 to. 12

In die illa, exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cælos, & illi exaudient terram. pag. 232 col. 2 to. 5

Cap. 4 Vinum, & ebrietas auferunt cor. pag. 263 col. 2 in fine, & 264 col. 1 tom. 12

Spiritus fornicationum decepit eos. pag. 154 col. 2 to. 12

Cap. 6 Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus. pag. 249 col. 2 to. 5

Cap. 9 Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt. pag. 48 col. 1 to. 9 & 259 col. 2 to. 12

Cap. 10 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt. pag. 236 col. 2 so. 5

Cap. 11 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. pag. 165 col. 2 to. 12

Circumdedit me in negotiatione Ephraim. pag. 277 col. 2 & 335 col. 1 tom. 12

In fortitudine ſua directus eſt cum Angelo. pag. 198 col. 2 in fine tom. 5 Cap. 12

Ex me fructus tuus inventus eſt. pag. 317 col. 1 to. 13 Cap. 14

Ex Joele.

Expergiſcimini ebrij. pag. 327 col. 1 tom. 12 Cap. 1

Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo. pag. 265 col. 2 to. 12

Ignis comedit ſpecioſa deſerti. ibid. col. 2

Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu. pag. 272 col. 2 to. 12 Cap. 2

Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. pag. 270 colon. 1 tom. 5

Quis ſcit ſi convertatur. pag. 276 col. 1 to. 12

Nolite timere animalia regionis, quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, & lignum attulit fructum ſuum. pag. 325 col. 2 tom. 13

Ex Amos.

Odio habuerunt corripientem in porta. pag. 252 col. 1 to. 12 & 222 col. 1 to. 5 Cap. 5

Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur. pag. 263 col. 2 to. 12 Cap. 6

Convertiſtis in amaritudinem judicium, &c. pag. 319 col. 1 & 326 col. 1 to. 13

Ex Michæa.

Dole & ſatage filia Sion, quaſi parturiens, &c. pag. 213 col. 2 to. 12 Cap. 4

Indicabo tibi o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te, &c. pag. 362 col. 1 to. 5 Cap. 6

Humiliatio tua in medio tui. pag. 210 col. 1 to. 12.

Ex Habacuc.

Cap. 1 Facies eorum ventus urens. pag. 52 col. 1 to. 9
Totum in hamo ſublevavit, traxit illud in ſagenam ſuam. pag. 265 col. 1 to. 12
Cap. 2 Super cuſtodiam meam ſtabo. pag. 205 col. 1 to. 5
Si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. pag. 342 col. 2 to. 12
Dilatavit quaſi infernus animam ſuam, & ipſe quaſi mors, & non adimpletur. pag. 258 col. 1 to. 12
Cap. 3 Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus. pag. 100 col. 2 to. 12
Ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ. pag. 331 col. 1 to. 5

Ex Sophonia.

Cap. 1 Scrutabor Hieruſalem in lucernis. pag. 38 col. 2 to. 6 par. 1

Ex Aggæo.

Qui mercedes congregavit, miſit eas in ſacculum pertuſum. pag. 263 col. 1 to. 12

Ex Zacharia.

Cap. 2 Angelus qui loquebatur in me egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occurſum ejus, & dixit ad eum, curre & loquere ad puerum iſtum. pag. 198 col. 1 to. 5
Cap. 6 Sedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo, & erit Sacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos. pag. 213 col. 2 to. 5
Cap. 8 Vinea dabit fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & cæli dabunt rorem ſuum. pag. 232 col. 2 to. 5
Cap. 9 Ecce Rex tuus venit. pag. 383 col. 1 tom. 12
Tu in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. pag. 141 col. 2 to. 9
Cap. 11 Si bonum eſt in oculis veſtris afferte mercedem meam. pag. 321 col. 2 tom. 12
Cap. 12 Ponam duces in Juda ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut facem ignis in fœno. pag. 230 col. 2 to. 5
Cap. 13 Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. pag. 203 col. 2 to. 5

Ex Malachia.

Cap. 1 Si ego Dominus, ubi eſt timor meus. pag. 214 col. 1 to. 12
Cap. 2 Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam. pag. 201 col. 1 & 206 col. 2 to. 5
Cap. 3 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus. pag. 349 col. 1 to. 12
Quaſi ignis conflans. Et ſedebit conflans, & emundans, &c. pag. 204 col. 1 to. 5
Cap. 4 Orietur vobis timentibus nomen meum ſol juſtitiæ. pag. 297 col. 1 tom. 13

Ex primo Machabæorum.

Cap. 3 Perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos; & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis. pag. 218 col. 2 to. 5
De cælo fortitudo eſt. pag. 313 col. 2 tom. 12
Accingimini, & eſtote fili potentes. pag. 200 col. 2 to. 5
Cap. 6 Refulſit ſol in clypeos aureos. pag. 289 col. 2 to. 5

Ex ſecundo Machabæorum.

Cap. 4 Videbat ſine regali providentia impoſſibile pacem rebus dari. pag. 219 col. 1 to. 5
Cap. 6 Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſte tu ſcis, quia cum a morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores. pag. 210 col. 1 to. 5

Ex Matthæo.

Cap. 1 Joſeph fili David noli timere. pag. 275 col. 1 to. 13
Salvum faciet populum ſuum a peccatis eorum. pagin. 324 colon. 2 tom. 13
Cap. 2 Et intrantes domum invenerunt puerum. pag. 274 col. 2 to. 13
Cap. 3 Joannes habebat veſtimenta de pilis camelorum. pag. 337 col. 1 tom. 12
Omnis ergo arbor, quæ non facit fructũ bonum excidetur, & in ignem mittetur.

tur. pag. 326 col. 2 to. 13 & 470 col. 1 to. 5
Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem juſtitiam. pag. 324 col. 1 & 210 col. 1 to. 12
Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. pag. 138 col. 1 to. 9
Cap. 4 Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. pag. 323 col. 2 to. 11
Relictis retibus ſecuti ſunt. pag. 293 col. 2 to. 12
Cap. 5 Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. pag. 363 col. 2 & 221 col. 1 to. 12
Beati mites; quoniam ipſi poſſidebunt terram. pag. 331 col. 1 to. 12
Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur. pag. 434 col. 2 to. 5
Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur. pag. 273 col. 1 to. 5
Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. pag. 263 col. 1 to. 5 & 335 col. 1 & 345 col. 1 tom. 12
Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt. pag. 414 col. 2 tom. 12
Beati eſtis, cum maledixerint vobis homines. pag. 211 col. 2 to. 12
Vos eſtis ſal terræ. pag. 363 col. 1 tom. 12
Vos eſtis lux mundi. pag. 363 col. 2 to. 12 & 467 col. 2 & 204 col. 2 & 332 col. 1 to. 5
Donec tranſeat cælum, & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. pag. 7 col. 2 to. 5
Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. pag. 353 col. 1 & 355 col. 2 to. 12 & 67 col. 2 to. 6. pars 1
Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non occides &c. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio. pag. 337 col. 1 to. 11
Qui dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio. pag. 105 col. 2 to. 9
Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mæchatus eſt eam in corde ſuo. pag. 286 col. 2 to. 12
Expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, &c. pag. 264 col. 1 t. 12
Ego autem dico vobis non jurare omnino. pag. 329 col. 1 to. 11
Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. pag. 275 col. 2 to. 5 & 321 col. 2 to. 13 & 159 col. 2 tom. 12
Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos. pag. 278 col. 2 & 208 col. 2 to. 12
Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt. pag. 195 col. 2 to. 12
Cum facis eleemoſynam noli tuba canere ante te, &c. pag. 114 col. 2 tom. 12 Cap. 6
Receperunt mercedem ſuam. pag. 278 col. 1 to. 12 & pag. 26 col. 2 to. 6 par. 1
Te autem faciente eleemoſynam neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. pag. 280 col. 2 to. 12 & 205 col. 2 to. 5
Sic ergo vos orabitis, Pater noſter, &c. pag. 475 col. 2 to. 5 & 81 col. 1 to. 12
Et ne nos inducas in tentationem. pag. 335 col. 2 to. 5
Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra. pag. 335 col. 2 to. 12
Cum jejunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. pag. 277 col. 1 tom. 12
Tu autem cum jejunas unge caput tuum, & faciem tuam lava. pag. 277 col. 2 & 334 col. 1 to. 12
Ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. pag. 161 col. 1 to. 12
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. pag. 471 col. 2 to. 5
Reſpicite volatilia cæli, quæ non ſerunt, neque metunt. pag. 150 col. 1 to. 12
Conſiderate lilia agri. pag. 352 col. 1 tom. 12
Si enim Fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur Deus ſic veſtit, &c. ibidem.
Quærite primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adiicientur vobis. pag. 309 col. 2 in fine; & 310 col. 1 to. 12
Nolite judicare. pag. 114 col. 2 tom. 5 Cap. 7
In quo judicio judicaveritis, judicabimini. ibid.
Hypocrita, eiice primum trabem de

Digitized by Google

de oculo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam. pag. 115 col. 1 to. 12
Lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem. pag. 286 col. 2 in fine to. 12
Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam. pag. 293 col. 2 to. 5
A fructibus eorum cognoſcetis eos. pag. 267 col. 1 to. 5 & 325 col. 2 to. 12 & 301 col. 2 to. 13
Mala arbor malos fructus facit. pag. 94 col. 1 to. 9
Deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam: & non cecidit. pag. 297 col. 2 to. 13
Cap. 8 Vade oſtende te ſacerdoti. pag. 219 col. 1 to. 12
Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. pag. 334 col. 2 to. 11
Navicula operiebatur fluctibus. pag. 263 col. 1 to. 12
Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. ibidem.
Cap. 9 Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris. pag. 126 col. 1 to. 12
Meſcis quidem multa, operarii autem pauci. pag. 487 col. 1 to. 5
Cap. 10 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate. pag. 240 col. 2 to. 5
Nolite poſſidere aurum, neque argentum. pag. 638 col. 1 to. 5 & 410 col. 2 to. 6 par. 2
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. pag. 312 & 375 col. 1 & 110 col. 1 & 117 col. 1 to. 12
Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. pag. 292 col. 1 to. 5 & 345 col. 1 to. 12
Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus, & ſervo ſicut dominus ejus. pag. 329 col. 2 to. 12
Nolite timere eos, qui occidunt corpus, anima autem non poſſunt occidere. pag. 289 col. 1 316 col. 1 & 319 col. 2 to. 12
Timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in geheenam. pag. 351 col. 1 to. 12
Non veni pacem mittere, ſed gladium. pag. 339 col. 1 to. 12
Qui amat patrem, & matrem pluſquam me, non eſt me dignus. pag. 116 col. 1 to. 9 & 163 col. 1 to. 12
Cap. 11 Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam. pag. 197 col. 2 to. 5

A diebus Joannis Baptiſtæ uſque nunc regnum cœlorum vim patitur. pag. 164 col. 2 to. 12
Et violenti rapiunt illud. pag. 313 col. 2 to. 12
Nemo novit Filium niſi Pater; neque Pater quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. pag. 5 col. 2 to. 6 par. 1 & 148 col. 2 & 178 col. 2 to. 12
Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. pag. 363 col. 2 to. 12 & 2 col. 1 to. 6 par. 2 & 105 col. 2 to. 12
Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. pag. 324 col. 2 to. 12 & pag. 5 col. 1 to. 13
Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. pag. 303 col. 2 to. 12
Non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. pag. 122 col. 2 to. 9 Cap. 12
Omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii. pag. 342 col. 2 to. 12
Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non invenit. pag. 312 col. 2 in fine. to. 12
Et dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum. pag. 298 col. 1 to. 12 Cap. 13
Qui habet aures audiendi audiat. pag. 120 col. 1 & 189 col. 1 to. 12
Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem. pag. 469 col. 2 to. 5
Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro pag. 297 col. 2 to. 12
Inventa una pretioſa margarita abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. pag. 352 col. 2 to. 12
In conſummatione ſæculi exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum. pag. 349 col. 1 to. 12
Videns ventum validum timuit, &c. Cap. 14
Et ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti. pag. 307 col. 2 to. 12
Sinite illos, cæci ſunt. pag. 132 col. 1 to. 5 Cap. 15
Cæcus ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt. pag. 306 col. 2 to. 12 & 131 col. 1 to. 9

De

Digitized by Google

De corde exeunt cogitationes malæ. pag. 126 col. 1 to. 12
Mulier magna eſt fides tua. pag. 307 col. 2 to. 12
Cap. 16 Tu es Chriſtus filius Dei vivi. pag. 346 col. 1 to. 12
Beatus es Simon Bar-Jona. pag. 294 col. 1 to. 12
Caro & ſanguis non revelavit tibi, &c. pag. 178 col. 1 to. 12
Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. pag. 305 col. 2 & 346 col. 1 to. 12
Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c. pag. 52 col. 2 to. 9
Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam. pag. 321 col. 2 to. 12
Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur. pag. 433 col. 2 to. 12 & 471 col. 2 to. 5
Cap. 17 Domine bonum eſt nos hic eſſe. pag. 31 col. 1 to. 6 par. 1 & 446 col. 2 & 365 col. 2 to. 5
Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis. pag. 307 col. 2 to. 12
Hoc genus non eiicitur niſi per orationem, & jejunium. pag. 273 col. 1 to. 12
Ut autem non ſcandalizemus eos. pag. 132 col. 1 to. 5
Cap. 18 Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, &c. pag. 468 col. 2 & 470 col. 1 to. 5
Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei. pag. 328 col. 1 to. 13 & 198 col. 2 to. 5
Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum. pag. 102 col. 2 to. 9
Cap. 19 Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. pag. 90 col. 1 in fine to. 5
Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. pag. 321 col. 1 to. 12
Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata. pag. 282 col. 2 to. 12 & 317 col. 1 to. 11 & 131 col. 1 to. 9
Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes & da pauperibus. pag. 64 col. 2 to. 5 & 321 col. 1
Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. pag. 114 col. 1 to. 12
Vos qui ſecuti eſtis me, ſedebitis, &c. pagin. 295 col. 2 tom. 12 & 297 col. 1 tom. 5
Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, &c. pag. 295 col. 2 to. 12
Cap. 20 Aut non licet mihi, quod volo facere. pag. 117 col. 1 to. 9
An oculus tuus nequam eſt. pag. 255 col. 2 to. 12
Neſcitis quid petatis. pag. 268 col. 2 to. 12
Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum. pag. 341 col. 1 to. 12
Cap. 22 Ligatis manibus, & pedibus ejus mittite eum in tenebras exteriores. pag. 283 col. 1 & 350 col. 2 to. 12
Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. pag. 273 col. 2 to. 12
In reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli in cœlo pag. 102 col. 1 to. 5 & 293 col. 1 to. 12 & 222 col. 2 to. 5
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. pag. 320 col. 1 to. 11 & 427 col. 1 & 776 col. 2 to. 5
In his duobus mandatis. pag. 457 col. 1 to. 5
Cap. 23 Omnia vero opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus. pag. 328 col. 1 to. 12
Omnes autem vos fratres eſtis. pag. 335 col. 2 to. 12
Væ vobis Scribæ. & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis. pag. 265 col. 1 to. 13
Cap. 24 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. pag. 332 col. 2 to. 12
Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. pag. 266 col. 1 to. 13
Orate, ut non fiat fuga veſtra in hieme, vel ſabbato. pag. 117 col. 1 to. 12
Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur, & aquilæ. pag. 134 col. 1 to. 9
Tunc parebit ſignum Filii hominis. pag. 348 col. 2 to. 12
Cælum, & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. pag. 7 col. 2 to. 5 & 282 col. 1 to. 12
Cap. 25 Prudentes vero acceperunt oleum. pag. 305 col. 1 & 334 col. 2 to. 12

Date

Digitized by Google

Date nobis de oleo veſtro. pag. 286 col. 1 to. 13

Intra in gaudium Domini tui. pag. 344 col. 1 to. 12

Tollite ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. pag. 261 col. 1 & 279 col. 2 to. 12 & 459 col. 2 to. 5

Congregabuntur ante eum omnes gentes. pag. 348 col. 2 to. 12

Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum. pag. 352 col. 2 364 col. 1 to. 12 & pag. 299 col. 1 to. 13

Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare. pag. 358 col. 1 to. 12

Quamdiu feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. pag. 273 col. 1 279 col. 2 336 col. 1 to. 12 & 5 col. 2 to. 6 par. 2 & 21 col. 2 to. 12 & 502 col. 1 to. 5

Diſcedite a me maledicti in ignem æternum. pag. 351 col. 1 to. 12 & 312 col. 2 to. 13 & 319 col. 1 to. 11

Ibunt hi in ſupplicium æternum; juſti autem in vitam æternam. pag. 348 col. 2 to. 12

Cap. 26 Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. pag. 84 col. 2 to. 9 & 469 col. 2 to. 5

Accipite, & comedite. pag. 315 col. 2 to. 12

Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti. pag. 354 col. 1 to. 12

Tranſeat a me calix iſte. pag. 53 col. 2 to. 5

Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. pag. 52 col. 2 to. 5 & 293 col. 2 to. 12

Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. pag. 312 col. 2 to. 12

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. pag. 337 col. 2 to. 11

Et egreſſus foras flevit amare. pag. 333 col. 2 to. 12

Cap. 27 Sciebat quod per invidiam tradidiſſent eum. pag. 256 col. 1 to. 12

Cap. 28 Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi. pag. 51 col. 2 to. 6 par. 1 & 475 col. 1 to. 5

Ex Marco.

Sicut eſt regnum Dei quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, & increſcat, dum neſcit ille. pag. 464 col. 2 to. 5 *Cap. 4*

Quis tetigit veſtimenta mea. pag. 261 col. 1 to. 5 & 184 col. 1 initio. to. 12 *Cap. 5*

Miſereor ſuper turbam. pag. 211 col. 2 to. 12 *Cap. 8*

Nemo bonus niſi unus Deus. pag. 353 col. 2 to. 5 *Cap. 10*

Vineam paſtinavit homo. pag. 279 col. 1 to. 12 *Cap. 12*

Cæpit pavere, & tædere. pag. 319 col. 1 to. 12 *Cap. 14*

Ex Luca.

Omnis multitudo populi erat orans foris, hora incenſi. pag. 475 col. 2 to. 5 *Cap. 1*

Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum. pag. 224 col. 2 to. 5

Ave gratia plena Dominus tecum, benedicta tu. pag. 263 col. 2 to. 13

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. pag. 277 col. 2 305 col. 2 309 col. 2 to. 13

Inveniſti gratiam apud Denm. pag. 278 col. 1 to. 13

Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco. pag. 275 col. 1 280 col. 2 294 col. 2 to. 13

Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum. pag. 324 col. 2 to. 13

Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me. pag. 293 col. 2 to. 13

Beata, quæ crediditi, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi a Domino. pag. 294 col. 1 to. 13

Magnificat anima mea Dominum. pag. 280 col. 2 to. 13

Exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. pag. 302 & 310 col. 1 to. 13

Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. pag. 295 col. 1 to. 13

Juſjurandum quod juravit ad Abraham patrē noſtrū daturum ſe nobis. p. 240 col.

Digitized by Google

col. 2 to. 12
Cap. 2 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. pag. 396 col. 1 to. 5
Maria conſervabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo. pag. 274 col. 1 to. 13
Par turturum. pag. 290 col. 2 to. 12
Et in ſignum cui contradicetur. pag. 296 col. 1 to. 12
Tuam ipſius animam pertranſibit gladius. pag. 373 col. 2 to. 13
Fili, quid feciſti nobis ſic? pag. 281 col. 1 to. 13
Cap. 3 Non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus. pag. 743 col. 2 to. 5
Paleas autem comburet igni inextinguibili. pag. 337 col. 1 to. 12
Cap. 4 Et mirabantur de verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius. pag. 132 col. 1 to. 9
Medice cura te ipſum. pag. 471 col. 2 to. 5
Cap. 5 Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam. pag. 724 col. 1 to. 5
Exi a me, quia homo peccator ſum Domine. pag. 41 col. 2 to. 6 par. 1
Cap. 6 Erat pernoctans in oratione Dei. pag. 476 col. 1 to. 5
Beati, qui nunc eſuritis, quoniam ſaturabimini. pag. 323 col. 2 to. 13
Væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram. pag. 274 col. 2 to. 13
Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia. pag. 199 col. 2 to. 5
Mutuum date, nihil inde ſperantes. pag. 109 col. 1 to. 9
Eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos, & malos. pag. 335 col. 2 to. 12 & 463 col. 2 to. 5
Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. pag. 345 col. 1 to. 12 & 332 col. 1 to. 11
Dimittite, & dimittemini. pag. 335 col. 2 to. 12
Date, & dabitur vobis. pag. 287 col. 1 to. 12
Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur. pag. 285 col. 2 to. 12
Ex abundantia cordis os loquitur. pag. 312 col. 2 to. 5
Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. pag. 294 col. 2 to. 12 Cap. 7
Stans retro ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, &c. pag. 333 col. 2 & 334 col. 2 to. 12
Cui plus donavit. pag. 267 col. 2 to. 12
Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. ibid.
Natum aruit, quia non habebat humorem. pag. 277 col. 1 to. 13 Cap. 8
A ſollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. pag. 323 col. 1 to. 13
Fructum afferunt in patientia. pag. 322 col. 1 to. 13
Dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent. pag. 455 col. 1 to. 5 Cap. 9
Spiritus apprehendit eum, & ſubito clamat, & elidit, & diſſipat eum. pag. 257 col. 1 to. 12
Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. pag. 291 col. 2 to. 12
Miſit illos binos ante faciem ſuam. pag. 205 col. 1 to. 5 Cap. 10
Curate infirmos. pag. 409 col. 2 to. 6 par. 1
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. pagin. 304 col. 2 to. 12
Porro unum eſt neceſſarium. pag. 116 col. 2 to. 12
Maria optimam partem elegit. pag. 283 col. 1 to. 13
Si perſeveraverit pulſans, & ſi non dabit illi ſurgens, eo quod amicus ejus ſit, &c. pag. 344 col. 2 to. 12 Cap. 11
Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis. pag. 61 col. 1 to. 6 par. 1
Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum. pag. 276 col. 2 to. 12
Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. pag. 285 col. 1 to. 12
Sicut lucerna fulgoris illuminabit te. pag. 112 col. 2 & 117 col. 1 to. 12
Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. 279 col. 1 & 336 col. 2 to. 12

Digitized by Google

Decimatis mentam, & rutam, & omne olus, & præteritis judicium, & charitatem Dei. pag. 457 col. 2 to. 5

Cap. 12 Homo quis me conſtituit judicem, aut diviſorem ſuper vos? pag. 470 col. 2 to. 5

Anima habes multa bona, &c. pag. 111 col. 1 to. 9

Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. pag. 259 col. 1 to. 12

Sint lumbi veſtri præcinti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. pag. 273 col. 1 & 298 col. 2 to. 12

Præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. pag. 352 col. 1 to. 12

Eſtote parati, quia qua ora non putatis, filius hominis veniet. pag. 476 col. 2 to. 5

Ignem veni mittere in terram: pag. 157 col. 2 294 col. 2 304 col. 2 358 col. 1 to. 12 & 199 col. 2 to. 5

Cap. 13 Succide ergo illam, ut quid etiam terra occupat. pag. 470 col. 1 to. 5

Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. pag. 350 & 351 col. 1 to. 12

Cap. 14 Recumbe in noviſſimo loco. pag. 328 col. 1 to. 12

Qui ſe exaltat umiliabitur. pag. 254 col. 1 to. 12

Qui ſe humiliat exaltabitur. pag. 319 col. 1 to. 12

Beatus qui manducabit panem in regno Dei. pag. 319 col. 2 to. 5

Homo quidam fecit cenam magnam. pag. 295 col. 2 to. 12

Pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc. ibidem.

Compelle intrare. pag. 341 col. 1 to. 12

Quis non odit patrem ſuum, & matrem, & uxores, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem, & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. pag. 334 col. 2 to. 11

Hic homo cæpit ædificare, & non potuit conſummare. pag. 291 col. 2 to. 12

Accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat eam. pag. 275 col. 1 to. 12

Gaudium erit coram Angeli Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. pag. 356 col. 2 to. 12

Cap. 16 Filii hujus ſæculi prudentiores ſunt filiis lucis. pag. 206 col. 2 to. 5

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. pag. 258 col. 1 to. 12

Nemo poteſt duobus dominis ſervire. pag. 342 col. 2 to. 12

Cap. 17 Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus. pag. 293 col. 2 359 col. 2 383 col. 1 to. 12 & 207 col. 2 to. 5 & 433 col. 1 to. 12

Ite oſtendite vos ſacerdotibus. pag. 219 col. 1 to. 12

Regnum Dei intra vos eſt. pag. 305 col. 1 to. 5 & 194 col. 2 to. 12

Erunt duo in lecto, unus aſſumetur, & alter relinquetur, &c. pag. 38 col. 2 to. 6 par. 1 & 202 & 205 col. 1 to. 5

Cap. 19 Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. pag. 299 col. 2 to. 13 & 414 col. 2 to. 5

Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. pag. 272 col. 1 in fine to. 12

Venit Filius homini quærere, & ſalvum facere quod perierat. pag. 422 col. 2 to. 5

Ab eo, qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. pag. 460 col. 2 to. 5

Quia ſi cognoviſſes & tu. pag. 216 col. 2 to. 12

Cap. 21 In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. pag. 291 col. 2 to. 5 & 257 col. 2 to. 12

Cap. 22 Hoc facite in meam commemorationem. pag. 54 col. 2 to. 6 par. 1

Qui major eſt in vobis fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. pag. 465 col. 2 to. 5

Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. pag. 362 col. 2 to. 12

Ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum: ut edatis, & bibatis. pag. 324 col. 2 & 326 col. 2 to. 5

Domine tecum paratus ſum, & in carcere, & in mortem ire. pag. 293 col. 2 to. 12

Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera & calceamentis. pag. 742 col. 1 to. 5

Cap. 23 Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete. pag. 269 col. 2 to. 12

Digitized by Google

Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus. pag. 142 col. 1 to. 9
Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum. pag. 35 col. 1 to. 12
Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo. pag. 30 col. 2 to. 6 par. 1 & 357 col. 2 to. 5
Cap. 24 Mane nobiſcum Domine, quoniam adveſperaſcit. pag. 310 col. 1 to. 5
Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via. pag. 119 & 147 col. 2 to. 12 & 202 col. 2 to. 5
Spiritus carnem, & oſſa non habet. pag. 197 col. 2 & 223 col. 1 to. 5
Tunc aperuit illis ſenſuum, ut intelligerent ſcripturas. pag. 295 col. 1 to. 5 & 322 col. 1 & 184 col. 2 to. 12

Ex Joanne.

Cap. 1 Verbum caro factum eſt, & habitabit in nobis. pag. 5 col. 2 to. 6 par. 1 & 387 col. 2 to. 12 & 324 col. 2 to. 13
Illuminat omnem hominem venientem in huc mundum. pag. 287 & 289 col. 1 to. 5
Plenum gratiæ & veritatis. pag. 49 col. 2 to. 5
De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. pag. 279 col. 2 to. 13
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. pag. 324 col. 2 to. 13
Videbitis angelos Dei, aſcendentes, & deſcendentes ſuper Filium hominis pag. 199 col. 1 to. 5
Cap. 2 Vinum non habent. pag. 120 col. 1 to. 5 & 281 col. 1 to. 13
Quid mihi & tibi eſt mulier. pag. 361 col. 1 to. 12
Quodcumque dixerit vobis facite. pag. 280 col. 2 to. 13
Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis pag. 340 col. 1 to. 11
Cap. 3 Neſcis, unde veniat, aut quo vadat. pag. 434 col. 1 to. 5
Qui autem non credit, jam judicatus eſt. pag. 361 col. 2 to. 12
Omnis enim, qui male agit odit lucem. pag. 53 col. 1 to. 9
Qui facit veritatem venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta. ibidem.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. pag. 125 col. 1 to. 12
Cap. 4 Da mihi bibere. pag. 271 col. 1 to. 12
Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum. pag. 304 col. 1 to. 12
Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. pag. 129 col. 1 to. 12 Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate. pag. 123 col. 1 to. 12
Spiritus es Deus. pag. 312 col. 2 to. 12 & 141 col. 1 to. 9 & 102 col. 2 to. 12
Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me. pag. 318 col. 2 & 197 col. 1 to. 5
Cap. 5 Ecce ſanus factus eſt; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. pag. 318 col. 1 to. 12 & 458 col. 2 to. 5
Ille erat lucerna ardens, & lucens. pag. 304 col. 2 to. 12
Scrutamini ſcripturas. pag. 309 col. 2 to. 5
Cap. 6 Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. pag. 301 col. 2 to. 5
Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. pag. 186 col. 2 to. 12
Eum qui venit ad me, non eiiciam foras. pag. 99 col. 1 & 108 col. 2 to. 12
Deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam ſed ejus qui miſit me. pag. 293 col. 2 & 215 col. 1 to. 12
Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. pag. 148 col. 2 to. 12
Qui credit in me habet vitam æternam. pag. 107 col. 2 to. 12
Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi. pag. 55 col. 2 to. 6 par. 1
Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem non habebitis vitam in vobis. pag. 54 col. 2 to. 6 par. 1
Sanguis meus vere eſt potus. pag. 353 col. 2 to. 12
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. pag. 185 col. 2 to. 12
Domine ad quem ibimus, verba vitæ æterne habes. pag. 362 col. 2 to. 12
Cap. 7 Totum hominem ſanum fecit in ſabbato. pag. 271 col. 1 to. 12
Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent acquæ vivæ. pag. 50 col. 1 to. 11 & 268 col. 1 to. 13
Numquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic

Digitized by Google

hic loquitur. pag. 132 col. 1 to. 9
Cap. 8 Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in illam lapidem mittat. pag. 52 col. 1 to. 9
Vade & amplius noli peccare. pag. 272 col. 1 to. 12
Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris. pag. 296 col. 1 to. 13 & 205 col. 1 to. 12
Quæ placita ſunt ei facio ſemper. pag. 214 & 218 col. 1 to. 12
Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. pag. 143 col. 2 to. 9
Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur. pag. 126 col. 1 to. 12
Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. pag. 295 col. 1 to. 5
Antequam Abraham fieret, ego ſum. pag. 177 col. 1 to. 12
Cap. 9 Venit nox, quando nemo poteſt operari. pag. 249 col. 1 & 309 col. 2 to. 12
Abii, & lavi, & video. pag. 245 col. 1 in fine to. 5
Cap. 10 Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro. pag. 339 col. 2 to. 5
Ego ſum oſtium, per me ſi quis introjerit, ſalvabitur, & ingredietur, & paſcua inveniet. pag. 329 col. 2 to. 12 & 350 col. 2 to. 5 & 100 col. 2 & 186 col. 2 to. 12
Cap. 11 Nonne duodecim ſunt horæ diei? pag. 408 col. 1 to. 6 par. 2
Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem. pag. 319 col. 1 & 360 col. 2 to. 12
Cap. 12 Fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat. pag. 470 col. 2 to. 5
Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. pag. 143 col. 1 to. 9
Qui amat animam ſuam perdet eam. pag. 153 col. 2 to. 12
Ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. pag. 352 col. 2 to. 12
Nunc princeps hujus mundi eiicietur foras. pag. 249 col. 1 & 353 col. 2 to. 12
Cap. 13 Qui lotus eſt, non indiget; niſi ut pedes lavet. pag. 104 col. 2 to. 12
Vos mundi eſtis, ſed non omnes. pag. 459 col. 1 to. 5
Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. pag. 465 col. 1 & 203 col. 2 to. 5
Si hæc ſcitis: beati eritis, ſi feceritis ea. pag. 287 col. 2 in fine to. 5
Poſt bucellam introivit in eum Satanas. pag. 52 col. 2 to. 6 part. 1
Cap. 14 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. pag. 325 col. 2 to. 5 & 147 col. 2 to. 9
Ego ſum via, veritas, & vita. pag. 308 col. 2 to. 13 182 col. 1 to. 12
Philippe qui videt me, videt & Patrem meum. pag. 308 col. 1 to. 5
Verba, quæ ego loquor vobis a me ipſo non loquor. pag. 210 col. 2 to. 12
Si diligitis me mandata mea ſervate: & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, pag. 318 col. 1 to. 11
Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere pag. 264 col. 1 to. 5
Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. pag. 296 col. 2 to. 5 & 121 158 col. 1 to. 12
Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. pag. 414 col. 2 to. 5
Ille vos docebit omnia, & ſuggeret, &c. pag. 473 col. 2 to. 5
Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. pag. 338 col. 2 to. 12 & 138 col. 1 to. 9
Cap. 15 Omnem, qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat. pag. 303 col. 2 to. 12 & 324 col. 2 to. 13
Jam vos mundi eſtis, propter ſermonem, quem locutus ſum vobis. pag. 336 col. 2 to. 12 132 col. 1 to. 9
Si quis in me non manſerit, mittetur foras, & areſcet, &c. pag. 120 col. 2 in fine to. 12
Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos pag. 282 col. 2 & 376 col. 1 to. 12
Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. pag. 375 col. 1 & 159 col. 1 to. 12
Jam non dicam vos ſervos. pag. 158 col. 2 to. 12
Vos dixi amicos. pag. 120 col. 2 to. 12
Si opera non feciſſem, in eis, quæ nemo alius fecit, &c. pag. 346 col. 2 to. 12

Cap. 16 Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. pag. 120 col. 2 to. 12
Cum venerit illi ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. pag. 307 col. 1 to. 5 & 178. col. 2 to. 12
Modicum, & jam non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. pag. 451 col. 2 to. 5
Uſque modo non petiſtis quidquam. pag. 216 col. 1 to. 12
Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. pag. 288 col. 1 to. 13
Opus conſumavi, quod dediſti mihi, ut faciam. pag. 344 col. 1 to. 12
Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. pag. 356 col. 1 to. 5
Cap. 17 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi. pag. 308 col. 1 to. 5
Quos dediſti mihi, ego cuſtodivi, & nemo ex eis periit. pag. 197 col. 1 in fine to. 5
Sanctifica eos in veritate. pag. 206 col. 1 to. 5
Ut ſint unum ſicut, & nos unum ſumus. pag. 68 col. 2 to. 5
Pater quos dediſti mihi volo, ut ubi ego ſum, & illi ſint mecum. pag. 56 col. 2 to. 6 par. 1
Ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi. pag. 220 col. 1 to. 12
Cap. 18 Regnum meum non eſt de hoc mundo. pag. 30 col. 1 to. 6 par. 1
Cap. 19 Mulier ecce Filius tuus. pag. 286 col. 1 to. 13
Sitio. pag. 26 & 34 col. 1 to. 12
Inclinato capite tradidit ſpiritum. pag. 141 col. 1 to. 9
Cap. 21 Domine tu omnia noſti pag. 289 col. 2 to. 13
Sic eum volo manere. pag. 145 col. 2 to. 12

Ex Actis Apoſtolorum.

Cap. 1
Cœpit Jeſus facere, & docere. pag. 434 col. 2 & 465 col. 1 to. 5
Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Jeſu. pag. 274 col. 1 to. 13
In omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jeſus, incipiens, &c. pag. 465 col. 1 to. 5
Cap. 2 Tamquam advenientis ſpiritus vehementis. pag. 313 col. 1 to. 12
Cap. 3 Argentum & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. pag. 411 col. 1 to. 6 par. 2
Non eſt in aliquo ſalus. pag. 318 col. 2 to. 13
Cap. 4 Nec aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. pag. 393 col. 1 to. 12
Cap. 5 Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. pag. 471 col. 1 to. 5
Ibant gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. pag. 288 col. 2 324 col. 1 to. 5 & 330 col. 1 & 159 & 167 col. 2 to. 12 & 366 col. 2 to. 5
Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. pag. 470 col. 2 to. 5 Cap. 7
Viderunt faciem ejus, tamquam faciem angeli. pag. 197 col. 2 to. 5
Angelus Domini apparuit Moyſi in igne flammæ rubi. pag. 199 col. 1 to. 5
Domine quid me vis facere? pag. 293 col. 2 to. 5
Cap. 9 Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. pag. 294 col. 1 to. 5
Petrus ad ſe reverſus. pag. 104 col. 1 to. 12
Cap. 12 Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, ecce convertimur ad gentes. pag. 132 col. 2 to. 9 Cap. 13
Quomodo nihil ſubtraxerim vobis utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem, &c. pag. 209 col. 1 to. 5 Cap. 20
Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupivi. pag. 112 col. 2 to. 12
Beatius eſt magis dare quam accipere. pag. 695 col. 2 to. 5
Non ſolum alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum propter nomen Domini Jeſu. pag. 215 col. 1 to. 12 Cap. 21
Neque ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies. pag. 242 col. 2 to. 5 Cap. 27
Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri

Digitized by Google

fieri non poteſtis. pag. 292 col. 1 to. 12

Ex epiſtola ad Romanos.

Cap. 1 Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem. pag. 317 col. 1 to. 13
Sapientibus, & inſipientibus debitor ſum. pag. 215 col. 2 to. 12
Inviſibilia enim ipſius a creatura mundi per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. pag. 322 col. 1 & 186 col. 1 to. 12 & 199 col. 1 to. 5
Et ſervient creaturæ potius, quam Creatori. pag. 324 col. 1 to. 11
Tradidit illos Deus in paſſione ignominiæ. ibid. col. 2
Detractores, Deo odibiles pag. 102 col. 2 to. 9
Qui talia agunt digni ſunt morte, & non ſolum qui ea faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus. pag. 117 col. 2 to. 9
Cap. 2 Nomen Dei per vos blaſphematur inter gentes. pag. 458 col. 1 to. 5
Cap. 3 Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei. pag. 249 col. 1 & 364 col. 2 to. 12
Juſtificati gratis per gratiam ipſius. pag. 335 col. 1 to. 5
Cap. 5 Probatio operatur ſpem. pag. 167 col. 2 to. 5
Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. pag. 474 col. 1 initio. to. 5 & 355 col. 1 to. 12
Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit. pag. 41 col. 2 to. 9
Cap. 6 Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu in morte ipſius baptizati ſumus. pag. 322 col. 2 to. 11
Si autem mortui ſumus cum Chriſto; credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto. pag. 371 col. 1 to. 12
Liberati autem a peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ. pag. 211 col. 1 to. 5
Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis. pag. 270 col. 2 to. 12
Finis illorum mors. pag. 41 col. 2 to. 9
Habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam. pag. 371 col. 2 to. 12
Stipendium peccati mors. pag. 41 col. 2 to. 9
Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum. pag. 319 col. 2 to. 11 Cap. 7
Non enim quod volo bonum hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio. pag. 134 col. 2 to. 5 & 42 col. 2 to. 9
Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio. pag. 159 col. 1 to. 12
Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ pag. 41 col. 2 to. 9
Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus. pag. 327 col. 1 & 2 & 448 col. 1 to. 5
Qui enim ſecundum carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt. pag. 264 col. 2 to. 5 Cap. 8
Prudentia carnis mors eſt. pag. 206 col. 2 to. 5
Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini. pag. 302 col. 1 to. 5 & 371 col. 2 to. 12
Si ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. pag. 120 col. 1 to. 12
Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore. pag. 319 col. 2 to. 12
Ipſe enim ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. pag. 473 col. 2 to. 5
Si filii & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti. pag. 364 col. 1 to. 12
Exiſtimo enim, quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. pag. 362 col. 1 to. 12 & 370 col. 2 to. 12
Creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. pag. 354 col. 1 to. 12
Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. pag. 115 col. 2 to. 5
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. pag. 301 col. 2 & 340 col. 2 to. 12 & 327 col. 1 to. 13
Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. pag. 476 col. 1 to. 5
Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. pag. 54 col. 1 to. 5

Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? &c. certus ſum, quia neque mors, &c. pag. 303 col. 1 to. 12 & 455 & 468 col. 2 474 col. 1 to. 5 & 107 col. 1 & 163 167 col. 2 to. 12 & 367 col. 1 to. 5

Cap. 9 Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis. pag. 217 col. 2 to. 12.

Ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus. pag. 49 col. 1 to. 5

Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. pag. 60 col. 2 to. 5

Cap. 10 Æmulationem quidem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. pag. 458 col. 1 to. 5

Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. pag. 271 col. 2 tom. 12

Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. pag. 289 col. 2 to. 13

Cap. 11 Si radix ſancta, & rami. pag. 275 col. 1 to. 13

O altitudo divitiarum ſapientiæ: & ſcientiæ Dei, &c. pag. 19 col. 1 to. 5 & 523 col. 2 to. 12

Cap. 12 Rationabile obſequium veſtrum. pag. 291 col. 2 to. 12

Nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei, bona, & beneplacens, & perfecta. pag. 314 col. 2 to. 5 & 356 col. 2 to. 12

Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. pag. 366 col. 1 to. 12

Odientes malum, adhærentes bono. ibid. col. 2

Honore invicem prævenientes. pag. 335 col. 1 to. 11

Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. pag. 256 & 332 col. 1 & 359 col. 2 & 213 col. 2 to. 12

Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. pag. 338 col. 2 to. 12

Non voſmetipſos defendentes, ſed date locum iræ. pag. 366 col. 2 to. 12

Cap. 13 Vis non timere poteſtatem? pag. 221 col. 2 to. 5

Non ſine cauſa gladium portat. pag. 337 col. 2 to. 11

Reddite omnibus debita &c. Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis. pag. 335 col. 1 to. 11

Qui diligit proximum legem implevit. pag. 366 col. 2 to. 12 & 337 col. 2 to. 5

Plenitudo ergo legis eſt dilectio. pag. 200 col. 1 to. 12

Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. pag. 317 col. 2 to. 5 & 301 col. 2 & 365 col. 1 to. 12

Induimini Dominum Jeſum Chriſtum. pag. 304 col. 1 to. 12

Carnis curam ne feceritis in deſideriis. pag. 115 col. 2 to. 9

Cap. 14 Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? pag. 114 col. 2 to. 5 & 67 col. 2 to. 12

Regnum autem Dei non eſt eſca, & potus. pag. 299 col. 1 to. 5 *ſed juſtitia*, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. pag. 272 col. 2 to. 5

Cap. 15 Debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere. pag. 461 col. 1 to. 5

Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo, ut abundetis in ſpe, & virtute Spiritus ſancti. pag. 327 col. 1 to. 13 & 365 col. 1 to. 12

Ex prima ad Corinthios.

Cap. 1 Confirmabit vos uſque in finem ſine crimine. pag. 373 col. 2 to. 12

Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. pag. 434 col. 1 to. 12

Ubi ſapiens? Ubi ſcriba? Ubi inquiſitor hujus ſæculi. pag. 429 col. 2 to. 5

Cap. 2 Non judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. pag. 56 col. 2 to. 12

Sapientiam loquimur inter perfectos. pag. 206 col. 1 to. 5

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum. pag. 351 col. 2 to. 12 & 327 col. 1 to. 5 & 220 col. 2 to. 12

Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. pag. 305 col. 2 to. 5 & 178 col. 2 to. 12 & 203 col. 2 to. 5

Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. pag. 264 col. 1 to. 5

Spi-

Spiritualis judicat omnia, & ipſe a nemine judicatur. pag. 66 col. 1 to. 12

Cap. 3 Unuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. pag. 464 col. 2 to. 5

Dei enim ſumus adiutores. pag. 195 col. 2 to. 12

Cap. 4 Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. pag. 100 col. 2 to. 9

Nihil mihi conſcius ſum. pag. 219 col. 1 to. 12

Qui autem judicat me Dominus eſt. pag. 328 col. 1 to. 12

Nolite ante tempus judicare, quoaduſque veniat Dominus. pag. 348 col. 2 & 365 col. 2 to. 12 & 101 col. 2 to. 9 & 67 col. 2 to. 12

Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. pag. 291 col. 1 to. 12 & 197 col. 2 to. 5

In virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritus manſuetudinis. pag. 460 col. 1 to. 5

Cap. 5 Auferte malum ex vobis ipſis. pag. 470 col. 1 to. 5

Cap. 6 Maledici regnum Dei non poſſidebunt. pag. 105 col. 2 to. 9

Qui autem adhæret Domino unus ſpiritus eſt. pag. 8 col. 2 to. 6 par. 1 & 310 & 331 col. 1 to. 5 & 143 col. 2 to. 9 & 205 col. 2 & 103 col. 1 to. 12

Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur in corpus ſum peccat. pag. 211 col. 1 to. 12

Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro. pag. 264 & 351 & 353 col. 2 to. 12 & 211 col. 2 to. 5

Cap. 7 Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat. pag. 132 col. 2 to. 5

Volo autem omnes homines eſſe, ſicut meipſum, ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo. pag. 69 col. 1 to. 12

Mulier innupta & Virgo cogitat quæ Domini ſunt. pag. 145 col. 2 to. 9

Cap. 9 Si vobis ſpiritualia ſeminavimus. pag. 215 col. 2 to. 12

Factus ſum infirmis infirmus. pag. 465 col. 1 to. 5

Sic currite, ut comprehendatis. pag. 267 col. 1 to. 12

Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant. pag. 344 col. 2 to. 12 & 468 col. 2 to. 5

Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. pag. 19 col. 1 to. 6 par. 1 & 292 col. 1 to. 12 & 210 col. 1 to. 5

Cap. 10 Petra autem erat Chriſtus. pag. 312 col. 2 to. 12

Non ſimus concupiſcentes malorum. pag. 371 col. 2 to. 12

Sine offenſione eſtote Judæis, & gentibus. pag. 455 col. 2 to. 5

Cap. 11 Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. pag. 467 col. 1 to. 5

Mulier debet habere velamen ſupra caput ſuum, & propter angelos. pag. 197 col. 2 to. 5

Quotieſcumque manducabitis. pag. 54 col. 2 to. 6 par. 1

Quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & ſanguinis Domini. pag. 84 col. 2 to. 9

Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit. pag. 82 col. 1 & 83 col. 2 to. 5 & 41 col. 1 to. 6 par. 1 & 53 col. 2 to. eod.

Inter vos multi infirmi, & imbecilles. pag. 461 col. 1 to. 5

Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur a Domino. pag. 471 col. 2 to. 5

Cum judicamur a Domino corripimur, ut non cum in hoc mundo damnemur. pag. 123 col. 2 to. 12

Cap. 12 Diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. pag. 373 col. 1 to. 12

Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ. pag. 173 col. 1 to. 5

Cap. 13 Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam. pag. 25 col. 1 to. 6 par. 1

Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, &c. pag. 277 col. 2 to. 12

Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam. pag. 358 & 367 col. 2 to. 12

Non inflatur, non eſt ambitioſa. pag. 327 col. 1 to. 12

Non quærit quæ ſua ſunt. pag. 457 col. 1 to. 5

Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. pag. 157 col. 1

Omnia ſuſtinet. pag. 108 col. 1 & 159 col. 2 to. 12
Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. pag. 302 col. 1 to. 12
Nunc autem manent, fides ſpes, charitas, tria hæc. pag. 299 col. 2 to. 12
Major autem horum eſt charitas. pag. 302 col. 1 to. 12
Cap. 14 Omnia honeſte, & ſecundum ordinem fiant in vobis. pag. 67 col. 2 to. 6 par. 1 & 474 col. 2 to. 5
Cap. 15 Gratia Dei ſum id quod ſum. pag. 333 col. 1 to. 5 & gratia ejus in me vacua non fuit. pag. 372 col. 1 & 126 col. 2 to. 12
Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. pag. 353 col. 2 to. 12
Ut ſit Deus omnia in omnibus. pag. 324 col. 2 & 329 col. 1 to. 5
Nolite ſeduci. pag. 297 col. 1 to. 12
Stella enim a ſtella differt in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum. pag. 325 col. 2 to. 5
Seminatur corpus animale, & reſurget corpus ſpirituale. pag. 102 col. 1 to. 5
Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt. pag. 115 col. 2 tom. 9
Abſorpta eſt mors in victoria. pag. 55 col. 1 & 329 col. 2 to. 5
Deo gratias, qui dedit vobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. pag. 335 col. 1 to. 5

Ex ſecunda ad Corinthios.

Cap. 1 Sicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. pag. 335 col. 1 to. 12
Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. pag. 274 col. 1 & 298 col. 2 & 328 col. 1 to. 12 & 52 col. 2 to. 9
Volui prius venire ad vos. pag. 466 col. 2 to. 5
Cap. 2 Non ignoramus cogitationes ejus. pag. 210 col. 1 to. 5
Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco. pag. 190 & 202 col. 1 to. 12
Chriſti bonus odor ſumus. pag. 261 col. 1 to. 5
Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. pag. 372 col. 1 & 124 & 126 col. 2 to. 12 Cap. 3
Uſque in hodiernum diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum. pag. 307 col. 2 to. 5 & 178 col. 2 to. 12
Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas. pag. 343 col. 1 to. 12
Nos vero revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini ſpiritu. pag. 206 & 129 & 150 col. 1 to. 12
Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum. pag. 467 col. 1 to. 5 Cap. 4
Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. pag. 297 col. 2 to. 5
Contendimus ſive abſentes, ſive præſentes placere illi. pag. 476 col. 2 to. 5 Cap. 5
Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. pag. 360 col. 2 to. 12
In omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros. pag. 300 col. 1 to. 13 Cap. 6
Per arma juſtitiæ a dextris & a ſiniſtris. pag. 335 col. 1 to. 12
Ut caſtigati, & non mortificati. pag. 367 col. 2 to. 12
Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio. pag. 371 col. 2 to. 5 Cap. 7
Altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum. pag. 210 col. 2 to. 5 Cap. 8
Propter vos egenus factus eſt, cum eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis. pag. 209 col. 1 to. 12
Hilarem enim datorem diligit Deus. pag. 280 col. 2 to. 12 Cap. 9
Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt. pag. 267 col. 1 to. 12 Cap. 10
Deſtruentes & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei. pag. 198 col. 1 to. 5
In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis. pag. 275 col. 2 to. 12 Cap. 11
Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego

Digitized by Google

non uror? pag. 279 & 335 col. 1 & 216 col. 1 to. 12
Cap. 12 Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. pag. 367 col. 1 to. 12
Cum infirmor, tunc potens ſum. pag. 302 col. 1 to. 5
Non quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. pag. 216 col. 1 to. 12
Libentiſſime impendam, & ſuperimpendar ego ipſe pro animabus veſtris. pag. 366 col. 1 & 614 col. 2 to. 5

Ex epiſtola ad Galatas.

Cap. 1 Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. pag. 117 col. 1 to. 5 & 26 col. 2 to. 6 par. 1
Jacobus & Cephras, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis. pag. 462 col. 1 to. 5
Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Chriſtus. pag. 467 col. 1 to. 5 & 53 col. 1 to. 12
Cap. 3 Qui ex fide ſunt benedicentur cum fideli Abraham. pag. 307 col. 1 to. 12
Quid igitur lex? propter tranſgreſſionem poſita eſt. pag. 373 col. 2 to. 12
Cap. 4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum. pag. 47 col. 2 to. 5 & 320 col. 1 to. 13
Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius, quod ſi filius, & heres per Deum. pag. 366 col. 1 to. 12
Æmulantur vos non bene, ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. pag. 467 col. 1 to. 5
Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. pag. 466 col. 2 to. 5
Illa autem quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. pag. 350 col. 2 to. 5
Eiice ancillam, & filium ejus. pag. 368 col. 1 to. 12
Cap. 5 Fides, quæ per charitatem operatur. pag. 304 col. 1 to. 5
Caro concupiſcit adverſus ſpiritum. pag. 43 col. 1 to. 9 & 372 col. 2 to. 12
Utinam & abſcindatur, qui vos conturbant. pag. 470 col. 1 to. 5
Qui talia agunt regnum Dei non conſequentur. pag. 112 col. 2 to. 9
Fructus autem ſpiritus, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, &c. pag. 341 col. 2 to. 12 & 318 & 322 col. 1 to. 13
Si præocupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite, in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum. pag. 469 col. 1 to. 5 Cap. 6
Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. pag. 309 col. 1 & 334 col. 2 & 373 col. 1 to. 12 & 68 col. 2 to. 6 par. 1
Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit ipſe ſe ſeducit. pag. 433 col. 1 to. 12
Unuſquiſque onus ſuum portabit. pag. 270 col. 1 to. 12
Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei. pag. 300 col. 1 to. 13
Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce. pag. 135 col. 1 to. 9
Mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo. pag. 243 col. 2 to. 12
Ego ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto. pag. 340 col. 1 to. 12

Ex epiſtola ad Epheſios.

Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus, in Chriſto. pag. 299 col. 1 & 307 col. 2 to. 13 Cap. 1
Signati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ. pag. 301 col. 1 & 210 col. 2 to. 12
Eramus natura filii iræ. pag. 41 col. 1 to. 9 & 266 col. 1 to. 13 Cap. 2
Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum. pag. 325 col. 1 to. 13 Cap. 3
Flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terra nominatur, &c. pag. 1 & 412 col. 1 to. 5
In charitate radicati, & fundati. pag. 303 col. 1 & 359 col. 2 & 373 col. 1 to. 12
Solliciti ſervate unitatem ſpiritus in vinculo pacis. pag. 339 & 373 col. 1 to. 12 Cap. 4
Donec occuramus omnes in unitatem

Digitized by Google

fidei, & agnitionis filii Dei in virum perfectum. pag. 354 col. 1 to. 12
Creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus ex quo totum corpus compactum, & connexum, &c. pag. 211 col. 1 to. 5
Deponere vos ſecundum priſtinam converſationem. pag. 311 col. 2 to. 12
Qui furabatur jam non furetur, magis autem laboret. pag. 373 col. 2 to. 12
Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis. pag. 301 col. 1 to. 12
Cap. 5 Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos. pag. 368 col. 1 to. 12 & 321 col. 2 to. 13 & 332 col. 1 to. 9 & 466 col. 2 to. 5
Fornicatio autem & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominentur in vobis, ſicut decet ſanctos. pag. 118 col. 1 to. 5
Aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus. pag. 260 col. 1 & 283 col. 2 to. 12 & 326 col. 1 to. 11
Ut filii lucis ambulate. pag. 204 col. 2 to. 5
Nolite inebriari, vino, in quo eſt luxuria. pag. 272 col. 2 & 374 col. 1 to. 12
Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit. pag. 115 col. 2 to. 9 & 153 col. 1 to. 12
Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia. pag. 140 col. 2 to. 9
Cap. 6 Filii obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim juſtum eſt. pag. 333 col. 2 to. 11
Educate filios in diſciplina, & correptione Domini. pag. 454 col. 2 to. 5
State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ. pag. 374 col. 1 to. 12
In omnibus ſumentes ſcutum fidei. pag. 306 col. 2 & 346 col. 2 to. 12

Ex epiſtola ad Philippenſes.

Cap. 1 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum in gloriam, & laudem Dei. pag. 374 col. 1 to. 12
Quid eligam ignoro. Coarctor autem e duobus, deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. pag. 323 col. 2 to. 5 & 305 col. 1 & 217 col. 2 to. 12 & 474 col. 1 to. 5
Cap. 2 Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. pag. 293 & 294 col. 2 & 330 col. 1 to. 12
In nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. pag. 328 col. 1 to. 11
Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle; & perficere pro bona voluntate. pag. 473 col. 2 to. 5
Inter quos lucetis ſicut luminaria. pag. 204 col. 2 to. 5
Cap. 3 Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus propter Chriſtum, detrimenta. pag. 311 col. 2 to. 12
Quæ quiem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora extendes meipſum. pag. 455 col. 2 to. 5
Quorum Deus venter eſt; & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. pag. 45 col. 1 to. 9 & 283 & 374 col. 2 to. 12 & 128 col. 1 to. eod.
Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. pag. 354 col. 2 to. 12
Cap. 4 Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete. pag. 342 col. 2 to. 12
Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. pag. 365 col. to. 12
Ubique & in omnibus inſtitutus ſum. pag. 455 col. 1 to. 5

Ex epiſtola ad Coloſſenſes.

Cap. 1 In opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. pag. 374 col. 2 to. 12
Pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt. pag. 325 col. 1 to. 13
Cap. 2 In quo omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi. pag. 254 & 330 col. 2 to. 5
Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita in Deo. pag. 143 col. 2 & 160 col. 1 to. 12
Cum Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in glo-

glo-

Digitized by Google

gloria. pag. 354 col. 2 to. 12
Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis. pag. 317 col. 1 tom. 12
Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris. pag. 338 col. 2 & 367 col. 1 tom. 12
Patres nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant. pag. 461 col. 1 tom. 5
Servi obedite per omnia dominis veſtris non ad oculum ſervientes. pag. 220 col. 2 to. 5
Cap. 4 Domini quod juſtum eſt facite ſervis veſtris ſcientes quod & vos Dominum habetis in cælo. pag. 200 col. 1 tom. 5
Sermo veſter ſemper in gratia, ſale ſit conditus. pag. 47 col. 2 to. 5

Ex prima ad Theſſalonicenſes.

Cap. 2 Facti ſumus parvuli in medio veſtrum pag. 461 col. 2 to. 5
Quæ eſt noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Deum. pag. 191 col. 2 to. 5
Cap. 4 Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. pag. 367 col. 2 to. 12
Præcepimus vobis, ut honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt. pag. 292 col. 1 to. 12
Ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli; & in tuba Dei deſcendet de cælo. pag. 348 col. 1 to. 12 & 238 col. 1 to. 5
Cap. 5 Cum dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus ſuperveniet interitus. pag. 316 col. 1 to. 12
Induite galeam ſpem ſalutis. pag. 310 col. 1 to. 12
Sine intermiſſione orate. pag. 275 col. 1 to. 12
Omnia probate, quod bonum eſt tenete. pag. 466 col. 1 to. 5
Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. pag. 214 col. 1 to. 12

Ex ſecunda ad Theſſalonicenſes.

Cap. 3 Si quis non vult operari, nec manducet. pag. 194 col. 1 to. 12

Ex prima ad Timotheum.

Cap. 1 Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. pag. 329 col. 1 to. 5 & 281 col. 2 & 303 col. 1 to. 12
Regi ſæculorum immortali, inviſibili ſoli Deo honor, & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen. pag. 325 col. 1 to. 5 & 364 col. 2 to. 12
Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro hominibus. pag. 144 col. 1 to. 9 Cap. 2
Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. pag. 464 col. 1 tom. 5 Cap. 3
Hæc tibi ſcribo, &c. ut ſcias quomodo oporteat in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi. pag. 454 col. 1 to. 5
Quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis. pag. 198 col. 1 to. 5
Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt. pag. 335 col. 1 to. 12 & 456 col. 2 to. 5 Cap. 4
Pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt & futuræ. pag. 276 col. 1 to. 5 & 278 col. 2 to. 12
Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione in charitate, in fide, in caſtitate. pag. 203 col. 2 & 224 col. 2 to. 5
Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet fidem negavit, & eſt infideli deterior. pag. 153 col. 1 to. 12 Cap. 5
Nihil enim intulimus in hunc mundum; haud dubium, quod nec auferre, quid poſſumus. pag. 258 col. 2 to. 12 Cap. 6
Habentes autem alimenta, & quibus tegamur his contenti ſimus. pag. 302 col. 2 & 394 col. 1 to. 12
Radix omnium malorum eſt cupiditas. pag. 64 col. 2 to. 5 & 258 col. 2 & 293 col. 1 to. 12
Præcipio tibi coram Deo, qui juſtificat omnia, &c. ut ſerves mandatum ſine macula. pag. 319 col. 2 to. 12
Divitibus hujus ſæculi præcipe facile tribuere. pag. 279 col. 2 to. 12

Ex ſecunda ad Timotheum.

Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus pa. 2 col. 1 t. 6 par. 2 Cap. 2

Da-

Dabit tibi Dominus in omnibus intellectum. pag. 322 col. 2 to. 12
Si commortui ſumus, & convivemus. pag. 363 col. 1 to. 12
Si ſuſtinebimus, & conregnabimus. pag. 141 col. 2 to. 9
Cognovit Dominus, qui ſunt ejus. pag. 260 col. 2 to. 12
Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus. pag. 314 col. 2 to. 12

Ex epiſtola ad Hebræos.

Cap. 1 Qui eſt ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus. pag. 7 col. 1 to. 6 par. 1
Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. pag. 392 col. 1 to. 12
Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis. pag. 198 col. 2 to. 5
Cap. 4 Relinquitur Sabbatiſmus populo Dei. pag. 256 col. 1 to. 12
Vivus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus. pag. 103 col. 1 & 122 col. 2 to. 12
Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris. pag. 461 col. 1 to. 5 & 49 col. 2 tom. 12
Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, &c. pag. 276 col. 1 to. 13 & 2 col. 2 tom. 6 par. 2
Cap. 5 Didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam. pag. 50 col. 1 to. 5 & 158 col. 1 to. eod.
Indigetis, ut vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei. pag. 454 col. 2 to. 5
Cap. 6 Omnis controverſiæ eorum finis ad confirmationem eſt juramentum. pag. 329 col. 1 to. 11
Confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis. pag. 308 col. 2 to. 5 & 310 col. 1 to. 12
Cap. 7 Aſſimilatus Filio Dei, manet ſacerdos in æternum. pag. 377 col. 1 to. 12
Chriſtus aſſiſtens Pontifex. pag. 128 col. 1 to. 9 Cap. 9
Per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta. pag. 368 col. 1 tom. 12
Voluntarie peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia. pag. 84 col. 1 to. 9 Cap. 10
Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. pag. 346 & 355 col. 2 to. 12 Cap. 11
Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo Dei. pag. 342 col. 1 to. 5
Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. pag. 347 col. 1 to. 12
Accedentem ad Deum credere oportet, quia eſt. pag. 280 col. 2 to. 5
Sancti per fidem vicerunt regna. pag. 376 col. 2 to. 12
Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen. pag. 340 col. 2 to. 12 & 614 col. 1 to. 5 Cap. 12
Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris, poſtea autem fructum peccatiſſimum exercitatis per eam, reddet juſtitiæ. pag. 322 col. 1 to. 13
Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum. pag. 298 col. 1 to. 13
Sanguinis aſperſionem melius loquentem quam Abel. pag. 353 col. 2 tom. 12
Deus noſter ignis conſumens eſt. pag. 357 col. 2 to. 12 & 297 col. 1 to. 12
Charitas fraternitatis maneat in vobis. pag. 292 col. 1 to. 12 Cap. 13
Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. pag. 364 col. 1 to. 12
Optimum eſt gratia ſtabilire cor, non eſcis. pag. 275 col. 1 to. 13
Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. pag. 335 col. 1 to. 11 & 471 col. 1 & 98 col. 1 to. 5

Ex epiſtola Jacobi.

Si quis veſtrum indiget ſapientia poſtulet a Deo. pag. 316 col. 1 to. 5 & 323 Cap. 1

323 col. 2 to. 12

Beatus vir qui ſuffert tentationem. pag. 215 col. 2 to. 12

Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus. pag. 216 col. 2 to. eod.

Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum. pag. 1 col. 1 to. 6 par. 1 & 253 col. 1 & 412 col. 1 to. 5

Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. pag. 369 col. 2 tom. 12

Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur. pag. 257 col. 2 to. 12

Suſcipite inſitum verbum. pag. 345 col. 2 to. 12

Eſtote factores verbi, & non auditores tantum fallentes voſmetipſos. pag. 318 col. 1 to. 11

Comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo. Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit. pag. 134 col. 1 to. 12

Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum; & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. pag. 369 col. 2 to. 12

Cap. 2 Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. pag. 336 col. 2 to. 11 & 80 col. 2 to. 9

Judicium ſine miſericordia fiet illi, qui non facit miſericordiam. pag. 334 & 345 col. 1 to. 12

Superexaltat autem miſericordia judicium. pag. 335 col. 1 to. 12

Cap. 3 In multis offendimus omnes. pag. 464 col. 1 to. 5

Cap. 4 Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis. pag. 200 col. 2 to. 5

Scienti igitur bonum facere, & non facienti peccatum eſt illi. pag. 264 col. 2 to. 5

Cap. 5 Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros. pag. 183 col. 1 to. 5

Confitemini alterutrum peccata veſtra. pag. 52 col. 2 to. 9

Si quis ex vobis erraverit a veritate & converterit quis eum: ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ ſalvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum. pag. 249 col. 1 to. 12 & 84 col. 2 to. 9 & 198 & 203 col. 2 to. 5

Ex prima Petri.

Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis. pag. 291 col. 1 to. 5 Cap. 1

In quem deſiderant Angeli proſpicere. pag. 65 col. 2 to. 5 & 318 col. 1 to. 13

Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore. pag. 198 col. 1 to. 5

Si tamen guſtatis, quoniam dulcis eſt Dominus. pag. 183 col. 2 to. 12 Cap. 2

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. pag. 215 col. 1 to. 5 & 363 col. 1 to. 12

Obſecro vos tamquam advenas, & peregrinos abſtinere vos a carnalibus deſideriis. pag. 269 col. 1 to. 12

Deum timete, regem honorate. pag. 335 col. 1 to. 11

Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis non tantum bonis, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. pag. 209 col. 2 to. 12

Hæc eſt gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, &c. quæ enim gratia eſt, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis. pag. 211 col. 1 to. 12 & 200 col. 2 to. 5

Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. pag. 369 col. 1 to. 12 & 139 col. 2 to. 9

Si quid patimini propter juſtitiam beati. pag. 371 col. 1 to. 12 Cap. 3

Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. pag. 340 col. 2 to. 12 Cap. 4

Charitas operit multitudinem peccatorum. pag. 269 col. 2 to. 5 & 160 col. 1 to. 12

Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. pag. 292 col. 1 to. 12

Si quis miniſtrat, tamquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus. pag.

Digitized by Google

370 col. 1 tom. 12

Cap. 5 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. pag. 200 col. 1 & 213 col. 2 to. 5

Humilibus dat gratiam. pag. 200 col. 2 tom. 5

Humiliamini ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis. pag. 329 & 370 col. 2 to. 12

Tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. pag. 251 col. 1 tom. 12

Cui reſiſtite fortes in fide. pag. 306 & 356 col. 1 to. 12

Ex ſecunda Petri.

Cap. 2 Civitates Sodomorum, & Gomorrhæorum in cineres redigens, everſio. pag. 204 col. 1 to. 5

Hi vero velut irrationabilia pecora. pag. 263 col. 2 to. 12

Cor exercitatum in avaritia habentes maledictionis filii. pag. 315 col. 1 tom. 13

Ex prima Joannis.

Cap. 1 Si in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in in luce, ſocietatem habebimus ad invicem. pag. 123 col. 2 tom. 12

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. pag. 47 col. 2 & 142 col. 1 to. 9 & 249 col. 1 to. 12

Cap. 2 Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum. pag. 283 col. 2 to. 12

Qui ſervat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. pag. 160 col. 1 to. 12

Qui diligit fratrem ſuum in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt. pag. 278 col. 1 to. 5 & 358 col. 1 to. 12

Si quis diligit mundum non eſt charitas Patris in eo, quoniam omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. pag. 264 & 268 col. 1 to. 5 & 251 col. 1 to. 12 & 163 col. 1 to. eod.

Unctionem habetis a Sancto, & noſtis omnia. pag. 473 col. 2 to. 5 & 301 col. 1 to. 12

Unctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. pag. 295 col. 1 to. 12

Unctio ejus docet vos de omnibus. pag. 266 col. 2 & 307 col. 1 to. 5 & 178 col. 2 to. 12

Videbimus eum ſicuti eſt. pag. 203 col. 1 to. 12 Cap. 3

Tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. pag. 305 col. 1 to. 12

Qui non diligit manet in morte. pag. 203 col. 1 to. 5

Omnis, qui odit fratrem ſuum homicida eſt. pag. 285 col. 2 & 370 col. 2 to. 12 & 338 col. 2 to. 11 & 147 col. 1 to. 9

Non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate. pag. 358 col. 1 to. 12

Fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus. pag. 474 col. 1 to. 5

Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. pag. 6 col. 1 to. 6 par. 1 & 297 col. 1 & 308 col. 2 to. 5 & 107 col. 1 & 108 col. 2 to. 12 Cap. 4

Perfecta charitas foras mittit timorem. pag. 269 col. 1 to. 5 & 357 col. 1 to. 12

Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. pag. 370 col. 1 to. 12

Hæc eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt. pag. 319 col. 1 t. 11

Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides veſtra. pag. 307 col. 2 to. 12

Ex ſecunda Joannis.

Videte voſmetipſos, ne perdatis, quæ operati eſtis, ſed ut mercedem plenam recipiatis. pag. 471 col. 2 to. 5 Cap. 1

Ex tertia Joannis.

Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. pag. 199 col. 2 to. 5

Ex epiſtola Judæ.

Finitimæ civitates ſimili modo exfornica- Cap. 1

Digitized by Google

nicatæ & abeuntes poſt carnem al-
teram. pag. 204 col. 1 to. 5
Væ illis, qui in via Cain abierunt:
& errore Balaam mercede effuſi
ſunt, &c. pag. 325 col. 2 to. 5
Sidera ſunt errantia, quibus procella
tenebrarum ſervata eſt. pag. 333
col. 1 to. 5
Hos quidem arguite judicatos. pag.
455 col. 1 to. 5

Ex Apocalypſi.

Dilexit enim nos, & lavit nos in ſan-
guine ſuo. pag. 353 col. 2 to. 12
Cap. 1 Fui in ſpiritu in Dominico die. pag.
103 col. 2 to. 12
Erat in medio ſeptem candelabrorum
aureorum, &c. & habebat in dex-
tra ſua ſtellas ſeptem. pag. 336 col.
1 to. 12
Habeo adverſus te pauca quod chari-
tatem primam reliquiſti. pag. 74
col. 1 to. 13
Qui habet aures audiendi audiat. pag.
261 col. 1 & 295 col. 2 to. 5 & 183
col. 2 & 120 col. 1 to. 12
Nemo ſcit niſi qui accipit. pag. 121
Non inveni opera tua plena coram
Cap. 2 Deo meo. pag. 200 col. 1 to. 12
col. 2 to. 12
Cap. 3 Utinam eſſes calidus, aut frigidus,
ſed quia tepidus es, &c. pag. 120
col. 1 to. 9
Dives ſum & locupletatus, & nullius
egeo, & neſcis, quia tu es, &c.
pag. 259 col. 1 to. 12
Suadeo tibi emere aurum ignitum &
probatum. pag. 302 col. 1 to. 12 &
121 col. 1 to. eod.
Inunge oculos tuos collyrio. pag. 223
col. 2 to. 5
Ego quos amo, arguo, & caſtigo.
pag. 120 col. 2 to. 12
Cap. 4 Sedes erat poſita in cœlo, & ſupra
ſedem ſedens, & aſpectus ejus &c.
pag. 210 col. 1 to. 5
Et in capitibus eorum coronæ. pag.
329 col. 2 to. 5
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus
Deus omnipotens. pag. 306 col. 1
tom. 13
Feciſti nos Deo noſtro regnum, &
ſacerdotes. pag. 358 col. 1 to. 12
Cap. 5 Dignus es Domine Deus noſter acci-
pere librum, &c. pag. 362 col. 1 t. 12
Aperire librum, & ſolvere ſeptem
ſignacula ejus. pag. 47 col. 2 to. 6
par. 1 & 370 col. 1 to. 5
Feciſti nos Deo noſtro regnum, &
ſacerdotes. pag. 352 col. 2 to. 12
Numerus eorum millia millium. pag. Cap. 6
325 col. 2 to. 5
Sol factus eſt niger tamquam ſaccus
cilicinus. pag. 335 col. 2 to. 5
Nolite nocere terræ, neque mari. Cap. 7
pag. 267 col. 1 to. 12
Vidi turbam magnam quam dinume-
rare nemo poterat. pag. 360 col. 1
tom. 12
Benedictio, & claritas, & gratiarum
actio, &c. pag. 361 col. 2 to. 12
Iſti ſunt qui venerunt ex magna tri-
bulatione. pag. 357 col. 1 to. 12
Non eſurient, neque ſitient. pag. 145
col. 2 to. 12
Agnus, qui in medio throni eſt, re-
get eos. pag. 361 col. 1 to. 12
Factum eſt ſilentium in cælo quaſi Cap. 8
media hora. pag. 236 col. 2 to. 5
Stetit Angelus juxta altare habens
thuribulum aureum. pag. 315 col. 1 t. 5
Audivi vocem unius Aquilæ volantis
per medium cœlum, &c. pag. 264
col. 2 to. 13
Deſiderabunt homines mortem, & fu- Cap. 9
giet ab eis. pag. 349 col. 1 to. 12
Vidi Angelum cujus facies erat ut Cap. 10
Sol, & pedes ut columna ignis.
pag. 203 col. 1 to. 5
Et erat in ore meo tamquam mel
dulce, &c. pag. 473 col. 2 to. 5
Mulier amicta ſole, & luna ſub pe- Cap. 11
dibus ejus. pag. 353 col. 1 to. 12
Et in capite ejus corona duodecim
ſtellarum. pag. 345 col. 1 to. 12 &
201 col. 1 to. eod.
Factum eſt prælium magnum in cælo,
& draco pugnabat. pag. 235 col. 2
tom. 5
Datæ ſunt mulieri duæ alæ, ut vo-
laret in deſertum locum. pag. 294
col. 1 to. 12 & 205 & 226 col. 2
tom. 5
Nemo poterat dicere canticum niſi Cap. 14
centum, &c. pag. 364 col. 1 to. 12
Hi ſequuntur Agnum quocumque ie-
rit. pag. 298 & 361 col. 1 to. 12
Opera enim illorum ſequuntur illos.
pag. 276 col. 2 to. 5 & 199 col. 1
tom. 12
Et vidi de ore draconis, & de ore Cap. 16
beſtiæ & de ore, &c. pag. 326 col.
2 tom. 11

Bea-

Digitized by Google

Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua. pag. 223 col. 2 to. 5
Cap. 18 Et poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem, &c. pag. 270 col. 1 to. 13
Cap. 19 Rex Regum, & Dominus dominantium. pag. 324 col. 2 to. 5
Cap. 20 Et judicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta ſunt in libris, &c. pag. 348 col. 2 to. 12
Cap. 21 Civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus, &c. pag. 355 col. 1 tom. 12
Habet ſtadia duodecim millia. idem ibidem.
Ipſa vero civitas aurum mundum, &c. pag. 39 col. 1 to. 6 par. 1
Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioſo ornata. pag. 355 col. 2 tom. 12
Cap. 22 Et oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplendidum tamquam cryſtallum. pag. 228 col. 2 to. 5
Lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos. pag. 354 col. 2 to. 12 & 320 col. 2 & 325 col. 1 tom. 13
Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. pag. 469 col. 2 to. 5
Merces mea mecum eſt, reddere unicuique, &c. pag. 201 col. 2 to. 12
Beati qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine agni. pag. 339 col. 2 to. 5

FINIS INDICIS LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

OPERUMQUE OMNIUM SANCTI BONAVENTURÆ,
quæ ſiquidem in XIV. Volumina diſtributa
veneunt Lib. Venetis 200.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google